

ධම්මපද ප්‍රදීපය

නක්කාවත්තේ ශ්‍රී සුද්ධිනාරාමය, හොරොම්බාවේ ශ්‍රී නාඟරාමය
යන විහාරද්වයාධිපති

විරහේනේ විද්‍යාරක්ත පරිවේණාධිපති ක්‍රිපිටකාචාර්ය

චම්බවුචුවේ ධම්මකීර්ති ශ්‍රී ශ්‍රීනිවාස

ප්‍රධාන සභිසනායක සඵවිරපාදයන් වහන්සේ විසින් සම්පාදිත යි.

සංඥාපනය

ධර්මය නම් නවලොවුතුරු දහම ය. එනම්: මහ පල නිවන් ය. බුදුන් වහන්සේ මේ නව ලොවුතුරු දහම පසක් ධර්මය කොට වදලේ අරි අටභිමහේ-මැදුම් පිළිවෙතේ ගමන් කිරීමෙනි. අරිඅටභි මහ තමයි නව ලොවුතුරු දහම ලබන ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමය. මේ දහම අවබෝධ කළ තැනැත්තා ජාති, ජරා, මරණාදී සාංසාරික දුකට නො පැමිණෙයි. එහෙයින් ම අපායාදී දුකකට පැමිණීමෙන් ද ඔහුගේ නැත. සාංසාරික ආපායික දුකකට වැටෙන්නට නොදී රකින නිසා නිෂ්පර්යාය වශයෙන් මහ, පල, නිවන් දහම් නම්. පර්යාය වශයෙන් මැදුම් පිළිවෙත විග්‍රහ කළ ප්‍රතිපත්තියටත් දහම් (=ධර්ම) යයි කියනු ලැබේ.

බුද්ධ දේශිත ශ්‍රී සද්ධර්මය කොටස් වශයෙන් තුනෙකි. සූත්‍ර පිටක, අභිධර්ම පිටක, විනය පිටක වශයෙනි. ඉන් සූත්‍ර පිටකය, සම්මුති දේශනාවට ඇතුළත් ය. එහෙයින් පොදු ය. අනික් පිටක දෙකට වඩා විශාල ය. එය කොටස් පසකින් යුක්ත ය. දීඝ නිකාය, මජ්ඣිම නිකාය, සංයුත්ත නිකාය, අංගුත්තර නිකාය, බුද්දක නිකාය වශයෙනි. මේ නිකාය පසෙන් බුද්දක නිකාය විශාලතර ය. එය කොටස් පසළොස්කින් යුක්ත වේ. බුද්දක පාඨ, ධම්මපද, උදන, ඉතිවුත්තක, සුත්ත නිපාත, විමාන වත්ථු, පෙතවත්ථු, ථෙරගාථා, ථෙරිගාථා, ජාතක, නිද්දෙස, පටිසම්භිද, අපදන, බුද්ධවංස, වරියා පිටක, වශයෙනි.

මෙය බුදුරදුන් විසින් ඒ ඒ අවස්ථාවන්හිදී ඒ ඒ කරුණක් නිමිති කොට දේශනාකර වදරන ලද්දකි. එහෙයින් ධම්මපදය මෙය අර්ථෝත්පත්ති දේශනාවකි. ධම් සංග්‍රහකයන් වහන්සේ ලා විසින් ප්‍රථම සංගීතියෙහිදී ඒ දහම්පද එක්කොට මෙය බුද්දක නිකායට ඇතුළත් කොට තබන ලදී. බුද්දක නිකායයේ දෙවෙනි ග්‍රන්ථය ධම්මපදයයි. එය සම්පූර්ණයෙන් ම ගාථාවලින් යුක්ත ය. නවාංග ශාස්තෘ ශාසනයෙන් ගාථාංගයට ගැණේ. බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ විශේෂ සැලකිල්ලකට යොමුවූවකි. මේ තරම් අඵ රසයෙන් හා ධම්මාධුර්යයෙන් යුක්තවූත්, පරිශීලනය කරන්නා තුළ උතුම් ගති ගුණ ඇතිකරලීමට හේතුවූත් එකම බණ පොත මේ ධම්මපදය බව විවාද රහිතව පිළිගත හැකි ය. මෙය මුළු තුන් පිටකයේ ම සාරයෙකැයි ද කිව හැකි ය. බුද්ධ-

දේශනාවට අයත් සියලු ප්‍රධාන දහම් කොටස් මෙහි ඇතුළත් හෙයිනි. ධම්ම පදය දැනිතොත් වෙන කිසි බණක් උවමනා නැතැයි කියන්නේත් ඒ නිසා ය. මෙය ග්‍රන්ථාරූඪ වන තුරු ම භාවිත කරන ලද්දේ මුඛ පරම්පරා වශයෙනි.

ලක්දිව වළගම්බා රජු දවස ත්‍රිපිටකය පොත්වල ලියවීමෙන් පසු මෙය සියලු බෞද්ධයන්ගේ අත් පොතක් වශයෙන් භාවිත විය. ධම්මපදය පොතක් වශයෙන් පිළියෙළ වූවාට පසු එහි ප්‍රයෝජනය හා අගය ද වැඩිවන්නට විය. සියලු ධර්මදේශකයන් වහන්සේලාට හස්තසාර වස්තුවක් මෙන් පැවතිණ. හික්ෂුන් වහන්සේට පමණක් නොව, ගිහියන්ට ද මේ තරම් පහසුවෙන් දැනගත හැකි වූ ලිච්ලි බණ පොතක් නැත. මෙය නිතර භාවිත කිරීමෙන් ධර්මය ගැන හොඳ වැටහීමක් ඇති ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න උසස් ගුණැති පුද්ගලයෙක් ද විය හැකි ය.

ධම්මපදයේ සංගාභීත ගාථා 423 කි. ඒ බව මෙහි නිගමන ගාථාවල “ගාථා සතානි චත්තාරි තෙ වීස ච පුනා පරෙ” යන්නෙන් පෙනේ. එහෙත් පස්වැනි කාශ්‍යප (ක්‍රි: ව: 913) රජුගේ දම්පියා අටුවා ගැටපදයේ ගාථා 422 ක් වූයේ කෙසේ ද යනු විමසිය යුත්තකි. සමහරවිට මෙහි එන පාද සයේ ගාථාවල ජේළි හුවමාරුවීමෙන් මෙසේ විණැයි සිතිය හැකි ය. සායාම, මරම්ම, ඉංග්‍රීසි පොත් අනුව ද ගැණෙන්නේ ගාථා 422 ම ය. ඒ ඒ වර්ගවලට අයත් ගාථා සංඛ්‍යා එකතු කිරීමෙන් ලැබෙන්නේ මේ දෙකට ම වෙනස් සංඛ්‍යාවකි. එබැවින් ගාථා සංඛ්‍යාව තව දුරටත් විමසිය යුතු ය. මේ ගාථාවන්ට අයත් අර්ථෝත් පත්ති V කාශ්‍යප රාජයන් කියන ලෙස 300 කි. එහෙත් එය පරික්ෂා කිරීමේදී 305 ක් වී තිබෙන බව පෙනේ. බුරුමධම්මපද නිගමන වල පෙනෙන්නේත් මෙහි කථා 305 ක් තිබෙන බව ය. “පඤ්චාධිකානි තීණි චත්ථුසතානි”යි එහි කියන ලදී.

එහෙත් ලංකාවේ ධම්මපදට්ඨකථා නිගමනයේ සඳහන්වන්නේ කථා 304 කි. අපේ ධම්පද ප්‍රදීපයේ ද එම ගණන ම එයි. “එකුනා නි තීණිචත්ථු සතානි”යි ලංකාවේ පොතේ කියන ලදී. ධම්මපදය වර්ග 26 කින් යුක්ත ය.

බුදුන් වහන්සේ විසින් දෙසූ සෑම ධර්මයක් ම එකසේ ම අඵර සයෙන් විමුක්ති රසයෙන් යුක්ත ය. ත්‍රිවිධ

ධම්මපද කල්‍යාණයෙන් සමන්විත ය. එහෙත් ධම්පදය
පරිවාර තරම් විශ්වකීර්තියට පත් බෞද්ධසාහිත්‍යාමඛරයේ බබළන අන්‍ය ග්‍රන්ථයක් ත්‍රිපිටකයෙන් සොයා ගත නො හැකි ය. වැඩි ගණනක් ම ලෝක භාෂාවන්ට පෙරළූ ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථය ද මෙය ම ය. හින්දුලෝකයට හඟවත් ගීතාව

යම් සේ ද, බෞද්ධලෝකයට ධම්මපදය ද එසේ ම ය. ධම්මපද ලෝකයේ සාමුප්‍රාචාරයට පත්ව ඇත්තේ බුද්ධසොභ මාහිමියන් කළ ධම්මපදටය කථාව ය. V කාණ්‍යප රජ (ක්‍රි: ව: 913) එහි ගැටළු තැන් විසඳීම් වශයෙන් කළ ව්‍යාධ්‍යාව භාෂා ප්‍රේමියාත් සාහිත්‍ය ප්‍රේමියාත් එක සේ පිනවන ග්‍රන්ථයකි. සාහිත්‍ය ධම්මපද හිමියන් කළ සද්ධම්මරත්නාවලිය වැනි පොදු ජනෝපයෝගී ග්‍රන්ථයක් සිංහල සාහිත්‍යයේ ඉතා විරල ය. අද්‍යක්‍ය කතීවරයකු විසින් රචිත පුරාණ ධම්මපද සන්නය ධම්මපදටයන් තේරුම් ගැනීමට ඉවහල් වන අතර පුරාතන සන්න සාහිත්‍ය සම්ප්‍රදායය කල එළි බස්වයි. වතීමාන ලාංකේය ධම්මරයන් අතින් ලියැවුණු පරිවාර ග්‍රන්ථයන්ගේ සංඛ්‍යාව ද විශාල ය. ඒ කොපමණ පරිවාර ග්‍රන්ථ ඇතත් ධම්මපද පාඨකයන්ගේ ආවශ්‍යකතා එක එල්ලේ පිරිමසා ලිය හැකි පරිවාර ග්‍රන්ථ ධම්මපදයට කොපමණවත් අවශ්‍ය බව කියයුතු නො වේ.

කරුණු මෙසේ බැවින් අපවිසින් සාමාන්‍ය බෞද්ධ ජනතාවගේ දැනගැනීමට පහසුවන අයුරින් සරල බසින් ධම්මපද ප්‍රදීපය සම්පාදනය කළ ධම්මපදප්‍රදීපය නම් ග්‍රන්ථය නොබෝ කලකින්ම අවසන් වූයෙන් ද්විතීය සංස්කරණයකට අවසරාව සැලසිණ. මේ දෙවන සංස්කරණයෙහිදී ද සමහර ගාථාවල දහම් පදයන්ගේ ගැටළු තැන් පැහැදිලි කර යොදනට ලැබීම සතුටකි. එපමණක් ද නොවෙයි, පොතෙහි මුලදී ගාථා පිළිබඳ පමණක් අනුක්‍රමණිකාවක් යොදා තිබුණ නමුත් මේවර විස්තරකළ දහම්පද පිළිබඳ පටුනක් ද යොදා මේ දෙවන සංස්කරණය ශෝභන ලෙස සකස්කළ හැකිවීම පාඨකයන්ගේ ප්‍රීතියට කාරණයක් වනු බව ද සිතියහැකිය. මෙහිදී නිදන කථා සංක්ෂේප කරන ලද්දේ පොත විශාලවන බැවිනි. නිදන කථා විස්තර ලෙස දැනගනු කැමැතියන් විසින් ධම්මපදටය කථාව හෝ රත්නාවලිය බැලිය යුතු ය.

මෙහි සාමාන්‍ය බෞද්ධ මහජනයාට මෙන් ආධුනික ජනතාවට ද එකසේ ප්‍රයෝජන ලැබෙන පරිද්දෙන් දහම් විස්තර සකස්වී ඇත. ධම්මපාඨශාලීය ශිෂ්‍යයන්ට ද මෙයින් විශාල ධර්මවබෝධයක් ලබාගත හැකි ය. මෙය අර්ථය සලකමින් නිතර කියවන තැනැත්තා කල් යාමකින් ධර්මය පිළිබඳ හොඳ දැනීමක් ඇත්තකු වෙනවාට සැකයක් නැත්තේ ය.

මෙහි ඇතුළත් සාරගර්භ වූ ප්‍රස්තාවනාව සෑපයූ විද්‍යාලංකාර විශ්ව විද්‍යාලයේ භාෂා පීඨාධිපති සිංහල මහාචාර්ය කොටහේනේ ප්‍රඥකීර්ති සථවිරයන් වහන්සේට අපගේ කෘතඥතාව පළකළ යුතු ය. මේ දෙවන සංස්කරණය පළකැර විමෙහි ගුණසේන සමාගමයෙහි අධ්‍යක්ෂ ඇම්. ඩී. සිරිසේන මහතාණන් දැක් වූ උනන්දුව අපගේ බලවත් සතුටට හේතු වූ බව මෙහිලා ස්තූති පෙරටුව සඳහන් කරමිහ.

අපගේ මේ සත් කෘත්‍යය සියලු බෞද්ධ ජනතාවගේ ධර්මාවබෝධ පිණිස හා අපගේ ශාන්තිය පිණිසත් වේවා යි මෙන් සිතින් ප්‍රාර්ථනා කරමිහ.

මීට,

ශාසනස්ථිතිකාමී

වම්බඩුවැවේ ශ්‍රීනිවාස නායකස්ථිර

ශ්‍රී: ලු: ව: 2504 නවම මස
අමාවක්ද ව්‍යවහාර වරුස 1962
මාර්තු මස 5 වැනිදා නාන්කණ්ඩියේ
විරහේනේ විද්‍යාරත්න පිරිවෙනේදීය.

ප්‍රසාරවතාව

භාග්‍යවතුන්වහන්සේ වදළ ශ්‍රී සද්ධම්මය ත්‍රිපිටකය නමින් ප්‍රකට ය. ඒ ත්‍රිපිටකයෙහි වොභාරදෙසනා පරමක්දෙසනා ආණාදෙසනා යයි කොටස් තුනක් ඇතුළත් වේ. සම්මුතියෙහි- ව්‍යවහාරයෙහි-පවත්නා සංඥ ප්‍රඥප්ති සාමාන්‍යලොකයාට ඉතා හුරු ය; පුරුදු ය. ඔවුන්ට ලොකතත්වය හරි හැටි අවබෝධ කර ගැන්මට ද අපහසුව ව්‍යවහාරය කෙරෙහි ඔවුන් තුළ පවත්නා මේ හුරුපුරුද්ද ය.

“පටිසොනගාමී නිපුණං ගම්භිරං දුද්දසං අණුං
රාගරත්තා න දක්ඛිත්ති තමොක්ඛන්ධෙන ආවුතා”

යයි බුදුරජාණන්වහන්සේ වදළේ බුද්ධ ධම්ම සියුම් ගැඹුරු දහමක් නිසා ය. ලොකව්‍යවහාරය ගරු කිරීමට පුරුදු වූ ලොකයාට නිවන් මහට පමුණුවන නිපුණ වූ ගැඹුරු වූ වටහා ගැනීමට අපහසු වූ සියුම් වූ ධම්ම අවබෝධ නො වන්නේ ඔවුන් රාගයෙන් රත්ව මොහදුරෙන් වෙළී සිටින හෙයිනි. ඔවුන්ට වැටහෙන ඔවුන්ට හුරු පුරුදු බසිනුදු තථාගතයන් වහන්සේ දම් දෙසුසේක. ඒ ය ව්‍යවහාරදෙශනා වශයෙන් පළට වන්නේ. ත්‍රිපිටකයෙහි සූත්‍රදෙශනා එබඳු ය. එහි ඇත්තේ ස්ත්‍රීපුරුෂ ව්‍යාක්ෂලතාදී වශයෙන් ලොක ප්‍රඥප්තියට හුරු ව පළකළ කරුණු ය. එසේ ද වුවත් සභීඤ්ජන වහන්සේ චතුරාර්යසත්‍යය, ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගය ත්‍රිවිධශික්ෂා, සජ්ඣ බොධ්‍යාධිග, සතර සතිපට්ඨානාදී ගැඹුරු ධර්මී සූත්‍රපිටකයට අයත් හැම දෙශනාවක ම මූලාශ්‍රය ලෙස යොද වදළ සේක. ස්කන්ධ ධාතු ආයතන ඉන්ද්‍රියාදී වශයෙන් පටිච්චසමුප්පාදය - හෙතුඵලක්‍රමය - මූලාධාර කොට දෙශනා කර වදළ ධම්ම අභිධම්ම නමින් ප්‍රකට ය. ඒ ය බුද්ධධම්මයෙහි සාරය. විසෙන් විස නසන කලක් පරිද්දෙන් ලොකව්‍යවහාරයන් මගින් ම ලොකොත්තර ගම්භිර ධර්මී දෙශනා කර වදළ ලොකනාථයන්වහන්සේගේ සභීඤ්ජනවයන් ලොකයේ යථා තත්වයන් දඹ්‍රනයේ පරමාර්යන් බුද්ධධම්මයෙහි සාච්ඡෙමත්වයන් පැහැදිලි වන්නේ පරමාර්ය දෙශනා නමින් පතළ අභිධම්මදෙශනා වෙන් ම ය. විනය පිටකයෙහි ඇතුළත් වන්නේ සිල්වත්ව සිත එකඟ කරගෙන ලොකොත්තර ගුණදහම් වඩන්නට උත්සාහවත් වූ භික්ෂූන්වහන්සේලාගේ කායික වාචික සමාවාර පිළිබඳ නීතිරීති සමූහයකි. ඒ මේ විනය ශික්ෂා ආණාදෙශනා නමින් පතළ ය. ගුණවත් නො වී ප්‍රඥව ලබා ගත නො හැකි ය. යනු බුද්ධ දෙශනා යි:-“පඤ්ඤාය පරිසුඡ්ඤාති.”

ප්‍රඥව ලබා ගත හැක්කේ සිත එකඟ වූ කලට ය. සිත එකඟ වන්නේ සිල්වත් වූ කලට ය. කය වචන සංචර වන්නේ විනය ශික්‍ෂාවෙන් - නික්මීමෙන් ය. සිත තැන්පත් වීමට සුත්‍රාන්තයෙහි දෙශනා කළ සමථභාවනා උපකාර වේ. සිත සම්පූර්ණව එකඟ වන්නේ ප්‍රඥව වැඩි දියුණු වන කලට ය. අභිධම්මකථා එහිලා මහෝපකාරී වේ. මෙසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දෙශනා කර වදාළ විනය සූත්‍ර අභිධම්ම යන පිටක තුන අතර පවත්නා සම්බන්ධය ඉමහත් ය.

සූත්‍ර පිටකයෙහි කුදුගොත්සහියට අයත් ග්‍රන්ථ පසළොස්කි: එනම් බුද්දකපාය, ධම්මපද, උදන ඉතිවුත්තක, සුත්තනිපාත, විමාන වත්ථු, පෙනවත්ථු, චේරගාථා, චේරිගාථා, ජාතක, නිද්දෙස, පටිසම්භිද, අපදන, බුද්ධචංස, චරියාපිටක වශයෙනි.

ධම්මපදය කුඩා පොතකි. ගැඹුරු සරලධම්ම කොටස් එහි සංග්‍රහ වේ. ධම්මපදයෙහි සුත්‍රාන්තධම්ම ඇතුළත් වීම ගැන කිවමනා නො වේ. එහි අභිධම්මදෙශනා ද ඇතුළත්වී තිබෙන බව.

“මනොපුබ්බධිගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා”

— I, 1 ගාථාව

“යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්භෙ
ඡින්නොපි රුක්ඛො පුනරෙව රුහති
එවමපි තණ්හානුසයෙ අනුභතෙ
නිබ්බන්තති දුක්ඛමීදං පුනප්පුනං”

XXIV, 5

යනාදි ධර්මාචයන්ගෙන් පැහැදිලි වේ. ධම්මපදයෙහි විනයශික්‍ෂා මාථීය ද ඇතුළත් වේ.

න පරෙසං විලොමානි න පරෙසං කතාකතං
අත්තනොව අවෙක්ඛෙය්‍ය කතානි අකතානි ච

IV, 7 ගා.

අනුපචාදෙ අනුපසානො පාතිමොක්ඛෙ ව සංචරො
මත්තඤ්ඤතා ව භත්තස්මිං පන්ථං ව සයනාසනං
අධිචින්තෙ ව ආයොගො එතං බුද්ධානසාසනං

XIV, 7.

මෙසේ මුළු ත්‍රිපිටකයෙහි ම අච්ඡාරය හකුළුවා දෙශනා කර තිබෙන මේ මහඟු ධම්මපුස්තකය ගිහිපැවිදි ස්ත්‍රීපුරුෂ උගත් තුගත්

ධම්මපද ගාථා සූචිය

ගාථා අංකය		ගාථා අංකය	
අක්කොච්චිමං,	3, 4,	අනුපවාදෙ,	85,
අසුභානුපස්සිං,	8,	අපිදිබ්බෙසු කාමෙසු,	187,
අනික්කසාවො,	9,	අයොගෙ,	209,
අසාරෙ,	11,	අක්කොධෙන,	223,
අප්පමම්පි වෙ,	20,	අභිංසකා,	225,
අප්පමාදෙ	21,	අනුපුබ්බෙන,	239,
අප්පමත්තො,	29, 56,	අයසාවමලං,	240,
අප්පමාදෙන,	30,	අසප්ඤ්ඤාය,	241,
අප්පමාදරතො,	31, 32,	අසාභසෙන.	257,
අනවට්ඨිතචිත්තස්ස,	38,	අභුතවාදී,	306,
අනවස්සුතචිත්තස්ස,	39,	අපුඤ්ඤලාභො,	310,
අචිරං වතයං කායො,	41,	අකතං දුක්කතං,	314,
අසතං භාවනා මිච්ඡෙය්‍යා,	73,	අලජ්ජිතායෙ,	316,
අඤ්ඤා හි ලාභුපනිසා,	75,	අභයෙ ව,	317,
අප්පකා තෙ,	85,	අවජ්ජෙ,	318,
අස්සද්ධො,	97,	අභං නාගොච,	320,
අත්තා භවෙ,	104,	අප්පමාදරතා,	327,
අභිවාදනසිලිස්ස,	109,	අත්ථමිති ජාතමිති,	331,
අභිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ,	116,	අප්පලාභොපි,	366,
අථ පාපානි කම්මානි,	136,	අත්තනා වොදයත්තානං,	379,
අථ වස්ස අගාරානි,	140,	අක්කොසං,	399,
අලඬිකතො චෙපි,	142,	අසංසට්ඨං,	404,
අස්සො යථා භද්‍රො,	144,	අචිරුද්ධං,	406,
අට්ඨිතං නගරං,	150,	අකක්කසං,	408,
අප්පස්සුතායං,	152,	අක්කොධනං,	400,
අනෙකජාතී,	153,	ආරොග්‍යපරමා,	204,
අචරිත්වා,	155, 156,	ආකාසෙ පදං,	254, 255
අත්තානං වෙ,	157, 159,	ආසා යස්ස,	410,
අත්තා හි අත්තනො,	160, 380,	ඉධ සොචති,	15,
අත්තනාව,	161, 165,	ඉධමොදති,	16,
අත්තනමෙව,	158,	ඉධ තප්පති,	17,
අත්තදත්ථං,	166,	ඉධ නන්දති,	18,
අන්ධභුතො,	174,	ඉධ වස්සං,	286,

ඉදං පුරෙ,	326,	කොනු භාසො,	146,
උට්ඨානවතො,	24,	කොධං ජහෙ,	221,
උට්ඨානෙනනප්පමාදෙන,	25,	බන්තී පරමං	184,
උදකං හී,	80, 145,	ගතද්ධිනො,	90,
උය්‍යුඤ්ජන්ති,	91,	ගභකාරක,	154,
උත්තිට්ඨෙ,	168,	ගබ්භමෙකෙ,	126,
උපනිතවයො ච,	237,	ගම්භීරපඤ්ඤං,	403,
උට්ඨානකාලම්භී,	280,	ගාමෙ වා යදි වා,	98,
උච්ඡින්ද,	285,	චත්තාරී ඨානානි,	309,
උසභං පවරං,	422,	චක්ඛුනා සංචරො.	360,
එතං විසෙසනො,	22,	චන්දනං නගරං,	55,
එචං සංඛාරභූතෙසු,	59,	චන්දං විමලං,	413,
එච පස්සපීමං,	171,	චරං වෙ,	61,
එකං ධම්මං,	176,	චරන්ති බාලා,	66,
එතං බො,	192,	චිරප්පවාසිං,	219,
එචම්භො පුරිස,	248,	චුතිං යො වෙදි,	419,
එසොච මග්ගො,	274,	ජන්දජානො,	218,
එතම්භි කුම්භෙ,	275,	ජිඤ්ඤාසොනං,	383,
එතමඤ්චසං,	289,	ජෙත්වා නද්ධිං,	398,
එකාසනං,	305,	ජයං වෙරං,	201,
එකස්ස චරිතං,	330,	ජිසවිඡා පරමා,	203,
එතං දළ්භං,	346,	ජීරන්ති වෙ,	151,
ඔචදෙය්‍යානුසාසෙය්‍යා,	77,	කුංඝාය භික්ඛු,	371,
කණ්ණං ධම්මං,	87,	කුංඝං චිරජමාසිනං,	86,
කඨිරා වෙ,	313,	තනො මලා,	243,
කාමනො,	215,	තණ්ණාය ජායති,	216,
කායප්පකොපං,	231,	තථෙච කතපුඤ්ඤම්භි,	220,
කායෙන සංචුතා,	234,	තසිණාය,	342, 343,
කාසාවකණ්ඨා,	307,	තනුභිරති,	88,
කායෙන සංචරො,	361,	තනුයමාදි,	375,
කිච්ඡො මනුස්ස,	182,	තස්මා පියං,	211,
කිං තෙ ජටාහී,	394,	තං ච කම්මං,	68,
කුම්භුපමං,	40,	තං පුත්තපසුතං,	287,
කුසො යථා,	311,	තං වො චදම්,	337,
කො ඉමං,	44,	තිණදෙසානි356,357,358,359,	

තුම්හෙහි කිව්වං,	276,	න බ්‍රාහ්මණස්ස,	389,
තෙ ක්‍කාසිනො,	23,	න බ්‍රාහ්මණස්සෙන,	390,
තෙ තාදිසෙ,	196,	න භජෙ පාපකෙ,	78,
තෙසං සම්පන්න,	57,	න මුණ්ඩකෙන,	264,
දදුති වෙ,	249,	න මොනෙන,	268,
දන්තං නයන්ති,	321,	න වාක්කරණ,	262,
දිසො දිසං,	42,	න වෙ කදරියා,	177,
දිවා තපති,	387,	න සන්ති පුත්තා,	288,
දීසා ජාගරතො,	60,	න සීලබ්බන,	271,
දුන්නිග්ගහස්ස,	35,	න හි වෙරෙන,	5,
දුක්ඛං දුක්ඛ,	191,	න හි පාපං,	71,
දුප්පබ්බජ්ජං,	202,	නහි එතෙහි,	323,
දුල්ලහො,	193,	නිව්ඨං ගතො,	351,
දුරඬිගමං,	37,	නිධාය දණ්ඩං	405,
දුරෙ සන්තො,	304,	නිධිනංව,	76,
ධම්මපිති,	79,	නෙව දෙවො,	105,
ධම්මං චරෙ,	169,	නෙතං බො,	186,
ධම්මාරාමො,	364,	නෙක්ඛං,	230,
ධනපාලකො,	324,	නො වෙ ලහෙථ,	329,
ධිරං ච පඤ්ඤං ච,	208,	පරෙ ච න,	,
න අත්තහෙනු,	84,	පමාදම්නුයුඤ්ජන්ති,	26,
න අත්තලික්ඛෙ,	127, 128,	පමාදං අප්පමාදෙන,	28,
න කභාපණ,	186,	පවිරසං වෙ,	205,
නගරං යථා,	315,	පඨවිසමො,	95,
න වාහං,	396,	පණ්ඩුපලාසො,	235,
න වාහු න ච,	228,	පථව්‍යා එක,	178,
න ජවාහි,	393,	පරිජිණ්ණමීදං,	148,
න තං කම්මං,	67,	පරදුක්ඛුපදනෙන,	291,
න තං දළ්භං,	345,	පරවජ්ජානුපස්සිස්ස,	253,
න තාවතා,	259,	පස්සවිත්තකතං,	147,
න තෙන අරියො,	270,	පට්ඨන්ථාර,	375,
න තෙන ථෙරො,	260,	පංච ඡින්නදෙ,	370,
න තෙන පණ්ඩිතො,	258,	පංසුකුල ධරං,	395,
න තෙන භික්ඛු,	266,	පාණම්භි වෙ,	124,
න තෙන භොති,	256,	පාපානි,	269,
නඤ්ඤි ක්කානං	372,	පාපං වෙ,	117,
නඤ්ඤි රාග,	202, 251,	පාපොපි පස්සති,	119,
න නග්ගවරියා,	141,	පාමොජ්ජබහුලො,	381,
න පරෙසං,	50,	පියතො ජායති,	212,
න පුප්ඵගන්ධො,	54,	පුත්තාමඤ්ඤි,	62,

පුඤ්ඤාවෙ,	118,	යථා දණ්ඨේධන,	136,
පුජ්ථානිහෙව,	47, 48,	යථාබුබ්බුලකං,	170,
පුබ්බෙනිවාසං,	423,	යථාපි මූලෙ,	338,
පුජාරහෙ,	195,	යද නියෙධො,	390,
පෙමනො ජායතී,	213,	යද ද්වයෙසු,	384,
පොරාණමෙනං,	227,	යම්භා ධම්මං,	392,
ඵඤ්ඤා වපලං,	33,	යම්භි සච්චං ව,	261,
ඵසාමි,	272,	යස්ස අච්චන්ත,	162,
ඵච්ඡුපමං,	46,	යස්සාසවා,	93,
ඛහුමිච්චි වෙ,	19,	යස්සින්ද්‍රියානි,	94,
ඛහුං වෙ සරණං,	188,	යස්සජිතං,	179,
ඛාලසංගතචාරී,	207,	යස්ස පාපං,	173,
ඛාහිතපාපො,	388,	යස්ස ජාලිනී,	180,
භද්‍රොපි පස්සනී,	120,	යස්ස වෙතං,	250, 263,
මනො පුබ්බෙච්චගමා,	1, 2,	යස්ස ඡන්තිංසනී,	339,
මධුචා මඤ්ඤනී,	69,	යස්ස පාරං,	385,
මමෙවකත,	74,	යස්ස කායෙන,	391,
මනුජස්ස,	234,	යස්ස රාගො,	407,
මලිඤ්ඤා,	242,	යස්සාලයා,	411,
මග්ගානට්ඨචීගිකො,	273,	යස්ස ගතීං,	420,
මත්තා සුඛ,	290,	යස්ස පුරෙ,	421,
මනො පකොපං,	233,	යාවච්චමිච්චි,	64,
මා පමාද,	27,	යාවදෙව,	72,
මාජ්ජමඤ්ඤෙථ,	121, 122,	යානිමානී,	149,
මාසෙ මාසෙ,	70, 106,	යාවංචි වනථො,	284,
මාවොච,	133,	යෙව ඛො සම්ම,	86,
මා පියෙහි,	210,	යෙ කුමානපසුතා,	181,
මාතරං පිතරං,	294, 295,	යෙ රාගරත්තා,	347,
මීද්ධි යද,	325,	යෙසංසම්බොධි,	89,
මුහුත්තමිච්චි,	65,	යෙසං සන්තිවයො,	92,
මුච්ච පුරෙ,	348,	යෙසංච සුස මාරද්ධා,	293,
මෙත්තා විහාරී,	368,	යො ච වන්ත,	10,
යතො යතො,	374,	යො අජ්ජදුට්ඨස්ස,	125,
යථාගාරං,	13, 14,	යො ච බුබ්බෙ,	172,
යථාපි භමරො,	49,	යො ච බුද්ධං ච,	190,
යථාපි රුචිරං,	51, 52,	යො වෙ ගාථා,	102,
යථාපි පුජ්ථරාසිමිභා,	53,	යො වෙ වස්සසතං	107, 110,
යථාසංකාර,	58,	111, 112; 113, 114, 115,	
යථාපි රහදෙ,	82,	යොගා වෙ ජායතී,	282,
		යො බාලො,	63,

යො සහස්සං,	103,	චිතක්කුපසමෙ,	350,
යො දණ්ඨෙවන,	137,	චීත නණ්හො,	352,
යො සාසනං,	164,	වෙදනං ඵරුසං	138,
යො වෙ උප්පතිනං	222,	සබ්බකු වෙ,	83,
යො පාණමතිපානෙති,	216,	සන්තං තස්ස,	96,
යො ච සමෙති,	265,	සහස්සමපි,	100, 101,
යො වෙතං සහතී,	336,	සබ්බෙ තසන්තී,	129, 130,
යො නිබ්බනලො,	344,	ස වෙ නෙරෙසී,	134,
යො මුඛ පඤ්ඤතො,	363,	සබ්බපාපස්ස,	183,
යො හවෙ දහරො,	382,	සච්චං භණො,	224,
යො දුක්ඛස්ස,	402,	සද ජාගර,	226,
යොධ දීසං ච,	409,	සබ්බෙ සංකාරා,	277, 278,
යොධ පුඤ්ඤං ච,	412,	සබ්බෙ ධම්මා,	279,
යො ඉමං පලිපථං,	414,	සද්ධො සීලෙන,	303,
යොධ කාමෙ,	415,	සවෙ ලහෙථ,	328,
යොධ තණ්හං,	416,	සචන්ති සබ්බධි,	340,
යං තං මාතා,	43,	සරිතානි,	341,
යං කීචි,	108, 312,	සබ්බාහිභු,	353,
යං හි කීචිවං,	292,	සබ්බදනං,	354,
යං වෙ විඤ්ඤ,	229,	සලහං නාතිමඤ්ඤෙයා	365,
රමණියානි,	99,	සබ්බසො,	397,
රතියා ජායතී,	214,	සන්තකායො,	378,
රාජතො වා,	139,	සබ්බසංයොජනං,	367,
චචී පකොපං,	232,	සාරං ච සාරතො,	12,
චරමස්සනරං,	322,	සාහුදස්සන,	206,
චනං ඡිඤ්ඤං,	283,	සිංච හික්ඛු,	369,
චජ්ජං ච,	319,	සීලදස්සන,	217,
චස්සිකා විය,	377,	සුභානුපස්සිං,	7,
චාරිජොච,	34,	සුදුද්දසං,	36,
චාණිජොච,	123,	සුඛකාමානි,	131, 132,
චාචානුරක්ඛී,	281,	සුකරානි,	163,
චාරිපොක්ඛරපත්තෙ,	401,	සුඛොඛුද්ධානං,	194,
චිතක්කපමථීතස්ස,	349,	සුසුඛං චත,	197, 200,
		සුරාමෙරය,	247,

සුදස්සං වජ්ජං,	253,	සො කරොහි,	236, 238,
සුච්චං,	244,	භනන්ති භොගා	255,
සුච්චන්ද්‍රිදං	296, 301,	භක්ඛස්සස්සො,	362,
සුඛා මත්තෙය්‍යතා,	332,	භංසාදිච්චපථො,	175,
සුඛං යාව,	333,	භිරි නිසෙධො,	143,
සුඤ්ඤාගාරං,	273,	භිරිමතා ච,	245,
සෙඛො පඨවිං,	45,	භිත්වාමානුසකං,	417,
සෙලො යථා,	81,	භිත්වා රතිං ච,	418,
සෙය්‍යො අයො,	308,	භීතං ධම්මං,	167,

ධම්පද ප්‍රදීපය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

1 - 1.

1. මනොපුබ්බිගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා
මනසා වෙ පදුට්ඨෙන භාසති වා කරොති වා
තතො නං දුක්ඛමන්වෙති වක්ඛංව වහතො පදං.

නිදනය :- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවර දෙවුරම් වෙහෙරදී වක්ඛුපාල තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර පාලිත නම් කෙළෙඹියෙක් බුදු සසුන්හි පැවිදිව මහණදම් පිරුයේ ය. රහත්වීමත් සමඟ ඔහුගේ ඇස් දෙක ම අන්ධ විය. එයින් උන්වහන්සේ වක්ඛුපාල නම් වූහ. එක් දවසක් වහන්දෑ බුදුන් කරා පැමිණ “සවාමීනි, වක්ඛුපාලතෙරුන් වහන්සේ රහත් වීමට හේතු සම්පත් ඇති කල්හිත් කුමක් නිසා අන්ධ වූ ද”යි විචාළාහු ය. ඒ අසා බුදුහු “මහණෙනි, මේ සක්පල්තෙර පෙරඅත් බැවෙක වෙදෙක් ව ඉපිද ඇස් රෝගයකින් පෙළෙන ස්ත්‍රියකට බෙහෙත් කොට ඇගේ ඇස් පළමුවෙන් සුව කොට පසුව ඇ වැටුප් නුදුන් නිසා ද්වේෂ සිතින් විස යෙදූ බෙහෙතක් දී ඇස් අන්ධ කෙළේ ය. එකල ඔහු කළ ඒ අකුශල කර්මයෙහි විපාක දුක අවසර බල බලා පසුපස්සෙහි ලුහුබැඳ අවුත් මේ රහත් වන ජාතියෙහිත් ඇස් අන්ධ කෙළේය ”යි වදාරා ඒ හිමිනි කොට මේ ගාථාව වදාළ සේක.

1. පදර්ථ :- ධම්මා - අරුපීඨමියෝ; මනොපුබ්බිගමා - සිත පෙරටු කොට ඇත්තාහ; මනොසෙට්ඨා - සිත ශ්‍රේෂ්ඨ කොට ඇත්තාහ; මනොමයා - සිත්මුචාහ; වෙ-ඉදින්; පදුට්ඨෙන මනසා-

දුෂිත වූ සිතීන්; භාසනි වා-(යමක්) කියයි නම් හෝ; කරොති වා-(යමක්) කරයි නම් හෝ; තතො-ඒ හේතුවෙන්; දුක්ඛං- (විපාක) දුක; නං - ඒ පුද්ගලයා; අනු + එති - අනුව යයි; (කුමක් මෙන් ද යත්;) වහතො - කරත්තය අදිනා ගොනුගේ; පදං - පය අනුව යන; වක්කං + ඉව - රචරොදය මෙනි.

භාවය:- වෛතසිකධම්මයෝ සිත පෙරටු කොට ඇති වෙන්, සිත ශ්‍රේෂ්ඨ කොට පවතිත්, සිතීන් ම උපදිත්. ඒ නිසා යමෙක් කිලිටි වූ නරක සිතීන් යමක් කියයි නම්, කරයි නම්, ඒ හේතුවෙන් ඇති වන විපාක දුක කරත්තය අදිනා ගොනුගේ පය අනුව යන රෝදය මෙන් ඒ පුද්ගලයා පසුපස්සෙහි ලුහුබදී.

විස්තර:- මනො යනු අරමුණු දැන ගැනීම ය, අරමුණු දැන ගැනීමට උපකාර වීම ය. මෙය අරමුණු සිතන හෙයින් විත්ත නම් වේ. එසේ ම කම්කල්ලයෙන් හේතු කොට ගෙන විචිත්‍ර වන හෙයින්, විසිතුරු දෙය කළහැකි බැවින්, ඒ මනස ම විත්ත නම් වෙයි. අරමුණු විශේෂයෙන් දන්නා හෙයින් මේ සිතට විඤ්ඤාණ යනු ද තවත් නමෙකි. මෙසේ මන, විත්ත, විඤ්ඤාණ යන තුනෙන් ම ගැණෙන්නේ එකම සිත ය. මේ සිත විඤාන ස්කන්ධයට ඇතුළත් ධර්මයක් හෙයින් විඤානස්කන්ධ-නාමයෙන් ද දැක් වේ. එය කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර, ලොකොත්තර යයි සතර වැදෑරුම් ය. ඒ සිත් කුසල්, අකුසල්, විපාක, ක්‍රියා වශයෙන් නොයෙක් ප්‍රභේද ගත ව පවතී.

අරුපිධම්මයෝ නම්: විත්ත වෛතසික ධම්මයෝ ය. වෛතසික යනු සිත හා එක් ව උපදින, සිත හා එක් ව නැසෙන, සිත හා එක අරමුණෙහි එල්බෙන, සිත හා එක ම වස්තුවක පවතින ස්පඨය, වෛදනය, සංඥාය, වේතනය, ඒකාග්‍රතාය, ජීවිතේන්ද්‍රියය, මනස්කාරය යනාදී වශයෙන් දක්වන ලද දෙපනස් ධම්මයෝ ය. ඒ දෙපනස් වෛතසිකයෝ වෛදනා, සංඥා, සංස්කාර යන ස්කන්ධ තුනට ඇතුළත් වෙති. එබැවින් ඒ ස්කන්ධ තුනෙන් දක්වන්නේත් මේ දෙපනස් වෛතසිකයෝ ම ය. මේ සියලු වෛතසිකයන්ට සිත ප්‍රධාන ය. සියලු ම වෛතසිකයෝ සිත පෙරටු කරගෙන ම අරමුණෙහි පවතිත්. සේනාවට සෙන්-පතියා ප්‍රධාන වන්නා සේ ම වෛතසිකයන්ට සිත ප්‍රධාන ය. සිත නැති ව වෛතසිකයන්ගේ පැවැත්මක් නැත. එහෙත් සමහර වෛතසිකයන් නැතිව සිතට නම් ක්‍රියා කළහැකි ය. ඒ නිසා වෛතසිකයෝ සිත පෙරටු කර ගෙන ම අරමුණුවල ක්‍රියා කරති.

දුෂිත වූ සිත නම් : ලෝභ ද්වේෂ මොහාදි කෙලෙසුන්ගෙන් කිලිටි වූ සිත ය. එය සත්වයන්ගේ ප්‍රකෘති සිත නො වේ. ආගන්තුක වශයෙන් පැමිණි සිතකි, සත්වයන්ගේ ප්‍රකෘති සිත නම් භවාංග චිත්තයයි. එය කිලිටි නො වූ සිතකි. සිත කිලිටි වන්නේ ආගන්තුක වශයෙන් ඇතිවූ රාගාදි කෙලෙසුන් නිසා ය. ආගන්තුක වශයෙන් පැමිණි නිලාදියක් එක්වීමෙන් පහත් ජලය කැලඹී කිලිටි වන්නාක් මෙන් භවාංග සිත ද ආගන්තුක වශයෙන් ජවනක්ෂණයෙහි පැමිණි රාගාදි කෙලෙසුන් නිසා කිලිටි බවට පත් වේ.

භවාභිග සිත නම් : භවයාගේ (=සත්වයාගේ) පැවැත්මට උපකාර වන සිත ය. එය භවයෙහි උපදනා සත්වයන්ගේ ප්‍රතිසන්ධි සිත ඉපද නිරුද්ධ වීමෙන් පසු ඒ ප්‍රතිසන්ධි සිතින් ගත් අරමුණ ම ගෙන ප්‍රතිසන්ධි සිත හා සමාන වූ සිතක් ඉපිද විත්ත පරම්පරාවේ අතරක් නො දනෙන ලෙසට ජීවිත කාලය මුළුල්-ලෙහි වීථිසිත් නූපදනා සෑම වේලේ ම නැවත නැවත උපදීමින් පවතී. සත්වයා ජීවත් වන්නේත්, ඔහුගේ චිත්ත පරම්පරාව නො සිදු පවත්නේත් මේ භවාභිග සිත නිසා ය. භවයේ (=සත්වයාගේ) අවසාන සිත වන්නේත් මේ භවාභිග සිත ම ය. අවසාන සිත වශයෙන් ඇතිවන කල්හි වුනි විත්ත යයි කියති. එපමණකුත් නො වෙයි, මේ භවාභිග සිතට මූල චිත්ත යයි ද ප්‍රකෘති චිත්ත යයි ද රූපාදීන් අරමුණු කොට උපදනා වීථි චිත්ත-යන්ගේ පහළ වීමට හේතුවන බැවින් මනොද්වාර යයි ද කියනු ලැබෙත්.

තථාගතයන් වහන්සේ විසින් “පහස්සරමිදං හික්ඛවෙ චිත්තං” ‘මහණෙනි, මේ සිත ප්‍රභාස්වරය’යි වදාලේ ද මේ භවාභිග සිත ගැන ම ය. එහි ප්‍රභාස්වරය නම් පැහැපත් බව යි, ඔපයක් වැනි බව යි.

අකුලල විපාක දුක පසුපස්සෙහි ලුහුබැඳීම: යමකුගේ සිත ආශාවෙන් හෝ ක්‍රෝධයෙන් හෝ මූළාවකින් හෝ ඊෂ්ඨාව ආදි අනික් කෙලෙසුන්ගෙන් හෝ දුෂිත වූ කල්හි ඔහු සතුන් මැරීම, හොරකම් කිරීම, දුරාවාරය, බොරුකීම, කේලාම් කීම, පරුෂ වචන කීම, සමඵප්‍රලාප-නිසරු වචනකීම, දැඩි ආශාව, ව්‍යාපාදය, මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය යන මේ තුන් දෙවින් සිදුවන අකුසල් දසය ම රැස් කරන්නේ ය. එවිට ඔහු රැස් කළ ඒ අකුලල කම්යෙහි විපාකය ඔහු පසු පස්සෙහි ලුහුබැඳීමින් සතර අපායට පමුණුවා නොයෙක් දරුණු දුක් දෙන්නේ ය. නැවත මිනිස් පියක් ලද විටක දිළිඳු වැ දුප්පත් වැ කුණු තැවරුණු ශරීර ඇති වැ සිත් පිරුණු ශෝක ඇති වැ

ඇස් පිරුණු කළුළු ඇති වූ අවලක්ෂණ ශරීර ඇති වූ කය පිළිබඳ වූත්, සිත පිළිබඳ වූත් නොයෙක් දුක් විඳීමට ඔහුට සිදුවන්නේ ය. මෙසේ සතර අපාදුක හා මිනිස්ලොවදී ලැබෙන දුක කරත්තය අදිනා ගොනුගේ පය පස්සේ යන රෝදය මෙන් ඒ පව කළ පුද්ගලයා අත නො හැර හවයෙන් හවයට අනුව යමින් ප්‍රවාත්ති විපාක වශයෙන් බොහෝ කාලයක් දුක් දෙයි. එක කමියකින් උත්පත්තියක් ඇති කළ හැක්කේ එක වරෙකි. නුමුත් ප්‍රවාත්ති විපාක වශයෙන් නොයෙක් සිය දහස් ගණන් අත්බැවිහි විපාකය ලැබිය හැකිය. ප්‍රවාත්ති විපාකය අපරාපර්යවේද්‍ය වශයෙන් අනුපාදි ශෙෂ නිර්වාණධාතුව දක්වා ම ළං ළං ව පසු පස්සෙහි ලුහුබඳී. එහෙයින් සක්පල් තෙරුන් ද්වේෂ සිතින් කළ අකුශල කර්මයෙහි ප්‍රවාත්ති විපාකය අපරාපර්යවේද්‍ය වශයෙන් උත්චන්තේස් රහත් වන තුරු ම පසු පස්සෙහි ලුහුබැන්දේ ය.

1 - 2.

2. මනොපුබ්බසිගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා, මනසා වෙ පසන්තෙන භාසති වා කරොති වා, තතො නං සුබ්බන්තෙති ඡායාව අනපායිති.

නි :- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී මටකොඩොල් දෙවිපුත් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර අදින්තපුබ්බක නම් ඉසුරුමත් මසුරු බමුණෙක් සිටියේ ය. ඔහුට මටටකුණ්ඩලී නම් පුතෙක් විය. ඒ කුමාරයාට පාණ්ඩුරෝගයක් ඇති විය. බමුණුතෙම ධනලෝභය නිසා එයට පිළියම් නො කෙළේ ය. එයින් කුමරුවාගේ රෝගය බලවත් විය. සුව නො කළ හැකි බවට පත් විය. එවිට පිය බමුණු තෙම “මු මළකලා ඉලව්වට එන්නන් ගෙය තුළ දන රැස දකිති”යි සිතා රෝගියා ගෙනවුත් බරාදේ නිදි කැරවූයේ ය. බුදුන් වහන්සේ මේ සියල්ල දිවැසින් දැක ඔවුන් කෙරෙහි කරුණාවෙන් ඒ නිවස ළඟින් වැඩිසේක. මටටකුණ්ඩලී කුමාරතෙම බුදුන් දැක සිත පහදවා ගෙන දෙව්ලොව උපන. බුදුහු ඒ නිමිති කොට පහන් සිතින් කළ කුසලය ඡායාවක් මෙන් කැටුව ගොස් සැප ලබා දෙන අයුරු දක්වා මේ ගාථාව වදළසේක.

2. ප:- ධම්මා-අරුපී ධම්මෝ හෙවත් ඛේතසික ධම්මෝ; —පෙ—; වෙ - ඉදින්; පසන්තෙන මනසා - පහන් සිතින් යුක්ත ව;—පෙ—; තතො - ඒ හේතුවෙන්; සුබං- (විපාක) සැපය; නං -

ඒ පුද්ගලයා; අනු+එකි-අනුව යන්නේ ය; (කුමක් මෙන් ද යන්:-) න + අපාසිනි - ශරීරයෙන් පහ නො වන්නා වූ; ඡායා + ඉව - සෙවණැල්ල මෙනි.

හා :- වෛතසික ධර්මයෝ සිත පෙරටු කොට පවතිත්, සිත අධිපති කොට පවතිත්, සිතින් ම උපදිත්. ඒ නිසා යමෙක් පහන් සිතින් යුක්ත ව යමක් කියයි නම්, කරයි නම්, ඒ හේතුවෙන් ඇති වන විපාක සැප ය, ශරීරය අත නො හැර කැටුව යන සෙවණැල්ල මෙන් ඔහු පසු පස්සෙහි ලුහුබදී.

වි :- පහන්සිත යනු පිරිසිදු සිත ය. රාගාදී කෙලෙසුන් ගෙන් කිලිටි නො වූ සිත ය. සත්වයන්ගේ ප්‍රකාති සිත නම් භවාචිග සිත ය. ඒ භවාචිග සිත ප්‍රසන්න ය. ඉතා පිරිසිදු ය. රාගාදී කිසි ම කිලුටකින් නො කෙලෙසුණේ ය. ඒ නිසා ඉතා පහන් ය. ඒ පහන් සිත ජවනක්ෂණයෙහි උපදින ලෝභ ද්වේෂාදී කෙලෙසුන් නිසා කිලිටි වන්නේ ය. සිත කිලිටි වූ විට නරක දෙය කළ හැකි ය. හොඳ දෙය කළ නො හැකි ය. යම් විටක ජවනක්ෂණයෙහි ශ්‍රද්ධා, වීර්ය, ස්මාති, සමාධි, ප්‍රඥා ආදී ශෝභන ගති සිත තුළ ඇති වෙද්ද එවිට සිත පිරිසිදු වේ; පහන් වේ. හොඳ දේ කළ හැක්කේත්, හොඳ වචන කිය හැක්කේත්, හොඳ දේ සිතිය හැක්කේත් එවිට ය. දන්දීම, සිල් රැකීම, භාවනා කිරීම යන තුන් පින් කිරියවත් පුරා දෙවි, මිනිස්, නිවන් යන සැප ලැබිය හැක්කේත් සිත පහන් වූ විට ම ය.

කාය වස්තූක සැපය : වක්ඛු, සෝත, සාණ, ජීවිහා, කාය, හදය යන මොහු සිත් උපදනා තැන් වන බැවින් වස්තූක නම් වෙති. එයින් කයට සැප එළවන පහසක් ලැබුණු විට උපදනා කායද්වාරික විත්ත වීථියෙහි ජවන් සිත්වල යෙදෙන සැප වේදනාව කාය වස්තූක සැපය නම් වේ.

ඉතර වස්තූක සැපය : ඇස, කන, නාසය, දිව, හදය යන මොහු ඉතර වස්තූක නම් වෙති. මේ ද්වාරයන්ට ප්‍රිය රූපාදී අරමුණු ලැබුණු විට උපදනා විත්ත වීථිවල ඇති වන ජවන් සිත්වල යෙදෙන සැප වේදනාව ඉතරවස්තූක සැපය නම් වේ.

අවස්තූක සැපය : ඇස, කන, නාසය, දිව හදය යන මේ වස්තූන් නො ලබන්නෝ අවස්තූකයෝ නම් වෙති. ඔවුහු අනික් කෙනකුන් නොව, අරූපාවචර ලෝකවල සිටින බ්‍රහ්මයෝ ය.

රූප විරාග භාවනා කුශල බලයෙන් අරූප ලෝකවල උපදනා බ්‍රහ්මයන්ට මෙකී වස්තු සය ඇති නො වේ. ඔවුන්ගේ සිත පවතින්නේ හෘදය වස්තු රූපය නැතිව ම ය. එහෙයින් ඒ අරූපී බ්‍රහ්මයන්ට ලැබෙන ධ්‍යාන සෑපය අවස්තුක සෑපය නම් වේ.

ශරීරය කැටුව යන සෙවණැල්ල : යම් කිසිවෙක් පහත් සිතින් කුසලයක් කෙළේ නම් ඒ කුශල කමීය නිසා ශරීරයටත් හිතටත් ඇතිවන සෑප විපාකය තමාගේ සෙවණැල්ල තමා අත් නො හැර පවත්නා සේ තමා අනුව පවතී. සෙවණැල්ල තමා යන විට යයි, සිටින විට සිටියි, හිඳින විට හිඳියි, නිදන විට නිදියි. ‘නවතුව’යි ගුණෙන් කීවත් තදින් කීවත් තර්ජනය කොට ගසා කීවත් නො තවතියි. එමෙන් පහත් සිතින් කළ කුසලයෙහි සෑප විපාකය ප්‍රතිසන්ධි ප්‍රවෘත්ති විපාක වශයෙන් විපාක දී මීස නො තවත්තේ ය. එහි සෑප විපාකය නවතාලීමට කිසිලෙසකිනුත් නො හැක්කේ ය. අනුපාදිගෞෂ නිර්වාණධාතුව (=පිරිනිවන්-පෑම) දක්වා ම ලුහුබඳනේ ය.

1 - 3.

- 3. අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ,
යෙ තං උපනස්හන්ති වෙරං තෙසං න සම්මති.
- 4. අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ,
යෙ තං න උපනස්හන්ති වෙරං තෙසුපසම්මති.

නි :- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී තිස්ස තෙරුන් අරභයා දෙසන ලදී.

සැවැත් නුවර දෙවුරම් වෙහෙර චූල්ලතිස්ස නම් තෙර නමක් විය. ඔහු මහලු ව පැවිදි වූ කෙනෙක. බුදුන්ගේ නැන්දණියගේ පුත්‍රයෙක. හෙතෙම බුදුන්ට උපන් ලාභසත්කාර පරිභොග කොට, තර ව, මහතෙරුන් කෙරෙහි ගරු සරු නැතිව වැඩුණු සිරුරු ඇති ව, වෙහෙර මැද උවටැන් හලෙහි වෙසෙයි. ආගන්තුක භික්ෂූන්ට කිසි සැලකීමකුදු නො කරයි. එක් තරුණ භික්ෂු නමක් ඒ ගැන ඔහුට නිගා කෙළේ ය තිස්ස තෙරහු කිපී බුදුන් වෙත පැමිණ ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුරදහු ඔහුගෙන් ම දෙස් නිදෙස් විචාරා ‘වැරද්ද ඔබ අතේ ම ය. මේ භික්ෂූන් කමා කර ගනුව’යි වදළසේක. නුමුත් ඔහු කළ වරද පිළිගැනීමට අකමැති ව අකීකරු ව සිටියේ ය. එවිට බුදුහු ‘මහණෙනි, මේ තෙම දූන්

පමණක් අකීකරු වූයේ නො වෙයි. පෙරත් දේවල නම් තවුස් ව උපන් කල ද අකීකරු ව සිටියේ ය'' යි අතීත කථාව ද වදුරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදුළ සේක.

3. ප :- මං - මට; අක්කොව්ඡි - බැන්නේ ය; මං - මට; අවධි - ගැසුවේ ය; මං - මා; අජිනි - පැරදවූයේ ය; මෙ-මා සතු වස්තුව; අහාසි - පැහැර ගත්තේ යයි; යෙ - යම් කෙනෙක්; තං-ඒ වෛරය; උපන්යහන්ති-නැවත නැවත සිතූ බඳිත් ද; තෙසං-ඔවුන්ගේ; වෙරං - වෛරය; න සම්මති - නො සන්සිදේ.

4. මං - මට; —පෙ—; න උපන්යහන්ති - නැවත නැවත සිතූ නො බඳිත් ද; —පෙ—; උපසම්මති - සන්සිදේ.

හා :- අසුවලා මට බැන්නේ ය, මට ගැසුවේ ය, මා පැරද වූයේ ය, මා සතු දෙය පැහැර ගත්තේ ය යි යම් කෙනෙක් ක්‍රෝධය සිතෙහි දැඩිකොට බැඳගනිත් නම් ඔවුන්ගේ වෛරය නො සංසිදේ.

අසුවලා මට බැන්නේ ය, මට ගැසුවේ ය, මා පැරද වූයේ ය, මා සතු දෙය පැහැර ගත්තේ ය යි යම් කෙනෙක් ක්‍රෝධය සිතෙහි දැඩි කොට නො බඳිත් නම් ඔවුන්ගේ වෛරය සංසිදේ.

වි :- සිතෙහි වෙර බැඳීම : අසවල් මිනිසා මට ජාති ගෝත්‍රාදී යෙන් ගටා බැන්නේ ය; දඬු මුගුරු අවි ආයුධවලින් හා අතින් පයින් ගැසුවේ ය, බොරු සාක්කි කීමාදියෙන් මා පැරදවූයේ ය, මා සතු දෙය පැහැර ගත්තේ යයි තමාට කළ ඒ අපරාධය නැවත නැවත සිතීමෙන් ඔහුගේ සිත ක්‍රෝධයෙන් වෙළී බැඳී පවතී. එය තණ පිදුරු ආදියෙන් කුණු මස් වසා වෙළීමක් මෙනි. කුණු මස් ඔතාතැබීමෙන් වන්නේ දුර්ගන්ධය වැඩිවීම ය. එ මෙන් තමාට කළ අපරාධය ගැන නැවත නැවත සිතීමෙන් වන්නේ වෛරය දියුණු වීම ය. සිතෙහි බැඳී පැවතීම ය. ඒ නිසා තමාට යමකු වරක් කළ අපරාධය ගැන නැවත නැවත සිතීමෙන් වෛරය දියුණු නො කළ යුතු ය.

වෛරය සංසිදවා ගැනීම : යම් කිසිවකු තමහට අනර්ථයක් කළ විට එය නැවත නැවත නො සිතා “පෙර මා අනුන්ට කී කළ නරක දෙයෙහි විපාකය දැන් මා කරා පැමිණියේ වනැ” යි සිතා ක්‍රොධ සිත හළ යුතු ය. එවිට යම් කිසි ප්‍රමාදයකින් උපන් ඒ ක්‍රෝධය දර නැති ගින්නක් නිවී යන්නාක් මෙන් සංසිදී යන්නේය.

**5. න හී වෙරෙන වෙරානි සම්මන්තිධ කුදවනං,
අවෙරෙන ච සම්මන්ති එසධම්මො සනන්තනො.**

නි :- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර දී වද ස්ත්‍රියක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර එක් කෙළෙඹියෙක් සිටියේ ය. ඔහුගේ භාය්‍යාව වද වූවා ය. “දරු නැති කුලය භා දනය නැසෙනැ” යි සැලකූ ඔහු තවත් තරුණහතක් සරණ පාවාගත්තේ ය. ටික කලකින් දෙවන බිරිඳට දරුගැබක් පිහිටියේ ය. ඒ දෑක වද බිරිඳ ආහාර සමඟ ගැබ වැටෙන බෙහෙතක් යොදා දින. ගැබ වැටුණේ ය. දෙවන තෙවන වරත් එසේම කළා ය. තෙවන වර දූරි ස්ත්‍රිය ‘මෙයින් සැව යකිනියක් ව තීත් තීගේ දරුවනුත් කන්තෙමි’ යි ප්‍රාර්ථනා කොට ගෙන මළා ය. මෙසේ ඔවුන් දෙදෙනා නොයෙක් අත්බැවිහි මාරුවෙන් මාරුවට දරුවන් කමින් සසර විසූහ. එකල වද ස්ත්‍රිය මෙකල සැවැත් නුවර කුලදුවක් ව උපන. එකල දරු ඇත්තිය මෙකල යකිනියක් ව ඉපිද ඇගේ දරුවන් දෙවාරයක් කෑවා ය. තෙවන වර ද දරුවා කැමට පැමිණි යකිනිය බුදුන් වහන්සේ දෙවුරමට ගෙන්වා ධර්මදෙශනා කොට ඔවුන්ගේ වෛරය සංසිඳුවා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදලසේක.

5. ප:- ඉධ- මේ ලෝකයෙහි; වෙරානි-වෛරයෝ; වෙරෙන-වෛරයෙන්; කුදවනං- කිසිකලෙකත්; න හී සම්මන්ති-නො සන්සිඳෙත්; අවෙරෙන ච- අවෛරයෙන් ම; සම්මන්ති- සන්සිඳෙත්; එසො- මෙය; සනන්තනො- පුරාතන වූ; ධම්මො- (බුද්ධාදී උතුමන්ගේ) ධර්මයෙකි.

හා:- මේ ලෝකයෙහි කවදුවත් වෛරයට වෛර කිරීමෙන් ඒ වෛරය නැති වන්නේ නැත. අවෛරයෙන් වෛරයෝ නැති වෙති. මේ අවෛරයෙන් වෛර සංසිඳුවීම පෙර සිට පවතින බුද්ධාදී උතුමන්ගේ ගුණ ධර්මයෙකි.

වි:- වෛරය ඉපදීමට මුල් වන කරුණු දසය: වෛරය යනු තරඹවීම යි, කෝපය, ක්‍රෝධය, ද්වේෂය, ආසානය, ව්‍යාපාදය, රෝසය යන නම් ද වෛරයට ම පර්යාය යි. කරුණු දසයක් මුල්වීමෙන් මේ වෛරය උපදී.

- 1 මොහු මට පසුගිය කාලයේ අනර්ථ කෙළේ ය.
- 2 ,, ,, දැන් ,, කරයි.
- 3 ,, ,, මතුත් ,, කරන්නේ ය.
- 4 මොහු මගේ ප්‍රිය මිත්‍රයාට පසුගිය කාලයේ අනර්ථ කෙළේ ය.
- 5 ,, ,, ,, දැන් ,, කරයි.
- 6 ,, ,, ,, මතුත් ,, කරන්නේ ය.
- 7 මොහු මගේ හතුරාට පසුගිය කාලයේ වැඩ කෙළේ ය.
- 8 ,, ,, ,, දැන් ,, කරයි.
- 9 ,, ,, ,, මතුත් ,, කරන්නේ ය.

මේ නවයට නවාසාතවස්තු ය යි ද කියනු ලැබේ. අසථාන ක්‍රෝධයන් මෙයට එකතු වූ කල්හි මෙය දසාසාත වස්තු නම් වේ.

අසථාන ක්‍රෝධය නම්: කාරණයක් නැති ව නුසුදුසු තැන තරඟ වීම ය. අධික ශීත, අධික උෂ්ණ, වැස්ස වැඩිවීම, වැස්ස නැතිවීම, අත්පා ආදිය ගල් ආදියක හැපීම, සුළඟ නිසා වස්ත්‍ර හැඳීම් පැළඳීම් ආදියට අපහසු වීම යනාදි තත්වි තරඟ වීම ය. මේ දසයෙන් එකක් මුල් කර ගෙන මිනිසුන්ට තරඟ උපදී.

අවේරයෙන් වේරය නැති කරන අයුරු:- කෙල, සොටු, මල මුත්‍රාදි අශුවි තැවරුණු තැන් එම කෙල සොටු, මල මුත්‍රාදි යෙන් ම සෝද පිරිසිදු නො කටහැක්කා සේ බැන්නහුට බැණ, ඇන්නහුට ඇන, ගැසුවහුට ගසා මෙසේ එකට එක කොට වේර යෙන් වේරය කවදවත් සංසිදවිය නො හැකි ය. එසේ නො ව, ඒ කෙල සොටු මල මුත්‍රාදි අශුවි තැවරුණු තැන් පිරිසිදු ජලයෙන් සෝද හරින්නා සේ නුවණින් සලකා ඉවසීම හා මෙමුත්‍රී නැමැති ජලයෙන් වේර නැමැති අශුවිය සෝද හැරීමෙන් නැති කළ හැකි ය.

1 - 5.

6. පරෙ ව න විජානන්ති මයමෙත්ථ යමාමසෙ,
 යෙ ව තත්ථ විජානන්ති තතො සම්මන්ති මෙධගා.

නි:- මේ .ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කොසඹෑ නුවර වහන්දෑ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කොසඹෑ නුවර සෝමිතාරාමයෙහි පන්සියය, පන්සියය සිසු සහනට ඇදුරු වූ විනයධර නමක් ද ධම් කලීක නමක් ද විසුභ. විනය නීතියක් ගැන ඒ දෙනම අතර ඇති වූ කථාවක් නිස

අරගලයක් ඇති විය. ඔවුන්ගේ ප්‍රත්‍යය දයකයෝ ද දෙකොටසක් වූහ. බුදුන් වහන්සේ මෙය අසා එහි වැඩ තෙවන වර දක්වා ඔවුන් සමභියෙහි පිහිටුවන්ට අවවාද කළ නමුත් නො හැකි විය. බුදුන් වහන්සේගේ අවවාදය නො පිළිගත් නිසා දයකවරු කලකිරී ඒ හික්මුන්ට දන් නුදුන්හ. එයින් ඒ දෙපක්ෂයේ සමභිය ඇති විය. බුදුරදුන් ද කමා කරවා ගත්හ. බුදුන් වහන්සේ ඒ කාරණය නිමිති කොට බණ වදරනසේක් මේ ගාථාව වදළසේක.

6. ප:- එත්ථ- මේ සහමැද; පරෙ ච- අත්‍යයෝ වනාහී; මයං- අපි; යමාමසෙ- මරුමුවට යම්හ යි; න විජානන්ති- නො දනිති; තත්ථ- ඒ කලහ කරුවන් අතුරෙහි; යෙ ච- යම් පණ්ඩිත කෙනෙක්; විජානන්ති- (අපි මරුමුවට යම්හ යි) දනිද්ද; තතො- ඒ හේතු වෙන්; මෙධගා- කලහයෝ; සම්මන්ති- සන්සිදෙත්.

භා:- මේ සහමැද කෝලාහල කරන ජනයෝ “අපි මරුමුවට යම්හ”යි නො දනිති. ඒ කලහකරුවන් අතුරෙන් යම් නුවණැති කෙනෙක් “අපි මරුමුවට යම්හ”යි දනිත් නම් ඒ හේතූකොට ගෙන කලහයෝ සන්සිදෙති.

වි:- මෙධගා යනු කලහයෝ ය. අඩදබර කර ගැනීම ය. මැරෙන බව සලකන්නන්ගේ කලහයෙක් නැත. මරණය ගැන මෙනෙහි කරන කලා කෝලාහල කිරීමට කිසි ම මහෙක් නො සැදේ. ඒ සඳහා සිත නො නැමේ. ඒ නිසා වියවුල් නැති කර ගැනීමට එක ම මහ නම් නිතර මරණය ගැන කල්පනා කිරීම ය.

1 - 6.

- 7. සුභානුපස්සිං විහරන්තං ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං,
හොජනම්හි ච අමත්තඤ්ඤං කුසිතං භීතවීරියං,
තං වෙ පසහති මාරො වාතො රුක්ඛංච දුබ්බලං.
- 8. අසුභානුපස්සිං විහරන්තං ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතං,
හොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤං සද්ධං ආරද්ධවීරියං,
තං වෙ නප්පසහති මාරො වාතො සෙලංච පබ්බතං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් සෙතවානුවරදී වූලකාළමහා කාළයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සෙතවානුවර වූලකාළ මහාකාළ යයි වෙළඳ දෙබැකෙනෙක් මහණ වූහ. ඔවුන් දෙදෙනාගෙන් මහාකාළ තෙරහු නො බෝ කලකින් ම විදසුන් වඩා රහත්වූහ. වූලකාළතෙර ගේදෙර ගැන

සිතමින් මහණදම් නො පිරුයේ ය. ඒ නිසා වූලකාලයාගේ භාය්‍යාවෝ තම හිමියා සිවුරු හරවා ගත්හ. මහාකාල තෙරුන්ගේ භාය්‍යාවෝත් උන්වහන්සේ සිවුරු හරවා ගැනීමට උත්සාහ කළ නමුත් උන්වහන්සේ රහත්ව සිටි හෙයින් නො හැකි විය. බුදුන්වහන්සේ ඒ නිමිති කොට දුබලයන් කෙලෙස් මරු වසභයට පැමිණ සිවුරු හැර පිරිහෙනබව හා බලැතියන් කෙලෙස් මරු පරදවාලොවී ලොවුතුරා සැප ලබනබව දක්වනු පිණිස මේ ගාථාවන් වදළුසේක.

7. ප:- සුභානුපස්සිං-(රූපාදි අරමුණු) ශුභවශයෙන් බලමින්; විහරන්තං- වසන්තා වූ; ඉන්ද්‍රියෙසු- ඉඳුරන් කෙරෙහි; අසංවුතං- සංවරයක් නැති; භොජනමිති ච- ආහාරයෙහි ද; අමත්තස්සුං- පමණ නො දන්නා වූ; කුසිතං- මැළි වූ; හීනවීරියං- වියඹ නැති; තං- එබඳු පුද්ගලයා; මාරො- කෙලෙස් මාරතෙමේ; චෙ- ඒකාන්තයෙන්; පසහති- මැඩලයි. (කුමක් මෙන් ද යත්:-) වානො- බලවත් වාතය; දුබලං- දුබල වූ; රුක්ඛං+ඉච-රුකක් මුලින් උපුටා හෙළන්නාක් මෙනි.

8. අසුභානුපස්සිං-(රූපාදි අරමුණු) අශුභ වශයෙන් බලමින්; විහරන්තං-වසන්නා වූ; ඉන්ද්‍රියෙසු- ඉඳුරන් කෙරෙහි; සුසංවුතං- මනා සංවර ඇති; භොජනමිති ච- ආහාරයෙහි ද; මත්තස්සුං- පමණ දන්නා වූ; සද්ධං- සැදුහැනි; ආරද්ධවීරියං- වඩවනලද වීරියය ඇති; තං- එබඳු පුද්ගලයා; මාරො- මාරතෙම; චෙ ඒකාන්තයෙන්; න + පසහති- නො මැඩලයි. (කුමක් මෙන් ද යත්-) වානො- දුබලවාතය; සෙලං පබ්බතං + ඉච-සනශෙල- පර්වතයක් කම්පා කරන්ට නො හැක්කාක් මෙනි.

හා:- යමෙක් රූපාදි අරමුණු ශුභ වශයෙන් බලමින් ඉන්ද්‍රිය සංවරයකුත් නැති ව, කැමෙහි ප්‍රමාණයත් නො දැන, කම්මැළි ව, වීරියය නො කොට වෙසේ ද කෙලෙස්මරු ඔහු හෙළා ලන්නේ වාතය දුබල ගසක් මුලින් උපුටා හෙළන්නාක් මෙනි.

යමෙක් රූපාදි අරමුණු අශුභ වශයෙන් බලමින් ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇතිව, කැමෙහි ද පමණ දැන, සැදුහැනිව වඩනලද වීරියය ඇතිව වෙසේ ද, වාතයට ගල් පව්වක් සෙලවිය නො හැක්කාක් මෙන් කෙලෙස් මරුට ඔහු මැඩලිය නො හැක්කේ ය.

වි:- සුභානුපස්සි නම: රූපාදි අරමුණු නිමිත්ත අනුවාංජන වශයෙන් ගෙන යහපත් සේ සැලකීම ය. මේ ස්ත්‍රිය හොඳය, මේ පුරුෂයා හොඳ ය, මේ රූපය ලක්ෂණ ය, හොඳ ය ආදී වශයෙන්

යහපත් ලෙස සැලකීම නිමිති වශයෙන් බැලීමයි. ඒ රූපවල තිබෙන අත්, පා, තන, ඉහටිය, දත්, මුහුණ, ඇස්, කන්, නාසා, තොල්, නලල ආදී කුඩා අවයව අනුවාංචනයෝ ය. ඒවා හොඳ ය, ලක්ෂණ ය, හැඩවැඩ ය, කඩවැසුම් සහිත ය ආදී වශයෙන් යහපත් සේ සැලකීම අනුවාංචන වශයෙන් බැලීමයි.

ඉන්ද්‍රියයෝ නම්: ඇස්, කන, නාසය, දිව, සම, සිත යන සය ය. දැකීමාදී ඒ ඒ ක්‍රියාවන්හි අධිපතිභාවය දරන හෙයින් මේ සඳහා ඉන්ද්‍රිය නම් වෙති. මේ ඉඳුරන් ශාන්තව පවත්වා නො ගත-හොත් රූපය, හඬ, ගඳ සුවඳ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම යන අරමුණුවල සිත ඇලෙයි, නැතහොත් ද්වේෂ කෙරේ, එක්කෝ මූළා වෙයි. ඔවුන්ගේ මේ නො සන්සුන් කම ඇතිවන්නේ සිහි නුවණින් තොරව විසීම නිසා ය. එහෙයින් සිහි නුවණින් යුක්තව විසීමෙන් ඔවුන්ගේ සන්සුන්කම ඇති වේ.

භෝජනයෙහි පමණ නො දැනීම: ආහාරය පිළිබඳ ප්‍රමාණයෝ පසෙකි: නිපදවීමේ ප්‍රමාණය, පිළිගැනීමේ ප්‍රමාණය, වැළඳීමේ ප්‍රමාණය, පස්විකීමේ ප්‍රමාණය, දීමේ ප්‍රමාණය යනුවෙනි. තමාට යැපෙන පමණ ආහාර සෙවීම නිපදවීමේ ප්‍රමාණයයි. තමාට සැහෙන පමණ ආහාර පිළිගැනීම පිළිගැනීමේ ප්‍රමාණය යි. සතර පස් පිඩකට ඉඩ තිබියදී වළඳ අවසාන කිරීම වැළඳීමේ ප්‍රමාණය යි. සිහිනුවණින් යුක්තව පස්විකා වැළඳීම පස්විකීමේ ප්‍රමාණය යි. තමාට වැඩි හරිය සෙසු අයටත් බෙදහද දීම දීමේ ප්‍රමාණයයි. මේ පස් තැන්හි පමණ නො දන්නා භෝජනයෙහි වැළඳීමෙහි පමණ නො දන්නෙකි. පමණ දන්නා භෝජනයෙහි-වැළඳීමෙහි පමණ දන්නෙකි.

මෙහි මාර යනු: ක්ලේශ මාරයාය. ඔහු අනෙකෙක් නොව, රාගාදී කෙලෙස්මය. සත්වයන්ගේ ගුණදම් මරණ හෙයින් භේ මාරනම් වේ.

අශුභ වශයෙන් බැලීම: අශුභ දසයෙකි: ඉදිමුණු මලසිරුර, නිල් වූ මලසිරුර යනාදී වශයෙනි. මේ මලසිරුර අශුභ වශයෙන් බැලීමත් ශරීරයෙහි කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සිවිය ආදී දෙතිස් කුණප කොටස් නුවණින් සලකා පිළිකුල් සේ මෙනෙහි කිරීමත් අශුභ වශයෙන් බැලීම නම් වේ.

1 - 7.

- 9. අනික්කසාවො කාසාවං යො වත්ථං පරිදහෙස්සති, අපෙතො දමසව්චෙන න සො කාසාවමරහති.

**10. යො ව වන්තකසාවස්ස සිලෙසු සුසමාහිතො,
උපෙනො දමසච්චෙන ස වෙ කාසාවමරහති.**

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම්වෙහෙරදී දෙවිදන් තෙරුන් ගේ වීචර ලාභයක් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් සමයෙක්හි සැරියුත් මුගලන් දෙදෙනා වහන්සේ පිරිවර වහන්දෑ දහසක් සමඟ රජගහ නුවරට වැඩිසේක. රජගහනුවර වැස්සෝ උන්වහන්සේලාට විශේෂ පූජා සහිත ව මහදන් දුන්හ. එක් දිනක් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ විසින් වදළ බණක් අසා පැහැදුණු මිනිසෙක් සියලු දෙන සමාදන් කරවා දනක් දීමට පිළියෙල කර ගත්තේ ය. ඉසුරුමත් සැදහැවතෙක් ලක්ෂයක් වටිනා සුවද කැවූ කසාවතක් ඒ දන සඳහා පූජාවට දී තිබුණේ ය. බොහෝ දෙනා ඒ අගනා වන ‘දෙවිදන් තෙරට පුදමු’ කියා පිදුහ. දෙවිදන් තෙර එය සිවුරක් කොට හැඳ පෙරව ඇවිදී සැදහැවත්හු “මේ සිවුර දෙවිදන් තෙරට නො සුදුසු ය. සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේට සුදුසු ය”යි පැවසූහ. බුදුන් වහන්සේට ද ඒ බව සැල විය. එවිට බුදුරදහු “දෙවිදන් තෙර දැන් පමණක් නො ව, පෙරත් වැදිකුලයක ඉපිද තමන්ට නුසුදුසු කසාවතක් දරුයේ ය” යි අතීත කථාව ද වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදළසේක.

9. ප:- යො- යමෙක්; අනික්කසාවො- රාගාදී කසට සහිත වූයේ; දමසච්චෙන- ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් හා වාක් සත්‍යයෙන්; අපෙනො-පහවූයේ; කාසාවං වන්ථං- කසාවතක්; පරිදහෙස්සති- පරිහොග කරන්නේ වේ ද; සො- හෙනම; කාසාවං- කසාවතට; න අරහති- සුදුසු නො වේ.

10. යො ව- යමෙක් වනාහි; **වන්තකසාවො + අස්ස-** වමාරා දුමු කෙලෙස් කසට ඇත්තේ වේ ද; **සිලෙසු-** සිවුපිරිසිදුසිලයෙහි; **සුසමාහිතො-** මනාව පිහිටියේ වේ ද; **දමසච්චෙන-** ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් හා වාක් සත්‍යයෙන්; **උපෙනො-** යුක්ත වේ ද; **සො-** ඒ පුද්ගලතෙම; **වෙ-** ඒකාන්තයෙන්; **කාසාවං-** කසාවතට; **අරහති-** සුදුසු වේ.

හා:- යමෙක් රාගාදී කෙලෙස් කසට සහිත ව ඉඳුරන් දුමි- මෙන් හා ඇත්ත කීමෙනුත් තොරව සිවුරු දරයි ද, ඒ පුද්ගලයා කිසිසේත් සිවුරු දැරීමට සුදුසු නැත.

යමෙක් රාගාදී කෙලෙස් කසට නැතිව සිවුපිරිසිදුසිල්ලි පිහිටා ඉඳුරන් දැමීමෙන් හා ඇත්ත කීමෙන් යුක්ත වේද, ඒ පුද්ගලයා ඒකාන්තයෙන් ම සිවුරු දැරීමට සුදුසු ය.

වි:- කෙලෙස් කසට නම්: සිත කිලුටු කරන රාගය, ද්වේෂය, මෝහය, බද්ධවෛරය, ගුණමකුබව, ඊෂ්ඨාව, මසුරුකම, ප්‍රමාදය, මානය ආදී පාප ධර්මයෝ ය. සිත කිලුටු කරන ඒ ක්ලෙශ ධර්මයෝ 1510ක් පමණ වෙති. මේ සියලු කෙලෙසුන් සිවු මහින් වමාරා දැමූ තැනැත්තා ම සිවුරු දැරීමට සුදුසු ය.

ඉන්ද්‍රිය දමනය නම්: ඇස්, කන්, නාසා, දිව, කය, සිත යන ඉඳුරන්ට අරමුණු වන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්මයන්හි බැඳීමෙන් සිත කෙලෙසුන්ට වසභ වන්තට ඉඩ නො දී සිහි-නුවණින් යෙදී ඉඳුරන් රැක ගැනීම ය. මෙසේ ඉඳුරන් දැමීමක් නැති බොරු කියන පුද්ගලයා හැඳිමි, පෙරවීමි වශයෙන් සිවුරු දැරීමට අතිශයින් ම නුසුදුසු ය.

සිවුපිරිසිදුසිලය නම්: ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර ශීලය (=සිරිත් විරිත් පැවැත්ම), ඉන්ද්‍රිය සංවර ශීලය (=ඉඳුරන් දමනය කිරීම), ආජීවපාරිශුද්ධි ශීලය (=පිරිසිදු දිවිපැවැත්ම), ප්‍රත්‍යය සන්තියශ්‍රිත ශීලය (=නුවණින් සලකා සිවුපසය වැළඳීම) යන මේ සතර ය.

1 - 8.

- 11. අසාරෙ සාරමනිනො සාරෙ වාසාරදස්සිනො,
තෙ සාරං නාධිගච්ඡන්ති මිච්ඡාසඩකප්පගොවරා.
- 12. සාරං ච සාරතො ඤාත්වා අසාරං ච අසාරතො,
තෙ සාරං අධිගච්ඡන්ති සම්මාසඩකප්පගොවරා.

නි:- මේ ගාථා දෙක අප බුදුන් වෙළුනාරාමයෙහිදී සංජය පිරිවැජියාගේ නො ඊම අරභයා දෙසන ලදහ.

රජගහනුවර උපතිස්ස, කොලිත නම් ඉසුරුමත් බමුණු කුමාරයෝ දෙදෙනෙක් වූහ. පසුව උපතිස්සතෙම සැරියුත් නම් විය. කොලිතතෙම මුගලන් නම් විය. මේ දෙදෙනා බුදුන් සරණ යන්ට පෙර සංජය නම් පිරිවැජියකු ඇසුරු කොට මොක්ෂ ධර්මය සොයමින් විසූහ. පසුව ඔවුහු අස්සඪි මහ තෙරුන්ගෙන් බණ අසා මහපල පසක් කොට සංජය වෙතට ගොස් ‘බුදුන් දක්නට යමු’ යයි කීහ. සංජයතෙම ඊට නො කැමති විය. ඒ දෙදෙනා

බුදුන් කරා එළඹ පැවිදිව රහත්ව අගසවු තනතුරු ලත්හ. පසු කලකදී අගසවු දෙදෙනා සංජයගේ අදහස බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුන් වහන්සේ ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

11. ප:- අසාරෙ- අසාරයෙහි; සාරමිතිනො- සාරය යන දෘෂ්ටි ඇති; සාරෙ- සාරයෙහි; අසාරදස්සිනො ව- අසාරය යන දෘෂ්ටි ඇති; මිච්ඡාසංකප්පගොවරා- මිච්ඡා සංකල්පය ගොවර කොට ඇති; තෙ- ඒ අඥාන ජනයෝ; සාරං- සාරයට; න+අධිගච්ඡන්ති- නො පැමිණෙත් හෙවත් සාරය නො ලබත්.

12. සාරං- සාරය; සාරතො ව- සාර වශයෙන් ද; අසාරං- අසාරය; අසාරතො ව- අසාර වශයෙන් ද; ඤාත්වා- දැන; (වසන) සම්මාසංකප්පගොවරා- සමයක් සංකල්පය ගොවර කොට ඇති; තෙ- ඒ ප්‍රාඥයෝ; සාරං- සාරයට; අධිගච්ඡන්ති- පැමිණෙත්, හෙවත් සාරය ලබත්.

හා:- නිසරු දේ සරු දේ හැටියටත් සරු දේ නිසරු දේ හැටියටත් සලකන වැරදි කල්පනාවල එල්බුණු පුද්ගලයෝ සාර ධර්මයක් නො ලබත්.

සරු දේ සරු දේ හැටියටත් නිසරු දේ නිසරු දේ හැටියටත් දැන හැඳින නිතරම නිවැරදි කල්පනාවල යෙදෙන නුවණැත්තෝ සාරධර්මයක් ම ලබත්.

වි:- අසාර දෙය නම්: සිවුරු, අභර, සෙනසුන්, ගිලන්පස, යන මේ සිවුපසයෙහි ගිණුම් හා එය නො මහින් ලබා ගැනීමට වැයම් කිරීමය, මිච්ඡා දෘෂ්ටි, මිච්ඡා සංකල්ප, මිච්ඡාවචන, මිච්ඡා කමාන්ත, මිච්ඡාආජීව, මිච්ඡාව්‍යායාම, මිච්ඡාස්මානි, මිච්ඡාසමාධි, මිච්ඡාඥාන, මිච්ඡාවිමුක්ති යන මේ දසවැදෑරුම් මිසදිටු බැව්හි පිහිටීම හා ඒ මිසදිටු ආදිය නිවැරදිසේ දක්වමින් කරන ධර්මදේශනා ය.

සාර දෙය නම්: සමයක්දෘෂ්ටි ආදී මාර්ගාංග අට හා සමයක් ඥාන, සමයක්විමුක්ති යන දසවැදෑරුම් සමයක්දෘෂ්ටිය හා එයට කරුණු වූ ධර්මදේශනාව ය, සීලය (=කායකමාදීන්ගේ පිරිසිදුබව) සමාධිය (=කුසල සිතෙහි ඇතිවන එකඟබව) ප්‍රඥාව (=විදසුන් නුවණ හා සිවු මහ නුවණ) විමුක්තිය (=සතර පලය) විමුක්ති ඥානදර්ශනය (=පස්විකුම් නුවණ) නිවන යන මේවා ය.

මිච්ඡාසංකල්ප ගොවරය නම්:- වැරදි කල්පනා විසය කොට ඇති හැඟීම් ඇති බව ය. කාමවස්තූන්හි ගිණු ව ඇලී පවත්නා හැඟීමත්, අනුන් නැසීම, මැරීම පිළිබඳ පවත්නා ව්‍යාපාද හැඟීමත්,

අනුන්ට හිංසා පීඩා කිරීම පිළිබඳ පවත්නා නපුරු හැඟීමත් වැරදි කල්පනා වෙති. මිනිසුන්ගේ සිත මේ වැරදි කල්පනා තුනෙන් එකක නිතර ම එල්ලී රඳා පවතී. ඒ නිසා සත්වයෝ හොඳ දේට වඩා නරක දෙය කිරීමට කැමති වෙති.

සමාක් සංකල්ප ගොවරය නම්: නිවැරදි අදහස් ගොදුරු කොට - විසය කොට - ඇති බව ය. කම්කෙලෙස්දෙස් දැක සියලු සැපත් හැර තපස් රැකීමේ අදහසත්, සියලු සත්හු සුවපත් වෙත්වා! යන මෙන් සිතත්, අනුන් වෙහෙසීමෙන් හිරිහැර කිරීමෙන් වළකින කාරණා සහගත අවිහිංසාවත් නිවැරදි කල්පනා වෙති. මේ කල්පනා තුන දෙලොවෙහි වැඩ සිදු කෙරෙති.

1 - 9.

13. යථාගාරං ද්‍රව්‍යන්තං වුට්ඨි සමතිවිජ්ඣති.
එවං අභාවිතං චිත්තං රාගො සමතිවිජ්ඣති.

14. යථාගාරං සුව්‍යන්තං වුට්ඨි න සමතිවිජ්ඣති,
එවං සුභාවිතං චිත්තං රාගො න සමතිවිජ්ඣති.

නි:- මේ ගාථා දෙක අප බුදුන් දෙවුරුවෙහෙර දී නන්ද තෙරුන් අරභයා දෙසන ලදහ.

බුදුන් වහන්සේ නන්දකුමරුගේ අභිෂේකය, ගෘහප්‍රවේශය, විවාහය යන තෙමහල් දින රජගෙට පිඩු පිණිස වැඩ නන්ද කුමරුන් සමඟ විහාරයට වැඩි සේක. උන්වහන්සේ නන්දකුමරු පැවිදි කරවූසේක. නුමුත් ඔහුගේ කල්පනාව විවාහවීමට සිටි ජනපද කලායාණිය ගැන ම ය. ඒ නිසා ඔහු සිවුරු හරිනබව හික්ෂුන්ට කී ය. හික්ෂුහු ඒ බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සැලකළහ. එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහු තවතිසා දෙවිලොවට ගෙන ගොස් දෙවභනන් පෙන්වා ඔවුන් ලබා දීමට ඇපවී මහණ දම් පිරවූසේක. හෙතෙම මහණදම් පුරා රභත්විය. එක් දවසක් උන්වහන්සේ බුදුන් වෙත පැමිණ තමන් ගිහි වන අදහසක් නැති බවත් බුදුන් ඇපයෙන් මුදන බවත් කීහ. බුදුන් වහන්සේ ඒ නීතී කොට මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

13. ප:- ද්‍රව්‍යන්තං- හොඳට සෙවිලි නො කළ; අගාරං- ගෙයක්; වුට්ඨි- වැස්ස; යථා- යම්සේ; සමතිවිජ්ඣති- විශේෂ යෙන් විනිවිදිනේ වේ ද; එවං- එපරිද්දෙන් ම; අභාවිතං- අභාවිත වූ; චිත්තං- සිත; රාගො- රාගය; සමතිවිජ්ඣති- වෙසෙසින් විනිවිදිනේ ය.

14 සුවිජන්තං - හොදට සෙවිලි කළ; අගාරං - ගෙයක්; වූටධී - වැස්ස; යථා - යම්සේ; න සමතිවිජ්ඣාති - අතිශයින් විනිවිදිනේ නො වේ ද; එවං - එපරිද්දෙන් ම; සුභාවිතං - මනා-කොට භාවිත වූ; විත්තං-සිත; රාගො-රාගය; න සමතිවිජ්ඣාති- වෙසෙසින් විනිවිදිනේ නො වේ.

භා:- කුඳු මහත් සිදුරු ඇතිවන සේ තුනී කොට සෙවිලි කළ ගෙයක් වැස්සෙන් තෙමෙන්නාක් මෙන් භාවනා වශයෙන් පුරුදු නො කළ හිත රාගයෙන් විනිවිද පවතී.

හොදින් සෙවිලි කළ ගෙයක් වැස්සෙන් නො තෙමෙන්නාක් මෙන් භාවනා වශයෙන් මනාව පුරුදු කළ හිත රාගයෙන් විනිවිද නො පවතී.

වි:- අභාවිත සිත නම්: පුරුදු නො කළ හිත ය - භාවනා වශයෙන් කුසල් අරමුණෙක පුරුදු නො කළ කෙලෙසුන්ගෙන් තරඛවට පැමිණි සිත ය. සිත භාවනා වශයෙන් පුරුදු නො-කළොත් ගමන් කරන්නේ සිතට රුවි වූ අකුසල් කෙරෙහි ය. කෙලෙස් මහවැසිවලින් සිත තෙමෙන්නේත් එවිට ය.

භාවිත සිත නම්:- මනාකොට පුරුදු කළ සිත ය - සමථ විදහිනා දෙවැදුරුම් භාවනා වශයෙන් මනාව වැඩූ සිත ය - භාවනා නම් කුසල් අරමුණෙක සිත පිහිටුවා ගෙන එය නැවත නැවත පුහුණු කිරීම ය, වැඩීම ය. කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර, ලොකොත්තර සිත් උපදවන වේතනාව ද භාවනා නම් වේ. ඒ භාවනාව සමථ, විදහිනා වශයෙන් දෙවැදුරුම් ය. සමථභාවනා නම් සමාධිය දියුණු කිරීම ය, විදහිනා භාවනාව නම් ප්‍රඥව දියුණු කිරීම ය. සම සතලිස් කමටහන් අතුරෙන් චාරිත්‍රානුකූල කමටහනෙක්හි සිත පිහිටුවා ගෙන නැවත නැවත එහි ම සිත පුරුදු කිරීම සමථභාවනා නම් වේ. එසේ සිත වැඩීමෙන් කාමවෂ්ණදී පංචනිවරණයන් යටපත්වී සිතෙහි එකඟ කමක් ඇති වේ. ඒ ඇතිවන එකමුතුකම සමාධි නම් වේ.

හෙතු ප්‍රත්‍යය බලයෙන් හටගන්නා සියලු දෙය අනිත්‍යය, දුඃඛය, අනාත්මය යන ලකුණු තුනින් යුක්තය යි සලකා ඉන් එකක් ගෙන නැවත නැවත එහි ම සිත පුරුදු කිරීම විදහිනා භාවනා නම් වේ. එසේ සිත වැඩීමෙන් කාම, රූප, අරූප, යන හව තුනෙහි කිසිම සංස්කාරයක් නිත්‍ය ශුභ, සුඛ, ආත්ම වශයෙන්

නො ගෙන සියලු සංස්කාරයන් අනිත්‍යාදී වශයෙන් දක්නා යම් ප්‍රඥාවක් උපදී ද, ඒ ප්‍රඥාව විදගීනා ප්‍රඥාව නම් වේ. ඒ විදගීනා ප්‍රඥාව ලැබූ පුද්ගලතෙම මාගීඵල ප්‍රතිවේධය කරන්නේ ය. ඔහු තුළ රාගාදී කෙලෙසුන්ගේ විනිවිද පැවතීමෙක් නැත.

රාගය නම්: රූප, ශබ්ද ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන පස්කමහි ඇලීම ය. සිත රාගයෙන් තෙත් වන්නේ මේ අරමුණුවල පවතින දැඩි ඇල්ම නිසා ය.

1 - 10

15 ඉධ සොවනි පෙච්ච සොවනි පාපකාරී උභයසු සොවනි, සො සොවනි සො විහඤ්ඤති දිස්වා කම්මකිලිට්ඨමත්තනො

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුනාරාමයෙහිදී වුන්ද-සුකරිකයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර වෙළුන වෙහෙර අසල වුන්දසුකරික නම් පුරුෂයෙක් වාසය කෙළේ ය. ඔහු හුරන් ඇති කොට ඔවුන් මරා මස් විකුණමින් පනස් පස් අවුරුද්දක් ජීවිතාව කෙළේ ය. පසු කලෙක ඔහු රෝගාතුර විය. සත් දවසක් මුළුල්ලෙහි හුරු හඬින් කෑ ගසමින් දුක් විද මැරී අවිචි මහ නරකයෙහි උපන්නේ ය. බුදුන් වහන්සේ ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදල සේක.

15 ප:- පාපකාරී-පච්ච කරන පුද්ගලතෙම; ඉධ-මෙලොව ද; සොවනි-ශෝක කෙරෙයි; පෙච්ච-පරලොව ද; සොවනි-ශෝක කෙරෙයි; උභයසු-දෙලොව ම; සොවනි-ශෝක කෙරෙයි; සො-හෙතෙම; අත්තනො-තමාගේ; කිලිට්ඨ කම්ම- කිලිටි කම්මය; දිස්වා-දැක; සොවනි-ශෝක කෙරෙයි; සො-හෙතෙම; විහඤ්ඤති-වෙසෙසින් පෙළෙයි.

හා:- පච්ච කරන්නා මෙලොවත්, පරලොවත්, දෙලොවමත් ශෝක කරයි; ඔහු තමාගේ කිලිටි පාප කම්මය දැක ශෝක කරයි, වෙසෙසින් පෙළෙයි.

වි:- ශෝකය: කම්මය නිසා ශෝක කිරීම ය, විපාකය නිසා ශෝක කිරීම යයි දෙවැදෑරුම් වේ. පච්ච කරන්නාගේ උත්පත්තිය සතර අපායෙහි ය. ඔහුට මැරෙන කාලයෙහි නරකයේ ගිනිදල් ආදී ගති නිමිති පහළ වෙයි. එවිට ඔහු බිය වේ. “අහෝ! මම කුසලයක් නො කෙළෙමි, පච්ච කෙළෙමි”යි තමන් කළ පච්ච

ගැන සිතමින් නැවත නැවත තැවෙයි; කනස්සලු වෙයි. කළ පාප කමීය නිසා මෙලොවදීම ඇතිවන ශෝකය කම්ශෝචනයයි හෙවත් කමීය නිසා ශෝක කිරීම යි. පාප කමීයෙන් ඔහු අපායෙහි ඉපිද එහි නොයෙක් දරුණු කම් කටුලු දුක් විඳින විට ඇතිවන ශෝකය විපාක ශෝචනයයි හෙවත් විපාකය නිසා ශෝක කිරීම යි.

1-11.

16 ඉධ මොදනි පෙව්ව මොදනි කතපුඤ්ඤො උභයඤ්ඤ මොදනි, සො මොදනි සො පමොදනි දිඤ්ඤා කම්මවිසුද්ධිමත්තනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ධම්මික උපාසකයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සැදහැනි ධම්මික නම් උපාසකයෙක් විය. හෙතෙම සිල්වත් ය; ගුණවත් ය. ඔහු සිය දූ පුතුන් සමග දන් සිල් ඇ බොහෝ කුසල් කරමින් වාසය කෙළේ ය. පසුකලෙකදී ලෙඩ වූ ඔහු මරණයට ද ළං විය. ඒ නිසා ඔහුට බණ අසනු රිසි විය. හික්ෂුන් වහන්සේලා ද වැඩමවා ගත්තේ ය. උන්වහන්සේලා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙන් ධර්මදෙශනාව පටන් ගත්හ. එවිට සඳෙව් ලොචින් දෙවියෝ දිව්‍ය රථ සයක් ගෙනවුත් ඒ ඒ දිව්‍යලෝකවල ගුණ කියා කැඳවූහ. උපාසකතෙම කලුරිය කොට තුසිත දෙවිලොව උපත. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

16 ප:- කතපුඤ්ඤො-පින් කළ පුද්ගලතෙම; ඉධ-මෙලොව ද; මොදනි-සතුටු වෙයි; පෙව්ව-පරලොව ද; මොදනි-සතුටු වෙයි; උභයඤ්ඤ-දෙලොව ම; මොදනි-සතුටු වෙයි; සො-හෙතෙම; අත්තනො-තමාගේ; කම්මවිසුද්ධි-පුණ්‍යකම් විශුද්ධිය; දිඤ්ඤා-දැක; මොදනි-සතුටු වෙයි; සො-හෙතෙම; පමොදනි-වෙසෙසින් සතුටු වෙයි.

හා:- පින්කම් කරන්නා මෙලොවත්, පරලොවත්, දෙලොව-මත් සතුටු වෙයි. ඔහු තමාගේ ශුද්ධ කමීය දැක සතුටු වෙයි. වෙසෙසින් සතුටු වෙයි.

වි:- පින් කළහු දෙලොව ම සතුටුවන අයුරු: දන, සීල, භාවනාදී පින් කළ අය මෙලොව වාසය කරන්නේ ඉතා ප්‍රීතියෙනි. 'මම මේ මේ කුසල් කෙළෙමි' යි සිතන හැමවිට ම ඔහුට

ප්‍රීතිය උපදී. මැරෙන වෙලෙහි දිව්‍ය රථ, කප්රුක් ආදී ගති නිමිති දකිනවිටත් මරණින් මතු දෙවලොව ඉපිද පස්කම් සුව විඳින විටත් අතිශයින් ම ප්‍රීතිය ඇතිවන්නේ ය.

1-12.

17 ඉධ තප්පති පෙච්ච තප්පති පාපකාරී උභයසු තප්පති, පාපං මෙ කතන්ති තප්පති භියොසා තප්පති දුග්ගතිං ගතො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවරම්වෙහෙරදී දෙවිදන් තෙරුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

දෙවිදන් තෙර බුදුන් කෙරෙහි වෙර බැඳ සිටියේ ඇත අතීතයේ සිට ම ය. එහෙයින් ඔහු බුදුන් මැරීමට නොයෙක් උපක්‍රම යෙදී ය. නුමුත් ඔහුගේ අදහස ඉටු නො වී ය. නැවත ඔහු බුදුන්ගෙන් පඤ්ච වස්තූන් ඉල්වා එය ද නො ලැබ සහබේදය කොට දරුණු අකුශල කම් කරමින් ජීවත් විය. පසු කලෙකදී ඔහු දෙවුරම් වෙහෙර පොකුණු තෙරදී පොළොව පළා ගෙන අවිච්චි මහනරකයට ගියේ ය. බුදුන් වහන්සේ ඒ කාරණය නිමිතිකොට මේ ගාථාව වදළ සේක.

17 ප:- පාපකාරී-පච්ච කරන පුද්ගලයෙකු; ඉධ-මෙලොව ද; තප්පති - තැවෙයි; පෙච්ච - පරලොව ද; තප්පති - තැවෙයි; උභයසු-දෙලොව ම; තප්පති-තැවෙයි; මෙ-මා විසින්; පාපං කතං+ඉති-පච්චකම් කරන ලද්දකි; තප්පති-තැවෙයි; දුග්ගතිං-දුග්ගතියට; ගතො-ගියේ; භියොසා-බොහෝ සෙයින්; තප්පති-තැවෙයි.

භා:- පච්ච කරන්නා මෙලොවත්, පරලොවත්, දෙලොවමත් තැවෙයි; 'මා විසින්' පච්ච කරන ලද්දකි සිතා තැවෙයි; මරණින් මතු අපායට ගොස් දුක් විඳිනවිට වඩාත් තැවෙයි.

1-13.

18 ඉධ නඤ්ඤති පෙච්ච නඤ්ඤති කතපුඤ්ඤො උභයසු නඤ්ඤති, පුඤ්ඤං මෙ කතන්ති නඤ්ඤති භියොසා නඤ්ඤති සුග්ගතිං ගතො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සුමනාදෙවිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර අනේපිඬුමහ සිටුහට සුමනා නම් දියණියක් වූවා ය. ඇය සිටු මාලිගයේ දන් වළඳන මහසභනට උච්චැනෙහි නිරත වූවා ය. ඕනොමෝ බණ අසා සෙදගැමි පල ලැබීය.

පසු කලෙක ඇ ලෙඩකින් පෙළුණි. කාලක්‍රියා කරන විට ඕනෑමෝ පියාණන්ට 'බාල මලණුවෙනි' කියා කථා කළාය. සිටුතෙම, 'ඕ මරණ විකල්ලෙන් නන් දෙඩන්නී ය'යි සිතා ඒ ගැන ශෝක වෙමින් බුදුන් කරා එළඹ එපවත් සැලකෙළේය. බුදුහු "සිටාණෙනි, තෙපි සෝවාන් හෙයින් මහ පලයෙන් බාල ය, දුව සෙදගැමි ය, මහ පලයෙන් ඇය වැඩි සිටී බව හැඟවීමට එසේ කීවා ය, ඕ දැන් තුසිත දෙව්ලොව උපතැ යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

18 ප:- කතපුඤ්ඤො-පින් කළ පුද්ගල තෙම; ඉධ-මෙ ලොව ද; නඤ්ඤි-සතුටු වෙයි; පෙච්ච-පරලොව ද; නඤ්ඤි-සතුටු වෙයි; උභයසු-දෙලොව ම; නඤ්ඤි-සතුටු වෙයි; මේ-මා විසින්; පුඤ්ඤං කතං+ඉති-පින් කරන ලද්දී; නන්දති-සතුටු වෙයි; සුග්ගතීං - සුගතියට; ගතො - ගියේ; භියොයා - බොහෝසේ; නන්දති-සතුටු වෙයි.

භා:- පින් කළ පුද්ගල තෙම මෙලොවත්, පරලොවත්, දෙලොව මත් සතුටු වෙයි; 'මා විසින් පින් කරන ලද්ද'යි සිතා මෙලොවදීත් සතුටු වෙයි; මරණින් මතු දෙව්ලොවට ගොස් සග සැප විඳින විට අතිශයින් ම සතුටු වෙයි.

1-14.

- 19 බහුමපි වෙ සහිතං භාසමානො
න තක්කරො හොති නරො පමත්තො,
ගොපොච ගාවො ගණයං පරෙසං
න භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොති.
- 20 අප්පමපි වෙ සහිතං භාසමානො
ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරී,
රාගං ච දෙසං ච පභාය මොහං
සම්මප්පජානො සුවිමුත්තචිත්තො.
අනුපාදියානො ඉධ වා හුරං වා
ස භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොති.

යමකවග්ගො පඨමො.

නි:- මේ ගාථා දෙක අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී යහළු දෙනමක් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර යහළුවන් දෙදෙනෙක් බුදුසසුන්හි පැවිදි වූහ. ඉන් වයසින් වැඩි මහලු තෙර විදහිතා ධුරය පුරා රහත් විය.

අනික් තෙර ග්‍රන්ථ ධුරය පුරා තෙවළාදම් දැන ගෙන ශිෂ්‍යයන්ට ධර්මය උගන්වමින් වෙසෙයි. පසු කලෙකදී රහත් තෙරහු බුදුන් දකිනු පිණිස දෙවුරුමට වැඩ යහළු තෙරුන් වසන තැනට වැඩිසේක. ඒ තෙර අභවැසියන් ලවා වත්පිළිවෙත් කරවා රහත් තෙරුන්ගෙන් ප්‍රශ්න ඇසීමට සූදනම් විය.

බුදුහු එය දිවැසින් දැක ඔහු කෙරෙහි කරුණාවෙන් එතනට වැඩ සතර මාසීය පිළිබඳ පැන තෙවළා දත් තෙරගෙන් පිළිවිසුහ. තෙවළා දත් තෙරට එය විසඳිය නො හැකි විය. රහත් තෙරහු විසඳුහ. එයට බුදුහු සාධුකාර දුන්හ. තෙවළා දත් තෙරගේ අභවැසියෝ ඒ ගැන බුදුන්ට දෙස් පැවරූහ. බුදුන් වහන්සේ ඒ නිමිතිකොට මේ ගාථාවන් වදළුසේක.

19 ප:- පමත්තො නරො-ප්‍රමාද වූ පුද්ගලතෙම; සහිතං- ත්‍රිපිටක බුද්ධ වචනය; බහුං-බොහෝ කොට; භාසමානො අපි- කියන්නේ නමුදු; වෙ-ඉදින්; තක්කරො-එය කරන්නෙක්; න හොති-නො වේ නම්; පරෙසං-අනුන්ගේ; ගාවො-ගෙරින්; ගණං- (ගණිමින්)රක්නා වූ; ගොපො+ඉව-ගොපල්ලක මෙන්; සාමඤ්ඤස්ස-ශ්‍රමණ ගුණයට; භගවා න හොති-හිමි නො වේ.

20 සහිතං - බුද්ධවචනය; අප්පං+අපි - සාධුපයක් නමුදු; භාසමානො-කියන පුද්ගල තෙම; ධම්මස්ස-ධර්මයට; අනුධම්ම වාරිහොති-අනුධර්මයෙහි පවත්නේ වී නම්; රාගං ව-රාගය ද; දෙසං ව-ද්වේෂය ද; මොහං ව-මෝහය ද; පහාය-හැර; සම්මප්ප ජානො-මනාකොට දන්නා වූ; සුවිමුත්තවිත්තො-මනාව මිදුණු සිත් ඇත්තා වූ; ඉධ වා-මෙලොව හෝ; හුරං වා-පරලොව හෝ; (කිසිවක්) න+උපාදියානො-දැඩිකොට නො ගන්නා වූ; සො-හෙතෙම; සාමඤ්ඤස්ස-ශ්‍රාමණ්‍ය ගුණයට; භගවා හොති-හිමි වන්නේ ය.

භා:-යමෙකු තුන් පිටකය ඉගෙන බොහෝ කොට අනුන්ට බණ කියතත් තමා එය නො පිළිපදී නම් ඔහු කුලියට අනුන්ගේ හරක් රක්නා ගොපල්ලා පස්ගෝරසයට අහිමි වන්නාක් මෙන් මහණදමේ ඵලයට හිමිකාරයෙක් නො වේ.

යමෙක් තුන් පිටකයෙන් මද දෙයකුදු ඉගෙන ඒ ඉගෙන ගත් සාධුප ධර්මය අනුන්ටත් කියමින් තමනුත් ඒ ධර්මය අනුව පිළිපදී නම් ඔහු රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරුකොට යහපත් නුවණින්

හා මනාකොට මිදුණු සිතින් යුක්ත ව මෙලොව පරලොව කිසිවක් මම ය, මාගේ යයි ගැනීමක් බැඳීමක් නැතිව මහණදමේ ඵලයට හිමිකාරයෙක් වන්නේ ය.

වි:- මෙහි ප්‍රමාද පුද්ගලයා නම්. තුන් පිටකය මනාව ඉගෙන, එය අනුන්ට කියන, ඒ ධර්මයට අනුව පිළිවෙත් නොපුරන, අනිත්‍යාදි වශයෙන් නුවණින් කල්පනා නො කරන සිල්වත් බහුශ්‍රැත භික්ෂුතෙමේ ය-දුග්ගීලයෙක් නො වෙයි. ඒ පිළිවෙත් නො පුරන සිල්වත් බහුශ්‍රැත භික්ෂුව දවස් කුලිය ගිවිස අනුන්ගේ හරකුන් ගෙන ගොස් දවස මුළුල්ලෙහි රැක බලා කවා පොවා හවස ගෙනවුත් හිමියනට පාවාදී දවස් කුලිය පමණක් ලබන ගොපල්ලකු වැනි ය. ගවහිමියෝ ම එහි පස්ගෝරසය වළඳති. ගොපල්ලා කුලිය පමණක් ලබයි. පස්ගෝරසය නො ලබයි. එසේ ම දහම් පරිදි නො පිළිපදින, එය අනුන්ට දෙසීම් පමණක් කරන්නා, ඒ ධර්මය අසන්නන්ගේ සැලකුම් මාත්‍රයක් ලබයි. තමාගෙන් ම ධර්මය අසා පිළිපදිනවුන් ලබා ගන්නා මහණදමේ ඵලය වන මහපල නිවන් නො ලබයි.

ධර්මානුධර්මප්‍රතිපත්ති නම්: නව ලොවුතුරා දහමට අනුරූප වූ දහම් පිළිපැදීම ය. නවලොවුතුරා දහම් නම්: සතරමහ සතර පල හා නිවන යන නවය යි. සිවුපිරිසුදු සිල්, තෙළෙස් ධුතාංග, අසුබ කමටහන් ආදි පිළිවෙත් නවලොවුතුරා දහමට අනුරූප ධර්ම යි. මේවා නව ලොවුතුරා දහම් ලැබීමට මුලදී පිරිය යුතු පිළිවෙත් ව. ඒ නිසා මේවා පූච්භාග ප්‍රතිපත්තිය යි කියනු ලැබෙත්.

මොනවට මිදුණු සිත නම්: කෙලෙසුන්ගෙන් යහපත් ලෙස නිදහස්වුණු සිත ය. සිත කෙලෙසුන්ගෙන් නිදහස්වීමේ ක්‍රම පසෙකි: තදංග විමුක්ති, විෂ්කම්භන විමුක්ති, සමුවිභේද විමුක්ති, ප්‍රතිප්‍රග්‍රබ්ධි විමුක්ති, නිශ්ශරණ විමුක්ති වශයෙනි.

එහි රාත්‍රී කාලයෙහි දල්වන ලද පහනකින් අන්ධකාරය පහව යන්නාක් මෙන් කුසල් සිතෙහි ඇති වන අලෝභාදිය නිසා එයට විරුද්ධ වූ ලෝභාදි පාපයන් ඒ ඒ ක්ෂණයෙහි දුරුවීමෙන් සිත කෙලෙසුන්ගෙන් තාවකාලික ව මිදීම- නිදහස් වීම තදංග විමුක්ති නම්.

සෙවෙල් සහිත වූ ජලයෙක්හි බහාලූ කළයකින් දිය ගන්නා තුරු එය ඔබා යටපත් කොට ලීමක් මෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානාදි

ලොකික සමාධියකින් පංචනිවරණාදි කෙලෙස් ධර්ම යටපත් කොට ලීම හෙවත් ධ්‍යානය පවත්නා තෙක් මතු නො වන සේ ඔබා මැඩ පැවැත්වීමෙන් සිතෙහි ඇති වන මිදීම විෂ්කම්භන විමුක්ති නම් වේ.

හෙණ පහර ලත් රුක නැවත ලියලීමක් නැත්තා සේ සෝවාන් ආදි මාරී සිත් පහළවීමේදී මුල් සුත් කළ කෙලෙස් නැවත කිසිකලෙක හට නො ගනී. එසේ නැවත හට නොගන්නා සේ කෙලෙස් මුල් සිදු නැසීමෙන් සිත මිදීම සමුච්ඡේද විමුක්ති නම් වේ.

ගිනිඅඟුරු රැසක් තුබූ තැන ඒ ගිනි අඟුරු ඉවත් කළ පසුත් එහි පවත්නා උෂ්ණය දිය ඉස නිවන්නාක් මෙන් මාරී-ඤ්ඤායෙන් බිඳී ගිය කෙලෙසුන්ගේ ගතිය (විඩාව) එල සිත පහළ වීමෙන් නිවී යයි. මෙසේ විඩාව නැති වී යාමෙන් සිතෙහි ඇති-වන මිදීම ප්‍රතිප්‍රශබ්ධි විමුක්ති නම් වේ.

නිරූපධිගෞෂ නිව්‍යාණ ධාතුවෙන් සියලු හව දුකින් මිදීම නිශ්ශරණ විමුක්ති නම් වේ.

ශ්‍රාමණ්‍ය ගුණය නම්: සෝවාන් මාරීය සෝවාන් ඵලය, සකාදගාමී මාරීය සකාදගාමී ඵලය, අනාගාමී මාරීය අනාගාමී ඵලය, අර්හත් මාරීය අර්හත් ඵලය යන මේ සතර මාරී සතර ඵලය හා ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ, විමුක්ති, විමුක්තිඤ්ඤා දශීන යයි කියන ලද පස් වැදෑරුම් අගෞක්ෂ ධර්මස්කන්ධයෝ ය. මහණදම් පිරිමෙන් ලැබෙන ප්‍රධාන ඵලය නම් මේ උතුම් ගුණවලට පැමිණීමය. මෙකී ගුණයන් ශ්‍රාමණ්‍ය ගුණ වශයෙන් දක්වන ලද්දේ එහෙයිනි.

පළමු වන යමක වගීය නිමි.

2 - 1.

- 21 අප්පමාදෙ අමතපදං පමාදෙ මච්චුනො පදං,
අප්පමත්තා න මීයන්ති යෙ පමත්තා යථා මතා.
- 22 එතං විසෙසනො ඤාකා අප්පමාදමභි පණ්ඩිතා,
අප්පමාදෙ පමොදන්ති අරියානං ගොචරෙ රතා.
- 23 තෙ ක්‍කායිනො සාතතිකා නිච්චං දළ්භපරක්කමා,
චුසන්ති ධීරා නිබ්බානං යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් සෝඡිතාරාමයෙහිදී සාමාවතී ආදී පන්සියයක් ස්ත්‍රීන්ගේ මරණ ව්‍යසනය අරභයා දෙසන ලදහ.

කොසඹූ නුවර උදේනී රජහට සාමාවතීය, වාසුලදත්තාය, මාගන්දීය යන බිසෝවරු තුන් දෙනෙක් (අගමෙහෙසුන්) වූහ. එයින් මාගන්දීය නම් බිසව ක්‍රෝධයෙන්, සාමාවතී බිසව හා ඇගේ පන්සියයක් පිරිස සහිත මාලිගය ද ගිනි ලා විනාශ කර විය. රජ තෙම මෙය දැන ඇට උදහස් වී ඇගේ සියලු නෑයන් සහිත ඇත් දරුණු වද දී මැර විය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදල සේක.

21 ප:- අප්පමාදෙ-අප්‍රමාදය; අමතපදං-නිවනට කරුණු ය; පමාදෙ-ප්‍රමාදය; මච්චුනො පදං-මරණයට කරුණු ය; අප්ප මත්තා - අප්‍රමාද වූවෝ; න මීයන්ති-නො මියති; යෙ - යම් කෙනෙක්; පමත්තා-ප්‍රමත්තයෝ ද (ඔවුහු); මතා යථා-මලවුන් වැනි වෙත්.

22 එතං-මේ කාරණය; විසෙසනො-විගෙෂයෙන්; ඤාකා-දැන; අප්පමාදමභි-අප්‍රමාදයෙහි (පිහිටියා වූ); පණ්ඩිතා-පණ්ඩිත-යෝ; අප්පමාදෙ - අප්‍රමාදයෙහි; පමොදන්ති - සතුටු වෙත්; අරියානං-ආර්යයන්ගේ; ගොචරෙ-ගෝචරයෙහි; රතා-ඇලුණාහු වෙත්.

23 ක්‍කායිනො-ධ්‍යායී වූ, සාතතිකා-සත්තයෙන් පැවති වීර්‍ය ඇති; නිච්චං-නිතොර; දළ්භපරක්කමා-දැඩි වීර්‍යයෙන් යුත්; තෙ ධීරා-ඒ ප්‍රාඥයෝ; යොගක්ඛෙමං-(කාමාදි) යොගයෙන් නිර්භය වූ; අනුත්තරං-නිරුත්තර වූ; නිබ්බානං - නිව්‍යාණය; චුසන්ති-ස්පර්ශ කෙරෙත්.

හා:-අප්‍රමාදය නිවනට කරුණු ය. ප්‍රමාදය මරණයට කරුණු ය. නො පමාවුවෝ නො මියත්. පමාවුවෝ මළවුන් වැනියහ.

මේ නො මියන මියන කාරණය වෙසෙසින් දැන අප්‍රමාදයෙහි පිහිටි පණ්ඩිතයෝ ආයතීයන්ට විෂය වන නො පමාවුවහි ඇලුණාහු එහි ලා සතුටු වෙත්.

ධ්‍යාන භාවනා කරන නිතර පවත්නා දැඩි වීර්යය ඇති ඒ පණ්ඩිතයෝ කාමාදි සතරයෝගයෙන් වෙන් වූ නිරුත්තර වූ නිවන ලබත්.

වි:- අප්‍රමාදය නම: නිතර සිහිනුවණින් යුක්ත ව විසීම ය. කය, වචනය, සිත යන මෙයින් සිදුවන දුසිරිතෙන් වැළකී සිටීම ය. දන්දීම, සිල් රැකීම, පෙහෙවස් විසීම, ධුතංග රැකීම, භාවනා කිරීම ආදි පින්කම්හි ඇලී තමාගේ ගුණ දම් පිරීම අප්‍රමාද ය යි. මේ අප්‍රමාදයෙහි යෙදුණු තැනැත්තා දෙලොවින් ම නො පිරිහෙයි. සගමොක් සැප වීද සසර දුකින් මිදෙයි.

ප්‍රමාදය නම:- ප්‍රිය වූ රූපාදි අරමුණුවල ඇලෙමින් සිහි නුවණින් තොරව විසීම ය. කය, වචනය, සිත යන මෙයින් නො යෙක් දුසිරිත් කිරීම ය. දනාදි කිසි කුශල ක්‍රියාවක නො යෙදී පස් පව් දස අකුසල් රැස්කරමින් විසීම ය. මේ ප්‍රමාදයෙහි යෙදුණු තැනැත්තා දෙලොවින් ම පිරිහෙයි. මරණින් මතු අපායෙහි ඉපිද නොයෙක් දරුණු දුක් විදින්නේ ය.

ප්‍රමාද වූවන් මළවුන් වැනි බව:- මළා වූ තැනැත්තාගේ පණ තැන්නේ ය; වේතනා තැන්නේ ය. ජීවිතෙන්දිය නැති බැවින් ඔහු වියලි දර ලියක් වැනිය. එසේම දන, සීල භාවනාදි පින්කම් නො කරන, පස් පව් දස අකුසල් රැස්කරන ගිහියොත්, වන්-පිළිවෙත්හි නො යෙදී මහණදම් නො පුරන පැවිද්දෝත්, මළවුන් හා කිසි වෙනසක් නැති බැවින් වියලි දර ලියක් වැනියහ. සසර ජාති ජරා මරණාදි දුකින් නො මිදුණු හෙයින් ඔවුන් ජීවත් ව සිටිතත් මළවුන් හා වෙනසක් නැති වන හෙයිනි.

ආයතීගොවර ධම් නම: ආයතීයන්ගේ සිත හැසිරෙන තැන් ය. බුදු, පසේබුදු, මහරහතුන් වහන්සේලා ආයතීයෝ නම් වෙති. උන්වහන්සේලාට ම ගොදුරු වූ-හිමි වූ-සත්තිස්බෝධිපාක්ෂික ධම් හා නවලොකොත්තර ධම්යෝ ආයතී ගෝවර නම් වෙති.

ධ්‍යාන යනු කසිණාදී අරමුණු නැවත නැවත සිතීම ය. කාමව්‍යන්‍යදී නිවරණ ධර්මයන් දවන බැවින් චිතකාදී අභිගයෝ ද ධ්‍යාන නම් වෙති. ඒ ධ්‍යානය ආලම්බනෝපනිධ්‍යානය, ලක්‍ෂණෝපනිධ්‍යානය යි දෙවැදෑරුම් වේ. කසිණාදී අටතිස් අරමුණෙන් එකක් සිතට ගෙන එහි සිත මනා කොට පුරුදු කිරීමෙන් ලැබිය යුතු රූපාරූප අට සමවත් ආලම්බනෝපනි-ධ්‍යානය නම් වේ. අනිත්‍යාදී තිලකුණු නැවත නැවත මෙතෙහි කිරීමෙන් ලැබිය යුතු විදගීනා ප්‍රඥාව, සතරමභ, සතරපල යන මොහු ලක්‍ෂණෝපනිධ්‍යානය නම් වේ.

දළ්භ පරක්කම යනු දැඩි පැරකුම් ගතිය යි, සිරුරෙහි සිවියන්, ඇටන්, නහරන් ඉතිරි ව මස් හා ලේ වියලී ගියන්, පුරුෂ වියඹයෙන් පුරුෂ පරාක්‍රමයෙන් යම් නිවනකට පැමිණිය යුතු නම්, ඒ නිවනට නො පැමිණ අතරතුර නො නවතිමි යි පවත්නා බලවත් වීර්ය යයි.

යෝගක්ෂේමය නම්: සතර යෝගයෙන් බිය රහිත තැන ය. එනම්: නිවන ය. සකයන් භව නැමැති යන්ත්‍රයෙහි යෙදූ ජාති, ජරා මරණාදී සසර දුක් ගෙන දෙන කාමයෝග, භවයෝග, දිට්ඨි යෝග, අවිජ්ජායෝගය යි යෝග සතරෙක් ඇත. එහි කාමයන්හි ඇලීම කාමයෝගය යි. රූපාරූප භවයන්හි ඇලීම භවයෝගය යි. මිසදිටු ගැන්ම දිට්ඨියෝගය යි. සිවුසස් නො දැක්ම අවිජ්ජා යෝගය යි. මේ සතර යෝගයෙන් උවදුරක් නැති භයක් නැති ස්ථානය යෝගක්ෂේම නම්.

නිවන ස්පඨි කිරීම නම්: නිවනට පැමිණීම ය. එය ඥාන ස්පඨි විපාක ස්පඨි වශයෙන් දෙවැදෑරුම් ය. ඥාන ස්පඨිය නම් සතර මාගීඥායෙන් නිවන අරමුණු කර ගැනීම යි. විපාක ස්පඨිය නම් සතර පල සිතින් නිවනට පැමිණීම යි. මෙතැන්හි සතරපල සිතින් නිවන් ස්පඨි කිරීම-නිවන් දැකීම-දක්වන ලදී.

2-2.

24 උට්ඨානවතො සතිමතො සුචිකම්මස්ස නිසම්මකාරිනො,
සඤ්ඤානස්ස ව ධම්මජීවිනො අජ්ජමත්තස්ස
යසොභිවඩ්ඪති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුනාරාමයෙහිදී කුම්භසෝඡක සිටාණන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර සිටුහුගේ ගෙයි අභිවාතක රෝගයෙක් උපත. එවිට සිටාණෝ තම පුත්‍රයා කැඳවා මේ රෝගය වැලඳුණු කෙනෙක් බේරෙන්නහු නො වෙති. “අසවල් තැන සතලිස් කෙළක් දනය නිදන් කර ඇත. තොප ඇත පෙදෙසකට ගොස් දිව් රැක පසුව අවුත් දනය රැගෙන සැපසේ රැකෙව්”යි කියා කාලක්‍රියා කළහ. හෙතෙම පිය සිටුහුගේ වචනය පිළිගෙන දෙළොස් වසක් ඇත පෙදෙසෙක වැස පසුව රජගහ නුවරට පැමිණියේ ය. එහිදී ඔහු කිසිවකුට හැඳින ගත නො හැකි විය. එහෙයින් ඔහු නිදන් ගත ධනය රැගෙන ජීවත්වීමට බිය විය. ඒ ගැන ප්‍රස්තාවක් එන තුරු බැලුමෙහෙ කොට ජීවත් වෙමිසි සිතා බැලයන්ගේ විදියෙහි අලුයම මුරගා කම්කරුවන් අවදි කරවන ධුරය ලැබ පාන්දර මුරගා ඇවිදී. එවිට බිම්සර රජතෙම ඔහුගේ හඬ අසා මහ ධනවතකුගේ හඬක් බව දැන, ඔහු ගෙන්වා සියලු පවත් දැන, ඔහුට සිටු තනතුරු දින. පසුව රජතෙම ඒ සිටුහු සමඟ බුදුන් කරා ගොස් ඔහුගේ ප්‍රවෘත්තිය දැන්වූ කල්හි බුදුන් වහන්සේ ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

24 ප:- උට්ඨානවතො- උට්ඨාන වීර්යයෙන් යුක්ත වූ; සතිමතො- එළඹ සිටි සිහි ඇති; සුවිකම්මස්ස- පිරිසිදු කාය කමාදිය ඇති; නිසම්මකාරිනො- පරික්‍ෂා කොට කරන සුලු වූ; සඤ්ඤ තස්ස ච-සංයත වූ; ධම්මජීවිනො-දූහැමින් ජීවත්වන්නා වූ; අප්පමත්තස්ස- අප්‍රමාද පුරුෂයාගේ; යසො- යසස; අභිවඩ්ඪන්- වෙසෙසින් වැඩේ.

හා:- නො පසු බස්නා වීර්යය ඇති, එළඹ සිටි සිහි ඇති, නිදෙස් දේ කරන, විමසා බලා කටයුතු කරන, තැන්පත්, දූහැමින් දිව් පවත්වන, නො පමා පුද්ගලයාගේ යසස මනාව වැඩේ.

වි:- උට්ඨාන වීර්යය නම්: නො පසු බස්නා වීර්ය යයි. සියලු කටයුතුවලදී කුසිත කම මැඩ ගෙන කය සිත දෙක නඟා සිටු වන බලවත් වීර්ය යයි.

සති නම්: සිහිය යි. කුශල චිත්ත විචියෙහි තමා හා එක්ව යෙදෙන අවශෙෂ චිත්ත වෛතසික ධර්මයන්ට අරමුණු සිහි කරවන වෛතසිකය යි. සිතින් ගත් අරමුණු මතක නැති වන්නට ඉඩ නො දී ආරක්‍ෂා වන්නේත් සති බලයෙනි. ඉගෙන ගත් දෙයක් හෝ තමා පෙර කළ කී දෙයක් සිහි කරන්නට හැකි වන්නේත් මේ සතිය නිසාම ය. සිතින් ගත් දෙය නැවත නැවත

සිහි කරවන හෙයින් මෙය රජුගේ භාණ්ඩාගාරිකයකු වැනි ය. ඇස, කන, නාසය, දිව, සම, මනස යන සඳරට හමුවන රූපාදී අරමුණුවල මුළා නො වී එහි ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහාදී අකුශලයන් උපදින්නට ඉඩ නොදී නිතර අත්බැවෙහි සැටි නුවණින් සලකමින් සියලු කුදුමහත් කටයුත්තෙහි සිහි ඇතිව විසීම එළඹ සිටී සිහියයි. මෙය සියලු දුක් නැති කිරීමට අසහාය මාගියෙකි.

සුවිකම් නම: නිදෙස් දේ කිරීම ය- කය, වචන, සිත යන තුන් දෙරින් දුසිරිත් නො කොට සුසිරිත් කිරීම ය.

නිසම්මකාරී නම: විමසා බලා කටයුතු කරන්නා ය, මේ දෙය කළ විට මෙවැනි යහපතක් වෙයි. මේ දෙය කළ විට මෙවැනි නපුරක් වෙයි. කියා රෝග නිදනය බලා පිළියම් කරන වෙදකු මෙන් සියලු කටයුතු නුවණින් පිරික්සා බලා කිරීම අභිවෘද්ධියට හේතු වේ.

ධාර්මික ජීවිකාව නම: දැහැමින් සෙමින් දිවිපැවැත්ම ය. සතුන් මරා මස් විකිණීම, සතුන් මැරීමට අවි ආයුධ තකා විකිණීම, රා අරක්කු විකිණීම, විෂ වර්ග සාදා විකිණීම, භොරකම් කිරීමාදියෙන් ධනය නො උපයා ගොවිකම් වෙළඳාම් ආදී ධාර්මික ක්‍රියා වලින් ධනය උපයා ගෙන එයින් ජීවත්වීම දැහැමෙන් සෙමින් දිවි පැවැත්ම නම් වේ.

2 - 3.

25 උට්ඨානනප්පමාදෙන සඤ්ඤමෙන දමෙන ව,
දීපං කසිරාඵ මෙධාවී යං ඔසො නාහිකීරති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුමනාරාමයෙහිදී වුල්ලපන්ඵක තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර ඉසුරුමක් සිටු කුලයෙක් විය. එහි මහා පන්ඵකය, වුල්ලපන්ඵකය යි කුමරුවෝ දෙදෙනෙක් වෙසෙති. එයින් මහා පන්ඵක තෙම මුත්තණුවන් සමග විහාරයට ගොස් බණ අසා බුදු සසුන්හි පැහැදී මහණ ව නො බෝ කලකින් ම රහත් විය. මහා පන්ඵක තෙරහු තමා ලත් ඒ උතුම් සැපත මලණුවන්ටත් ලබාදෙනු කැමැතිව සිටු මුත්තණුවන්ගෙන් අවසර ගෙන වුල්ලපන්ඵකයන් ද පැවිදි කළහ. හේ නුවණ මද කෙනෙකි. සාරමසකිනුත් එක ගාථාවක් ඉගෙන ගත නො හැකි විය. ඒ නිසා මහාපන්ඵක තෙරහු මේ තරම්

මෝඩයකුට මේ සසුනෙහි වැඩක් නැතැයි තෙරපුහ. චුල්ල-පන්ථක තෙර සිවුරු හැරීම පිණිස ගෙදර යාමට නික්මිණ. බුදුහු එය දිවැසින් දැක ඉදිරියට වැඩ කරුණු විමසා, ඒ හෙරණුන්දැගේ නුවණට නිසි කමටහන් දුන්හ. උන්වහන්සේ එය මෙනෙහි කරමින් සිටියදී ම රහත් වූහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

25 ප:- මෙධාවී- ප්‍රාඥතෙම; උටියානෙන- උටියානවීර්ය යෙන් ද; අප්පමාදෙන- අප්‍රමාදයෙන් ද; සක්ඤ්ඤමෙන- කායවාක් සංයමයෙන් ද; දමෙන ච- ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් ද; යං- යමක්; ඔසො- කෙලෙස් මහ වතුර; න + අභිකීරති- නො නසා ද; දීපං- ඒ ප්‍රතිෂ්ඨාව; කයිරාථ- කරන්නේ ය.

හා:- නුවණැති පුද්ගල තෙම නැහී සිටි වීර්යය, නො මුළා සිහිය, කායවාක් සංයමය, ඉන්ද්‍රිය දමනය යන මේ දේවලින් කාමෝසාදි කෙලෙස් මහ වතුරට යට නො වන අර්භත් ඵලය යි කියන ලද දිවයිනක් තනා ගන්නේ ය.

වි:- සංයමය නම්: කය, වචන දෙක මනා කොට හසුරුවීම සඳහා පැවැති තැන්පත්කම ය.

දමනය නම්: ඇස, කන, නැහැය, දිව, සම, සිත යන මේ ඉඳුරන් සදෙනාට හමුවූ රුව, හඬ, ගඳ, රස, පහස, දම් යන අරමුණුවල ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහාදී කෙලෙස් ඉපදීමට ඉඩ නො දී නුවණින් මෙනෙහි කිරීමෙන් තමාගේ ඉඳුරන් රැක ගැනීම ය.

ඕසය නම්: මහ සැඩ දිය පහර ය. මහ සැඩ වතුර තමන්ට හමුවන සියලු තැන් යට කොට අසුවන සියලු දෙයක් රැගෙන මහමුදට හෙළමින් යටට ම ගිලා බස්වා විනාශයට පමුණුවන්නා සේ කාමරාග, භවරාග, අවිද්‍යා, මිථ්‍යාදෘෂ්ටි යන මේ කෙලෙස් සතර දෙනා සතියන් සංසාරසාගරයෙහි යට කොට ගිල්වමින් අපාය නමැති පහත් බවට පමුණුවයි. එහෙයින් ඒ කෙලෙස් සතරදෙනා ඕස නම් වෙයි.

දීප යනු අර්භත් ඵලයයි. ගැඹුරු සසර සයුරෙහි චතුරෝසයට අසු නො වී සත්ත්වයන්ට බේරීමට පිහිට වන්නේ රහත් පලය මැයි. එහෙයින් එය දීප නම් විය.

2-4.

26 පමාදමනුයුක්ෂන්ති බාලා දුමමෙධිනො ජනා,
අප්පමාදං ච මෙධාවී ධනං සෙට්ඨංච රක්ඛති.

27 මා පමාදමනුයුක්ෂෙඨ මා කාමරතිසන්ථචං,
අප්පමත්තො හී ක්කායන්තො පප්පොති විපුලං සුඛං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී මෝඩ මිනිසුන්ගේ නැකැත් කෙළියක් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර වැසි අඟන මිනිසුන් සමූහයකගේ නැකැත් කෙළියෙක් ඇත. ඔවුහු ගොම, අඵ, දැලි ඇඟ තවරා ගෙන ගෙයක් පාසා ගොස් අසභ්‍ය වචන කියමින් ඇවිදිති. මෙය වසකට සතියක් මුළුල්ලෙහි පවත්නා නැකැත් කෙළියෙකි. ඔවුහු මවු පිය, සහෝදරාදීන් හෝ සිල්වත් ගුණවත් කෙනකු හෝ දුටුවත් විලිඛිය නැතිවී ම කන් කටොල් බස් කියති. එයින් මිදෙණු පිණිස බොහෝ දෙනා කල් ඇතිව ම ඔවුන්ට මුදල් යවා ඔවුන්ගෙන් බේරෙයි. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථා වදාළසේක.

26 ප:- බාලා- බාල වූ; දුමමෙධිනො- ජනා- අඟන ජනයෝ; පමාදං- ප්‍රමාදයෙහි; අනුයුක්ෂන්ති- යෙදෙත්; මෙධාවී ච - ප්‍රාඥ තෙම වනාහි; අප්පමාදං- අප්‍රමාදය; සෙට්ඨං ධනං ඉච- ශ්‍රේෂ්ඨ ධනයක් මෙන්; රක්ඛති- රකියි.

27 පමාදං- ප්‍රමාදයෙහි; මා අනුයුක්ෂෙඨ- නො යෙදෙව්; කාමරතිසන්ථචං- කාමයෙහි ඇල්ම; මා-නො කරව්; අප්පමත්තො හී- නො පමා වූ තැනැත්තේ වනාහි; ක්කායන්තො- ධ්‍යාන වඩන්නේ; විපුලං- මහත් වූ; සුඛං- නිවන් සැපයට; පප්පොති- පැමිණෙයි.

හා:- දෙලෝ වැඩ නො දන්නා වූ අනුවණ ජනයෝ ප්‍රමාදයෙන් කල් යවත්. පණ්ඩිතයා නො පමා ගුණය උතුම් ධනයක් මෙන් රකී.

ප්‍රමාදයෙන් කල් නො යවව්. කාමයෙහි ඇලී යෙදී නො වසව්. නො පමාව ධ්‍යාන භාවනා කරන තැනැත්තා මහත් වූ නිවන් සැපයට පැමිණෙයි.

වි:- අප්‍රමාදය උතුම් ධනයක් සේ රැකීම: රන්, රිදී, මුතු, මැණික් ආදී ධනය ලෝවැසි ජනතාවට ඉතා ප්‍රයෝජන ය. සුවසේ

ජීවත්වීම, පස්කම් සුව විදීම, අඹුදරුවන් රැකීම, දන් පින් කිරීමාදී සියලු කටයුතු ධනයෙන් ම කළ යුතු හෙයිනි. ඒ නිසා ධනයේ ප්‍රයෝජන දන්න තැනැත්තා ඒ ධනය මනා කොට රැක ගනී. එසේ ම ධ්‍යාන, සතර මහ, සතරපල, ත්‍රිවීද්‍යා, ෂඩ්භිඤා, සිවුපිළිසිඹියා යන මේ උතුම් ගුණ අප්‍රමාදයෙන් ම ලැබිය යුතු හෙයින් අප්‍රමාදයෙහි ප්‍රයෝජන දන්නා තැනැත්තා ඒ අප්‍රමාදය උතුම් ධනයක් මෙන් රැක ගනී.

කාමරති සන්ථවය නම්: රූප ගබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන මේ පස්කම්හි ඇලීම ය-ගිජුචිම ය=පස්කම් සුවයෙහි ගිජු වැ ඇලුණු තැනැත්තා හොඳ නොහොඳ නො දන් අඤ්ඤායෙකි. දෙලොවින් ම පිරිහුණු තැනැත්තෙකි.

2 - 5.

28 පමාදං අප්පමාදෙන යද නුදති පණ්ඩිතො,
පඤ්ඤාපාසාදමාරුය්හ අසොකො සොකිතිං පජං,
පබ්බතට්ඨොව භුම්මට්ඨො ධිරො බාලෙ අවෙක්ඛති.

ති:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී මහසුජ මහ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර පුළුල ගල්ලෙණෙක් විය. එහි මහසුජ තෙරුන් වහන්සේ වැඩ වසනසේක. එක් දවසක් උන්වහන්සේ ආලෝක කසිණය වඩා ලොව පමාව වසන, නො පමාව වසන, මැරෙන, උපදින සතුන් දිවැසින් බලමින් වැඩ හුන්සේක. බුදුහු දිවැසින් එය දක රැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළසේක.

28 ප:- පණ්ඩිතො-පණ්ඩිත තෙම; යද-යම් කලෙක; අප්පමා දෙන- අප්‍රමාදයෙන්; පමාදං- ප්‍රමාදය; නුදති- දුරුකෙරේ ද; (එකල්හි) පඤ්ඤාපාසාදං- ප්‍රඥා නමැති පහයට; මාරුය්හ- නැඟී; අසොකො- ශෝක රහිත වූ; ධිරො- ඒ ප්‍රාඥතෙම; සොකිතිං පජං- ශොකී වූ ප්‍රජාව; අවෙක්ඛති- බලයි; භුම්මට්ඨො- බිම සිටියවුන් (බලන්නා වූ); පබ්බතට්ඨො + ඉව- පච්ඡ මුද්‍රනක සිටියකු මෙන්; බාලෙ- බාලජනයන්; අවෙක්ඛති- දක්නේ ය.

භා:- පණ්ඩිත තෙම යම් විටෙක නො පමාවෙන් පමාව ව තෙරපා හරි ද, එවිට නිශ්ශෝකී වූ හෙතෙම දිවැස් නමැති පහයට නැඟී කඳු මුද්‍රනක සිටින්නකු බිම සිටින්නන් දක්නා සේ මැරී මැරී ඉපිද ඉපිද යන අන්ධබාල ජනයන් ලෙහෙසියෙන් දකී.

වි:- පඤ්ඤාපාසාද යනු: දිවැස් පැන නමැති - පහය යි. සකයන්ගේ මැරීම ඉපදීම දක්නා නුවණ ය. මෙහි පඤ්ඤා යනුයෙන් දක්වනලද්දේ දිව්‍යවක්ෂුර්ඤනය, සාද්ධිවිධඤනය, දිව්‍යශ්‍රෝත්‍ර ඤනය, පරචිත්තවිජානනඤනය, පුච්චිතිවාසානුස්මාති ඤනය, ආශ්‍රවක්ෂයකරඤනය යන මේ සවැදෑරුම් නුවණ යි.

2 - 6.

29 අප්පමත්තො පමත්තෙසු සුත්තෙසු බහුජාගරො,
අබලස්සංච සිසස්සො හිතා යාති සුමෙධසො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී යහළු හික්කුන් දෙනමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි යහළු හික්කු දෙනමක් භාවනා කිරීම පිණිස වනවාස විහාරයකට ගියහ. ඉන් එක නමක් හෙරණුන් සමග කථා කරමින් පෙරයම් දසපැය ඉක්මවා අනික් විසිපැය නින්දෙන් ගෙවයි. මෙසේ ඔහු ප්‍රමාදයෙන් හා කුසිත බැවින් දවසැර වෙසේ. අනික් සහනම මහණදම් පුරා රහත් විය. වස් කෙළවර ඒ දෙනම බුදුන් දැකීමට ගියහ. බුදුන් පිළිසඳර කථා කොට ප්‍රමාදව විසූ මහණහු ගෙන් ම ඔහුගේ පුවත් දන ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

29 ප:- පමත්තේසු-පමාවුවන් අතුරෙහි; අප්පමත්තො-නො පමා වූ; සුත්තෙසු-නිදන්නවුන් අතුරෙහි; බහුජාගරො-බොහෝ නිදිවැරුම් ඇති; සුමෙධසො-මනා නුවණැත්තේ; අබලස්සං-දුබල අසකු (හැර යන); සිසස්සො ඉච - වෙගවත් අසකු මෙන්; හිත්වා- හැර; යාති- නිවනට යයි.

හා:- පමාවුවන් අතුරෙහි නො පමාවන්නා වූත්, කෙලෙස් නින්දෙන් නිදන්නවුන් අතුරෙහි බොහෝ නිදිවැරුම් ඇත්තාවූත් නුවණැත්තා දුබල අසෙකු පසු කොට යන වෙගවත් ගමන් ඇති අසෙකු මෙන් පමාවුවන් හැර දමා නිවන් පුරට යයි.

2 - 7

30 අප්පමාදෙන මසවා දෙවානං සෙට්ඨනං ගතො,
අප්පමාදං පසංසන්ති පමාදෙ ගරහිතො සද.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් කුටාගාරසාලාවෙහිදී සක්දෙව්දු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

විසාලා මහනුවර මහාලි ලිව්වි රජ තෙම දිනක් බුදුන් කරා ගොස් ‘‘සාමීනි, ගක්‍රයා දුටු සේක්ද?’’යි විචාලේ ය. ‘එසේ යයි’ වදළ කල්හි ‘‘සාමීනි, ඔහු කුමන පිනක් කොට සක්දෙවිදු වූයේ ද?’’ යි විචාලේ ය. මහාලිය, ඔහු පෙර මිනිසක් බැව්හි මස මානවක කාලයෙහි (1) දිවි හිමියෙන් මවුපියන්ට උපසාදාන කිරීම, (2) කුලදෙටුවන් පිදීම, (3) හැම කල්හි මොළොක් වචන කීම, (4) කේලාම නොකීම, (5) මසුරු මල දුරු කිරීම, (6) බොරු නොකීම, (7) ක්‍රෝධ නොකිරීම යන මේ වුතපද සත දිවිහිමියෙන් ම රැක්කේ ය. ඒ පිනින් ඔහු සක්දෙවිදුව උපන්නේ ය යි’’ වදරා අතීත කථාව ද ගෙන හැර දක්වා මේ ගාථාව වදළ සේක.

30 ප:- මසවා- ගක්‍ර තෙම; අප්පමාදෙන- අප්‍රමාදය හෙතු- කොට ගෙන; දෙවානං- දෙවියන්ගේ; සෙට්ඨනං- ශ්‍රේෂ්ඨබවට; ගතො- පැමිණියේ ය; අප්පමාදං- නොපමාබව; පසංසන්ති- පසසත්; පමාදෙ- ප්‍රමාදය; සද්-හැම කල්හි; ගරහිතො- නින්දා කරන ලදී.

හා:- සක් දෙවිදු දෙදෙව්ලොව දෙවියන්ට රජ වූයේ නො පමා බව නිසා ය. බුද්ධාදී උතුමෝ නිතරම අප්‍රමාදය පසසත්. ප්‍රමාදය හැම කල්හි ගැරහුම් ලද්දකි.

2 - 8.

31 අප්පමාදරතො හික්ඛු පමාදෙ භයදස්සි වා,
සංයොජනං අණුං චූලං ඩහං අග්ගිව ගච්ඡති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක් හික්ඛු නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් සහ නමක් වනයට ගොස් භාවනා කිරීමෙන් බොහෝ වැයම් කොටත් රහත් පලය ලබා ගත නොහැකි විය. හෙතෙම කමටහන් ඉගෙන ගෙන ඊම පිණිස බුදුන් කරා පැමිණීමට නික්මිණ. අතර මහ දී මහත් ළැව ගින්නක් දූක එක් පච්ඡතකට නැඟී ළැව ගින්න බලා ‘‘අහෝ! මේ ළැව ගින්න වෙනෙහි ලොකු කුඩා ගස්, දූව, දඬු ආදිය දවමින් දිවේද, එසේ ම අර්භත් මාගීඤ්ඤ නමැති ගින්නෙන් කුසු මහත් සියලු කෙලෙසුන් දවා නිවන් පුර වැදිය යුතු ය’’යි සිතීය. බුදුහු දිවැසින් උන්වහන්සේගේ අදහස

දැන රැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී ‘‘මහණ, ඒ එසේ ම ය, නොප කළ සිතීවිල්ල ඉතා යහපතැ’’ යි වදාරා මේ ගාථාව වදළ සේක.

31 ප:- අප්පමාදරතො- අප්‍රමාදයෙහි ඇලුණා වූ ද; **පමාදෙ-** ප්‍රමාදයෙහි; **භයදස්සි වා-** භය දක්නා වූ ද; **භික්ඛු-** මහණ තෙම; **අණු-** කුඩා වූ ද; **ධුලං-** මහත් වූ ද; **සංයෝජනං-** සංයෝජනයන්; **අග්ගි+ඉව -** ළැවගින්න මෙන්; **ධනං -** දවමින්; **ගව්ජනි -** (නිවනට) යයි.

භා:- නොපමාබවෙහි ඇලුණු නොපමාවෙන් කල් ගෙවන පමාවෙහි බිය දක්නා භික්ෂුව කුදු මහත් දේ දවමින් ඇවිළී යන ළැව ගින්නක් මෙන් කුදු මහත් සංයෝජනයන් රහත් මහ නැණ නමැති ගින්නෙන් දවමින් නිවනට යන්නේ ය.

වි:- සංයෝජන නම්: නැවත නැවත ඉපදීම් වශයෙන් සියලු සත්‍වයන් සංසාරයෙහි බැඳ තබන රැහැන් සේ පවත්නා සක්කාය දිවයි, විවිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස, කාමරාග, ව්‍යාපාද, රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජා යන කෙලෙස් දසය ය. එහි ආත්මය මම ය, මාගේ යයි වරදවා ගැන්ම සක්කායදිවයි යයි. බුද්ධාදි අටතන්හි කෙරෙන සැකය විවිකිච්ඡාව යි. ගෝසිල්, අප්පසිල් ගෝවත් අප්පත් ආදිය රැගෙන සසරින් මිදිය හැකි වේ ය යි වරදවා සැලකීම සීලබ්බතපරාමාසය යි. වස්තුකාම ක්ලෙශකාම දෙකේ පැවති බලවත් ඇල්ම කාමරාගය යි. සිතෙහි නරක විසම ගති ඇති කරන ක්‍රෝධය ව්‍යාපාදය යි. මේ පස (යට) එකොළොස් කාමභවයෙහි ඉපදීමට හේතුවන බැවින් ඔරම්භාගීය නම් වෙයි. ගාථාවෙහි ධුල (=මහත්) සංයෝජන යයි කියන ලද්දේ මේ පසට ය. රූපාවචර බ්‍රහ්මලෝක පිළිබඳ පවත්නා ඇල්ම රූපරාගය යි. අරූපාවචර බ්‍රහ්මලෝක පිළිබඳ පවත්නා ඇල්ම අරූපරාගය යි. තමාගේ උසස්කම් සැලකීමේදී සිතෙහි ඇතිවන උඩඟු ගතිය මානය යි. අලු ගොඩකට ගලක් ගැසූ කලක් මෙන් සිතෙහි ඇතිවන නොසන්සුන් ගතිය උද්ධච්චය යි. දුක්බාදි අට තන්හි පවත්නා මුළුව අවිද්‍යාව යි. මේ පස (උඩ) රූපාරූප භවයන්හි ඉපදීමට හේතුවන බැවින් උද්ධම්භාගීය සංයෝජන නම් වෙයි. ගාථාවෙහි කුඩා සංයෝජනය යි දක්වන ලද්දේ මේ පසට ය.

**32 අප්පමාදරතො භික්ඛු පමාදෙ හයදස්සි වා,
අභබ්බො පරිභානාය නිබ්බානස්සේව සන්තිකෙ**

අප්පමාදවග්ගො දුතියො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී නිගමනිස්ස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවරට නුදුරු එක් නියම් ගමෙක උපන් කුල දරුවෙක් පැවිදි ව නිගමනිස්ස තෙර යයි ප්‍රකට වූ වෙසේ. උන් වහන්සේ අපිස්ගුණයෙන් යුක්ත වූ නැයන් ඇසුරු කොට පිඩු සිභා වළඳමින් මහණදම් පුරති. එවිට භික්ෂුහු “නිගමනිස්ස තෙරුන් පැවිදිවත් නැයන් සමග මිශ්‍ර ව වෙසෙති”යි කථාවක් ඉපිද වූහ. බුදුහු ඒ අසා උන්වහන්සේගේ අදහස යහපත් නියාව දැනිත් ඒ තෙරුන් කැඳවා විවාළ වීට “සමාමිති, නැයන් සමග මගේ එක්වීමෙක් නැත, ඔවුන්ගෙන් ලැබෙන පිඩු ටිකින් යැපෙමින් මහණ දම් පුරමි”යි කී කල්හි ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළ සේක.

32 ප:- (31 වෙනි ගය බලනු.) —පෙ— පරිභානාය— පිරිහීමට; අභබ්බො— අයොග්‍ය ය; නිබ්බානස්ස— නිව්‍යාණයාගේ; සන්තිකෙ+එව— සම්පයෙහි ම වේ.

හා:- නොපමාවෙහි ඇලුණු, පමාවෙහි බිය දක්නා භික්ෂුව ලොවී ලොවතුරා ගුණ කෙරෙන් නොපිරිහෙයි. හේ නිවන ළඟ ම වූවෙකි.

වි:- නිවන නම්: මතු ඉපදීම පිණිස කිසිවක් ඉතිරි නො කොට සියලු කෙලෙසුන් මුලුසුන් කොට නැසීම ය. ඒ නිවන සොපධිගේෂ, නිරූපධිගේෂ වශයෙන් දෙවැදෑරුම් ය. මෙහි උපධි යනු පංචස්කන්ධය යි. ඒ පංචස්කන්ධය ඉතිරි ව තිබිය දී සියලු කෙලෙසුන් මුල්සුන් කිරීමෙන් රහත්වීම සොපධිගේෂ නිව්‍යාණය යි. මෙයට ක්ලේශපරිනිව්‍යාණ යයි ද කියනු ලැබේ. පංචස්කන්ධයාගේ ඉතිරියක් නැති ව රහතන් වහන්සේගේ පිරිනිවන් පෑම නිරූපධි ගේෂ නිව්‍යාණය යි. මෙයට ස්කන්ධ-පරිනිව්‍යාණ යයි ද කියනු ලැබේ. මේ පිරිනිවීමෙන් පසු පැමිණෙන නිව්‍යාණ ධාතුවට උපාදි නම් වූ ස්කන්ධභාරය නැති නිසා අනුපාදිගේෂ පරිනිව්‍යාණ යයි ද කියනු ලැබේ.

දෙවන අප්‍රමාද වගීය නිමි.

3 - 1.

33 එන්දනං වපලං චිත්තං දුරක්ඛං දුන්නිවාරයං,
උජුං කරොති මෙධාවී උසුකාරොව තෙජනං.

34 වාරිජොව ඵලෙ ඛිත්තො ඔකමොකත උඛිහතො,
පරිඑන්දනිදං චිත්තං මාරධෙය්‍යං පහාතවෙ.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් වාලිකා පව්වෙහිදී මේසිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

ඒ තෙරහු එක්තරා අඹවනයෙක මහණදම් කරනුවෝ කාමචිතරකාදියෙන් මඬනා ලදු ව පෙළෙන්ට වන්හ. සිත දමනයට නොහැකි සේ පෙරළිණ. භාවනාවට සිත නො නැඟුණේ ය. එවිට උන්වහන්සේ බුදුන් වෙත පැමිණ තමාට වූ ගැහැට සැල කළහ. බුදුහු ඒ අසා “මේ සිත නම් වහා පෙරළෙනසුලු ය, එය තමාට වසභ කර ගැනීම සුදුසු ය” යි වදාරා මේ ගාථා වදළ සේක.

33 ප:- එන්දනං- සැලෙන්නා වූ; වපලං- වපල වූ; දුරක්ඛං- නොරැක්ක හැකි වූ; දුන්නිවාරයං- නොවැළකිය හැකි වූ; චිත්තං- සිත; මෙධාවී- ප්‍රාඥ තෙම; උජුං කරොති- සාපු කෙරෙයි; (කුමක් මෙන් ද?) උසුකාරො- හිවඩු තෙම; තෙජනං ඉව- හිදණ්ඩ ඉදිකරන්නාක් මෙනි.

34 ඉදං චිත්තං- මේ සිත; ඔකමොකතො- ජල නමැති වාසස්ථානයෙන්; උඛිහතො- නහන ලද; ඵලෙ ඛිත්තො- ගොඩ දමන ලද; වාරිජො+ඉව- මසකු මෙන්; පරිඑන්දනි- සැලෙයි; (එහෙයින්) මාරධෙය්‍යං- මාරධෙයය; පහාතවෙ- පහකට යුතුයි.

හා:- හිවඩුවා හිදණ්ඩෙහි ඇද අරින්නාක් මෙන් ප්‍රාඥයා සෙලවෙන්නා වූ, එක අරමුණක නොසිටින්නා වූ, රැකීමට අපහසු වූ, අරමුණු කරා යාමෙන් නොවැළකිය හැක්කා වූ සිත සාපු කර ගනී.

මේ සිත දියෙන් උඩට ගෙන බිම දැමූ මාළුවකු මෙන් හැම අතින් ම සැලෙයි. එබැවින් මාරධෙයය (=කෙලෙස්වට) නැසිය යුතු ය.

වි:- වපල හිත නම: එක් ඉරියව්වෙක නොසිටින, ගම් දරුවකු සේ එක අරමුණෙක නොරැඳෙන සිත ය. එය ඒ ඒ තැනින් වැට බිඳ කුඹුරට වැද ගොයම් කන කුළු ගොනකු සේ

රැකීමට නොහැකි ය. විසම අරමුණ කරා දිවෙන හෙයින් කය, වචන, සිත යන තුන් දෙවින් සිදුවන දුසිරිතෙන් වැළකීමට නොහැකි ය. වික්තය සෘජු කිරීම නම්: හිවඬුවෙක් හිදඬුවක් ගෙන පොත්ත, එලය, ගැට හැර ඉදු කොට මනහර බවට පමුණු වන්නා සේ සමථ, විදඹිනා භාවනාවෙන් සිත සෘජු කොට-ඇද හැර කෙලෙසුන් නසා රහත්වීම ය. මාරධෙය නම්: කෙලෙස් මරහුගේ නිවස ය; ඔහු අධිපති තැන ය. එය නම්: කම්වට, කෙලෙස් වට, විවාචට යන තුන් වට ය, හෙවත් සංසාරය යි. කම්වට නම්: සසර ඉපදීමට හේතුවන කුසල් අකුසල් කම් ය, කෙලෙස්වට නම්: ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහාදි කෙලෙස් ය. විවාචට නම්: කම්බලයෙන් පහළ වන නාම රූප ධම් රැස ය. සංසාරය වෘත්ත වශයෙන් බෙදනුයේ මේ තුනට ය. එබැවින් ත්‍රිවෘත්තය යනු සංසාරය ම බව දනගුතු.

3 - 2.

35 දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො යඤ්ඤා කාමනිපාතිනො,
වික්තස්ස දමථො සාධු වික්තං දන්තං සුඛාවහං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක්තරා භික්ෂු නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කොසොල් රට ඇලගමු නම් ගමෙක මානිකමාතා නම් ගුණවත් උපාසිකාවක් වාසය කළා ය. එකල භික්ෂුන් සැට නමක් ඒ මානික මාතා නම් උච්චිය විසින් කර වූ විහාරයෙහි වැඩ හිඳ මහණදම් පුරති. උපාසිකාවෝ නිතර සිවුපසයෙන් උච්චැන් කරති. එක් දිනක් ඒ උච්චිය භික්ෂුන් වෙත පැමිණ උන්වහන්සේලාගෙන් භාවනා ක්‍රම අසා ඉගෙන භාවනාවෙහි යෙදී ඒ සහනට පළමුව අනාගාමී වූවා ය. ඒ සමගම ලෞකික අභිඤ්ඤාවන් ද ලැබුවා ය. ඕනොමෝ එක් දවසක් සමවත් සුවෙන් නැගී දිවැසින් බලන්නී සුදුසු ආහාර නො ලැබීමෙන් ඒ භික්ෂුන් රහත් නොවන බව දැක සත්ප්‍රාය ආහාර පාන ඉදි කරවා දන්නාය. එයින් එකඟ වූ සිත් ඇති උන්වහන්සේලා විදසුන් වඩා රහත් වූහ. නැවත ඒ භික්ෂුහු වස් අවසන්හි බුදුන් දක්නට ගොස් උපාසිකාවන්ගේ ගුණද පැවසූහ. ඒ ඇසූ අන් සහ නමක් මහණදම් පිරිමට එහි ගියේය. උච්චිය ඒ භික්ෂුන්වහන්-සේව සෑම උච්චනක් ම කරන්නී ඒ භික්ෂුව සිතු සිතු දෙය සැලස්සුවාය. එවිට ඒ භික්ෂු තෙම “උච්චිය පරසින් දන්නා තුවණැත්තියකි, පුහුදුන් වූ අපි නොයෙක් දෑ සිතමිහ. එහෙයින් මෙහි විසීම අපහසුය” යි සිතා බුදුන් කරා ගොස් එපවත් කී ය. බුදුහු

ඒ අසා “මහණ, තොප එහි ම යව, තොපගේ සිත පමණක් ම රකුව”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

35 ප:- දුන්නිග්ගහස්ස- නිගුහයට දුෂ්කර වූ; ලහුනො- ලසු වූ; යසුකාමනිපාතිනො- යම් කැමති අරමුණක වැටෙනසුලු වූ; විත්තස්ස- විත්තයාගේ; දමථො- දැමීම; සාධු- මැනවි; විත්තං- සිත; දන්තං- දමනය කරන ලද්දේ; සුඛාවහං- සැප එළවයි.

හා:- මට්ටු කර හික්මවලත්ට අපහසු වූ වහා ඇති ව නැති වන්නා වූ රිසි රිසි කොයි යම් අරමුණක වුවත් වැටෙන්නා වූ සිත දමනය කිරීම යහපත් ය. දැමුණු සිත මහ පල හා නිවන් සැප ගෙන දේ.

වි:- සැපය වනාහි වේදයිත සැපය, විමුක්ති සැපය යි දෙවැදැරුම් වේ. එයින් ඇස පිනවන හොඳ දේවල් දැකීමෙන් ද කන පිනවන මිහිරි භඩ ඇසීමෙන් ද නාසය පිනවන මනහර සුවද ආඝ්‍රාණය කිරීමෙන් ද දිව පිනවන රසමසවුලෙන් යුත් නොයෙක් ආභාරපාන වහි අනුභව කිරීමෙන් ද කය පිනවන ස්ත්‍රී පහස හා යහපත් සයනාසන පහස ලැබීමෙන් ද සිත පිනවන අඹුදරු ගෙවල් දෙරවල් ඉඩකඩම් මිලමුදල් නිලතල ගරුනම්බු ආදිය ලැබීමෙන් ද ඇතිවන ආඥාදය හෙවත් සොම්නස-සතුට වේදයිත (=විදින) සැපය නම් වේ. ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ සෝකාදි සියලු සසර දුකින් මිදීමෙන් ඇතිවන සැපය විමුක්ති සැපය නම් වේ. මෙයින් වේදයිත සැපය පවතින්නේ සවල්ප කලෙක් ම ය. රූපාදි ඒ ඒ දේවල් අරමුණු කරගෙන සිටින තෙක්ම ය. විමුක්ති සැපය එසේ නො වේ. කිසි කලෙකත් වෙනස් නො වන, නැති නො වන සදකාලික අග්‍රතම සැපයෙකි. මේ ගාථාවෙන් දැක්වනුයේ ඒ විමුක්ති සැපයයි.

3 - 3.

**36 සුදුද්දසං සුනිපුණං යසු කාමනිපාතිනං,
විත්තං රක්ඛෙථ මෙධාවි විත්තං ගුත්තං සුඛාවහං.**

ති:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක්තරා කලකිරුණු හිඤ්ඤ නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් සිටු කුමාරයෙක් කුලපග තෙරුන් වෙත පැමිණ දුකින් මිදෙන උපායක් විචාළේ ය. ඒ හිඤ්ඤ නම “සභනට සිවුපසය දීම, පන්සිත්‍ර, අටසිල්, දසසිල් රැකීම. කළ

මැනව''යි ඔහුට කියේ ය. ඔහු ඒ සියල්ල කොට ''තවත් කළමනා දේ ඇද්දු''යි විචාලේ ය. ''එසේ වී නම් පැවිදි වෙව''යි කියේ ය. හෙතෙම පැවිදි විය. ඔහුට ආභිධර්මික තෙර කෙනෙක් ආවායයි වූහ. විනයධර තෙර කෙනෙක් උපාධ්‍යාය වූහ. ඒ දෙනමගේ අනුශාසනා අසා ඔහු කලකිරුණේ ය. ''මම දුකින් මිදෙනු කැමැති ව මහණ වීම්. මෙහි අතපය දිගු නිරිමට තරමවත් අවසරයක් නැත. ගිහි ව පින් කරම්''යි සිතී ය. ආවායයි උපාධ්‍යාය දෙදෙන එපවත් බුදුන්ට සැල කළහ. බුදුහු ඒ අසා ''මහණ, නුඹ වෙන කිසිවක් රකින්නට උත්සාහ නො කරව! නුඹගේ සිත පමණක් රකුව''යි වදරා මේ ගාථාව වදලසේක.

36 ප:- සුදුද්දසං- දැකීමට ඉතා ම දුෂ්කර වූ; සුනිපුණං- ඉතා සියුම් වූ; යඤ්ඤාමනිපාතිනං- යම් කැමැති අරමුණක වැටෙන සුලු වූ; චිත්තං- සිත; මෙධාවී- ප්‍රාඥ තෙම; රක්ඛෙඨ- රක්තේ ය; චිත්තං- සිත; ගුත්තං- රක්තා ලද්දේ; සුධාවහං- සැප එළවයි.

භා:- දැකීමට ඉතා අමාරු වූ, ඉතා සියුම් වූ, යුතු අයුතු තැන් නොබලා කැමැති කොයි යම් අරමුණක වුවත් වැටී පවතින සිත නුවණැති පුද්ගල තෙම රක්තේ ය. එසේ රක්තා ලද සිත ලොවී ලොවුතුරා සැප ගෙන දේ.

වි:- සිත නම්: දැකීමට ඉතා ම අමාරු ය, අරුපී ධම්යක් හෙයින්. රූසටහන් වශයෙන් හැඳින් විය හැකි දෙයක් එහි නැත. එය ඉතා සියුම් ය. සිත තරම් සියුම් දෙයක් තුන්ලෝකයේ ම නැත. එය හටගන්නා සැටින්, අරමුණුවල හැසිරෙන අයුරුත්, නැසෙන සැටින් ගැන නුවණින් සලකන විට එහි පවත්නා ඉතා සියුම් ගතිය තරමක් දුරටටත් දැන හැකි ය. එය ජාති, ගෝත්‍ර, උස්, පහත්, තරුණ, මහලු ආදී කිසිවක් නොබලා ලැබිය හැකි වුවත්, නොලැබිය හැකි වුවත්, යුතු වුවත්, අයුතු වුවත් තමහට රිසි රිසි කොයි යම් අරමුණක වුවත් වැටී එල්බ ගෙන පවතී.

3 - 4.

37 දුරඛිගමං එකවරං අසරීරං ගුහාසයං,
යෙ චිත්තං සඤ්ඤමෙඤ්ඤස්සන්ති මොක්ඛන්ති මාරඛන්ධනා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී භාගිනෙය්‍ය සංසරක්ඛිත තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර භාගිනෙයා සංසරක්ඛිත නම් තෙර කෙනෙක් වෙසෙති. උන්වහන්සේ එක්තරා ගමෙක වස් වුසු සේක. වස් කෙළවර වස් පිරිකර වශයෙන් සත් රියන් වතක් හා අටරියන් වතක් ලැබ ඇදුරු තෙරුන් වෙත පැමිණ ඒ අටරියන් වත ගුරුන්ට පුද පවත් සලමින් සිටියහ. තෙරහු අපිස් බැවින් එය නොපිළිගත්හ. එවිට භාගිනෙයා සංසරක්ඛිත තෙර “මුත් වහන්සේ ගිහි කලා මගේ මයිලණුවෝ ය, දැන් ආවායායන් වහන්සේ ය. එහෙත් මුත්වහන්සේ මා පිදු වත නොගත්-සේකැ”යි කලකිරී ගිහි වීමට සිතී ය. එසේ සිතා ‘මේ අටරියන් වස්ත්‍රය විකොට එළදෙනාක් මිල දී ගෙන ඇ වැදු පැටවුන් හද විකොට දනය රැස් කොට ස්ත්‍රියක් සරණ පාවා ගෙන දරුවකු ලද කලා බිරිඳ හා දරුවා සමග රියක නැඟ තෙරුන් දක වැදීමට එන කලා බිරිඳගේ නොසැලකීමෙන් රියෙන් වැටුණු පුතුව අනතුරක් සිදු වුවහොත් බිරිඳට කැවිටෙන් ගසමි”යි පවත් අතු මිටින් තෙරුන් හිසට පහර ලූයේ ය. තෙරුන් වහන්සේ දිවැසින් ඔහුගේ සිහිවිලි බලා “සංසරක්ඛිතයෙනි, බිරිඳට පහර දෙන්නට නොහැකි ව අපට පහර දුනු ද?” යි වදළහ. ඔහු ඒ අසා ලජ්ජා වී සිවුරු හරනට පැන යන විට හිඤ්ඤා අල්වා ගෙන බුදුන් හමුවට පැමිණ වූහ. බුදුහු ඒ සියල්ල විචාරා දැන මේ ගාථාව වදළසේක.

37 ප:- දුරභිගමං- දුරට යන්නා වූ; එකවරං- එකලාව හැසිරෙන; අසරීරං- ශරීරයක් නැත්තා වූ; ගුහාසයං- ගුහායෙහි පවත්නා වූ; චිත්තං- සිත; යෙ- යම් කෙනෙක්; සක්ඤ්ඤමෙස්සන්ති- සංවරයෙහි පිහිටුවද්ද; (තෙ- ඔවුහු;) මාරඛන්ධනා- ත්‍රෛභූමික වෘත්තයෙන්; මොක්ඛන්ති- මිඳෙන්.

හා:- බොහෝ දුර තිබෙන අරමුණු කරා යන්නා වූ, තනි ව ම හැසිරෙන, ශරීරයක් නැති, හෘදය රූප නමැති ගුහාවෙහි පවත්නා සිත යම් කෙනෙක් රැක ගනිද්ද ඔවුහු මර බැමිමෙන් මිඳෙන්.

වි:- සිත වනාහි පෙර දික් ආදි දිසාවකට මකුළු හුයක් පමණ තැනකුත් ගමන් කරන්නේ නැත. නුමුත් බොහෝ දුර පවත්නා අරමුණු ඇසිල්ලකින් ගැන්මෙහි සමත් හෙයින් දුර ගමන් ඇත්තේ වේ. සිත තනිව ම හැසිරෙයි. සිත් දෙකක් හෝ තුනක් එකවිට උපදින්නේ නැත. එක සිතක් ඉපිද නිරුද්ධ වූ කල්හි ම තවත් සිතක් උපදී. එකවරකට එක සිතක් මුත් සිත් දෙකක් නූපදනා හෙයින් සිත තනි ව ම

හැසිරෙන්නකි. සිත අරුපී බැවින් රු සටහනක් හෝ නිල්, රතු, සුදු ආදී වශයෙන් ගැනෙන වණියක් හෝ නැත. එහෙයින් සිතට ශරීරයක් නැත. සිත ගුණාවෙක වසන බව නම්: සිත හෘදය වස්තු නමැති ගුණාවෙහි රැඳී පවත්නා බව ය. හෘදය වස්තුව ශරීරයේ දෙනන මැද පිහිටියේ ය. එය රත් පියුම් පෙත්තක පිට පැත්තෙහි වණියට බඳු පැහැ ඇත්තේ ය. පිට පෙති හැර යටිකුරු කොට තැබූ පියුම් කැකුළකට බඳු සටහන් ඇත්තේ ය. පිටතින් වටය. ඇතුළු වැටකොළ පලයක ඇතුළත වැනි ය. එය නැණැතියන්ට මඳක් විකසිත ය. එහි තුළ දෙම ඇටයක් පිහිටන පමණ වළෙක් වෙයි. එහි අධිපතක් පමණ ලේ ඇත. ඒ ලේ ඇසුරු කර ගෙන සිතපවතී.

මරහුගේ බැම්ම නම්: කම්වෘත්ත (කුශලාකුශල වේතනා) ක්ලෙශවෘත්ත (=අවිද්‍යා, තණ්හා, උපාදන) විපාකවෘත්ත (=උත්පත්ති භවය, විඤ්ඤණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වෙදනා, ජාති ජරා, මරණ) යන මොහු ය.

3-5

38 අනවට්ඨිතචිත්තස්ස සද්ධම්මං අවිජානතො,
පරිජලවපසාදස්ස පඤ්ඤා න පරිපුරති.

39 අනවස්සුතචිත්තස්ස අනන්වාහනවෙනසො,
පුඤ්ඤපාපපහිනස්ස නත්ති ජාගරතො භයං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී චිත්තහසු තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදී.

සැවැත් නුවර වැසි ගොවියෙක් ගොනකු සොයා වනයෙහි ඇවිද බඩසයින් පෙළුණේ අසල පිහිටි විහාරයකට ගියේ ය. හික්කුහු ඔහුට කා ඉතිරි පිණ්ඩාභාරය දුන්හ. ඔහු එය කා පිනාගියේ පැවිදි වීමට ආශාව උපදවා පැවිදි විය. හේ මිහිරි ආහාර කා නොබෝ කලකින් ම තර වූ පැහැපත් සිරුරු ඇතියෙක් විය. එවිට පෙර විදි පස්කම් රසය සිහිකොට සිවුරු හැර ගියේ ය. මෙසේ ඔහු සවරක් ම මහණුව සවරක් ම සිවුරු හළේ ය. ඔහු සිතට වසභ ව වසන නිසා චිත්තහසු නම් විය. සත්වෙහි වර කටින් කුණුකෙල වගුරුවමින් නිවීස්ත්‍ර ව නිදන බිරිඳ දෑක කලකිරි විහාරයට ගොස් මහණ ව විදසුන් වඩා රහත් විය. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථා වදාළ සේක.

38 ප:- න + අවටිඨිත විත්තස්ස- වපල සිත් ඇති; සද්ධම්මං- සද්ධම්මය; න + විජානතො- නොදන්නා වූ; පරිජලවපසාදස්ස- ඉපිලෙන සැදුහැ ඇත්තාහට; පඤ්ඤා- ප්‍රඥා නොමෝ; න පරිපුරති- නොපිරෙයි.

39 න x අවස්සුතවිත්තස්ස- රාගයෙන් තෙත් නො වූ සිත් ඇති; න + අනු + ආහතවෙනසො- ද්වේෂයෙන් නොපහළ සිත් ඇති; පුඤ්ඤපාපපභීතස්ස- ප්‍රභීණ කළ කුඟලාකුඟල ඇති; ජාගරතො- ක්ෂීණාශ්‍රවයාහට; හයං- බියෙක්; නසී- නැත.

භා:- සථීර සිතක් නැති, බණ නො දත්, ඉල්පෙන සැදුහැ ඇත්තහුගේ හෙවත් නොයෙක් අතට පැන පැන යන අසථීර පැහැදීම් ඇත්තහුගේ නුවණ නොවැඩේ.

රාගයෙන් තෙත් නොවූ, ද්වේෂයන් ඒ ඒ දෑයෙහි නො ගැටුණු සිත් ඇති, පින් පවි දුරු කළා වූ, කෙලෙස් නින්දෙන් නො නිදන රහතුන් වහන්සේට කෙලෙසුන්ගෙන් වන බියෙක් නැත.

වි:- අනවසථිත සිත නම්; එක් අරමුණෙක නොසිට ඒ මේ අත වැනෙන නැමෙන සිත ය. එබඳු සිත අසු පිට තුඩු කොමඩු ගෙඩියක් සේ වහා පෙරළෙයි. දහවියා ගොඩෙක හිඳ වූ කණුවක් සේ සථීර ගතියක් නැති ව ඒ මේ අතට වැනෙමින් පවතී. පරිජලව ප්‍රසාදය නම්; දුටු දුටුවත් කරා නොයෙක් අතට පැන පැන යන අසථීර පැහැදීම ය. පුහුදුන්ගේ ශ්‍රද්ධාව විටින් විට නොයෙක් අතට පෙරළෙන හෙයින් අසථීර ය; වෙනස් වන සුලු ය. සෝවාන් ආදී මහපල ලත් තැනැත්තහුගේ ශ්‍රද්ධාව සථීර ය; කිසිවිටකත් වෙනස් නොවේ. පඤ්ඤා යනුයෙන් මෙහිදී කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර, ලොකොත්තර යන සතර වැදෑරුම් ප්‍රඥාව ම අභිප්‍රේත යි. වපලයා මේ ප්‍රඥා සතරෙන් ම පිරිහෙයි. ජාගර්යාව නම්: කෙලෙස් නින්දෙන් නොනිදීම ය. ජාගර ධම් නම්: ශ්‍රද්ධා, චිරය, ස්මෘති, සමාධි, ප්‍රඥා යන ඉන්ද්‍රිය පස ය. සියලු සිරුර මනා ව පුහුදු කරවන මේ ධම් පස රහතුන් වහන්සේට මනා සේ වැඩුණු හෙයින් උන් වහන්සේ කයෙහි ගිලන්කමකින් නිදහත් කෙලෙස් නින්දකින් නොනිදන සේක. කෙලෙස් වසභ ව නොවසන හෙයින් ජාගර්යා කරන්නෙකි. කෙලෙස් බිය: සෝවාන් ආදී ඒ ඒ මගින් නැසූ කෙලෙස් නැවත කිසි කලෙකත් නූපදනා හෙයින් රහතුන් වහන්සේට කෙලෙසුන්ගෙන් වන බියෙක් නැත.

40 කුම්භපමං කායමිමං විදිත්වා
 නගරූපමං චිත්තමිදං යපෙත්වා
 යොධෙථ මාරං පඤ්ඤාචුධෙන
 ජිතං ච රක්ඛෙ අනිවෙසනො සියා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී පන්සියයක් විදහික හි ක්‍ෂුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි පන්සියක් හි ක්‍ෂුහු මහණදම් පිරිම පිණිස එක්තරා වන පෙදෙසකට වැඩි සේක. ඒ වනයෙහි වසන දෙවිහු සිල්වතුන් වහන්සේ බිම සෙනසුනැ වසන විට උඩ හවනයන්හි විසීමට නොහැකි ව උන්වහන්සේලා වනයෙන් පිටත් කර යැවීම පිණිස මිනිහිස් හා හිස්සුන් සිරුරු දමවා දක්වමින් හය ගැන්වීමට තැත් කළහ; ඒ හි ක්‍ෂුහුන් එහි වසන්ට නොහැකි ව බුදුන් කරා ගොස් එපවත් කීහ. බුදුරදහු උන්වහන්සේලාට කරණියමෙන් සුතුර උගන්වා එහි ම යැවුසේක. ඒ හි ක්‍ෂුහු ද එහි වැඩ මෙන් සුතුර සප්ඤායනා කරන විට දෙවියෝ පැහැදී මෙන් සිතින් උන්වහන්සේලා ආරක්‍ෂා කළහ. ඉක්බිති ඒ සහහු විදහිනාවට සිත යොමු කොට මේ අත්බැව කුඹල් වළඳක් මෙන් අසථීර යයි හිතමින් සිටියහ. බුදුහු එය දිවැසින් දක ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ බුදුරැස් විහිදුවා මේ ගාථාව වදළ සේක.

40 ප:- ඉමං කායං- මේ කය; කුම්භ + උපමං- මැටි බඳුනක් මෙන්; විදිත්වා- දැන; ඉදං චිත්තං- මේ සිත; නගර + උපමං- නුවරක් මෙන්; යපෙත්වා- තබා; පඤ්ඤා + ආචුධෙන- ප්‍රඥා නමැති ආයුධයෙන්; මාරං- (කෙලෙස්) මාරයාට; යොධෙථ- පහර දෙන්නේ ය; ජිතං ච- දිනන ලද තරුණ විදහිනාව ද; රක්ඛෙ- රක්තේ ය; න + නිවෙසනො සියා- (සම්වතෙහි) ආලය නො කරන්නේ ය.

හා:- මේ කය මැටි බඳුනක් වැනි යයි දැන මේ සිත නුවරක් මෙන් තහවුරු ව තබා ගෙන විදහිනා ප්‍රඥා නමැති ආයුධයෙන් කෙලෙස් මාරයාට පහර දිය යුතු ය. එසේ කොට දින ගන්නා ලද තරුණ විදහිනාව ද රැක ගත යුතු ය. විවසුන් නොවඩා ලොචී සම වතෙහි ලැගූ නොසිටිය යුතු ය.

වි:- කය නම්: කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ඇ පිළිකුල් දේ හට ගන්න, ඒ කේශාදීන් සමූහ වශයෙන් පවත්නා වූ මේ ශරීරය යි. මෙය අනිත්‍ය හෙයින් මැටි බඳුනක් මෙන් බිඳෙන සුලුය; නැසෙන

සුලුය. වික්‍රමය නුවරක් වැනි බව: මනා සේ රැකවරණය කළ නගරයකට පරසතුරන්ට ළංවිය නොහැක්කා සේ විදර්ශනා ප්‍රඥ- වෙන් රැකවරණය කළ වික්‍රමයට ද කෙලෙස් සතුරන්ට ළං විය නොහැකි ය. එහෙයින් විදසුන් නුවණින් යුත් සිත මනා සේ රැකවරණය කළ නුවරක් වැනි ය. ප්‍රඥ නමැති ආයුධය: විදගීනා ප්‍රඥවහා මාභී ප්‍රඥව කෙලෙස් සතුරන් නසන ආයුධයෙකි. විදගීනා ප්‍රඥවෙන් කෙලෙස් සතුරන් තදංගාදි වශයෙන් නසති. මාභී ප්‍රඥ වෙන් මුල්සුන් කොට ම නසති. මෙහි මාරයා නම් රාග, ද්වේෂ, මෝහාදී කෙලෙස් ම ය.

ලොවී සමවතෙහි ඇලී සිටීම නිසා තරුණ විදගීනාව ද නො රැකේ. මහපල ද නොලැබිය හැකි ය. එහෙයින් ලොවී සමවත්හි ඇලී නොසිට සැප වූ ආවාස, සාතු, හෝජන, පුද්ගල, ධර්මවිභවය සේවනය කරමින් අතරතුර සමවතට සමවදිමින් එයින් නැඟී පිරිසිදු සිතින් සංස්කාරයන් අනිත්‍යාදී වශයෙන් මෙතෙහි කිරීමෙන් තරුණ විදගීනාව රැක ගත යුතු ය. එවිට මාභී ඥාන- යෙන් සියලු කෙලෙසුන් සමුච්ඡේද වශයෙන් නැසිය හැකි ය.

3 - 7.

**41 අවිරං වනයං කායො පඨවිං අධිසෙස්සති,
 ජුද්ධො අපෙතවිඤ්ඤාණො නිරත්ථංව කලිංගරං.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම වෙහෙරදී පූතිගත්ත තිස්ස තෙරුන් වහන්සේ අරහයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර තිස්ස නම් තෙර කෙනෙක් වූහ. උන්වහන්සේගේ ශරීරයෙහි ගඩගෙඩි හටගෙන ඒවා බෙලිගෙඩි පමණ වී පැළෙන්ට විය. හඳුනා පොරෝනා සිවුරු සැරවයෙන් හා ලෙසින් වැකි ගියේ ය. ශිෂ්‍යයෝ ද බැලිය නොහී අත්හළහ. කිසි පිහිටක් නැති ව ඇදෙහි වැතිර සිටි කල්හි ලෙඩ බැලීම සඳහා බුදුහු ද එහි වැඩිසේක. එවිට හික්කුහුද එහි පැමිණ ඒ තෙරුන් උණු දියෙන් සෝදවා පිරිසිදු කොට ඇදෙක සැනැප්පවූහ. එවිට බුදුහු ඒ තෙරුන්ගේ ඉස්දෙර වැඩ සිටි “මහණ, නොපගේ මේ ශරීරය නිසරු වූ දඬුකඩක් මෙන් පොළොවෙහි හෝන්තේය” යි වදා මේ ගාථාව වදළ සේක.

41 ප:- අයං කායො-මේ කය; න+විරං-නොබෝ කලකින්; වන-ඒ කාන්තයෙන්; අපෙතවිඤ්ඤාණො- පහ වූ සිත් ඇත්තේ;

ජුද්ධො-ඉවත දමන ලද; නි + අකං-ප්‍රයෝජන නැති; කලිංගරං-ඉව- දඩුකඩක් මෙන්; පයවිං අධිසෙස්සති- පොළොව මත හෝනේය.

හා:- මේ කය නොබෝ කලකින් පහ වූ සිත් ඇති ව ඉවත දමන ලද දීරා ගිය දඩු කඩක් මෙන් පොළොව මත හෝනේය.

වි:- විඤ්ඤාණය නම් සිත ම ය. සිත සිරුරෙන් පහ ව ගිය විට මරණය සිදු වේ. මෙහිදී මරණය සිදුවීමට විඤානායාගේ පහවී පමණක් දක්වුව ද විඤානායත් සමග ආයුෂයත්, කම්ප තෙජෝ ධාතුවත් (උණුසුමත්) යන තුන් දෙනා ම සිරුරෙන් පහ ව ගිය විට මරණය සිදුවන බව දතයුතු.

3-8.

42 දියො දිසං යං තං කසිරා වෙරී වා පන වෙරිනං, මිච්ඡාපණ්හිතං චිත්තං පාපියො නං තතො කරෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් කෝසල ජනපදයෙහිදී නන්ද ගෝපාලයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර අනේපිඬු මහසිටුහුගේ නන්දනම් ගෝපාලයෙක් සිටියේය. ඔහු සිටාණන්ට පස්ගෝරසය ගෙනවුත් දී බුදුහුන් දැක බණ අසා යයි. එක් දවසක් ඔහු තමන්ගේ නිවසට වැඩීමට බුදුන්ට ආරාධනා කෙළේ ය. බුදුරදහු ආරාධනාව පිළිගෙන සහුන් පිරිවරා ඔහුගේ ගෙට වැඩි සේක. ඔහු සන්දවසක් මහදන් දින. අනුමෙවෙනි බණ කෙළවර සෝවාන් ද විය. වෙහෙරට වඩින බුදුන්ට පසු ගමන් කොට වැඳ නැවතුණේ ය. එකෙණෙහිම එක් වැද්දකුගේ ඊ පහරක් ලැබ ඔහු මළේ ය. හික්කුහු ඒ දැක “බුදුන් වහන්සේ මෙහි නොවැඩියාහු නම් ඔහුගේ මරණය සිදු නො වෙනි” යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා ‘මහණෙනි, මා ආවත් නාවත් මොහුට නොමැරී සිටීමට උපායෙක් නැත, කම් නියමය කිසිවකුට නො වැළකියහැක්කැ’ යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළ සේක.

42 ප:- දියො- සොරෙක්; දිසං- සොරකු දැක; තං- ඕහට; යං- යම් නපුරක්; කසිරා- කරන්නේ ද; වෙරී වා පන- බද්ධවෙර ඇති එකෙක් හෝ; වෙරිනං- බද්ධවෙර ඇති එකකු දැක; යං තං- යම් ඒ අවැඩක්; කසිරා- කරන්නේ ද; මිච්ඡාපණ්හිතං- වරදවා තබන ලද; චිත්තං- සිත; තතො- එයට වඩා, තං- ඔහු; පාපියො- ඉතා පවිටකු; කරෙ- කරන්නේ ය.

හා:- සොරෙක් තවත් සොරකුට ද වෛරක්කාරයෙක් තවත් වෛරක්කාරයකුට ද යම් විපතක් කරන්නේ ද, වරදවා යෙදු සිත ඔහුට එයටත් වැඩියෙන් විපත් කරනුයේ ඔහු පාපතරයකු ද කරන්නේ ය.

වි:- වරදවා යෙදු සිත නම්: දස අකුසල්හි යෙදු සිත ය. යම්කිසි සොරෙක් හෝ සතුරෙක් තමහට අනාථියක් කළ එබඳු වූ ම සොරකුගෙන් හෝ සතුරකුගෙන් පලි ගැනීම පිණිස ඔහුගේ වස්තුව පැහැර ගනී. කෙත්වතු ආදිය හෝ විනාශ කරයි. ඇණිම, කෙටිම, වෙඩි තැබීම හෝ කරයි. රළු පරළු වචන කියමින් පෙළෙයි. ජීවිතය හෝ නසයි. මෙසේ නොයෙක් අනතුරු පමුණුවා බොහෝ විපත් ඇති කරයි. මෙසේ සොරා නිසා හෝ සතුරා නිසා ඇතිවන දරුණු විපත්වලටත් වඩා දස අකුසල්හි යෙදු තමාගේ සිත නිසා ඇතිවන විපත් ඉතා දරුණු ය. මෙලොවත් නින්ද, පරිහව, වධ බන්ධනාදියට පමුණුවා පරලොවදී සතර අපාදුකට ද පමුණු වන්නේ ය. එහෙයින් සොර සතුරන්ගෙන් සිදුවන අනාථියට වඩා තමාගේ සිත වරදෙහි යෙදීමෙන් සිදුවන අනාථිය ඉතා මහත් ය.

3-9.

43 න තං මාතා පිතා කසිරා අඤ්ඤෙ වාපි ච ඤාතකා, සම්මාපණි හිතං වික්කං සෙය්‍යසො නං තතො කරෙ.

වික්‍රමවග්ගො තතියො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සොරෙය්‍ය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සොරෙය්‍ය නුවර සොරෙය්‍ය සිටුහු යහළුවකු සමග නෑමට යති. අතර මහ දී රන්වන් රූසිරින් දිලිසෙන මහ කසයින් තෙරුන් වහන්සේ දැක 'මුත්වහන්සේ මට බිරිඳ වූ නම් හෝ මුත්වහන්සේගේ රූසිරු මාගේ බිරිඳට වී නම් හෝ ඉතා යහපතැ'යි සිතී ය. පුදුමයෙකි! එකෙණෙහි ම පුරුෂ ලිංගය අතුරුදහන් ව ස්ත්‍රීලිංගය පහළ විය. එවිට විලියෙන් මිරිකුණු ඇතක්සලා නුවරට පලා ගියා ය. ඒ නුවර සිටු තෙම ඇ දැක කැඳවා බිරිඳ කර ගත්තේ ය. ඒ සිටුහු නිසා ඇයට පුත් කුමරුවෝ දෙදෙනෙක් උපන් හ. සොරෙය්‍ය සිටු කලා තමා නිසා උපන් දරු දෙදෙනෙක් ද වෙති. පසු කලෙකදී සොරෙය්‍ය නුවර සිට පැමිණි යහළු වූ වෙළඳ සිටුවරයකු දැක ඔහු වෙතට කැඳවා තමහට සිදු වූ සියලු පුවත් කී ය. ඔහු ඒ අසා කණගාටු විය.

නැවත ඔහුගේ උපදෙස් අනුව මහ කසයින් තෙරුන් වහන්සේ කමා කරවා ගත්තේ ය. එකෙණෙහි ම ස්ත්‍රී ලිංගය නැතිව පිරිමියෙක් විය! ඔහු තමහට සිදු වූ දේ ගැන සිතා සසර කලකිරී මහණ ව විදසුන් වඩා රහත් විය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළ සේක.

43 ප:- තං- ඒ කාරණය; මාතා- මව්; න කයිරා- නො කරන්නී ය; පිතා- පිය තෙම; න කයිරා- නො කරන්නේ ය; අඤ්ඤෙ වා + අපි ව ඤාතකා- සෙසු නෑයෝ ද; (නො කරති) සම්මා පණ්ණිතං- මනාකොට පිහිටුවන ලද; විත්තං- සිත; තතො- ඒ හේතුවෙන්; නං- ඒ පුද්ගලයා; සෙය්‍යසො- ඉතා උතුමෙක්; කරො- කරන්නේ ය.

භා:- මව හෝ, පියා හෝ, සෙසු නෑයන් හෝ යමකුට යම් සෑපතක් දුන්නත් මනාව යෙදූ සිත හෙවත් කුසල්හි යෙදූ සිත මිනිසාට දෙව් සෑපත් ආදිය දීමෙන් එයටත් වඩා උසස් කෙනකු කරන්නේ ය.

වි:- මනාව යෙදූ සිත නම්: දසකුසල්හි යෙදූ සිත ය. මව් පියෝ දු පුතුන්ට සත්රුවන් හා කෙත්වත් ආදි දයාද දීමෙන් මේ ජාතියෙහි පමණක් ම දිවිඳකුමෙන් උසස් කෙරෙති. සවරී මොක්ෂ සම්පත් ලබාදීමට ඔවුහු සමත් නොවෙති. ලොවී ලොවුතුරා සම්පත් හිමිකර දී මිනිසා ඉතා උතුම් බවට පමුණු වන්නේ දසකුසල්හි යෙදූ සිත ම ය. ඒ නිසා මව්පියාදීන් විසින් සදලිය නො හැකි මහත් සෑපතටත් වඩා උතුම් සෑපතක් මනා පිළිවෙතෙහි යෙදූ තමාගේ සිත තමාට ම සලසා දී උතුමෙක් කරන්නේ ය.

තෙවන විත්ත වගීය නිමි.

4 - 1

44 කො ඉමං පය්විං විජෙස්සති
යමලොකං ච ඉමං සදෙවකං
කො ධම්මපදං සුදෙසිතං
කුසලො පුෂ්ඵමීච පචෙස්සති.

45 සෙධො පය්විං විජෙස්සති
යමලොකං ච ඉමං සදෙවකං
සෙධො ධම්මපදං සුදෙසිතං
කුසලො පුෂ්ඵමීච පචෙස්සති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පය්වි කථායෙහි
යෙදුණු පන්සියයක් වහන්දෑ අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් බුදුහු පන්සියයක් සඟුන් පිරිවරා දනවු සැරිසරා
වැඩි සේක. ඒ සැරිසැරුම් නිමවා දෙවුරම් වෙහෙරට වැඩි සඩ්දසයා
උපසාදන ශාලාවෙහි රැස්ව හිඳ ‘අසවල් ගමට යන මහ විසම ය,
අසවල් ගමට යන මහ සම ය, අසවල් තෙන බොරළු ය, අසවල්
තෙන මඩ සහිත ය’ යි කථා කරමින් සිටි සේක. එවෙලෙහි බුදුහු
එතැනට වැඩ ඒ කථා ප්‍රචාරණය අසා ‘තොප විසින් සිත් සනත්
නමැති පොළොව පිළිබඳ දෙයක් ම කිය යුතු ය’ යි වදාරා මේ ගාථා
වදාළ සේක.

44 ප:- ඉමං පය්විං- මේ අත් බැව් නමැති පොළොව ද;
යමලොකං ච- සතර අපාය ද; සදෙවකං- දෙව්ලෝ සහිත වූ;
ඉමං- මේ මිනිස්ලොව ද; කො - කවරෙක්; විජෙස්සති- ප්‍රතිවේද
කරන්නේ ද; සුදෙසිතං- මනාකොට දෙසන ලද; ධම්මපදං- සත්
තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මය; පුෂ්ඵං- මල් කඩා රැස් කරන; කුසලො
ඉච- දක්ෂ මාලාකාරයකු මෙන්; කො- කවරෙක්; පචෙස්සති- ප්‍රති
වේද කරන්නේ ද;

45. සෙධො-ශෛක්ෂ්‍යතෙම; පය්විං- මේ ආත්මභාව නැමැති
පොළොව ද-පෙ-.

හා:- මේ අත්බැව් නමැති පොළොවත්, සතර අපායත්,
දෙව්ලොව හා මිනිස් ලොවත් කවරෙක් අවබෝධ කොට දැන
ගන්නේ ද? දක්ෂ මාලාකාරයකු මල් තෝරා රැස් කරන්නාක්
මෙන් කවරෙක් මනාකොට දෙසන ලද සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික
ධර්මය පිළිබඳ දැන ගන්නේ ද?

ශෛක්‍ෂ පුද්ගල තෙම මේ අත්බැව් නැමැති පොළොවත්, සතර අපායත්, දෙවිලොව හා මිනිස්ලොවත් විමසා තත් වූ පරිදි දැන ගන්නේ ය. දැක්ම මාලාකාරයකු මල් තෝරා රැස් කරන්නාක් යෙන් ශෛක්‍ෂයා මනාකොට දෙසන ලද සත්තිස් බොධිපාක්‍ෂික ධර්මය නුවණින් විමසා දැන ගන්නේ ය.

වි:- ආත්මභාව නැමැති පොළොව නම්: රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤා යන පස් කදින් යුක්ත වූ මේ ආත්මය මැයි. මෙය පඨවි, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ යන ධාතු සතරින් යුක්ත වුව ද මෙහිදී මුළු ආත්මය ම පඨවි නාමයෙන් දක්වන ලදී. මේ අත්බැව් නැමැති පොළොව පස්කද බෙද බලන නුවණින් හා විදසුන් නුවණින් අනිත්‍යාදි වශයෙන් පිරික්සා බැලීමෙන් පිළිවිද දන හැකි ය. යම ලොකය නම්: නරක, තිරිසන්, ජේත, අසුර යන සතර අපාය යි. ධම්මපද නම්: සත්තිස් බොධිපාක්‍ෂික ධර්ම යි. මාගී සිත බොධි නම් වේ. ඒ මාගී චිත්තයෙන් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරන තැනැත්තේ ද බොධි නම් වෙයි. බොධි නම් ලද යෝගාවචරයාහට චතුරාර්යසත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීමට උපකාර වන සති, විරිය, ඡන්ද, චිත්ත, පඤ්ඤා, සද්ධා, එකග්ගතා, පීති, පස්සද්ධි, උපෙක්ඛා, චිතක්ක, (සම්මාචාරා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මා ආජීව යන) තුන් විරතී යන මේ ධර්මයෝ තුදුස් දෙන බෝධිපාක්‍ෂික නම් වෙති. ඔවුහු ප්‍රභේද වශයෙන් සත්තිසෙක් වෙත්. සතර සතිපට්ඨාන, සතර සමායක් ප්‍රධාන චීර්ය, සතර සාද්ධිපාද, ඉන්ද්‍රිය පස, බල පස, බොධ්‍යාංග සත, මාගීංග අට යන මොවුන්ගේ වශයෙනි. ශෛක්‍ෂයෝ නම් අධිශීල, අධිචිත්ත, අධිප්‍රඥා යන ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂාවෙහි හික්මෙන සෝවාන්මහ සිටියහු පටන් රහත්මහ සිටියහු තෙක් ඇති ආර්ය පුද්ගලයෝ සත්දෙනා ය. අශෛක්‍ෂ නම් මත්තෙහි හික්මිය යුත්තක් නැති තැනැත්තේ ය, එනම් රහතුන් වහන්සේ ය.

4 - 2.

46 ඵෙණුපමං කායමිමං විදිකා
මරිච්ඨමමං අභිසම්බුධානො
ජේත්වාන මාරස්ස පසුපඵකානි
අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගච්ජෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කමටහන් වඩන හික්‍ෂු නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් හික්කු නමක් වනයකට ගොස් භාවනා කෙළේ ය. නුමුත් රහත් පලය උපදවා ගත නොහැකි විය. නැවත හෙතෙම පිරිසිදු කොට භාවනාවිදි ඉගෙනීම සඳහා බුදුන් කරා එන්නේ අතර මහදී මිරිඟුවක් දැක, මේ ආත්ම භාවයත් මිරිඟුවක්සේ නිසරු යයි සිතමින් අවිරවනී ගහ සමීපයට පැමිණියේ ය. උන්වහන්සේ ගමන් විඩාව සංසිඳවා ගැනීම පිණිස ගහබඩ රුක් සෙවණෙක හිඳ ගහ දෙස බැලූ විට පෙණ පිඩු නැගී නැඟී බිඳෙන්නා දැක, මේ ආත්ම භාවයත් ඉපිද නැති වන හෙයින් මෙබඳු යයි සිතූහ. බුදුහු එය දිවැසින් දැක බුදුරැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී ‘‘මහණ, එය එසේ ම ය. මේ අත්බව පෙණ පිඩක් හා සමාන ය’’ යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

46 ප:- ඉමං කායං-මේ කය; ඵෙණ + උපමං- පෙණ පිඩක් වැනි ය යි; විදිත්වා-දැන; මරිවිධම්මං-මිරිඟුවක් වැනි ය යි; අභිසම්බුධානො-සලකන්නා වූ (මහණතෙම); මාරස්ස-මාරයාගේ-පපුප්ඵකානි-පංචකාම ගුණ නමැති මල්; ඡෙත්වාන-සිඳ; මච්චු රාජස්ස-මාත්‍ය මාරයාට; අදස්සනං-අවිෂය වූ (නිවනට); ගච්ඡෙ-යන්නේ ය.

භා:- මේ ශරීරය පෙණ පිඩක් වැනි ය යි ද මිරිඟුවක් වැනි යයි ද සලකන තැනැත්තේ කෙලෙස් මාරයාගේ මල්-පස්කම් ගුණ-සිඳ දමා ඔහුට නොපෙනෙන තැන වූ නිවනට යන්නේ ය.

වි:- පෙණ පිඩ ඉතා ලක්ෂණ ය, දුබල ය. එය ටික කලක් පැවැතී බිඳෙන සුලු ය. ශරීරයත් පෙණ පිඩක් සේ ම දුබල ය. ටික කලක් පැවැතී බිඳෙන සුලු ය, නැසෙන සුලු ය. මිරිඟුව නම්: මහා ශ්‍රීෂ්ම කාලවල සැලි සැලි දිස්වන හිරු රැස් ය. එය ඉතා ලක්ෂණ ය, මොහොතක් පාසා නැසෙන සුලු ය. ජලයක් සේ සැලෙන්නේ ය. එය මාගයන්ට පැන් සේ පෙනෙයි. ළඟට ගියවිට එහි ගත යුතු කිසිවක් නැත. මේ ශරීරයත් එබඳු ගති ඇති බැවින් මිරිඟුවක් වැනි ය.

මාරයාගේ මල් නම්: රූප ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන පස්කම් ය. නොහොත් කම්චට, කෙලෙස්චට, විඩාවට යන තුන් වට ය. මරුට නොපැනෙන තැන නම්: නිවන ය. එහි උත්පත්ති මරණ නැති හෙයිනි.

4-3.

47 පුප්ඵානිභව පචින්නං බ්‍යාසත්තමනසං නරං, සුත්තං ගාමං මහොසොච මච්චු ආදය ගච්ඡති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී විඩුඩහයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර පසේනදී කොසොල් රජහට ශාක්‍ය කුලයෙන් කුමරියක් ගෙන්වා අගමෙහෙසුන් කර ගැනීමට අදහසක් උපන. ඒ සඳහා ශාක්‍ය රජුන් වෙත ඇමතියන් යැවීය. ශාක්‍ය රජවරුන්ට වඩා කොසොල් රජ තෙමේ දෑ ගොත් පෙළපතින් බාල ය. එහෙත් මහබල ඇත්තෙකි. ඒ රජුගේ අදහසට එකඟ නොවී සිටීමට ශාක්‍ය රජවරුන්ට නොහැකි විය. එහෙයින් ශාක්‍යයෝ තතු සහවා රාජ දසියකගේ දු වූ වාසභබත්තියා නම් කුමරියක් දී කොසොල් රජු රැවටුහ. ඒ රජ වාසභබත්තියා කුමරිය බියෝ තනතුරෙහි තබා ගත්තේ ය. ඔහුට දව වාසභබත්තියා බියොවට උපන් කුමරු විඩුඩහ නම් විය. ඔහු සොළොස් හැවිරිදි කල මුතුන් මිත්තන් බැලීම පිණිස කිඹුල්වත් පුරයට ගියේ ය. එහි කීප දවසක් වැස පෙරළා එන අතර කුමරු හුන් පුටුව ‘දසියගේ පුතු හුන් පුටුව ය’ යි සෝද ලු අයුරු අසා විඩුඩහ ශාක්‍යයන් කෙරෙහි වෙර බැඳ තමන් රජ පැමිණි කල ඔවුන් වනසා දැමීමට සිතා ගත්තේ ය. නැවත ඔහු රජ වූ නොබෝ දිනකින් සිවුරභ සෙනභ පිරිවරා ගෙන කිඹුල්වත් පුරයට ගොස් යුද කොට සියලු ශාක්‍යයන් වනසා ජයගත්තේ ය. මෙසේ ඔහු ශාක්‍යයන් විනාශ කොට පෙරළා එන්නේ අතර මහ අවිරවනී ගඟ බඩ කඳවුරු බැඳ වැදහොත්තේ ය. ඊ ගලා ආ මහවතුරට පිරිස් සහිත විඩුඩහයෝ අසුවී මුහුදු බත්වූහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

47 ප:-පුස්ඵානි පවීනන්තං ඉව-මල් කඩා රැස් කරන මල් කරුවකු මෙන්; ඉහ-මේ ලෝකයෙහි; බාසාසත්තමනසං-පස්කම් ගුණයෙහි ඇලුණු සිත් ඇති; නරං- මනුෂ්‍යයා; සුත්තං- නිදිගත්; ගාමං- ගම්වැසියා (රැගෙන යන); මහොසො+ ඉව- මහ වතුරක් මෙන්; මව්චු-මාර තෙම; ආදය- හැර ගෙන; ගච්ඡති- යන්නේ ය.

හා:- මහ ගං වතුරක් නිද සිටි ගම් වැසියන් මුහුද කරා හැර ගෙන යන්නාක් මෙන් මරුවා පස්කම් ගුණ නමැති මල් ම සොයා යන, ඒ පස්කම්හි ඇලුණු සිත් ඇති මිනිසා ඇඳ ගෙන යයි.

ව:- පස්කම්හි ගිජු සිත් ඇති මිනිසා අවසන් නොවූ ප්‍රාචීනා ඇත්තෙකි. මල් උයනකට වන් මල් කරුවකු ‘මේ ගසේ මලේ පිපීම මැනව, මේ ගසේ මලේ පැහැය මැනවැ’ යි මුළු මල් උයනෙහි හැම ගසක ම මල් කෙරෙහි සිත එළවා තෘප්තියකට

නොපැමිණ පමාවන්තා සේ මල් උයනක් වැනි පස්කම් ගුණ මැදට පිවිසි මිනිසා මන වඩන හැම පස්කම් ගුණයක ම සිත යොමු කොට එයට ගිණු ව නොලත් දෙය පතමින් ලත් දෙයින් නොසැහි අමුතු වූත් හෝ අලුත් වූත් රූපාදි පස්කම් සැප සොයමින් තෘප්තියකට නොපැමිණ පමාවෙන් සිටියදී ම මරුවා ඔහු ඇදගෙන අපායට යයි.

4 - 4.

48 පුස්තකවිභව පවිත්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං,
අතිත්තංයෙව කාමෙසු අන්තකො කරුතෙ වසං

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පතිපුජිකාවන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

තව්නිසා දෙව්ලොව වැසි දෙවියෙක් දෙවහනන් දහසක් පිරිවරා ගෙන මල් උයනකට පිවිසියේ ය. ඉන් එක් දෙවහනක් මල් උයනෙහිදී ම වූක ව සැවැත් නුවර කුලදුවක් ව උපන්නා ය. ඇයට ජාතිස්මරණ නුවණ ද ලැබිණ. ඕනොමෝ දෙවහනක් ව සිටි බව දැන ගත් තැන් පටන් මල් පහන් පුදු බණ අසා ඒ දෙවිපුත් ළඟ ම ඉපදීමට පැතුවා ය. ඕ සොළොස් හැවිරිදි කලා සැමි කුලයට පැමිණ පින්කම් කොටත් එය ම පැතුවා ය. එහෙයින් ඕ පතිපුජිකා නමින් ප්‍රකට වූවා ය. ඕ දරුවන් සතර දෙනකුගේ මවක් ද වූවා ය. එක් දිනක් දන් දී බණ අසා සිල් රැගෙන සිටියදී හදිසියෙන් ම හටගත් රෝගයකින් මිය ගොස් තවුනිසා දෙව්ලොව මල් පළඳිමින් සිටි සිය සැමි දෙවිපුත් ළඟ ම උපන්නා ය. හික්සුහු පතිපුජිකාව මළ බව අසා බුදුන් කරා එළඹ එපවත් සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

48 ප:- පුස්තකි-පෙ- කාමෙසු- වස්තුකාම ක්ලෙශකාම යන්ති; අතිත්තං + එව- තෘප්තියකට නොපැමිණියා වූ ම (ඔහු); අන්තකො- මාර තෙම; වසං කරුතෙ- වසභ කෙරෙයි.

හා:- පස්කම් නමැති මල් ම සොයා රැස් කරන, එහි ම ඇලුණු සිත් ඇති, වස්තුකාම ක්ලෙශකාමයන්ති සැහීමකට නො පැමිණි මිනිසා මාරයා සියතට ගනී.

වි:- කාමය වස්තුකාම ක්ලෙශකාම වශයෙන් දෙවැදෑරුම් ය. වස්තුකාම නම්: සිත කැමැති කරවන, කාමයෙහි ඇලීමට හේතු වන, ඇස පිනවන රූපය, කන පිනවන හඬ, නැහැය පිනවන

සුවඳය, දිව පිනවන රසය, සිරුර පිනවන පහසය යන මොහු ය. ක්ලෙශ කාම නම්: ඇස, කන, නැහැය, දිව, සිරුර පිනවන රූප, හඬ, සුවඳ, රස, පහස යන මේවා විසය කොට සිතෙහි හටගන්නා ඇල්ම ය.

4 - 5.

49 යථාපි භමරො පුප්ඵං වණ්ණගන්ධං අභෙය්යං, පලෙකි රසමාදය ඵවං ගාමෙ මුනී චරෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී මච්ඡරිය කෝසිය සිටාණන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගභ නුවර අසු කෙළක් දනය ඇති මච්ඡරියකෝසිය නම් සිටු කෙනෙක් වෙසෙති. ඔහු තද මසුරෙකි. කිසිවකුට කිසිවකුත් නොදෙයි. ඔහුගේ ධනය රකුසු රැකවල් ඇති විලක් වැනි ය. එක් දවසක් ඔහුට කිරිරොටි කන්ට ආශාවක් උපන. එය අන් කිසිවකුට නොදී කනු පිණිස සිටු දේවියත් සමග උඩු මාලයට නැගී පිසන්ට පටන් ගත. එවිට මුගලන් මහතෙරහු එහි වැඩ මාලිගයේ උඩු මාලේ අභස වැඩසිටියහ. සිටාණෝ ඒ දක නොසතුටුවූහ. කිසිවක් නොදී යැවීමට කළ වැයමත් කුඩා රොටියක් පිස දී යැවීමට කළ වැයමත් නිෂ්ඵල විය. නැවත දෙදෙන ම උන්වහන්සේ කෙරෙහි පැහැදී කිරි රොටිත් රැගෙන උන්වහන්සේ සමග දෙවුරමට පැමිණියහ. බුදුන් ප්‍රමුඛ පන්සියයක් හිඤ්ඤන් වළඳාත් සිටාණන්ට පමණක් පිසූ ඒ කිරිරොටි නොනිමියේ ය. ඒ දුටු සිටාණෝ බොහෝ සෙයින් පහන් වූහ. ඉක්බිති ඔවුහු බුදුන්ගෙන් බණ අසා සෝවාන් වූහ. මුගලන් මහතෙරුන් මසුරු සිටාණන් පැහැදවීම ගැන හික්මුන් අතර පැවැති කථාව අසා බුදුහු “කුල පහදවන්නවුන් මුගලන් තෙරුන් වැනි විය යුතු ය” යි වදා මේ ගාථාව වදලසේක.

49 ප:- යථා + අපි- යම් සේ වනාහි; භමරො- බමර තෙම; පුප්ඵං- මල ද; වණ්ණගන්ධං- වණිය හා ගන්ධය ද; අභෙය්යං- නොනසමින්; රසං- මල් රසය; ආදය- හැර ගෙන; පලෙකි- නැගී යේ ද; ඵවං- එපරිද්දෙන් ම; මුනි- මුනි තෙම; ගාමෙ- ගමිහි; චරෙ- හැසිරෙන්නේ ය.

හා:- බමරා මලන්, එහි පැහැය හා සුවඳත් නොපෙළා මල් රසය පමණක් හැර ගෙන නැගී යන්නා සේ හිඤ්ඤ ව ගම්වැසි ජනයන් නොපෙළා ගමෙහි පිණිසානාදිය සඳහා හැසිරිය යුතු ය.

**50 න පරෙසං විලොමානි න පරෙසං කතාකතං,
අත්තනොව අවෙක්ඛෙය්‍ය කතානි අකතානි ව.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී පාඨිකාච්චකයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් ස්ත්‍රියක් පාඨික නම් ආච්චකයකු පුත් තනතුරෙහි තබා පිළිදැගුම් කරන්නී ය. සමීප ගෙවල මිනිසුන් කියන බුදුගුණ අසා ඇයට බුදුන් දැකීමට රිසි උපන. ආච්චකයාට ඒ බව කීවා ය. ඔහු එයට කිසි මවගේ ගමන වැළැක්වීය. නැවත ඒ ආච්චකයාට නොදන්වා ම සිය පුතු විහාරයට යවා බුදුන්ට ආරාධනා කොට වැඩමවා ඇතුළු ගෙහිදී ම මහ දන් දී අනුමෙවෙති බණ අසමින් සිටියා ය. එකල ආච්චකයා එතනට පැමිණ එය ඉවසා ගත නොහී බණමින් පලා ගියේ ය. උපාසිකාවෝ ද විලියෙන් මිරිකී බණට සිත යොමු කර ගත නොහැකි ව සිටියෝ ය. බුදුහු ඒ දැක “උවැසිය, අනුන්ගේ බැණුම් දෙඩුම් ගැන සිතිය යුතු නොවේ” යයි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

50 ප:- පරෙසං- අනුන්ගේ; විලොමානි- පරුෂ වචනයන්; න- මෙනෙහි නොකරන්නේ ය; පරෙසං- අනුන් විසින්; කත + අකතං- කළ නොකළ දෙය; න- නොබලන්නේ ය; අත්ත නො + එව-තමාගේ ම; කතානි- කළ දෑ ද; අකතානි ව- නො කළ දෑ ද; අවෙක්ඛෙය්‍ය- විමසා බලන්නේ ය.

භා:- අනුන්ගේ රළු පරළු කථාත්, අනුන් කළ නොකළ දේත් අනුන්ගේ ඇද පලුදුන් නොසෙවිය යුතු ය. තමාගේ ඇද පලුදු කළ නොකළ දේ ගැන ම සෙවිය යුතු ය.

වි:- කතාකත නම්: කළ නොකළ දේ ය. අසවලා මේ මේ දෑ කෙළේ ය. මේ මේ දෑ නොකෙළේ යයි අනුන්ගේ ඇද පලුදු සෙවීම කිසිසේත් යහපතට කාරණයක් නොවේ. එය සිය සිත කෙලෙසීමටත් කටයුතු පමා වීමටත් හේතුවෙකි. ඒ නිසා තමාගෙන් සිදුවෙන නරකක් ඇති නම් එහි දෛශ්‍ය සලකා ඒ නරක දැසින් වැළකීමටත් නොකෙරෙන සුසිරිතෙක් වේ නම් එය වහා දියුණු කර ගැනීමටත් නිතර වෙර වැටිය යුතු ය.

51 යථාපි රූචිරං පුප්ඵං චණ්ණචන්තං අගන්ධකං,
එවං සුභාසිතා වාචා අඵලා හොති අකුඛිඛතො.

52 යථාපි රූචිරං පුප්ඵං චණ්ණචන්තං සගන්ධකං,
එවං සුභාසිතා වාචා සඵලා හොති සකුඛිඛතො.

නි:—මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ඡන්තපාණි උපාසකයන් අරභයා දෙසන ලදී.

සැවැත් නුවර තෙවළාදහම් දත් ඡන්තපාණි නම් අනාගාමී උපාසක කෙනෙක් වෙසෙති. එක් දවසක් කොසොල් මහරජ තෙම ඒ ඡන්තපාණි උපාසකයන් කැඳවා මාලිගයේ පුරහනනන්ට බණ කීමට නියම කෙළේ ය. එවිට උවසු තෙම “මහරජ, රජගෙවල ඔබ්බ දෙයට අපි සුදුසු නොවමිහ. හික්ෂුන් වහන්සේ ම සුදුසු වෙති” යි කී ය. රජ ඒ අසා බුදුන් වහන්සේට ආරාධනා කොට අනද මහතෙරුන් වහන්සේ බණ කීමට වැඩමවා ගත්තේ ය. උන්වහන්සේ මල්ලිකා දේවිය සකස් කොට බණ අසන බවත්, වාසභඛත්තියා දේවිය සකස් කොට බණ නො අසන බවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා නොසකස් ව දහම් අසන්නාහට ඒ දහමෙන් ප්‍රයෝජන නැති බවත්, සකස් ව අසන්නාහට මහත් ඵල සිදුවන බවත් වදාරා මේ ගාථාවන් වදළසේක.

51 ප:- රූචිරං- සිත්කලු වූ; චණ්ණචන්තං- මනාපැහැ ඇති; අගන්ධකං- සුවඳ නැති; පුප්ඵං- මල; යථා + අපි- යම්සේ ද; එවං- එපරිද්දෙන් ම; සුභාසිතා වාචා-සුභාෂිත වචනය හෙවත් තෙවළා බුදු වදන; අකුඛිඛතො-නොකරන්නාහට; අඵලා හොති- නිෂ්ඵල වේ.

52 රූචිරං-පෙ-; සගන්ධකං- සුවඳ සහිත වූ;-පෙ- සඵලා හොති- සඵල වේ.

හා:- සිත්කලු වූ මනා පැහැ සටහන් ඇති මලක් සුවඳ නැත් නම් වටිනාකමක් නැත්තා සේ බුද්ධ වචනය දැන ඉගෙන එය නොපිළිපදින්නාහට එයින් පලක් නැත.

සිත්කලු වූ මනහර පැහැ සටහන් ඇති සුවඳැති මලක් වටිනාකම අතින් වැඩි වන්නා සේ බුද්ධ වචනය දැන ඉගෙන එය පිළිපදින්නාහට යහපත් පල ගෙන දේ.

වි:- සුභාසිත වචනය නම්: තෙවලා බුදුවදන ය. එරබදු, බඳුවද ආදී සුවද නැති මල් පළඳින්නහුගේ සිරුරෙහි සුවද පැතිරීමක් නැත්තා සේ ත්‍රිපිටකබුද්ධවචනය දැන ඉගෙන එය නොපිළිපදින්නාහට ඒ දහමින් පලක් නැත. දැසමන් ආදී සුවද මල් පළඳින්නහුගේ සිරුරෙහි සුවද පැතිරෙන්නා සේ ත්‍රිපිටක බුද්ධ වචනය දැන ඉගෙන එය පිළිපදින්නාහට ලොවී ලොවුතුරා සැප ලැබෙන්නේ ය.

4 - 8.

52 යථාපි පුස්ඵරාසිමිභා කසිරා මාලාගුණෙ බහු,
එවං ජාතෙන මව්චෙන කත්තබ්බං කුසලං බහු.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් පුඵරාමයෙහිදී විසාකා මහ උච්චාරය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර විසාකා නම් මහඋච්චාරයක් වූවා ය. ඕනොමෝ සැදුහැවත් ය. මහඋච්චාරය තනතුරෙන් මුදුන් පැමිණියා ය. එක් දවසක් ඕනොමෝ තමාගේ මහලිය පළඳනාව තුනුරුවන්ට පුද නව කෙළකට අලෙවි කොට පුඵරාමය තැනීම සඳහා පිදුවා ය. එම පුඵරාමය සැදීමට බිම ගැනීම පිණිස නවකෙළක් ද විහාරය සැදීමට නව කෙළක් ද විහාර පූජාවට නවකෙළක් ද වියදම් කළාය. මෙසේ පුඵරාමය සඳහා සත්විසි කෙළක් දනය පිදුවා ය. විහාර පූජාව නිමිදහවස දරුමුණුබුරන් පිරිවරා ගෙන පහන් සිතින් උදන් අනමින් විහාරය වට කොට හැසිරුණා ය. හික්ෂුහු ඒ සිද්ධිය දැක බුදුන් කරා එළඹ “විසාකා උච්චාරය ගී කියමින් හැසිරෙයි, පින් කිපීමක් දැයි නොදනිමු”යි කීහ. බුදුන් ඒ අසා “විසාකාවන් කියන ගීයෙක් නැත, ඕනොමෝ පෙර පැතු අග උච්චාරය තනතුරු ලැබීමෙන් උදන් අනන්තිය”යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක.

53 ප:- පුස්ඵරාසිමිභා- මල් රැසකින්; බහු මාලාගුණෙ- බොහෝ මල්දම්; යථා + අපි-යම් සේ; කසිරා- කරන්නේ ද; එවං- එපරිද්දෙන් ම; ජාතෙන- උපන්නා වූ; මව්චෙන- මිනිසා විසින්; බහුං කුසලං- බොහෝ කුසලයක්; කත්තබ්බං- කටයුතු යි.

හා:- දක්ෂ මල්කරුවෙක් මල් රැසකින් බොහෝ මල්දම් ගොතන්නේ යම් සේ ද එමෙන් උපන් මිනිසා විසින් බොහෝ කුසල් කටයුතු.

වි:- මාලාදම නම්: මලින් ගොතන ලද මල්වඩම් ය. මල් වැල් ය, මල්මාලා ය, දක්ෂ මල්කරුවකු බොහෝ මල් රැසකින් නොයෙක් පැහැ ඇති මල් තෝරා ගෙන විසිතුරු ලෙස නානාප්‍රකාර මල්දම් ගොතා රැස් කරන්නා සේ සැදුහැවත් නුවණැත්තේ දන් දීම, සිල් රැකීම, භාවනාකිරීම, බණ ඇසීම, වෙහෙර විහාර කිරීමාදී නොයෙක් විනිසුම් කරයි. මල්කරු දක්ෂ වුවත් මල් මද වී නම් සිත් ලෙසට මල්දම් නොකළ හැක්කා සේ සැදුහැ ඇතත් සම්පත් නො මැති නම් පින් ලෙහෙසියෙන් කළ නොහැකි ය. නොයෙක් පැහැති බොහෝ මල් ඇතත් මල්කරු අදක්ෂ නම් මල්දම් විසිතුරු ලෙස නොකළ හැක්කා සේ සම්පත් ඇතත් ශ්‍රද්ධාව නැති නම් පින් ලෙහෙසියෙන් කළ නොහැකි ය. නොයෙක් පැහැති මලුන් මල්කරුගේ දක්ෂකමත් ඇති වූ විට ම විසිතුරු මල් දම් කළ හැක්කා සේ යමකු තුළ ශ්‍රද්ධාවත් සම්පතත් පවත්නා කල්හි ම නොයෙක් පින්කම් ලෙහෙසින් කළ හැකි ය.

උපන් මිනිසා නම්: නොකල් අටෙන් මිදී මිනිස් ලොව ඉපදීම ලැබූ තැනැත්තා ය. ඒ නොකල් අට නම්: නරක, තිර්යක්, ඉප්‍රත් යන අපාය තුන ය. අරූප ලෝක (සතර) හා අසංඥාලය, සුත්‍රාන්ත දේශය, (ඇස, කන, නැහැය, දිව, කය, යන) පසිඳුරන්ගේ විකල බව ය, දරුණු මසදිටු බව ය, බුදුන් පහළ නොවූ කාලය යන අට යි. මෙකී අෂ්ට දුෂ්ටක්ෂණයෝ පින් කිරීමට කාලයෝ නොවෙති. මේ ක්ෂණ අටට අසුවූ මිනිසාට කිසියෙක් පින් කළ නොහැකි ය. ඒ නිසා මෙකී නො කල් අටෙන් මිදී මිනිස් ලොව උපන් තැනැත්තා ම උපන් මිනිසා නම් වේ. කුසල් නම්: දන, ශීල, භාවනාදී පින් කම් කරන්නාහට ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහාදී අකුසල් තදංග, වික්ඛම්භන, සමුවිභේද වශයෙන් නැසීමෙන් සිතෙහි උපදින වේතනාව ය. සිත කෙළෙසුන්ගෙන් පවිත්‍ර කර ගැනීමට දන, ශීල, භාවනාදී පුණ්‍ය ක්‍රියාවෝ අතිශයින් උපකාර වෙති. එම පුණ්‍යක්‍රියාවෝ ම කුසලයෝ නම් වෙති. ඒ කුසල් කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර, ලෝකෝත්තර යන භූමි වශයෙන් සතරෙක් වෙයි.

4-9.

54 න පුස්ඵගන්ධො පටිචාතමෙති
 න වන්දනං තගරමල්ලිකා වා
 සතං ච ගන්ධො පටිචාතමෙති
 සබ්බා දිසා සප්පුරිසො පචාති.

55 වන්දනා කගරා වාපි උප්පලං අප වස්සිකී,
එතෙසං ගන්ධජාතානං සීලගන්ධො අනුත්තරො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී අනඳ තෙරුන් විවාල පැනයක් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් අනඳ තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් කරා එළඹ “සොමීනි, දැසමන් සිනිද්ද ආදී මල් සුවඳ යටි සුළඟට හමන නමුත් උඩු සුළඟට නොහමයි. යටි සුළඟටත් උඩු සුළඟටත් හමන සුවඳෙක් ඇද්ද?” යි විවාලසේක. ඒ අසා බුදුහු “ආනන්දය, යම් කෙනෙක් තිසරණයෙහි පිහිටා පන්සිල් රැක වෙසෙද්ද, දස පින්කිරියවත් පුරද්ද, මසුරු සිත් නැතිව වෙසෙත්ද, උන්ගේ ගුණ ඒ ඒ දිග මහණ බමුණෝ පවසති. දෙවියෝත් පවසති. එහෙයින් ඒ ගුණ සුවඳ දස දිග් හමන්නේ ය” යි වදාරා මේ ගාථාවත් වදලසේක.

54 පු:- පුෂ්පගන්ධො- මල් සුවඳ; පටිවාතං- උඩු සුළඟට; න එනි- නොහමයි; වන්දනං- සඳුන් සුවඳ ද; කගරාමල්ලිකා වා- තුවරලා හා බෝලිද්ද සුවඳ ද; න- උඩු සුළඟට නොහමයි; සතං- (බුද්ධාදී) සත්පුරුෂයන්ගේ; ගන්ධො ව-සිල් සුවඳ වනාහි; පටිවාතං- උඩු සුළඟට; එනි- හමයි; සප්පුරිසො- සත්පුරුෂ තෙම; සබ්බා දිසා- සියලු දසදිග; පවානි- (සිල් සුවඳින්) පැතිරෙයි.

55 වන්දනං- සඳුන් ද; කගරා වා- තුවරලා ද; අපි- නැවත; උප්පලං වා- මහනෙල් ද; අප- නැවත; වස්සිකී- දැසමන් ද (යන); එතෙසං ගන්ධජාතානං- මේ සුවඳ සමූහයන්ට වඩා; සීලගන්ධො- සිල් සුවඳ; අනුත්තරො- ඉතා උතුම් (සුවඳ) වේ.

හා:- දැසමන් ආදී මල් සුවඳෙක් හෝ සඳුන් තුවරලා සුවඳෙක් හෝ උඩු සුළඟට නොහමයි. නුමුත් සත්පුරුෂයන්ගේ සිල් සුවඳ උඩු සුළඟට ද හමයි. සත්පුරුෂයා සියලු දිසාවල ම සිල් සුවඳ පතුරුවයි.

සඳුන්, තුවරලා, මහනෙල්, දැසමන් යන සියලු මල් ජාතීන්ගේ සුවඳට වඩා සිල් සුවඳ ඉතා උතුම් ය.

වි:- සීලගන්ධය නම්: පන්සිල්, අටසිල්, දසසිල් රැකීම ය, වත් පිළිවෙත් කිරීම ය, මහණ දම් පිරීම ය යනාදි යහපත් ගුණ සමූහයෙන් නිපන් කීතීනි සුවඳ ය. මෙය මල් ආදීන්ගේ සුවඳට වඩා උතුම් ය. මල් සුවඳ යටි සුළඟට මිස උඩු සුළඟට නොහමයි.

සිල්වතාගේ සිල් සුවදින් පැන නැඟුණු කිත් ගොස දස දියාවෙහි ම පැතිරී පවතී. එහෙයින් සිල් සුවදට වැඩි තරම් වෙත සුවදෙක් නැත.

4-10.

**56 අප්පමත්තො අයං ගන්ධො යායං තගරවන්දනී,
යො ච සීලවතං ගන්ධො වාති දෙවෙසු උත්තමො.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුනායෙහි දී මහසුප් තෙරුන් වහන්සේට දුන් දනක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

මහසුප් මහතෙරුන් වහන්සේ සතියක් මුළුල්ලෙහි නිරෝධයට සමවැද එයින් නැඟී “දුප්පතකුට වැඩ සිදු කෙරෙමි”යි සිතා රජගහ නුවර පිටු පිණිස වැඩියේක. එකල සක්දෙව්දු උන්වහන්සේට දන් පිළිගන්වනු පිණිස සුජාතාවන් සමග මහලු මැහැලි වෙස් ගෙන රජගහ නුවරට පැමිණ දුගී බැව් ප්‍රකාශ කරන පිණිස තමන් ම මැවූ පේශකාර වීථියෙහි නූල් කවිමින් සිටියේ ය. තෙරුන් වහන්සේ ඔවුන් දක “මොවුන් ඉතා දුප්පතුන් වෙති” යි සිතා ඔවුන්ගේ ගෙට සිභා වැඩියේක. ඔවුහුත් මහ තෙරුන්ට දන් පිදුහ. හෝජනයෙහි සුවද මුළු නුවර පැතිරෙන්නට වන. තෙරුන් වහන්සේ ඔවුන් පිරික්සා බලා සක් දෙව්දුන් නියාව දන “දෙව්දුනි, දුප්පතුන්ට අත්විය යුතු යහපත ඔබ දෙපළ විසින් උදුරා ගත් අයුරු නපුරු ය. අද මේ දන දුප්පතකු දෙන ලද නම් ඔහු බොහෝ සම්පත් ලබයි. මෙවක් පටන් මෙසේ රවටා දන් නො දෙව” යි වදළුසේක. සක්දෙව්දු “සොරා වේව යි නොසොරා වේව යි අපට උවමනා පින් ම වේදූ” යි කියා දුගී වෙස් හැර සක්දෙව්දු වෙස් ගෙන අහසට නැඟී උදන් ඇනුයේ ය. බුදුහු එය දිවකනින් අසා හික්සුන් කැඳවා මේ ගාථාව වදළුසේක.

56 ප:- තගරවන්දනී- තුවරලා සදුන් පිළිබඳ වූ; යො+අයං ගන්ධො- යම් මේ සුවදෙක් ඇද්ද; අයං- මේ සුවද; අප්පමත්තො- සුඵල්ප ය; සීලවතං- සිල්වතුන්ගේ; යො ච ගන්ධො-යම් සිල් සුවදෙක් ඇද්ද; (එය) උත්තමො- උතුම් වූයේ; දෙවෙසු- දෙවියන් විෂයෙහි ද; වාති- හමයි.

හා:- තුවරලා සදුන් ආදියෙහි සුවද තැනෙක ම විහිදෙයි. එහෙයින් එය ඉතා සුළු ය. සිල්වතුන්ගේ සිල් සුවද දෙව්ලොව පවා පැතිරේ.

4 - 11.

57 තෙසං සම්පන්නසීලානං අප්පමාදවිහාරිනං,
සම්මදඤ්ඤා විමුක්තානං මාරො මග්ගං න චින්දති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුනායෙහිදී ගෝධික තෙරුන් වහන්සේගේ පිරිනිවීම අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගභ නුවර ඉසිගිලිපව්ව පසෙක කළුගල නම් සෙනස්තෙක් ඇත; ගෝධික තෙරුන් වහන්සේ එහි වැඩ සිටි භාවනා කොට ධ්‍යාන උපදවා ගත්හ. එතෙක් සවරක් ම ධ්‍යානයෙන් පිරිහුණුසේක සන්වන වාරයෙහි “මම සවරක් ම ධ්‍යානයෙන් පිරිහුනෙමි. ධ්‍යානයෙන් පිරිහුණුවුන්ගේ ගති අනියත ම ය, එහෙයින් බොටුව කපා ගෙන මිය යමි”යි සිතා දැළිපිහිය ගෙන බොටුව කපන්ට පටන් ගත්හ. බොටුව කපා නිමවීමත් රහත්වීමත් එකවර සිදු විය. බුදුහු හික්මුන් සමග ගෝධික තෙරුන් පිරිනිවී තැනට වැඩිසේක. එවෙලෙහි වසවත් මරු ගෝධික තෙරුන්ගේ ප්‍රතිසන්ධි විඤනය පිහිටි තැන් සොයා නොදක ළමා වෙසක් මවා ගෙන විණාවක් ද අතින් ගෙන බුදුන් කරා එළඹ “ගෝධික තෙරුන් වහන්සේ කොයිද?”යි විචාළේය. බුදුහු ගෝධික තෙරුන් රහත්ව පිරිනිවී බැව් වදාරා “මාරය, ගෝධික තෙරුන් උපන් තැන තොප වැනියන් විසින් නොදත හැකි ය” යි පවසා මේ ගාථාව වදාළේක.

57 ප:- සම්පන්නසීලානං- සම්පුණ් සිල් ඇති; අප්පමාද විහාරිනං- අප්‍රමාදව වසන සුලු වූ; සම්මා- මනා කොට; අඤ්ඤාය- දැන; විමුක්තානං- මිදුණා වූ; තෙසං- ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ; මග්ගං- (වැඩිය) මහ; මාරො- මාර තෙම; න චින්දති- නොදනී.

හා:- සම්පුණ් ශීලයෙන් යුක්තව, එළඹ සිටි සිහියෙන් කල් යවන, චතුරායඝී සත්‍යයන් මනාව අවබෝධ කොට දුකින් මිදුණා වූ රහතුන් වැඩිය මහ මාරයා නොදනී.

වි:- සම්පුණ් ශීලය නම්. ලෝකික ලෝකෝත්තර වශයෙන් පවත්නා දෙවැදෑරුම් සිල් ය. රහතුන් වහන්සේ එයින් පිරිපුන් බැවින් සම්පුණ් වූ සිල් ඇති කෙනෙක. අප්‍රමාදව වසන සුලුවෙන් නම්: සතර ඉරියවුවෙහිදීම සිහි ඇතිව නුවණ ඇතිව වසන්නෝ ය. රහතන් වහන්සේ හැම ඉරියවුවෙහි ම සිහි නුවණින් යුක්තව ම සිටිනා බැවින් අප්‍රමාද විහරණ ඇති කෙනෙක. රහතුන් වහන්සේ පිරිනිවීම වශයෙන් වැඩිය මහ කිසි දෙවියකු විසින් වත් බ්‍රහ්මයකු

විසින් වත් මාරයකු විසින් වත් දූත ගත නොහැකි ය. පිරිනිවන් පාන විට උන්වහන්සේගේ සිතට අරමුණු විය හැකි කමියක් නැති නිසා කම්නිමිත්තෙක හෝ ගතිනිමිත්තෙක පහළ වීමෙන් නැත. එහෙයින් ම උන්වහන්සේගේ විඤනය නැවත පිළිසිඳ නොගනී. පිරිනිවී රහතුන් වැඩිය මහ වසවත් මරු විසින් නොදන හැක්කේ ඒ නිසා ය. මාරයෝ: ක්ලෙශමාර, අභිසංස්කාර මාර, ස්කන්ධ මාර, මෘත්‍යුමාර, වසවර්තිමාර වශයෙන් පස්දෙනෙක් වෙත්. එයින් මෙහි දී වසවත් මාරයා ම අභිප්‍රේත යි.

4 - 12.

58 යථා සංකාරධානස්මිං උජ්ඣන්තස්මිං මහාපටො
පදුමං තස් ජායෙප සුවිගන්ධං මනොරමං.

59 එවං සංකාරභූතෙසු අන්ධභූතෙ පුථුජ්ජනෙ,
අතිරොචති පඤ්ඤාය සම්මා සම්බුද්ධසාවකො.

පුජ්ජවග්ගො චතුත්ථො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී ගරභදින්නයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර සිරිගුත්තය, ගරභදින්නය යි යහළුවෝ දෙදෙනෙක් වෙසෙති. ඉන් සිරිගුත්ත තෙම බුදුන් කෙරෙහි පහන් ව වෙසෙයි. ගරභදින්න තෙම නිවටුන් කෙරෙහි පහන් ව වෙසෙයි. එක් දවසක් ගරභදින්නයෝ සිරිගුත්තයන් සමග නිවටුන්ගේ රහත් ගුණ පවසන්නෝ “අපගේ රහත්හු තුන්කල් පමණක් නොව සියල්ල ම දැනිති” යි කීහ. සිරිගුත්තයෝ ඒ අසා එසේ වී නම්, ඔවුන්ට දනක් දෙමිසි පවසා ගරභදින්නයන් ලවා ම නිවටුන්ට ආරාධනා කරවූහ. නිවටෝ එය පිළිගත්හ. සිරිගුත්තයෝ මහ වළක් කණවා එය වස්වා ඊමතුපිට දන්හල කරවා නිවටුන් හිඳගත් කල වළ ඇතුළට වැටෙන අයුරින් අසුන් පනවා “තුන්කල් හා සියල්ල දන්නෝ මෙහි වැඩ නොහිඳිත්ය” යි සිතූ. නුවටුවෝ තුන් කල් තබා එක් කලෙකුත් නොදන්නෝ වළෙහි වැටී ගැහැට වීද පැන ගියහ. ගරභදින්නයෝත් එයට එරෙහි ව පලි ගනු පිණිස සිරිගුත්තයන් ලවා ම බුදුන්ට දනකට ආරාධනා කරවා මහ වළක් කණවා කිහිරි අඟුරුවලින් වළ පුරවා එහි මහ දන්හලක් කරවා අසුන් පනවා බුදුපාමොක් සහන වළ හෙළීමට පිළියෙල කරවූහ. බුදුහු එහි වැඩ සිරිපා තැබූ කෙණෙහි ම ඒ අඟුරුවලින් පියුම් පැන නැඟුණේ ය.

පියුම් පිට වැඩ හිඳ දන් වළඳා අනුමෙවෙති බණ වදුරනසේක් මේ ගාථා වදාලසේක.

58 ප:- මහාපටෙ- මහ මගෙහි; උප්කිකස්මි- දමන ලද්ද වූ; තත් සංකාරධානස්මි- ඒ කසලගොඩෙක්හි; සුවිගන්ධං- මනා සුවඳ ඇති; මනොරමං- සිත්කලු වූ; පදුමං- පියුමෙක්; යථා- යම් සේ; ජායෙථ- උපදී ද;

59 එවං- එපරිද්දෙන් ම; සංකාරභූතෙසු- කසලගොඩක් බඳු වූ; අන්ධභූතෙ- අන්ධ වූ; පුටුප්පනෙ- පුහුදුන් අතුරෙහි උපන්; සම්මාසම්බුද්ධසාවකො- සමාසක් සම්බුදුන්ගේ ශ්‍රාවක තෙම; පඤ්ඤාය- ප්‍රඥාවෙන්; අතිරොචති- බබළයි.

හා:- මහ පාර අසල දැමූ කසල ගොඩෙක සුවඳ ඇති මනහර වූ නෙළුම් මලෙක් හට ගත පිපි බබළන්නේ යම්සේ ද,

එසේ ම, කසල ගොඩවල් වැනි අන්ධබාල මිනිසුන් අතර උපන් රහතුන් වහන්සේ පුහුදුන් ජනයා ඉක්මවා නුවණින් බබළනසේක.

වි:- පුටුප්පන නම් බොහෝ වූ නානාප්‍රකාර කෙලෙස් උපදවන පස්කම්හි ඇලී බැඳී ගැලී වසන ලෞකික ජනයා ය. හේකලයාණ පෘථග්ජනය, අන්ධබාල පෘථග්ජනය යි දෙවදුරුමිය. කුසල් නම් මේය, අකුසල් නම් මේය, වරද නම් මේය, නිවරද නම් මේය යි වැඩ අවැඩ දූන සිහි නුවණින් යුක්තව වසන තැනැත්තේ කලයාණ පෘථග්ජන නම් වේ. පස්පව් දස අකුසල් රැස් කරමින් නුවණැස් නැතිව ප්‍රමාදව වසන තැනැත්තේ අන්ධබාල පෘථග්ජන නම් වේ.

සතරවන පුෂ්පවර්ගය නිමි.

5 - 1.

**60 දීඝා ජාගරතො රත්ති දීඝං සන්තස්ස යොජනං,
දීඝො බාලානං සංසාරො සද්ධම්මං අවිජානනං.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කොසොල් රජු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර පසේනදී කොසොල් රජ තෙම එක් මිනිසකුගේ රුමත් බිරිඳක් කෙරෙහි ඇලිණ. ඇය හා කම්සැප විදුමෙහි රිසි ඉපද විය. දිනක් රජ තෙම ඒ ගැන සිතමින් කම්සැපෙහි ගිජුව නිදි නොලැබ සිටින විට මැදුම් රැ “දු-ස-න-සො” යන හඬක් බිය ජනක ලෙසින් ඇසුයේ ය. රජ තෙම තැනි ගෙන බිය පත් විය. උදසන ම විහාරයට ගොස් එපවත් බුදුන්ට සැලකෙළේ ය. බුදුහු ඒ අසා “මහරජ, තෙපි නොබව, එයින් තොපට වන උවදුරෙක් නැත. පෙර කම්සැපෙහි වරදවා යෙදුණු සිටුවරු සතර දෙනෙක් ලොභොකුඹු නිරයෙහි වැටී සැළියෙහි පැසෙන සහලක් මෙන් පැසෙමින් නිරය මුවවිටට පැමිණෙත් ම ගාථා සතරක් කීමට වැයම් කොට නොහැකි ව එහි මුලකුරු සතර පමණක් කියා නැවතත් එම නරකයෙහි ම ගිලුණේ ය”යි වදාළසේක. ඒ අසා රජ තෙම බිය පත් ව කම්සැපෙහි ගිජුකම අත්හැර “සාමිනි, රාත්‍රිය දිග බව ඊයේ රැ දැන ගනිමි”යි කීයේ ය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

60 ප:- ජාගරතො-නොනිදන්නාහට; රත්ති- රාත්‍රිය; දීඝා- දිග ය; සන්තස්ස- ශ්‍රාන්තයාහට; යොජනං- යොදුන; දීඝං- දිග ය; සද්ධම්මං- සද්ධම්මය; අවිජානනං- නොදන්නා වූ; බාලානං- බාල යන්ට; සංසාරො- සසර; දීඝො- දිගය.

හා:- නිදිමරන්නාහට රැය දෙතුන් ගුණයක් වූවාක් මෙන් ඉතා දික් වැ වැටහෙයි. ගමන් ගොස් වෙහෙසුණු අයට එක යොදුන දෙතුන් යොදුනක් වූවාක් මෙන් ඉතා දික් වැ වැටහෙයි. ධම්මය නොදන්නා වූ අඤ්ඤායන්ට සවභාවයෙන් ම සංසාරය ඉතා දිග ය.

වි:- බාලයෝ නම්: මෙලෝ පරලෝ දෙකේහි වැඩ අවැඩ නොදන්න කය, වචන සිත යන තුන් දෙවින් නොයෙක් දුසිරිත් කරන මෝඩ මිනිස්සු ය. මොවුන්ට සසරෙහි කෙළවරට පැමිණිය නොහැකි ය. සද්ධම්මය නම්: සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධම්මයෝ ය. මේ ධම්මය අවබෝධ කර නොගත් අයට සංසාරය ඉතා ම දිග ය.

සංසාරය නම්: ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතනයන්ගේ පිළිවෙළ නොසිඳු වුනි ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මතුමත්තෙහි දිගින් දිගට පැවත ගෙන යාම ය. බාලයාට සසර දික්වන්නේ වැටහීම් පමණකින් නොව ධර්මතා වශයෙනි.

5 - 2.

61 වරං වෙ නාධිගච්ඡෙයාං සෙයාං සද්දිසමත්තනො, එකවරියං දළ්භං කසිරා නසී බාලෙ සභායතා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී මහසුඡ මහ තෙරුන්ගේ අතවැසියකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

මහසුඡ මහ තෙරුන් වහන්සේ ඇසුරු කොට අතවැසි දෙනමක් විසුහ. ඉන් එක නමක් සැදුහැනි ය. නොපමාව වත් පිළි වෙත් කරයි. අනික් නම වත් පිළිවෙත් කිසිවක් නොකරයි. වළඳු නිද සිට අනුන් කළ වත් පිළිවෙත් තමා කළා සේ මහ තෙරුන්ට හභවයි. එක් දවසක් තෙරුන් වහන්සේ මෙය දූන “ඇවත, අනුන් කළ වත්පිළිවෙත් තමා කළා සේ හැභවීමක් පිළිවෙත් නොපුරා කුසිතව සිටීමත් නුසුදුසු ය” යි ඕහට අවවාද කළහ. ඔහු එයට කිපී මහ තෙරුන්ගෙන් පලි ගැනීම පිණිස උන්වහන්සේ පිඩු පිණිස වැඩිය කලා පන්සලට ගිනිලා පලා ගොස් පසුව අපායෙහි උපත. හික්ෂුමේපුවත බුදුන්ට දන්වූහ. බුදුහු “මෙබඳු බාලයන් සමග විසීමට වඩා තනිව විසීම යහපතැ” යි පවසා මේ ගාථාව වදළසේක.

61 ප:- වරං- (කලණ මිතුරකු) සොයන තැනැත්තේ; අත්තනො- තමහට වඩා; සෙයාං- ශ්‍රේෂ්ඨයකු හෝ; සද්දිසං- සදාශයකු හෝ; වෙ-ඉදින්; න + අධිගච්ඡෙයාං- නොලබන්නේ වී නම්; එකවරියං- තනිව විසීම; දළ්භං කසිරා- දැඩි කරන්නේ ය; බාලෙ- බාලයා කෙරෙහි; සභායතා- යහළු බවෙක්; නසී- නැත.

භා:- තමා හා එක්ව විසීමට නිසි කලණ මිතුරකු සොයා ඇවිදින්නකුට තමාට වඩා ගුණයෙන් උසස් කෙනෙක් හෝ තමාට සමාන කෙනෙක් නොලැබෙත් නම් තනිය ම විසිය යුතු ය. ගුණදම් නොපුරන බාලයන් හා යහළුකම - එක්වීම හොඳ නැත.

වි:- යහළුකමට සුදුස්සෝ නම්: චූල ශීල, මධ්‍යමශීල, මහා ශීල, දශකථාවස්තු, තෙළෙස් දුහභ, විදගීනා, සතරමභ, සතරපල, ත්‍රිවද්‍යා, ෂඩහිඤ යනමේ උතුම් ගුණැති උතුමෝ ය. මෙකී ගුණැති

උතුමන් ඇසුරු කිරීමෙන් තමන්ට ද ඒ උසස් ගුණ ලබා ගත හැකි ය. බාලයකු ඇසුරු කිරීමෙන් ඔහුගේ නපුරු ගති පුරුදු වී තමනුත් බාලයකු විය හැකි ය. එහෙයින් එකතු ව විසීමට ශීල, සමාධි, ප්‍රඤ ආදී ගුණවලින් තමාට වඩා උසස් කෙනකු හෝ සමාන කෙනකු නොලැබුණොත් තනිවම විසීම ඉතා යහපති.

5 - 3.

62 පුත්තාමඤ්චි ධනම්මඤ්චි ඉති බාලො විහඤ්ඤති,
අත්තා හි අත්තනො නඤ්චි කුතො පුත්තා කුතො ධනං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී ආනන්ද සිටාණන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සතළිස් කෙළක් දනය ඇති ආනන්ද නම් සිටු කෙනෙක් වෙසෙති; ඔහු තද මසුරෙකි. ඒ සිටුහට මූලසිරි නම් පුතෙක් විය. මසුරුකමින් කල් යැවූ පියා පස්මහ නිදන් පිහිටි තැන් පවා සිය පුතාට නොකියා ම මිය ගොස් එනුවර සැබොල් කුලයෙක උපත. ඔහු බියකරු වූ විරූපියෙක් විය. ඔහු දිනක් ගෙන් ගෙට සිභා ඇවිදීමින් තමන් සිටු කල විසූ මාලිගයට පැමිණියේ ය. එහිදී ඔහුට ජාතිස්මරණ ඥානය පහළ විය. මූලසිරි සිටුහුගේ දරුවෝ ඔහු දැක බියෙන් හඬන්ට වන්හ. එය දැක මෙහෙකරුවෝ ඔහු තළා පෙළා එළවා දැමූහ. ඔහු කසළ ගොඩෙක වැටී සිටියේ ය. ඒ මහ වඩනා බුදුහු ඔහු දැක මූලසිරි සිටාණන් කැඳවා මේ තොපගේ පියා යයි වදළහ. ඔහු නො අදහන කල්හි නොකියා සැහ වූ පස්මහ නිදන් දෙවා, පියා බැව් සිතට නංවාලූ සේක. මූලසිරි සිටු තෙම සසර කලකිරී සරණ සීලයෙහි පිහිටියේ ය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

62 ප:- මෙ- මාගේ; පුත්තා- පුත්‍රයෝ; අඤ්චි- ඇත; මෙ- මට; ධනං- ධනය; අඤ්චි- ඇතැයි; ඉති- මෙසේ; බාලො- අඤන තෙම; විහඤ්ඤති- පෙළෙයි; අත්තා හි- ආත්මය පවා; අත්තනො- තම හට; නඤ්චි- නැත; පුත්තා- දරුවෝ; කුතො- කොයින් ද; ධනං- ධනය; කුතො - කොයින් ද?

හා:- නුවණ නැති මිනිසා මට දරුවෝ ඇත. මට ධනය ඇතැයි සිතමින් වෙහෙසෙයි. තමාගේ ආත්මය වත් තමාට නැති කල දරුවෝ නම් කොයින් ද? ධනය කොයින් ද? නැත්තේ ම ය.

වි:- ආත්මය මම ය, මාගේ යයි කියා නිතර ම සලකන දිනපතා නභවාකවා පොවා හදවා පළඳවා සුවද ගල්වා නොයෙක් අයුරින් පෝෂණය කරන මේ ආත්මය තමාගේ වසභයෙහි නොපවතී. මෙසේ නොයෙක් අයුරින් තැනූ වැඩු ආත්මයට ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝකාදිය නිසා ඇතිවන දුකකට හෝ පරෝපක්‍රම වශයෙන් අනුන් නිසා ඇතිවන දුකකට හෝ පරලොවදී ලැබෙන අපායාදී දුකකට හෝ පිහිට වීමට පුළුවන් කමෙක් නැත. එසේ වී නම්, දරුවෝ හෝ ධනය කෙසේ නම් පිහිට වන්නහු ද? නොවන්නහු ම ය. එබැවින් මම ය, මාගේ ය යන ආශාව නිසා ඇතිවෙන හැඟීමෙන් මෙලොවදී වෙහෙසීමටත්, පෙළීමටත්, ශෝකවීමටත් පරලොවදී දරුණු දුක් විඳීමටත් සිදුවන්නේ ය.

5 - 4.

63 යො බාලො මඤ්ඤති බාලාං පණ්ඩිතො වාපි තෙන සො, බාලො ච පණ්ඩිතමානී ස වෙ බාලොති චූච්චති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී ගැට කපන සොරුන් දෙදෙනකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වීසු ගැට කපන සොරුන් දෙදෙනෙක් බණ ඇසීමට යන පිරිසක් සමග රාත්‍රී විහාරයට ගියහ. ඉන් එකෙක් බණ අසා සෝවාන් විය. අනික් සොරු බණ අසමින් සිටි සැදහැවතකුගේ හිණ ගැට කපා වස්තුව සොරා ගත්තේ ය. දෙදෙන ම තම ගෙවලට ගියහ. පසුවද සෝවාන් වූ සොරුගේ බිරිඳ “ඔබ නුවණ නැති හෙයින් අපගේ ගෙහි කැඳවන් නැත. අනික් තැනැත්තා නුවණැති හෙයින් උන්ගේ ගෙයි බිත්ති අඩුවෙක් නැතැ”යි කීවා ය. සෝවාන් වූ සොර තෙම වෙහෙරට ගොස් එපවත් බුදුන්ට දැන්වීය. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාව වදළුණේක.

63 ප:- යො බාලො- යම් බාලයෙක්; බාලාං- (තමාගේ) බාලබව; මඤ්ඤති- දනී ද; තෙන- ඒ කාරණයෙන්; සො- හෙතෙම පණ්ඩිතො වා + අපි- පණ්ඩිතයෙක් හෝ පණ්ඩිත සමානයෙක් හෝ වන්නේ ය; බාලො ච- බාලයෙක් ද වනාහි; පණ්ඩිතමානී- පණ්ඩිත මානී වේ ද; සො- හෙතෙම; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; බාලො + ඉති- බාලයයි; චූච්චති- කියනු ලැබේ.

හා:- යම් අනුවණ පුද්ගලයකුට තමාගේ මෝඩකම ගැන දැනීමක් වේ නම් එයින්මත් ඔහු පණ්ඩිතයෙක් හෝ පණ්ඩිතයකු වැනියෙක් වේ. තමා පණ්ඩිතයෙකැයි සිතන මෝඩයා මහ ම මෝඩයෙකැයි කියනු ලැබේ.

වි:- තමා තුළ පිහිටි අනුවණකම යමෙක් දැනි නම් එයින් මත් ඔහු පණ්ඩිතයෙක් වේ; නැති නම් පණ්ඩිතයකු වැනියෙක් වේ. තමාගේ ඒ මෝඩකම දන්නා තැනැත්තා උසස් පඩිවරයකු කරා එළඹ ඔහු සේවනය කිරීමෙන් ඔහුගේ ඔවදන් පිළිගැනීමෙන් නුවණැත්තකු වන හෙයිනි. පණ්ඩිතමානය නම්: අනුවණ පුද්ගලයෙක් තමා පණ්ඩිතයෙකැයි යන හැඟීම් ඇති කර ගෙන සිටීම ය; පඬුවකු සේ හැඟවීමට වැයම් කිරීම ය, යම්කිසි අනුවණ පුද්ගලයෙක් මා හා සමාන උගතෙක් නැත; පණ්ඩිතයෙක් නැත; ධම්මයෙක් නැත; විනයධරයෙක් නැත; ව්‍යක්තයෙක් නැතැයි සිතා අහංකාර පරවශ ව වෙසේ නම් ඔහු පණ්ඩිතමානියෙකි.

5-5.

**64 යාවජීවමිපි වෙ බාලො පණ්ඩිතං පයිරුපාසනි,
න සො ධම්මං විජානාති දබ්බි සුපරසං යථා.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී උදයි තෙරුන් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් උදයි තෙර මහතෙරවරුන් බණ දෙසා වැඩි කල්හි තමාත් දැනුම් ඇති කෙනකු බව හඟවනු සඳහා ධම්ම-බාලාවට පිවිස බණ අස්නේ හුන්නේ ය. ආගන්තුක භික්ෂුහු “මේත් බහුශ්‍රැතයෙකැයි”යි සිතා විජම් පැන පිළිවිසුහ. උදයි තෙර නිහඬ විය; කිසිවක් කියා ගත නොහැකි විය. භික්ෂුහු “බුදුන් හා එක්ව හිඳන් මෙපමණක් වත් නොදන්නේ ය”යි නින්දා කොට එපවත් බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

**64 ප:- බාලො- බාල තෙම; යාවජීවං + අපි- දිවිපමණිනුදු;
වෙ- ඉදින්; පණ්ඩිතං- පණ්ඩිතයකු; පයිරුපාසනි- සෙවුණේ ද;
සො- හෙතෙම; ධම්මං- ධම්මය; න විජානාති- දැන නොගනි යි;
(කුමක් මෙන් ද?) සුපරසං- ව්‍යඤ්ජන රසය (නොදන්නා);
දබ්බි යථා - හැන්ද මෙනි.**

හා:- හැන්ද මාළුපිණිවල රස නො දැන ගන්නාක් මෙන් මෝඩයා දිවි ඇති තාක් පණ්ඩිතයකු ඇසුරු කළත් ධම්මය දැන නො ගනී.

වි:- හැන්ද මාළුපිණි, කැවිලි ආදී ආහාර වර්ග පිළියෙල කර ගැනීම සඳහා හැදි ගැමේදී ගෙවී කැඩී ගියත් එහි රස ගුණ

නො දැන ගන්නා සේ දිවි ඇති තාක් පණ්ඩිතයන් ඇසුරු කළ ද මෝඩයාත් දහම් රස දැන විඳ නො ගනී.

65 මුහුත්තමපි වෙ විඤ්ඤ පණ්ඩිතං පයිරුපාසති, බිජ්ජං ධම්මං විජානාති ජිව්හා සුපරසං යථා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී හද්දවග්ගිය භික්ෂුන් තිස් නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

පායේයා නුවර වැසි හද්දවග්ගිය භික්ෂු තිස් නමක් බුදුන් වෙත පැමිණියෝ ය. බුදුහු ඔවුන්ට අනමන්ගේ සුත්‍රය වදලසේක. ඒ අසා සියල්ලෝ ම එකෙකෙහි ම රහත් වූහ. “මේ තිස් නම වහා ම රහත් වීම පුදුමයෙකැ”යි භික්ෂුන් අතර කථාවක් උපන. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදලසේක.

65 ප:- විඤ්ඤ - ප්‍රාඥ තෙම; **වෙ -** ඉදින්; **මුහුත්තං + අපි-** මොහොතකුදු; **පණ්ඩිතං -** පණ්ඩිතයකු; **පයිරුපාසති -** සෙවුණේ ද; **(හෙතෙම) ධම්මං -** ධර්මය; **බිජ්ජං -** වහා; **විජානාති -** දැන ගනියි; **(කුමක් මෙන් ද?) සුපරසං -** ව්‍යංජන රසය (දැනගන්නා); **ජිව්හා යථා -** දිව මෙනි.

හා:- දිව මාළුපිණිවල රස වහා දැන ගන්නාක් මෙන් නුවණැත්තා මොහොතක් කල් පමණ වුවත් පණ්ඩිතයකු ඇසුරු කිරීමෙන් වහාම ධර්මය දැනගනී.

වි:- දිව යමක් කටට ගත් ඇසිල්ලෙහි ම මෙය පැණි රස ය, ඇඹුල් රස ය, තිත්ත රස යයි දැන ගන්නාක් මෙන් නුවණැත්තා මොහොතක් කල් වුවත් දහම් දත් උත්තමයකු ඇසුරු කිරීමෙන් වහා ම පයඨාජනී, ප්‍රතිපත්තී, ප්‍රතිවේධ යන ත්‍රිවිධ ධර්මය ම දැන ගනී.

5-7.

66 වරන්ති බාලා දුම්මෙධා අමිත්තෙනෙව අත්තනා, කරොන්තා පාපකං කම්මං යං හොති කටුකප්ඵලං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙඵවනයෙහිදී සුප්‍රබුද්ධ නම් කුෂ්ඨරෝගියා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර සුප්‍රබුද්ධ නම් කුෂ්ඨ රෝගියෙක් විසි. එක් දවසක් ඔහු විහාරයට පැමිණ බණ අසා සෝවාන් විය. බණ අසා යන අතර මහදී අලුත වැදූ දෙනාක් ඔහුට ඇත මැරුවා ය. හික්ෂුහු ඔහු මළ බව අසා බුදුන්ට ඒ බව දන්වා ‘‘සොමීනි, ඔහු කොහි උපන්නේ ද? කුෂ්ඨ රෝගය ඇති වූයේ කුමක් නිසා ද?’’යි විචාළහ. බුදුහු ඒ අසා ඔහු සෝවාන් ව තවුනිසා දෙවලොව උපන් බවත්, පෙර අත්බැවෙකදී තගරසිබි නම් පසේ බුදුන් දැක, කාරා කෙළ දූමු පවිත් නරකයෙහි දුක් විඳ මෙලොව දී දද රෝගයකින් පෙළුණු බවත් පවසා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුණේක.

66 ප:- බාලා- බාල වූ; දුම්මෙධා- අඤ්ජායෝ; යං- යම් අකුශලයයෙක්; කට්ඨකප්ඵලං හොති- රඵ විපාක ඇත්තේ වේ ද; **(තං) පාපකං කම්මං-** ඒ පාපකම්මය; **කරොන්තා-** කරමින්; **අමිත්තෙන + ඉව-** තමහට සතුරෙකු වැනි වූ; **අත්තනා-** ආත්මයෙන් යුක්ත ව; **වරන්ති-** හැසිරෙත්.

භා:- අනුවණ ජනයෝ කට්ඨක විපාක දුක් ගෙන දෙන පවිකම් කරමින් තමාට ම සතුරු වූ ආත්මයක් සමඟ හැසිරෙත්.

වි:- තමාගේ ආත්මය පවිකම් කරන්නාහට සතුරකු වැනි ය. සියලු සැපත වැළකීමත් විපත ළඟාවීමත් බොහෝ කොට සතුරකු නිසා ම සිදු වේ. ඒ සතුරාට වඩා ඉතා දරුණු සතුරා නම් සතර අපායෙහි හෙළා බොහෝ කලක් දරුණු දුක් විඳීමට සලස්වන පවෙහි යෙදුණු තමාගේ ආත්මභාව නමැති සතුරා ය. එහෙයින් පවිකම් කරන්නාහට තෙමේ ම තමහට සතුරු ය.

5 - 8.

67 න තං කම්මං කතං සාධු යං කතා අනුකප්පති,
යස්ස අස්සුමුබො රොදං විපාකං පට්ඨෙවති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක් ගොවියකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සොරු රංචුවක් එක් ධනවතකුගේ ගෙයක් බිඳ ධනය පැහැර ගෙන කුඹුරකට ගොස් බෙද ගත්තේ ය. ඉන් එක් සොරෙකු සෙසු සොරුන්ට නොදැනෙන සේ සොරාත් දහසක් බැඳි පියල්ල එම කුඹුරෙහි ම වැටී අමතක වී ගියේ ය. කුඹුර හිමි ගොවි තෙම උදසන ම කුඹුරට ගොස් සී සාන්ට පටන් ගත. බුදුහු අනඳ තෙරුන් සමඟ ඒ කුඹුරට වැඩ මසු පියල්ල වැටී තුබු

තැනින් වඩනා සේක, “ආනන්දය, සර්පයා දුටු දෑ යි” වදලසේක. තෙරහු “සාමිනි, සර්පයා දුටුමි හ”යි කීහ. ගොවියා ඒ අසා බුදුන් වැඩි කලැ “සර්පයා මරමි”යි කැවිට ගෙන ආයේ මසු පියල්ල දක එය පසින් වසා සාන්ට වන. මිනිස්සු පා සටහන් අනුව අවුත් මසු පියල්ලත් ගොවියාත් හැර ගෙන ගොස් රජහට දැක්වූහ. රජ ඔහු මරන්ට විධාන කෙළේ ය. මිනිසුන් ඔහුට තළ තළා මරන තැනට ගෙන යන විට ඔහු “ආනන්දය සර්පයා දුටුද? එසේ ය. සාමිනි, සර්පයා දුටුමි”යි කියමින් යෙයි. මිනිස්සුන් එය විචාරා දැන ඔහු පෙරළා රජු වෙතට ගෙන ගියහ. රජතෙම කරුණු විචාරා දැන බුදුන් කරා ගොස් ඒ සියලු පුවත් දැන ඔහු මරණින් නිදහස් කෙළේ ය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදලසේක.

67 ප:- යං- යම් කමීයක්; කත්වා- කොට; අනුතප්පති- තැවේ ද; යස්ස- යම් කමීයක්හුගේ; විපාකං- විපාකය; අස්සුමුබො- කඳුළෙන් තෙත් මුහුණු ඇති ව; රොදං- හඬමින්; පට්ඨෙවති- විදී ද; තං කම්මං- එබඳු කමීය; කතං- කරන ලද්දේ; න සාධු- නො මැනවි.

හ:- සිහිවෙන සැම විට ම පසු තැවිලි ඇති කරන, කඳුළු පිරුණු මුහුණින් යුක්ත ව අඬමින් විපාක විදීමට හේතු වන පාප කම් නොකිරීම යහපත් ය.

වි:- තැවෙන දෙය නම්: අකුශල යයි. පාපකම් කළ අය ඒ තමන් කළ පාප කමීය සිහිවෙන හැම විට ම පසු තැවිලි වෙන්; ගෝක උපදවත්; මරණින් මතු අපායෙහි ඉපිද දරුණු දුක් විදිත්. මිනිසන් බවක් ලද කල්හි දුගී ව අසරණ ව කඳුළු වැකුණු මුහුණින් යුතුව දුක් විදිත්.

5 - 9.

68 තං ව කම්මං කතං සාධු යං කත්වා නානුතප්පති,
යස්ස පතීතො සුමනො විපාකං පට්ඨෙවති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළවනගෙහිදී සුමනමාලාකාර යන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර වැසි සුමන නම් මල් කරුවෙක් දවසක් පාසා බිම්සර මහ රජුට සමන් මල් අට නැලියක් සපයයි. එක් දිනක් ඔහු සමන් මල් අට නැලියක් ගෙන රජගෙට යන අතර මහදී සවනක් රැස් විහිදුවමින් සඟුන් පිරිවරා ගෙන වඩින බුදුන්

දැක දැසමත් මලින් පිදීමට සිතුවේ ය. “මේ මල් අප මහරජුගේ අණට ගෙන යමි, ඒ අණ කඩ කළ හොත් රජුහු මා සිරගෙයි ලැමට හෝ තැළීමට හෝ මැරීමට අණ කෙරෙති. ඒ හැම දඬුවමක් ම විදිමි”යි සිතා දිවි පුද සමත් මල් අට නැලිය ම බුදුන්ට පිදුවේ ය. ඒ මල් බුදුන්ගේ සිරස මුදුනෙහි වියනක් මෙන් ද දැලෙහි තිර මෙන් ද සැදී බබළන්නට වන. ඒ දැක නුවර වැස්සෝ ඔල්වර හඬ දුන්හ. බිම්සර මහ රජ තෙමේ ද ඒ ආශ්චර්ය දැක සතුටු ව බුදුන් පවරා මහදන් දී සුමන මල්කරුට ද බොහෝ සැපත් දුන්හ. සවස හික්ෂුහු “සුමන මල්කරු බුදුන්ට දිවි පුද මල් පිදූ අනුසිසින් මෙලොවදී ම මහත් සම්පත් ලැබුවේ ය”යි කථාවක් ඉපිදවූහ. බුදුහු ඒ අසා ‘මහණෙනි, මේ සුමන මල්කරු මල් සමග දිවි පිදූ අනුසිසින් දෙවි මිනිස් සැප විඳ මතු සුමන නම් පසේබුදු වන්නේ ය’යි වදවා මේ ගාථාව වදළසේක.

68 ප:- යං — පෙ — න + අනුතප්පති - නොතැවේ ද; යස්ස — පෙ — පතීතො- පිනාගියේ; සුමනො- සතුටු සිත් ඇත්තේ; පටිසෙවති- විදිද; තං — පෙ — සාධු මැනවි. (67 වෙනි ගය බලනු)

හා:- සිහිවන හැමවිට ම පසු තැවිලි ඇති නොවන ප්‍රීතියෙන් පිනාගිය සිත් ඇතිවන, ප්‍රීතියෙන් හා සොම්නසින් යුක්ත ව සැප විපාක විදීමට හේතු වන පින්කම් කිරීම යහපත් ය.

වි:- නො තැවෙන දෙය නම්: කුශල යයි. කුසල් කළ තැනැත්තාට පසු තැවිලි වීමට කාරණයක් නැත. තැවීම ඇති වන්නේ කළ වරදෙහි අතිටු විපාක සලකන විට හෝ විඳින විට ය. තමා කළ පින්කම් - නිවරද දෙය - සිහිවන හැම විට ඇතිවන්නේ ප්‍රීතිය හා සොම්නස ය. එහෙයින් පින්කම් කිරීමෙන් දෙලො-වෙහි ම ප්‍රීතිය හා සතුට උපදවන සැප විපාක ලැබිය හැකි ය.

5 - 10

69 මධු වා මඤ්ඤති බාලො යාව පාපං න පවචති,
යද ව පවචති පාපං අථ බාලො දුක්ඛං නිගච්ඡති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී උපුල්වත් මෙහෙණිය අරහයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සිටු කුලයෙක උපුල් පැහැති ව රුසිරින් බබළන උපුල්වත් නම් සිටු කුමාරිකාවක් වූවා ය. ඇය බුදුසසුන්හි පැහැදී මහණ ව විදසුන් වඩා රහත් වූවා ය. එක් කලෙක ඒ මෙහෙණි තොමෝ අන්ධවනයෙහි කුටියෙක වාසය කළා ය.

මෙහෙණියගේ සුහුරුබඩු (=මස්සිනා) වූ නැඳු නම් තරුණයෙක් ගිහි කල පටන් මෙහෙණිය කෙරෙහි පෙම් බැඳ සිටියේ ය. ඔහු එක් දිනක් අන්ධවනයට පැමිණ මෙහෙණිය පිටු පිණස වැඩිය වේලෙහි කුටියට රිංගා ඇඳ යට සැඟවී සිට මෙහෙණිය අවුත් ඇඳට වත් කල ඇඳට පැන ගත. එවිට මෙහෙණිය “නුවණ නැත්ත, නොනැසෙව, නොනැසෙව”යි කියද්දී ම තමාගේ පව්ටු අදහස ඉටු කර ගෙන පොළොවට පා තැබූ කෙණෙහි ම මෙහෙණින්ගේ ගුණ තෙදින් පොළොව පැළී අපායෙහි වැටිණ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුයේක.

69 ප:- පාපං- පාප කමීය; යාව- යම්තාක්; න පව්වති- විපාක නොදේ ද; (ඒ තාක්) බාලො- අඤ්ඤා නෙම; මධු+ඉව- මී මෙන් (මිහිරි කොට); මඤ්ඤති- සිතයි; ය ද ව- යම් කලෙක වනාහි; පාපං- පාපය; පව්වති- විපාක දේ ද; අථ- එකල්හි; බාලො- බාල නෙම; දුක්ඛං- දුකට; නිගව්ජති- පැමිණෙයි.

හා:- මෝඩ පුද්ගලයා තමා කළ පව මෝරා විපාක දෙන තෙක් එය මී පැණි මෙන් මිහිරි කොට සලකයි. යම්විටක පව මෝරා විපාක දේ ද, එවිට ඔහු දුකට පැමිණෙයි.

වි:- අනුවණයා පාපයක් කළ විට එයින් යම් කිසි ලාභයක් ලැබීම නිසා හෝ තමන්ගේ පව්ටු අදහසක් ඉටුවීම නිසා හෝ මිහිරි රසයක් ලද කලෙකැහි මෙන් සතුටු වෙයි. නුමුත් ඔහු කළ පව මෝරා විපාක දෙන විට පවේ විපාකය වූ දරුණු දුක ඔහුට දැන ගත හැකි ය.

පාප කමීය විපාක දෙන සැටි: පාප කමීයක් කළ හැටියේ ම විපාක දෙන්නේ නැත. ඒ කමීය මෝරා පැසිය යුතු ය. එසේ පැසුණු විට එය මෙලොවදී හෝ නැති නම් පරලොවදී හෝ විපාක දෙන්නේ ය. මෙලොවදී විපාක දෙන කමීය දෘෂ්ටධම් වෙදා නම් වේ. පාපයක් කරන විට උපදනා චිත්ත විචියෙහි යෙදෙන පළමුවෙනි ජවන් සිත දෘෂ්ටධම්වෙදාකමීය නම් වේ. මේ ප්‍රථම ජවන් සිත වෙන ජවනයකින් ආසේවනයක් නොලත් හෙයින් ප්‍රතිසන්ධිය ගෙන දීමෙහි ශක්තියක් නැත. එහෙයින් එහි විපාක මෙලොවදී ම දිය යුතු ය. එසේ නුදුන්නොත් ඒ දෘෂ්ටධම්වෙදාකමීයාගේ සියලු විපාක මරණින් පසු අහෝසි වෙයි. එම චිත්ත විචියෙහි යෙදුණු සත්වන ජවන් සිත උපපදා වෙදා කමීය නම් වේ. මේ සත්වන ජවන් සිත මුල් මුල් ජවන් සිත් සයෙන් ම ආසේවනය ලත් හෙයින් ඉතා බලවත් ය. හවංගා සන්න ය. එහෙයින් දෙවන අත්බැවෙහි ප්‍රතිසන්ධි විපාකය

දෙන්නේ ය. එසේ දෙවන ජාතියෙහි විපාක දීමට අවකාශ නො ලැබෙන අනික් සජ්ඣම ජවන චේතනා සියල්ල ම අහෝසි කම් වේ. එම විත්ත විරියෙහි ම මධ්‍යයේ ජවන් සිත් පස අපරාපයා වෙදා කම් නම් වේ. කමීය කළ ජාතියෙන් තුන්වන ජාතියේ පටන් අවකාශයක් පැමිණි කල කවද හෝ කොතැනකදී හෝ විපාක දෙන්නේ ය. නිවන් දකින තුරු මේ කමීය අහෝසි නො වේ.

5 - 11.

70 මාසෙ මාසෙ කුසග්ගෙන බාලො භුඤ්ජෙඨ භොජනං, න සො සංඛතධම්මානං කලං අග්ඝති සොළසිං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුවනායෙහිදී ජම්බුක නම් ආජීවකයකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර ජම්බුක නම් ආජීවකයෙක් විය. ඔහු පෙර කසුප් බුදුන් සමයෙහි රහත් තෙර නමකට ආත්‍රෝශ කළ පවින් නරක යෙහි ඉපිද පැසීමේ ආත්මයේදී ද එහි ප්‍රවෘත්ති විපාක වශයෙන් අශුවි අනුභව කරයි. ඒ නගරයෙහි මිනිසුන් අත්පස් කරන (මල පහකරන) ගල්පොත්තෙක් ඇත. ඔහු එහි හිඳ රාත්‍රියෙහි කුසපුරා අශුවි කා දවල් කාලයෙහි එක් පයක් ඔසවා අනික් පය දණ තබා ගෙන උඩුසුළඟට මුහුණලා කට දල්වා සිටී. ඒ පුදුමය දුටුවුන් විමසූ කල “මෙම සුළං කා දිව්ඳක ගනිමි, මා උග්‍ර තපස් ඇත්තකු නිසා මාගේ දෙපය පොළොව තබාලීමි නම් එය පොළොව දරාලිය නො හෙයි. ඒ නිසා මෙසේ සිටිමි” යි කියයි. මිනිස්සු ඒ අසා “උග්‍ර තවුසෙකු” යි සිතා ඔහුට බොහෝ ආහාර පාන වර්ග ගෙනවුත් එළවත්. ඔහු ඒවා පිළිකෙව් කරයි. පෙරැත්ත කළ විට භීතණ අගින් ගෙන දිවගා නොපගේ පිනට මෙ තෙක් සෑහේ ය යි කියයි. මෙසේ ඔහු පනස්පස් අවුරුද්දක් අශුවි කමින් කොහොන් තපස් කරන කල බුදුහු දිවැසින් ඔහුගේ හේතු සම්පත් දූක එහි වැඩ ඔහු දමනය කොට බණ වදුරා රහත් පෙලෙහි පිහිටුවා එදින ඔහුට සත්කාර කිරීම පිණිස පැමිණි මහජනයාට මේ ගාථාවෙන් බණ වදළසේක.

70 ප:- බාලො- අඤ්ඤා තෙම, **මාසෙ මාසෙ-** මසකට වරක්; **කුසග්ගෙන-** කුසතණගින්; **භොජනං-** බොජුන්; **භුඤ්ජෙඨ-** අනුභව කරන්නේ ද; **සො-හෙතෙම;** **සංඛත ධම්මානං-** චතුස්සත්‍යා-ධම්මය දත් (ආර්යයන්ගේ); **සොළසිං කලං-** සොළොස්වන කලාවට ද; **න අග්ඝති-** නො පැමිණෙයි.

හා:- මසකට වරක් කුස තණ අගින් බොජුන් ගෙන වළදමින් කොහොන් තපස් කරන අඤ්ඤා තවුසා වතුසත්තය පිරිසිදු දන් ආර්යයන්ගේ සොළොස්වන කලාව තරම්වත් නො වටනේ ය.

5 - 12.

71 න හි පාපං කතං කම්මං සජ්ජු ඛිරංව මුච්චති
ඛහන්තං බාලමන්වෙති හස්මච්ඡන්තොව පාවකො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළඳවනසේනිදී අභිප්‍රේතයකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක්දවසක් මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ලක්ෂණ තෙරුන් සමග ගිජුකුළු පව්වෙන් බස්නාවිට මහදී නාගයකු වැනි ප්‍රේතයකු දුටුසේක. ඔහුගේ හිස මිනිස් හිසක් වැනි ය; සෙස්ස නාගයකු වැනි ය; ගරිරය සියක් ගවු පමණ ය; හිසින් නැඟි ගිනිදූල් නඟුට දක්වා ද නඟුටින් නැඟි ගිනිදූල් හිස දක්වා ද දවාගෙන යෙයි; මැදින් නැඟි ගිනිදූල් දෙදිසාව ම දවාගෙන යෙයි; දැලයෙන් නැඟි ගිනිදූල් පිට දවාගෙන යෙයි. ඒ පුදුමය දුටු මුගලන් මහතෙරහු එපුවන බුදුන් ඉදිරියෙහි ප්‍රකාශ කළහ. හික්ෂුහු ඒ අසා “ඔහු පෙර කළ අකුලය කුමක් ද?” යි විචාළහ. බුදුහු එය වදාරනසේක්: “පෙර බරණැස් නුවර වාසීහු ගහ අසල පන්සලෙක වැඩවසන පසේබුදු කෙනකුට වැදුම් පිදුම් සඳහා යන්නෝ කුඹුරක් මැඩගෙන යෙති. කුඹුර හිමි ගොවි තෙම “මෙතැන පන්සල නොමැතිනම් මාගේ කුඹුර රැකේ ය” යි සිතා පසේබුදුන් සිභා වැඩි කල පන්සලට ගිනි තබා පලාගියේ ය. ඔහු ඒ පවින් අපායෙහි ඉපිද පැසි දූන් ප්‍රේත ව ඉපිද දුක් විඳිනේ ය” යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

71 ප:- කතං- කරන ලද; පාපං කම්මං- පාපකම්මය; සජ්ජු- එකෙණෙහි; ඛිරං + ඉව- කිරීමෙන්; න හි මුච්චති- නොපෙරළෙයි. හස්මච්ඡන්තො - හඬයෙන් වැසුණු; පාවකො ඉව- ගින්න මෙන්; තං බාලං- ඒ බාලයා; ඛහං දවමින්; අනු + එති- අනුව යන්නේ ය.

හා:- දෙවු වහා ම කිරි නොමිදෙන්නාක් මෙන් යමකු කළ පව එකෙණෙහි ම විපාක දෙන්නේ නැත. එය අළු යට වූ ගිනි පුපුරක් මෙන් ඒ මෝඩයා දවමින් උහුබදී.

වි:- දෙනගෙන් දෝනා ලද කිරි එකෙණෙහි ම නොමිදේ. මෝරු ආදී ඇඹුලක් ඒ උණුකිරට මිශ්‍ර කළ කල්හි ම මිදේ. දෙවු

විගස ම කිරි නො මිදෙන්නා සේ යමකු කළ පවත් මෝරන තුරු විපාක දෙන්තේ නැත. පෙර ඔහු කළ කුශල කමියාගේ බලය යම්තාක් කල් පවතී ද, ඒ තාක් ඔහු කළ පාපකමිය අළුයට වූ ගිනි පුපුර මෙන් වැසී පවතී. පෙර කළ කුශලකමියාගේ බලය හීන වූ කල්හි ගිනි පුපුර අළු ඉවත් වූ පසු නැඟී නැඟී එය පැගූ අය දවන්නා සේ මෙලොවදී හෝ පරලොවදී අපායට පමුණුවා හෝ ඒ අනුවණයා දවමින්, පෙළමින්, දුක්විඳුවමින් පසුපස්සෙහි ලුහුබඳී.

5-13.

72 යාවදෙව අනාඤ්ඤා ආලෝක ජායති හන්ති ආලෝක සුක්කංසං මුද්ධමස්ස විපාකයං

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළවනායෙහිදී සටහනකට ප්‍රේතයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් මුගලන් මහතෙරහු ගිජුකුළු පව්වෙහිදී තුන් ගවු පමණ උස ඇති ප්‍රේතයකු දුටුව. ගිනි ගෙන දිලියෙන යකුළු (=යකඩ කුළුගෙඩි) සැටදහසක් එකවර ම ඔහුගේ හිසට වැටෙති. එකෙණෙහි ම හිස පැළී පොඩි වී කම්බලයෙන් නැවත හටගැනේ. බුදුරදුන් වෙතින් ඒ ප්‍රේතයාගේ පෙර කමිය විවාළ විට බුදුහු 'මේ ප්‍රේතයා පෙර මිනිස් ව ඉපිද අතතුරු ගැසීම ඉගෙන සිල්ප දැනීම විමසනු පිණිස සුනේත්ත නම් පසේ බුදුන්ගේ දකුණු කන් සිදුරට අතතුරක් ගැසී ය. එය දකුණු කන් සිදුර සිල්කොට වම් කන් සිදුරෙන් නික්මිණ. පසේබුදුහු ඒ වේදනාවෙන් ම පිරිනිවියහ. ඒ පවින් ඔහු නරකයෙහි ඉපිද බොහෝ කලක් නිරා දුක් විඳ දැන් ප්‍රේතව ඉපිද දරුණු දුක් විඳිනේ ය''යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

72 ප:- ආලෝක- ආලෝක විසින්; ආලෝක- දන්තා ලද (ශිල්පය); යාවදෙව අනාඤ්ඤා- ඔහුට අවැඩ පිණිස ම; ජායති- වෙයි. ආලෝක- ආලෝකය; මුද්ධං- ප්‍රඥා නමැති හිස; විපාකයං- පෙළමින්; අස්ස- ඔහුගේ; සුක්කංසං- කුසල කොට්ඨාසය; හන්ති- නසයි.

හා:- මෝඩයාගේ උගත්කම හා ඉසුරුමත්කම ඔහුගේ ම අනභිය පිණිස පවතී. එය ඔහුගේ නුවණ නමැති හිස සිදු හෙළමින් කුසල් නමැති යහපත් ගති ගුණ නසාලයි.

5 - 14.

73 අසනං භාවනම්විජේයා: පුරෙක්ඛාරං ච භික්ඛුසු ආවාසෙසු ච ඉස්සරියං පූජා පරකුලෙසු ච.

74 මමෙව කතමඤ්ඤන්තු ගිහිපබ්බජිතා උභො මමෙව අතිවසා අස්සු කිච්චාකිච්චෙසු කිස්මිචි ඉති බාලස්ස සංකප්පො ඉච්ඡා මානො ච වඩ්ඪති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සුධම්ම තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

මව්ජ්ඣිමනිකායෙහි දී නුවර විත්තනම් සිටාණ කෙනෙක් වෙසෙති. ඔහු තුනුරුවන්හි පහන් ය. හෙනෙම සිය උයන්හි විහාරයක් කරවා සහනට පිදුයේ ය. එහි සුධම්ම නම් තෙර කෙනෙක් නේවාසික වූ වැඩ සිටිති. දවසෙක දැගසවුවන් වහන්සේ එහි වැඩ සේක. සිටු තෙම සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේගෙන් බණ අසා අනාගාමී විය. සිටාණෝ දෙවන දවස් තමන්ගේ ගෙයි දන් වැළඳීමට වඩිනු පිණිස පළමු කොට අගසවු දෙනමට ආරාධනා කොට පසුව සුධම්ම තෙරුන්ට ආරාධනා කළහ. තමහට පසුව ආරාධනා කළහ යි සුධම්ම තෙරහු කීපි එය නොපිළිගත්හ. නුමුත් දෙවන දවස් උදෑසන ම “දන් සැරහු සැටි බලමි”යි සිටාණන්ගේ ගෙට ගොස් මා ඇඟි දනය බලා ඉවසා ගත නොහී සිටාණන්ට ජාති ගොත්‍රයෙන් ගටා බැණ වැදුණහ. සිටාණන් ද එයට කවුඩු උපමාවක් කී කල්හි වඩාත් උරණව “මම යමි. තොපගේ විහාරය පාවාගනුව”යි කියා බුදුන් කරා ගොස් ඒ සියලු පවත් කීහ. බුදුහු ඒ අසා “වරද තොප අතේ ම ය, යව, සිටාණන් කමා කර ගනුව”යි වදාරා මේ ගාථා වදළසේක.

73 ප:- අසනං භාවනං- (තමා කෙරෙහි) නැතිගුණයෙන් බුහුමන් කිරීම ද; භික්ඛුසු- භික්ඛුන්; පුරෙක්ඛාරං ච- පිරිවැරීම ද; ආවාසෙසු- ආවාසයන්හි; ඉස්සරියං ච- අධිපතිබව ද; පරකුලෙසු- නොනැකුලයෙහි; පූජා ච- පූජා ද; ඉච්ඡෙයා- කැමතිවන්නේ ය.

74 ගිහි- ගිහියෝ ද; පබ්බජිතා- පැවිද්දෝ ද (යන); උභො- දෙකොටස; මම + එව- මා විසින් ම; කතං- (විහාරයෙහි සියලු දෙය) කරන ලද්දි; ඤ්ඤන්තු- දැනිත්වයි. කියා ද; කිස්මිචි- කිසියම්; කිච්චා කිච්චෙසු- කුදු මහත් කටයුත්තෙහි; මං + එව- මා ම; අති වසා අස්සු- අනුව පවතිත්වයි කියා ද; ඉති-මෙසේ; බාලස්ස-බාලයා

හට; සංකප්පො- කල්පනාව; (උපදී) ඉච්ඡා- (ඕහට) තෘෂ්ණාව ද; මානෝ ව- මානය ද; වඩ්ඪන්ති- වැඩේ.

හා:- අනුවණ මහණ තෙම තමා කුළ නැති ගුණ හඟවමින් අනුන්ගෙන් ගරු බුහුමන් කැමැති වේ. භික්ෂුන් අතර පෙරටු බව, පිරිවර සහිත ව ඉදිරියෙහි සිටීම, සහසතු ආවාසයන්හි අධිපතිකම, නොනෑ කුලයන්හි කෙරෙන තාක් සියලු පුදසැලකිලි තමහට ලබා ගැනීම ද කැමති වේ.

ගිහි පැවිදි සියලුදෙන පන්සලෙහි පෝය ගෙය, බණ මඩුව, දනශාලාව යනාදි සියලු කටයුතු මා විසින් කරන ලදැයි සිතාවයි ද, ඔවුහු කුදුමහත් සියලු කටයුතු මා විවාරා මුත් නො කෙරෙත්වයි ද අනුවණයාට අදහස් වෙයි. එකල ඒ අනුවණයාට විදගීනාව හා මාගීඵල නො වැඩෙත්. තෘෂ්ණාමාන දෙක පමණක් ම වැඩේ.

5 - 5.

75 අඤ්ඤා හි ලාභපනිසා අඤ්ඤා නිබ්බානගාමිනී එවමෙනං අභිඤ්ඤාය භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො සක්කාරං නාහිනඤ්ඤාය විවෙකමනුබ්‍රුහයෙ.

බාලවග්ගො පංචමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරෙදී වනවාසික තිස්ස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර තිස්ස නම් සත් හැවිරිදි කුමාරයෙක් සැරියුත් මහතෙරුන් වෙත පැවිදි විය. වෙහෙර වසන ඒ හෙරණුන් බැලීමට නිතර පැමිණෙන නැයන් නිසා තමන්ට විවේක නැති විය. අවිවේක යෙන් විසීම නුසුදුසු ය යි සිතූ උන්වහන්සේ වනවාසවිහාරයකට වැඩ විදසුන් වඩා රහත් ව එහි ම වැඩ විසූහ. උන්වහන්සේ වෙනෙහි වසන බැවින් වනවාසික තිස්ස නමින් ප්‍රකට වූහ. එක් දවසක් දම්සබාවට රැස්වූ භික්ෂුහු 'ඇවැත්නි, තිස්ස පැවිදි වූ ද පටන් ඔහුගේ මවුපියෝ සතියක් මහදන් දුන්හ. අටවන, නවවන දෙදවස පිළි දහසක් හා බත්වසුන් දහසක් ද ඔහුට ලැබිණ. නැවත එක දවසෙක අගනා පලස් දහසක් ද ලදහ. මෙසේ මෙහි හිදිනා කළ මහත් ලාභසත්කාර ඇති විය. එසේ වුවත් ඒ සියල්ල හැර වනයට ගොස් පිඩු සිභා යැපෙන්නෝ ය' යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා

“පසය ලබන පිළිවෙත අනිකෙක් ය, නිවන් ලබන පිළිවෙත අනිකෙක් ය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

75 ප:- ලාභපනිසා- ලාභ උපදවන පිළිවෙත, අක්කා හි- අනිකෙක් ම ය; නිබ්බානගාමිනී- නිවනට යන පිළිවෙත; අක්කා- අනිකෙක් ම ය එවං- මෙසේ; එතං- මෙය; අභික්කාය- විශෙෂයෙන් දැන; බුද්ධස්ස සාවකො- බුද්ධග්‍රාවක වූ; භික්ඛු- මහණ තෙම; සක්කාරං- (අධාර්මික) සත්කාරය; න + අභිනන්දෙය්‍ය- නො ඉවසන්නේ ය. විවෙකං- ත්‍රිවිධ විවේකය; අනුබ්‍රාහයෙ- වඩන්නේ ය.

භා:- ලාභසත්කාර උපදවන පිළිවෙත අනිකෙක. නිවනට පමුණුවන පිළිවෙත අනිකෙක. බුද්ධග්‍රාවක තෙම මෙම වෙසෙසින් දැන ලාභසත්කාරයෙහි නොඇලී ත්‍රිවිධ විවේකය වැඩිය යුතු ය.

වි:- ලාබ ලබන පිළිවෙත නම්: තමා තුළ නැති ශ්‍රද්ධා, ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ ආදී ගුණ ඇති සේ පෙන්වමින් සිල්වතකු, ගුණවතකු බහුශ්‍රැතයකු හැටියට පෙන්වමින් කුහකකමින් ජනයා මුළුකොට ජීවත්වීම ය. නිවන් ලබන පිළිවෙත නම්: මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව ය. එය නම්: ආර්යඅෂ්ටාංගික මාගීය යි.

විවේකය නම්: වෙන්වීම ය. එය කායවිවේකය, චිත්තවිවේකය, උපධිවිවේකය වශයෙන් තුන් වැදෑරුම් ය. කායවිවේකය නම්: ගණසංගනිකාවෙන් හෙවත් පිරිසෙහි ඇලී විසීමෙන්, හෝ පස්කම් සැපයෙන් වෙන්වීමෙන් කයෙහි ඇතිවන විවේකය යි. චිත්ත විවේකය නම්: පංචනීවරණයෙන් දුරුව අෂ්ටසමාපත්ති උපදවා ගැනීමෙන් සිතෙහි එකඟතාව නිසා ඇති වන විවේකය යි. උපධි විවේකය නම්: බන්ධොපධි, ක්ලෙශොපධි, අභිසංඛාරොපධි යන සියලු උපධින් දුරුකොට නිවන් පසක් කිරීමෙන් ඇතිවන විවේක ය යි. එනම් නිවන යි.

පස්වන බාල වගීය නිමි.

76 නිධිනංව පවත්තාරං යං පස්සෙ වජ්ජදස්සිනං
නිග්ගස්භවාදිං මෙධාවිං තාදිසං පණ්ඩිතං හජේ
තාදිසං හජමානස්ස සෙයොහා හොති න පාපියො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී රාධ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර රාධ නම් බමුණෙක් විය; හේ දුප්පත් ය; වෙහෙරට ගොස් මළපෙත්මං හමදිමින් හික්ෂුන්ට වතාවත් කරමින් යැපෙයි. මහණවීමට කැමැත්ත ඇතත් හික්ෂුහු ඔහු මහණ නොකරති. බුදුහු රාධ බමුණහුගේ රහත්වීමට හේතු සමපත් ඇතිබව දිවැසින් දැක හික්ෂුන් අමතා ‘‘මේ බමුණා කළ උපකාරයක් සිහි කරන කෙනෙක් ඇද්දැ’’යි විචාලසේක. සැරියුත් මහතෙරහු ‘‘එසේ ය, මා පිඬු පිණිස වැඩි දවසෙක බත් සරළවක් (=හැන්දක්) මට පිදුබවක් මා සිත ඇතැ’’යි කීහ. ‘‘එසේ වී නම් මොහු සසර දුකින් නුමුදන්නේ ඇයිදැ?යි’’ විචාල කල්හි සැරියුත් මහතෙරහු ඔහු පැවිදි කළහ. හෙතෙම විදසුන් වඩා නොබෝකලකින් ම රහත් විය. එක් දවසක් බුදුහු සැරියුත් මහතෙරුන් අතින් රාධ හෙරණුන්ගේ පුවත් විචාලවිට උන්වහන්සේ ‘‘සාමීනි, හෙතෙම ඉතා ම කීකරු ය. කවුරුන් කුමක් කීවත් නො කිපේ ය’’යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාව වදලසේක.

76 ප:- වජ්ජදස්සිනං- වරද දක්නාසුලු වූ; **නිග්ගස්භවාදිං-** නිග්ග කොට කියන්නා වූ; **මෙධාවිං-** නුවණැති වූ; **යං-** යම් කලණ මිතුරකු; **නිධිනං පවත්තාරං ඉව-** නිධානයක් තුබූ තැන් කියන්නකු වැනි කොට; **පස්සෙ-** දක්නේ ද; **තාදිසං-** එබඳු වූ; **පණ්ඩිතං-** පණ්ඩිතයකු; **හජේ-** සෙවුනේ ය. **තාදිසං-** එබඳු පණ්ඩිතයකු; **හජමානස්ස-** සෙවුනාහට; **සෙයොහා හොති-** වැඩෙක් ම වේ. **න පාපියො -** අවැඩෙක් නො වේ.

හා:- යමෙක් නොයෙක් රුවනින් පිරුණු මහානිධානයක් තුබූ තැන් කියන්නකු මෙන් කෙනකුගේ ඇති වරද සොයා බලා (සිදුරු සොයන, කැලලේ ඇති කරන, අදහසින් නොව) කාරුණික අදහසින්ම ඒ වරදට තරවටු කොට අවවාද කරයි ද, එබඳු සන්පුරුෂ යෙක් නිතර ම සේවනය කළ යුතු ය. එබඳු කෙනකු සේවනය කරන්නාහට වැඩෙක් ම වේ. අවැඩෙක් නොවේ.

6-2

77 ඔවදෙයානුසාසෙයා අසබ්භා ව නිවාරයෙ සතං හි සො පියො හොති අසතං හොති අප්පියො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී අස්සච්ඡුනබ්බ සුක හික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

අස්සච්ඡුනබ්බසුක හික්ෂු දෙතම පන්සියයක් පිරිවර වහන්දෑ සමග කීටාගාර විහාරයෙහි වෙසෙති. ඔවුහු මල්ගස් මල්වැල් ආදිය වගා කරමින් කුලසංග්‍රහ කරමින් නොයෙක් නොසරුප්දෑ කොට ඒ වෙහෙර කෙලෙසුහ. බුදුහු ඒ අසා අගසවු දෙතම කැඳවා “කීටාගාර විහාරයට ගොස් අස්සච්ඡුනබ්බසුක මහණුන්ට පබ්බාජනීය කමීය (=කුලය කෙලසන මහණුන් විහාරයෙන් නෙරපීම) කොට විනය පිළිපදිනු කැමැතියනට අවවාද කරවු ය” යි වදලසේක. අග සවු දෙතම එය පිළිගෙන එහි වැඩ නුසුදුස්සන් විහාරයෙන් නෙරපී මෙන් ද සුදුස්සන්ට අවවාද දී විනයෙහි පිහිටුවීමෙන් ද විහාරය පිරිසිදු කළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදලසේක.

77 ප:- ඔවදෙයා- (යම් කලණ මිතුරෙක්) අවවාද කෙරේ ද; අනුසාසෙයා- අනුශාසනා කෙරේ ද; අසබ්භා ව- අකුසලයෙන් නිවාරයෙ-වළකා ද; සො හි-හෙතෙම වනාහි; සතං-සත්පුරුෂ යන්ට; පියො හොති- ප්‍රිය වේ. අසතං-අසත්පුරුෂයන්ට; අප්පියො හොති-අප්‍රිය වේ.

හා:- අනුන්ට හිතැතිව අවවාද අනුශාසනා කරන, අනුන් අකුසලයෙන් වළකා කුසලයෙහි පිහිටුවාලන පුද්ගල තෙම සත් පුරුෂයන්ට ප්‍රිය වේ. අසත් පුරුෂයන්ට අප්‍රිය වේ.

වි:- අවවාද නම්: වරදක් දුටුවිට එහි වරද නිවරද පෙන්වාදී හොඳ නොහොඳ කියා දීම ය. හමුවෙහිදී කීම හෝ එක්වරක් පමණක් කීම ද අවවාදයෙකි. අනුශාසනා නම්: වරදක් නුදුටුවත් මතු ඇති විය හැකි අවැඩ ගැන සලකා හොඳ නොහොඳ කියා දීම ය. දුතයකු මහින් හෝ හස්තක් යවා හෝ නොහමුවෙදී කටයුතු නො කටයුතු කියා දීමත් අනුශාසනයෙකි.

6-3

78 න භජෙ පාපකෙ මිත්තෙ න භජෙ පුරිසාධමෙ භජෙථ මිත්තෙ කල්‍යාණෙ භජටෙ පුරිසුත්තමෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ඡන්ත තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරහු “බුදුහු මහණවන්ට එන දවසේ කැට්ව ආවෝ මා ය. එදවස ආ අන් කෙනෙක් නැත. දැන් ‘සැරියුක් තෙරහු නම් අපි ය, මුලගන් තෙරහු නම් අපි ය’යි කියන්නෝ වෙති”යි අග සවු දෙනමට බැණ ඇවිදිති. බුදුහු ඒ අසා ඡන්ත තෙරුන් කැඳවා අවවාදකොට “අගසවු දෙනම නොපගේ කලණ මිත්තූ ය. ඔවුහු උතුම් ගුණැත්තෝ ය, එබඳු ගුණැත්තන් සේවනය කරව,”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

78 ප:- පාපකෙ මිත්තෙ-පාපමිත්‍රයන්; න භජේ-නො සෙවු නේ ය. පුරිසාධමෙ-අධම පුරුෂයන්;-පෙ-; කලයාණෙමිත්තෙ-කලණ මිතුරන්;-පෙ-; පුරිස + උත්තමෙ-උත්තම පුරුෂයන්-පෙ-

භා:- පවිටු මිතුරෝත් අධම මිනිස්සුන් ඇසුරු නො කළ යුත්තාහ. කලණ මිතුරෝත් උතුම් මිනිස්සුන් ඇසුරු කළ යුත්තාහ.

වි:- පාප මිත්‍රයෝ නම්: සතුන් මරණ, හොරකම් කරන, දුරාවාරයෙහි හැසිරෙන, බොරු කියන, මත්පැන් බොන, දුකෙළීම් ආදී පවිටු ක්‍රියාවන්හි නියැලී වෙසෙන මිනිස්සු ය. අධම මිනිස්සු නම්: ගෙවල් බිඳීම්, මං පැහැරීම්, මිනීමැරීම් ආදී බිය උපදවන සැහැසි කම් කරමින් අනුන්ට දරුණු විපත් පමුණුවන මිනිස්සු ය, කලණ මිතුරෝ නම්: කුසලයෙහි ඇලුණු, අනුන්ගේ දුකට පිහිට වන සැපෙහි සතුටු වන, අනුන් වරදින් මුදු හිත වැඩ සලසන මිතුරෝ ය. උත්තම පුරුෂයෝ නම්: අකුසලයෙන් වැළකී කුශල ක්‍රියාවන්හි යෙදී අනුන්ට නිතර යහපත සලසා දෙමින් දැනුමින් සෙමින් දිවි පැවැත්වෙන නැණ ගුණයෙන් යුතු උතුමෝ ය.

6-4.

79 ධම්මජිති සුඛං සෙති විජපසන්නෙන වෙතසා,
අරියජපවෙදිතෙ ධම්මෙ සද රමති පණ්ඩිතො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී මහාකප්පින තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කුක්කුටවති නුවර මහාකප්පින රජ තෙම තුනුරුවන් පහළ වූ බැව් අසා ඒ පනිවුඩය කී වෙළඳුන්ට එක රත්නයට මසුරන් ලක්‍ෂය බැගින් තුන් ලක්ෂයක් දී බුදුන් කරා එළඹ බණ අසා තුනුරුවන්හි

පැහැදී මහණ ව නොබෝ කලකින් විදසුන් වඩා රහත් විය. පසුව දවල් හා රැ වසන තැන්හිදී; “අහෝ! සුඛං අහෝ! සුඛං”යි උදන් අනමින් විසී. හික්ෂුහු ඒ අසා එය රජ සැප සඳහා කීමෙකැයි සිතා බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු කප්පිත තෙරුන් කැඳවා විභාග කොට “එය රජ සැප සඳහා කැරුණු උදන් ඇතිමක් නොව තමන් ලත් නිවන් සුව අරභයා උදන් ඇතිමෙකැ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළුසේක.

79 ප:- ධම්මපිති-ධම්ය බොන තැනැත්තෝ; සුඛං සෙති-සුවසේ නිදයි; පණ්ඩිතො - පණ්ඩිත තෙම; විජ්ජසන්තොන වෙතසා- පහන් සිතින් යුක්ත ව; අරියජ්ජවෙදිතෙ- ආර්යයන් විසින් දෙසන ලද; ධම්මෙ-ධම්යෙහි; සද්-හැම කල්හි; රමති-ඇලෙයි.

හා:- නව ලොවුතුරා දහම් රසය බොන තැනැත්තා සුවසේ වෙසේ. ඒ පණ්ඩිත තෙම බුද්ධාදි ආර්යයන් විසින් දෙසන ලද ධම්යෙහි හැම කල්හි පහන් සිතින් ඇලෙයි.

6 - 5.

80 උදකංභිනයන්ති නොත්තිකා උසුකාරා නමයන්ති තෙජනං, දරුං නමයන්ති තච්ඡකා අත්තානං දමයන්ති පණ්ඩිතා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පණ්ඩිත සාමණේරයන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සිටු කුලයෙක පණ්ඩිත නම් සිටු කුමාරයෙක් විය. හෙතෙම සත් හැවිරිදි කල සැරියුත් මහතෙරුන් ළඟ පැවිදි විය. දවසෙක සැරියුත් මහතෙරුන් සමග පිඬු පිණිස වැඩම වන උන්වහන්සේ අතර මහදී දියාළුවන් ඇල්ලෙන් දිය ගෙන යන අයුරු දැක සිත් පිත් නැති දිය උපා දන්නා මිනිසුන් තම තමා කැමැති සේ ඒ ඒ තැනට ගෙන ගොස් පල ලබන සැටි සිතා “තමාගේ සිතත් තමා කැමති සේ පවත්වා ගෙන මහණදම් කළ යුතු ය”යි සිතූහ. එසේ ම හිවඩුවන් හී දඩු ගින්නෙන් තව තවා ඇද හරින බව දැක සිත්පිත් නැති දඩු පවා ඇදහරින කල “සිත් ඇත්තවුන් තම සිතෙහි ඇද හැරිය යුතු ය”යි සිතූහ. නැවත වඩුවන් නිම්වළලු ආදිය පිණිස දුව දඩු සසින බව දැක සිත්පිත් නැති දඩු පවා තමා කැමති ලෙස නමන කල “තමාගේ සිතත් තමා විසින් ම නමා ගත යුතු ය”යි සිතූහ. මෙසේ සිතා උන්වහන්සේ පෙරළා

වෙහෙරට වැඩ ඒ නිමිති කොට භාවනා කිරීමෙන් විදසුන් වඩා රහත් වූහ. බුදුහු ඒ කාරණය මුල් කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

80 ප:- නෙත්තිකා-දියාඵවෝ; උදකං-ජලය; නයන්ති-ගෙනයන්; උසුකාරා-හී වඩුවෝ; තෙජනං-හීදඬු; නමයන්ති-නමන්; කච්ඡකා-වඩුවෝ; දුරං-දූව; නමයන්ති-නමන්; පණ්ඩිතා-නුවණැත්තෝ; අත්තානං-තමා (සිත); දමයන්ති-දමනය කරන්.

භා:- දියාඵවෝ තමන් කැමති තැනට ජලය ගෙන යන්. හී වඩුවෝ තමන් කැමති ලෙසට හීදඬු නමන්. වඩුවෝ තමන්ට උවමනා ලෙසට ලී නමන්. එමෙන් නුවණැත්තෝ තමන්ට උවමනා පිළිවෙලට ආත්මය දමනය කර ගනිත්.

වි:- දියාඵවෝ නම: ඇළවල් කැපීම්, අමුණු බැඳීම්, පිලි ඉදි කිරීම් කොට කුඹුරු ආදියට ජලය ගෙන යන්නෝ ය. ඔවුහු තමන් කැමති අතකට කැමති තැනකට සැතපුම් ගණනක් වුවත් ජලය ගෙන ගොස් සිත්සේ වැඩෙහි යොදා ගනිත්. හී වඩුවෝ හී දඬු ගින්නෙහි තවා ඇඳහැර ඊය සදා ගනිති. වඩුවෝ දූවදඬු කැමති ලෙසට සැස නමාගනිති. එමෙන් නුවණැත්තෝ සමථ විදහිනා දෙකින් සිත මැඩ තමා වසයෙහි කෙරෙයි. ආත්මය දමනය කිරීම නම: තමාගේ සිත දමනය කර ගැනීම ය. දියාඵ හීවඩු ආදීන් සිත් පිත් නැති දිය, හී, දූව ආදිය තම තමා කැමති ලෙසට යොදා ගන්නාක් මෙන් නුවණැත්තා සිවු මහනැණින් කෙලෙසුන් දුරු කිරීමෙන් තමන්ගේ සිත තමන්ට උවමනා ලෙසට දමනය කර ගනී.

6 - 6.

**81 සෙලො යථා එකසනො වාතෙන න සමීරති,
එවං නින්දපසංසාසු න සමිඤ්ජන්ති පණ්ඩිතා.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ලකුණටක හද්දිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ ලකුණටක හද්දිය තෙරහු රහතුන් වහන්සේ නමෙකි. නමුත් ඒ බැව් බොහෝ දෙන නොදනිති. උන්වහන්සේ පෙර අත් කෙනකු වියදමෙන් කිරීමට සකස් කළ මහපින්කමක් කුඩා කොට කර වූ නිසා මේ අත්බැව්හි මිටි සිරුර ඇති ව උපන්හ. දුටුවන්ට

පෙනෙන්නේ ඉතා කුඩා නමක් ලෙසට ය. එහෙයින් හෙරණ වහන්දෑ උන්වහන්සේ දැක, කතා ඇල්වා ගෙන “කීමෙක් ද කුඩා පියාණෙනි, සස්නෙහි උකටලී නැද්ද?” යි කෙළිකවටකම් කරති. උන්වහන්සේ එයට නොකිපෙන සේක. මෙත් සිතින් ඉවසන සේක. බුදුහු ඒ කාරණය මුල් කොට ගෙන මේ ගාථාව වදලසේක.

81 ප:- යථා- යම්සේ; එකසනො- එකසන වූ; සෙලො- ගෛල පච්ඡය; වාතන-වාතයෙන්; නසමීරති-කම්පානොවේ ද; එවං-එපරිද්දෙන්; පණ්ඩිතා-පණ්ඩිතයෝ; නින්දපසංසාසු-නින්ද ප්‍රශංසා දෙකිහි; න සමිඤ්ජන්ති-කම්පා නොවෙත්.

හා:- සනගෛලපච්ඡය සිවුදිගින් හමන සුළඟින් නොසෙල් වෙන්නේ යම්සේ ද, එසේ ම නින්ද ප්‍රශංසා දෙකිහි පණ්ඩිතයෝ නොසැලෙත්.

වි:- අෂ්ටලෝකධර්මය නම්; ලාභය, අලාභය, අයසය, යසසය, නින්දය, ප්‍රශංසාය, සැපය, දුකය යන මොහුය. මේ අෂ්ටලෝක ධර්මවිෂයෙහි අනුවණ ජනයෝ ප්‍රීතියෙන් උද්දම වෙති. දුකින් පසුතැවිලි වෙති. එහිදී පණ්ඩිතයෝ සිවුදිගින් හමන සුළඟට නොසැලෙන ගල් පව්වක් මෙන් නිසලව සිටිති.

6-7.

82 යථාපි රහදෙ ගමිතීරො විජ්ජසන්තො අනාවිලො, එවං ධම්මානි සුත්වාන විජ්ජසීදන්ති පණ්ඩිතා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර දී කාණමාතාව අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර කාණමාතා නම් උවැසියක් වූවා ය. ඇගේ දුව එනම් කාණාව, සමුණන් වෙත යැවීම පිණිස සතර වරෙක ඉදි කළ කැවුම් පිටුසිභා වැඩිය හික්ෂුන් සතර නමකට පිදු නිසා කාණාවගේ ගමන පමා විය. ඒ ගැන නොසතුටු වූ ඇගේ සැමියා අන් අභනක සරණ පාවා ගත්තේ ය. කාණාව එපවත් අසා ‘හික්ෂුන් නිසා මේ භානිය වී ය’ යි දුටු දුටු තැන හික්ෂුන්ට බණින්නට වූවා ය. පසුව කාණාව බුදුන්ගෙන් බණ අසා සෝවාන් වූවා ය. කොසොල් රජ තෙම විවාහය සුන්වීමාදී ඒ තොරතුරු දැන අමාත්‍යයෙකුට පාවා දී බොහෝ සම්පත් ද දින. එතැන් සිට ඔ යස ඉසුරෙන් වැඩි මහවතුරු සෙයින් මහදන් දෙන්නට වන්නී ය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදලසේක.

82 ප:- ගම්භීරො- ගැඹුරු; රහදෙ- මහමුහුද; යථා + අපි-
යම් සේ; විජපසන්තො-විශේෂයෙන්; ප්‍රසන්න ද; න+ආවිලො-
නො කැලඹුණේ ද; එවං-එපරිද්දෙන් ම; පණ්ඩිතා-පණ්ඩිතයෝ;
ධම්මානි සුත්වාන-බණ අසා; විජපසීදන්ති-වෙසෙසින් පහදිත්.

භා:- පැහැදි ජලය ඇති නො කැලඹුණු ගැඹුරු මුහුද යම් සේ
ද, බණ අසා පැහැදුණු පණ්ඩිතයෝත් එසේ ම ය.

වි:- රහද යනු විලට නමෙකි. නමුත් මෙහිදී රහද යනු
යෙන් සුවාසුදහසක් යොදුන් ගැඹුරැති නිල් මහමුහුද ම ගැනේ.
එහි උඩින් සතලිස් දහසක් යොදුන් පමණ තැන ජලය වාතයෙන්
සැලෙයි. යටින් සතලිස් දහසක් යොදුන් පමණ තැන ජලය මස්
කැසුබ් ආදී නොයෙක් මුහුදු සතුන්ගෙන් සැලෙයි. මැද සාර
දහසක් යොදුන් පමණ තැන පිහිටි ජලයට පවතින් හෝ මස්
කැසුබ් ආදීන් ගෙන් හෝ වන පීඩාවක් නැති නිසා නිසල ය,
කැළඹීම රහිත ය, එහෙයින් එහි ජලය ඉතා පහන් ය, බණ
ඇසීම නිසා සිතෙහි ඇති වන පැහැදීමත් මේ පහන් ජලය වැනි ය.

6-8

83 සබ්බථ වෙ සප්පුරිසා වජන්ති
න කාමකාමා ලපයන්ති සන්තො
සුබෙන චුට්ඨා අථ වා දුබෙන
න උච්චාවචං පණ්ඩිතා දස්සයන්ති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී පන්සියයක්
හික්ෂුන් වහන්සේ අරහයා දෙසන ලද්දකි.

එක් කලෙක බුදුහු වේරංජ නම් බමුණා ගේ ආරාධනාවෙන්
පන්සියයක් බික්සහන සමග වේරංජාවෙහි වස් විසුසේක. ඒ
කාලය තුළ බමුණාට මරු වැසි සිටි හෙයින් හික්ෂුන්ට දන් දෙන්ට
නො හැකි විය. හික්ෂුන් දුකසේ ඒ වස් තුන් මස ගෙවා
දෙවුරුමට වැඩි කල්හි නුවර වැස්සෝ වේරංජාවෙහිදී ගැහැටට
පත් බික්සහනට මහදන් දෙන්ට පටන් ගත්හ. එකල පන්සියයක්
පමණ සිහන්තෝ හික්ෂුන් වළඳා ඉතිරි වූ මිහිරි ආහාර කා
ගංතොටට ගොස් මහන් සේ කැගසමින් පොරබදමින් දුව පැන
ක්‍රීඩා කළහ. හික්ෂුහු ඒ දක “මේ සිහන්තෝ වේරංජාවෙහිදී
අහරින් මිරිකුණු නිසා කිසි විකාරයක් නැතිව සිටියහ. දන් මිහිරි
ආහාර කා සුඛිතව මොවුන් කරන කෝලම් පුදුම ය, හික්ෂුන්
ආහාර නැති කල්හිත් ඇති කල්හිත් සන්සුන් ව ම වෙසෙති”යි
කථාවක් ඉපිදුවහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව
වදළසේක.

83 ප:- සත්පුරුෂා-උත්තම පුරුෂයෝ; වෙ-ඒකාන්තයෙන් සබ්බසා-සියලු ධර්මයෙහි; වජන්ති- (ජන්දරාගය) දුරු කෙරෙත්. සන්තො- සත්පුරුෂයෝ; කාමකාමා- වස්තුකාමයන් කැමැති ව; න ලපයන්ති-කථා නො කරති. සුබෙන-සුවයෙන්; අඵවා-නොහොත්; දුබෙන-දුකින්; චුට්ඨා-පහස්නා ලද්ද වූ ද; පණ්ඩිතා-පණ්ඩිතයෝ; උච්ච+අච්ච-උස් පහත් ගති; න දස්සයන්ති-නො දක්වත්.

භා:- උත්තම පුරුෂයෝ කිසි ම දෙයෙක් හි නො ඇලෙති. ඒ ඒ මනාප දෑ ලබා ගන්නා අදහසින් අනුන් සිත් ගන්නා තෙපුල් නො කියත්. අනුන් ලවා ද නො කියවත්. නුවණැත්තෝ සැපෙහිදී මෙන් දුකෙහිදීත් උස් පහත් ගති නො දක්වත්.

වි:- සත්පුරුෂයෝ නම්: කළගුණ දන්න, කළ ගුණ සලකන, පවිකම් කිරීමෙහි ලජ්ජා භය ඇති, දුකට වැටුණුවන්ට හිත සැප පිණිස කටයුතු කරන, කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇති, සැදහැවත්, නුවණැති පුද්ගලයෝ ය. ඔවුහු හොඳ දෙයක් ම සිතති. හොඳ දෙයක් ම කියති; හොඳ දෙයක් ම කරති; තුමු පස්පව් දස අකුසල් නො කරති. අනුනුන් පස්පව් දස අකුසල් කිරීමෙන් වළක්වා ලති; තුමු දන ශීල භාවනාදී පින්කම් කරති; අනුනුන් පින්කම් කිරීමෙහි යොදවති. මෙසේ තමනුත් යහමහ යමින් අනුනුන් යහමහට ගෙන, දුසිරිතෙන් මුදවා සුසිරිතෙහි යොදවන උත්තම පුද්ගලයෝ සත්පුරුෂයෝ නම් වෙති. මේ ගාථාවෙහි සත්පුරුෂයා දැක්වුණු විශේෂයෙන් බුදු පසේබුදු මහ රහතන් වහන්සේලා හා සෙසු බුද්ධශ්‍රාවකයන් ගැන ය. ඒ උත්තමයෝ සවිඤ්ජනක අවිඤ්ජනක කිසි දෙයක නො ඇලෙත්. වීචාරදී යම්කිසි දෙයක් ලබා ගැනීම සඳහා කථා නො කරත්. අනුන් ලවාත් නො කියවත්; කවර වීධියේ දෙයක් ලැබුණ ද උස් පහත් ගති නො දක්වත්; අචලව සිටිත්; මැදහත්ව සිටිත්.

6 - 9.

84 න අත්තහෙතු න පරස්ස හෙතු
න පුත්තමිච්ඡෙ න ධනං න රට්ඨං
න ඉච්ඡෙය්‍ය අධම්මෙන සමිද්ධිමත්තනො
ස සීලවා පඤ්ඤවා ධම්මිකො සියා.

ති:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ධම්මික තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර ධම්මික නම් උපාසකයෙක් විය. හෙතෙම බුදුන් ගෙන් බණ අසා පැවිදිවනු කැමැති ව එය බිරිඳට දැන්වීය. එවිට ඕනෑමෝ “ඔබට දව දරුවෙක් මා කුස පිළි සිඳිණ. ඒ දරු බිහි වන තෙක් බැලුව මැනව”යි කීවා ය. ඔහු “එය මැනව”යි පිළිගෙන ඒ දරු බිහි ව පියවර ඔසවන කාලයෙහි ගෙන් නික්ම ගොස් මහණ ව වීදසුන් වඩා රහත් විය. නැවත එක් දවසක් උන්වහන්සේ ඒ දෙපුතු මවුන්ට බණ කීහ. ඒ දෙදෙනත් බණ අසා මහණ ව රහත් වූහ. මුළු පවුල ම මෙසේ මහණ ව රහත්වුණු අයුරු අරභයා කථාවක් උපත. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

84 ප:- අත්තහෙතු-තමා හෙතු කොට ගෙන ද; න-පච්ච නො කරන්නේ ය. පරස්ස හෙතු-අනුන් හෙතු කොට ගෙන ද; න;-පෙ-; පුත්තං-පුතකුදු; න ඉච්ඡෙ- (පච්චිත්ත) නො කැමති වන්නේ ය. ධනං-ධනය ද; න;-පෙ-; රට්ඨං-රටක් ද; න;-පෙ-; අධම්මෙන-අධම්මයෙන්; අත්තනො-තමාගේ; සමිද්ධිං-සමාද්ධිය; න ඉච්ඡෙය්‍ය-නො කැමති වන්නේ ය. සො-හෙතෙම; සීලවා-සිල්වතෙක් ද; පඤ්ඤවා-නුවණැතියෙක් ද; ධම්මිකො-දහැමියෙක් ද; සියා-වන්නේ ය.

භා:- යම් නුවණැත්තෙක් තමා නිසා හෝ අනුන් නිසා හෝ පවක් නො කරයි ද, පච්චිකම් කිරීමෙන් පුතකු හෝ ධනය හෝ රටක් හෝ නො පතයි ද, අධම්මයෙන් තමාගේ වැඩි දියුණුවක් බලාපොරොත්තු නො වෙයි ද, එබඳු පුද්ගල තෙම සිල්වතෙක් ද නුවණැතියෙක් ද දහැමියෙක් ද වන්නේ ය.

6 - 10.

85 අප්පකා තෙ මනුස්සෙසු යෙ ජනා පාරගාමිනො,
අථායං ඉතරා පජා තීරමෙවානුධාවතී.

86 යෙ ච ඛො සම්මදක්ඛාතෙ ධම්මෙ ධම්මානුවත්තිනො,
තෙ ජනා පාරමෙස්සන්ති මච්චුධෙය්‍යං සුදුන්තරං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී බණ ඇසීමක් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර එක් වීදියක මිනිස්සු දවසක් රාත්‍රී බණ ඇසීමට විහාරයට ගියහ. ඔවුන්ගෙන් සමහරු බණ අසා ගත නො හී තම තමාගේ ගෙවලට ගියහ. සමහරු අඬදබර කළහ. සමහරු නිද ගත්හ. සමහරු සැදහැසිනින් යහපත් සේ බණ ඇසූහ. බුදුන් වහන්සේ ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථා වදළසේක.

85 ප:- මනුස්සෙසු- මිනිසුන් අතුරෙහි; යෙ ජනා- යම් ජන කෙනෙක්; පාරගාමිනො-නිවනට යන සුලු වෙද්ද; තෙ-ඒ ජනයෝ; අප්පකා-සිල්පයහ. අඵ-නැවත; ඉතරා-අන්‍ය වූ; අයං-පජා-මේ ප්‍රජා තොමෝ; තීරං+ඵව-මෙතරට ම; අනුධාවතී-දිවෙයි.

86 යෙ ව බො-යම් කෙනෙක් වනාහි; සම්මා+අක්ඛාතෙ-මනා කොට දෙසන ලද; ධම්මෙ-ධම්මයෙහි; ධම්ම+අනුචක්තිනො-ධම්මය අනුව පවතිද්ද; තෙ ජනා-ඒ ජනයෝ; සුදුත්තරං-අතිශයින් එතර විය නො හැකි වූ; මච්චුධෙය්‍යං-තෙහුමක වෘත්තය (ඉක්ම) පාරං-නිවනට; ඵස්සන්ති-පැමිණෙත්.

හා:- මිනිසුන් අතුරෙහි පරතෙරට-නිවනට යන්නෝ ටික දෙනෙක් ම වෙති. සෙස්සෝ මෙතරට ම-හවයට ම දිවෙති.

යම් කෙනෙක් බුදුන් විසින් මනාකොට වදල ධම්මය අසා දැන ඒ අනුව පවතිද් ද, ඔවුහු ඉතා අමාරුවෙන් එතර කළ යුතු සංසාර සාගරය තරණය කොට නිවනට පැමිණෙති.

6-11.

87 කණ්භං ධම්මං විප්පහාය සුක්කං භාවෙඨ පණ්ඩිතො, ඔකා අනොකං ආගම්ම විවෙකෙ යඤ්ඤරමං.

88 තත්‍රාහිරතීම්චිජෙය්‍ය හිත්වා කාමෙ අකීචනො, පරියොදපෙය්‍ය අත්තානං චිත්තක්ලෙසෙහි පණ්ඩිතො.

89 යෙසං සම්බොධි අභිගෙසු සම්මා චිත්තං සුභාවිතං ආදනපටිනිස්සග්ගෙ අනුපාදය යෙ රතා ඛිණාසවා ජුතීමන්තො තෙ ලොකෙ පරිනිබ්බුතා.

පණ්ඩිතවග්ගො ජට්ඨො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුහු දෙවුරම් වෙහෙරදී කොසොල් රට වස් වැස වස් නිමවා බුදුන් කරා පැමිණි පන්සියයක් හික්ෂුන් වහන්සේ අරභයා වදලසේක.

87. ප:- පණ්ඩිතො- පණ්ඩිත තෙම; කණ්භං ධම්මං- අකුලල ධම්මය; විප්පහාය-දුරුකොට; ඔකා-ගිහිගෙයින් (නික්ම); අනොකං-පැවිද්දට; ආගම්ම-පැමිණ; සුක්කං-කුසලය; භාවෙඨ-වඩන්නේ ය. යඤ්ඤ-යම් උපධි විවේකයෙක්හි; ඤ්ඤරමං- සිත් අලවන්ට දුෂ්කර ද.

88 තනු-ඒ නිවනෙහි; අභිරතී-ඇල්ම; ඉච්ඡෙයා-කැමැති වන්නේ ය. පණ්ඩිතො- පණ්ඩිත තෙම; කාමෙ- කාමයන්; හිත්වා-දුරුකොට; අකිංචනො- (රාගාදී) පළිබෝධ නැත්තේ; චිත්තක්ලෙසෙහි-සිත කෙලෙසන නිවරණයන්ගෙන්; අත්තානං- තමාගේ සිත; පරියොදපෙයා-පිරිසිදු කරන්නේ ය.

89 යෙසං-යම් කෙනෙකුන්ගේ; චිත්තං-සිත; සම්බොධි- අඩිගෙසු-සජ්තබොධාංගධම්මියන් විෂයෙහි; සම්මා-මනාකොට; සුභාවිතං-වඩන ලද ද; අනුපාදය-කිසිවක් දැඩි සේ නො ගෙන; ආදනපටිනිස්සග්ගෙ-ගැනීමක් නැත්තා වූ නිවනෙහි; යෙ-යම් කෙනෙක්; රතා-ඇලුණාහු ද; ජුතිමත්තො-ඥනානුභාව ඇති; තෙ ඛිණාසවා-ඒ ආර්යයෝ; ලොකෙ-ලොකයෙහි; පරිනිබ්බුතා පිරිනිව්යෝ නම් වෙති.

හා:- පණ්ඩිතයා ගිහිගෙයින් නික්ම පැවිදිව අකුසල් දුරු කොට කුසල් වැඩිය යුතු ය. යම් නිවනෙක්හි ලොකික මහ ජනයාට ඇලවිය නො හැකි ද,

ඒ නිවනෙහි සිත් ඇලවිය යුතු ය. වස්තුකාම, ක්ලෙශකාමයන් දුරුකොට කිසි ම දෙයෙක අයිතියක් නැත්තකු විය යුතු ය. එසේ වී, සිත කිලටු කරන නිවරණයන්ගෙන් මිදී සිත පිරිසිදු කර ගත යුතු ය.

සජ්තබොධාංගධම්මියන්හි මනාකොට වඩන ලද සිත් ඇති, කිසිවක් ආශාවෙන් දැඩි සේ නො ගෙන නිවනෙහි ඇලුණා වූ ආනුභාව සම්පන්න රහත්හු ලෝකයෙහි පිරිනිව්යෝ නම් වෙති.

වි:- චිත්තක්ලෙසයෝ නම්:- සිත කිලිටි කරන කාමච්ඡද, ව්‍යාපාද, ටීනමිද්ධ, උද්ධච්චකුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා යන නිවරණ පස ය. එහි කාමච්ඡන්දය නම්: රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන කාමයට හේතු වූ දෙයෙහි ඇලීම ය. ව්‍යාපාදය නම්: අන්හු නැසෙත් වා!, වැනසෙත් වා! යන සිතුවලි ය. ටීනමිද්ධය නම්: සිතේ හා කයේ ඇතිවන ගිලන් බව ය, උද්ධච්චකුක්කුච්චය නම්: සිතෙහි නො සන්සුන් ගතිය හා තමා කළ නො කළ දුසිරි සුසිරි ගැන පසු තැවිලි වීම ය. විචිකිච්ඡා නම්: බුද්ධාදී අටනන්හි පවත්නා සැකය ය. මොහු පස්දෙන සගමොක්වලට යන ම. අවුරා සත්වයන් අපායට පමුණුවන බැවින් නිවරණ නම් වෙති.

සම්බෝධිතයා නම්: සති, ධම්මවිචය, විරිය, පීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා යන ධර්ම සත ය. මේ ධර්ම සත වතුරාර්ය සත්‍යයන් අවබෝධ කර ගැනීමට උපකාර වන හෙයින් ද, ඒ ධර්මසාමග්‍රීහණයේ ම අවයව (කොටස්) හෙයින් ද බෝධිතයා නම් වෙති. ආදනපටි නිස්සන්ධ නම්: නිවන ය. එය මම ය, මාගේ යයි ගැන්මක් නැති හෙයින් ආදනපටිනිස්සන්ධ නම් වේ. පිරිනිවීම දෙවැදෑරුම් ය. උපධිශේෂ අනුපධිශේෂ වශයෙනි. පංචස්කන්ධය ඉතිරිව තිබියදී සියලු කෙලෙස් මුලුසුන් කොට රහත්වීම උපධිශේෂ නිවීමේ ධාතු වෙන් පිරිනිවන් පෑම යි. පංචස්කන්ධය බිඳීමෙන් රහත්වීමෙන් පිරිනිවන් පෑම අනුපධිශේෂ නිවීමේ ධාතු වෙන් පිරිනිවන් පෑම යි. මේ දෙවැදෑරුම් පිරිනිවීමෙන් පසු රහතන් වහන්සේ තෙල් නැති පහනක් නිවී ගියාක් මෙන් ලෝචැස්සන් අතර සත්වයෙක, පුද්ගලයෙකැ යි පැනවීමකින් හෝ, වහරකින් හෝ, නමකින් හෝ දැක්විය නො හැකි බවට පැමිණෙති.

සවන පණිච්ච වර්ගය නිමි.

90 ගතද්ධිනො විසොකස්ස විජපමුත්තස්ස සබ්බධි, සබ්බගත්ථජපභීතස්ස පරිලාභො න විජජති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් අඹ වෙනෙහිදී ජීවකයන් විවාළ පැනයක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් දෙවිදන්තෙර ගිජුකුළුපව්ව මුදුනට නැගී ගල් පාමුල සක්මන් කරමින් වැඩ සිටි බුදුන් හිසට ගලක් පෙරළයේ ය. දෙපසින් ගල් කුළු දෙකක් අවුත් ඒ ගල පිළිගත. නුමුත් එයින් බිඳුණු ගල් පතුරක් ගොස් බුදුන්ගේ පිටිපත්ලෙහි වැදීමෙන් තැල්මෙක් ඇතිවිය. එකල බුදුහු ද ජීවකයන්ගේ අඹ උයනට වැඩියේක. එහිදී ජීවක තෙම බෙහෙතක් තබා බැඳ ඔහුගෙන් පිළියම් ලබන මිනිසකුට බෙහෙත් කිරීම පිණිස ඇතුළු නුවරට පිවිසියේ ය. වාසල් දෙර වැසූ නිසා ඔහුට බුදුන්ගේ පිටිපතුළ බැඳී බෙහෙත ලෙහන්ට පැමිණෙනු නො හැකි විය. ඔහු ඒ ගැන බලවත් සේ තැවෙන්ට වන. බුදුහු ඔහුගේ සිතිවිල්ල දැන අනඳ තෙරුන් ලවා බෙහෙත මුදවා ඉවත් කරවාලූයේක. ජීවක තෙම උදසන ම බුදුන් වෙත පැමිණ “වන්යෙහි දහ ඇතිවී දූ?යි ඇසී ය. එවිට බුදුහු “ජීවකය, බෝමැඩදී ම සියලු දහ සන්සිදුනාහ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළයේක.

90 ප:- ගතද්ධිනො-ගොස් නිම වූ සසර ගමන් ඇති; විසොකස්ස-ශෝක නැති; සබ්බධි- (ස්කන්ධ) සියලු තන්හි (නො ඇලී); විජපමුත්තස්ස-මිදුණා වූ; සබ්බගත්ථජපභීතස්ස-සියලු ග්‍රන්ථයන් ප්‍රභීණ කළ (කිණ්ණාශ්‍රවයාහට); පරිලාභො-පරිදහයෙක්; න විජජති-නැත්තේ ය.

භා:- සසර ඉපදීම නැති කළ, ශෝක දුරු කළ, ස්කන්ධාදී සියලු තන්හි නො ඇලී ඉන් මිදුණා වූ, සියලු කෙලෙස් ගැට සිදු ළු රහතුන් වහන්සේට වෙතසික දූවිල්ලෙක් නැත.

වි:- ශෝකය දුරුවන්නේ අනාගාමි මාභීයෙන් ය. එහෙයින් මවුපිය ආදී නැයන්ගේ නැසීම් පෙළීම් ගැන හෝ, ධනහානි ගැන හෝ, ශරීරයේ ඇතිවෙන දිරිම්, පෙළීම් ආදී වේදනා ගැන හෝ භටගන්නා ශෝකයෙක් රහතුන්ට නැත, ග්‍රන්ථයෝ නම්: කෙලෙස් ගැට ය. අතීත නාමරූපකය හා, වතීමාන නාමරූපකය ද; වතීමාන නාමරූපකය හා, අනාගත නාමරූපකය ද වෙන් විය

නොදී එක්කොට ගොතන, එක්කොට බඳින අභිධ්‍යාකායග්‍රන්ථය, ව්‍යාපාදකායග්‍රන්ථය, සීලබ්බතපරාමාසකායග්‍රන්ථය, ඉදං-සච්චාහිනී වෙසකායග්‍රන්ථය යන සතර දෙන ග්‍රන්ථයෝ නම් වෙති. එහි අන්සතු දෙය ගැන පවත්නා දැඩි ඇල්ම අභිධ්‍යාකායග්‍රන්ථය යි. අන්හු නැසෙත් වා! වැනසෙත් වා! යන සිතීවිල්ල ව්‍යාපාදකායග්‍රන්ථය යි. සසරින් මිදීමට උපායනො වූ ගෝශීලාදිය හා අපවුතාදිය මුක්ති මාගී කොට වරදවා දැඩි සේ ගෙන විසීම සීලබ්බතපරාමාසකායග්‍රන්ථය යි. මේ අපගේ කීම සැබව, සෙස්ස බොරු යයි නො විමසා අන්ධහක්තියෙන් දැඩි සේ ගෙන විසීම ඉදංසච්චාහිනීවෙසකායග්‍රන්ථය යි. මොවුන් අතුරෙන් දු, පුත්, දසි, දස්, ගව, මහිෂාදි සත්වයන් කෙරෙහි හෝ; රන්, රිදී, මුතු, මැණික් ආදී සංස්කාරකයන් කෙරෙහි ප්‍රිය ගතියක් නැතියන්ට අභිධ්‍යාකායග්‍රන්ථය දුරු වේ, අප්‍රිය ගතියක් නැතියන්ට ව්‍යාපාදකායග්‍රන්ථය දුරු වේ. ඒ දෙක දුරු වූ ඔහුට ඉදංසච්චාහිනීවෙස, සීලබ්බතපරාමාස යන කායග්‍රන්ථ දෙක ද නැති වෙත්.

7 - 2

91 උයුඤ්ජන්ති සතීමන්තො න නිකෙතෙ රමන්ති තෙ, හංසාව පල්ලං හිත්වා ඔකමොකං ජහන්ති තෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුනායෙහිදී මහසුප් මහ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් සමයෙක බුදුහු රජගඟ නුවර වස් වැස වස් කෙළවර වූ පසු තව පසළොස් දිනකින් සැරිසරා වඩනා බව බික්සහනට දන් වූ සේක. එවිට භික්ෂුහු සිවුරු පඩු පොවා ගැනීමාදියට පටන්ගත්හ. මහසුප් මහතෙරුන් වහන්සේත් තමන්ගේ සිවුරු සෝදන්ට පටන්ගත්සේක. භික්ෂුහු ඒ දක මුත්වහන්සේ සිවුරු සෝදන්නෝ කුමට ද? මෙහි “මුත්වහන්සේගේ නැයෝ ද දයකයෝ ද බොහෝ ය. ඔවුන් බොහෝ සැප පහසු සලසද්දී කොයි වඩනට සුදුනම් වන සේක් ද”යි කීහ. බුදුහු මහසුප් තෙරුන් කැඳවා විහාරය හිස්කර යාම නුසුදුසු නිසා උන්-වහන්සේට සිය පිරිස සමග නවතින ලෙසට වදළසේක. මහතෙරහු එය පිළිගෙන නැවතුණහ. භික්ෂුහු ඒ දක “අප කී සැරි ම සිදුවී ය”යි අවඤ කළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මහසුප් තෙරහු මාගේ නියමයෙන් රැළුණා විනා කුලයා කෙරෙහි ඇල්මකින් රැළුණෝ නො වෙති”යි වදරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

91 ප:- සතිමන්තො-ස්මාතිමන් රහත්හු; උය්‍යුඤ්ජන්ති- (ලොකොත්තර ගුණයෙහි) යෙදෙති; තෙ-ඒ රහත්හු; නිකේතෙ- ආලයෙහි; න රමන්ති-නො ඇලෙත්. තෙ-ඒ රහත්හු; පල්ලං භික්වා-විල හැර යන්නා වූ; භංසා+ඉච-භංසයන්මෙන්; ඔකං+ ඔකං සියලු ආලයන්; ජහන්ති-හරිත්.

හා:- ස්මාතිමන් රහත්හු තමන් අවබෝධ කළ ලොකොත්තර ගුණයෙහි ද ධ්‍යාන භාවනාදියෙහි ද යෙදෙත්. ඔවුහු පස්කම්හි හෝ ගිහිගෙයි හෝ කිසිතැනැක නො ඇලෙත්. විල හැර යන භංසයන් මෙන් උන්වහන්සේලා වසන ඒ ඒ හැම තැනක් ම හැර දමා නිරාලයව යෙත්.

වි:- රහතුන්වහන්සේලා තමන් වසන කිසිම තැනක හෝ කිසි ම දෙයෙක හෝ කිසි ම සත්වයකු කෙරෙහි නො ඇලෙති. භංසාදිපක්ෂීන් ගොදුරු ගත් විල හැර පියා ඒ ඒ අතට යන කල්හි “මේ මාගේ විල ය, මාගේ වතුර ය, මාගේ පියුම ය, මාගේ උපුල ය”යි ඒ විලෙහි කිසිවක් කෙරෙහි ආලයක් නොකොට යන්නා සේ, රහතුන් වහන්සේත් වසනා තැනින් අනික් තැනැකට යන විට මේ මාගේ විහාරය ය, මාගේ පිරිවෙන ය, මාගේ පන්සල ය, මාගේ දියකවරු ය”යි ආලයක් නො කොට හැර දමා නිරායලව වඩිති.

7-3.

92 යෙසං සන්තිවයො නත්ථී යෙ පරිඤ්ඤාතභොජනා සුඤ්ඤාතො අනිමිත්තො ච විමොක්ඛො යස්ස ගොචරො ආකාසෙව සකුන්තානං ගති තෙසං දුරන්තයා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී බෙල්ලට්ඨිසීස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරුන් වහන්සේ වරක් එක් වීදියෙක සිභා වළඳා නැවත අනික් වීදියෙක සිභාලත් රළු බත් විහාරයට ගෙන ගොස් තබා “දවස් පතා සිභා යාම නම් දුකෙකැ”යි සලකා කීප දිනක් ධ්‍යාන සුවයෙන් දවස් යවා පසුව පෙර තබාගත් රළු බත වළඳති. භික්ෂුහු මෙය බුදුන් වහන්සේට සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට ‘සන්තිධිකාරක’ සිකපදය පනවා මේ ගාථාව ද වදාළසේක.

92 ප:- යෙසං-යම් කෙනකුන්ගේ; සන්තිවයො-(කම් හෝ ප්‍රත්‍යය) රැස්කිරීමක්; නත්ථී- නැද්ද; යෙ- යම් කෙනෙක්; පරිඤ්ඤාතභොජනා-පිරිසිඳ දත් අහර ඇත්තාහු ද; යස්ස-යම්

කෙනෙකුන්ට; සුඤ්ඤතො-සුඤ්ඤත නම් වූ ද; අනිමිත්තො ව-
අනිමිත්ත නම් වූ ද; (අප්පණ්ණික නම් වූ ද;) විමොක්ඛො-නිව්ඤාණ
ය; ගොචරො-අරමුණු වේ ද; තෙසං-ඔවුන්ගේ; ගති-ගතිය;
ආකාසෙ-අභයෙහි; සකුන්තානං ඉව-පසේන්ගේ (ගමන) මෙන්
දුරන්තයා-නො දත හැක්කී ය.

හා:- කුශලාකුශල කම් හෝ සිවුපසය රැස් කිරීමෙහි නො
ඇලුණු, හෝජනසීමාව පිරිසිදු දන්තා වූ; ශුන්‍යත වූත්, අනිමිත්ත
වූත්, අප්පණ්ණික වූත් නිවන අරමුණු කොට වසන රහතුන්
වහන්සේගේ ඉපදීම නො දත හැකි ය. කුමක් මෙන් ද? අභයෙහි
කුරුල්ලන් ගිය මහ නො දත හැකිවාක් මෙනි.

වි:- සන්තිවය නම්: රැස් කිරීම ය. එය දෙවැදෑරුම්ය. කුශලා
කුශලකම් රැස්කිරීම, සිවුරු ආදී සිවුපස රැස්කිරීම වශයෙනි.
අවිද්‍යා තෘෂ්ණාදී කෙලෙස් නැති කළ නිසා රහතුන් වහන්සේ මේ
රැස්කිරීම් දෙක ම නො කරති. එහෙත් උන්වහන්සේලා මල්
පහන් පිදීම, හැමදීම, භාවනා කිරීම් ආදිය කරති; ඒවා කුසල්
සිත් නො ව ක්‍රියා සිත් ය. පරිඤ්ඤාතභෝජනය නම්: පිරිසිදු
දත් අභර ය. එය ඤාතපරිඤ්ඤා, තීරණපරිඤ්ඤා, පහාන-
පරිඤ්ඤා වශයෙන් තුනෙකි. ඤාතපරිඤ්ඤා නම්: බොජුනෙහි
දූහැමි නො දූහැමි බව දැන ගැනීම ය. තීරණපරිඤ්ඤා නම්:
බොජුනෙහි පිළිකුල් බව හැඟීම ය. පහානපරිඤ්ඤා නම්:
කබලිංකාරාභාරයෙහි හෙවත් පිඩු කොට වළදන ආභාරයෙහි
ආශාව දුරලීම ය.

සුඤ්ඤත, අනිමිත්ත, අප්පණ්ණික යන මෙයින් නිවන ම
දැක් වේ. රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැති බැවින් හා ඔවුන්ගෙන්
මිදුණු හෙයින් “නිවන” ශුන්‍යත විමොක්ඛ නම් වේ. එම රාගාදී
නිමිති නැති හෙයින් හා ඔවුන් කෙරෙන් මිදුණු බැවින් “නිවන”
අනිමිත්තවිමොක්ඛ නම් වේ. එම රාගාදී පැතීම් නැති හෙයින්
හා ඔවුන් කෙරෙන් මිදුණු බැවින් “නිවන” අප්පණ්ණිකවිමොක්ඛ
නම් වේ. ගතිය නම්: ඉපදීම ය. රහතුන් වහන්සේ තුන්
භවයෙහි කොතැනකවත් නූපදිනසේක. එහෙයින් අභසින් ගිය
පසේන්ගේ පා සටහන් වත් ඔවුන් ගිය මග වත් නො දත
හැක්කා සේ රහතුන්ගේ ඉපදීමත් නො දත හැකි ය.

7-4.

93 යස්සාසවා පරික්ඛිණා ආහාරෙ ව අනිස්සිතො
සුඤ්ඤතො අනිමිත්තො ව විමොක්ඛො යස්ස ගොචරො
ආකාසෙව සකුන්තානං පදං තස්ස දුරන්තයං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළවනායෙහිදී අනුරුද්ධ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් අනුරුද්ධ මහතෙරුන් වහන්සේ කසළ ගොඩක දමාලු රෙදි කඩක් ලැබ සිවුරක් කිරීමට පටන්ගත්හ. බුදුන් ප්‍රමුඛ බොහෝ හික්ෂුහු ද එයට සහභාගී වූහ. දෙවියන් විසින් මෙහෙයන ලද උපාසකවරු බුදුපාමොක් සහනට මහදන් දුන්හ. ඒවායින් ඉතිරි වූ ආහාර බොහෝ විය. හික්ෂුහු ඒ දැක “අනුරුද්ධ තෙරුන් වහන්සේ තමන්ගේ දයකයන් බොහෝ බැව් හැඟවීමට ප්‍රමාණයට වඩා දන් පිළියෙල කරවූහ”යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, අනුරුද්ධයන්ගේ හැඟීමෙකින් හෝ දැනීමෙකින් ප්‍රත්‍යය උපන්නේ නො වෙයි. එය දෙවියන් විසින් මෙහෙයන ලදුව උපන්නෙකි. රහතුන්ගේ නම් පස පිළිබඳ ඇල්මක් හෝ එළවීමක් නැතැ”යි වදාරා ඒ කාරණය මුල් කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

93 ප:- යස්ස-යමකුභට; ආසවා-ආශ්‍රවයෝ; පරික්ඛණා- ක්ෂයවූවාහු ද; ආහාරෙ ව-ආහාරයෙහි ද; අනිස්සිතො- (තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන්) නො ඇලුණෝ ද; සුඤ්ඤතො-ශුන්‍යත නම් වූ ද; -පෙ-; කස්ස-ඒ රහතුන්ගේ; පදං-පිය, -පෙ-; (92 වෙනි ගය බලනු.)

හා:- කාමාදී ආශ්‍රවයන් දුරුකළා වූ ආහාරයෙහි තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි වශයෙන් නො ඇලුණා වූ; ශුන්‍යත වූත්, අනිමිත්ත වූත් අප්‍රණිහිත වූත් නිවන අරමුණු කොට වසන්තා වූ; රහතුන් වහන්සේගේ ඉපැදීම නො දත හැකි ය. අහසෙහි කුරුල්ලන් ගිය මහ නො දත හැකිවා මෙනි.

වි:- ආශ්‍රවයෝ නම්: කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, දෘෂ්ට්‍යාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව යන සතර දෙන ය, මේ කම් කෙලෙස් සතර දෙනා සසර බොහෝ දීඝිකාලයක් මුළුල්ලෙහි සත්වයන්ගේ චිත්තසන්තාන යෙහි පල්වෙමින් පැසෙමින් පවත්නාහෙයින් ද; අවකාශ වශයෙන් භවාශ්‍රව දක්වා ද ධම් වශයෙන් ගොනුභූ චිත්තය දක්වා ද, වක්ඝුරාදී සදෙරින් රූපාදී අරමුණුවල වණයකින් වැගිරෙන පුයාව (=සැරව) මෙන් වැගිරීම වන හෙයින් හා සසර දික්කරන හෙයින් ද ආශ්‍රව නම් වෙති. එහි වක්ඝුරාදී සදෙර පිනවන රූපාදී අරමුණු හමු වූ විට උපදනා කාමයන් පිළිබඳ තද ඇල්ම කාමාශ්‍රවය යි. කාම රූපාරූප භවයන් පිළිබඳ උපදනා තද ඇල්ම භවාශ්‍රවය යි. රූපාදීහු නිත්‍ය ය, සුභ ය, සුඛ ය, ආත්ම යයි වරදවා ගැන්ම දෘෂ්ට්‍යාශ්‍රවය යි. චතුරාර්යසත්‍යයන් වසාලන මෝභය අවිද්‍යාශ්‍රවය යි.

හවාග්‍රය නම්: නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන බලලොව ය. ගොත්‍රභූ විත්තය නම්: ධ්‍යාන විත්ත විචිචල අභිභාවිත්තක්ෂණයට පෙරටුව ඉපිද කාමාවචර ගෝත්‍රය මැඩ රූපාවචර, අරූපාවචර ව්‍යවහාරයට පමුණුවන සිත ය. ලෝකෝත්තර විත්ත විචිචලදී සෝවාන්මාභි විත්තක්ෂණයට පෙරටුව නිවන් අරමුණු කොට පාඨග්ජන ව්‍යවහාරය ඉක්මවමින් ආර්ය ව්‍යවහාරයට පමුණුවමින් මාභියට අනන්තරාදි ප්‍රත්‍යය වූ විදඹිනා විත්තය ද ගොත්‍රභූ විත්තය නම් වේ. මේ විදඹිනා විත්තය ම සකාදගාමී ආදි අනික් මාභිවලදී වෝදන නමින් ව්‍යවහාර වේ.

7 - 5.

94 යස්සින්ද්‍රියානි සමථං ගතානි
අස්සා යථා සාරථිනා සුදන්තා
පභීනමානස්ස අනාසවස්ස
දෙවාපි තස්ස පිහයන්ති තාදිනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් පුචාරාමයෙහිදී මහ කසයින් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුහු, වස් පචාරණය කරන දවසෙක පුචාරාමයෙහි අසු මහසවු වන් පිරිවරා වැඩහුන්සේක. එකල කසයින් මහතෙරහු අවන්ති රට වුසුහ. සක්දෙවිඳු ද පුචාරාමයට අවුත් බුදුන් වැඳ එකත් පස්ව සිට එහි කසයින් මහතෙරුන් නො දැක උන්වහන්සේත් මෙහි වැඩිය හොත් යහපතැ යි සිතූහ. එකෙණෙහි ම උන්වහන්සේ එතැනට වැඩ බුදුන් නැමඳ උන්හ. එවේලෙහි සක් දෙවිඳු ‘මා සිතු ඇසිල්ලෙහි ම වැඩි නියාව ඉතා මැනව’ යි කියා මහතෙරුන්ගේ පා අල්වා වැඳ සිටියහ. ඒ දුටු සමහර භික්ෂුහු ‘සක්දෙවිඳුන් සලකන්නෝ මූණ බලා ය’ යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා ‘මහණෙනි, එසේ නො කියවු, මහකසයින් වැන්නෝ දෙවිමිනිසුන්ට ප්‍රියවෙති’ යි වදාරා ඒ මුල් කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

94. ප:- යස්ස- යමකුගේ; ඉන්ද්‍රියානි- චක්ෂුරාදි ඉඳුරෝ; සාරථිනා- රියදුරා විසින්; සුදන්තා- මනාකොට දමනය කරන ලද; අස්සා යථා- අසුන් මෙන්; සමථං ගතානි- දැමුණු බවට ගියාහු ද; පභීනමානස්ස- ප්‍රභීණ වූ මන් ඇති; අනාසවස්ස- ආශ්‍රව රහිත වූ; තාදිනො- තාදී වූ; තස්ස- ඕහට; දෙවා + අපි- දෙවියෝ ද; පිහයන්ති- කැමැති වෙත්.

භා:- දක්ෂ රියැදුරෙකු විසින් හීලෑ කරන ලද අසුන් මෙන් දැමුණු ඉඳුරන් ඇති මානය හා කාමාදී ආශ්‍රවයන් දුරු කළා වූ අෂ්ට ලෝකධම් විෂයෙහි නො සෙල්වෙන පැවැතුම් ඇති රහතුන් වහන්සේට දෙවියෝත් කැමැති වෙති.

වි:- **ඉන්ද්‍රිය සමථය නම්:** රූපාදි අරමුණු විසයෙහි පවත්නා ඇලීම නැති කොට වක්ෂුරාදී ඉඳුරන් දමනය කර ගැනීම ය. ඇස, කන, නැහැය, දිව, කය, සිත යන ඉඳුරන් දමනය නො කළ අය ප්‍රිය අරමුණෙහි ඇලෙති, අප්‍රිය අරමුණෙහි ක්‍රොධයෙන් ගැටෙති. ඉඳුරන් දමනය කළ රහතුන් වහන්සේ මේ සියලු අරමුණුවලදී ම උපෙක්ෂක වෙති.- ඇලීමට හෝ ගැටීමට නො පැමිණෙති. **මානය නම්:** සිතෙහි ඇතිවන උඩඟු බව ය. එය නව වැදෑරුම් වේ.

- (1) මම ශ්‍රේෂ්ඨයාට ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි. (2) ශ්‍රේෂ්ඨයාට සමාන වෙමි.
- (3) ශ්‍රේෂ්ඨයාට හීන වෙමි. (4) සමානයාට ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි.
- (5) සමානයාට සමාන වෙමි. (6) සමානයාට හීන වෙමි.
- (7) හීනයාට ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි. (8) හීනයාට සමාන වෙමි.
- (9) හීනයාට හීන වෙමි, යන මොවුන්ගේ වශයෙනි.

7-6.

95 පයවිසමො නො විරුජ්ඣති
 ඉන්දබ්ච්චපමො තාදි සුබ්බතො
 රහදෙව අපෙතකද්දමො
 සංසාරා න භවන්ති තාදිනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සැරියුත් මහ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ පන්සියයක් හික්ෂුන් සමඟ සැරිසරා වැඩීමට නික්මුණාහ. එවිට බොහෝ හික්ෂුහු පසු ගමන් ගියහ. තෙරුන් වහන්සේ ප්‍රසිද්ධ තැන්ගේ නම් ගොත් කියා රැඳවුණේක. නම නො කියැවුණු එක් අප්‍රසිද්ධ නමක් තෙරුන් කෙරෙහි වෙර බැඳ ගත. අගසවු තෙරුන් වඩින විට උන්වහන්සේ ගේ සහළ සිවුරු කෙළවර ඒ හික්ෂුවගේ ඇඟ ගැවිණ. එයින් ඒ හික්ෂු නම වෛරය තර කොට ගෙන බුදුන් කරා එළඹ “සාමීනි, සැරියුත් තෙරහු නුඹවහන්සේගේ අගසවුහයි මා කන්සක ගසා රිදවා කමා කර නො ගෙන වැඩිහ”යි කී ය. බුදුහු ඒ අසා වහා අගසවු තෙරුන් කැඳවා විවාළුණේක. තෙරහු ගැසූ නො ගැසූ බවක් නො කියා තමන්

වහන්සේ පොළොව සේ හොඳ නො හොඳ ඉවසන බවත්, පැනක් සේ කෝප නමැති ගිනි නිවන බවත්, පාපිස්නා බිස්සක් සේ මත් නැති බවත්, සැබොල් දරුවකු සේ අගරු බවත්, සිය සිරුර අසුවී පිරුණු කළයක් සේ පිළිකුල් කරන බවත් යනාදී සවකිය ගුණ වදළසේක. එවිට තෙරුන් වහන්සේගේ ගුණ දරාලිය නො හී මහපොළොව වෙවුළා ගියේ ය. ඒ අසා බොරු කී භික්ෂුවගේ ශරීරයෙහි දහ උපන. හෙතෙම බියෙන් තැනී ගෙන බුදුන් හා සැරියුත් මහතෙරුන් කමා කොට ගෙන තම භීස සත් කඩකට පැළී යාමෙන් මිදුණේ ය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

95 ප:- පයවිසමො- පොළොව හා සම වූ; ඉන්දබිල + උපමො- ඉන්දබිලයක් බඳු වූ; තාදී- තාදී ගුණැති; සුබ්බතො- මනාවුත ඇති යෙක්; නො විරුජ්ඣති- නො කීපේ ද, අපෙතකද්දමො- පහ වූ මඩ ඇති; රහදො + ඉව- විලක් මෙන් (පහන් වේ ද); තාදිනො- ඒ කෂිණාග්‍රවයාහට; සංසාරා- (භවයෙහි) සැරිසරුම්; න භවන්ති- නො වෙත්.

හා:- පොළොව මෙන් හොඳ නො හොඳ දෙකින්දී ම සමව සිටින, නුවර දෙර තරකිරීම පිණිස හිඳුවන ලද කණුවක් මෙන් නො සෙල්වී පවතින; මනාවුත ඇති, නො කීපෙන, මඩ නැති විලක් සේ පහන් වූ රහතුන් වහන්සේගේ සසර හැසිරීමෙක් නැත.

වි:- තාදී ගුණ නම්: ලෝභය, අලෝභය, අයසය, යසසය, නින්දය, ප්‍රශංසාය, සැපය, දුකය යන මේ අටලෝ දම්හි නුවර දෙර නිසලවීමට හිඳුවන ලද ටැඹක් සේ නො සැලෙන ගතියත්, මහ පොළොව සේ හොඳ නො හොඳ දූයෙහි පැවැති මැදහත් ගතියත් ය. රහතුන් වහන්සේ මෙකී තාදී ගුණයෙන් යුක්ත වනසේක.

7-7.

96 සන්තං තස්ස මනං හොති සන්තා වාචා ච කම්ම ව, සම්මදඤ්ඤා විමුක්තස්ස උපසන්තස්ස තාදිනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී තිස්ස තෙරුන්ගේ සාමණේරයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කොසඹූ නුවර තිස්ස නම් තෙර කෙනෙක් වෙසෙති. උන්වහන්සේට සත් හැවිරිදි රහත් සාමණේර නමක් අතවැසි විය. ඇදුරු තෙරහු ඒ හෙරණුන්ගේ රහත් බව නො දනිති. ඒ තෙරහු

බුදුන් දකිනු පිණිස හෙරණුන් සමග යන අතර මහදී එක් විහාරයකට පැමිණ නවාතැන් ගත්හ. තමන් සැතපෙන ගෙහි ම හෙරණුට ද සැතපෙන්නට සිදුවිය. නුමුත් හෙරණුපාණෝ ඇදුරු තුමන්ට සහසෙය්‍යාපත්තිය සිදුවිය හැකි සෙයින් එළිවනතුරු නො නිද ඇද ළඟ පලක් බැඳ සිටියහ. තෙරහු ද අරුණනහනට පෙරටුව නැඟිට ඇවතින් මිදෙණු සඳහා, හෙරණුන් ගෙයින් පිට යැවීම පිණිස පවත් අතු මිටකින් හෙරණුන් අවදි කරවීමට වැයම් කළහ. එය හෙරණුන් ගේ ඇසෙහි ඇති ඇස හිල් විය. හෙරණු තෙම එය ඉවසා කිසිත් නො කියා එක් අතකින් ඇස වසා ගෙන සියලු වතාවත් කෙළේ ය. පසුව ඇදුරු තෙරහු මෙය දැන බොහෝ කනගාටු වී සාමණේරයන් ගෙන් කමාව ද ගත්හ. නැවත හෙරණුන් සමග දෙවුරම් වෙහෙරට වැඩි ඇදුරු තෙරහු බුදුන් වැඳ සිය හෙරණුන්ගේ උතුම් ගුණ කීහ. බුදුහු ඒ අසා හෙරණුපාණන්ගේ රහත් බව හඟවා මේ ගාථාව වදළසේක.

96 ප:- සම්මා- මනාකොට; අඤ්ඤාය- දැන; විමුක්තස්ස- විසෙසින් මිදුණා වූ; උපසන්තස්ස- සන්සුන් වූ; තාදිනො- තාදී ගුණැති; තස්ස- ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයාගේ; මනා- සිත; සන්තං හොති- ශාන්ත වේ. වාචා ච- වචනය ද; සන්තා- ශාන්ත ය; කම්මං ච- කම්මය ද; සන්තං- ශාන්ත ය.

හා:- චතුරාර්ය සත්‍යයන් මනාකොට දැන කෙලෙසුන් කෙරෙන් මිදුණා වූ, අටලෝ දහමින් නො සැලෙන ගුණැති උපශාන්ත වූ රහතුන් වහන්සේගේ සිත ද, වචනය ද, ක්‍රියාව ද එකසේ ම ශාන්ත ය.

97 අස්සද්ධො අකතඤ්ඤ ච සන්ධිවිජෙදෙ ච යො නරො,
හතාවකාසො චන්තාසො ස වෙ උත්තමපොරිසො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් ජදෙවුරම් වෙහෙරදී සැරියුත් මහ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් අරණුවැසි හිඤ්ඤන් නිස් නමක් බුදුන් කරා අවුත් වැඳ එකත් පසෙක හුන්හ. බුදුහු ඔවුන් රහත්වීමට නිසි පින් ඇති බව දැන සැරියුත් මහතෙරුන් කැඳවා “ශාරීපුත්‍රය, වඩන ලද ශ්‍රද්ධාදී පංචෝත්ථියන් නිවනට ඇතුළත් වන බව අදහවු ද?” යි විචාළසේක. තෙරහු ඒ අසා “සවාමීනී, යම් කෙනෙක් පසිඳුරන් නො වැඩුවාහු

නම් ඔවුහු ඔබ්බෙහි ම සැදුහැයෙන් අදහති. මම වනාහි මා ම පසක් කළ හෙයින් වදලා අසා අදහන්නෙමි නො වෙමි” යි පැවසූහ. වහන්දෑ ඒ අසා තේරුම් ගත නො හී “සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ බුදුන් කෙරෙහි ඇදහිලි නැතැ” යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, තෙපි කුමක් කියවු ද? පංචේන්ද්‍රියයන් නො වඩා මහ පල නිපදවන්ට හැකි කෙනෙක් ඇද්ද? යි සැරියුත්ගෙන් මම විචාලෙමි. සැරියුත්හු “මම එසේ නො කොට මහපල නිපදවා ගනිතැ යි අදහා නො ගනිමි” යි විසඳූහ. “ඒ විනා සැරියුත් බුදුගුණ නො දන්නේ නො වෙයි. තමන් උපදවා ගත් ධ්‍යානාදීන්ගේ තතු අනුන්ගේ කීමෙන් අදහන්නේත් නො වෙයි” යි වදරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

97 ප:- යො නරො- යම් පුද්ගලයෙක්: අස්සද්ධො- (බුදුන් විනා අන්‍ය ශාස්තෘවරයකු කෙරෙහි) ඇදහිලි නැත්තේ ද; අකතඤ්ඤ ව- නිව්‍යාණය දන්නේ ද; සන්ධිවිච්ඡේදෙ ව- සන්ධි සිඳි පී ද; හත + අවකාසො- නසන ලද ප්‍රතිසන්ධි අවකාශ ඇත්තේ ද; සො- හෙතෙම; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; උත්තමපොරිසො- උත්තම පුරුෂ නම් වේ.

හා:- අනුන්ගේ බස් ඇදහිලි පමණෙකින් නො ගෙන සිය නුවණින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට දැන අදහන, බුදුන් විනා අන්‍ය ශාස්තෘ වරයකු කෙරෙහි හැදහිලි නැති, දිව්‍ය බ්‍රහ්මාදී කිසිවකුගේ මැවීමක් හෝ යෙදීමක් නො වූ නිවන අවබෝධ කොට දන්නා වූ සංසාරයෙහි සන්ධි සිඳි ඉපදීමට ඇති අවකාශ නැති කළා වූ සියලු ආශාවන් වමාරාලු පුද්ගල තෙම ඒකාන්තයෙන් උත්තම පුරුෂයෙක් වේ.

වි:- අස්සද්ධ නම්: ඇදහිලි නැති තැනැත්තා ය. මෙහිදී “අස්සද්ධ” යනුයෙන් රහතුන් වහන්සේ ම ගැනේ. උන්වහන්සේ තමන් විසින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට දත් නිසා ධ්‍යාන, විදහිනා, මාභිච්චාදී ලෞකික ලෝකෝත්තර ගුණ ධර්මයන් අනුන් බසින් නො අදහන හෙයින් ද, බුදුන් විනා අන්‍ය ශාස්තෘවරයකු කෙරෙහි ඇදහිලි නැති හෙයින් ද අස්සද්ධ නම් වෙති. අකතඤ්ඤ නම්: නිවන පසක් කළ තැනැත්තා ය. “අකතඤ්ඤ” යනුයෙන් කළගුණ නො දන්නා යන අර්ථ ගැනෙන නමුත් මෙහිදී ඒ අර්ථය නො ගැනේ. නිවන අවබෝධ කළ තැනැත්තා ම ගැනේ; නිවන හෙතු ප්‍රත්‍යය ධර්මයකින් හෝ දිව්‍ය බ්‍රහ්මාදී කිසිවකු විසින් නො කරන ලද හෙයින් “අකත” නම් වේ. එය මහපල සිත්වලට අරමුණු කිරීමේ වශයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට දැන ගන්නා තැනැත්තා “අකතඤ්ඤ” නම් වේ.

සන්ධිවිච්ඡේද නම: සන්ධි සිදු ලු තැනැත්තා ය. සන්ධි දෙවදුරුම ය, වෘත්ත සන්ධි සංස්කාර සන්ධි වශයෙනි. වෘත්තසන්ධි නම: භවයෙන් භවය ගැලපීම ය. සංස්කාරසන්ධි නම: සංස්කාර විඤාන දෙක අතර ගැලපීම ය. හතාවකාස නම: පිළිසඳ දෙන කුසල්, අකුසල්කම් නැති කළ නිසා මතු බවයෙහි ඉපැදීමට තැනෙක් නැති තැනැත්තා ය.

7 - 9.

98 ගාමෙ වා යදි වාරඤ්ඤෙ නින්නෙ වා යදි වා ඵලෙ,
යක් අරහන්තො විහරන්ති තං භුමිං රාමණෙයාකං.

නි:- මේ ගාථාව සැවැත් නුවරදී බදිරවනිය රේවත තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේගේ බාලසොහොයුරු තෙම රේවත නම් විය. හෙතෙම සත්භැවිරිදි කල මහණුව කිහිටි වනයකට වැඩ විදසුන් වඩා රහත්විය. එක් දවසක් බුදුහු සැරියුත් මහ තෙරුන් ඇතුළු පන්සියයක් සභුන් සමග ඒ කිහිටි වනයට වැඩි සේක. රේවත තෙරහු බුදුන්ට ගදකිළියක් හා සෙසු වහන්දෑට පන්සියයක් ලැගුම්ගෙවල් ආදි සෙනසුන් ද සාද්ධියෙන් මැවුසේක. බුදුහු සියලු වහන්දෑ සමග එහි මසක්පමණ වැඩ සිටියේක. ඒ පිරිසෙහි මහලු දෙනමක්, සෙනසුන් ඉදහයෙන් මැවු බැව් නො දූන “මෙතෙක් නවකම් කරවන කෙනකුට මහණදම් කෙසේ කළ හැකි ද? බුදුහු සැරියුත් තෙරණුවන්ගේ මලණුවන් ය”යි සලකා මූණ බලා මොහු ළඟට ආසේකැ”යි සිතූහ. පෙරළා වඩින දිනයෙහි ඒ මහලු දෙනමගේ තෙල්කුලා හා ඩබරාත් අමතක විය. බුදුරදුන් විහාර සීමාව ඉක්ම වූ කල්හි රේවත තෙරහු සාද්ධිය හළහ. මහලු දෙනම අමතක වූ තෙල්-කුලා ආදිය ගෙන ඒමට කිහිටි කටු පය ඇති ඇති පෙරලා ගොස් කිහිටි ගසෙක එල්බෙන තෙල්කුලා ඩබරා දෑක දුකසේ ගෙන ගියහ. බුදුන් පූජාරාමයට වැඩිය විට විසාකා මහ උවැසිය මහදන් දී “රේවත හිමියන් වසන තැන පහසු දෑ” යි හිඤ්ඤාන්ගෙන් විචාලා ය. මහලු දෙනම “එතන පහසු නැත. කිහිටි කටු වනයකැ” යි කීහ. අනික් හිඤ්ඤු එතන සැටි කිය නො හැකි තරම් මනරම් ය. දෙව්විමනක් සේ ය” යි කීහ. මහ උවැසි ඒ දෙ අයුරු බස් අසා බුදුන්ගෙන් ද විචාලා ය. බුදුහු එහි නියම තතු පහද ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

98 ප:- ගාමෙ වා- ගමෙක හෝ; යදි- නොහොත්; අරඤ්ඤෙ වා- ආරණ්‍යයෙක හෝ; නින්නෙ වා- වළ තැනෙක හෝ; යදි- නොහොත්; ඵලෙ- ගොඩ තැනෙක හෝ; යසු- යම් තැනෙක; අරභන්තො- රහත්හු; විහරන්ති- වෙසෙද්ද; තං භූමිං- ඒ බිම; රාමණෙයාකං- සිත්කලු ය.

භා:- ගමෙක හෝ වනයෙක හෝ වළෙක හෝ ගොඩෙක හෝ වෙන කොයියම් තැනෙක හෝ රහතුන් වහන්සේලා වෙසෙත් නම් ඒ බිම ඉතා සිත්කලු ය.

7 - 10.

99 රමණියානි අරඤ්ඤානි යසු න රමති ජනො,
විතරාගා රමෙස්සන්ති න තෙ කාමගවෙසිනො.
අරභන්තවග්ගො සත්තමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක්තරා ස්ත්‍රියක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් භික්ෂු නමක් උයනකට පිවිස මහණදම් පුරයි. එකල තරුණයකු සමග කම් සෙවුමට ගිවිස ගත් වෙසභනක් ඒ උයනට ගියා ය. වෙසභන බොහෝ වේලාවක් එහි රැඳී සිටි නමුත් තරුණයා නො පැමිණියේ ය. ඕනොමෝ කාමයෙන් මත්ව ඇත මැත බලන්නී තෙරුන් දැක උන්වහන්සේ වසභ කර ගැනීමට සිතා හැඳි වන බුරුල් කොට පෙරළා හැඳ ඉසකේ උනා බැඳ සිනාමුසු මුහුණින් තෙරුන් දෙස බැලුවා ය. තෙරහු ඇගේ විකාර දැක “මේ වල වසන යකිනියකගේ විකාරයකු”යි සිතූහ. එවේලෙහි බුදුහු දිවැසින් ඒ සියල්ල දැක බුදුරැස් විහිදුවා ළඟ වැඩ සිටි සේ “මහණ, ලොවී ජනයා නො ඇලෙන තන්හි රහත්හු ඇලෙති”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

99 ප:- අරඤ්ඤානි- අරණ්‍යයෝ; රමණියානි- සිත් අලවති; යසු- යම් අරණ්‍යයෙක; ජනො- ලෞකික ජන තෙම; න රමති- නො ඇලේ ද; විතරාගා- රහත්හු; රමෙස්සන්ති- (එහි) ඇලෙන්නාහු ය. තෙ- ඒ රහත්හු, කාමගවෙසිනො-කාමයන් සොයන්නෝ; න- නො වෙද්ද; (එහෙයිනි.)

හා:- මනාව පිපුණු තුරුපෙළින් හා සිහිල් පහන් ජලයෙන් සිත්කලු වූ වනයෝ ඇත. පස්කම් සැප සොයන ජනයා පියුම් වෙනෙහි නො ඇලෙන නිලමැස්සන් මෙන් එහි නො ඇලෙති; නො රැඳෙති. රහත්හු පියුම් වෙනෙහි වෙසෙන බඹරුන් මෙන් එහි සිත් අලවා වෙසෙති. උන්වහන්සේලා පස්කම් සැප නො සොයන බැවිනි.

සත්වන අර්හත් වර්ගය නිමි.

8 - 1.

100

සහස්සමපි වෙ වාචා අනක්පදසංහිතා.
එකං අක්පදං සෙයොයා යං සුත්වා උපසම්මති.

නි:- මෙය වෙච්චනයෙහිදී තම්බදායීක නම් වෝරසාතකයා අරභයා දෙසන උද්දකි.

රජභහ නුවර සොරු රංචුවක් ගම්පැහැරීම් ආදිය කොට ජීවත් වෙති. එකල තඹවත් දැළි රැවුළු ඇති මිනිසෙක් ඒ සොරුන් වෙත ගොස් ඔවුන් හා එක්වීමට කැමති බව කී ය. සොරහු ඔහු සොරදෙටු වෙත පැමිණවූහ. සොරදෙටු ඔහු බලා “මේ මවගේ තනය හෝ පියාගේ බොටුව හෝ කපා ලේ බීමෙහි පවා කරුණා නැත්තෙකැ”යි කියා බාර නො ගත්තේ ය. නුමුත් ඔහු එපමණෙකින් ම පෙරළා නො ගොස් සොරුන්ට මෙහෙකොට ඔවුන්ගේ සිත් දිනා ගෙන සොරුන් සමග ම වාසය කෙළේ ය. එක් දවසක් නුවර වැස්සෝ ඒ සොරුන් පන්සියය ම වට කොට ඔවුන් අල්වා ගත්හ. රජයේ විනිස කරුවෝ නඩු විසඳ ඔවුන්ට මරණීය දඬුවම් නියම කොට සොර දෙටුවාට “තෙපි මොවුන් මරා දිවි ලැබුමත් දිවි රැකුමත් කරව”යි කීහ. හෙතෙම නො කැමති විය. සෙස්සෝත් නො කැමති වූහ. තම්බදායීකයා එය බාරගෙන සිය පිරිස මරා ජීවිතයත්, සත්කාරත්, වෝරසාතක තනතුරත් ලැබ පනස්පස් අවුරුද්දක් සොරුන් මරා ජීවත් විය. දවසෙක හෙතෙම සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේට දනක් දී බණ අසා පසු ගමන් කොට පෙරළා එන්නේ දෙනක විසින් අනිත්තු ලැබ මිය ගොස් තුසිත දෙවලොව උපන. ඒ ගැන භික්ෂුන් අතර පැවැති කථාව අසා බුදුහු මේ ගාථාව වදළසේක.

100 ප:- අනක්පදසංහිතා- අනථිපදයෙන් යුක්ත වූ; වාචා- වචනයෝ; වෙ- ඉදින්; සහස්සං + අපි- දහසක් නමුදු (උතුම් නො වෙති; යං- යම් වචනයක්; සුත්වා- අසා,- උපසම්මති- සන්සිද්දේ ද (එසේ වූ); එකං අක්පදං- අථිවත් එකපදයකුදු; සෙයොයා- උතුම්.

හා:- අනථි සිදු කරන පදවලින් යුත් වචන දහසක් නමුත් උතුම් නො වෙයි. යම් වචනයක් ඇසීමෙන් මිනිසා සන්සිද්දීමට පැමිණේ නම් එසේ වූ අථිවත් එකපදය පවා ඉතා උතුම් ය.

8 - 2.

101

සහස්සමපි වෙ ගාථා අනක්පදසංහිතා.
එකං ගාථා පදං සෙයොයා යං සුත්වා උපසම්මති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී දරුවීරිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් කලෙක මිනිසුන් රංචුවක් වෙළඳම් පිණිස නැව නැගී යන විට මුහුද මැද දී නැව විනාශ විය. ඉන් එක් මිනිසෙක් පෝරුවක ආධාරයෙන් ජිනා ඇවිත් ගොඩට බටුයේ ය. හෙතෙම වස්ත්‍ර නැති බැවින් දර පොතු හැඳ ගෙන කබලක් රැගෙන අසල ගමකට ගියේ ය. මිනිස්සු ඔහු දැක “මේත් රහත් කෙනෙකැ”යි සිතා කැඳ බත් පිදුහ. හෙතෙම ඒ ඉවසා “මමත් ලොව රහතුන්ට ඇතුළත් වෙමි”යි සිතී ය. රහත් බව හැඟවීමට දරපොතු ම හැඳ පෙර වූ බැවින් හේ දරුවීරිය නම් විය. පෙර කසුප් බුදුන් දවස ඔහු සමග මහණදම් පුරා බඹලොව උපන් මිත්‍රයෙක් දරුවීරියයන් නො රහත්ව ම රහත්ය යන අදහසින් සිටින බව දැක, ඔහු වෙතට පැමිණ “දරුවීරියයෙනි, නොපි රහත් බැව් නො දක්වන්න, නොප වෙත එබඳු ගුණයක් ලැබීමට පිළිවෙතකුදු නැත, ඒ නිසා බුදුන් කරා යව” යි කීයේ ය. හේ එය පිළිගෙන සැවත් නුවරට පැමිණ පිඬු පිණිස වඩින බුදුන් දැක වැඳ සිටියේ ය. බුදුහුන් එහි ම වැඩ සිට ඔහුට යන්නම් බණක් වදළසේක. හේ ඒ අසා රහත් විය. උන්වහන්සේ මහණ වන්ට සිවුරු සොයා ඇවිදින විට දෙනක විසින් අතින ලදුව පිරිනිවියහ. “දරුවීරිය තෙම ඉතා සුලු බණක් අසා රහත් වූයේ කෙසේ ද? යි හිඤ්ඤන් විවාළ කල්හි මේ ගාථාව වදළසේක.

101 ප:- අනක්පදසංහිතා- අනථිපදයෙන් යුක්ත වූ; -පෙ-; ගාථා- ගාථාවෝ; -පෙ-; (100 ගය බලනු.)

භා:- අනර්ථ සිදු කරන පදවලින් යුත් ගාථා දහක් නමුත් උතුම් නො වෙයි. යම් ගාථා පදයක් ඇසීමෙන් මිනිසා සංසිදීමට පැමිණේ නම් එසේ වූ එක ගාථා පදය පවා ඉතා උතුම් ය.

8 - 3.

102 යො වෙ ගාථාසතං භාසෙ අනත්ථපදසංහිතා,
එකං ධම්මපදං සෙයොයා යං සුත්වා උපසම්මති.

103 යො සහස්සං සහස්සෙන සංගාමෙ මානුසෙ ජිනෙ,
එකං ව ජෙයා අත්තානං ස වෙ සංගාමිජුත්තමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කුණ්ඩලකේසී නම් මෙහෙණිය අරභයා දෙසන ලදහ.

රජගහ නුවර එක් සිටු කුමාරිකාවක් සොරකු කෙරෙහි පෙම් බැඳ ඔහු සරණ පාවා ගත්තේ ය. සොර තෙම කීප දවසක් ඇය සමග වාසය කොට ඇ මරා ඇගේ ආබරණ රැගෙන පැන යාමට කල්පනා කොට ‘සොරුන් හෙළන පඵතයෙහි වසන දෙවියන්ට බාරයක් දෙනු පිණිස’ ය කියා බිරිඳත් සමග ගොස් පව්වට නැගිණ. එහිදී සිටු දු සැමියා තමා මරා බඩු ගන්ට සුදුනම් වන බව දැන ‘හිමිතුමනි, මාත් බඩුත් ඔබ සතු ය. එහෙයින් මා මරන්නේ කුමට ද? බඩු ගනු මැනව’ යි කීහ. හේ එය නො පිළිගත්තේ ය. එවිට ඕනොමෝ උපායක් සිතා ‘හිමියනි, මෙතැන් සිට මා ඔබ දැක්මෙන් වත් ඔබ මා දැක්මෙන් වත් නැත. එහෙයින් සිඹ ගන්ට අවසර දුන මැනව’ යි කියා සිඹින අයුරු දක්වා ඔහු ගල්පව්වෙන් හෙළා පරිව්‍රාජිකාවන් වසන අරමකට ගොස් පැවිදි වූවා ය. ඕ එහිදී දහසක් වාද ඉගෙන වාද කිරීමට තැන් සොයමින් ජම්බු අත්තක් අතින් ගෙන ඇවිදී, එයින් ඕ ජම්බු පරිබ්‍රාජිකාව ය යි ප්‍රසිද්ධ වූවා ය. එක් දවසක් ඕ සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ සමග වාද කොට පැරදී ගාස්ත්‍රලෝභයෙන් මහණ ව රහත්ව කුණ්ඩලකේසී ය යි පසිඳු වූවා ය. ඇ සවල්ප බණක් අසා රහත් වීම ගැන හික්කුන් අතර ඇති වූ කථාව මුල් කොට බුදුහු මේ ගාථාවන් වදළුසේක.

102 ප:- යො- යමෙක්; වෙ- ඉදින්; -පෙ-; ගාථාසතං- ගාථාසියයක්; හාසෙ- කියේ නමුදු (උතුම් නො වෙයි); -පෙ-; (100 ගය බලනු.)

103 යො- යමෙක්; සහස්සෙන සහස්සං මානුසෙ-දගලක්ෂ- යක් මිනිසුන්; සංගාමෙ- යුද්ධයකදී; ජිනෙ- දිනන්නේ වේ ද; (හෙතෙම දිනුයේ නම් නො වේ) (යො- යමෙක්;) එකං ව අත්තානං- එක ම වූ තමා; ජෙය්‍යා-දිනුයේ වේ ද; සො- හෙතෙම; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; සංගාමජ + උත්තමො- යුද දිනුවන්ට උතුම් වේ.

හා:- යමකු අනථ සිදු කරන පදවලින් යුත් ගාථා සියයක් කීවත් එයින් වන යහපතෙක් නැත. යම් ගාථා පදයක් ඇසීමෙන් මිනිසා සංසිදීමට පැමිණේ නම් එසේ වූ එක ධර්ම පදය පවා ඉතා උතුම් ය.

යමකු යුද්ධයකදී මිනිසුන් දග ලක්ෂයක් පරදවා දිනුවත් එය උතුම් දිනුමෙක් නො වේ. තමාගේ එක ම ආත්මය දිනා ගැනීම එයට වඩා උතුම් ය. ආත්මය දිනාගත් සුද්ගලයා සෙසු දිනුම් කරුවන්ට වඩා උසස් දිනුම් කරුවෙකි.

104 අත්තා භවෙ ජිතං සෙයොයා යා වායං ඉතරා පජා
අත්තදන්තස්ස පොසස්ස නිව්චං සඤ්ඤතචාරිනො.

105 නෙව දෙවො න ගන්ධබ්බො න මාරො සහ බ්‍රහ්මිනා
ජිතං අපජිතං කසිරා තථාරූපස්ස ජන්තනො.

නි:- දෙවුරම් වෙහෙරදීඤ්ඤාපී කරුණු විවාළ බමුණකු අරභයා මේ ගාථා දෙසන ලදහ.

දිනක් සැවැත් නුවර වැසි බමුණෙක් බුදුන් කරා එළඹ ‘සොමීනි, නුඹවහන්සේ වැඩට නිසි මහ දක්වනසේක. අවැඩට නිසි මහ නො දක්වනසේක. එබන්දකුත් දන්තාසේක් දූ’ යි විවාළේ ය. බුදුරජුන් ‘බමුණ, මම වැඩට නිසි මහත් අවැඩට නිසි මහත් දෙක ම දනිමි’ යි වදළ විට බමුණා ‘එසේ වී නම්, අවැඩට මහ දෙසුව මැනව’ යි කී ය. එවිට බුදුහු ‘බමුණ! එසේ වී නම්, මෙවක් පටන් හිරු නැහෙන තුරු නිදීම, අලස බව, රළු පරළු ගතිය, කටයුතු කල්දීම, මහ තනිව ම යාම, පරදරසේවනය යන මෙහි යෙදෙව. එවිට තට අවැඩ වන්නේ ය’ යි වදළසේක. නැවත ද බුදුහු බමුණාගේ අදහස දැන ‘නුඹ කුමක් කොට ජීවත් වෙහි දූ’ යි විවාළසේක. හේ ‘සොමීනි, දුකෙළියෙන් ය’ කී ය. එවිට බුදුහු ‘බමුණ, අනුන් පරදවා ලබන ජයට වඩා කෙලෙස් සතුරන් පරදවා ලබන ජය ඉතා උතුම් ය’ යි වදරා මේ ගාථා දෙක වදළසේක.

104 ප:- අත්තා- ආත්මය; ජිතං- දිනන ලද්දේ; භවෙ- ඒකාන්තයෙන්; සෙයොයා- උතුම් වේ. ඉතරා- අන්‍ය වූ; යා ව + අයං පජා- යම් මේ ප්‍රජාවක් (දු කෙළීම් ආදියෙන් දිනන්නී ද ඒ උතුම් නො වේ.); අත්තදන්තස්ස- ආත්මය දමනය කළා වූ; නිව්චං- නිතොර; සඤ්ඤතචාරිනො- සංයත පැවතුම් ඇති; පොසස්ස- පුරුෂයාගේ (දිනීම වෙනස් නො කොට හැකි දා; එහෙයිනි.)

105 තථාරූපස්ස- එබඳු වූ; ජන්තනො- සත්වයාගේ; ජිතං- දිනීම; දෙවො- දෙවියෙක්; අපජිතං- නො දිනුවක්; න + එව කසිරා- නො කරන්නේ ය. න ගන්ධබ්බො- ගන්ධවියෙක් (ද නො දිනුවක් නො කරන්නේ ය.) බ්‍රහ්මිනා සහ- බ්‍රහ්මය සමග; මාරො- මාරයා ද; න- නො කරන්නේ ය.

හා:- දු කෙළීම් ආදියෙන් අනුන් පැරදවීමට වඩා තමා විසින් තමාගේ ආත්මය ම දිනා ගැනීම ඒකාන්තයෙන් ඉතා උතුම් ය. නිතර සංයත වූ හැසිරීම් ඇති, ආත්මය දමනය කර ගත් පුරුෂ-යාගේ ඒ දිනීම පැරදවීමක් කරන්ට කිසිවකුටත් නො පිළිවන.

ආත්මය දිනා ගත් පුද්ගලයාගේ ඒ දිනා ගැනීම නැවත පැරදී මක් කරන්ට දෙවියෙක් වත්, ගන්ධවියෙක් වත්, බ්‍රහ්මයා සමග පැමිණි මාරයාවත් පොහොසත් නො වේ.

වි:- ආත්මය දිනා ගැනීම නම්:- තමා තුළ උපන් කෙලෙස් සතුරන් සිවු මහ නැණින් මුල් සුන් කොට සිද දැමීම ය. ලෝක යෙහි සමහරු දු කෙළියෙන් හෝ ධනය පැහැර ගැනීමෙන් හෝ යුද කිරීමෙන් අනුන් පරදවා ජය ගනිත්. පරාජය ලැබූ අය නැවත බලය ලත් විටකදී ඔහු පරදවති. කෙලෙස් සතුරන් පරදවා ආත්මය දිනා ගත් පුද්ගලයා නැවත පරදවාලන්ට දිව්‍ය, බ්‍රහ්ම, මාරාදී කිසිවකුටත් නො පිළිවන. සිවුමහපල ලැබීමෙන් මුල් සුන් කළ කෙලෙස් නැවත කවදවත් නුපදනා හෙයිනි.

8-5.

106 මාසෙ මාසෙ සහස්සේන යො යජෙඨ සතං සමං
එකං ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ
සායෙව පූජනා සෙයොයා යං වෙ වස්ස සතං හුතං

නි:- මේ ගාථාව වෙළුනායෙහිදී සැරියුත් මහතෙරුන්ගේ මයිල් බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ මයිල් බමුණහුගේ නිවසට පැමිණ “කිමෙක් ද, කිසි පිනක් කරවු ද?” යි විචාළසේක. මයිල් “එසේ ය, බඹලොව යාම පිණිස දඟසක් වියදම් කොට මාස්පතා නිවටුන්ට දන් දෙමි” යි කීය. සැරියුත් තෙරහු ඔහු පහදවා බුදුන් වෙතට ගෙන ගොස් එපවත් සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “බමුණ, මෙසේ මසක් පාසා දඟස බැගින් වියදම් කොට අවුරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි දුන් දනට වඩා කෙලෙස් නැසූ කෙනෙකුට මොහොතක් කල් පිදීම ඉතා උතුම්” යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

106 ප:- යො- යමෙක්; මාසෙ මාසෙ- මසක් පාසා; සහස්සේන- දඟසක් වියදම් කිරීමෙන්; සතං සමං- අවුරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි; යජෙඨ- දන් දෙන්නේ ද; භාවිතත්තානං- වඩන ලද

සිත් ඇති; එකංච- එක ම ආර්යකු; මුහුත්තං + අපි- මොහොතකුදු; පුජයෙ- පුදන්තෝ ද; චෙ- ඉදින්; වස්ස සතං- අච්චරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි; යං හුතං- යම් දනයක් ඇද්ද (එයට වඩා); සා X එව පුජනා- ඒ ප්‍රත්‍යපුජාව ම; සෙයො- උතුම්.

භා:- මාස් පතා දහ බැගින් වියදම් කොට ලෞකික ජනයාට සියක් අච්චරුද්දක් මුළුල්ලෙහි දෙන දනට වඩා ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ වශයෙන් වඩන ලද සිත් ඇති එකම ආර්ය පුද්ගලයකුට මොහොතක් කල් තුළ කරන ප්‍රත්‍යපුජාව ම ඉතා උතුම් වේ.

8-6.

107 යො චෙ වස්සසතං ජන්තු අග්ගිං පරිවරෙ චනෙ එකං ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පුජයෙ සායෙව පුජනා සෙයො යං චෙ වස්ස සතං හුතං

නි:- මේ ගාථාව වෙළුම්වනෙහිදී සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේගේ බැනා කෙනෙකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ සිය බැන බමුණ හුගේ නිවසට වැඩ “කිසි පිතක් කරවූ ද?” යි විචාළසේක. හේ “එසේය. මසක් පාසා ගවයකු හෝ එළුවකු මරා බඹලෝ සැප පතා ගිනි දෙවියා පුදම්” යි කීය. තෙරහු ඔහු පහදවා බුදුන් වෙත ගොස් එපවත් සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “බමුණ, එසේ අච්චරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි ගිනි දෙවියා පිදුවත් උතුම් නො වේ. එයට වඩා ශීලාදී ගුණයෙන් වැඩු සිත් සතන් ඇති ආර්ය පුද්ගලයකුට මොහොතක් කල් කළ ප්‍රත්‍යපුජාව ම උතුමැ” යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක.

107 ප:- යො ජන්තු- යම් පුරුෂයෙක්; චනෙ- වෙනෙහි; චෙ- ඉදින්; වස්සසතං- අච්චරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි; අග්ගිං- පරිවරෙ- ගිනි පුදන්තෝ ද; භාවිතත්තානං- වඩන ලද සිත් ඇති; එකං ච- එක ම ආර්යකු; මුහුත්තං + අපි- මොහොතකුදු; පුජයෙ- පුදන්තෝ ද; වස්සසතං- අච්චරුදු සියයක් මුළුල්ලෙහි (කරන ලද) යං හුතං- යම් ගිනි පිදීමෙක් ඇද්ද (එයට වඩා) සා + එව- පුජනා- ඒ ප්‍රත්‍යපුජාව ම; සෙයො- උතුම් වේ.

භා:- යමකු අච්චරුදු සියයක් වෙනෙහි වෙසෙමින් ගිනි පිදුවත් උතුම් නො වේ. වඩන ලද ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ ගුණ ඇති එක ම ආර්ය පුද්ගලයකුට එක් මොහොතක් තුළ කරන ප්‍රත්‍යපුජාව ම ඉතා උතුම් වේ.

වි:- ගිනි දෙවියා පිදීම නම්: හීතණ ආදි යාගද්‍රව්‍ය දමා ගිනි දල්වා එහි කිරි, ගිතෙල්, මී, සකුරු, අබ, අබතෙල්, සුන්සාල් ආදිය බහාලමින් කෙරෙන හෝමය යි. සමහරු ගව, එළු ආදි සතුන්ගේ මස්, ලේ ආදියෙන් ද ගිනි දෙවි පුදති. මිසිදිටු ගත් නොයෙක් දෙනා ගින්න දෙවියකු මෙන් සලකා බඹලොව යාම පිණිසත්, සංසාර සුද්ධිය පිණිසත් මෙසේ ගිනි දෙවියා පුදති.

8 - 7

108 යං කිංචි යිටියං ව හුතං ව ලොකෙ
සංවච්ඡරං යජෙඨ පුඤ්ඤපෙබ්බො
සබ්බමිපි තං න චතුහාගමෙති
අභිවාදනා උප්පුගතෙසු සෙය්‍යො.

නි:- මේ ගාථාව වෙළුනායෙහි දී සැරියුත් මහතෙරුන්ගේ යහළු බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ යහළු බමුණකු කරා වැඩ “කිසි පිනක් කරවු දු” යි විචාළසේක. හේ “එසේ ය, බඹලොව පතා බොහෝ වියදම් කොට යාග කෙරෙමි” මි කී ය. තෙරහු ඔහු පහදවා කැඳවා ගෙන බුදුන් වෙතට ගොස් එපවත් සැලකළහ. බුදුහු “බමුණ, කෙලෙස් සහිත පුද්ගලයකුට අවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි දෙන දනය ආර්ය පුද්ගලයකුට වැදීමෙන් උපදනා කුසල චේතනාවෙන් සතරෙන් පංගුවක් පමණ වත් නො වටනේ ය” යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

108 ප:- ලොකෙ- මේ ලෝකයෙහි; පුඤ්ඤපෙබ්බො- පින් කැමැති පුරුෂ තෙම; යං කිංචි යිටියං වා- යම් කිසි කුඩා දනක් හෝ; හුතං වා- අමුතු මහදනක් හෝ; සංවච්ඡරං- අවුරුද්දක්; යජෙඨ-දුන්නත්; තං සබ්බං + අපි- ඒ සියල්ල; චතුහාගං-සතරෙන් කොටසටත්; න+එති- නො පැමිණෙයි. උප්පුගතෙසු-ආර්යයන් කෙරෙහි; අභිවාදනා- වැදීම; සෙය්‍යො- උතුම් වේ.

හා:- මේ ලෝකයෙහි පින් කැමැති යමකු අවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි යම් කිසි යාගයක් හෝ හෝමයක් කළත් ඒ සියල්ල සෝවාන් ආදි ආර්ය පුද්ගලයකුට කරන වැදීමෙන් උපදනා කුසල චේතනා වෙන් හතරෙන් පංගුවක් වත් නො වේ. ආර්යයන්ට කරන වැදීම ඒ යාග හෝමයන්ට වඩා ඉතා උතුම් වේ.

වි:- සිටිය නම්: යාගය යි. එනම්: මහුල් දවස් ආදියෙහි පැවැත්වෙන කුඩා දන් ය. හුන නම්: හෝමය යි. බොහෝ වියදම් කොට කම්පල අදහා විශාල ලෙස පැවැත්වෙන මහදන් ය.

8 - 8.

109 අභිවාදනසිලිස්ස නිව්වං වද්ධා පවාසිනො
වත්තාරො ධම්මා වඩ්ඪන්ති ආයු වණණො සුඛං බලං

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දීසලම්බික නම් නුවරදී දීසායු කුමාරයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

දීසලම්බික නුවර වැසි බමුණෙක් අටසාලිස් වසක් තපස් රැකී. නැවත ඔහු “කුල පරපුර නැති වේ ය” යි සිතා තපස හැර ගොස් ස්ත්‍රියක් සරණ පාවා ගත්තේ ය. ටික කලකින් ඔහුගේ බිරිද පුතකු වැදුවා ය. දවසෙක ඒ අඹු සැම දෙදෙන පුතු සමග බුදුන් කරා එළඹ වැද සිටියහ. බුදුහු “දීසායුකා හොථ!” (බොහෝ කලක් ජීවත් වෙහි වා!) යි වදලසේක. පුතු වැන්ද වූ කල බුදුහු කිසිවක් නො වදලහ. ඔවුන් බුදුන්ගෙන් එසේ පිළිපැදීමට හේතු විවාළ විට උන්වහන්සේ “මේ ලදරුවා ජීවත් වන්නේ සත්දවස ය. අවරුද්ධ නම් යකෙක් ඔහු බිලි ගනී ය” වදලසේක. එවිට බමුණු තෙම ඒ උවදුර නැති කර ගැනීම පිණිස බුදුන්ගෙන් උවදෙස් ලබා ගෙන සිය ගෙදර මණ්ඩපයක් තනවා සතියක පිරිත් දේසනාවක් පටන් ගත. සත්වන දවස බුදුන් වහන්සේත් එහි වැඩියහ. එවිට දෙවියන්ගේ පැමිණීම ද ඇති විය. අවරුද්ධ නම් යකුට ළං විය නො හැකි විය. කුමාරයා අනතුරින් වැළකී එකසිය විසි අවුරුද්දක් ආයු ලැබුයේ ය. හෙතෙම ආයුචර්ධන නමින් ප්‍රකට විය. “සත්වන දවස මරණයට නියම ව සිටි ලදරුවා මෙපමණ ආයු ලැබූ අයුරු පුදුම ය” යි හික්කුන් අතර පැවැති කථාව අසා බුදුහු මේ ගාථාව වදලසේක.

109 ප:- නිව්වං- නිතොර; අභිවාදනසිලිස්ස- (සිල්වතුන්) වදින සුලුව වද්ධාපවාසිනො- (ගුණ) වෘද්ධයන් පුදන්නනට; ආයු- ආයුසය; වණණො-වණිය; සුඛං-සැපය; බලං-බලය (යන); වත්තාරො ධම්මා- මේ සතර ගුණයෝ; වඩ්ඪන්ති-වැඩෙත්.

හා:- සිලයෙන් ගුණයෙන් වැඩි හිටියන්ට නිතර වැදුම් පිදුම් කරන යටහත් පැවැතුම් ඇති පුද්ගලයාගේ ආයු, වණ, සැප, බල. යන් සතර ගුණයෝ වැඩෙත්.

වි:- වුද්ධාපවායනය නම: සිල්වත් ගුණ වෘද්ධියන් වැදීම ය, පිදීමය, ගරු බුහුමන් කිරීමය. බුදුපසේ බුදු මහ රහතන් වහන්සේලා හා සෙසු බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ ද මව්පිය ගුරුවරාදි ගුණයෙන් වැඩිහිටි සියල්ලෝ ම වැදිය යුක්තෝ ම ය. පිදිය යුක්තෝ ම ය. සිලයෙන් ගුණයෙන් වැඩිහිටියන්ට නිතර වැදුම් පිදුම් කරන ගරු බුහුමන් කරන පුද්ගලයාගේ ආයුෂය, ශරීර වණිය, ශරීර සැපය, ශරීර බලය යන මේ ගුණයෝ සතරදෙන වැඩෙත්. එපමණකුත් නො ව, මෙලොවදී ඇතිවන අතුරු මරණ හා උවදුරු ද නැති වේ, එසේ බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන රත්නත්‍රයට හා සිල්වත් ගුණවතුන්ට නිතර වැදුම් පිදුම් කරන තැනැත්තා මෙලොවදී බොහෝ දෙනාගෙන් ප්‍රශංසා හා ගරු බුහුමන් ලැබ මරණින් මතු සුගතියට ද පැමිණේ යි.

8 - 9.

110 යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ දුස්සිලො අසමාහිතො
 එකාහං ජීවිතං සෙයොසා සිලවන්තස්ස ක්කායිනො

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සංකීච්ච සාමණේරයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි හික්කුන් තිස් නමක් විදසුන් වැඩිමට එක් වන පෙදෙසකට යාමට සිතා බුදුන් වදනට ගියහ. බුදුහු එහිදී ඔවුන්ට මතු ඇතිවන උවදුරක් දැක සංකීච්ච රහත් හෙරණුන් සමග යාමට සැලසූහ. ඒ තිස් දෙනා වහන්සේන් හෙරණුන් සමග බොහෝ ඇත ගමකට ගියහ. එගම් වැසි සැදූහැතියන් සලසා දුන් සෙනසුන්හි වස් වැස භාවනා කරන කල්හි වන දෙවියන්ට බිලි පූජා කිරීම පිණිස මිනිස් බිල්ලක් සොයන සොරුන් පන්සියයක් එහි පැමිණ එපවත් කියා එක සහ නමක් ගෙන යාමට ආ බව කීහ. හික්කුහු තිස්නම ඒ අසා ‘මම යමි, මම යමි’යි කියන්ට වන්හ. සංකීච්ච හෙරණු ඒ දැක ‘සවාමීනි, නුඹවහන්සේ නැවතී නො පමාව මහණදම් කළ මැනව, මම මාගේ ජීවිතය නුඹවහන්සේලාට පුදු යෙමි’යි කියා සොරුන් සමග නික්මුණු සේක. සොරුහු ද උන්වහන්සේ කැඳවා ගෙන ගොස් ගිනි මොළවා බිලි පූජාවට සැරසුණාහ. එකෙණෙහි ම උන්වහන්සේ නිරෝධ සමවතට සමවැදුණාහ. සොර දෙටු තෙම කඩුවෙන් බෙල්ලට ගැසී ය. කඩුව මීට දක්වා හැකුළුණේ ය. සොරුන්

පන්සියය පුද්ගලයට පැමිණ උන්වහන්සේගේ ගුණයෙහි පැහැද මහණ වූහ. සාමණේරයන් වහන්සේ ඔවුන් කැඳවා ගෙන බුදුන් කරා ගොස් ඒ සියලු පවත් දැන්වූ කල්හි බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

110 ප:- දුශ්සීලො- දුශ්සීල වූ; අසමාහිතො- සමාහිත නො වූ; යො- යමෙක් තෙම; වෙ- ඉදින්; වස්සසතං- අවුරුදු සිය යක්; ජීවෙ- ජීවත්වන්නේ ද (එයට වඩා); සීලවන්තස්ස- සිල් වත් වූ; ක්‍රායිනො-ධ්‍යායි වූ හික්කුවගේ; එක + අහං- එකදවසක්; ජීවිතං- ජීවත්වීම; සෙයොහා- උතුම්.

හා:- එකඟ සිතක් නැති දුශ්සීලයාගේ සියක් අවුරුදු ජීවිතයට වඩා ධ්‍යාන භාවනාවෙහි ඇලුණු සිල්වතාගේ එකදවසක් ජීවත් වීම ඉතා උතුම් වේ.

වි:- දුශ්සීලයෝ නම්: පන්සිල්, අටසිල්, දසසිල් නො රකින පස්පව් දස අකුසල් කරන ගිහියෝ ය. සිවුපිරිසිදු සිල් නො රකින පැවිද්දෝ ය. සිල්වත්හු නම්: පස් පව් දස අකුසල් නො කොට දස කුසල් රැස් කරමින් පන්සිල්, අටසිල්, දසසිල් රකින ගිහියෝ ය. සිවු පිරිසිදු සිල් රකිමින් මහණදම් පුරන්නෝ ය.

8 - 10.

111 යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ දුප්පඤ්ඤො අසමාහිතො එකාහං ජීවිතං සෙයොහා පඤ්ඤාවන්තස්ස ක්‍රායිනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී බාණු කොණ්ඩඤ්ඤ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරහු වෙනෙහි හිඳ භාවනා කොට රහත්ව බුදුන් දැකීමට එන අතරමහදී ගල් තලාවකට පැමිණ විඩා හැර ධ්‍යානයට සමවැද හුන්සේක. එද රැ සොරු පන්සියයක් දෙනා ගමක් පැහැර බඩු පොදි බැඳ ගෙන ඒ ගල්තලාවට ම පැමිණියහ. ඔවුන්ගෙන් එක් සොරෙක් සමවතට සමවැද හුන් තෙරුන් වහන්සේ කණුවකැයි සිතා බඩු පොදිය උන්වහන්සේගේ හිස පිට තැබූයේ ය. අන් අය ද තම තමන් ගෙනා පොදින් එසේ ම තෙරුන් වසා තබා ඒ ඒ තැන වැකිර නිදගත්හ. අලුයම පිබිඳ පොදි ගන්න සොරහු තෙරුන් දෑක “යකෙක් ය”යි සිතා පැන දිවන්ට වූහ. තෙරහු “පින්වත්නි, නො බව, අපි බුදුසවුවෝ වෙමු”යි කීහ. සොරහු ද ඒ අසා පෙරළා අවුත් උන්වහන්සේ

කමා කරවා ගෙන බණ අසා පැහැද මහණවුහ. උන්වහන්සේ ඔවුන් කැඳවා ගෙන බුදුන් කරා එළඹ ඒ සියලු පවත් දැන්වූ කල්හි බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

111 ප:- දුප්පඤ්ඤා- ප්‍රඥනැත්තා වූ;- පෙ-; පඤ්ඤාවත් තස්ස- ප්‍රඥවත් වූ;-පෙ- ; (110. වෙනි ගය බලනු)

හා:- එකඟ සිතක් නැති අනුවණයාගේ සියක් අවුරුදු ජීවිතයට වඩා ධ්‍යාන භාවනා කරන පුද්ගලයාගේ එකදවසක ජීවිතය ඉතා උතුම් වේ.

8 - 11.

112 යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ කුසිතො භීනවිරියො එකාභං ජීවිතං සෙයොයා විරියමාරහතො දළ්භං

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සප්පදස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි කුල පුත්‍රයෙක් සස්තෙහි පැවිදිව බොහෝ කල් මහණදම් පුරා පසුව කලකිරී ගිහි වීමට සිතී ය. පසුව එයට වඩා මහණකමේ ම සිට මිය යාම යහපතැයි සලකා ඒ ගැන උපායක් සොයමින් ඇවිද්දේ ය. නයකුගේ කටට ඇහිලි දී ඔහු ලවා කවා ගෙන මැරීමට වැයම් කෙළේ ය. නුචුත් ඒ නයා ඔහු නො කෑයේ ය. නැවත එක්දවසක් ඒ තෙරහු දැළිපිහියක් ගෙන ‘‘බොටුව කපා ගෙන මියෙමි’’ යි කරය බොටුවෙහි තබා ගෙන උපසම්පද මාලකයෙහි පටන් තමන්ගේ පිරිසිදු සිල් දෑක බලවත් සොම්නසට පැමිණ විදසුන් වඩා රහත් වූහ. බුදුහු ඒ කාරණය මුල්කොට ‘‘වඩන ලද විරිය ඇත්තවුන්ට ඔසවා ලූ පය බිම තබන්නට පෙර රහත් බව සිදුවේ ය’’යි පවසා මේ ගාථාව වදළුසේක.

112 ප:- කුසිතො- මැළි වූ; භීනවිරියො-විරිය නැත්තා වූ; යො-යමෙක්; -පෙ-; දළ්භං-දැඩි කොට, විරියං-විරිය; ආරහතො- වඩන හිඤ්චගේ; -පෙ-.

හා:- කම්මැළි වූ කායික චෛතසික විරියය නැති පුද්ගලයාගේ සියක් අවුරුදු ජීවිතයට වඩා ධ්‍යාන වැඩීමට දැඩිසේ වැර වැයම් කරන්නහුගේ එක දවසක් ජීවත්වීම ඉතා උතුම් වේ.

113 යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං උදයව්‍යයං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො උදයව්‍යයං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පටාවාරා මෙහෙණිය අරහයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සතලිස් කෙළක් පමණ ධනය ඇති සිටු කුලයෙක් විය. ඒ කුලයෙහි සිටු කුමාරිකාවක් මෙහෙකරුවකු හා පැන ගොස් ඇත පෙදෙසක වෙසෙයි. කල්‍යාමකින් ඕ දරු ගැබක් ලැබ දරුවන් වැදීමට දෙමවු පියන් කරා යන විට අතර මහදී දරුවා ලත් හෙයින් පෙරළා සිය ගෙට ම ආවා ය. දෙවන වරද දරුගැබක් පිහිටි විට ඕ පෙරසේ ම මවුපියන් වෙත යාමට නික්මුණා ය. සැමියා ද වහා ගොස් බිරිඳ සමග එක් විය. ඔවුන් මෙසේ යන විට අතර මහදී මහ වැස්සෙක් වැස්සේ ය; රූත් විය. එවිට ම කම්පවාතයත් සෙලවීණ. ඇගේ හිමියා පැලක් ඉදිකරනු පිණිස දඬුපත් සොයන්නේ නයකු විසින් ධහන ලදුව මළේ ය. සිටු දු උදුසන සැමියා මළ බව දැක බලවත් සොවින් දරුවන් දෙදෙනත් සමග මවුපියන් වෙත යන්නී, ඇගේ දරුවකු උකුස්සෙක් ගත. අනික් දරුවා අවිරවතී ගහට වැටී මළේ ය. මෙයින් ද බලවත් සෝකයට පැමිණ අධිමිත් වැලපෙමින් යන ඇට සිය මවුපිය දෙදෙනාත් සොහොයුරාත් මැරී එක ම දරසැයෙක දවන බව දකිනට ලැබිණ. එවිට ඕ ශෝකයෙන් සිහි මුළාව උමතු වූවා ය. හැදි වන ද ගිළිහිණ. ඕ නග්න ව ඇවිදී නී දෙවුරම් වෙහෙරට වතී. බුදුන්ගේ ආනුභාවයෙන් සිහි ලැබ උවසුවකු දුන් උතුරු සඵවක් හැඳ ගත්තී ය. පසුව බුදුහු ඇට ධම්දෙශනා කළසේක. ඕ බණ අසා සෝවාන් වී පැවිදි වූ පටාවාරා සඵවීරී ය යි ප්‍රකට වූවා ය. එක් දවසක් ඕ “උපන් සියලු දෙනාට ම මරණය නියත ය”යි සිතමින් සිටියා ය. බුදුහු ඒ බව දිවැසින් දැක බුදුරැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළසේක.

113 ප:- උදයව්‍යයං- (පංචස්කන්ධයාගේ) උදය හා වැය;
අපස්සං- නො දක්නා වූ; යො- යමෙක්; -පෙ-; පස්සතො-
දක්නාහුගේ; -පෙ-;

හා:- පංචස්කන්ධයාගේ හටගැනීම හා නැසීම නුවණින්
නො දක්නා පුද්ගලයාගේ සියක් අවුරුදු ජීවිතයට වඩා ඒ දෙක
නුවණින් දක්නාහුගේ එක දවසක් ජීවත්වීම ඉතා උතුම් ය.

වි:- පංචස්කන්ධයාගේ හටගැනීම උදය යි. විනාසය වැය යි. අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කම්, ආභාර යන හේතු නිසා රූපය ඇති වේ යයි සතර පරිද්දකින් බැලීම හා, හේතු ධර්ම නො බලා රූපයාගේ ඝණික පහළවීම ලක්‍ෂණ මාත්‍රය බැලීම දූ යි මෙසේ පස් ආකාරයකින් රූපය පිළිබඳ උදය බැලිය යුතු ය. එසේ ම අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කම්, ස්පර්ශ යන හේතු සතර දෙනා නිසා වේදනා, සංඥ, සංස්කාර, විඤ්ඤා යන ස්කන්ධ සතර ඇති වේ යයි එකක් පාසා සතර පරිද්දකින් බැලීම හා ඔවුන්ගේ ඝණික පහළවීම ලක්‍ෂණ මාත්‍රය බැලීමත් යන පස් ආකාරයකින් ඒ වේදනාදී ස්කන්ධ සතර පිළිබඳ උදය වැය බැලිය යුතු ය. මෙසේ එක එක ස්කන්ධයෙක පස් පස් ආකාර වශයෙන් පස් කඳෙහි ම විසිපස් ආකාරයකින් හටගැනීම පෙනේ. අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කම්, ආභාර යන හේතූන් නැති කිරීමෙන් රූප, වේදනා, සංඥ, සංස්කාර, විඤ්ඤා යන පංචස්කන්ධයාගේ හටගැනීම නැති වේ යයි සතර පරිද්දකින් බැලීම හා හුදු ඝණික නිරෝධ මාත්‍රය බැලීම දූ යි එක එක ස්කන්ධයෙක පස් පස් ආකාර බැගින් විසිපස් ආකාරයකින් විනාශය බැලිය යුතු ය. මෙහි කී ක්‍රමය අනුව ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීම පස්විසි අයුරකින් ද විනාශයත් පස්විසි අයුරකින් ද නුවණින් සලකා බැලීම උදයවායානුපස්සනාව යි.

8 - 13.

114 යො වෙ වස්සසනං ජීවෙ අපස්සං අමතං පදං,
එකාහං ජීවිතං සෙයො පස්සතො අමතං පදං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී කිසාගෝතමී මෙහෙණිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර කිසාගෝතමී නම් සිටු කුමාරිකාවක් වූවා ය. ඇයගේ දරුවෙක් ළදරු කල ම මළේ ය. පුතුගේ නැසීම නිසා ඇගේ මුළු සිරුර ම සෝගිනියෙන් දවෙන්ට විය. ඕ වියරු විලය ඇත්තියක් වූවා ය. මරණය ගැන කිසි ම දැනුමක් නැති ඕ සොවින් මළ දරුවා කර හොවා ගෙන ගෙයක් පාසා බෙහෙත් විවාරමින් ඇවිදිනි, එක් නුවණැති මිනිසකුගේ කීම පිට බුදුන් කරා එළඹ පුතුව බෙහෙත් ඇසී ය. බුදුහුන් “බෙහෙත් පිණිස නො මළ ගෙයකින් අබ මිටක් ගෙනව”යි වදළසේක. ඕ ගම මුළුල්ලෙහි ඇවිදත් අබ මිටක් ලබා ගැනීමට නො මළ ගෙයක් සොයා ගත නො හැකි වූවා ය. මුළු ගමෙහි ම ජීවත්ව සිටිනවුන්ට වඩා මළ අය බොහෝ වෙති, යි සිතා කලකිරී මළ සිරුර ඉවත ලා බුදුන්

වෙන ගොස් බණ අසා සෝවාන් වැ මහණ වූවාය. දවසෙක ඈ පහන් දූල් උපදින සැටින් නැසෙන සැටින් බලා “මේ සතියෝත් මෙසේ ම උපදිති, මැරෙති, නිවනට පැමිණි විට නො පෙනෙති”යි සිතමින් සිටින විට බුදුහු දිවැසින් එය දැක රැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළුසේක.

114 ප:- අමතං පදං- අමාත පදය; අපස්සං- නො දක්නා වූ; යො- යමෙක්; -පෙ-; පස්සතො- දක්නාහුගේ; -පෙ-;

භා:- නිවන නො දක්නා පුද්ගලයාගේ සියක් අවුරුදු ජීවිතයට වඩා නිවන දක්නාහුගේ එක දවසක් ජීවත්වීම ඉතා උතුම් ය.

වි:- අමාතපදය නම්: නිවන ය. එය මරණින් මිදීමට හේතු වන හෙයින් හෝ මරණ නැති හෙයින් අමාතපද නම් වේ. නිවන් දැකීම නම්; සතර මහපල නැණයන්ට නිවන අරමුණු කොට එය පසක් කර ගැනීම ය.

8 - 14.

**115 යො වෙ වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං ධම්මමුත්තමං,
එකාහං ජීවිතං සෙයොසා පස්සතො ධම්ම මුත්තමං.
සහස්සවග්ගො අට්ඨමො.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී බහුපුත්තික මෙහෙණිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර එක් කුලගෙයෙක පුතුන් සත් දෙනෙක් හා දුන් සත් දෙනෙක් වෙසෙති. ඔවුහු වැඩිවිය පැමිණ විවාහ ජීවිතයට ඈතුවත් වූහ. කල්යාමකදී ඔවුන්ගේ පියා මළේ ය. මුළු ධනයට මව හිමිකාරිය වූවා ය. ඒ දරුවෝ “මැණියෙනි, ධනය අපට බෙද දුන මැනව, අපි නුබ රක්නෙමු”යි නිතර කියන්ට වන්න. ඔ “දරුවන් නිසා ජීවත් වෙමි”යි සිතා සමපත් ඔවුන්ට සමසේ බෙද දුනි. කීප දවසකට පසු මැණියෝ වැඩිමහල් පුතුගේ ගෙදරට ගියහ. ඈ දැක ලේලී තොමෝ “අපගේ නැන්ද වැඩිමහලු පුතා යයි දෙකොටසක් දුන්නාක් මෙන් මේ ගෙට ම ආවා ය”යි කීවා ය. සෙසු යෙහෙළියෝත් ඔවුන්ගේ ගෙවලදී එසේ ම කීහ. දුවරු සත් දෙනාත් එසේ ම කීහ. ඒ අසා ඔ ලජ්ජා වී මෙහෙණවරට ගොස් මහණව තුන්යම් රූ මුළුල්ලෙහි භාවනා කරමින් සිටියා ය. බුදුහු ඒ දැක රැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළුසේක.

115 ප:- උත්තමං උතුම් වූ; ධම්මං- (නවලෝකෝත්තර) ධර්මය; අපස්සං- නො දක් නා වූ; යො- යමෙක්; -පෙ-; පස්සනො- දක්නාහුගේ -පෙ-.

හා:- උතුම් වූ නවලොවුතුරා දහම් නුවණින් නො දක්නා වූ පුද්ගලයාගේ සියක් අවුරුදු ජීවිතයට වඩා ඒ ධර්මය අවබෝධ කර ගත්තහුගේ එක දවසක් ජීවත්වීම ඉතා උතුම් ය.

වි:- ලෝකෝත්තර ධර්ම නම්: සෝවාන්, සෙදගැමි, අන ගැමි, රහත් යන සතර මහ සතරපල හා නිවනයි. මෙහි ලෝක නම්: රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාන යන උපාදනස්කන්ධ පස ය. මේ උපාදනස්කන්ධ ලෝකයෙන් එතර වූ බැවින් නිවන ලෝකෝත්තර නම් වෙයි. සතර මහ, සතරපලයෝ විත්ත වෛතසික වන බැවින් පංචස්කන්ධයෙහි ඇතුළත් වෙති. එසේ වුව ද නිවන අරමුණු කොට උපදනා මාගී විත්තය සියලු කෙලෙසුන් මුල්සුන් කොට උපාදන ස්කන්ධ ලෝකයෙන් එතර වන හෙයින් ලෝකෝත්තර නම් වෙයි. පල සිත ද උපාදනස්කන්ධ ලෝකයෙන් එතර වූ හෙයින් ලෝකෝත්තර නම් වෙයි.

අටවන සහසු වර්ගය නිමි.

9 - 1.

116 අභිකුරෙඵ කල්‍යාණෙ පාපා චිත්තං නිවාරයෙ,
දන්ධං හි කරොතො පුඤ්ඤං පාපස්මිං රමති මනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ඒකසාටක නම් බ්‍රාහ්මණයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර ඒකසාටක නම් බමුණෙක් විය. ඔහුට හැදීමට එක වස්ත්‍රයක් හා බැමිණියට හැදීමට වෙන ම එක වස්ත්‍රයක් ද ඇත. ගෙයින් පිටත යන කල්හි දෙදෙනාට ම පෙරවීමට එක ම උතුරු සඵවෙක් ඇත. එක් දවසක් බමුණු තෙම උතුරු සඵව පොරවා ගෙන රාත්‍රී බණ ඇසීමට විහාරයට ගියේ ය. බණ අසමින් සිටින විට ඔහුට බලවත් ප්‍රීතියක් උපන් නිසා උතුරු සඵව බුදුන්ට පූජා කිරීමට අදහසක් උපන. නුමුත් තමාටත් බැමිණියටත් ඇත්තේ එක ම උතුරුසඵව බැවින් එය දෙම දෝ! නො දෙම දෝ! යි සිතමින් සිටියදී ම පෙරයම දස පැය හා මැදයම දස පැය ගෙවා අලුයම දස පැයට පැමිණියේ ය. එවිට බමුණු තෙම මසුරු සිත පසු බස්වා සැදහැසිතින් උතුරුසඵව බුදුන්ට පුද “දිනුවෙමි, දිනුවෙමි” යි තුන් විටක් කීයේ ය. කොසොල් රජ තෙම ඒ අසා සියලු පවත් දැන සතුටු වී ඔහුට බොහෝ සම්පත් දුන්හ. බුදුහු ඒ කාරණය මුල් කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

116 ප:- කල්‍යාණෙ- සුවර්ත ධම්මයෙහි; අභිකුරෙඵ යුහු සුලු වන්නේ ය. පාපා- පාපයෙන්; චිත්තං- සිත, නිවාරයෙ- වළකන්නේ ය. පුඤ්ඤං හි- පින වනාහි; දන්ධං- ලැසිව; කරො කො- කරන්නහුගේ; මනො සිත; පාපස්මිං- පාපයෙහි; රමති- ඇලෙයි.

හා:- දැන සිලාදි පින් කිරීමෙහි යුහුසුලු විය යුතු ය. සිත පවින් වළකා ගත යුතු ය. කවර හෙයින්? ලැසිව පින් කරන්න හුගේ සිත මසුරුමල ආදී පවෙහි ඇලෙන හෙයින්.

9 - 2.

117 පාපං වෙ පුරිසො කයිරා න තං කයිරා පුනඡ්ඡුනං,
න තමිහි ඡන්දං කයිරාඵ දුක්ඛො පාපස්ස උච්චයො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සෙය්‍යසක තෙරුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරහු තමහට අනභිරතියක් උපන් විට පළමුවන සහ වෙසෙස් කෙරෙයි. හික්කුහු ඒ බව බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා ඔහු ගෙන්වා “මෙවැනි දේ කිරීම මෙලොව නින්දාවටත් පරලොව අපා දුකටත් හේතු වේ ය”යි පවසා මේ ගාථාව වදළසේක.

117 ප:- පුරිසො- පුරුෂ තෙම; වෙ- ඉදින්; පාපං- පාපයක්; කසිරා- කෙළේ නමුදු; කං- එය; පුනස්පුනං- නැවත නැවත; න කසිරා- නො කරන්නේ ය. තමිහි- ඒ අකුශලයෙහි; ඡන්දං- ආලයක්; න කසිරාථ- නො කරන්නේ ය. පාපස්ස- පාපයාගේ; උච්චයො- රැස්කිරීම; දුක්ඛො- දුකයි.

හා:- යමකු බැරිවීමකින් වත් අසත්පුරුෂයන් හා එක්වීමකින් වත් පවක් කළත් එය නැවත නැවත නො කළ යුතු; පවට ආශා නො කළ යුතු. කුමක් නිසා ද? පව රැස් කිරීම දෙලොව ම දුකට හේතු වන හෙයිනි.

9 - 3.

118 පුඤ්ඤං වෙ පුරිසො කසිරා කසිරාථෙතං පුනස්පුනං,
තමිහි ඡන්දං කසිරාථ සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී ලාජ දෙව් දූව අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර ඇල් හේනක් රක්නා එක් දුප්පත් ස්ත්‍රියක් මහසුප් මහ තෙරුන් වහන්සේට විලද දන් දී තවුකියා දෙව්ලොව උපත. ඕ තොමෝ මහ තෙරුන්ට දුන් විලද දෙනෙහි අනුසසින් ඒ දිව ඉසුරු ලත් බව දැක උන්වහන්සේට “වත් පිළිවෙත් කිරීමෙන් සම්පත් වඩ වඩා තරකර ගනිමි”යි සිතා දෙකුන් දිනක ම උදෙසන අවුත් විහාර මළ හැමද කසළ ඉවත් කර පැන් පෙරහා තැබීම ආදිය කළා ය. තෙරහු ඒ දැක ඇයට “මෙවක් පටන් වත් පිළිවෙත් කිරීම තබා මේ දිසාවට වත් නො එව”යි කීහ. එවිට දෙව්දු හඩමින් අහස සිටියාය. බුදුහු දිවැසින් ඒ දැක රැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී දෙව්දුව අමතා “තෙල ලෙස කරන දෙය නො සරුප් බැවින් නැවතීම යහපත. පින් කරනු කැමතියන්ට තව තවත් කළ යුතු පින්කම් ඇති බැවින් ඒ ඒ දේ දැන කිරීම යහපතැ” යි පවසා මේ ගාථාව වදළසේක.

118 ප:- පුරිසො- පුරුෂ තෙම; වෙ- ඉදින්; පුඤ්ඤං- පිනක්; -පෙ; පුඤ්ඤස්ස- කුසලයාගේ; උච්චයො- රැස්කිරීම; සුඛො- සැපයි.

භා:- පින්කම් කරන තැනැත්තා දනාදි කුශල කමීයක් එක් වරක් කොට එපමණකින් සැහේ ය, යි නො සිතා නැවත නැවත එය කළ යුතු ය. පින්කම් නො කරන වෙලෙහිත් පිනට ආශා කළ යුතු ය. කුමක් නිසා ද? පින් රැස් කිරීම සහමොක් සැප ලැබීමට හේතුවන හෙයිනි.

ව:- පුනාතිති පුඤ්ඤං යි කී හෙයින් පින යනු පිරිසිදු ජීවිතනාව යි. දන, ශීල, භාවනා නිසා සිත පවිත්‍ර කරන හෙයින් ඒ දනාදි ක්‍රියාවෝ පින් නම් වෙති. පින යනු සැපයට ද නමෙකි. යනාදි පින්කම් නිසා දෙව මිනිස් සැප හා නිවන් සැප ද ලැබෙයි.

9 - 4.

119 පාපොපි පස්සති හදං යාව පාපං න පච්චති,
යද ව පච්චති පාපං අථ පාපො පාපාති පස්සති.

120 භද්‍රොපි පස්සති පාපං යාව හදං න පස්සති,
යද ව පච්චති හදං අථ භද්‍රො හද්‍රාති පස්සති.

ඡා:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී අනේපිඩු සිටාණන් අරභයා දෙසන ලදහ.

අනේපිඩු මහසිටු තෙම දෙවුරම් වෙහෙර නිසා සිවුපනස් කෙළක් ධනය වියදම් කෙළේ ය. සිටාණන්ගෙන් ණයට ගත් අටලොස් කෙළක් ධනය ණය ගැනියෝ නුදුන්හ. නිධාන් කොට තුබූ අටලොස් කෙළක් ධනය ගං ඉවුරු බිඳී මුහුදට වන. මේ නිසා කල් යාමකින් සිටාණන්ගේ වස්තුව හීන විය. එකල සිටුහුගේ වාසල වසන මිසඳිටු දෙව දුවක් එක් දිනක් රාත්‍රි සිටාණන් කරා පැමිණ “මහ සිටාණෙනි, නුඹ බුද්ධශාසනයට විශාල ධනයක් වියදම් කළ නිසා දැන් දුප්පත් වූයෙහි ය. මෙතැන් පටන් එසේ නො කරව”යි කී හ. සිටාණෝ ඒ අසා “නොප වැන්නවුන් මෙහි සිටීම සුදුසු නැත. වහා මෙයින් පිටත යව”යි කීහ. එවිට එහි ඇති දෙෂය ඇට වැටහී සිටාණන් කමා කරවා ගැනීම සඳහා ඒ නුවර රක්තා දෙවියන් කරා ද සතරවරම් දෙවියන් කරා ද ගොස් පිහිට ඉල්ලූහ. නුමුත් ඔවුන් ගෙන් එයට පිහිටක්

නො ලැබුණු නිසා සක්දෙවිඳු කරා ද ගොස් සියලු පවත් කීවා ය. සක්දෙවිඳු ඒ අසා ඇට සිටාණන් කමා කරවා ගැනීමට උපදෙස් දුන්. ඕනොමෝ ඒ උපදෙසින් සිවුපනස් කෙළක් ධනය ගෙනවුත් සිටාණන්ගේ හිස් ගබඩාවල් පුරවා සිටාණන් වෙත පැමිණ ඒ සියලු පවත් කීයා සමාව අයැද සිටියා ය. සිටාණන් ඇ බුදුන් වෙත පැමිණ වූ කල්හි ඕ පළමු කොට බුදුන් ද පසුව සිටාණන් ද කමා කරවා ගත්තී ය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථා වදාළසේක.

119 ප:- යාව- යම්තාක් කල්; පාපං- පාපය; න පව්වති- විපාක නො දේ ද (ඒ තාක්); පාපො + අපි පව් කළ තැනැත්තේ ද හදුං- යහපත; පස්සති- දකියි. යද ව- යම් කලෙක වනාහි; පාපං- පාප කමීය; පව්වති- විපාක දේ ද; අථ- එකල්හි; පාපො- පව්වු තෙම; පාපානි- පව්වු විපාකයන්; පස්සති- දකියි.

120 යාව- යම්තාක් කල්; හදුං- කුසලය; -පෙ; හදො + අපි- කුසල් කළ තැනැත්තේ ද; පාපං- නපුර; -පෙ-; හදානි- ඉෂට විපාකයන්; පස්සති- දකියි.

හා:- පව් කළ තැනැත්තා තමා කළ පව් පල නො දෙන තෙක් යහපත දකී. යම් විටක ඒ පව් මෝරා පල දේ ද, එවිට ඔහු තමා කළ පවෙහි විපාක දුක - අයහපත දකී.

පින් කළ තැනැත්තා තමා කළ පින් පල නො දෙන තෙක් අයහපත දකී. යම් විටෙක ඒ පින් මෝරා පල දේ ද, එවිට ඔහු තමා කළ පිනෙහි විපාක සැපය - යහපත දකී.

9 - 5.

121 මාප්පමඤ්ඤෙට පාපස්ස න මන්තං ආගමිස්සති
උදබ්භුනිපාතෙන උදකුම්භොපි පුරති.
පුරති බාලො පාපස්ස ථොකථොකමපි ආවිනං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක්තරා භික්ෂු නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් භික්ෂු නමක් ඇඳ පුටු ආදිය පිටත තබා ප්‍රයෝජන ගෙන නැවත එය තැන්පත් කොට නො තබයි. ඒවා වැසි ආදියෙන් නස්නාහ. භික්ෂුන් ඒ දැක මෙසේ කරන්නේ

ඇයි ද? යි විචාළ විට ඒ හික්කු නම “මේ ඇඳ පුටු ආදියට සිත් පින් නැත. එහෙයින් මෙයින් සිදු වන්නේ සුලු පවකැ” යි කී ය. හික්කු මෙය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ද ඒ හික්කු නම ගෙන්වා විචාරා දැන “මහණ පාපය නම් සුලු කොට නො සිතිය යුතු ය” යි පවසා මේ ගාථාව වදළුසේක.

121 ප:- තං- ඒ සුලු අකුසලය; මං- මා කරා; න ආගමිස්සති- නො එන්නේ යයි; පාපස්ස- පාපයට; මා + අප්ප මඤ්ඤෙථ- අවමන් නො කරන්නේ ය. උදබ්බන්තිපාතෙන. (එක එක දිය බිඳ හීමෙන්; උදකුම්භො + අපි- දිය බඳුන පවා; පූරති- පිරේ ද (එමෙන්); ථොක ථොකං + අපි- මද මද කොට ද; ආචිනං- (පව්) රැස කරන; බාලො- අඤන තෙම; පාපස්ස- පාපයෙන්; පූරති- පිරෙයි.

හා:- මා කළ පාපය ඉතා සුලු ය. එහි විපාකය මා කරා නො ඒයයි පව සුලු කොට නො සිතිය යුතු ය. කුමක් නිසා ද? වැසි වස්තා කල්හි අබවසැ උඩු බලා තබන ලද කළය එක එක දිය බිඳු වැටීමෙන් ක්‍රමක්‍රමයෙන් පිරෙන්නාක් මෙන් ටිකින් ටික එක් වන පව් නිසා මෝඩයා පවින් පිරෙන හෙයිනි.

9 - 6.

122 මාප්පමඤ්ඤෙථ පුඤ්ඤස්ස න මං තං ආගමිස්සති
උදබ්බන්තිපාතෙන උදකුම්භොපි පූරති
පූරති ධිරො පුඤ්ඤස්ස ථොකථොකමපි ආචිනං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී බිලාලපාදක සිටාණන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් නුවණැති පුරුෂයෙක් “හෝගසම්පත් හා පරිවාර සම්පත් ලැබීම සඳහා අනුන් ද සමාදන් කරවා ගෙන දනක් දෙමි” යි සිතා බුදුපාමොක් සහනට ආරාධනා කොට ගෙයක් පාසා හඬගා ඇවිදි. එක් සිටු පුත්‍රයෙක් “මුතුමු තමන්ට පුළුවන් තරමින් දන් නො දී ගම මුළුල්ලේ හඬගා ඇවිදිනි” යි කියා ඇඟිලි තුන අගින් ගෙන හාල් ටිකක් හා මුං ඇට ටිකකුත් දුන්නේ ය. එතැන් පටන් හෙතෙම බිලාලපාදක සිටු යයි ප්‍රකට විය. අර පුරුෂ තෙම සියල්ල එක තැනකට රැස් කොට පිසවා බුදුපාමොක් සහනට දන් දී එයට ආධාර කළ සියලු දෙනාට ම එකසේ පින් දුන්නේ ය. බිලාලපාදක සිටාණෝ ද තමාගේ

මසුරුකම පිරිස් මැද ප්‍රකාශ කළ හොත් ඒ පුරුෂයා මරනු පිණිස සිරියක් (=කිරිවිවියක්) ඉනෙහි සභවා ගෙන එතැන සිටිද්දී ඔහුගේ පින්දීම අසා ඒ පුරුෂයා කමා කරවා ගත්හ. බුදුහු ඒ ක්‍රියාව දක සියලු පවත් විවාරා දූන “සිටාණෙනි, පින් නම් සුලු කොට නො සිතිය යුතු ය”යි වදාරා මේ ගඟාව වදාළසේක.

122 ප:- කං- ඒ සුලු කුසලය; -පෙ-; පුඤ්ඤස්ස- පින්ට; -පෙ-; ආවිනං- කුසල් රැස් කරන; ධිරො- ප්‍රාඥ තෙම; -පුඤ්ඤස්ස- පිනිත්; පුරති- පිරෙයි.

හා:- මා කළ පින් ඉතා සුලු ය. එහි විපාකය මා කරා නො ඒ යයි පින් සුලු කොට නො සිතිය යුතු ය. දිය බිඳු වැටීමෙන් කළය පිරෙන්නාක් මෙන් ටිකින් ටික එක් වන පිනිත් නුවණැත්තා පිරෙන බැවිනි.

9 - 7.

123 වාණිජොව භයං මග්ගං අප්පස්සසො මහද්ධනො, විසං ජීවිතුකාමොව පාපානි පරිවජ්ජයෙ.

නි:- මේ ගඟාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී මහා ධන වෙළඳහු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි මහාධන නම් වෙළෙන්දෙක් පන්සියයක් ගැල්වල බඩු පුරවා ගෙන “මම අසුවල් තැන වෙළඳාමට යන්නෙමි වහන්දූත් එහි වඩිනු කැමති සේක් නම් සිවුපසයෙන් උවටැත් කරමි”යි කියේ ය. පන්සියයක් හික්කුහු ඒ අසා ඔහු සමග නික්මුණාහු ය. සොරු වෙළඳා නික්මුණු බව අසා මහ වනයෙහි රැක සිටියාහු ය. වෙළඳ තෙම ඒ බව දූන වෙළඳාම හැර සියරට බලා පෙරළා නික්මිණ. සොරු ඒ අසා ඒ මහත් රැක සිටියහ. වෙළඳ තෙම ඒ බවත් දූන එහි ම නැවතුණේ ය. හික්කුහු පෙරළා අවුත් මෙපවත් බුදුන්ට දූන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගඟාව වදාළසේක.

123 ප:- භයං මග්ගං- භය සහිත මහ(හැර යන); අප්ප+ සසො- (කැටුව යන) වෙළඳ මුළක් නැති; මහද්ධනො- බොහෝ ධන ඇති; වාණිජො + ඉව- වෙළඳකු මෙන් ද; විසං- විසයක් (දුරු කරන); ජීවිතුකාමො + ඉව- ජීවත්වනු කැමතියකු මෙන් ද; පාපානි- පව; පරිවජ්ජයෙ- දුරුකරන්නේ ය.

භා:- මද පියවරක් කැටුව යන බොහෝ ධනය ඇති චෙළෙන්ද සොර සතුරන්ගෙන් උවදුරු ඇති මහක් හැරයන්නේ යම් සේ ද, ජීවත්වනු කැමැත්තක් දරුණු විෂයක් දුරුකරන්නේ යම් සේ ද, එසේ ම නුවණැත්තා පව් දුරින් ම දුරු කළ යුතු ය.

9 - 8.

124 පාණිමහි වෙ වණො නාස්ස හරෙයා පාණිනා විසං,
නාබ්බණං විසමන්චෙති නත්ති පාපං අකුබ්බතො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙච්චනයෙහිදී කුක්කුටමිත්තයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

අප බුදුහු එක් දවසක් රජගහ නුවර වැසි කුක්කුටමිත්තයන් පුතුන් සත් දෙනා හා ලේලීන් සමග සෝවාන් වන බව දිවැසින් දැක, ඔහු සතුන් සඳහා මල ලූ තැනට ගොස් එහි පා සටහන දක්වා එක් ගසක් යට වැඩ හුන්සේක. කුක්කුටමිත්ත නම් වැද්ද ද උදෙසන ම අවුත් පන්සියයක් මලවලැ බැඳුණු එක ද සතකු නො දැක බුදුන්ගේ පා සටහන් දැක “කිසිවකු විසින් මුදු හරින ලදහ”යි සිතමින් ඔබ මොබ බලන්නේ බුදුන් දැක, උන්වහන්සේ “මරම්”යි සිතා දුන්න ඇද්දේ ය. නුමුත් ඔහු බුද්ධානුභාවයෙන් විද ගත නො හී දහඩිය පෙරමින් දරදඬුව සිටියේ ය. එකල ඔහුගේ පුත්තු සත් දෙනා ද අවුත් බුදුන් දැක “මේ පියාගේ සතුරෙකැ”යි සිතා විදිනු පිණිස දුනු ඇද ගත්තාහු දරදඬුව සිටියහ. ඔහුගේ බිරිද ද යෙහෙලියන් සමග එහි ගොස් එසේ සිටියවුන් දැක “මාගේ පියාණන් නො මරව”යි මුරගැවා ය. කුක්කුටමිත්ත තෙමේ ද ඒ අසා “මේ මාගේ මාමා ය”යි ද පුත්තු “මේ අපේ මුත්තා ය”යි ද සිතා සියල්ලෝ මෙන් සිත් ඇති කොට දුනු හීතල බහා තබා එකක් පස්ව සිටියහ. එකල බුදුහු ඔවුන්ට දහම් දෙසූහ. කුක්කුටමිත්ත තෙමේ ද පුතුන් යෙහෙලියන් සමග සෝවාන් විය. ඔහුගේ බිරිද ළදරු කාලයේදී ම සෝවාන් ව සිටි කෙනෙකි. කුක්කුට මිත්තයන් “දුන්න ගෙනව, හීතල ගෙනව”යි කී කල්හි ඒවා ගෙන ගොස් දුන් නිසා සෝවාන් වූවාහු පණිවා කෙරෙද්ද?”යි හික්ෂුන් අතර කථාවක් උපන. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, සෝවාන්හු පණිවා නො කරති. අත්ලෙහි තුවාලයක් නැත් නම් අතින් විෂයක් ගත හැක්කා සේ මරණ වේතනාවක් නැතිව හිමියාට කීකරු වීම් වශයෙන් දුනු ආදිය ගෙන දුන්නාට ඇට පණිවා අකුසලය නැතැ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

124 ප:- පාණ්ණි- අත්ලෙහි; වෙ- ඉදින්; වණො- වුණ යෙක්; න + අස්ස- නො වී නම්; පාණ්ණා- අත්ලෙන්; විසං- විෂය; හරෙයා- ගන්නේ ද; අබ්බණං- වුණයක් නැතියාහු; විසං- විෂය; න අනු + එති- අනුව නො යයි (එසේ ම); අකබ්බනො- (පව්) නො කරන්නාහට; පාපං- පාපයෙක්; නක්ඛි- නැත.

භා:- අල්ලෙහි තුවාලයක් නැත් නම් අතින් විෂයක් ගත හැකි ය. විෂය වණයක් නැත්තහු අනුව නො යයි, හෙවත් සිරුරෙහි නො පැතිරෙයි. එසේ ම පාප වේතනාවක් නැත් නම් අනුව යන පවෙකුත් නැත.

වි:- පාපවේතනා නැතිනම් පාපය සිදුනොවේ. අල්ලෙහි තුවාලයක් නැති නම් අතින් ගත් විෂය ඔහුගේ ඇඟතුළට ඇදී නො පැතිරෙන්නා සේ පාප වේතනාවක් නැති යමකු කිසිවකුට යටහත්ව සිටින බැවින් හෝ, නියෝගයකට අවනත වීම් වශයෙන් හෝ, බියෙන් හෝ දුනු, ඊතල, තුවක්කු ආදිය ගෙනවුත් දුන්නත් සිදුවන අකුසලයෙක් නැත. “මෙයින් සතුන් මැරීම කෙරේ වා!”යි ඔහු තුළ පාප වේතනාවක් නැති හෙයින්.

9 - 9.

125 යො අප්පද්ධස්ස නරස්ස දුස්සති
සුද්ධස්ස පොසස්ස අනඛගණස්ස
තමේව බාලං පව්චේති පාපං
සුබ්බමො රජො පටිචාතංව බිත්තො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවිරම් වෙහෙරදී කෝක නම් වැද්දකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

දිනක් සැවැත් නුවර වැසි කෝක නම් වැද්දෙක් බලුරළක් ගෙන දඩයමට යන්නේ හිඤ්ඤ නමක් දැක “කාලකණ්ණියකු දුටුම”යි සිතමින් වනයට ගියේ ය. ඔහු වනයේ දී කිසි ම දඩයමක් නො ලැබ පෙරළා එනවිට ඒ තෙරුන් දැක කිපී “බල්ලන් ලවා කවවමි”යි සිතා ඔවුන් උසිගැන්වීය. තෙරහුත් වහා ගොස් ගසකට නැග බඹයක් පමණ තැන් හුන්සේක. බල්ලෝ ගස වට කොට ගත්හ. වැදී තෙම හීතල අගින් තෙරහුගේ යටි පත්ලට ඇත්තේ ය. ඒ වේදනාවෙන් සිහි එලවා ගත නො හැකි තෙරහුගේ සිවුර ගිලිහී වැද්දහු මත වැටුණේ ය. එවිට බල්ලෝ “තෙරහු වැටුණේයයි”යි සිතා වැද්දහුගේ ඇඟමස් කා ඇටසැකිල්ල ඉතිරි කොට ගියහ. තෙරහුත්

ගසින් බැස බුදුන් කරා ගොස් එපවත් කීහ. බුදුහු ඒ අසා “නිරපරාධයන්ට අපරාධ කළ තැනැත්තෝ විනාශයට පැමිණේ ය” යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

125 ප:- යො- යමෙක්; අප්පද්‍රවිධස්ස- නිරපරාධ වූ; සුද්ධස්ස- පිරිසිදු වූ; න + අඛගණස්ස- නික්ලෙගී වූ; නරස්ස පොසස්ස- නරපුරුෂයාහට; දුස්සනි- අපරාධ කෙරේ ද; පාපං- ඒ පාප කමීය; පටිචාතං- උඩු සුළඟට; බිත්තො- දමන ලද; සුබ්‍රමො රජො ඉව- සියුම් රජසක් මෙන්; තං + එව බාලං- එම අඥානායා කරා; පති + එති පෙරළා පැමිණෙයි.

හා:- යමෙක් අනුන්ට ද්වේෂ නො කළ, නිරපරාධ වූ, පිරිසිදු, කෙලෙස් නැති පුද්ගලයකුට අපරාධයක් කෙළේ වී නම්, උඩු සුළඟට ලූ සියුම් දූවිල්ලක් මෙන් ඒ පාප කමීය ඒ අනුවණයා කරා ම පෙරළා එයි.

9 - 10.

126 ගබ්භමෙකෙ උපපජ්ජන්ති නිරයං පාපකම්මිනො, සග්ගං සුගතිනො යන්ති පරිනිබ්බන්ති අනාසවා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී මණිකාර කුලුපඟ තිස්ස තෙරුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් මැණික් කරුවෙක් දෙළොස් අවුරුද්දක් තෙර නමකට උපසථාන කෙළේ ය. එක් දවසක් ඒ තෙරුන් සියගෙයි වැඩ සිටින විට මැණික්කරු දඩ මස් කපමින් සිටියේ ය. මේ අතර හෙතෙම කොසොල් රජු විසින් ඔප දැමීම පිණිස එවන ලද මැණික් ලේ වැකි අතින් ගෙන පෙට්ටියක් පිට තබා අත සෝදන්ට ගියේ ය. එවිට ඒ ගෙයි ම වැඩෙන කොස්වා ලිහිණියෙක් “මස් කැටියකැ” යි සිතා මැණික ගිල්ලේ ය. තෙරහු ද මෙය දුටහ. පසුව මැණික්කරු අවුත් මැණික නො දැක තෙරුන්ගෙන් “මැණික ගත්තෙහි ද?” යි විචාලේ ය. තෙරහු මැණික නො ගතූමහයි කීහ. නුමුත් ඔහු එය නො පිළිගෙන ලනුවකින් තෙරුන්ගේ හිස වෙළා දණ්ඩකින් මිරිකා ලී ය. තෙරුන්ගේ කන් නාසාදියෙන් ලේ වැගිරෙන්නට වන. එවිට කොස්වා ලිහිණියා අවුත් තෙරුන්ගේ ලේ බොන්නට වන. මැණික්කරු උගට පයින් ගැසී ය. ලිහිණියාත් එතැන්හි ම මළේ ය. තෙරහු ඒ දැක “පින්වත, මැණික ගිල්ලේ ලිහිණියා ය.

උ ා මළ නිසා මිස නැති නම් නො කියමි” යි කීහ. ඔහු ලිහිණියාගේ බඩේ තුබූ මැණික දැක පසුනැවිලි වී නො දැන කළ වරදට කමාව ඉල්ලී ය. එවිට තෙරහු “ඒ නොපගේ වරදෙක් නො වෙයි සංසාරයාගේ ම වරද ය” යි කියා කමා වී වැඩිසේක්, ඒ වේදනාවෙන් ම පිරිනිවී සේක. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

126 ප:- එකෙ- ඇතැම් කෙනෙක්; ගබ්හ- මවු කුසට; උපපජ්ජන්ති-(ඉපදීම් වශයෙන්) පැමිණෙත්. පාපකම්මිනො-පවී කම් කළ සත්‍යයෝ; නිරයං-නරකයට (පැමිණෙති); සුගතිනො-පින් කළ සත්‍යයෝ; සග්ගං-දෙවලොවට; යන්ති-යත්. න+ආසවා-රහත්හු; පරිනිබ්බන්ති-පිරිනිවෙත්.

හා:- මැරෙන අයගෙන් සමහරු මවු කුස උපදිති. පවී කළ අය අපායෙහි උපදිති. පින් කළ අය දෙවලොව උපදිති. කාමාදී ආශ්‍රව නැති රහත්හු පිරිනිවත් පානසේක.

9-11.

127 න අත්තලික්ඛෙ න සමුද්ද මජ්ඣෙ
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස
න විජ්ජති සො ජගතිජ්ජදෙසො
යඤ්චිතො මුඤ්චෙය්‍ය පාපකම්මා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී තුන්දෙනකුත් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් හික්කුන් කීප නමක් දෙවුරම් වෙහෙරට එන්නාහු අතරමහදී අභසින් යන කවුඩකු ගින්තෙන් දගිය බව දුටහ. තවත් හික්කුන් කීප නමක් නැවෙත් ගියහ. නැව මුහුද මැද නිසලව සිටී යේය. නැවියා “කාලකණ්ණියා කවුරු ද?”, යි දැනගනු පිණිස කුසපත් ඇද සිය බිරිඳ කාලකණ්ණි බව දැන වැලි කලයක් ඇගේ බෙල්ලෙහි බැඳ ඇ මුහුදට දමීය. මේ බව ඒ හික්කුහු දුටහ. තවත් හික්කුන් සත් නමක් ගල්ලෙණක සැතපුණහ. මහ ගලක් වැටී දෙරකඩ වැසුණු නිසා උන්වහන්සේලාට සත් දවසක් නිරාහාරව සිටිත්ට සිදුවිය. මේ පිරිස් තුනම අතර මහදී එක්ව බුදුන් කරා ගොස් වැඳ එකත් පස්ව සිට තම තමන් දුටු කාරණාවල හේතු පිළිවෙළින් විචාළහ. බුදුහු ඒ අසා ඒ කදුඩා පෙර ගොවියකු ව සිටී යදී ගොතකුගේ ශරීරයෙහි පිදුරු වෙලා ගිනි තැබූ පවින් අතර

මහ දුගිය බව ද, ස්ත්‍රිය පෙර බල්ලකුගේ කරේ වැලි කලයක් බැඳ දියට දැමූ පවින් ඇයටද එසේ සිදුවූ බව ද, හික්කුන් සත් දෙනා පෙර ගොපලුව ඉපිද තලගොයකු සිටි තුඹසක සිදුරු වැසූ පවින් ගල්ලෙන් කොටු වූ බව ද වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

127 ප:- යස- යම්තැනෙක; යිතො- සිටි තැනැත්තේ, පාපකම්මා- පාප කම්මයෙන්; මුඤ්චෙය්‍යා- මිඳේ ද; සො ජගති + ප දෙසො- එසේ වූ බිම් පෙදෙසෙක්; න විජ්ජති- නැත්තේ ය. අන්තලික්ඛෙ- අභසෙහි ද; න- නැත්තේ ය. සමුද්දමජ්ඣෙ- මුහුදු මැද ද; න- නැත්තේ ය. පබ්බතානං- පච්ඡයන්ගේ; විවරං පවිස්ස- විවරයට වැද; (න- පාපයෙන් මිදීමට තැනක් නැත්තේ ය.)

භා:- තමා කළ පවෙහි විපාක දුකින් මිදිය හැකි බිම් පෙදෙසෙක් අභසෙහින් නැත. මුහුදු මැදත් නැත. පච්ඡ කුහරයකත් නැත. ලොව කොහෙවත් නැත.

වි:- මෙහි පාපකම්මය යනුවෙන් දැක්වනුයේ එහි විපාක දුකය. යම් කෙනෙකු කය, වචන, සිත යන තුන්දෙරින් අකුශලයක් කළොත් එයින් ලැබෙන විපාක දුකින් බේරී සැඟවී සිටීමට සුදුසු භූතක් පොළොවෙහි වත්, අභසෙහි වත්, මුහුදෙහි වත්, පච්ඡ කුහරයෙක වත් නැත. එබඳු බිම් පෙදෙසෙක් කාම, රූප, අරූප යන තුන් ලොවෙහි කොතනක වත් නැත. දෘෂ්ටධම් වෙද්‍ය වශයෙන් මෙලොව දී හෝ, උපපද්‍යාවෙද්‍ය වශයෙන් දෙවන අත් බැවෙහි හෝ, අපරාපර්‍යවෙද්‍ය වශයෙන් සසරෙහි ඉඩ ලැබූ කොතනෙකදී හෝ විපාක දෙන්නේ ය.

9 - 12

128 න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස
න විජ්ජති සො ජගතිජපදෙසො
ය සුචරිතං නජ්ජසහෙථ මච්චු.

පාපවග්ගො නවමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් නිග්‍රොධාරාමයෙහිදී සුප්‍රබුද්ධ ශාක්‍යයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කිඹුල්වත් පුර වැසි සුප්‍රබුද්ධ ශාක්‍යතෙම “තමන්ගේ දු වූ යසෝදරාවන් වැන්දඹු කොට මහණවී යයි ද, තමන්ගේ පුත්

දෙවිදතුන් මහණ කොට ඔහු හා වෛරී ව සිටිය' සි ද බුදුන් කෙරෙහි අසථානයේ වෙර බැඳ ගෙන සිටියේය. එක් දවසක් හෙතෙම බුදුන් වහන්සේට පිඩු සිභා වැඩීමට අවසර නො දී මං අවුරා සිටියේ ය. හෙතෙම ඒ පවින් සන්වන දවස්හි සිය මාලිගා වේදී ම පොළොව පළා ගෙන ගොස් අවිච්ඡේදන උපත. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

128 ප:- යක්- යම් තැනෙක; සීතං- සිටි සකයා; මච්චු- මරණය තෙම; නප්පසහෙථ- නොමඩී ද; සො ජගතිප්පදෙසො- එබඳු බිම් පෙදෙසෙක්; —පෙ—

භා:- යම් තැනක සිටීමෙන් මරුවාට අසුවිය නො හැකි ද, එබඳු තැනෙක් පොළොවෙහි වත්, අහසෙහි වත්, මුහුදෙහි වත්, පච්ඡ කුහරයෙක වත් නැත. එසේ වූ බිම් පෙදෙසෙක් ලොව කොහෙවත් නැත.

වි:- මච්චු නම්: මරණය යි මාත්‍ය මාරය යනු ද මේ මරණය මය. උපන් සකයාට මරණය නියතය; එය පංචස්කන්ධය ඇසුරු කොට පවත්නා ධර්මාවක් හෙයින්. සකයා අහස සිටියත්, මුහුදු මැද සිටියත්, පච්ඡ ගුහාවක සිටියත්, මේ කාමලෝකයේ පමණක් නොව, රූප අරූප ලෝකවල කොතනක සිටියත් මැරිය යුතු ම ය. නො මැරී සිටිය නො හැකිය. සකයන් ජීවත් වන්නේ ජනක කමීයේ (වේගය) ශක්තිය පවතිනතුරු ය. කමී වේගය ගෙවී යත් ම සකයා කොතනක හරි සිටිය තැන ම මැරී වැටෙන්නේ ය. එයට පිහිට විය හැකි කෙනෙක් මේ තුන්ලෝකයේම නැත්තාහ. සච්චලධාරී කිසි ම දෙවියකුට හෝ බ්‍රහ්මයකුට එය කිසිසේත් වළකාලිය නො හැකි ය. උපන් සකයාට මරණය නියත හෙයින්. සකයන් මැරෙන්නේ උපන්නොත් තමයි. නුපන්නොත් මැරෙන්නේ කවරෙක් ද? කිසිවෙක් නැත. එසේ නම් මරණයෙන් වැළකී සිටීමට කළයුත්තේ කුමක් ද? උත්පත්තිය ඇති කරන අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, කමී යන හේතු තුන මුල්සුන් කොට නැති කිරීමය. එ හේතු තුන නැති කළ හැක්කේ රහත් බවට පැමිණීමෙන් ය. රහත් බවට පැමිණි උතුමන්ට නැවත ඉපදීමක් නැත. ඒ නිසා මරණයකුත් නැත. දර නැති ගින්නක් මෙන් සන්සිදෙයි.

නව වන පාප වර්ගය නිමි.

10 - 1.

129 සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො අත්තානං උපමං කත්වා න භනෙය්‍ය න සාතයෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සවග භික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසෙක සත්තරස වග්ගිය භික්ෂුන් සැතපෙන තැන් පිළියෙළ කර ගත් කල්හි සවගභික්ෂුහු එතනට පැමිණ “අපි වැඩි-මහලය, සෙනසුන් අපට දෙව” යි කීහ. සත්තරස වග්ගිය භික්ෂුහු එයට නොකැමති වූහ. එවිට සවගභික්ෂුහු උරණව ඔවුන්ට ගැසූහ. බුදුහු ඒ පුවත අසා ශික්ෂාපද පනවා මේ ගාථාව ද වදාළසේක.

129 ප:- සබ්බෙ- සියලු සත්‍යයෝ; දණ්ඩස්ස- දණ්ඩනයට; තසන්ති-තැනී ගනිත්. සබ්බෙ- සියලු දෙනා; මච්චුනො- මරණයට; භායන්ති- බියවෙත්. අත්තානං- තමා; උපමං කත්වා- උපමා- කොට; න භනෙය්‍ය- නො මරන්නේ ය. න සාතයෙ- (අනුන් ලවා ද) නො මරවන්නේය.

භා:- ලොව සියල්ලෝම දඬුවමට තැනී ගනිත්. සියල්ලෝ ම මරණයට බිය වෙත්. එබැවින්, හැමසතුන් ම විසින් “අන්‍යයෝ තමාසේ ය” යි සලකා අන්‍යයෝ නොනැසිය යුත්තාහ. අනුන් ලවාත් නො නැසවිය යුත්තාහ.

වි:- හැම සත්හු මරණයට බිය වෙත් ද?:- මෙහි දී “හැම සත්හු ම මරණයට බිය වෙති” යි සාමාන්‍යයෙන් වදාළ නමුත් රහතුන් වහන්සේ සත්කාය දෘෂ්ටිය නැති කළ නිසා රූපා රූප ධර්මයන්ගේ බිඳීම් මාත්‍රයක් විනා අනික් මිය යන සතකු නො දක්නා හෙයින් මරණයට බිය නො වෙති. කේශර සිංහයා, ආජාතීය හස්තීරාජයා, ආජාතීය අඛරාජයා, වෘෂභරාජයා යන මොවුහු සත්කාය දෘෂ්ටිය බලවත් හෙයින් තමන්ට ප්‍රතිවිරුද්ධ සත්‍යයකු නො දක්නා නිසා මරණයට බිය නො වෙති.

10 - 2.

130 සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස සබ්බෙසං ජීවිතං පියං අත්තානං උපමං කත්වා න භනෙය්‍ය න සාතයෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සවග මහණුන් සතළොස්වග වහන්දැට අත් ඔසවා තරවටු කොට භය ගැන්වීමක් නිමිති කොට දෙසන ලද්දකි.

130 ප:- —පෙ—සබ්බේසං- සියලුදෙනාට; ජීවිතං- ජීවිතය; පියං- ප්‍රිය ය;—පෙ—

හා:- ලොව සියල්ලෝ ම දඬුවමින් තැනී ගනිති. සියලු දෙනාටම ම ජීවිතය ප්‍රිය ය. ඒ නිසා “තමන්ට මෙන් හැම-සතුන්ට ම ජීවිතය ප්‍රිය ය” යි තමා උපමා කොට සිතා අනුන්-නො පෙළන්නේය. අනුන් ලවාත් නො ද පීඩා කරවන්නේය.

10 - 3.

131 සුඛකාමානී භූතානී යො දණ්ඩෙන විහිංසති
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො න ලභතෙ සුඛං

132 සුඛකාමානී භූතානී යො දණ්ඩෙන නහිංසති
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො ලභතෙ සුඛං

නි:- බුදුහු එක් දවසක් පිඩු පිණිස වඩින විට දඬුවලින් සඪියකුට පහර දෙන ළමයි රංචුවක දැක “කුමක් නිසා සඪියාට ගසවු දූ?” යි විචාළසේක. ඔවුන් “සඪියා අප දේට කෙරෙහි යි සිතා ය” යි කී කල්හි “තොප තමහට සැප කැමති නම් අනුන්ට හිංසා නොකළ යුතු ය” යි වදාරා මේ ගථාවන් වදළසේක.

131 ප:- යො- යමෙක්; අත්තනො- තමහට; සුඛං + එසානො- සැප කැමති වූයේ; සුඛකාමානී- සැප කැමති වූ; භූතානී- සත්‍යයන්; දණ්ඩෙන- දණ්ඩෙන්; විහිංසති- පෙළා ද; සො- හෙතෙම; පෙච්ච- පරලොව; සුඛං- සැප; න ලභතෙ- නො ලබයි.

132 —පෙ—න හිංසති- නො පෙළා ද—පෙ—.

හා:- යමෙක් තමාට සැප කැමතිව තමා සේ ම සැප කැමති සත්‍යයන් දණ්ඩෙන් පෙළා ද ඔහු පරලොව දී සැප නො ලබයි.

යමෙක් තමාට සැප බලාපොරොත්තුවෙන් තමා සේ ම සැප කැමති සත්‍යයන් දණ්ඩෙන් නො පෙළා ද හෙතෙම පරලොව දී සැප ලබයි.

10 - 4.

133 මාවොච ඵරුසං කඤ්චි චුක්තා පට්ඨදෙය්‍යු තං
දුක්ඛා හි සාරම්භකථා පට්ඨදණ්ඩා චුසෙය්‍යු තං

134 සචෙ තෙරෙසි අත්තානං කංසො උපහනො යථා
එසපත්තොසි නිබ්බානං සාරම්භො තෙ න විජ්ජති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරෙදී කුණ්ඩධාන තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවත්නුවර කුණ්ඩධානනම් තෙර නමක් වෙසේ. උන්වහන්සේ මහණ වූ දවස් පටන් ගැනු රූපයක් තමන් පසු පස්සෙන් එයි. තෙරහු ඒ රූපය නො දක්නාහ. සෙස්සෝ දකිති. ඒ ගැනු රුව දුටු වහන්දෑ “කුණ්ඩධාන තෙරහු දුශ්ශීල හ”යි කිහ. එවිට හෙතෙම “දුශ්ශීලයෝ නම් තෙපි ම යි” කීය. හික්කුන් එපවත් බුදුන්ට දන්වූ කල්හි බුදුහු ඒ හික්කුව ගෙන්වා “කුමක් නිසා එසේ කියවු ද?”යි විචාළසේක. දුශ්ශීල නොවූ මට එසේ කියන හෙයින් මමත් ඔවුන්ට දුශ්ශීලයෝ යයි කී වෙමි යි කුණ්ඩධාන කීය. බුදුහු “කුණ්ඩධානය, මොහු තොප හා කැටුව යන එන ස්ත්‍රී රූපය දක එලෙස කියති. ඉන් ඔවුන්ට ඇති වරද, කුමක් ද? නුඹ මොවුන්ගේ කුමක් දක දුශ්ශීල වාදයෙන් කථා කෙරෙහි ද? පෙරත් නපුරු අදහසින් ක්‍රියා කළ නිසා මෙසේ වූ යෙහි ය”යි වදළසේක. හික්කුහු ඒ අසා ඔහු පෙර කළ පාපය විචාළහ. එවිට බුදුහු “මහණෙනි, මේ තෙම කසුප් බුදුන් දවස දෙවියෙකුව ඉපිද සමගිව විසූ සිල්වත් හික්කු දෙනමක් ගැනු රුවක් මවා ගෙන හේද කෙළේ ය. ඒ පවින් අවිච්චියෙහි ඉපිද දුක් විද දුන් මෙසේ වී යයි” අතීත කථාව ද ගෙන හැර දක්වා මේ ගාථාවන් වදළසේක.

133 ප:- කඤ්චි- කිසිවකුට; එරූසං- පරුෂවචනයක්; මා + අවොච- නො කියව. චූත්තා- (තාවිසින් රථ වචන) කියන ලද්දහු; තං- තට; පට්චදෙය්‍යං- පෙරළා කියන්නාහු ය. හි- යම්හෙයකින්; සාරම්භකථා- යුගග්‍රාහ කථාව; දුක්ඛා- දුක් ද; (එහෙයින්) පටි දණ්ඩා- ප්‍රතිදණ්ඩයෝ; තං- තා; චූසෙය්‍යං- ස්පඨි කරන්නාහු ය.

134 සවෙ- ඉදින්; උපහතො- වටින් කැඩූ; කංසො යථා- ලොභොතලියක් මෙන්; අත්තානං- තමා; තෙරෙසි- නිශ්චල කෙරෙහි නම්; එසො- ඒ තෝ; නිබ්බානං- නිවනට; පත්තො + අසි- පැමිණියේ වෙහි. තෙ-නුඹට; සාරම්භො- යුගග්‍රාහය; න විජ්ජති; නො වන්නේ ය.

භා:- කිසිවකුටත් පරුෂ වචන නො කියව. නුඹ විසින් පරුෂ වචන කී කල්හි එයින් කිපෙන්නෝ නුඹටත් පෙරළා පරුෂ වචන කියති. එලෙසින් එකට එක කියා ගැන්ම දුකට කරුණු ය. එසේ ම ඔබ අන්හට පහර දුනහොත් ඔබටත් පෙරළා පහර වදින්නේ ය.

මුවවිට කැඩූ ලොහොතලියක් මෙන් තමාට තමා ම නිසල කර ගත හැකි නම් එසේ වූ ඔබ නිවන් ලබන්නට සුදුස්සෙහි ය. එබඳු වූ ඔබ අතින් එකට එක කියා ගැන්මෙක් ද සිදු නො වේ.

වි:- පරුෂ වචන නම්: අනුන්ගේ සිත් රිදවන්නා වූ රළු වචන කීමය. මෙය ද්වේෂය මුල්කොට ඇති වේ. ආක්‍රෝශ කළයුතු කෙනකු වීමය, ක්‍රෝධ සහගත සිත ඇතිවීමය, අනුන්ගේ සිත් රිදවන වචන කීමය යන අංග තුන සම්පූර්ණ වීමෙන් පරුෂ වචන කමීය සිදුවේ. වචනය රළු වුව ද සිතෙහි ද්වේෂය නැති නම් පරුෂ වචන කීමෙන් සිදුවන පාපය සිදු නො වේ. වචනය මොළොක් වුව ද සිතෙහි ද්වේෂය ඇති නම් පරුෂ වචන කීමෙන් සිදුවන පාපය සිදුවේ.

10 - 5.

135 යථා දණ්ඩෙන ගොපාලො ගාවො පාවෙති ගොවරං එවං ජරා ච මච්චු ච ආයුං පාවෙන්ති පාණිනං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් පුචාරාමයෙහිදී විසාකාදි උච්චි යන්ගේ පෙහෙවස් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් පෝය දිනයෙක පන්සියයක් පමණ උපාසිකාවරු පෙහෙවස් සමාදන්ව විහාරයට ගියහ. විසාකාවෝ ඔවුන් ළඟට ගොස් ඔවුන්ගෙන් “පෙහෙවස් සමාදන්වුවහු කුමක් පතා ද?” යි විචාළහ. ඔවුන් අතුරෙන් මැහැලි ස්ත්‍රීහු “දිව්‍ය සම්පත් පතාය” යි ද මධ්‍යම ස්ත්‍රීහු “සපත්ති රෝෂයෙන් මීදෙනු පිණිස ය” යි ද තරුණියෝ “පළමුකොට පුතුන් ලබනු පිණිස ය” යි ද කුමාරිකාවෝ “බාලකල ම සරණයාම පිණිස ය” යි ද කීහ. විසාකාවෝ ඒ අසා ඔවුන් කැඳවා ගෙන බුදුන් කරා ගොස් එපවත් සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “විසාකාවෙති, මෝහයෙන් මුළා වූ මේ සතියෝ නිවන් පතන්නෝ නො වෙති” යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

135 ප:- යථා- යම්සේ; ගොපාලො- ගොපලු තෙම; දණ්ඩෙන- දණ්ඩෙන් (පැහැර); ගාවො- ගෙරින්; ගොවරං- තණබිමට; පාවෙති- ගෙන යේ ද; එවං- එපරිද්දෙන් ම; ජරා ච- ජරාව ද මච්චු ච- මරණය ද; (යන මොහු) පාණිනං- සතියන්ගේ; ආයුං- ආයුෂය; පාවෙන්ති- කෙළවරට පමුණුවත්.

හා:- ගොපල්ලෙක් කෙට්ටෙන් ගසමින් ගවයන් තණ බීමට ගෙන යන්නේ යම්සේද එසේම ජරාවත්, මරණයත් යන දෙදෙනා සන්ධියන්ගේ ආයුෂය කෙළවරට පමුණුවති.

වි:- ජරාව නම්: දත් වැටීම, කෙස් පැසීම, ඇඟ රැළී වැටීම, ගොනැස්සක් සේ වක්වීමාදී ස්කන්ධයන්ගේ මේරීමෙන් ඇතිවන දිරා යාම යි. මේ ජරාව ඇසින් බලා දැනගත හැක්කේ නොවෙයි. ඇසට පෙනෙන්නේ ජරාව ගිය මහෙහි ඇති ලකුණු පමණෙක. දිය, ගිනි, සුළං ආදිය ගිය මහ බිඳී, සිඳී, දැවී ගිය තණ ගස් ආදියෙන් ප්‍රකටව පෙනෙන්නාසේ කෙස් පැසීම, දත් වැටීම, ආදියෙන් ජරාව ගිය මහ ප්‍රකට ව දත හැකිය. මරණය නම්: ස්කන්ධයන්ගේ බිඳීයාම ය. විශේෂයෙන් ආයු, උස්මා, විඤ්ඤාණ යන තිදෙනා සිරුරෙන් පහව යාම ය.

10 - 6

136 අඵ පාපානි කම්මානි කරං බාලො න බුජ්ඣති සෙහි කම්මෙහි දුම්මෙධො අග්ගිද්ධිඨො ව කජ්ජති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුම්වනායෙහිදී අජගර ප්‍රේතයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසෙක මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ ගිජු කුළු පව්වෙහිදී ගවු සියයක් පමණ දිග ඇති පිඹුරකු වැනි ප්‍රේතයකු දුටු සේක. උගේ හිසින් නැඟි ගිනි දෑල් සිරුරු කෙළවරට යයි. සිරුරු කෙළ වරින් නැඟි ගිනි දෑල් හිස කරා යයි. දෙ ඇළයෙන් නැඟි ගිනි දෑල් සිරුර මැදට එයි. මහ තෙරුන් බුදුන් හමුවෙහිදී ඒ ප්‍රේතයා ගැන ප්‍රකාශ කළ විට එය අසා සිටි වහන්දෑ ඔහු පෙර කළ පව බුදුරදුන් ගෙන් විවාළහ. බුදුහු “මහණෙනි, ඒ ප්‍රේත තෙම කසුප් බුදුන් දවස මිනිසෙකුව ඉපිද බුදුන්ගේ ප්‍රධාන දයක වූ සුමංගල නම් සිටු කෙරෙහි වෙර බැඳ සත් වරෙක ඔහුගේ කුඹුරු ගිනිලා දවාපිය. සත් වරෙක ගවයන් ගේ කැල් කපාපිය. සත් වරෙක ගෙවල් ගිනිලා දවාපිය. ඔහුගේ වෛරය මෙපමණකිනුත් සංසිදුවා ගත නො හී ඒ සිටාණන් කළ විහාරය ද ගිනිලා දවාපිය. මෙසේ හෙතෙම තමන් කළ ඒ පවින් අපායෙහි ඉපිද දුක් විඳ දැන් මේ ප්‍රේතව ඉපිද දුක් විඳිනේ ය” යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

136 ප:- අඵ- තව ද; පාපානි කම්මානි- පවිකම්; කරං- කරන්නා වූ; බාලො- අඤ්ඤා තෙම; න බුජ්ඣති- (එයින් වන විපාකය) නො දනී. දුම්මෙධො- ඒ අඤ්ඤා තෙම; සෙහි කම්මෙහි- සවකීය කම්මයෙන්; අග්ගිද්ධිඨො + ඉධ- ගින්නෙන් දැවුණකු මෙන්; කජ්ජති- නැවේ.

භා:- මෝඩයා පවකම් කරන්නේ එයින් ඇති වන දරුණු විපාකය තේරුම් නො ගනී. ඒ අනුවණයා සාධකීය පාප කම්යන් නිසාගින්නෙන් දූවුණකු මෙන් කායික වෛතසික සංතාපයෙන් තැවේ.

10-7.

- 137 යො දණ්ඩෙන අදණ්ඩෙසු අප්පදුට්ඨෙසු දුස්සති,
දසන්නමඤ්ඤතරං යානං ඛිප්පමෙව නිගච්ඡති.
- 138 වෙදනං ඵරුසං ජාතිං සරිරස්ස ච හෙදනං
ගරුකං වාපි අඛාධං චිත්තක්ඛෙපංව පාපුණෙ
- 139 රාජතො වා උපස්සග්ගං අබ්භක්ඛානංව දරුණං,
පරික්ඛයංව ඤ්ඤිතං හොගානංව පහංගුරං
- 140 අඵවස්ස අගාරානි අග්ගි ඩහති පාවකො,
කායස්ස හෙද දුප්පඤ්ඤො නිරයං සොපපඡ්ඡති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් වේච්චනයෙහිදී මුගලන් මහ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් රජගහ නුවර වැසි තීර්ථකයෝ එක්ව “මුගලන් මහ තෙරුන් නිසා ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ට ලාභ සත්කාර වැඩි විය. උන් මැරුවොත් ඒ ලාභ සත්කාරයන් අප කරා එනි”යි මන්ත්‍රණය කොට සොරුන් කැඳවා මසු දහසක් දී තෙරුන් මරන්ට කීහ. සොරහුන් එය බාර ගෙන කළුගල්ලෙන්දී තෙරුන් අල්වා ගෙන සියලු සිරුරෙහි ඇට තළා සාල්ලෙක පුරා ලුසාල් මෙන් සුණු කොට පියා මළා යි සිතා එක් කැලයකට දමා ගියහ. තෙරුන් වහන්සේ “බුදුන් දැක පිරිනිවන් පාමි” යි සිතා අත්බැව ධ්‍යානයෙන් වෙළා තර කොට ගෙන බුදුන් කරා එළඹ වැද පිරිනිවන් පාන්ට අවසර ගත්සේක. නැවත උන්වහන්සේ බුදුන්ගේ අයැදුමෙන් අහසට නැඟී ප්‍රාතිභායඪී දක්වා බණක් වදුරා කළුගල්ලෙන්ට වැඩ එහිදී පිරිනිවන් පෑසේක. අජාසත් රජ තෙමේ ද ඒ අපරාධය දැන වරපුරුෂයන් යොදවා ඒ සොරුන් පන්සියය හා නිවටුන් පන්සිය යන් අල්වා නොයෙක් දරුණු වද දී මැර විය. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට “නිරපරාධයන්ට අපරාධ කළවුන් මෙලොවත් පරලොවත් දරුණු දුක් විඳිති” යි වදුරා මේ ගාථාවන් වදළ සේක.

137 ප:- යො- යමෙක්; අදණ්ඩෙසු- දඬුවමට නො නිසි වූ; අප්පදුට්ඨෙසු- ද්වේෂ නො කළ (රහතුන් විෂයෙහි); දණ්ඩෙන-

දඬුවමින්; දුස්සති- අපරාධ කෙරේ ද; (හෙතෙම) දසන්තං- දස වැදැරුම් දුටු හේතුන් අතුරෙන්; අඤ්ඤකරං යානං- එක්තරා දුකකට; බීජපං + එව- වහා ම; නිගවිජති- පැමිණෙයි.

138 එරුසං- රළු වූ; වෙදනං- ශාරීරික වේදනාවකට හෝ; ජානිං- ධන භානියකට හෝ; සරීරස්ස ව හෙදනං- ශරීර හේදය කට හෝ; අපි- නැවත; ගරුකං ආබාධං වා- බලවත් රෝගයකට හෝ; විත්තක්ඛෙපං වා- ඔල්මාදයකට හෝ; පාපුණං- පැමිණෙයි.

139 රාජතො- රජුන්ගෙන් වන; උපස්සග්ගංවා- උවදුරකට හෝ; දරුණං- දරුණු වූ; අබ්බක්ඛානංවා- අභ්‍යාබ්‍යානයකට හෝ; ඤාතීනං- නැයන්ගේ; පරික්ඛයං වා- විනාශයට හෝ; භොගානං- හෝගයන්ගේ; පහංගුරං වා- විනාශයට හෝ (පැමිණෙයි).

140 අථ වා- නැතහොත්; අස්ස- ඔහුගේ; අභාරානි- ගෙවල්; පාවකො- පාවකනම් වූ; අග්ගි- ගින්න; ඩහති- දවයි. සො දුප්පඤ්ඤෙ- ඒ අඤාන තෙම; කායස්ස හෙද- මරණින් මතු; නිරයං- නරකයට; උපපජ්ජති- පැමිණෙයි.

භා:- යමෙක් දඬුවමට නො සුදුසු වූ කිසිවකුට වරද නො කළ උතුමන්ට අපරාධයක් කෙළේ නම්, හෙතෙම පහත සඳහන් දස වැදැරුම් කරුණුවලින් එකකට වහා පැමිණේ.

ඒ පුද්ගල තෙම අත්පා බිදීම් ආදියකට හෝ, ගීඪී රෝගාදියෙන් උපන් දරුණු ශරීර වේදනාවකට හෝ, ධන භානියකට හෝ; ඔළු පැළීම් ආදි සිරුර බිදීමකට හෝ, කාස ශ්වාසාදි දරුණු රෝගයකට හෝ, යකුන් වැඟීමෙන්, පිත් කිපීමෙන් වන ඔල්මාදයකට හෝ පැමිණේ.

රජුගෙන් වන උවදුරකට හෝ, “තෝ අසවල් තැන සොරකම් කෙළෙහි ය, මංපැහැරුයෙහි ය” යනාදි නුදුටු, නො කී, නො කළ, දූය පිළිබඳ බොරු දෙණාරෝපනයකට හෝ, තමාට පිහිටවීමට සිටී නැයන්ගේ පිරිහීමකට හෝ, සම්පත් විනාශයකට හෝ පැමිණේ.

එසේත් නැත හොත් ඔහුගේ ගෙවල් ගිනි ගනී. ඒ අනුවණයා මෙලොවදී මෙකී විපත් දසයෙන් එකකට පැමිණ මරණින් මතු අපායෙහි ඉපිද දුක් විදී.

වි:- විපත්ති දසය නම්: දරුණු වේදනාව 1, ධනහානිය 2, සිරුර බිඳීම් 3, දරුණු රෝග 4, උමතු බව 5, රජුගෙන් වන උවදුරු 6, බොරු දෙමාරෝපන 7, හිතවත් නෑයන්ගේ විනාශය 8, විස්තුවිනාශය 9, සිය ගෙය ගිනි ගැනීම 10, යන මේවා ය.

10 - 8.

141 න නග්ගවරියා න ජටා න පංකා
නානාසකා උණ්ඩිලසායිකා වා
රජො ව ජල්ලං උක්කුටිකප්පධානං
සොධෙන්ති මච්චං අවිතිණ්ණකඩබං

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරෙදී බහු භණ්ඩික භික්ෂුවක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් කෙළෙඹියෙක් සිය බිරිද මළ කල්හි මහණවීමට අදහස් කොට තමාගේ වාසයට ලැගුම් ගෙවල් ආදිය කරවා ගබඩාවල සහල්, ගිනෙල්, මී සකුරු ආදිය පුරවා තබා මහණ විය. හෙතෙම සිය වැඩ කරුවන් ලවා ම රුවි ලෙස බොජුන් ඉදි කරවා වළඳයි. ඊ දවල් දෙකට වෙන වෙන ම තුන් තුන් සිවුරු පොර වමින් බොහෝ පිරිකර ඇතිව වෙසෙයි. භික්ෂුහු ඔහු බොහෝ පිරිකර ඇතිව සිටින බව දැන එපවත් බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා ඔහු ගෙන්වා භික්ෂුන්ගේ කියමන සැබෑද? යි විචාළහ. එකල හෙතෙම එයට කිපී “එසේ වී නම් මෙලෙස සිටීම යහපත් ද?” යි පොරෝනා සිවුරු ගලවා දමා අදනය පමණකින් සිටියේ ය. එවිට බුදුහු “මහණ, නුඹ පෙර දිය රකුසුව උපන් කල පවා රැක ගෙන සිටි හිරිඔතප් දැන් මහණ ව සිටත් නො රක්නෙහි ද?” යි දෙවධම් ජාතකය ද ගෙන හැර දක්වා මේ ගාථාව වදළසේක.

141 ප:- අවිතිණ්ණකඩබං- නො නැසූ සැක ඇති; මච්චං- සකයා; නග්ගවරියා- නග්ග ව කරන තපස් ද; න සොධෙන්ති- පිරිසිදු නො කෙරෙත්. ජටා- ජටා දූර්ම ද; න- පිරිසිදු නො කෙරෙති. පඩිකා- ඇඟ මඩ ගැල්වීම් ද; න-පෙ-; අනාසකා- අහර නො වළඳ කරන තපස් ද; න-පෙ-; උණ්ඩිලසායිකා වා- බීම හෙව කරන තපස් ද; න-පෙ-; රාජොජ්ජල්ලං ව- ඇඟ රජස් දූර්ම ද, න-පෙ-; උක්කුටිකප්පධානං- උක්කුටිකයෙක ම හිද කරන තපස් ද; න-පෙ-

හා:- යමෙක් මහ නැණින් සැකය දුරු නො කොට “මම නිවන් නැමැති ශුද්ධිය ලබමි” යි නග්ග ව විසීමේ වත්, ජටා මඩුලු දරා කරන තපසින් වත්, දත් මල නො සෝද ඇඟ මඩ

ගල්වා කරන තපසින් වත්, අහර නො වළඳ කරන තපසින් වත්, අපවුත, ගෝවුත සමාදන් ව බීම වැද හෙව කරන තපසින් වත්, ඇහේ දැලි දුලි ඇතිව නො නා සිට කරන තපසින් වත්, උක්කුට යෙන් ම හිඳ කරන තපසින් වත් පිරිසිදු නො වේ.- නිවනට නො පැමිණේ.-

10 - 9.

142

අලඬකතො වෙපි සමං වරෙයා
සන්තො දන්තො නියතො බ්‍රහ්මචාරී
සබ්බෙසු භුතෙසු නිධාය දණ්ඩං
සො බ්‍රාහ්මණො සො සමණො සහික්ඛු.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සන්තති මහා මාත්‍යයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් කලෙක කොසොල් රජහුගේ දනවුවක සොරුන්ගෙන් උවදුරු ඇති විය. සන්තති මහාමාත්‍ය තෙම එහි ගොස් එය සංසිද් විය. රජ තෙම එයට සතුටුව ඔහුට සත් දවසකට රාජ්‍යය දී නැටීම ගී කීමහි දක්ෂ සත්‍රියකුත් දින. හෙතෙම සතියක් මුළුල්ලෙහි රා බොමින් රජ සිරි විඳියි. ගී කියමින් නටමින් සිටි ස්ත්‍රිය එකෙණෙහි ම මැරී වැටිණ. මහාමාත්‍ය තෙම එය දැක, බලවත් ශෝකයට පැමිණ බුදුන් කරා ගොස් එපවත් සැලකෙලේ ය. බුදුහු ඒ අසා ඔහුට ධර්මදෙශනා කළසේක. හෙතෙම බණ අසා රහත් විය. එකෙණෙහි ම උන්වහන්සේ තමන්ගේ ආයුෂ්‍යය ද පිරිහුණු බව දැන බුදුන් වැඳ අවසර ගෙන අහස්හි වැඩ හිඳ පිරිනිවිසේක. දම් සෙබෙහි රැස් වූ වහන්දැ “සන්තති අමාත්‍යයන් හන් පළන් අබරණ පිටින් ම සිට බණ අසා රහත් ව අහස්හි හිඳ පිරිනිවන් පෑ හෙයින් ශ්‍රමණ ව්‍යවහාරය කළ යුතු ද? නැතහොත් බ්‍රාහ්මණ ව්‍යවහාරය කළ යුතු ද?” යි කථාවක් ඉපිදවූහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, ඔහුට ශ්‍රමණ ව්‍යවහාරය ද සුදුසු ය, බ්‍රාහ්මණ ව්‍යවහාරය ද සුදුසු ය” යි වදා මේ ගාථාව වදාලසේක.

142 ප:- අලඬකතො අපි- සැරහුණු පුද්ගල තෙමේ ද; වෙ- ඉදින්; සමංවරෙයා- සංයමයෙහි යෙදී පවතී ද; සන්තො- ශාන්ත ද; දන්තො- දැමුණේ ද; නියතො- මාරී නියමයෙන් නියත ද; බ්‍රහ්මචාරී-බමසර ඇත්තේ ද; සබ්බෙසු භුතෙසු- සියලු සතුන් කෙරෙහි; දණ්ඩං- දණ්ඩය; නිධාය- දුරුකොට (වෙසේ ද); සො-හෙතෙම; බ්‍රාහ්මණො- බ්‍රාහ්මණ නම් වේ; -පෙ-; සමණො- ශ්‍රමණ නම් වේ; -පෙ-; හික්ඛු- හි ක්‍ෂු නම් වේ.

හා:- යමෙක් ඇඳුම් පැළඳුම්වලින් සැරසුණේ නමුත් කායාදී සංයමයෙහි යෙදී ශාන්තව, දන්තව, ශාසන මාභී බ්‍රහ්මචර්යායෙන් යුක්ත ව වෙසේ නම්, සියලු සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් වළකීනම් ඒ පුද්ගල තෙම නියම බ්‍රාහ්මණයෙකි; නියම ශ්‍රමණයෙකි; නියම භික්ෂුවකි.

වි:- බ්‍රාහ්මණ යනු: ‘‘බ්‍රහ්මං අණතීති බ්‍රාහ්මණො’’ යි කී බැවින් වේදය හදාරානු යි බ්‍රාහ්මණ නම්. මෙහිදී බ්‍රහ්මණ නාමයෙන් හඳුන් වන්නේ එබඳු ජාති බ්‍රාහ්මණයෙක් නො වෙයි. ක්ෂීණාශ්‍රව මහ රහතන් වහන්සේ ය. උන්වහන්සේ සියලු කෙලෙසුන් සිතින් බැහැර කළ නිසා බ්‍රාහ්මණ නම් වනසේක. සමණ යනු ද සමීන වූ පාපයන් ඇති තැනැත්තා ය. රහතන් වහන්සේ සියලු පාපයන් සංසිදලූ හෙයින් ශ්‍රමණ නම් වනසේක. හික්බු යනු සසරෙහි භය දැක්ක තැනැත්තා හෝ කෙලෙසුන් බිඳ ලූ තැනැත්තා ය. රහතන් වහන්සේ සසරෙහි භය දැක්නා නිසත් සියලු කෙලෙසුන් බිඳ ලූ නිසත් හික්බු නම් වනසේක.

10 - 10.

143 හිරි නිසෙධො පුරිසො කොච් ලොකස්මිං විජ්ජති,
යො නින්දං අප්පබොධති අස්සො හද්‍රො කසාමිච.

144 අස්සො යථා හද්‍රො කසා නිච්චයො
ආතාපිනො සංවෙගිනො හවාඨ
සද්ධාය සිලෙන ච විරියෙන ච
සමාධිනා ධම්මචිනිච්ඡයෙන ච
සම්පන්නවිජ්ජාවරණා පතිස්සතා
පහස්සඨ දුක්ඛමිදං අනප්පකං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී පිලෝතික භික්ෂුව අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ භික්ෂු තෙම මහණවීමට පෙර තමන් ඇඳ සිටි කිලුටු රෙදි කැබැල්ලත් සිභා කැ කබලත් ගසෙක අත්තක් පිට තබා තිබුණේය. හෙතෙම පසු කලෙකදී ශාසනයෙහි උකටලී ව සිවුරු හරනට සිතා රෙදි කඩ තිබෙන තැනට ගොස් එය අතට ද ගත්තේ ය. යළි ‘‘අලප්ථි තැනැත්ත, උතුම් බුදුසසුන හැර මේ රෙදි කඩ ඇඳ ගෙන සිභා කන්ට යන්නෙහි දු’’ යි තෙමේම තමාට අවවාද කොට ගෙන උකට ලී බව හැර පෙරළා විහාරයට ගියේ ය. ඒ භික්ෂු තෙම

මෙසේ කීපවරක් ම උකටලී ව සිවුරු හරනට රෙදි කඩ ළඟට ගියේ ය. ඒ හැම වර ම තමන්ට තමා ම අවවාද කොට ගත්තේ ය. අවසානයේදී සසර කලකිරී විදසුන් වඩා රහත් විය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

143 ප:- කසා- කස පහර වළකන්නා වූ; **හද්‍රො අස්සො** ඉව- උතුම් අසකු මෙන්; **යො-** යමෙක්; **නින්දං-** නින්දාව; **අප්ප** **බොධනි-** දුරුකර ගනී ද; **හිරිනිසෙධො-** ලජ්ජායෙන් අකුසලයන් දුරුකරන; **කොච්ච පුරිසො-** කිසි පුරුෂයෙක්; **ලොකස්මි-** ලෝකයෙහි; **විජ්ජති-** ඇත්තේ ය.

144 කසානිච්චධො- කසයෙන් තළන ලද; **හද්‍රො අස්සො** **යථා-** උතුම් අසකු මෙන්; **ආතාපිනො-** වීර්ය ඇත්තෝ ද; **සංවෙ** **ගිනො-** සසර කලකිරීම ඇත්තෝ ද; **හවාථ-** වවු, **සද්ධාය-** ශ්‍රද්ධා වෙන් ද; **සිලෙන ව-** සිලයෙන් ද; **විරියෙන ව-** වීර්යයෙන් ද; **සමාධිනා-** සමාධියෙන් ද; **ධම්මචිනිච්ඡයෙන ව-** විද්ධිනා ප්‍රඥා වෙන් ද; **සම්පන්නවිජ්ජාවරණා-** සම්පූර්ණ වූ විද්‍යාවරණ ඇති ව; **පතිස්සනා-** සිහියෙන් යුක්ත ව; **අනප්පකං-** බොහෝ වූ; **ඉදං** **දුක්ඛං-** මේ සසර දුක; **පහස්සථ-** දුරු කරවු.

හා:- තමාට වන මදිකම ගැන සලකා කස පහරින් වැළකෙන ආචාර්ය අභයකු මෙන් යමෙක් තමාට උපන් නින්දාව සිතින් ඉවත් කෙරේ ද, “මා වැන්නකු අකුශල විතකියන්ට වසභවීම සුදුසු නො වේ ය” යි මෙසේ පාපයෙහි ලජ්ජාවෙන් කෙලෙසුන් දුරු කරන්නා වූ පුද්ගලයෙක් ලොව ඇති වන්නේ කලාතුරකිනි.

යම් කිසි ප්‍රමාද කරුණක් නිසා කසයෙන් පහරක් ලදුවත් එවෙලේ පටන් ඒ ගැන ලජ්ජා වන ආචාර්ය අභයකු මෙන් කෙලෙස් තවන වීර්ය ඇත්තෝ වවු. සසර කලකිරෙවු. ශ්‍රද්ධාව, ශීලය, වීර්ය, සමාධිය, ධම්මචිනිච්ඡවය හෙවත් විද්ධිනා ඥානය, සම්පූර්ණ වූ විද්‍යාවරණය, එළඹ සිටි සිහිය යන මෙයින් යුක්ත ව මේ මහත් වූ සසර දුක දුරලවු.

වි:- **ධම්මචිනිච්ඡවය** නම්: සදෙස් නිදෙස් දෙය වෙන් කොට අවබෝධ කොට පෙන්වන විද්ධිනා ප්‍රඥාවයි. **විජ්ජාවරණ** නම්: ත්‍රිවිද්‍යා අෂ්ටවිද්‍යා පසළොස් වරණ ධම්මයෝය. එහි ත්‍රිවිද්‍යා නම් පුච්චි නිවාසානුස්මානිඥානය 1, දිව්‍යවක්ඛුරභිඥානය 2, ආශ්‍රවක්ඛයකරඥානය 3 යන මොහු ය. **අෂ්ටවිද්‍යා** නම්:

මුලින් කී දෙනෙකු සහිත විදේශිකාදානය 4, මනෝමයසාද්ධිදානය 5, සාද්ධිවිධානය 6, දිව්‍යශ්‍රෝත්‍රදානය 7, පරචිත්තවිජානනාදානය 8 යන මොහු ය. මොහු අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්මයන් පිළිබඳව තත්‍වය අවබෝධ කොට දැන ගන්නා නිසාත්, නිවන් රසය තත් වූ පරිදි විඳ ගන්නා නිසාත් තමන්ට සතුරු වූ අවිද්‍යා නැමැති ගනදුර පළා දුරු කරන නිසාත් විද්‍යා නම් වෙති.

පසළොස් වරණ ධර්ම:- ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවරය 1, ඉන්ද්‍රිය සංවරය 2, හෝජනයෙහි පමණ දැනීම ය 3, නිදිවර්ජිත කිරීම ය 4, ශ්‍රද්ධාව ය 5, පාපයට ලජ්ජාවීම ය 6, පාපයට බිය වීම ය 7, බහුශ්‍රැත බව ය 8, පරාක්‍රම ය 9, සිහිය 10, ප්‍රඥාව ය 11, ආකාසානංවායතන ය 12, විඤ්ඤානංවායතනය 13, ආකිංචඤ්ඤයතනය 14, නෙවසඤ්ඤානසඤ්ඤයතනය 15 යන මොහු ය. මෙකී ධර්ම පසළොස් නිවන් දැකීමට උපකාර වන හෙයින් වරණ නම් වෙති.

10 - 11.

145 උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා උසුකාරා නමයන්ති තෙජනං,
දරුං නමයන්ති තවජකා අත්තානං දමයන්ති සුබ්බතා.
දණ්ඩවග්ගො දසමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සුබ සාමණේරයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවත් නුවර ඉසුරුමත් සිටු කුලයෙක් විය. ඒ කුලයෙහි සුබ නම් සත් හැවිරිදි කුමාරයෙක් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ ළඟ පැවිදි විය. එක් දවසක් තෙරුන් වහන්සේ සුබ සාමණේරයන් සමග පිඩු සිභා වඩනාසේක්, අතර මහදී ඇළ ආදිය දැක පණ්ඩිත හෙරණුන්දෑ මෙන් මේ සාමණේරයන් වහන්සේ ද විචාර දැන පෙරළා විහාරයට පැමිණ භාවනා කොට රහත් වූහ. බුදුහු ඒ හිමිනි කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

145 ප:- නෙත්තිකා-පෙ- 6 වැනි වග 80 වැනි ගාථාව බලනු.

දසවන දණ්ඩ වර්ගය නිමි.

11 - 1.

146 කො නු භාසො කිමානන්දෙ නිව්වං පඡ්ජලිතෙ සති,
අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා පදීපං න ගවෙස්සථ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී විශාකාවන්ගේ යෙහෙළියන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් විශාකා මහ උවැසිය බණ ඇසීමට තමන්ගේ පන්සියයක් යෙයෙළියන් සමග විහාරයට ගියා ය. ඒ ස්ත්‍රීහුත් විසාකාවට රහසින් රා බී ධම්මාලාවට ගොස් බුදුන්ට අභිමුඛව හුන්හ. විසාකා උවැසිය ඔවුන්ට බණ වදරනු පිණිස බුදුන්ට ආරාධනා කළාය. එවිට ඒ ස්ත්‍රීහු මත් ව බුදුන් ඉදිරියෙහි නටන්ටත් අත්පිඩි ගසමින් සිනාසෙන්නත් පටන් ගත්හ. බුදුහු ඒ දක අන්ධකාරයක් මවා ඔවුන් බිය ගැන්වූහ. එකල මරණ බියෙන් තැති ගත් ඔවුන්ගේ රාමනය ද සංසිදිණ. බුදුහුත් අතුරුදහන් ව මහමෙර මුදුනෙහි වැඩ සිට බුදුරැස් විහිදුවා ඉදිරියේ වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළසේක. ස්ත්‍රීහු සෝවාන් වූහ.

146 ප:- නිව්වං- නිතර; පඡ්ජලිතෙ සති - ඇවිල ගෙන දිලියෙන කල්හි; කො නු භාසො- කවර සිනාවෙක් ද; කිං- ආනන්දො- කවර සතුටෙක් ද; අන්ධකාරෙන- අඳුරෙන්; ඔනද්ධා- වලදනා ලද; (තෙපි) පදීපං- ප්‍රඥප්‍රදීපය; න ගවෙස්සථ කුමට නො සොයවූ ද?

හා:- මේ ලෝවැසි ජනතාව රාගාදී එකොළොස් ගින්නකින් නිතර ඇවිල ගෙන දිලියෙද්දී නොපටකුමන සිනාවක් ද? කුමන සතුටක් ද? අවිද්‍යා නමැති ගනඳුරෙන් වෙළුණු තෙපි එය නසනු පිණිස මහපල නැණ පහන කුමක් නිසා නොසොයවූ ද?

වි:- එකොළොස් ගින්න නම්: රාගය ද්වේෂය 2, මෝහය 3, ව්‍යාධිය 4, ඡරාව 5, මරණය 6, ශෝකය 7, වැලපීමය 8, කායික දුකය 9, වෛතසික දුකය 10, බලවත් ආයාසය 11, යනු එකොළොස් යි.

මෙහි පදීප යනු සෝවාන් ආදී මාගී ප්‍රඥාව හා ඵල ප්‍රඥාවය එය අවිද්‍යා නමැති ගනඳුරට පහනක් වැනි ය.

11 - 2.

147 පස්ස චිත්තකතං බිම්බං අරුකායං සමුට්ඨිතං,
ආතුරං බහුසඬිකප්පං යස්ස නත්ඨි ධූවං ඨිති

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් රජගඟ නුවරදී සිරිමා නම් වෙසඟන අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගඟ නුවර රුසුඵුවෙන් දෙවඟනක් සේ බැබළෙන සිරිමා නම් වෙසඟනක් වූවා ය. ඔ තොමෝ බණ අසා සෝවාන් ව දිනපතා දන් දෙන්නී හදිසි රෝගයකින් තරුණ වියෙහිදී ම කලුරිය කළා ය. බිම්සර රජ තෙමේ ද එය දූන බුදුන්ට ආරාධනා කොට මහජනයා සහිත ව සොහොනට ගියේ ය. මළ සිරුර ඉදිමී නිල් ව ගොස් තිබුණි. නවදෙරින් පණුවෝ වගුළඟ. බුදුහු ඒ දූක පෙර මුත් කරා එන කෙනකු කියක් දිය යුතු ද? යි රජු අතින් විචාලසේක. රජ තෙම “සොමීනි, දවසකට මසු දහසක් දිය යුතු ය” යි කී ය. එසේ වී නම් “දූනුත් මසු දහසක් දී සිරිමාව ගන්ට කියව” යි වදාලසේක. රජු එසේ විධාන කොට ගන්නකු නැති බැවින් ක්‍රමයෙන් ගණන් අඩු කොට අවසානයේ දී නොමිලේ ම ගන්ට කී නමුත් කිසිවෙක් නො ගත්හ. බුදුහු ඒ කාරණය බලා “මහණෙනි, පෙර මසු දහසක් දී එක දවසකට ලබන තරම් බොහෝ දෙනාට ප්‍රිය වූ සිරිමාවන් අද නොමිලයේ වත් ගන්ට කෙනෙක් නැත්තාහ. නිස්සාර වූ මේ කුණු ශරීරයේ සැටි බලවු” යයි වදාරා මේ ගාථාව වදාලසේක.

147 ප:- යස්ස- යම් ශරීරයක්හුගේ; ධුවං යිති- සථීර පැවැත්මෙක්; නසී- නැද්ද; අරුකායං- වණ ගොඩක් වූ; සමුවධී තං- ඇටින් ගළපා සිටුවන ලද; ආතුරං- ගිලන් වූ; බහුසංකප්පං- බොහෝ දෙනා විසින් (සුභ යයි) සලකන ලද; විත්තකතං- (වස්ත්‍රාදියෙන්) විසිතුරු කරන ලද; බිම්බං- මේ ශරීරය; පස්ස- බලව.

භා:- සථීර පැවැත්මක් නැති මහා වණ මුඛ නවයක් ඇති හෙයින් වණ ගොඩක් වූ, ඇට කටුවලින් ගළපා සිටුවන ලද, ගිලන් වූ, බොහෝ දෙනා විසින් යහපත් යයි නොයෙක් අයුරින් කල්පනා කරන ලද ඇලුම් පැළඳුම්වලින් සරසන ලද මේ ශරීරය දෙස බලවු.

වි:- මහා වණ මුඛ නවය නම්: කට, දෙඇස්, දෙකන්, දෙනාසා, මල මහ, මුත්‍ර මහ යන මොහු ය. මේ සිදුරු නවයෙන් නිතර දුගඳ වහනය වන හෙයින් ද අශුවී වැගිරෙන හෙයින් ද මොවුහු වණ මුඛ නම් වෙති.

148 පරිජිණ්ණමිදං රූපං රොගනිඩ්ඪං පහංගුරං,
හිජ්ජති පුත්තිසන්දෙහො මරණන්තං හි ජීවිතං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී උත්තරා නම් මෙහෙණිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ සථවිරි තොමෝ එකසිය විසි හවුරුදු වයස් ඇත්තී ය. ඕ පිඬු සිභා ලත් ආහාරය පිට පිට ම දවස් තුනක් වහන්දූට පිළිගන්වා නිරාහාර වූවා ය. සතර වන දවස් සිභා ඇවිදිනී මහ පටු තැනෙකදී බුදුන් දැක ඉවත් වන්නී තමන්ගේ ම සිවුරු පොටෙක පැකිළි බිම වැටුණා ය. බුදුහු ඒ දැක “මෙහෙණිය, ඉතා දුච්ච වූ යෙහි ද?” යි වද්‍යා මේ ගාථාව වදාළසේක.

148 ප:- ඉදං රූපං- මේ රූපය; පරිජිණ්ණං- ඉතා දිරා ගියේ ය; රොගනිඩ්ඪං- රෝගයට කැදල්ලක් බඳු ය; පහංගුරං- වහා නස්නා සුලු ය; පුත්තිසන්දෙහො- මේ කුණුකය; හිජ්ජති- බිඳෙන්නේ ය. හි- යම් හෙයකින්; ජීවිතං- ජීවිතය; මරණං + අන්තං- මරණය ම අන්ත කොට ඇත්තේ ද (එහෙයිනි).

හා:- දිරා ගිය මේ රූපය රෝගයන්ට කැදල්ලක් වැනි ය. එය වහා නැසෙන සුලු ය. නව දෙරකින් කුණු වැගිරෙන මේ කය වහා බිඳේ. ජීවිතය මරණය කෙළවර කොට ඇත්තෙකි.

වි:- මරණය නම්: පංචස්කන්ධයන්ගේ බිඳීම ය. ස්කන්ධයන් බිඳුණු විට සත්‍යය මළේ ය යන ව්‍යවහාර ඇති වේ. මරණය බණික මරණ ය, සම්මුති මරණ ය, සමුච්ච්ඡද මරණ යයි තුන් වැදූරුම් වේ. ප්‍රවෘත්ති කාලයෙහි ඤාණයක් පාසා රූපාරූප ධර්මයන්ගේ බිඳීම ක්ෂණික මරණය යි. “තිස්සයා මළේ ය” යි ආදී වසයෙන් කෙරෙන ලොකව්‍යාහාරය සම්මුති මරණය යි. රහතුන් වහන්සේ ගේ අනුපධිශේෂ නිව්‍යාණ ධාතුවෙන් පිරිනිවන් පෑම සමුච්ච්ඡද මරණය යි. තව ද සම්මුති මරණය වනාහි ජාතිඤ්ඤා මරණය, උපක්‍රම මරණය, සරස මරණය, ආයුෂ්‍යඤ්ඤා මරණය, පුණ්‍යඤ්ඤා මරණය යයි පස්වැදූරුම් වේ. එක් කම්මයකින් උපන් ජීවිතෝත්ප්‍රිය පරම්පරාව සිදු පියන බැවින් සංවෘති මරණය ම ජාතිකමය මරණය නම් වේ. ප්‍රතිසන්ධිය දුන් කම්මයාගේ ශක්තිය ඉතිරි ව තිබියදී ඒ ඒ ගතියට නියමිත ආයු ගෙවී යාමෙන් සිදු වන මරණය ආයුෂ්‍යකමය මරණය නම් වේ. ඒ ඒ භවයට නියමිත

ආයු ඉතිරි ව තිබියදී ප්‍රතිසන්ධිය දුන් කම්යාගේ විපාකය ගෙවී යාමෙන් සිදුවන කම්ය පුණ්‍යක්ෂය මරණය නම් වේ. ආයු, කම් දෙක එකවිට ගෙවී යාමෙන් ආභාවයෙන් සිදුවන මරණය සරස මරණය නම් වේ. මෙයට කාලමරණය යි ද කියනු ලැබේ. ආයු, කම් දෙක ඉතිරි ව තිබියදී කිසිවකුගෙන් අවි පහර ලැබීම් ආදී උපක්‍රමයකින් සිදුවන මරණය උපක්‍රම මරණය නම් වේ. මෙයට අකාල මරණය යි ද කියනු ලැබේ.

11 - 4.

149 යානිමානි අපඤ්චි අලාපුනෙව සාරදෙ,
කාපොතකානි අට්ඨිනි තානි දිඤ්චාන කා රති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම වෙහෙරදී අධිමානික භික්ෂුන් පන්සියයක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි භික්ෂුන් පන්සියයක් දෙනා වහන්සේ වනයකට ගොස් භාවනා කොට ධ්‍යාන උපදවා ගෙන විෂ්කම්භණයෙන් යටපත් වූ කෙලෙසුන්ගේ පැවැත්මක් නො දැක “අපි රහත්වූමහ” යි සිතා ගෙන බුදුන් වෙත යාමට නික්මුණුසේක. බුදුහුන් ඔවුන් දෙරටුව ළඟට පැමිණි විට අනඳ තෙරුන් අමතා “අර භික්ෂුන්ට මා ළඟට එන්ට පෙර අමුසොහොනට ගොස් එන ලෙසට කියව” යි වදාළසේක. තෙරහු එපවත් ඒ භික්ෂුන්ට කීහ. ඔවුහුන් එහි ගියහ. පරණ මිනී කුණු දකින විට ප්‍රතිසයන් අලුත් මිනී කුණු දකින විට ඇලීමත් ඇති වූ හෙයින් තමන් කෙලෙස් සහිත බව දන්හ. බුදුහු ඒ දැක බුදුරැස් විහිදුවා ළඟ වැඩ සිටි සේ පෙනී “මහණෙනි, මිනී කුණු දැක එහි ඇලුම් කිරීම නොපට සුදුසු නො වේ” යයි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක. ඔවුහු ඒ අසා රහත්වූහ.

149 ප:- සාරදෙ- සරත් කාලයෙහි; අපඤ්චි- ඉවත දමන ලද; අලාපුනි + ඉව-ලබුකබල් වැනි වූ; කාපොතකානි- කොබෝවන් පැහැ ඇති; යානි + ඉමානි අට්ඨිනි- යම් මේ මිනී ඇට ඇද්ද; තානි- ඒවා, දිඤ්චාන- දැක; කා රති- කවර ඇල්මෙක් ද?

හා:- සරත් කාලයෙහි ඒ ඒ තැන දැමූ ලබු කබල් වැනි වූ කොබෝසියන්ගේ පැහැයට සමාන අළු පාට ඇති මේ මිනී ඇට දැක නොපට කවර නම් ඇල්මෙක් ද?

**150 අට්ඨිනං නගරං කතං මංසලොහිතලෙපනං,
යසු ජරා ච මච්චු ච මානො මක්ඛො ච ඔහිතො.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී රූපනන්ද නම් මෙහෙණිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ මෙහෙණි තොමෝ රූපපුවෙන් දෙවහනක් වැනිය. ඕරූප ගරුක හෙයින් රූපයෙහි දෙස් දක්නට නො කැමැත්තී ය. බුදුන් රූපයෙහි දෙස් වදන බැව් අසා ඕ බණ ඇසීමට බුදුන් ළඟට නො යන්නී ය. එක් දවසක් ඕ බණ අසා ගිය හික්කුණින් කියන බුදුගුණ අසා පැහැද හික්කුණින් සමග විභාරයට ගොස් බුදුන්ට නො පෙනී පිරිස පිටිපස සිට ගත. බුදුහුන් ඒ බව දක තමන්වහන්සේට පවත් සලමින් සිටිනා සොළොස් හැවිරිදි ඉතා රුමන් ස්ත්‍රියක් මැවූසේක. ඒ මැවූ ස්ත්‍රීරූපය බුදුහුන් රූපනන්දවත් හැර සෙස්සෝ නො දකිති. ඒ රුව දක තමන් භංසියක ළඟ සිටින කපුටියක මෙන් ඇයට වැටහිණ, රූපනන්දව ඒ මැවූ ස්ත්‍රියගේ රූප ශොභාව ගැන සිතමින් ඇ දෙස ම බලා සිටින විට රූපනන්දවගේ ආත්ම ඇල්ම අඩු විය. මැවූ රුව කෙරෙහි ඇල්ම බලවත් විය. බුදුහු ඒ දෑන ඒ මවාලු රුව ක්‍රමයෙන් සොළොස් හැවිරිදි, විසි හැවිරිදි ඉක්මවා මධ්‍යම, මහලු වයසට පැමිණ ව්‍යාධියෙන් පෙළී එතන ම මැරී වැටුණු අයුරින් දැක්වූ සේක. රූපනන්දව ඒ දක රූපයෙහි අනිත්‍යාදී දෙස් ඇති බව සිතමින් සිටියා ය. බුදුහු ඒ දක “මේ ශරීරයෙහි සාරයක් නැතැ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදලූසේක, ඕ රහත් වූවා ය.

150 ප:- යසු-යම් තැනෙක්හි; ජරා ච-ජරාව ද; මච්චු ච- මරණය ද; මානො ච- මානය ද; මක්ඛො ච- ගුණමකු බව ද; ඔහිතො- පිහිටුවන ලද ද; මංසලොහිතලෙපනං- මසින් හා ලෙහෙයෙන් ගල්වන ලද; නගරං- නුවරෙක්; අට්ඨිනං- ඇටින්; කතං- කරන ලදී.

භා:- මේ ශරීරය ජරාවත්, මරණයත්, මානයත්, ගුණමකු බවත් තැන්පත් කිරීම පිණිස තුන් සියයක් ඇට කටු පිහිටුවා නව සියයක් නගර වැළින් වෙළා මස් හා ලේ ගල්වා කරන ලද නගරයෙකි.

11 - 6.

151 ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුවිත්තා
අථො සරිරම්පි ජරං උපෙති
සතං ව ධම්මො න ජරං උපෙති
සන්තො භවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී මල්ලිකා දේවිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර, කොසොල් රජහුගේ අග මෙහෙසිය මල්ලිකා නම් වූවා ය. ඕ මහත් සැදූහැ ඇත්තී ය. නිතර දන් දීම, සිල් රැකීම ආදී බොහෝ පින්කම් කළා ය. ඇය ශාසනයට පරිත්‍යාග කළ ධනය ද ඉතා විශාල ය. මෙසේ නොයෙක් අයුරින් පින්කම් කරමින් සිටින අතර ඕ මරණසන්න වූවා ය. මිය යන වේලෙහි ඇයට කළ පින් සිහි නොවී තමන් බල්ලකු සමග සංවාසයෙහි යෙදීමෙන් කළ පව සිහි විය. එකෙණෙහි ම මරණය සිදු වූ බැවින් අවිච්ඡේ උපන. මල්ලිකා ඒ පවින් මිනිසුන්ගේ ආයු පමණින් සත් දවසක් අපායෙහි පැසී බොහෝ පින් කළ කතක නිසා අට වන දවස් එයින් සැව තුසිත දෙව්ලොව උපන්නී ය. රජ තෙම අට වන දවස් මාලිගාවෙහිදී බුදුන්ට මහ දන් දී මල්ලිකා දේවිය උපන් තැන විචාළේ ය. බුදුහු “තුසිත දිව්‍ය ලෝකයෙහි උපනැ”යි වදාළසේක. රජහු ඒ අසා සතුටුව “සාමිනි, මට උන් මළ තැන් පටන් ශෝකය ඉවසා ගත නො හැකි ය”යි කියේ ය. බුදුහු ඒ අසා “මහරජ, ශෝක නො කරව, උපන් සතුන්ට මරණය නියත ය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

151 ප:- සුවිත්තා- මනාව විසිතුරු කරන ලද; **රාජරථා-** රජුන්ගේ රථයෝ ද; **වෙ-** ඒකාන්තයෙන්; **ජීරන්ති-** දිරන්; **අථො-** නැවත; **සරිරං + අපි-** සිරුර ද; **ජරං-** ජරාවට; **උපෙති-** පැමිණෙයි. **සතං ව ධම්මො-** සත්පුරුෂයන්ගේ ධර්මය වනාහි; **ජරං-** ජරාවට **න උපෙති-** නො පැමිණෙයි. (මේ බව) **සන්තො-** සත්පුරුෂයෝ **සබ්භි-** සත්පුරුෂයන් හා සමග; **භවෙ-** ඒ කාන්තයෙන්; **පවෙ ද යන්ති-** ප්‍රකාශ කරන්.

හා:- රජුන්ගේ විසිතුරු කොට සරසන ලද මඟුල් රථයෝ ද ඒකාන්තයෙන් ම දිරන්. එපමණක් නොව, කවා පොවා නහවා නොයෙක් අයුරින් පෝෂණය කළ මේ ශරීරය ද දිරයි. එහෙත්

බුද්ධාදී සත්පුරුෂයන් විසින් දෙසන ලද ධර්මය නම් කිසිකලෙක නො දිරයි. බුද්ධාදී සත්පුරුෂයෝ සත්පුරුෂයන් සමග මේ බව ප්‍රකාශ කරත්.

11 - 7.

152 අප්පස්සුතායං පුරිසො බලිවද්දෙව ජීරති,
මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්ති පඤ්ඤා තස්ස න වඩ්ඪති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ලාලුද්‍රයි තෙරුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරහු මහල් ගෙවලදී අවමංගලයට සුදුසු බණ කියති. අවමහල්වලදී මංගලයට සුදුසු බණ කියති. තමා කියන්නේ ස්ථානොචිත ධර්මයක් නො වේ යයි හේ නො දනියි. භික්ෂුහු එපවත් බුදුන්ට සැල කළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මේ තෙම දැන් පමණක් නො වෙයි. පෙරත් නුවණමද කෙනෙකැ”යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක.

152 ප:- අප්පස්සුතො- අල්පශ්‍රැත වූ; අයං පුරිසො- මේ පුරුෂ තෙම; බලිවද්දෙ + ඉව- ගොනකු මෙන්; ජීරති- වැඩෙයි. තස්ස- ඕහට; මංසානි- මාංසයෝ; වඩ්ඪන්ති- වැඩෙත්, පඤ්ඤා- ප්‍රඤච; තස්ස ඕහට; න වඩ්ඪති- නො වැඩෙයි.

හා:- අල්පශ්‍රැත පුද්ගල තෙම ගොනකු මෙන් වැඩේ. ඔහුගේ මස් නම් ලියලයි; එහෙත් නුවණ නො වැඩෙයි.

වි:- අල්පශ්‍රැත පුද්ගලයා නම්; කිසි ම ශාස්ත්‍රයක් පුහුණු නො කළ ආගම ධර්මය නො දත් කම්මැලියා ය. ඔහුගෙන් මවුපියන්ට වත්, ගුරුවරාදී කිසිවකුටත් වැඩෙක් සිදු නො වේ. වෙනෙහි වැඩෙන නිකම් ගොනකු මෙන් මසින් තරව නිකරුණේ වැඩෙයි.

11 - 8.

153 අනෙකජාතිසංසාරං සන්ධාවිස්සං අනිබ්බිසං,
ගහකාරකං ගවෙසන්තො දුක්ඛා ජාති පුනප්පුනං.

154 ගහකාරක දිවයොසි පුන ගොභං න කාහසි
සබ්බා තෙ ඵාසුකා භග්ගා ගහකුටං වීසංඛිතං
වීසංඛාරගතං චිත්තං තණ්හානං බයමඡ්ඤාගා.

නි:- බුදුන් වහන්සේ ජය සිරි බෝරුක් මුල වැඩ හිඳ ලොවුතුරා බුදුබවට පැමිණ උදන් ඇතු මේ ගාථාවන් පසුව අනඳ මහ තෙරුන් වහන්සේ විසින් විවාරන ලදුව වදාළසේක.

153 ප:- පුනජපුනං- නැවත නැවත; ජාති- ඉපදීම; දුක්ඛාදුක් ය. (එහෙයින්) ගහකාරකං- මේ අත්බැව් නමැති ගෙය කරන්නා; ගවෙසන්තො- සොයන්නෙමි; අනෙකජාති සංසාරං- නොයෙක් ජාති යයි කියන ලද සසරෙහි; අනිබ්බිසං- (ඔහු දක්නා නුවණ) නො ලබන්නෙමි; සන්ධාවිස්සං- සැරිසරා ඇවිද්දෙමි.

154 ගහකාරක- වඩුව; දිවියො + අසි-දක්නා ලද්දෙහි ය; පුන- නැවත; ගෙහං (මට) ගෙයක්; න කාහසි- නො කරන්නෙහි ය. තෙ- ඔබගේ; සබ්බා ඵාසුකා- සියලු කෙලෙස් නමැති පරාලයෝ; හග්ගා-බිඳින ලදහ. ගහ කුටං-කැණිමඩල; විසංබ්වතං- විසුරුවන ලදි. විත්තං- (මාගේ) සිත; විසංඛාරගතං- නිවනට වනි. තණ්හානං බයං- අර්හත් ඵලයට;- අජ්ඣගා- පැමිණියෙමි.

හා:- හවයෙහි නැවත නැවත ඉපදීම දුක් ය. ඒ නිසා මේ අත්බැව් නමැති ගෙය සාදන වඩුවා සොයන්නා වූ මම ඔහු දක්නා නුවණ නො ලබන්නෙමි සසර නොයෙක් ජාතිවල ඔබ මොබ දිව ඇවිද්දෙමි.

අත්බැව් නමැති මේ ගෙය කරන තෘෂ්ණා නමැති වඩුව, මා විසින් දැන් නුඹ දක්නා ලද්දෙහි ය. ඒ නිසා නැවත මට අත්බැව් නමැති ගෙයක් නො කරන්නෙහි ය. ඔබගේ ගෙයි සියලු කෙලෙස් නමැති පරාල මා විසින් බිඳ දමන ලදි. එහි අවිද්‍යා නමැති කැණි මඩල සුණු විසුණු කරන ලදි. දැන් මාගේ සිත නිවනට වනි. තෘෂ්ණාව නැති කොට රහත් බවට පැමිණියෙමි.

වි:- තෘෂ්ණා නමැති වඩුවා:- හවයෙහි ඉපදීමට හේතුවන සියලු කුශලාකුශල රැස් කිරීමට මුල්වන්නේ තෘෂ්ණාවයි. තෘෂ්ණාව දුක්ඛ සමුදයයි කියා වදරන ලද්දේත් ඒ නිසා ය. අවිද්‍යා උපාදනාදි ප්‍රත්‍යයන් හා එක් වූ විට තෘෂ්ණාව පංචස්කන්ධයයි කියන ලද ආත්මයක් ඇති කරයි. එහෙයින් මේ තෘෂ්ණාව ආත්ම නමැති ගෙය සාදන වඩුවකු සේ වදරන ලදි. අවිද්‍යා නමැති කැණිමඩල: කුළු ගෙවල වහලෙහි පරාල කැණිමඩලට සම්බන්ධව පවත්නා සේ රාග, ද්වේෂ, මාන, මක්ඛ, ඊෂ්‍යාදි සෙසු

සියලු කෙලෙස් අවිද්‍යාවට සම්බන්ධව පවතිත්. එහෙයින් අවිද්‍යාව කැණීමධලක් සේ ද සෙසු සියලු කෙලෙස් පරාල සේ ද දක්වන ලදී.

11 - 9.

155 අවරිත්වා බ්‍රහ්මවරියං අලද්ධා යොබ්බනෙ ධනං,
පීණ්ණකොංචාව ක්‍ඛායන්ති බීණමච්ඡේව පල්ලලෙ.

156 අවරිත්වා බ්‍රහ්මවරියං අලද්ධා යොබ්බනෙ ධනං,
සෙන්ති වාපාතිබීණාව පුරාණානි , අනුක්ථුනං.

ජරාවග්ගො එකාදසමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් ඉසිපතනාරාමයෙහිදී මහදන සිටුහු අරභයා දෙසන ලදහ.

බරණැස් නුවර අසුකෙළක් ධනය ඇති සිටුපුත්‍රයෙක් විය. හෙතෙම එසේ ම අසුකෙළක් ධනය ඇති සිටු කුමාරිකාවක් සරණපාවා ගත්තේ ය. දෙමවුපියන්ගේ ඇවෑමෙන් ඔවුන් දෙදෙනා එක් කෝටි හැට කෙළක් ධනයට හිමිකාරයෝ වූහ. පසුකලකදී ඒ සිටු තෙම සුරා ධුතීයන් හා එක්ව සුරාපානය කොට ඒ සියලු ධනය විනාශ කොට සිය මාලිගාවත් විකොට බිරිඳත් සමඟ සිහමනට බැස්සේ ය. එක් දවසක් ඔවුන් විහාරයට ගොස් ඉඳුල් බත් පිළිගන්නා බව දුටු බුදුහු අනද තෙරුන් අමතා “අර ඉඳුල් බත් පිළිගන්නා සිටු තෙම ප්‍රථම වයසේදී කෘෂි වණික් ආදී කම්පාත්තවල යෙදුණේ නම් මේ නුවර ප්‍රධාන සිටු වන්නේ ය. මහණ වූයේ නම් රහත් වන්නේ ය. මධ්‍යම වයසේදී වත් කම්පාත්තවල යෙදුණේ නම් මේ නුවර දෙවන සිටු වන්නේ ය. මහණ වූයේ නම් අනාගාමී වන්නේ ය. අන්තිම වයසේදී වත් කර්මාත්තවල යෙදුණේ නම් මේ නුවර තුන්වන සිටු වන්නේය. මහණ වූයේ නම් සකාදගාමී වන්නේ ය. පවිටු මිතුරන් අසුරු කොට සුරාපානය කළ නිසා දැන් ඒ සියලු සම්පතීන් ම පිරිහුණේ ය” යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදළසේක.

155 ප:- බ්‍රහ්මවරියං- බ්‍රහ්මවරයා; අවරිත්වා- නො වැස; යොබ්බනෙ- යොවුන් වියෙහි; ධනං- ධනය; අලද්ධා- නො ලැබ; බීණමච්ඡේ- මසුන් නැති; පල්ලලෙ- විලෙක (මඩ පිට හිඳ තැවෙන); පීණ්ණකොංචා + ඉච- මහලු කොස් ලිහිණියන් මෙන්; අවක්ඛායන්ති- නැවෙත්.

156 බ්‍රහ්මවර්ගය--පෙ-; වාසා- දුන්තෙන්; අතිබිණා + ඉව-
හරනා ලද ශරයන් මෙන්; පුරාණානි- පෙර කළ දයට; අනුන්ථු
නා- සුසුම් ලමින්; සෙන්ති- හොවින්.

හා:- සමහර අනුවණ ජනයෝ පැවිදි වීමට නිසි තරුණ
වයසෙහි පැවිදි නො වී බලසරත් නො රැක, තරුණ කාලයෙහි
ලැබ ගත හැකි ධනයත් නො ලැබ, නාකි වූ පසු මසුන් නැති දිය
හිඳුණු විලෙක මඩ පිට හිඳ නැවෙන මහලු කොස් ලිහිණියන්
මෙන් පසුතැවිලි වෙත්.

ආතැම් අනුවණ ජනයෝ පැවිදි වීමට නිසි තරුණ වයසෙහි
පැවිදි නො වී බලසරත් නො රැක තරුණ කාලයෙහි ලැබ ගත
යුතු ධනයත් නො උපයා විෂය රසයත් නො ලැබ නාකි වූ පසු
පෙර තමන් කළ කෑම්, බීම, ඇඳුම්, පැළඳුම්, නැටුම්, ගැයුම්
ආදිය සිත සිතා ශෝක කරමින් හොවින්.

වි:- බ්‍රහ්මවර්ගයාව නම්: මෙවුන්දමින් වෙන් ව විසීම ය.
බ්‍රහ්මයන්ගේ හැසිරීම වැනි උතුම් හැසිරීම ය. එය දෙවදෑරුම් ය:
ශාසන බ්‍රහ්මවර්ගයාව, මාගී බ්‍රහ්මවර්ගයාව වශයෙනි. ශාසන
බ්‍රහ්මවර්ගයාව නම්: මහණදම් පිරිම ය. මාගී බ්‍රහ්මවර්ගයාව නම්:
ලොකෝත්තර ශීල, සමාධි ප්‍රඥා යන මොහු ලබා ගැන්මෙහි
යෙදීම ය.

එකොළොස්වන ජරා වර්ගය නිමි.

12 - 1.

157 අත්තානං වෙ පියං ජඤ්ඤා රක්ඛෙය්‍ය නං සුරක්ඛිතං,
තිණ්ණංමඤ්ඤතරං යාමං පටිජග්ගෙය්‍ය පණ්ඩිතො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් හේසකලා වනයෙහිදී බෝධිරාජ කුමාරයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ කුමාර තෙම ඉතා විසිතුරු වූ කොකනද නම් මාලිගාවක් කරවා එහි ප්‍රවෙශ මංගලයට බුදුන්ට ආරාධනා කෙළේ ය. හෙතෙම මාලිගාවේ පළමුවන එළිපත පටන් පියවිළි ලවා “මට දරුවෙක් ලැබෙන්නේ වී නම් මේ පියවිළි පිටින් බුදුන් වහන්සේ වඩනා සේක්වා!” යි සිතී ය. බුදුහුන් ඔහුගේ අදහස දැන පියවිළි පිටින් නො වැඩිසේක. කුමාර තෙම බුදුන් ප්‍රමුඛ සහනට මහදන්දී පියවිළි නො මැඩීමට හේතු විවාළේ ය. බුදුහු “නොපගේ අදහස සිදු නො වන හෙයින්” යි වදාළසේක. ඔහු එයට හේතු කවරේ ද? යි විවාළ කල්හි බුදුහු “නොප පෙර ජාතියෙක පක්ෂීන්ගේ බිජුවට හා පැටවුන් මරා කෑ හෙයින්” යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක. හෙතෙම සෝවාන් විය.

157 ප:- වෙ-ඉදින්; අත්තානං-ආත්මය; පියං- (තමහට) ප්‍රිය යි; ජඤ්ඤා- දන්තේ නම්; නං- ඒ ආත්මය; සුරක්ඛිතං- සුරක්ෂිත කොට; රක්ඛෙය්‍ය-රක්තේ ය. පණ්ඩිතො-ප්‍රාඥ තෙම; තිණ්ණං + අඤ්ඤතරං යාමං-තුන් වයසින් එක්තරා වයසෙක; පටිජග්ගෙය්‍ය- (ආත්මය) රක්තේ ය.

හා:- තමාට තමා ප්‍රිය යි දන්තේ නම්. ආත්මය මනාව රැක ගත යුතු ය. නුවණැත්තා බාල විය, මැදුම් විය, මහලු විය යන තුන් වයසින් එක් වයසෙකදී වත් අකුසලින් වැළක තමා කුසලින් පෝෂණය කර ගත යුතු ය.

12 - 2.

158 අත්තානමෙව පට්ඨං පතිරුපෙ නිවෙසයෙ,
අට්ඤ්ඤමනුසාසෙය්‍ය න කිලිස්සෙය්‍ය පණ්ඩිතො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී උපනඤ්ඤ තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරහු මිහිරි කොට බණ කීමෙහි ඉතා දක්‍ෂයහ. ඒ නිසා උන්වහන්සේට බොහෝ දෙනා ප්‍රසන්නය ය. උන්වහන්සේ අනුන්ට බොහෝ බණ කියති. එහෙත් තමන් වහන්සේ පිළිවෙත් නො පුරන සේක. අල්පෙව්‍ය බවෙහි අනුසස් වණිනා කොට කියතත් තෙමේ මහා ලෝභියෙක් ම විය. දිනක් එක් විහාරයෙක භික්ෂුන් දෙනමක් තමන්ට වස්ත්‍ර දෙකකුත් පලසකුත් ලැබ බෙද ගත නොහී සිටිනා අතර එතනට පැමිණි උපනඤ්ඤ තෙරුන් වහන්සේ දක “සවාමීනි, මෙය අපට බෙද දුන මැනව”යි කීහ. හෙතෙම යහපතැ යි කියා ඒ දෙනමට වස්ත්‍ර දෙක බෙද දී පලස රැගෙන ගියේ ය. භික්ෂු දෙනම ඒ ගැන නො සතුටුව එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා උපනඤ්ඤ තෙරුණුන්ට නින්ද කොට “අනුන්ට අවවාද කරන්ට පෙර තමා අවවාදයෙහි පිහිටිය යුතු ය”යි වදරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

158 ප:- පයමං- පළමු කොට; අත්තානං + එව- තමා ම; පතිරුපෙ- සුදුසු (ගුණයෙහි); නිවෙසයෙ- පිහිටන්නේ ය. අඵ- අනතුරුව; දඤ්ඤං- අනිකක්භට; අනුසාසෙයා- අනුශාසනා කරන්නේ ය. පණ්ඩිතො- (එබඳු) ප්‍රාඥ තෙම; න කිලිස්සෙයා- නො කෙලෙසෙන්නේ ය.

භා:- පළමු කොට තමා ම සුදුසු ගුණයෙහි පිහිටා ඊළඟට අනුන්ට ඒ ගැන අනුශාසනා කළ යුතු ය. එසේ කරන ප්‍රාඥයා නො කෙලෙසෙන්නේ ය. තමා සුදුසු පිළිවෙතෙහි නො පිහිටා අනුන්ට අවවාද කරන තැනැත්තා කෙලෙසෙන්නේ ය. නින්ද ද ලබන්නේ ය.

12 - 3.

159 අත්තානං වෙ තථා කඨිරා යඵඤ්ඤ මනුසාසති, සුදන්තො වත දම්මේඨ අත්තා හි කිර දුද්දමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පධානික තිස්ස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙර භාවනා කරනු පිණිස පන්සියයක් භික්ෂුන් සමග වනයට ගොස් වස් වැස “නො පමාව මහණදම් කරවු ය”යි සෙසු වහන්දෑට අවවාද කොට තෙමේ සුවසේ නිදයි. ඒ භික්ෂුන් භාවනා

කොට සිරුරු සතපනු පිණිස සැතපෙන ගෙට වඩනා වෙලෙහි ඒ තෙරහු පිබිද “නිදන්ට වනයට ආවාහු ද? වහා ගොස් මහණදම් කරවු ය” යි යවා නැවත ද නිදනසේක. මෙසේ ඒ හික්කුහු කුන්යම් රැයෙහි ම නිදි නො ලැබීම නිසා ක්ලාන්ත සිරුරු ඇත්තෝ වූහ. සිත සමාධි ගත නො වී ය. එහෙයින් එක නමකට වත් ගුණ විශේෂයක් උපදවා ගන්ට නො හැකි විය. ඔවුහු වස් පවරා බුදුන් කරා ගොස් ඒ සියලු පවත් දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මේ තෙම තොප ලබන ගුණ විශේෂයට බාධා කෙළේ දැන් පමණක් නො වෙයි. පෙර කුකුළුව ඉපිද නො වේලාවේ හඬා තොපගේ ඉගනීමට ද බාධා කෙළේ ය” යි අතීත කථාව ද ගෙනහැර දක්වා මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ හික්කුහු චන්ද්‍රිත.

159 ප:- අඤ්ඤං- අනිකකුට; යථා අනුසාසනි- යම් සේ අනුශාසනා කෙරේ ද; අත්තානං- තමා; වෙ- ඉදින්; තථා කසිරා- එසේ කරන්නේ නම්; වත- ඒකාන්තයෙන්; සුදන්තො- තෙමේ මනාව දැමුණේ; දම්මෙට- අනුන් දමනය කරන්නේ ය. අත්තා හි කිර- ආත්මය නම්; දුද්දමො- දමනයට දුෂ්කර ය.

භා:- යමෙක් යම් පිළිවෙළකට අනුන්ට හැදෙන්නට අනුශාසනා කෙරේ නම්, ඒ පිළිවෙළින් ම තමාත් පිළිවෙත් පිරිය යුතු ය. පළමු කොට තමා දමනය වී පසුව අනුන් දමනය කළ යුතු ය. තමා විසින් ම තමා දමනය කර ගැනීම ඉතා අමාරු කටයුත්තෙකි.

12-4.

160 අත්තා හි අත්තනො නාථො කො හි නාථො පරො සියා, අත්තනාව සුදන්තෙන නාථං ලහති දුල්ලහං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කුමාරකාශ්‍යප තෙරුන් වහන්සේගේ මැණියන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් කුමාර කාශ්‍යප තෙරුන් වහන්සේගේ මවු මෙහෙණිය පිඩු සිභා යන්නී වීථියකදී උන්වහන්සේ දැක පුත්‍ර ප්‍රේමය ඉපිද “පුත්‍රය! පුත්‍රය!” යි කියමින් දුව ඇවිත් තෙරුන් වහන්සේගේ අත අල්වා ගත්තී ය. උන්වහන්සේ ද මෝ මාගෙන් මොළොක් බසක් ලද හොත් සෙනහය සිදු ගත නො හී වියලී නසියි. ඒ නිසා තද කොට ම කථා කෙරෙමි යි සිතා “ස්තෙහයවත් සිදු ගත නො හී මහණදම්නුත් ජීවිතයෙනුත් පිරිහෙන නියා ද?” යි ඇසූ සේක. ඕ තොමෝ ඒ අසා

“මම දෙළොස්වසක් මොහු නිසා ගෝක කෙළෙමි. අනේ! මොහුගේ ළය ඉතා තද ය, මොහුගෙන් මට ප්‍රයෝජන කිම ද?”
යි සිතා පුත්‍ර සෙනභය සිඳි එදවස් ම රහත් වූවා ය. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට තමාට පිහිට තමා ම බව පවසා මේ ගාථාව වදළසේක.

160 ප:- අත්තා හි- තෙමේ ම; අත්තනො- තමහට; නාථො- පිහිට වේ. පරො- අන්‍ය වූ; කො හි- කවරෙක් නම්; නාථො සියා- පිහිට වේ ද; සුදන්තෙන- මනාව දැමුණා වූ; අත්තනා+එව-තමා විසින් ම; දුල්ලහ-දුර්ලභ වූ; නාථං- (අර්හත් එලය යි කියන ලද) පිහිට; ලහති- ලබයි.

හා:- තමාට පිහිට තමා ම ය. වෙන කවරෙක් තමාට පිහිට වෙත් ද; තමා මනාව දැමුණු කල්හි අර්හත් එල නැමැති පිහිට තෙමේ ම ලබයි.

12 - 5.

161 අත්තනාව කතං පාපං අත්තජං අත්තසම්භවං,
අභිමන්ථති දුම්මෙ ධං වජිරංවස්මමයං මණිං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී මහාකාළ උපාසකයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර මහාකාළ නම් උපාසකයෙක් සිටියේ ය. හෙතෙම බණ අසා සෝවාන් විය. එක් දවසක් හෙතෙම විහාරයට ගොස් රාත්‍රී බණ අසා උදෑසන වෙහෙර පොකුණෙන් මුණ සෝදමින් සිටියේ ය. එදා ගෙයෙක උමං බිඳි වස්තුව පැහැර ගත් සොරු ගෙහිමියන් ලුහුබඳනා කල්හි ඒ ඒ තැන බඩු දමා දුවන්නාහු මහාකාළයන් ඉදිරියට ද බඩු දමා පැන ගියහ. සොරුන් ලුහුබඳවා ගිය ගෙහිමියෝ ද ඒ වස්තුව දැක “තෙපි ගෙවල් බිඳිමින් බණ අසන්නකු මෙන් හැසිරෙහු ද?”යි මහාකාළයන් අල්වා ගෙන තළා මරා දමා ගියහ. වහන්දැන් මළ උපාසකයන් දැක “බණ අසා ගිය සැදහැති උපාසකයන් වරදක් නැති ව මළ සේ නපුරැ”යි බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා “එසේ ය, මහණෙනි, දැන් ඔහු මළ ලෙස යහපත් නො වෙයි. පෙර ඔහු ස්ත්‍රියක් කෙරෙහි ප්‍රේමයෙන් ඇලී ඇගේ නිරපරාධ වූ ස්වාමියාට බොරු වරද පමුණුවා මැරූ පව්කම් ලෙසට නම් යුතු ය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

161 ප:- අත්තජං-තමා කෙරෙන් ම හටගන්නා වූ; අත්ත සම්භවං- තමා කෙරෙන් ම උපන්නා වූ; අත්තනා + එව කතං-

තමා විසින් ම කළා වූ; පාපං- පාපය; අස්මමයං මණිං- පාෂාණ මය වූ මැණික; චජිරං ඉව- දියමන්තිය (නසන්නාත්) මෙන්; දුමමෙධං- අඥනයා; අභිමන්ථනි- මධනෝ ය.

භා:- මැණික් ගලෙන් ම ඇතිවී මේ අපගේ ජාතියේ ගල් වේ දැ යි නො සිතා ඒ මැණික් ගල ම කා සිදුරු කර දමන දියමන්තිය මෙන් තමා විසින් කරන ලද තමා කෙරෙන් ම උපන්, තමාගෙන් ම හටගත් පාපය ඒ අනුවණයා ම මැඩලයි. සතර අපා දුක නමැති යන්ත්‍රයේ දමා මිරිකයි.

12 - 6.

162 යස්ස අවචන්තදුස්සීලාං මාලුවා සාලමිවොතනං, කරොති සො තථත්තානං යථා නං ඉච්ඡති දිසො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුනෙහිදී දෙවිදන් තෙර අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් භික්ෂුහු දම්සෙබෙහි රැස්ව හිඳ “දෙවිදන් තෙර බුදුන් කෙරෙහි වෙර බැඳ තෘෂ්ණා වසභව බුදුන් නැසීමට බොහෝ උත්සාහ කෙළේ ය” යි කියමින් සිටියහ. බුදුන් වහන්සේ එහි වැඩ ඒ කථාව අසා “මහණෙනි, දෙවිදන් මට අනථී කරන්ට උත්සාහ කෙළේ දැන් පමණක් නො වෙයි. පෙරත් කෙළේ ම ය” යි කුරුංග මීග ජාතකාදිය ද වදුරා මේ ගාථාව වදලසේක.

162 ප:- යස්ස- යමකුගේ; අවචන්ත දුස්සීලාං- ඒකාන්ත දුස්සීල භාවය; සාලං- සල් රුකක් (වැලඳ ගෙන සිටී); මාලුවා ඉව- මාලුවා වැළක් මෙන්; ඔතනං- වැලඳ ගෙන සිටියේ ද; දිසො- සතුරෙක්; නං- තමාගේ සතුරාට; යථා ඉච්ඡති- යම් අනථීයක් කැමැති වේ ද; සො- හෙතෙම; අත්තානං- තමහට; තථා කරොති- එසේ ම කරයි.

භා:- සල් ගසේ එතුණු මාලුවා වැළ එය මුළුමනින් ම යට කර ගෙන සිටී. එසේ ම යමකුගේ තද දුස්සීල කමක් ඔහු හාත්-පසින් වෙළා ගෙන යට කොට සිටී. සතුරා සිය සතුරාට අනථීයක් කරන්නා සේ දුස්සීලයාත් දුස්සීලකම නිසා තමහට අනථී කර ගනී.

වි:- අත්තන්තදුස්සීලයා නම: නිතර පස්පව් දස අකුසල් කරන ගිහියාත් ගරු ඇවැත්වලට පැමිණෙන භික්ෂුවත් ය මාලුවා වැළේ කොළ ගොටු සේ උඩ බලා සිටී, ඒවා වැසි වස්නා කලා

දියෙන් පිරී යෙති. එවිට ඒ දිය බරින් මාලුවා වැළ වැලඳ ගෙන සිටි ගස බිඳ වැටෙයි. එසේ ම යමකු තුළ පවත්නා දුස්සීලකම නැමැති මාලුවා වැළක් ඔහු භාත්පසින් වෙළා ගෙන යට කොට සතර අපායාදී දුකෙහි හෙළා සතුරකු මෙන් අනර්ථයට පමුණුවයි.

12 - 7.

**163 සුකරානි අසාධුනි අත්තනො අහිතානි ව,
යං වෙ හිතං ව සාධුං ව තං වෙ පරමදුක්කරං.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සංසභේදයට යන්න කිරීමක් අරභයා වෙළවන විහාරයෙහිදී දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් දෙවිදන් තෙර තමා සංසභේදය කරන බව අනඳ මහ තෙරුන් වහන්සේට කියේ ය. උන්වහන්සේ එය බුදුන්ට සැල කළහ. බුදුහු ඒ අසා ‘ආනන්දය, තමාට අහිත දෑ කරන්ට පිළිවන, හිත දෑ කරන්ට නො පිළිවනැ’යි වදා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

163 ප:- අසාධුනි- අයහපත් දෑ ද; අත්තනො- තමහට; අහිතානි- අහිත දෑ ද; සුකරානි- සුවසේ කට හැකි වෙන්. යං- යමක්; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; හිතං ව- (තමහට) හිත ද; සාධුං ව- යහපත් ද; තං- ඒ කමිය; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; පරමදුක්කරං- අතිශයින් දුෂ්කරයි.

හා:- තමාට අහිත වූ වැරදි දෑ පහසුවෙන් කළ හැකි ය. යම් දෙයක් තමාට වැඩදායක හෝ යහපත් වේ නම් එය කිරීම ඉතා අමාරු ය.

12 - 8.

**164 යො සාසනං අරහතං අරියානං ධම්මජීවිනං
පටික්කොසති දුම්මෙධො දිට්ඨිං නිස්සාය පාපිකං
එලානි කට්ඨකස්සෙව අත්තසඤ්ඤාය එල්ලති.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කාළ නම් තෙරුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් උපාසිකාවක් කාළ නම් තෙර නමකට උපසාදන කෙරෙයි. එක් දවසක් ඒ උපාසිකා තොමෝ

“බුදුන්ගෙන් බණ අසනු කැමැත්තෙමි” යි තෙරුන්ට කීවා ය. තෙරහු ඒ අසා “මෑ බුදුන්ගෙන් බණ අසා උන්වහන්සේ කෙරෙහි පැහැදුණොත් තමාගේ සත්කාරයට හානියක් විය හැකි” යි සිතා එය වැළැක් වූහ. උපාසිකාව ද එය නො පිළි ගෙන විහාරයට ගොස් බුදුන් දැක බණ අසමින් සිටියා ය. කාළ තෙර ඒ බව දන වහා එතනට පැමිණ “සාමිනී, මෝ මෝඩ ය. නුවණ මද හෙයින් සියුම් බණ දැන ගත නො හෙයි. එහෙයින් දන්දීම් ආදියෙහි විපාක පමණක් වදළ මැනව” යි කී ය. බුදුහු ඔහුගේ අදහස දැන “නුවණ නැත්ත, බුදුන්ගේ අනුශාසනාව වළකා තමාගේ විනාශයට වෑයම් කෙරෙහි ද?” යි විචාරා මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ උපාසිකාව ද සෝවාන් වූවා ය.

164 ප:- යො දුම්මෙධො- යම් අඤානෙයෙක්; පාපිකං- ලාමක වූ, දිට්ඨිං නිස්සාය- දෘෂ්ටිය නිසා; අරහතං- නිකෙලෙස් වූ; ධම්මජීවිනං- දැහැමින් ජීවත් වන සුලු වූ; අරියානං ආර්යයන්ගේ; සාසනං- අනුශාසනාව; පටික්කොසනි- වළකා ද; කට්ඨස්ස-හුණ ගසේ; එලානි ඉව- පලගැන්ම මෙන්; අත්තසඤ්ඤාය- තමහට විනාශය පිණිස; එල්ලති- පල ගන්නේ ය.

හා:- යම් අනුවණයෙක් තමාට වන ලාභසත්කාර අඩු වේ දෝ! යන බියෙන් උපදවාගත් වැරදි අදහසක් නිසා ධාර්මික දිවි පැවැතුම් ඇති ආර්යයන්ගේ අනුශාසනාව වළකා ද, එය හුණ ගසේ පල ගැන්ම මෙන් ඔහුගේ ම විනාශය පිණිස පවතී.

වි:- හුණ ගස පල ගැනීම නම්: පිදීම ය. පල හට ගත් පසු වැඩි කල් නො ගොස් ම හුණ ගස මැරෙන්නේ ය. හුණ ගසේ පල හට ගැනීම සිය විනාශය පිණිස පවත්නා සේ අනුවණයාට උපන් ලාභසත්කාරයත් ඔහුගේ ම විනාශය පිණිස පවතී.

12 - 9.

165 අත්තනාව කතං පාපං අත්තනා සංකිලිස්සති
 අත්තනා අකතං පාපං අත්තනාව විසුජ්ඣති
 සුද්ධි අසුද්ධි පච්චත්තං නාඤ්ඤ මඤ්ඤො විසොධයෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී වූළකාළ උපාසකයන් අරහයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වූලකාල නම් උපාසකයෙක් සිටියේ ය. ඔහු එක් දවසක් බණ අසා පාන්දර විහාරයෙන් නික්ම යන වේලෙහි වස්තු හිමියන් විසින් උහුබඳනා ලද සොරහු අත තුඩු බඩු වූලකාලයන් ළඟට දමා පැන ගියහ. මිනිස්සු “ඔහු සොරෙකැ”යි සිතා අල්වා ගෙන තළන්ට වත්හ. පැන්තොටට යන කළ-මිඩියෝ (කළගෙඩිවලින් වතුර ගෙන යන්නියෝ) ඒ දෑක නොයෙක් කාරණා කියා ඔහු මුදු ගත්හ. උපාසක තෙම විහාරයට ගොස් එපවත් බුදුන්ට සැලකෙළේ ය. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, වූලකාලයන් කළමිඩියන් නිසාත්, තමන් අපරාධයක් නො කළ නිසාත් ජීවිතය ලද්දේ ය” යි වදුරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක. වූලකාල තෙමේ ද සෝවාන් විය.

165 ප:- අත්තනා + එව- තමා විසින් ම; පාපං- පාපයෙක්; කතං- කරන ලද්දේ නම්; අත්තනා- තෙමේ ම; සංකීලිස්සනි- කෙලෙසෙන්තේ ය. අත්තනා- තමා විසින්; පාපං- පාපයෙක්; අකතං- නො කරන ලද්දේ නම්; අත්තනා + එව- තෙමේ ම, විසුජ්ඣති- පිරිසිදු වේ. සුද්ධි-ශුද්ධිය ද; අසුද්ධිං- අශුද්ධිය ද; පති + අත්තං- තම තමා කෙරෙහි ම ය; අඤ්ඤා- අනිකක්; අඤ්ඤා- අනිකකු; න විසොධයෙ- පිරිසිදු නො කරන්නේ ය.

භා:- තමා පව කෙළේ නම් ඉන් තෙමේ ම කෙලෙසෙන්තේ ය. තමා පව නො කෙළේ නම් ඉන් තෙමේ ම පිරිසිදු වන්නේ ය. පිරිසිදුව හා අපිරිසිදුවත් පවතින්නේ තම තමා කෙරෙහි ම ය. එකෙක් අනිකකු පිරිසිදු නො කරන්නේ ය.

12 - 10.

166 අත්තදසං පරසේන බහුනාපි න භාපයෙ,
 අත්තදස මහිඤ්ඤාය සදසපසුතො සියා.
 අත්තවග්ගො ද්වාදසමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී අත්තදස කෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් බුදුහු භික්ෂුන් අමතා “මහණෙනි, මම තව සාරමස-කින් පිරිනිවන් පාමි” යි වදාළසේක. ඒ අසා පෘථග්ජන වහන්දෑ සංවේගයට පැමිණ සසර භය ඇතිව “අපි අපට මේ දක්වා පිහිටික කට නුහුණු වූමිහ. කුමක් කරමෝ ද” යි කථා කරමින් සිටිති. ඉන්

අත්තදක් තෙරුන් වහන්සේ “මම ද පෘථග්ජනයෙක්මී, බුදුහුන් තව සාරමසෙකින් පිරිනිවන් පානයේක්ල. එහෙයින් බුදුන් පිරිනිවන් පාන්ට පෙර රහත් වන්ට උත්සාහ කෙරෙමී” යි සිතා භික්ෂුන් ළඟට නො ගොස් වෙන්ව හිඳ භාවනා කළහ. භික්ෂුහු ඒ දැක “අත්තදත්ථ තෙර අප ළඟට නො එන්නේ හැයි ද? අප හා කථා නො කරන්නේ හැයි ද?” යි කියා ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “කුමක් නිසා එසේ කෙරෙහි ද?” යි අත්තදක් තෙරුන්ගෙන් විචාළසේක. ඒ තෙරහු තමන්ගේ අදහස කීහ. එයට බුදුහුන් සාධුකාර දී “මහණෙනි, යම් කෙනෙක් මට ළෙන් ගැති වන්නාහු නම් උන් අත්තදක්යන් මෙන් විය යුතු ය. සුවඳ මල් ආදියෙන් කරන පූජාවට වඩා ප්‍රතිපත්ති පූජාව ම ඉතා උතුමැ” යි පවසා මේ ගාථාව වදාළසේක. ඒ අත්තදක් තෙරහු ද රහත් වූහ.

166. ප:- බහුතා + අපි- බොහෝ වූ ද; පරකෙන- පරාථී යෙන්; අත්ත + අක්ථ- ආත්මාථීය; න භාපයෙ- නො පිරිහෙළන්- නේ ය. අත්ත + අක්ථ- ආත්මාථීය; අභිඤ්ඤාය- විශිෂ්ට- ඥානයෙන් දැන; සදක්ඛසුතො- ස්ථාවරයෙහි නියැලියෙක්; සියා- වන්නේ ය.

භා:- බොහෝ සෙයින් කරන පර වැඩ නිසා තමාගේ වැඩ නො පිරිහෙලා ගත යුතු ය. තමාගේ වැඩ නම් මේ මේ යයි විශේෂයෙන් දැන ගෙන අත් වැඩෙහි යෙදිය යුතු ය.

වි:- ස්ථාර්ථ නම්: අත් වැඩ ය. මෙහි අත් වැඩ නම් රහත් බව ය. අත් වැඩෙහි යෙදීම නම් රහත් බව ලැබීමට පිරිය යුතු ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන තුන්සිත පිරීම ය. විශේෂයෙන් ම විද්ධිතා භාවනාවෙහි යෙදී රහත් බව පසක් කිරීම ය. රහත් බැවින් අන්‍යා ලොචී සැප පර වැඩ යි.

දොළොස්වන ආත්ම වගීය නිමි.

13 - 1.

167 භීතං ධම්මං න සෙවෙය්‍යා පමාදෙන න සංවසෙ,
මිච්ඡාදිට්ඨිං න සෙවෙය්‍යා න සියා ලොකචද්ධනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත්නුවරදී එක් තරුණ භික්ෂුනමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

දවසක් එක් තෙරනමක් බාල භික්ෂු නමක් සමග විසාකාවන්ගේ ගෙට වැඩිසේක. විසාකාවන්ගේ මිනිබිරියක් ඒ බාල වහන්දැට පැන් පෙරා දෙන විට පැන් සැලියෙහි ඡායාවෙන් තමන්ගේ මුණ දෑක සිනාසී ය. ඒ බාල භික්ෂුවක් කුමාරිකාවගේ මුණ බලා සිනාසුණේ ය. කුමාරිකා ඒ දෑක මේ ඡින්නසීසයා (=හිස කැපුයේ) මා දෑක සිනාසෙයි කීවා ය. ඒ අසා බාල භික්ෂුව ද “තීන් ඡින්නසීස ය, තිගේ මවත් ඡින්නසීස ය, තිගේ පියාත් ඡින්නසීස ය ය” යි ගටා බිණුයේ ය. ඔහු ගෙන ගොස් මුත්තණියන්ට එපවත් කීවා ය. විසාකාවෝ ඒ අසා එහි අවුත් දෙදෙනාට ම කාරණා කීහ. නුමුත් ඔවුන් දෙදෙනා ම ගිවිස්වාරිය නො හැකි විය. බුදුන් වහන්සේත් ඒ වේලාවට එහි වැඩිසේක. විසාකාවන් මේ කාරණය බුදුන්ට දැන් වූ කල්හි බුදුහු ඒ බාල භික්ෂුනම සෝවාන්වන්ට හේතු සම්පත් ඇතිබව දැන ඔහුට අවවාද කොට “කාම ගුණයන් අරභයා සිනාසීම භීතක්‍රියාවකැ” යි පවසා මේ ගාථාව වදළුසේක. ඒ බාල භික්ෂු නම ද සෝවාන් විය.

167 ප:- භීතං- භීත වූ; ධම්මං- (පංචකාමගුණ) ධර්මය; න සෙවෙය්‍යා- නො සෙවුනේ ය. පමාදෙන- ප්‍රමාදය හා; න සංවසෙ- නො වසන්නේ ය. මිච්ඡාදිට්ඨිං- මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය ද; න සෙවෙය්‍යා- නො සෙවුනේ ය. ලොකචද්ධනො- ලොව වඩන්නෙක්; න සියා- නො වන්නේ ය.

හා:- භීත වූ- ලාමක වූ පස්කම් සැපය, ප්‍රමාදය, මිසදිටුව සේවනය නො කළ යුතු ය. මෙකී නො කටයුතු කිරීමෙන් සසර වඩන්නකු- දික්කරන්නකු නො විය යුතු ය.

වි:- භීතධර්ම නම්: රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශයන පස්කම් ය. මේවා හරක්, එළු, බලු, කැණහිල් ආදී ලාමක සතුන් විසින් ද සේවනය කරන හෙයින් නරකාදී පහත් ගතිවලට පමුණුවන හෙයින් භීතධර්ම නම් වෙත්. මිඤ්ඤාදෘෂ්ටිය නම්: මරණින් මතු නැවත ඉපදීමෙක් නැත. පින් පව කියා දෙයක් නැත, පින් පව

වලින් සිදුවන දෙයක් නැත, අපාය කියා තැනක් නැත, දිව්‍ය ලෝක බ්‍රහ්මලෝක කියා තැන් නැත, නිවනක් නැත කියා වරදවා දැකීම ය; වරදවා පිළිගැනීම ය. ඒ මිථ්‍යාදාෂ්ටිහු බොහෝ වෙති. එයින් නාස්තිදාෂ්ටි ය, අහේතුක දාෂ්ටිය, අක්‍රිය දාෂ්ටිය යන තුන කම්පටයෝ වෙති. මේවාට නියත මිථ්‍යාදාෂ්ටිහු යයි ද කියනු ලැබේ. විසිවැදෑරුම් සක්කාය දාෂ්ටිය හා බ්‍රහ්මජාලයෙහි දැක්වෙන දෙසැට දාෂ්ටිහු ද කම්පයෝ ම වෙති, කම්පටයෝ නො වෙති. ලෝකවර්ධනය: මෙහි “ලෝක” නම් රූප, වෙදනා, සංඥා, සංස්කාර, විංඥාන යන පංචස්කන්ධය ය යි. එය නැසෙන වැනසෙන අටියෙන් ලෝක නම් වේ. මිථ්‍යාදාෂ්ටීන් වැළඳ ගත්, සිහි නුවණින් තොර, හීන වූ පස්කම් සැපෙහි ගැලුණු පුද්ගලයා සසර දික්කර ගන්නෙකි.

13 - 2.

168 උත්තිටියේ නප්පමජ්ජෙය්‍ය ධම්මං සුවරිතං වරෙ,
ධම්මවාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරමිහි ව.

169 ධම්මං වරෙ සුවරිතං න තං දුවරිතං වරෙ,
ධම්මවාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරමිහි ව.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් කිඹුල්වත් නුවරදී සුද්ධොදන මහ රජහු අරභයා දෙසන ලදහ.

බුදුහු කිඹුල්වත් නුවරට වැඩ නිග්‍රෝධාරාමයෙහිදී පෙළහර දක්වා නැයන්ගේ මාන බිඳ දහම් දෙසා ඔවුන් පැහැද වූසේක. බණ අසා යන නැයන් අතුරෙන් එකද කෙනෙකුත් බුදුන්ට ආරාධනාවක් නො කළහ. සුද්ධොදන මහරජ තෙමේත් “මසුතණුවන් වහන්සේ මාගේ ගෙට නො වැඩ කොයි වඩනාසේක් ද?” යි සිතා ආරාධනා නො කොට ම ගොස් බුදුන් ඇතුළු විසි දහසක් රහතුන්ට දන් සපයා අසුන් පැනවීය. දෙවන දවස් බුදුහු විසි දහසක් රහතුන් සමග ගෙපිළිවෙලින් සිභා වැඩිසේක. සුද්ධොදන මහරජ තෙම එපවත් අසා වහ වහ අවුදින් වැඳ “සුතණුවන් වහන්ස, කුමක් නිසා මට ලජ්ජා උපදවන සේක් ද?” යි ඇසී ය. එවිට බුදුහු “මහරජ තොපට ලජ්ජා උපදවන්ට නො වෙයි මා පිඩු සිහන්තේ. මාගේ කුල පරම්පරාව පැවැත්වීම සඳහා ය” යි වදළසේක. “කිමෙක් ද සුතණුවන් වහන්ස, අපගේ කුල පරම්පරාවේ සිභා කන්තෝත් ඇද්ද?” යි විචාලේ ය. එවිට බුදුහු “මහරජ, මේ කුල පරම්පරාව තොපගේ නො වෙයි. මාගේ ය, එහි නොයෙක් දහස් ගණන් බුදුවරු සිභා ම ජීවත්-වූහ” යි වදුරා මේ ගාථාවන් වදළසේක. රජහු ද සෝවාන් වූහ.

168 ප:- උත්තිටියේ- පිටු සිහිමෙහි; න + පමජ්ජෙයා- පම නො වන්නේ ය. ධම්මං- (භික්ෂාවර්ග) ධම්මය; සුවරිතං- සකස් කොට; චරෙ- කරන්නේ ය. ධම්ම වාරි- (භික්ෂාවර්ග) ධම්මයෙහි හැසිරෙන මහණම; අස්මිං ලොකෙ- මේ ලොවිහි ද; පරමිහි ව- පරලොවිහි ද; සුඛං සෙති- සුව සේ වෙසෙයි.

169 ධම්මං- (භික්ෂාවර්ග) ධම්මය; සුවරිතං- සකස් කොට; -පෙ-; තං- එය; දුච්චරිතං- අයහපත් කොට; න චරෙ- නො කරන්නේ ය. - පෙ-.

භා:- පිණ්ඩපාතයෙහි පමා නො විය යුතු ය. භික්ෂාවර්ග ධම්මයෙහි මනා කොට යෙදිය යුතු ය. අනෙස්නෙන් දුරුවූ භික්ෂාවර්ග ධර්මයෙහි හැසිරෙන මහණ තෙම මෙලොව පරලොව දෙකිහි ම සුවසේ වෙසේ.

භික්ෂාවර්ග ධම්මයෙහි මනා කොට හැසිරිය යුතු ය. එය වෙසී ය ගෝවරාදි නුසුදුසු තන්හි හැසිරීම් වසයෙන් අයහපත් කොට නො කළ යුතු ය. අනෙස්නෙන් දුරුවූ භික්ෂාවර්ග ධම්මයෙහි හැසිරෙන මහණ තෙම මෙලොව පරලොව දෙකිහි ම සුවසේ වෙසේ.

13 - 3.

170 යථා බුබුලුකං පස්සෙ යථා පස්සෙ මරිචිකං,
එවං ලොකං අවෙක්ඛන්තං මච්චුරාජා න පස්සති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී පන්සියයක් විදුහික භික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි පන්සියයක් භික්ෂුහු වනයකට ගොස් භාවනා කළ නමුත් ගුණ විශේෂයක් නො ලත්සේක. එහෙයින් ඔවුහු “නැවත කමටහන් පිරිසිදු කර ගනුමහ” යි සිතා බුදුන් කරා එන අතර මහදී මිරිඟුවක් දක එහි අතින් ලකුණු මෙනෙහි කරමින් ම විහාරයට පැමිණියහ. එකෙණෙහි ම මහ වැස්සෙක් වට. උන්වහන්සේලාත් එහි ධාරාවේගයෙන් නැගී බිඳෙන දිය බුබුලු දක “මේ ආත්ම භාවයන් ඇතිව නැති වන හෙයින් මේ දිය බුබුලු හා සමය” යි සිතූහ. බුදුහු ඒ දක රැස් විහිදුවා ළඟ වැඩ සිටියේ පෙනී මේ ගාථාව වදාළසේක. ඒ භික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

170 ප:- බුබුලකං- දියබුබුලක්; යථා පස්සෙ- යම් සේ බලා ද; මරිචිකං- මිරිඟු; යථා පස්සෙ- යම්සේ බලා ද; එවං- එපරිද්දෙන් ම; ලොකං- ලෝකය; අවෙක්ඛන්තං- නුවණැසින් බලන්නහු; මච්චුරාජා- මරරජ තෙම; න පස්සති- නො දකී.

හා:- ලෝකය දිය බුබුලක් සේ ද මිරිඟුවක් සේ ද නුවණින් දක්නා තැනැත්තා මරුවාට නො පෙනේ. මාරයා එබඳු තැනැත්තා නො දකී.

වි:- මෙහි ලෝකය නම්: පංචස්කන්ධ යයි. එනම්, ආත්ම භාවය යි. එය වෙන වෙන අවයව වූ රූපාදිය අවයවී වූ සම්මුති සඤ්ඤා හා නො වෙනස් ලෙස සලකා ගැනීමෙන් ලෝක නම් වේ. තවත් ක්‍රමයකින් කියතහොත් ලුප්ඡන පලුප්ඡනාචියෙන් ද පංචස්කන්ධය ලෝක නම් වේ. මේ ලෝකයයි කියන ලද (=ආත්ම භාවය) පංචස්කන්ධය වහා නස්නා බැවින් දිය බුබුලක් මෙන් ද තණ අඟ තිබෙන පිණිබන්දුවක් මෙන් ද අසාරය, අසාරය, කොයි මොහොතේ වැනසේදැයි කිය නොහැකි ය. තද ගිමන් කාලයෙහි දිලිසෙන නිරුඳස මාගයන්ට ඇතදී ජලයක් ලෙස පෙනුණත් සමීපවූ විට එහි ගත යුතු කිසිවක් නැති බව ඔවුන්ට වැටහෙන්නාක් මෙන් මේ පංචස්කන්ධය ද ස්ත්‍රී පුරුෂ ආදී සටහන් වශයෙන් පෙනුණත් විදසුන් නුවණින් විමසා බලන තැනැත්තාට එහි ගත යුතු සාරයක් නැති බව වැටහෙයි. ආත්මභාවය ගැන එබඳු වැටහීමක් ඇති නුවණැත්තේ මරහුගේ වසභයට නො පැමිණේ. මාරයා එබඳු තැනැත්තා නො දකින හෙයිනි.

13 - 4.

171 එථ පස්සට්ඨං ලොකං චිත්තං රාජරජුපමං,
යඤ්ඤා විසිදන්ති නත්ථි සඤ්ඤා විජානතං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙච්චනාරාමයෙහිදී අභය රාජ කුමාරයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගත නුවර වැසි බිම්සර රජහුගේ පසල් දනවුවෙක අරගළ- යක් ඇති විය. රජ තෙම එය සංසිදවීම පිණිස අභය රාජ කුමාරයා බල සෙනඟ සහිතව පිටත් කර හැරියේ ය. කුමාර තෙම එය සංසිදවීය. රජ තෙම එයට සතුටු ව කුමාරයන්ට සන්දවසකට රාජ්‍යය දී නැටීම් ගී කීමහි දක්‍ෂ ස්ත්‍රීයකන් දුන්නේ ය. කුමාරයෝත් සතියක් රජ සිරි විදීමින් ඒ ස්ත්‍රීයගේ නැටුමත්

බල බලා ගීන් අස අසා උන්හ. එකෙණෙහි හටගත් රෝගයකින් ඒ ස්ත්‍රිය මැරී වැටුණා ය. කුමාර තෙම ඒ දැක ශෝකය ඉවසා ගත නොහී බුදුන් කරා ගොස් ඒ පුවත සැලකෙළේ ය. බුදුහු ඒ අසා ඔහුට ධර්මදේශනා කරන සේක් මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ කුමාර තෙමේ ද සෝවාන් විය.

171 ප:- යක්ඛ- යම් ආත්මභාවයෙක්හි; බාලා- අඤානයෝ; විසිදන්ති- (තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වසයෙන්) ගැලෙද්ද; විජානතං- නුවණැත්තවුන්ට; සංගො- රාගාදී සංගයෙක්; නක්ඛි- නැද්ද; විත්තං- විසිතුරු වූ; රාජරථ + උපමං- රාජ රථයක් වැනි වූ; ඉමං ලොකං- මේ අත්බැව; එථ- එවූ; පස්සථ- බලවූ.

භා:- යම් මේ අත්බැවෙක්හි අනුවණයෝ “මම ය, මාගේ ය”යි ඇලී ගැලී බැදී වෙසෙද්ද, නුවණැතියන්ට නම් එහි ඇලෙන්ට දෙයෙක් නැත. මෙහි එවූ, රථාලඛිකාරයෙන් විසිතුරු වූ රාජ මංගල රථයක් බඳු වූ, ස්කන්ධයන් පස්දෙනා සහිත ආයතනයන් දෙළොස් දෙනාගේ හා ධාතුන් අටළොස් දෙනාගේත් වසයෙන් විසිතුරු වූ මේ අත්බැව අනිත්‍යාදී වසයෙන් නුවණින් සලකා බලවී.

වි:- සංග නම්: සංස්කාරයන්හි ඇල්ම ය. එය සත්වැදෑරුම් ය. තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි, මාන, ක්‍රෝධ, අවිද්‍යා ක්ලෙශ, දුශ්චරිත වශයෙනි. රාග, ද්වේෂ, මාන, දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, භවරාග, අවිජ්ජා යන මොවුන්ගේ වශයෙනුත් දක්වන ලදී.

13 - 5.

172 යො ව පුබ්බෙ පමජ්ජිකා පව්ඡා සො නජපමජ්ජති,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව වන්දිමා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සංමුඤ්ජනී තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

දෙවරම් වෙහෙර සංමුඤ්ජනී නම් තෙර කෙනෙක් වෙසෙති. උන්වහන්සේ නිතර ම මඵපෙත්මං හැමද ඇවිදිති. ඊර්වත නම් තෙර කෙනෙක් ඒ දැක ඕහට අවවාද කරන සේක් “ඇවැත්නි නිතර ම හැමදීම නො වී. උදුසන හැමද සිභා වළඳා අවුත් රැවසන තෙන හෝ දවල් වසන තෙන හිඳ දෙතිස් කුණු කොටස් පිළිකුල් වසයෙන් සලකා නැවත භවස ද හමදුව” යි කීසේක. උන්වහන්සේත් ඒ තෙරුන්ගේ අවවාදයෙහි පිහිටා නොබෝ-කලකින් ම රහත්වූ පල සමවත් සුවෙන් දවස් යවනසේක. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

172 ප:- යො- යමෙක්; පුබ්බෙ- පෙර; පමජ්ජකා ව- ප්‍රමාදව ද; සො- හෙතෙම; පවිජා- පසුව; න + පමජ්ජකි- පමා නො වේ ද; සො- හෙතෙම; අබ්භාමුක්තො- වලාපටලයකින් මිදුණා වූ; වජ්ඣමා ඉව- වන්ද්‍රයා මෙන්; ඉමං ලොකං- මේ ලෝකය; පභාසෙති- බබුළුවයි.

භා:- යමෙක් මුලදී වත් පිළිවෙත් පිරිමෙන් හෝ බණ හැදෑරීම් ආදියෙන් හෝ නුවණින් මෙනෙහි කිරීමෙහි පමාවුවත් පසුව නො පමා වේ ද, හෙතෙම වලාකුළින් නිකුත් පුන්සදක් මෙන් අත්බැව් නැමැති මේ ලෝකය බබුළුවයි.

13 - 6.

173 යස්ස පාපං කතං කම්මං කුසලෙන පිරියති,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුක්තොව වජ්ඣමා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී අංගුලිමාල තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

උන්වහන්සේගේ උත්පත්ති කථාව අංගුලිමාල සූත්‍රයෙන් බලා දත යුතු. ඒ තෙර පැවිදිවීමට පෙර මිනී මරමින් සිටි දරුණු පුරුෂයෙකි. ඔහු මැරූ මිනිසුන්ගේ ගණන ඉතා විශාල ය. එක් දවසක් හෙතෙම බුදුන් මැරීමට ද ලුහුබැන්දේ ය. නමුත් ඔහුට එය කිරීමට නො හැකි විය. නැවත හෙතෙම බුදුන්ගෙන් බණ අසා මහණව රහත් විය. පසු කලෙකදී උන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑසේක. භික්ෂුහු උන්වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ බැව් අසා “මේසා විශාල ලෙස මිනී මරමින් දරුණු අපරාධ කොටත් පිරිනිවන් පෑ හැකි ද?” යි විචාළහ. එවිට බුදුහු “මහණෙනි, ඔහු පළමු කොට අකුසල් කළ නමුත් පසුව කලණ මිතුරකු ලැබ පින් කළ නිසා ඒ පිනින් පාපය වැසිණැ” යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

173 ප:- යස්ස- යමකු විසින්; කතං- කරන ලද; පාපං කම්මං- පාප කම්මයක්; කුසලෙන- කුසලයෙකින්; පිරියති- වැසේ ද; සො- හෙතෙම;-පෙ-; (172 ගය බලනු.)

භා:- යමකු විසින් කරන ලද පාප කම්මයක් ඔහුගේ ම කුශල කම්මයෙකින් වැසේ ද, හෙතෙම වලාකුළින් නිකුත් පුන්සද මෙන් අත්බැව් නැමැති මේ ලෝකය බබුළුවයි.

වි:- කුසලයෙන් අකුසලය වැසෙන අයුරු: මවු මැරීම, පියා මැරීම, රහතුන් මැරීම, බුදුන්ගේ ශ්‍රී ශරීරයෙන් ලේ සෙල්ලීම, සංඝ හේදය යන අකුසල් පස කිසි ම කුසලයෙකින් යටපත් කළ නො හැකි ය. ඒවා දෙවන අත්බැවෙහි විපාක දෙන හෙයින් ආනන්තර්‍ය නම් වෙත්. අනික් සියලු අකුසල් බලවත් කුශල කම්වලින් යටපත් කළ හැක්කේ ය. විශේෂයෙන් රහත්-වීමට වාසනාව ඇත්තකු ඒ අත්බැවෙහි ආනන්තර්‍ය අකුසල් පස නො කොට ප්‍රාණසාතාදී අනික් අකුසල් කළත් කලාණ මිත්‍ර සේවනය ලැබ නො පමාව වීර්ය කළොත් රහත්වූ ඒ පාප කම්යන් අර්හත් මාභී කුශලයෙන් වසාලිය හැක්කේ ය. රහතුන් වහන්සේට මතු ඉපදීමක් නැති නිසා ඒ අකුශල කම්යන් ප්‍රතිසන්ධි විපාක නො දෙන හෙයිනි. අභුල්මල් තෙරණුවන් ගිහි කලා මිනිසුන් මරා බොහෝ ප්‍රාණවධ කළත් බුදුන්ගෙන් බණ අසා මහණව රහත් වූ නිසා උන්වහන්සේගේ ඒ සියලු අකුසල් අර්හත් මාභී කුශල චිත්තයෙන් වැනසී ගියේ ය.

13 - 7.

174 අන්ධභූතො අයං ලොකො තනුකෙසු විපස්සති, සකුන්තො ජාලමුත්තොව අප්පො සත්භාය ගච්ඡති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් අග්ගාලව චෛත්‍යයෙහිදී ජේසකාර ස්ත්‍රියක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුහු එක් දවසක් අලවු නුවරදී බණ වදනන සේක් “ජීවිතය අසඹීර ය, මරණය නියත ය, ජීවිතය මරණය කෙළවර කොට ඇත්තේ ය. මරණසී භාවනා නො කළොත් ඔහු මිය යන වේලෙහි සර්පයන් දෑක භය වන්තවුන් මෙන් මරණයට බිය වෙති. එහෙයින් මරණසී භාවනාව වැඩිය යුතු ය” යි වදළසේක. ඒ බණ අසා සොළොස් හැවිරිදි ජේසකාර දුවක් තුන් අවුරුද්දක් මරණසී භාවනා කළා ය. බුදුන් වහන්සේත් තුන් අවුරුද්දකට පසු ඒ නුවර අග්ගාලව විහාරයට වැඩිසේක. අලවු වැස්සෝ මහදන් දී බණ ඇසීමට එකත් පස්ව හුන්හ. ඒ ජේසකාර දුවත් නුල් පෙට්ටියක් හිස ගෙන කමාන්ත ශාලාවට යන්නී බුදුන් දෑක පැස තබා එතනට ගියා ය. එවිට බුදුහු “කුමාරිකාවෙනි, කොයි සිට අවු ද?” යි විචාළසේක. කුමාරිකාව “සොමීනි නො දනිමි” කීවා ය. “කොයි යවු ද?” “සොමීනි, නො දනිමි” “නො දන්නෙහි ද?” “සොමීනි, දනිමි” “දන්නෙහි ද?” “සොමීනි නො දනිමි” ඇගේ මේ පිළිතුරු එතන සිටි සියල්ලන්ගේ මවිතයට හේතු විය. ඒ නිසා බුදුහු ඒවා විස්තර කොට කියන ලෙස ඇයට වදළහ. ඕ ඒ වචනය පිළිගෙන “සොමීනි,

කොතැනකින් චූතව මෙහි උපන් බව නො දන්නා නිසාත්, මිය ගොස් උපදින තැන නො දන්නා නිසාත්, මැරෙන බව දන්නා නිසාත්, මැරෙන වේලාව නො දන්නා නිසාත් එසේ උත්තර දුනිමි” යි කීවා ය. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාව වදළසේක. ඕ සෝවාන් වූවාය.

174 ප:- අයං ලොකො- මේ ලෝවැසි ජන තෙම; අන්ධ භූතො- (නුවණැස් නැති හෙයින්) අන්ධ වූයේ ය. එත්ථ- මෙහි; තනුකො- සාලප දෙනෙක් ම; විපස්සති- (අනිත්‍යාදී වසයෙන්) දකියි. ජාලමුත්තො- දැලින් මිදුණු; සකුත්තො ඉව- වටුවකු මෙන්; අප්පො- සාලප දෙනෙක් ම; සග්ගාය- සාග්ගියට; ගච්ඡති- යෙයි.

භා:- මේ ලෝවැසි ජනතාව නුවණැස් නැති බැවින් අන්ධ ය. ඔවුන් අතුරෙන් ටික දෙනෙක් පමණක් පංචස්කන්ධය අනිත්‍යාදී වසයෙන් දකිත්. දැලින් මිදුණු කුරුල්ලකු මෙන් පස්කම් ගුණ නැමැති දැලින් වැසුණු සකයන් අතුරෙන් ටික දෙනෙක් ම සාග්ගියට යත්.

13 - 8.

175 භංසාදිවචපථෙ යන්ති ආකාසෙ යන්ති ඉද්ධියා,
නීයන්ති ධීරා ලොකම්භා ජෙත්වා මාරං සවාහිනීං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී හික්කුන් තිස් තමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසෙක දිසා වැසි තිස් දෙනකුන් වහන්සේ බුදුන් වෙත පැමිණියහ. අනඳ තෙරුන් වහන්සේත් බුදුන්ට වත් පිළිවෙත් කිරීම පිණිස වැඩ ඒ වහන් දෑ දැක “පසුව වත් පිළිවෙත් කරමි” යි සිතා දෙරටුව වෙත සිටියහ. ඒ හික්කුහුත් බුදුන්ගෙන් බණ අසා රහත්ව අභසින් වැඩිසේක. නැවත අනඳ තෙරහු බුදුන් වෙත ගිය විට ඒ හික්කුන් නො දැක “උන්වහන්සේලා කොයි ද?” යි බුදුන්ගෙන් විචාළහ. බුදුහු “ඔවුහු ගියෝ ය” යි වදළසේක. “කවර මහකින් ද?” “අභසින් ය” ඒ වේලාවට අභසින් භංසයෝත් ගියහ. බුදුහු එයත් මුල් කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

175 ප:- භංසා- භංසයෝ; ආදිවචපථෙ- අභසෙහි; යන්ති- යෙත්. ඉද්ධියා- සාද්ධියෙන්; ආකාසෙ- අභසෙහි; යන්ති- (සාද්ධිමත්හු) යෙන්; ධීරා- ප්‍රාඥයෝ; සවාහිනී- සේනා සහිත වූ; මාරං- මාරයා; ජෙත්වා- පරදවා; ලොකම්භා- ලෝකයෙන්; නීයන්ති- නික්මෙත්.

හා:- භංසයෝ කම්ප සාද්ධියෙන් අභසයෙහි යත්. යෝගීහු භාවනාමය සාද්ධියෙන් අභසෙහි යත්. නුවණැත්තෝ සේනාව සහිත මාරයා පරදවා සංසාර වෘත්තයෙන් නික්ම යත්.

වි:- සාද්ධි නම්: සමාද්ධියට පැමිණීම ය, - අදහසට අනුව සිදු වීම ය. ඡන්ද, විත්ත, විරිය, විමංසා යන සතර දෙනා සාද්ධි ලැබීමට උපාය වන බැවින් සාද්ධි පාදනම් වෙති. මාරසේනාව නම්: කාමය, අරතිය, බුඡ්ඡිපාසා ය, තණ්හාව ය, ඊනමිද්ධිය, භීතිය, විවිකිච්චාවය, මක්ඛය, ඵම්භය, මිථ්‍යාවෙන් ලත් ලාභසත්කාර-කීර්ති ප්‍රශංසාය, අත්තුක්කංසන, පරවම්භනය යන මොහු ය. මොහු මරණගේ සියලුපාප ක්‍රියාවලට අනුබල දෙමින් ඔහුට අනුවභීකවැ හැසිරෙති.

13 - 9.

176 එකං ධම්මං අතීතස්ස මුසාවාදිස්ස ජන්තූනො,
විනිණ්ණපරලොකස්ස නතී පාපං අකාරියං.

නි:- මේ ගථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී විංචාමානවිකාව අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර විංචාමානවිකා නම් පරිව්‍රාජිකාවක් සිටියා ය. ඕ නොමෝ දිනක් තීර්ඪකයන්ගේ බසින් බුදුන්ට අයස උපදවනු පිණිස බඩ දර මැඩිල්ලක් බැඳ ගෙන වස්ත්‍රයක් පෙරව ගෙන දූරි ඇත්තියක් ලෙස බුදුන් බණ වදරණ තැනට ගොස් “මහණ, නුඹ මෙතන බණ කියහි ද? මා කුස ඔබට දව දරුවෙක් ඇත. තව දක්වා ම වැදීමට නියම තෙතක් නැත. ඒ නිසා එයට උවමනා දෙය කරවා ලු ව මැනව” යි කීවා ය. එවෙලෙහි සක්දෙව්දුහුගේ අස්න උණු විය. හෙතෙම ලොව බලනුයේ ඒ කාරණය දක දෙවියන් සතර දෙනකු කැඳවා ගෙන එහි ආයේ ය. දෙවියෝ සතර දෙන මී පැටි වෙස් ගෙන දර මඩුල්ල බැඳි ලනුව කැපුහ. දර මඩුල්ලත් ඇගේ පා පිට වැටිණ. මිනිස්සු ඒ දක ඇය අල්වා ගෙන තළා විහාරයෙන් බැහැර කළහ. එකෙණෙහි පොළොව පළා ගෙන නැගී ගිනි දූල් ඇ වෙළා ගෙන ගොස් අවිච්චියෙහි හෙළී ය. “විංචාමානවිකාව බුදුන්ට බොරු වෝදනා කොට මේසා මහත් විනාශයට පැමිණියා ය” යි භික්ෂුන් අතර උපන් කථාව අරභයා බුදුහු මේ ගාථාව වදළසේක.

176 ප:- එකං ධම්මං -එකම (වාක් සත්‍ය) ධම්මය; අතිතස්ස-
 ඉක්ම වූ; මුසාවාදිස්ස- බොරු කියන; විනිශ්ඡපරලොකස්ස-
 හරන ලද පරලෝ ඇති; ඡන්තුනො- සත්‍යයා විසින්; අකාරියං-
 නො කට හැකි වූ; පාපං- පාපයෙක්; න අසී- නැත.

හා:- ඇත්ත කීම ඉක්ම වූ නැතහොත් බොරු කියන,
 පරලොව ගැන තැකීමක් නැති පුද්ගලයා විසින් නො කට හැකි
 පවෙක් නැත.

වි:- බොරුකීම සියලු පවිකම් සිදුකිරීමට ඉවහල් වන්නකි.
 බොරු කියන්නාට සිදු නොකළ හැකි පවෙක් නැත. හැම පවක් ම
 කළ හැකි ය. එහෙයින් ලෝකයෙහි නුවණැති සියල්ලෝ ම
 බොරුවත්, බොරු කියන්නාත් අනිශ්චිත ම පිළිකුල් කරති.
 අප මහ බෝසතාණන් වහන්සේ ද නියත විවරණයෙන් පසු
 සමහර අවසථාවල ඇතැම් පවි කර තිබුණත් බොරු නම් කියා
 නැත. එයින්ද පෙනෙන්නේ බොරුකීම අන් පව්වලට වඩා ලාමක
 බව ය. බොරුකීමට ලජ්ජා නොවන තැනත්තා ගුණවතෙක් නො
 වේ. හෙතෙම හිස්කෙනෙකි. ඔහු කොතෙක් ගුණධම් රැකියත්
 ඒවායේ වටිනාකමෙක් නැත. දෙව්, මිනිස්, නිවන් යන තුන්
 සැපතින් ම පිරිහී විංචාමානවිකාව මෙන් අපායට ගොස් අනේක
 වෘතී කෝටි සහසුයෙහි ලෝදිය පීම් ආදී දරුණු දුක් විඳීමට සිදු
 වන්නේය. ඒනිසා බොරු කීමෙන් වැළකිය යුතු ය. බොරු
 කීමට ලජ්ජා විය යුතු ය.

13 - 10.

177 න වෙ කදරියා දෙවලොකං වජන්ති
 බාලා හවෙ නජ්ජසංසන්ති දනං
 ධිරො ව දනං අනුමොදමානො
 තෙනෙව සො හොති සුඛී පරස්ථ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී අසදාශ මහා
 දනයක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කොසොල් රජ තෙම නුවර වැස්සන් සමග තරඟ දන් දීමක්
 කෙළේ ය. රජ තෙම නුවර වැස්සන් පැරදවීම පිණිස තුදුස්
 කෙළක් ධන විසඳ අසදාශ නම් මහ දනක් දින. ඒ දක කාල නම්
 අමාත්‍ය තෙම “අනෝ! රජුගේ සම්පතට වූයේ හානියෙක් ම ය. එක
 දවසට තුදුස් කෙළක් වස්තුව වියදම් විය. වහන්දෑ ද මේ දන් වළඳ

ගොස් නිදන සේකැ”යි සිතී ය. ජුණ්භ ඇමති තෙම “අනේ! රජ කෙනකුගේ ධනයේ මහත, නො රජ ව සිට මෙලෙස දී ලන්ට බැරී ය, මා මේ පින් අනුමෝදන් විය යුතු ය”යි සිතී ය. බුදුහු ඔවුන් දෙදෙනාගේ සිත් දූන “රජුගේ දනය ලෙසට අනුමෙවෙති බණ වදාලෝත් කාල ඇමතියාගේ හිස සත් කඩක් ව පැළෙන් නේය. ජුණ්භ ඇමතියා සෝවාන් වන්නේ ය” යි සලකා කාල ඇමතියා කෙරෙහි කරුණාවෙන් ඒසා මහත් දනයක් දුන් රජහට එක ගාථාවක් පමණක් වදාරා විහාරයට වැඩිසේක. පසුව රජු විහාරයට ගොස් බුදුන් වැද අනුමෙවෙති බණ මද කෙළේ ඇයි ද? යි විචාළ විට බුදුහු කාල ඇමතියාගේ පවත් වදාළසේක. ඒ අසා රජ තෙම ඔහු රටින් පිටුවහල් කොට ඔහුගේ අදහස නපුරු බවත් ජුණ්භයාගේ අදහස යහපත් බවත් කී ය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක. ජුණ්භ ඇමති සෝවාන් විය.

177 ප:- කදරියා- තද මසුරෝ; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; දෙවලොක- දෙවලොවට; න වජන්ති- නො යත්. බාලා- අඤ්ඤා යෝ; හවෙ- ඒකාන්තයෙන්; දන- දනය; න + පසංසන්ති- නො පසසත්. දන- දනය; අනුමොදමානො- අනුමෝදන් වන්නා වූ; ධිරො- ප්‍රාඤ්චු; සො ව- ඒ පුරුෂ තෙම වනාහි; තෙන + එව- ඒ හේතුවෙන් ම; පරස- පරලොව; සුඛි හොති- සුවපත් වේ.

හා:- තද මසුරෝ කිසි කලෙකත් දෙවලොවට නො යත්. මෙලෝ පරලෝ වැඩි අවැඩි නොදන්නා මෝඩයෝ දන් දීම නො පසසත්. නුවණැත්තා අනුන් විසින් දෙන ලද දනයෙහි පින ද අනුමෝදන් ව එයින් ම පරලොව සැප විඳින්නෙක් වේ.

13 - 11.

178 පථව්‍යා එකරජ්ජෙන සග්ගස්ස ගමනෙන වා, සබ්බලොකාධිපව්චෙන සොතාපත්තිඵලං වරං.

ලොකවග්ගො තෙරසමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවත් නුවරදී කාල නම් සිටු පුත්‍රයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

අනේ පිඬු මහසිටුහට කාල නම් පුත්‍රයෙක් විය. හෙතෙම සැදහැ නැත්තෙකි. දන් දීම, බණ ඇසීම් ආදී කිසි පිනක් නො කරන්නෙකි. ඒ නිසා සිටාණෝ එක් දවසක් “පුත, විහාරයට ගොස් පෙහෙව බණ අසා එව, තොපට කහවණු සියයක්

දෙමි” යි කීහ. ඔහුන් විභාරයට ගොස් පෙහෙව නෙතෙක නිද හෙව උදෑසන ම ගෙට ගොස් කභවනු සියය ගත්තේ ය. සිටාණෝ දෙවන දවස් “පුත, විභාරයට ගොස් බුදුන් ඉදිරියෙහි සිට එක බණ පදයක් ඉගෙන එව, තොපට කභවණු දහසක් දෙමි” යි කීහ. කුමාර තෙමේත් විභාරයට ගොස් බුදුන් ඉදිරියෙහි සිට බණ අසා සෝවාන් ව ගෙට ගියේ ය. සිටාණෝ ද බුදු-පාමොක් සහනට දන් දී පුතණුවන් ළඟ කභවණු දහස තබා “පොරොන්දු මුදල ගනුව” යි කීහ. හෙතෙම ලජ්ජාවී එය නො ගත්තේ ය. සිටාණන් ඒ සියලු පවත් බුදුන්ට දන් වූ කල්හි බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

178 ප:- පඵව්‍යා- මුළු පොළොව; එකරජ්ජෙන- ඒක රාජ්‍යයට ද වඩා; සග්ගස්ස- සවර්ගයට; ගමනෙන වා- යාමට ද වඩා; සබ්බලොක + ආධිපව්වෙන- සියලු ලොකයෙහි අධිපති භාවයට ද වඩා; සොනාපත්තිඵලං- සෝවාන් පලය; වරං- උතුම්.

හා:- මුළු පොළොවෙහි සක්විති රජවීමටත්, දෙව්ලොව යාමටත්, මුළු ලොව අධිපතිකම ලැබීමටත් වඩා සෝවාන් ඵලයට පැමිණීම ඉතා උතුම් ය.

වි:- සෝවාන් පල සැපය සියලු සැපයට වඩා උතුම් බව: යමකු සක්විති රජ වුවත්, දෙව්ලොවට ගියත්, බ්‍රහ්මලොවට ගියත් මුළු ලෝකයට ම අධිපති ව සිටියත් ඔහුට සතර අපා දුකින් මිදීමෙක් නැත. යමකු සෝවාන් පලයට පැමිණියොත් ඒ පුද්ගලයාට පමණක් කිසි කලෙක සතර අපා දුකෙක් නැත. ඔහු සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස යන සංයෝජන තුන නැති කිරීම සමග ම අනික් සියලු කෙලෙසුන්ගේ අපායට පමුණුවන ශක්තිය ද නැති කළ හෙයිනි. ඒ නිසා ඔහුගේ භවයෙහි ඉපදීම සීමා සහිත ය. හෙතෙම ඒකබ්බි වුවහොත් භවයෙහි එක්වරක් ඉපිද නිවන් පුරව යයි. කෝලංකොල වුවහොත් උඩත් පිරිසයිත් භවයෙහි සයවරක් ඉපිද නිවන් පුරව යයි. සත්තක්ඛත්තපරම වුවහොත් භවයෙහි සත් වරක් ඉපිද නිවන් පුරව යයි. අටවෙනි වර ඉපදීමෙක් නැත. අටවෙනි වර නූපදින්නේ කාම ලෝකයෙහි සෝවාන් පුද්ගලයාය. ධ්‍යාන උපදවාගත නො හැ කී වූ සෝවාන් පුද්ගලයා සත්වරකට වඩා උපදින්නේ නැත. ධ්‍යාන උපදවාගත

හැකි සෝවාන් පුද්ගලයා රූපා රූප ලෝකවල උපදී. හේ සත් වරකට වඩා උපදින බව කියති. භවගාමී සැපතට ඇලුම් කරන සෝවාන් පුද්ගලයෝ දිව්‍ය ලෝකයෙන් දිව්‍ය ලෝකයට යමින් දිව ඉසුරු විඳ එහිදී ධ්‍යාන වඩා බ්‍රහ්මලෝකයෙහි ඉපිද පිළිවෙලින් ඉහළ බ්‍රහ්මලෝකවල ඉපිදෙමින් අකනිටා බලලොව තෙක් ගොස් එහිදී රහත්වී පිරිනිවන්පාන සේක.

තෙලෙස්වන ලෝක වර්ගය නිමි.

14-1.

179 යස්ස ජීතංනාවජියති ජීතමස්ස නො යාති කොච්ච ලොකෙ,
තං බුද්ධමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙස්සප්.

180 යස්ස ජාලනී විසත්තිකා තණ්හා නස්සී කුභිංචි නෙතවෙ,
තං බුද්ධමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙස්සප්.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් බෝමැඩදී මාරදුන් අරභයා දේසනා කොට පසුව මාගන්දිය බමුණාට ද දෙසන ලදහ.

කුරුට මාගන්දිය නම් ඉසුරුමත් බ්‍රාහ්මණයෙක් සිටියේ ය. ඔහුට මනහර රුවින් බබළන මාගන්දියා නම් දියණියක් වූවා ය. බොහෝ බ්‍රාහ්මණවරුන් හා රජවරුන් ඇය සරණ අසා යැවූ නමුත් බමුණු තෙම “තෙපි රුවින් මගේ දුටුට සරි නොවවු”යි එය පිළිකෙච්ච කෙරෙයි. බමුණු තෙම දිනක් බුදුන් දැක උන්වහන්සේගේ අනන්ත අසාධාරණ වූ රූපශ්‍රිය බලා “තමන්ගේ දුටුට සුදුසු ය”යි සිතා ගෙට දුටු ගොස් දියණිය සරහා ගෙන බැමිණියන් සමග අවුත් “මාගේ දුටු නොපට ගරණ පාවා දෙන්නට ගෙනාමී, උන් පාවා ගනුව”යි කී ය. බුදුහු ඒ අසා බෝමැඩදී තමන් වහන්සේ පොළඹවා ගන්නට උත්සාහ කළ තණ්හා, අරතී, රගා යන මාරදුන් තුන් දෙනා දැකත් රාග සිතක් තමන් වහන්සේට නූපන් බව වදාරා එහිදී ඔවුන්ට දේසනා කළ මේ ගාථා බමුණාට ද වදළසේක.

179 ප:- යස්ස- නම් කෙනකුන්; ජීතං- දිනන ලද (කෙලෙස්); න + අවජියති- නපුරු කොට දිනන ලද නම් නො වේ ද; අස්ස- ඒ බුදුන් විසින්; ජීතං- දිනන ලද (කෙලෙස්); ලොකෙ- ලෝකයෙහි; කොච්ච- කිසි ක්ලෙශයෙක්; නො යාති- අනුව නො යේ ද; අනන්තගොචරං- අනන්ත ගෝචර ඇති- අපදං- රාගාදී පදරහිත වූ; තං බුද්ධං- ඒ බුදුන්; කෙන පදෙන; කචර පදයෙකින්; නෙස්සප්- ගෙන යවූ ද?.

180 යස්ස- යම් කෙනකුන්; කුභිංචි- කිසි භවයකට; නෙතවෙ- පමුණුවන්ට; ජාලනී- ජාලිනී නම් වූ ද; විසත්තිකා- විසත්තිකා නම් වූ ද; තණ්හා- තෘෂ්ණාව; නස්සී- නැද්ද; -පෙ-.

හා:- යම් බුදු කෙනකුන් ඒ ඒ මාරියෙන් ලත් ජය නැවත කිසි විටෙක කචරකු විසිනුත් පරාජය කළ නොහැකි ය. පරදවන ලද කෙලෙස්වලින් එකක් වත් නැවත උන්වහන්සේ පසු පස්සෙහි

ලුහු බැඳ නො යන හෙයිනි. අනන්ත දේ අරමුණු වන හෙවත්, සියල්ල දත් නුවණට අරමුණු වන ධර්මයන්ගේ වශයෙන් අනන්ත දෑ අරමුණු කරන, රාගාදී කෙලෙස් පද නැති ඒ බුදුන් කවර පදයකින් (=පිළිවෙළකින්) මාරයා කරා ගෙන ගිය හැකි ද? නො හැකි ම ය.

යම් බුදු කෙනෙකුන්ට ජාලිනී නම් වූ ද, විසත්තිකා නම් වූ ද අරමුණුවල ඇලෙන තෘෂ්ණාව නැද්ද, අනන්ත දේ අරමුණු කොට ඇති හෙවත්, සියල්ල දත් නුවණට අරමුණු වන ධර්මයන්ගේ වසයෙන් අනන්ත ගෝචර ඇති ඒ බුදුන් කවර පදයකින් (=පිළිවෙළකින්) මාරයා කරා ගෙන ගිය හැකි ද? නො හැකි ම ය.

වි:- ජාලිනී නම්: තෘෂ්ණාව ය. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන අරමුණු භාත්පසින් වැලඳ ගෙන දෑලක් මෙන් සක්‍රියත් වසා ගෙන සිටින නිසා තෘෂ්ණාවට ජාලිනී යයි ද කියනු ලැබේ. රූපාදී අරමුණුවල ඇලී බැඳී ගැලී සිටින නිසා තෘෂ්ණාව ම විසත්තිකා නම් වේ.

14-2.

181 යෙ ඝාතපසුතා ධිරා නෙක්ඛම්මුපසමෙ රතා, දෙවාපි තෙසං පිභයන්ති සම්බුද්ධානං සත්ඛනං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සංකස්ස නුවරදී බොහෝ දෙව් මිනිසුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුහු යමා මහ පෙළහර දක්වා තවුනිසා දෙව්ලොවට වැඩ එහි වස් වසා තෙමසක් දෙවියන්ට අබිදම් දෙසුසේක. වස් පවරා “මිනිස් ලොවට යම්හ”යි සක්දෙව්දුහට වදළසේක. ශක්‍රයෝ ද ඒ අසා බුදුන්ට බසින්ට මැණික් හිණක් ද එය දෙපසින් රන් හිණක් හා රිදී හිණක් ද මැවූහ. බුදුහු දකුණත් පස රන් හිණත් පැමිණි දෙවියන් ද වමත් පස රිදී හිණත් පැමිණි බ්‍රහ්මයන් ද පිරිවරා ගෙන මැද මැණික් හිණත් සංකස්ස නුවරට වැඩිසේක. එදවස් ඒ අසිරිමත් බුද්ධානුභාවය බලා බුදුවන්ට නො පැතු කෙනෙක් නැත. සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ ඒ දෑක බුදුන් කරා එළඹ “ ස්වාමීනි, මේ තරම් බුද්ධානුභාවයක් පෙර මා දුටු විරු නැත. අද සියලු දෙව් මිනිසුන් නුඹවහන්සේ ම පතති”යි සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “ ශාරිපුත්‍රය, බුදුවරුන් දෙව් මිනිසුන්ට ප්‍රිය වෙති”යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක.

181 ප:- යෙ ධීරා-යම් නුවණැති කෙනෙක්; ක්‍රියාපසුතා-
ධ්‍යානයෙහි ඇලුණාහු ද; නෙක්ඛම්ම+උපසමෙ- නෛෂ්ක්‍රමාය-
යෙහි රතා- ඇලුණාහු ද; සකීමතං-ස්මාතිමත් වූ; තෙසං සම්බුද්-
ධානං- ඒ සම්බුදුවරුන්ට; දෙවා+අපි- දෙවියෝ ද; පිභයන්ති-
කැමැති වෙත්.

භා:- සමථ විදහිතා ධ්‍යාන භාවනාවෙහි යෙදුණා වූ ද,
කෙලෙස් සංසිදුවන නිවනෙහි ඇලුණා වූ ද, එළඹ සිටි සිහි
ඇත්තා වූ ද ඒ සම්බුදුවරුන්ට දෙවියෝ ද, මිනිස්සු ද කැමැති
වෙති.

වි:- නෙක්ඛම්මුපසම යනු: නිවන ය. මහණකම, ප්‍රථම
ධ්‍යානය, නිව්ඤාන, විදහිතාව යන මොහු ද නෛෂ්ක්‍රමායයෝ ය.
එහෙත් මෙහිදී නෙක්ඛම්ම යනු නිවනට ම කියන ලදී. ඒ නිවන
කෙලෙසුන් සංසිදුවීමට ආලම්බන වශයෙන් මහත් උපකාර වන
හෙයින් උපසම නම් ද වෙයි. මෙතැන්හි නිව්ඤානාවී
නෙක්ඛම්ම, උපසම යන පද දෙක ම එකට යෙදී තිබේ.

14-3.

182 කිව්ඡො මනුස්සපට්ඨාහො කිව්ඡං මච්චානජීවිතං,
කිව්ඡං සද්ධම්මසවණං කිව්ඡො බුද්ධානං උප්පාදෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් බරණැස් නුවර මහරි රුක්මුලදී
ඒරපත්ත නාගරාජයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

පෙර කසුප් බුදුන් දවස විසි දහසක් හවුරුදු මහණදම් පිරු
සිල්වත් හික්ෂු නමක් විය. උන්වහන්සේ දිනක් ගහකින්
එතරවනු පිණිස එරු අත්තක් අල්වා ගෙන ඔරුවකට නගින විට
එයින් එරු පත්‍රයක් කැඩිණ. මෙය සුලු ඇවතකැ යි සිතා නො
දෙසා ම මහණදම් කළහ. මිය යන වේලෙහි මෙය මතක් වී
“මාගේ සීලය අපිරිසිදු දෝ”යි විමතියක් ඇති විය. එකෙණෙහි ම
කලුරිය කොට එරපත්ත නම් නාගරාජ ව උපන. එක් දවසක්
හෙතෙම බරණැස් නුවර මහරි රුක්මුල වැඩ හුන් බුදුන් කරා
එළඹ වැද ගෙන හඬන්ට වන. බුදුන් ඔහුගෙන් හඬන කරුණු
විවාළ විට හෙතෙම සිදු වූ දෙය කියා “සාමීනි, බුද්ධාන්තරයක්
මුළුල්ලෙහි මිනිසන් බවකුත් නො ලද්දේමි. බුදුකෙනකුත්
නුදුටුයෙමි. බණ ඇසීමකුත් නො ලැබුයෙමි”යි කීය. බුදුහු ඒ
අසා මේ ගාථාව වදළසේක.

182 ප:- මනුස්සපටිලාභො- මිනිසන්ඛව ලැබීම; කිවඡො- දුෂ්කර ය. මව්වානං- මිනිසුන්ගේ; ජීවිතං- ජීවිතය; කිවඡං- දුෂ්කර ය. සද්ධම්මසවණං- ධර්ම ශ්‍රවණය; කිවඡං- දුර්ලභය. බුද්ධානං- බුදුවරයන්ගේ; උප්පාදො- ඉපදීම; කිවඡො- දුර්ලභය.

වි:- මිනිසන් ඛව ලැබීම අපහසු ය, මිනිසුන්ගේ දිවි පැවැත්ම අපහසු ය, බණ ඇසීම දුලබ ය, බුදුවරයන්ගේ ඉපදීම දුලබ ය.

වි:- මිනිසන් ඛව බොහෝ කුසල් කොට උත්සාහයෙන් ලැබිය යුත්තකි. එය ලැබෙන්නේ සහේතුක කාමාවචර කුසල හේතුවෙන් ය. එයින් ත්‍රිහේතුක කාමාවචර කුසල කමීයෙන් උපදින්නෝ මහේශාකාය වෙති. ද්විහේතුක කාමාවචර කුසල කමීයෙන් උපදින්නෝ අල්පේශාකාය වෙති. මිනිසුන්ගේ සිත නිතර නැඹී පවතින්නේ අකුශලය ගැන ය. ඒ නිසා මිනිසා බොහෝ සෙයින් කැමතිවන්නේ අකුසල් කිරීමට ය. කුසල් කිරීමට නො වෙයි. ඔහුට මිහිරි වන්නේ කුසලයට වඩා අකුසලයයි. කුසලයට වඩා අකුසල් කිරීම ඔහුට ලෙහෙසිය; පහසුය; මිහිරිය. මෙසෙයින් බොහෝ දෙනා පස්කම් සැපයෙන් ඉඳුරන් පිනවීමෙහි නියැලිව සිටින අතර ම ඒවා දියුණු කර ගනු සඳහා නොයෙක් නො කටයුතුදැ කරති. එබඳු සත්වයන්ට මරණාසන්නයේ දී මිනිසන් ඛව ලැබීමට හේතුවන කාමාවචර කුශල සිතක් කෙසේනම් ඔහුගේ සිතට අරමුණු වේද? ඒ අතිශයින් දුෂ්කරය. මහ මුහුදෙහි දමන ලද එක් සිදුරක් ඇති වියදණ්ඩක් එහි සතර දිසාවෙන් හමන සුළඟින් සතර දිගට ගෙනයමින් පවතින කල්හි අවුරුදු සියයකට වරක් හිස නගන කණ කැස්බා විය සිදුරෙන් අහස දැකීමටත් වඩා වරක් අපායට ගිය සත්වයකු මිනිසන් ඛව ලැබීම දුෂ්කර කරුණකැයි වදලේ එහෙයිනි.

14-4.

183 සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා,
සවිත්තපරියොදපනං එතං බුද්ධානසාසනං.

184 බන්ති පරමං තපො තිතික්ඛා
නිබ්බානං පරමං වදන්ති බුද්ධා
න හි පබ්බජිතො පරුපසාති
සමණො හොති පරං විහෙය්‍යන්තො.

185 අනුපවාදෙ අනුපසාතො පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො මත්තඤ්ඤතා ච භත්තස්මිං පන්ථං ච සයනාසනං අධිචිත්තෙ ච ආයොගො එතං බුද්ධානසාසනං.

නි:- මේ ගාථාවන් අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී අනද තෙරුන් වහන්සේ විවාළ පැනයක් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් අනද තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් කරා එළඹ “විපස්සි ආදි බුදුවරයන්ටත් මෙම උපොසථය ම වී ද? නැති නම් අතිකෙක් වී ද?”යි විවාළසේක. බුදුහු ඒ අසා “ආනඤය, විපස්සි බුදුහු සත් අවුරුද්දකට වරක් පෝය කළසේක. සිඛී, වෙස්සභු බුදුවරු සාවුරුද්දකට වරක් පෝය කළසේක. කකුසද, කෝනාගමන බුදුවරු අවුරුද්දකට වරක් පෝය කළසේක. කසුප් බුදුහු සය මසකට වරක් පෝය කළසේක. මෙසේ ඒ බුදුවරුන්ගේ කාල විශේෂය විනා පාමොක් උසුරුවන ගාථාවල වෙනසෙක් නැතැ”යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදුළසේක.

183 ප:- සබ්බපාපස්ස- සියලු අකුශලයාගේ; අකරණං- නො කිරීම ද; කුසලස්ස- කුසලයාගේ; උපසම්පද- වැඩීම ද; සචිත්තපරියොදපනං- තමාගේ සිත පිරිසිදු කිරීම ද යන; එතං- මෙය; බුද්ධානං- බුදුවරුන්ගේ; සාසනං- අනුශාසනාවයි.

184 තිතික්ඛා බන්ති- අධිවාසන ක්ෂාන්තිය; පරමං තපො- උතුම් තපසෙකි. බුද්ධා- බුදුවරයෝ; නිබ්බානං- නිවන; පරමං- උතුම් යයි; වදන්ති- කියති. පර+උපසාති- අනුන් නසන සුලු වූයේ; පබ්බජිතො- පැවිද්දෙක්; න හි භොති- නො වේ; පරං විහෙයියන්තො- අනුන් පෙළන්නෝ; සමණො- ශ්‍රමණයෙක්; න භොති- නො වේ.

185 න+උපවාදෙ- (පරභට) උපවාද නො කිරීම ද; න+උප සාතො-හිංසා නො කිරීම ද; පාතිමොක්ඛෙ- ප්‍රාතිමොක්ෂයෙහි; සංවරො ච-සංවරය ද; භත්තස්මිං- ආභාරයෙහි; මත්තඤ්ඤතාව- පමණ දන්නා බව ද; පන්ථං ච සයනාසනං- ගමට දුරු වූ සෙනස්නෙහි ඇල්ම ද; අධිචිත්තෙ- රූපාරූප අට සමචන්හි; ආයොගො ච- යෙදීම ද (යන); එතං- මෙය; බුද්ධානං- බුදුවරුන්ගේ; සාසනං- අනුශාසනාව යි.

හා:- සියලු පව් නො කළ යුතු ය. සියලු කුසල් රැස් කළ යුතු ය. පංචනිවරණයන් කෙරෙන් තමාගේ සිත පිරිසිදු කර ගත යුතු ය යන මෙය සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුශාසනා යි.

පරෝපකාරය, පරවාද ඉවසීම මේ ශාසනයෙහි උතුම් තපස් ගුණයෝ ය. බුදුවරු නිවන උතුම් කොට වදරත්. අනුන් නසන්නා පැවිද්දෙක් නො වේ. අනුන් පෙළන්නා ශ්‍රමණයෙක් නො වේ.

අනුන්ට ජාති ආදියෙන් හෙළා තළා කථා නො කළ යුතු ය, අනුන්ට නිංසා නො කළ යුතු ය, ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවරයෙහි පිහිටිය යුතු ය. ආහාර පිරියෙස්නෙහි ද, පිළිගැන්මෙහි ද, වැළඳීමෙහි ද, පරභට දීමෙහි ද පමණ දැන ගත යුතු ය. ගමට දුරු වූ වන සෙන- සුන්හි ඇල්ම කළ යුතු ය. රූපාරූප අට සමවත්හි යෙදිය යුතු ය. යන මෙය ද සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුශාසනා යි.

14-5.

186 න කභාපණවස්සෙන තිත්ති කාමෙසු විජ්ජති,
අස්පස්සාද දුබා කාමා ඉති විඤ්ඤාය පණ්ඩිතො.

187 අපි දිබ්බෙසු කාමෙසු රතිං සො නාධිගච්ජති,
තණ්හක්ඛයරතො හොති සම්මාසම්බුද්ධසාවකො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී උකටළි හික්ෂුවක් අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ හික්ෂුන් වහන්සේගේ පියා මිය යන වේලෙහි උන්වහන්සේට පිරිකර පිණිස කභවණු සියයක් උන්වහන්සේගේ මලණුවන් අතට දී මළේ ය. මලණු තෙම ඒ පුවත සහෝදර හික්ෂුවට කීය. හෙතෙම ඒ අසා “සිභා කා ජීවත් වීමෙන් ප්‍රයෝජන කිම? කභවණු සියයෙන් ජීවත් විය හැකි ය, සිවුරු හරිමි”යි සිතා භාවනාදියෙහි නො යෙදී උකටළි ව වෙසෙයි. උන්වහන්සේගේ ඇදුරු තෙරහු ඒ දැන ඔහු බුදුන් කරා පමුණුවා ඒ සියලු පවත් කීහ. බුදුහුන් “එය සැබෑ දෑ?”යි විචාරා “සැබව”යි කී කල්හි “ජීවත් වන උපායක් ඇද්ද?”යි ඇසූ විට කභවණු සියයක් ඇති බව කී ය. එවිට බුදුහු “මහණ, තාගේ කභවණු සියය නම් මද දෙයෙක. කුමක් නිසා මේ තරම් මද දෙයෙකින් තෘෂ්ණාව වඩවූ දෑ?”යි පවසා මේ ගාථා වදළුසේක. ඒ හික්ෂු සෝවාන් විය.

186 ප:- කභාපණවස්සෙන- කභවණු වැස්සෙනුදු; කාමෙසු- කාමයන්හි; තිත්ති- තෘප්තියෙක්; න විජ්ජති- නො වේ. කාමා- කාමයෝ; අප්ප+අස්සාද- ආස්වාද රහිතයහ. දුබා- දුක් ඇත්තාහ යි; ඉති- මෙසේ; පණ්ඩිතො- නුවණැති තෙම; විඤ්ඤාය- දැන.

187 සො- හෙතෙම; දිබ්බෙසු- දිව්‍යමය වූ; කාමෙසු අපි- කාමයන්හි ද; රති- ඇල්මකට; න+අධිගච්ඡති-නො පැමිණෙයි. සම්මාසම්බුද්ධසාවකො- සමයක් සම්බුද්ධ ශ්‍රාවක තෙම; තණ්හක්ඛයරතො- අර්හත් ඵලයෙහි හෝ නිවනෙහි ඇලුණෙක්; හොති- වේ.

භා:- මිනිසාට කභවණු වැස්සෙකිනුත් වස්තුකාම, ක්ලෙශ- කාමයන්හි තෘප්තියෙක් ඇති නො වේ. මේ නිසා කාමයෝ සිහිනයෙන් පානය කළ පැනක් මෙන් මද ආස්වාද (=සැප) ඇතියෝ ය. බොහෝ දුක් ඇතියෝ යයි පණ්ඩිතයා නුවණින් දැන ගත යුතු ය.

එසේ නුවණින් විමසා දත් තැනැත්තා දිව්‍ය වූ පස්කම්හි පවා ඇල්මකට නො පැමිණෙයි. සමයක් සම්බුද්ධ ශ්‍රාවක තෙම රහත් බැවිහි හෝ නිවනෙහි ඇලුණෙක් වේ.

14-6.

- 188 බහුං වෙ සරණං යන්ති පබ්බතානි වනානි ච,
ආරාමරුක්ඛවෙත්‍යානි මනුස්සා භයතප්පතා.
- 189 නෙතං බො සරණං බෙමං නෙතං සරණමුත්තමං,
නෙතං සරණමාගමිම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.
- 190 යො ච බුද්ධං ච ධම්මං ච සඬ්ඝං ච සරණං ගතො,
චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති.
- 191 දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං,
අරියං චට්ඨචිගිකං මග්ගං දුක්ඛපසමගාමිනං.
- 192 එතං බො සරණං බෙමං එතං සරණමුත්තමං,
එතං සරණමාගමිම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී අග්ගිදත්ත තවුසාණන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර කොසොල් රජහුගේ අග්ගිදත්ත නම් පෙරවි බමුණෙක් සිටියේ ය. ‘හෙතෙම මහලු වියට පැමිණි කලා පෙරවි තනතුර හැර ඉසි වෙස් ගෙන මහණ විය. ඔහුගේ තවුස් පිරිවර දස දහසක් වූහ. හෙතෙම අතවැසි තවුස් පිරිසට හා දයක පිරිසට “පච්ච සරණ යවු, හිමව ආදි වන සරණ යවු, ගස් කොළන් සරණ යවු, එසේ කොට දුකින් මිදෙවු”යි ඔවා දෙයි. බුදුහු ඒ කාරණය දිවැසින් දැක ඔවුන් කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් අග්ගිදත්ත තවුසාගේ පන්සලට වැඩ එහි වැලි ගොඩක් මතුයෙහි හුන්සේක. අග්ගිදත්ත තවුසා ද ඒ දැක දස දහසක් තවුස් පිරිස සමඟ පැමිණ බුදුන් වැඳ වැඳ සිටියේ ය. එවිට බුදුහු “අග්ගි-දත්තය, තෙපි තොපගේ තවුස් පිරිසටත්, උපාසක පිරිසටත් කෙසේ අවවාද කෙරෙවු ද?”යි විචාළසේක. හේ “පච්ච වන ආදිය සරණ යවු, එසේ කොට දුකින් මිදෙවු යි කියා අවවාද කරමි”යි කී ය. බුදුහු ඒ අසා “අග්ගිදත්තය, පච්චාදිය සරණ යාම නිසා සත්වයන් ජාති, ජරා මරණ දුක්වලින් නො මිදෙති”යි වදාරා මේ ගාථා වදාළසේක. ඔවුහු සියලු දෙනාම රහත් වූහ.

188 ප:- හයතජ්ජිතා-හයින් තැති ගත්; මනුස්සා- මිනිස්සු; පබ්බතානි- පච්චයන් ද; වනානි ව- වනයන් ද; ආරාම- ආරාමයන් ද; රුක්ඛවෙත්තානි- වෛත්තා වාක්ෂයන් ද; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; බහු- බොහෝ සේ; සරණං යන්ති- සරණ කොට යෙන්.

189 ඒතං සරණං බො- මේ සරණය ම; බෙමං න- ක්ෂෙම නො වෙයි; එතං සරණං- මේ සරණ ය; උත්තමං න- උතුම් නො වෙයි. එතං සරණං- මේ සරණයට; ආගම්ම-පැමිණ; සබ්බදුක්ඛා-සියලු දුකින්; න පමුච්චති- නො මිදෙයි.

190 යො ව- යමෙක්; බුද්ධං ව- බුදුන් ද; ධම්මං ව- ධර්මය ද; සංඝං ව- සභිසයා ද; සරණං ගතො- සරණ ගියේ ද; චත්තාරි අරියසම්චානි- චතුරාර්ය සත්‍යයන්; සම්මා- මනා කොට; පඤ්ඤාය-(විදහිතා) ප්‍රඥාවෙන්; පස්සති- දකී ද.

191 දුක්ඛං- දුක්ඛ සත්‍යය ද; දුක්ඛසමුප්පාදං- දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය ද; දුක්ඛස්ස ව- ඒ දුක්ඛයාගේ; අතික්කමං ව- ඉක්මිමට කාරණ වූ නිරොධ සත්‍යය ද; දුක්ඛ+උපසමගාමිනං- දුක්ඛ නිරොධයට පමුණුවන; අරියං අට්ඨකිගිකං මග්ගං ව- ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගී සංඛ්‍යාත මාගී සත්‍යය ද; (විදහිතා ප්‍රඥාවෙන් දකී ද)

192 එකං සරණං බො- මේ සරණය ම; බෙමං- නිර්භය ය; එකං සරණං- මේ සරණය ම; උත්තමං- උතුම් ය; එකං සරණං- මේ සරණයට; ආගමිම- පැමිණ; සබ්බ දුක්ඛා- සියලු දුකින්; පමුච්චති- මිදේ.

භා: බියෙන් තැනි ගත් මිනිස්සු පවිත, කැලෑ, ආරාම, ගස්, වෛත්‍ය යන මේ දේ බොහෝ සෙයින් සරණ කොට යෙත්; පිහිට කොට ගනිත්.

මේ පවිතාදිය සරණ යාම නිර්භය නොවේ; උතුම් ද නොවේ. මේ කිසි සරණයකට පැමිණ සියලු දුකින් මිදෙන්නට නො පිළිවන.

යමෙක් බුදුන්, දහම්, සභුන් ‘මට පිහිට ය’යි සරණ ගියේ ද හෙතෙම දුකින් මිදේ.

යමෙක් දුකත්, දුක ඇති වන හේතුවත්, දුක නැති කරන නිවනත්, දුක නැති කිරීමේ මඟ වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයත් යන වතුරාර්ය සත්‍යයන් මඟ නුවණින් දනී ද, හෙතෙම දුක නැති කර ගනී.

තෙරුවන් සරණ යාම හා වතුස්සත්‍යාවබෝධය යන මේ සරණ ම නිර්භය සේ සැලකිය යුත්තේත්, උතුම් කොට සැලකිය යුත්තේත් ඒ නිසා ය. මිනිසා මේ සරණයට පැමිණ, සියලු සසර දුකින් මිදේ.

වි:- පවිතාදිය සරණ කොට යාම නම්: රජ, සොර, සතුරු ආදීන්ගෙන් බියක් පැමිණි විට එයින් වැළකීම පිණිසත්, තමන්ට නොයෙක් අයුරින් පැමිණෙන උවදුරු වළකාලීම පිණිසත්, දරුවන් ලැබීමාදිය පිණිසත් පවිත කැලෑ, ආරාම, වෛත්‍ය, ගස් ආදිය සරණ කොට පිහිට කොට විසීම ය. මේවා රක්ෂාස්ථාන සේ, නිර්භයස්ථාන සේ සලකා පුද්ගලිකිලි කළත් සරණ කොට ගියත් එයින් ජාති, ජරා, මරණාදී දුකින් මිදීමෙක් නො වේ. එහෙයින් මේ කිසි සරණයක් බිය රහිත නො වේ; නිරුපද්‍රව නො වේ; උතුම් පිහිටෙක් ද නො වේ.

උතුම් සරණය නම්: බුද්ධ, ධම්ම, සඬ්ඝ යන රුවන් තුන ය. මේ රුවන් තුන පිහිට කොට ගියවුන්ගේ භය, තැනි ගැනුම්, දුක්, පීඩා නැති කරන හෙයින් සරණ නම් වේ. යමෙක් බුද්ධ, ධම්ම, සඬ්ඝ යන රත්නත්‍රය ‘මට සරණ ය, පිහිට ය’යි පිළිගනී නම්,

සේවනය කෙරේ නම් එය සරණගමනය යි. මේ සරණගමනය ලෝකොත්තර සරණගමනය, ලෞකික සරණගමනය යි දෙවැදෑරුම් වේ. ලෝකොත්තර සරණගමනය ආර්ය පුද්ගලයන්ට සතර මාර්ගී ක්ෂණයෙහි සරණගමනය කෙලෙසන, දෘෂ්ටි, විචිකිත්සාදී කෙලෙස් මුල් සුන් කරමින් නිවන් අරමුණු කොට රත්නත්‍රයෙහි අවල ප්‍රසාද වශයෙන් සිද්ධ වේ. ලෞකික සරණගමනය පෘථග්ඡනයන්ට සරණය කෙලෙසන, දෘෂ්ටි, විචිකිත්සාදී කෙලෙස් යටපත් වීමෙන් තෙරුවන් ගුණ අරමුණු කොට සිද්ධ වේ. මේ තෙරුවන් සරණ යාමෙන් මනුෂ්‍යලෝක, දිව්‍යලෝකයන්හි භව භෝග සම්පත් ලබා ගැනීමටත්, සතර අපා දුක හා ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණාදී සංසාරික සියලු දුක් නැති කොට නිවන් සැප ලබා ගැනීමටත් පිළිවන. එබැවින් බුද්ධ, ධම්ම සධ්දිය යන මේ රත්නත්‍රය සියලු සත්වයන්ට උතුම් සරණය වේ.

දුක්ඛ සත්‍යය නම්: කාම, රූප, අරූප යන භවත්‍රයට අයත් වූ කම්චිපාකයන්ගේ පැවැත්ම නම් වූ පංච උපාදනාස්කන්ධයන්ගේ පිළිවෙළ නො සිදු පැවැත්ම ය. උපාදනාස්කන්ධ පංචකය නොයෙක් රෝග පීඩාදී උවදුරුවලට ආධාර බැවින් කුත් සිත ය, එහි නිත්‍ය සුභ, සුඛ, ආත්මභාව බවක් නැති බැවින් තුවඡ ය (=හිස් ය). මෙසේ කුත් සිත හෙයින් හා හිස් බැවින් ද උපාදනාස්කන්ධ පංචකය දුක් නම් වේ. සමුදය සත්‍යය නම්: ඒ දුක්ඛ සත්‍යයාගේ පැවැත්මට හේතු වන එකසිය අටක් ප්‍රභේද ඇති තෘෂ්ණාව යි. නිරෝධසත්‍යය නම්: දුකත්, දුක ඉපදීමට හේතු වූ තෘෂ්ණාවත් මුල් සුන් කළ අසංඛත ධාතුව නම් වූ නිව්‍යාණය යි. මාර්ගී සත්‍යය නම්: ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගීය යි. එය නම් නිවන් අරමුණු කොට උපදනා සෝවාන් ආදී මාර්ගී සිත් සතර හා යෙදෙන ප්‍රඥ, විතකී, විරතී, විර්ය, ස්මෘතී, එකාග්‍රතා යන වෛතසිකයෝ ය. සමාග්දෘෂ්ටි, සමාග් සංකල්පාදී වශයෙන් දක්වන ලද්දේත් මේවා ම ය. මේවා නිවන් ලැබීමට පිළිවෙත් වන හෙයින් දුක් නිරෝධගාමීනි ප්‍රතිපද ද නමු. මේ දුක්ඛාදී කරුණු සතර බුද්ධාදී ආර්යයන් විසින් ම අවබෝධ කරන හෙයින් ද, මොවුන්ගේ අවබෝධයෙන් ම ආර්ය භාවය සිද්ධවන හෙයින් ද, කී පරිද්දෙන් ම වන බැවින් ද කිසි ලෙසකින් බොරු නො වන බැවින් ද, දුක්ඛාදී ස්වභාවයෙන් මිස අන්‍ය ස්වභාවයෙකින් නො වන බැවින් ද ආර්ය සත්‍ය නම් වෙති. සියලු සසර දුකින් මිදී නිවන් දැකීමට තිබෙන එක ම මාර්ගීය නම් මේ වතුරාර්ය සත්‍යය තත් වූ පරිද්දෙන් අවබෝධ කර ගැනීම ය. වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නො කොට සසර දුකින් මිදීම වත්, නිවන් දැකීම වත් කිසිසේත් කළ නො හැකි ය.

14-7.

193 දුල්ලහො පුරිසාපඤ්ඤො න සො සබ්බත්ථ ජායති,
යත්ථ සො ජායති ධීරො තං කුලං සුඛමෙධති.

නි:- අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ වසන සමයෙහි එක් දවසක් අනඳ තෙරභූ බුදුන් කරා එළඹ “සොමීනි, පුරුෂොත්තමයෝ කොතැනහි උපදිද්ද?”යි විචාලයේක. බුදුහු “ආනන්දයෙනි, පුරුෂොත්තමයන් දඹදිව මධ්‍ය දෙශයෙහි කැත් මහසල් කුලයෙක හෝ බමුණු මහසල් කුලයෙක උපදිති”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළයේක.

193 ප:- පුරිසාපඤ්ඤො- පුරුෂ ශ්‍රේෂ්ඨ තෙම; දුල්ලහො- දුර්ලභ ය. සො- හෙතෙම; සබ්බත්ථ- හැමතන්හි; න ජායති- නූපදී. සො ධීරො-ඒ ප්‍රාඤ තෙම; යත්ථ-යම් කුලයෙක; ජායති- උපදී ද; තං කුලං- ඒ කුලය; සුඛං+එධති- සුවයට පැමිණෙයි.

හා:- පුරුෂ ශ්‍රේෂ්ඨයා (=බුදුහු) දුර්ලභ කෙනෙකි. හේ හැම තැන ම නො උපදී. ඒ වීරයා යම් කුලයෙක උපදී නම් ඒ කුලය සැපයට පැමිණේ.

වි:- පුරිසාපඤ්ඤ නම්: පුරුෂ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේ ය. ඒ අන් කෙනෙකුත් නොව, බුදුන් වහන්සේ ය. උන්වහන්සේ ලෝකයෙහි හැමකල්හි ලැබගත හැකි පුද්ගලයෙක් නො වේ. කප්කෙළ සුවහස් ගණනකින්නුදු නො ලැබිය හැකි ආශ්චර්යමත් දුර්ලභ වූ පුද්ගලයෙකි. උන්වහන්සේ පහළවන්නේ දඹදිව මධ්‍ය දේශයෙහි ය. එහිදු ජනතාව විසින් සම්භාවනා කරන, ගෞරව කරන ක්ෂත්‍රිය මහාසාර කුලයෙහි හෝ බ්‍රාහ්මණ මහාසාර කුලයෙහි උපදිත්. උන්වහන්සේ උපන් ඒ කුලය සියලු යස ඉසුරෙන් වැඩෙයි. උතුම් සැපයට ද පැමිණෙයි.

14-8.

194 සුඛො බුද්ධානං උප්පාදෙ සුඛා සද්ධම්මදෙසනා,
සුඛා සංසස්ස සාමග්ගි සමග්ගානං තපො සුඛො.

නි:- අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ වසන; සමයෙහි එක් දවසක් පන්සියයක් පමණ වහන්දෑ රැස්ව හිඳ “මේ ලෝකයෙහි කවර නම් සැපයක් උතුම් ද?”යි කථාවක් ඉපිද වූහ. බුදුහුන්

එතනට වැඩ ඒ කථාව අසා “මහණෙනි, මේ ලෝකයෙහි බුදුවර-
යන්ගේ පහළවීම, සදහම් දෙසීම හා සංඝ සාමග්‍රිය උතුම්
සැපයෝ ය”යි වදුරා මේ ගාථාව වදාළසේක. ඒ භික්ෂුහු රහත්
වූහ.

194 ප:- බුද්ධානං- බුදුවරුන්ගේ; උප්පාදෙ- ඉපදීම;
සුඛො- සැප ය; සද්ධම්මදෙසනා- දහම් දෙසීම; සුඛා- සැප ය;
සංඝස්ස- සංඝයාගේ; සාමග්ගි-සමග්ගි බව; සුඛා- සැප ය; සමග්ගා-
නං- සමග්ගි වූවන්ගේ; තපො- තපස; සුඛො- සැප ය.

හා:- සත්‍යයන්ට ලොවී ලොවුතුරා සැප ගෙන දෙන බැවින්
බුදුවරුන්ගේ පහළවීම සැපයෙකි. ධර්මශ්‍රවණය දුකින් මිදීමට
හේතුවන නිසා සදහම් දෙසීම සැපයෙකි. සංඝයාගේ සමග්ගියද
සැපයෙකි. සමග්ගියෙන් කල් යවන්නන්ට තපස සැපයෙකි.

14-9.

195 පූජාරහෙ පූජයනෙ බුද්ධෙ යදිව සාවකෙ,
පපංචසමතික්කන්තෙ තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ.

196 නෙ තාදිසෙ පූජයතො නිබ්බුතෙ අකුතොභයෙ,
න සක්කා පුඤ්ඤං සඛිටාතුං ඉමෙත්තමිති කෙනවී.

බුද්ධවග්ගො වුද්දසමො.

පයමකභාණවාරං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් තොදෙය්‍ය නම් ගමෙහිදී කාශ්‍යප
බුදුන්ගේ රන් සෑය අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් කලෙක බුදුහු සැරිසරා වඩනාසේක්, තොදෙය්‍ය නම්
ගමට වැඩ එහි එක් දේවාලයක් ළඟ වැඩ සිටියේක. දේවාලයට
නුදුරු තෙතක සි සාමීන් සිටි බමුණෙක් බුදුන් කරා එළඹ බුදුන්
තො වැඳ ඒ දේවාලයට වැඳ සිටියේ ය. බුදුහු “තෙල තැන
කුමක් නිසා වැන්දෙහි දූ?” යි විචාළසේක. හේ “අපගේ
පරම්පරාවෙහි අය වැඳපුදන දෙවොල ය”යි කී ය. එවිට බුදුහු
“බමුණ මෙතනට වැදීම යහපතැ”යි වදාළසේක. භික්ෂුහු ඒ
අසා මේ ගැන විමසූහ. බුදුහු ඒ භික්ෂුන්ගේ සැක දුරු කරනු
පිණිස එතැන පොළොව යට සැඟවී තුබුණු කසුප් බුදුන්ගේ
යොදුනක් උස රන් දැඟ බ රන් පච්ඡයක් මෙන් අහස රඳවා
බොහෝ දෙනාට දක්වා “පූජාවට නිසි මෙබන්දන්ට පිදීම
මැනව”යි වදුරා මේ ගාථා වදාළසේක. බමුණු තෙම සෝවාන්
විය.

195 ප:- පූජාරහෙ- පූජාවට සුදුසු වූ; පපංචසමතික්ක-
න්තෙ- ප්‍රපංචයන් මනා කොට ඉක්ම වූ; තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ-
ඉක්ම වූ ශෝක පරිදේවයන් ඇති; බුද්ධෙ- බුදුවරයන් ද; යදිවා-
නොහොත්; සාවකෙ- ශ්‍රාවකයන් ද; පූජයතෙ- පුද ද.

196 නිබ්බුතෙ- නිවුණු සිත් ඇති; අකුතො භයෙ- කිසිවකි-
නුත් බියක් නැති; තාදිසෙ- එබඳු වූ; තෙ- උන්වහන්සේලා;
පූජයතො-පුදන්නහුගේ; පුඤ්ඤං-පින; ඉම+එත්තං+ඉති- මේ
මෙතෙකැ යි; සංඛාතුං- ගණන්ට; කෙනචි- කිසිවකු විසිනුත්;
න සක්කා- නො හැකි ය.

භා:- සියලු ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති පූජාවන්ට සුදුසු වූ තණ්හා,
මාන, දෘෂ්ටි ප්‍රපංච ඉක්ම වූ ශෝක වැලපීම නැති කළා වූ බුදුවර-
යන්ට හෝ බුදුසවුවන්ට යමෙක් පුද සැලකිලි පවත්වා ද,

රාගාදී කෙලෙස් ගීති නිවුණු, කිසිලෙසකිනුත් බියක් නැති
එබඳු උතුමන්ට පුදන්නහුට ලැබෙන පින මෙපමණ යයි ගණන්
කොට කියන්ට කිසිවකුටත් නො හැකි ය.

වි:- ආර්ථික පූජා නම්: වීචර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලන්-
පස, බෙහෙත්, පිරිකර, මල්, පහන්, සුවද දුම්, කෙත්, වත්,
යාන, වාහනාදියෙන් පිදීම ය. ප්‍රතිපත්ති පූජා නම්: සිල් රැකීම,
දහම් දෙසීම, අනිත් ලකුණු මෙතෙහි කිරීමාදි පිළිවෙත් පිරීම ය.
ප්‍රපංච නම්: තෘෂ්ණා, මාන, දෘෂ්ටි යන මොහු ය. මොහු තුන්
දෙනා සතියන් වුනිප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් බොහෝ කලක්
සංසාරයෙහි රඳවන නිසත්, සසර දික්කරන නිසත් ප්‍රපංච නම්
වෙති.

කුශල විපාකය සමබව: බුදු, පසේබුදු, මහරහතන් වහන්-
සේලා වැඩ සිටින කල්හි මෙන් පිරි නිව් කල්හිත් උන්වහන්සේලා
කෙරෙහි සිත පහදවාගෙන වැඳුම් පිදුම් ගරැබුහුමන් කරන
සැදැහැවතුන්ට ලැබෙන විපාක ඵලයෙහි කිසිම වෙනසක් නැත.
සමාන වූ ම විපාක ඵලය ලැබේ. මේ පිරිනිව් බුදුහුය, ජීවමාන
බුදුහු නො වෙතියි කියා සිතෙහි යම්කිසි ලිහිල් බවක් ඇති වුනොත්
විපාකය සමච නො ලැබේ. ජීවමාන බුදු, පසේබුදු, මහරහතන්
වහන්සේලා කෙරෙහි මෙන් පිරිනිව් යා වූ උන්වහන්සේලා
කෙරෙහිත් එක හා සමාන ශ්‍රද්ධාවත් ගෞරවයත් හක්කියත්
සිතෙහි පිහිටුවාගෙන ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති පූජා දෙකින් පුදන්නා වූ

සැදහැවතුන්ට එක හා සමාන කුශල විපාකය ලැබේ. එයින් ලැබෙන පින් මෙතෙකැයි ද පමණ නො කළ හැකිය. එසේ පුද්ගල සාධයෝ සුගතියට පැමිණෙන බව මේ ගාථාවෙන් ද පැහැදිලි වේ.

“තිවයන්තෙ නිබ්බුතෙවාපි සමෙ චිත්තෙ සමං ඵලං,
වෙනොපසාද හෙතුමිහි සත්තා ගච්ඡන්ති සුග්ගතිං”

ඒවමාන වූ ද පිරිනිව්යා වූ ද බුදු, පසේබුදු, මහ රහතුන් වහන්සේලා කෙරෙහි සිත සමසේ පිහිටුවා ගැනීමෙන් සමාන වූ ම විපාක ඵලය ඇති වේ. එසේ සිත පහදවාගත් සාධයෝ සුගතියට පැමිණෙත්.

තුදුස්වන බුද්ධ වගීය නිමි.

පළමුවන බණවර නිමි.

15-1.

- 197 සුසුබං වත ජීවාම වෙරිනෙසු අවෙරිනො,
වෙරිනෙසු මනුස්සෙසු විහරාම අවෙරිනො.
- 198 සුසුබං වත ජීවාම ආතුරෙසු අනාතුර,
ආතුරෙසු මනුස්සෙසු විහරාම අනාතුරා.
- 199 සුසුබං වත ජීවාම උස්සකෙසු අනුස්සුකා,
උස්සකෙසු මනුස්සෙසු විහරාම අනුස්සුකා.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් ශාක්‍ය ජනපදයෙහිදී නෑයන්ගේ කලහ සන්සිඳුවීමක් අරභයා දෙසන ලදහ.

ශාක්‍ය කෝලිය රජවරු කිඹුල්වත්, කෝලිය දෙනුවර අතරෙහි පිහිටි රෝහිණි නම් ගඟ අමුණු බඳවා වරුපෙන්වලා ගොයම් කර වූහ. එක නියං කාලයෙකදී ඒ කුඹුරුවලට වතුර ගැනීමට ගොස් දෙපක්ෂයේ ම සේවකයෝ ඩබර කර ගත්හ. ඒ කලහය ක්‍රමයෙන් වධිනය වී රජුන් අතරට ද ගියේ ය. එවිට ඒ දෙපක්‍ෂයෙහි රජවරු වහසිබස් කියමින් සිවුරහ සෙනහ පිරිවරා ගෙන යුද පිණිස ගඟ ළඟට පැමුණුණාහ. බුදුහු එය දිවැසින් දැක එතනට වැඩ රෝහිණි ගඟ මැද අභසෙහි පලක් බැඳ වැඩ සිට ඒ කාරණය විමසා දැන කලහ කිරීමෙහි ආදීනව වදා ඔවුන් සමඟි කොට බණ වදරන සේක් මේ ගාථාවන් වදළුසේක.

197 ප:- වෙරිනෙසු- වෙරී වූවන් අතුරෙහි; අවෙරිනො- අවෙරී වූ (අපි); මනුස්සෙසු- මිනිසුන්; වෙරිනෙසු- වෙරී ව වසන කල්හි; අවෙරිනො- අවෙරී ව; විහරාම- වසමෝ ද (එසේ වූ අපි); වත-ඒකාන්තයෙන්; සුසුබං-ඉතා සුවසේ; ජීවාම- ජීවත් වෙමු.

198 ආතුරෙසු -ආතුර වූවන් අතුරෙහි; න+ආතුරා- ආතුර නො වූ (අපි); මනුස්සෙසු- මිනිසුන්; ආතුරෙසු- ආතුරව වසන කල්හි; න+ආතුරා- ආතුර නො ව; විහරාම- වසමෝ ද;- පෙ-.

199 උස්සකෙසු- (පස්කම් සැප සෙවීමෙහි) උත්සාහවත් වූවන් අතුරෙහි; න+උස්සුකා- නිරුත්සාහ වූ (අපි); මනුස්සෙසු- මිනිසුන්; උස්සකෙසු- උත්සාහවත් කල්හි; න+උස්සුකා- නිරුත් සාහ වැ; විහරාම වසමෝ ද; -පෙ-.

හා:- වෛර සහිත ව ජීවත් වන මිනිසුන් අතුරෙහි අපි වෛර නැති ව ඒකාන්තයෙන් ම ඉතා සුව සේ ජීවත් වෙමු. අපි වෛරී මිනිසුන් මැද අවෛරී වැ වසමු.

කෙලෙස්වලින් ආතුර ව - ලෙඩ ව වසන මිනිසුන් මැද අපි කෙලෙස්වලින් ලෙඩ නො වී ඒකාන්තයෙන් ම ඉතා සුව සේ ජීවත් වෙමු. අපි කෙලෙස්වලින් ආතුර වූ මිනිසුන් මැද අනාතුරව-ලෙඩ නො වී වසමු.

කම්සැප සෙවීමෙහි උත්සුක වූ මිනිසුන් අතුරෙහි අපි එබඳු උත්සාහයක් නැති ව ඒකාන්තයෙන් ම ඉතා සුව සේ ජීවත් වෙමු. අපි කම්සැප සෙවීමෙහි උත්සුක වූවන් මැද අනුත්සුක වැ වසමු.

15-2.

200 සුසුඛං වත ජීවාම යෙසං නො නතී කිංවනං,
පිනිහක්ඛා භවිස්සාම දෙවා ආභස්සරා යථා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් පංචසාලා නම් බමුණු ගමෙහිදී මාරයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් බුදුන් වහන්සේ පංචසාලා නම් බමුණු ගමට පිටු සිභා වැඩිසේක. මාරයා ඒ ගම්වැසියන්ගේ ශරීරයෙහි ආවේස ව බුදුන්ට අහරක් නො ලැබෙන සේ කෙළේ ය. බුදුන් කිසිත් අහරක් නො ලැබ ම ගම්දෙරට වැඩිය වීට මාර තෙම “කීමෙක් ද සුවාමිනි, බඩසාය ඇත්තේ ද?”යි ඇසී ය. බුදුහු “මාරය, අපි ආභස්සර නම් බමුන් පරිද්දෙන් ප්‍රීතිය අනුභව කොට සුව සේ දවසේ යවමිහ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ අසා පන්සියයක් කුමාරිකාවරු ද සෝවාන් වූහ.

200 ප:- යෙසං නො- යම් බඳු අපට; කිංවනං- රාගාදී කිසි පළිබෝධයක්; නත්ථි-නැද්ද (එසේ වූ අපි); වත-ඒකාන්තයෙන්; සුසුඛං- ඉතා සුව සේ; ජීවාම- ජීවත් වෙමු. ආභස්සරා දෙවා යථා- ආභස්සර බ්‍රහ්මයන් මෙන්; පිනිහක්ඛා භවිස්සාම- ප්‍රීතිය ආහාර කොට ඇත්තෝ වෙමු.

හා:- රාගාදී කිසි පළිබෝධයක් නැති අපි ඒකාන්තයෙන් ඉතා සුව සේ ජීවත් වෙමු. ආභස්සර බ්‍රහ්මලොව වැසි බ්‍රහ්මයන් මෙන් සමවත් සුවෙන් ඇති වන ප්‍රීතිය වළඳන්නෝ වන්නෙමු.

15-3.

201 ජයං වෙරං පසවති දුක්ඛං සෙති පරාජිතො,
උපසන්තො සුඛං සෙති හිත්වා ජයපරාජයං.

නි:- අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ වසන සමයෙහි කොසොල් රජ තෙම කාසි නම් ගමක් නිසා බැනණුවන් වූ අජාසත් රජු සමඟ සටන් කොට තුන් වරක් ම පැරදින. තුන්-වෙනි වර කලකිරී ‘පැරදී ජීවත් වීමට වඩා මිය යාම යහපතැ’යි සිතා ආහාර නො ගෙන ඇදෙහි වැනිර ගත්තේ ය. මේ පුවත මුළු නුවරත්, විහාරයේත් පැනිර ගියේය. හික්ෂුහු එය බුදුන්ට දන්වූහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදලසේක.

201 ප:- ජයං- අනුන් පරදවන්නේ; වෙරං- වෙවරය; පවසති- උපදවයි. පරාජිතො- අනුන් විසින් පරදවන ලද්දේ; දුක්ඛං- දුක සේ; සෙති-වෙසෙයි; උපසන්තො-සන්හුන් තැනැත්තේ; ජයපරාජයං- ජයපරාජය දෙක ම; හිත්වා- හැර; සුඛං- සුව සේ; සෙති- වෙසෙයි.

හා:- සටන් කිරීමකින් හෝ දුකෙළීමාදියෙකින් හෝ අනුන් පරදවාදින්නා, පරදින්නා තුළ වෙවරය ඇති කරවයි. පරදින්නා ‘‘කවර දවසෙක සතුරා පිටුදකුම් ද?’’යි සිතමින් දුකසේ වෙසෙයි. රාගාදී කෙලෙසුන් සන්හුන් තැනැත්තේ ජය පරාජය දෙක ම හැර සුව සේ වෙසෙයි.

15-4.

202 නත්ථි රාගසමො අග්ගි නත්ථි දෙසසමො කලි,
නත්ථි ඛන්ධාදිසා දුක්ඛා නත්ථි සන්ති පරං සුඛං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී එක් කුල දූරියක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර එක් කුල දූරියකගේ විවා මංගලයෙක් විය. ඇගේ මවුපියෝ මහුල් දිනයෙහි බුදුන්ටත් ආරාධනා කළහ. බුදුහුත් බික්සහන පිරිවරා මහුල් ගෙට වැඩිසේක. කුමාරිකා-වෝත් සැදහැ ඇති හෙයින් සහනට පැන් පෙරා දීමාදී වතාවත් කරමින් හැසිරෙති. ඇගේ සවාමි පුරුෂ තෙම වනාහි බුදුන් දෙස නො බලා කුමාරිකාවන් ම බල බලා සිටියේ ය. එකෙණෙහි ම ඔහුගේ සිත රාගයෙන් මඬනා ලදුව භය ලජ්ජා විරහිත වැ ඇගේ අත අල්වා ගැනීමට සිතී ය. බුදුහු ඒ දැන ඒ කුමාරිකාව ඔහුට

නොපෙනෙන ලෙසක් කළයේක. එවිට හෙතෙම කුමාරිකාවන් නො දැක බුදුන් දිසාව බලමින් සිටියේ ය. බුදුහු ඒ නිමිති කොට ඔවුන්ට බණ වදාරණයේක්. මේ ගාථාව වදාළයේක ඔවුහු දෙදෙනා ම සෝවාන් වූහ.

202 ප:- රාගසමො- රාගය හා සම වූ; අග්ගි- ගින්නක්; නක්ඛි-නැත. දෙසසමො-ද්වේෂය හා සම වූ; කලි- අපරාධයෙක්; නක්ඛි-නැත. බන්ධාදිසා-ස්කන්ධයන් හා සම වූ; දුක්ඛා- දුකෙක්; නක්ඛි-නැත. සන්තිපරං- නිවනට වැඩි; සුඛං- සැපයෙක්; නක්ඛි-නැත.

හා:- රාගය හා සමාන ගින්නක් වත්, ද්වේෂය හා සමාන අපරාධයෙක් වත්, පංචස්කන්ධයන්ගේ පැවැත්ම හා සමාන දුකෙක් වත්, නිවනට වැඩි සැපයෙක් වත් නැත.

ව:- රාග ගින්න: ප්‍රිය වූ රූපාදි අරමුණුවල ඇලීම රාගයයි. ඒ රාගය නිසා සිතෙහි ඇති වන දූවිල්ල ගින්න නම් වේ. ඒ රාග නමැති ගින්න රාගී පුද්ගලයාගේ සිතෙහි වැඩි දුමක් වත්, ගිනි සිළක් වත්, අඟුරක් වත් පිටත නො දක්වා ඇතුළත ම සිට ඔහු ම දවයි. එසේ සාධකය සන්තානයෙන්ම නැඟිතමා දවා හළකරන්ට සමත් රාග ගින්න හා සමාන වෙන ගින්නක් නැත. ද්වේෂය නම්: අකුසල් උපදවන මුල යි. අයහපත් අරමුණු නිසා සිතෙහි ඇතිවන දුෂ්ට ගතියයි. මෙය සිත දුසිත බවට පමුණුවන අකුලල චෛතසික යෙක් ද වේ. ද්වේෂය නිසා වණ්ඩ ගතියට ද පැමිණේ. එවිට ඕනෑම දරුණු අපරාධයක් කළ හැකි ය. මෙය ප්‍රථමයෙන් සිහින් වහටගෙන ක්‍රමයෙන් වැඩි අනුන් හා තමනුත් විනාශ කරන දරුණු පාපයෙකි. ධ්‍යානාභිඤ්ඤා ගුණයෙන් හා සාධාරණ සැපතීන් ද පිරිහීමට හේතු වේ. එබැවින් මිනිසාට ද්වේෂය හා සමාන වූ අපරාධයෙක් නැත. ස්කන්ධ දුක: රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ජන යන පස ස්කන්ධයෝ ය. මොවුන්ගේ පරිහරණය ඉතා දුක් ය. වේලාව නොඉක්මවා කෑම, පිම්, ඉඳුම්, සිටුම් ආදියෙන් හා වීටින් වීට ඉරියවු වෙනස් කිරීමෙන් නිතර පොෂණය කළ යුතු හෙයිනි. සතියෝ පරිහරණ විධිය වෙනස් වූ විට නානා විධ රෝග පීඩා ඇතිවීමෙන් නොයෙක් දුක් පීඩාවලට ද පැමිණෙති. දිරිම හා ව්‍යාධි නිසා ඇති වන දුක් ද ප්‍රමාණ රහිත ය. එහෙයින් සතියන්ට පංචස්කන්ධයන්ගේ පැවැත්ම හා සම වූ දුකෙක් නැත.

සන්ති: රූප, වේදනා, සංඤ, සංස්කාර, විඤන යන පංචස්කන්ධය මතු භවයෙහි නැවත භටනොගන්නා පරිද්දෙන් සංසිද්ධියාම ශාන්තියයි. හේ නිවන යි. ඒ සැපය ලත් කෙනකුට ජාති ජරා මරණාදී කිසි දුකෙක් ඇති නොවේ. නිවන් සැපයට වැඩි තරම් සැපයක් නැතැයි කියන්නේ එහෙයිනි.

15 - 5.

203 ජීසව්ජාපරමා රොගා සඛිධාරපරමා දුඛා, එතංඤ්ඤත්වා යථා භූතං නිබ්බාණං පරමං සුඛං.

නි:- මේ ගථාව අප බුදුන් අලවි නුවරදී එක් ගොවියකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුහු එක් දවසක් අලවි නුවර වැසි ගොවියකුගේ නිවන් දැක්මෙහි හේතු සම්පත් දැක පන්සියයක් සතුන් පිරිවරා එහි වැඩි සේක. නුවර වැස්සෝ බුදුපාමොක් සහනට මහදන් දී බණ ඇසීමට එකත් පස්ව සිටියහ. ගොවි තෙමේත් උද්‍යාන ම වනයට ගොස්ගොනකු සොයා ඇවිද පෙරළා එන්නේ බුදුන් දැක බඩසාය බලවත් වුවත් එතනට පැමිණ බුදුන් වැද එකත් පස්ව සිටියේ ය. බුදුහුත් ඔහුට බඩසාය ඇති බැව දැන බත් දෙවා පසුව දහම් දෙසුසේක. හෙතෙම සෝවාන් විය. බුදුන් ඔහුට අනුභව කිරීමට බත් දෙවීම ගැන හිඤ්ඤන් අතර කථාවක් උපන. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, බඩසාය බලවත් ව පවත්නා විට කොපමණ බණ කීවත් එයින් ඔහුට ප්‍රයෝජනයක් නො වන නිසා එසේ කෙළෙමි” යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගථාව වදළ සේක.

203 ප:- රොගා- රෝගයෝ; ජීසව්ජාපරමා- බඩගින්න ප්‍රධාන කොට ඇත්තාහ. දුඛා- සියලු දුක්ඛයෝ; සංඛාරපරමා- සංස්කාරයන් ප්‍රධාන කොට ඇත්තාහ. එතං- මෙය; යථාභූතං- තත් වූ පරිද්දෙන්; ඤ්ඤත්වා- දැන (නිවන් පසක් කෙරෙති); නිබ්බාණං- නිව්වාණය; පරමං සුඛං- උතුම් සැපයෙකි.

හා:- බඩගින්න හා සමාන වූ රෝගයෙක් වත්, සංස්කාරයන්ගේ පැවැත්ම හා සමාන වූ දුකෙක් වත් නැත. නුවණැත්තෝ මෙය තත් වූ පරිද්දෙන් දැන නිවන් පසක් කෙරෙති. නිවන සියලු සැපයන්ට වඩා උතුම් සැපයෙකි.

වි:- බඩගින්න: ශරීරය ඇසුරු කොට පවත්නා අට අනුවක් පමණ සියලු රෝගයන්ට ප්‍රධාන ය. අනික් සියලු රෝගයෝ එක් වරක් පිළියම් කළ විට වැනසීමට හෝ යැපීමට යෙත්. බෙහෙත් බලය ඇති තෙක් වත් සංසිදීමට යෙත්. බඩගින්න නමැති රෝගය එසේ එක් වරක් පිළියම් කිරීමෙන් නො නැසේ. දවසකට දෙතුන් වරක් ආහාර පාන වර්ග ගැනීමෙන් දිනපතා පිළියම් කළ යුතු ය. උපන් ද පටන් මැරෙන ද දක්වා නො කඩවා ම පිළියම් කටයුතු ය. ඒ නිසා බඩගින්නට වැඩි රෝගයෙක් නැත. සංස්කාරයෝ නම්: හේතු ප්‍රත්‍යා බලයෙන් හටගත් නාමරූප ධර්මයෝ ය. එය නම් රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥාන වශයෙන් පවත්නා පංචස්කන්ධය යි. මොවුන්ගේ පැවැත්ම අනිත්‍ය නිසත්, පරිහරණය ඉතා දුක් නිසත් සංස්කාරයන්ගේ පැවැත්ම හා සමාන වූ අනික් දුකෙක් නැත. නිවන: මේ සංස්කාරයන්ගේ සංසිදීම නිවන යි. එහි පංචස්කන්ධය පරිහරණය කිරීමෙන් වන දුකෙක් වත්, ජාති, ජරා මරණාදිය නිසා ඇතිවන දුකෙක් වත් නැත. එහෙයින් නිවන අග්‍රතම සැපයෙකි.

15 - 6.

204 ආරොග්‍යපරමා ලාභා සන්තුට්ඨිපරමං ධනං,
විස්සාසපරමා ඤාති නිබ්බාණං පරමං සුඛං.

නි: මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී කොසොල් මහ රජහු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි කොසොල් රජ තෙම මගධ නැළියෙන් සාල් සොළොස් නැළියෙක බත් අනුභව කරන්නෙකි. හෙතෙම එක් දවසක් පෙරවරු අහර ගෙන මඳක් වත් විවේක නො ගෙන බුදුන් කරා ගොස් ඇත මැන පෙරළෙමින් ඇසට නිදි එතත් නිද පිය නො හී එකත්පස්ව හුන්නේ ය. බුදුහු ඒ දෑක “කීමෙක් ද මහරජ, මඳක් සැතපී නො පියා අවු දෑ” යි විවාළසේක. එසේ ය, “සොමීනි, නො නිදපිමි. බත් කෑ වේලේ පටන් දුක් බොහොම ය” යි කී ය. එවිට බුදුහු පමණ දෑන කෑමෙහි අනුසස් වදළහ. රජ එය පිළි ගෙන දවසට එක එක බත් පිඩ අඩු කිරීමෙන් අනුභව කොට අවසානයෙහිදී සාල් නැළියෙක බතින් යැපෙන්නෙක් විය. රජු දිනක් බුදුන් කරා ගොස් ඒ බව දුන් වූ කල්හි බුදුහු “මහරජ පමණ දෑන අනුභව කිරීම නිරෝගී බවට කාරණයෙක” යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

204 ප:- ලාභා- ලාභයෝ; ආරෝග්‍යපරමා- නිරෝගී බව ප්‍රධාන කොට ඇති වෙත්. ධනං- ධනය; සත්කුට්ඨිපරමං- සතුට ප්‍රධාන කොට ඇත්තේ ය. ඤාති- නෑයෝ, විස්සාසපරමා- විශ්වාසය ප්‍රධාන කොට ඇති වෙත්. නිබ්බාණං- නිවන; පරමං සුඛං- උතුම් සැපයෙකි.

භා:- සියලු ලාභයන්ට වඩා නිරෝගීකම උතුම් ලාභයෙකි. සියලු ධනයට වඩා ලද පමණින් සතුටුවීම උතුම් ධනයෙකි. සියලු නෑයන්ට වඩා විශ්වාස තැනැත්තා උතුම් නෑයෙකි. සියලු සැපයන්ට වඩා නිවන අග්‍රතම සැපයෙකි.

වි:- **උතුම් ලාභයනම්:** නිරෝගී කමයි. යම් කෙනෙකුන්ට කොතරම් ධනය ඇතත් ඔහු රෝගියෙක් නම් ඒ ධනය ඔහුට ප්‍රයෝජන නො වේ. එයින් සැපයක් ද ඇති නො වේ. කොතරම් ධනවතකු වුව ද ධනය නැත්තකු සේ නිතර ලෙඩින් පෙළෙමින් දුකින් විසීමට සිදු වේ. නිතර පසුතැවිල්ලෙන් පසුවේ. තමා ලත් ධනයෙන් සැප විඳිය හැක්කේ නිරෝගී තැනැත්තාට ම ය. එහෙයින් නිරෝගී බව උතුම් ලාභයෙකි.

උතුම් ධනය නම්: සාලප ධනයක් වුව ද මහත් ධනයක් වුව ද යහපත් දෙයක් වුව ද අයහපත් දෙයක් වුව ද ලද පමණින් සතුටුවීම ය. වස්තු රැස්කිරීමෙහි අධික ආසා ඇති බොහෝ දෙනාට කොතෙක් ලැබුණත් මදිය. ඇති විමෙක් නැත. හේ තෘෂ්ණාවට දසයෙකි. එබන්දෝ තමා සතු ධනයෙන් සතුටු නොවී වඩ වඩාත් ධන රැස්කිරීමට පෙළඹෙති. එයින් සිදුවන්නේ නොයෙක් කරදර ඇතිවීමත් නිතර පසුතැවිලි වීමත් ය. එපමණකුත් නො ව, තමාගේ කයට විවේකයක් හෝ සිතට සැපයක් හෝ නැති වීම ය. ලද දෙයින් සතුටු නො වීම නිසා සිදුවන්නේ මෙබඳු අයහපත් දේය. එහෙයින් ලද දෙයින් සතුටුවීම උතුම් ධනයෙකි. **උතුම් නෑයා නම්:** විශ්වාස තැනැත්තා ය. දෙමවුපිය නැඳීමයිල් මල් බෑ ආදිහු විශ්වාස නැති නම් ඔවුහු නෑ වුව ද නො නෑයෝ ම වෙති. යමෙක් නො නෑ වුව ද විශ්වාස වී නම් ඔහු ම උතුම් නෑයෙක් වේ.

15 - 7.

205 පව්වෙකරසං පින්වා රසං උපසමස්ස ව,
නිද්දරො හොති නිප්පාපො ධම්මපින්රසං පිබං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වේසාලියෙහිදී තිස්ස නම් හික්කුචක් අරභයා දෙසන ලද්දකි. (12 වෙනි වග 10 කථාව බලනු.)

205 ප:- පව්වෙකරයං- ප්‍රකෂී විවේක රසය ද; උප සමස්සවරයං- නිවන් රසය ද; පිත්වා-බී; ධම්මපිතිරයං-ධම්මයෙන් උපන් ප්‍රීති රසය; පිබං- බොන්නේ; නිද්දරො- පීඩානැත්තෙක් ද; නිස්පාපො- පව් නැත්තෙක් ද; හොති- වෙයි.

හා:- කාය චිත්ත විවේකයෙන් උපන් ප්‍රීති සැපයේ රසයත්, කෙලෙසුන් සංසිද්ධිමෙන් ලත් නිවන් රසයත් බී නවලොවුතුරු දහමින් උපන් ප්‍රීති රසයත් බොන තැනැත්තේ පීඩා (=කරදර) නැත්තෙක් ද, පව් නැත්තෙක් ද වෙයි.

15 - 8.

- 206 සාහු දස්සනමරියානං සන්තිවාසො සදු සුඛො, අදස්සනෙන බාලානං නිව්වමෙව සුබ්බි සියා.
- 207 බාලසංගතචාරිණී දීසමද්ධානසොචති දුක්ඛො බාලෙහි සංවාසො අමිත්තෙනෙව සබ්බදු ධිරො ව සුඛසංවාසො ඤාතීනංව සමාගමො.
- 208 කස්ම හි: ධිරං ව පඤ්ඤං ව බහුස්සුතං ව ධොරය්හසීලං වතචන්තමාරියං තං තාදිසං සප්පුරිසං සුමෙධං හපෙඨ නක්ඛන්තපඨංව වඤ්චො.

සුඛවග්ගො පණ්ණරසමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් බෙලුව නම් ගමෙහිදී සක්දෙව්දුන් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් සමයෙක බුදුන් වහන්සේට ලෝභිත පක්ඛඤ්ඤා (=රක්තා තීසාරය) නම් ආබාධය ඇති විය. සක්දෙව්දු එය දැන ගිලන් උවටැන් කරනු පිණිස බුදුන් කරා පැමිණ බුදුන් ගරීර කෘත්‍යය කළ භාජනය සුවද පුරා ලූ කරඬුවක් හිස තබා ගෙන යන්නකු මෙන් ගෙන ගොස් බැහැර දමයි. ඒ ගැන මුණ හැකිළීම් පමණකුත් නො කරයි. මෙසේ උවටැන් කොට බුදුන්ට සුව වූ කල්හි හෙතෙම දෙව් ලොවට ගියේ ය. සක්දෙව්දුන් කළ ඒ ගිලානො- පසථානය ගැන භික්ෂූන් අතර කථාවක් උපන. බුදුහු ඒ අසා "මහණෙනි, ශක්‍රයන් මට ලෙන්ගතු වීම ඔහු මා නිසා ලත් සම්පතට විස්ම නො වෙ" යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

206 ප:- අරියානං- (බුද්ධාදි) ආර්යයන්ගේ; දස්සනං- දැකීම; සානු- මැනවි. සන්තිවාසො- ඔවුන් හා සමග විසීම ද; සදු- හැම කල්හි; සුඛො- සැප ය. බාලානං- බාලයන්ගේ; අදස්සනොනො දැක්මෙන්; නිව්චං + එව- නිතර ම; සුඛී සියා- සුව ඇතියෙක් වන්නේ ය.

207 හී- ඒ එසේ මැයි; බාලසංගතවාරී- බාලයන් හා එක්ව හැසිරෙන තැනැත්තේ; දීසං + අද්ධානං- දීඝි කාලයක්; සොචති- ගෝඝ කරයි. බාලෙහි- බාලයන් හා; සංවාසො- එක්ව විසීම; අමිත්තෙන + ඉව- සතුරකු සමග (විසීමක්) මෙන්; සබ්බදු- හැම කල්හි; දුක්ඛො- දුක් වේ. ධිරො ච- ප්‍රාඥ තෙමේ ද; ඤාතීනං- නැයන්ගේ; සමාගමො ඉව- සමාගමයක් මෙන්; සුඛසංවාසො- සැප වූ සහවාස ඇත්තේ ය.

208 තස්මාහි- එහෙයින්; ධිරං ච- ධිර වූ ද; සඤ්ඤං ච- ප්‍රාඥ වූ ද; බහුස්සුතං ච- බහුශ්‍රැත වූ ද; ධාරය්හසීලං- ප්‍රතිපත්ති ධුරය උසුලන සුලු වූ ද; චතවන්තං- චුත සම්පන්න වූ ද; අරියං- ආර්ය වූ; සුමෙධං- මනා නුවණැති; තාදීසං- එබඳු වූ; තං සප්පුරිසං- ඒ සත්පුරුෂයා; නක්ඛත්තපථං- අභස සෙවුනා වූ; චන්දිමා ඉව- චන්ද්‍රයා මෙන්; හජෙථ- සේවනය කරවූ.

හා:- බුද්ධාදි ආර්යයන්ගේ දැක්ම යහපත් ය. උන්වහන්සේලා සමග එක්ව විසීමත්, උන්වහන්සේලා වැඳ පුද ගැනීම හා වතාවත් කොට ගැන්මත් හැම කල්හි සැප එළවයි. අඥනයන් නො දැක්මෙන් ද නිතර සැප ඇත්තකු විය හැකි ය.

බාලයන් හා එක්ව හැසිරෙන තැනැත්තා බොහෝ කලක් ගෝඝ කරයි. ඔවුන් හා එක්ව විසීම සතුරකු හා එක්ව විසීමක් මෙන් හැමද ම දුක් ඇති කරයි. නුවණැත්තාට ප්‍රිය වූ නැයන් හා එක්වීමක් මෙන් සුවර්තයෙහි හැසිරෙන්නන් හා එක්ව විසීම සැපයෙකි.

එබැවින් අභසෙහි චන්ද්‍රයා වැජඹෙන්නා සේ උගත් දෙය දරන නුවණැති, ලොචී ලොචුතුරා නුවණැති, බොහෝ ඇසුපිරුතැන් ඇති, ප්‍රතිපත්ති ධුරය දරන, ශීල ධුතාංගවුත ඇති, කෙලෙසුන්, කෙරෙන් දුරු වූ මනා නුවණැති සත්පුරුෂයකු සේවනය කළ යුතු ය.

වි:- ධුතාංග වුත නම්: 1. පංසුකුලිකංගය, 2. තේවීචරිකංගය, 3. පිණ්ඩපාතිකංගය, 4. සපදනවාරිකංගය, 5. ඒකාසනිකංගය, 6. පත්තපිණ්ඩිකංගය, 7. බලුපච්චාහත්තිකංගය,

8. ආරක්ෂකකමය, 9. රැක්කමුලිකමය, 10. අබිභොකාසි-
කමය, 11. සෝසානිකමය, 12. යථා සක්කමය,
13. නේසජ්ජිකමය යන මොහුය. මොවුහු කෙලෙසුන්
නැසීමට උපකාරවන හෙයින් ධුතාංග නම් වෙති. අල්පෙච්ඡතාදී
ගුණ දියුණු කර ගැනීමෙන් නිවන් ලැබීමට මේ තෙළෙස්
ධුතාංගයෝ අතිශයින් උපකාර වෙති. මේ සියල්ල ම රැකිය
හැක්කේ පැවිද්දන් විසිනි. ඒකාසනිකමය, පත්ත පිණ්ඩිකමය
යන දෙක පෙහෙවස් රකින ගිහි පින්වතුන්ටත් රැකි හැකි ය,
වැඩි විස්තර විසුද්ධිමාභී ධුතාංග නිර්දේශයෙන් දන යුතුයි.

පසළොස්වන සුඛ වගීය නිමි.

200 අයොගෙ යුක්ඡමත්තානං යොගස්මිං ච අයොජයං,
අසං හිසා පියග්ගාහී පිහෙනත්තානුයොගිනං.

210 මා පියෙහි සමාගඤ්ඡි අප්පියෙහි කුදවනං,
පියානං අදස්සනං දුක්ඛං අප්පියානං ච දස්සනං.

211 තස්මා පියං න කයිරාථ පියාපායො හි පාපකො,
ගන්ථා තෙසං න විජ්ජන්ති යෙසං නත්ථි පියාජ්ජියං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පැවිද්දන් තුන් දෙනකුන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර වැසි කුල දරුවෙක් සසුන්හි පැහැදී මහණ විය. පසුව ඔහුගේ මවුපිය දෙදෙනාත් පුත්‍ර විශෝගය ඉවසා ගත නො හී පැවිදි වූහ. ඔවුහු භාවනාදියෙක නො යෙදී ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ඇති ප්‍රේමය නිසා එක්ව හිඳ නිතර කථා කරමින් දවස් යැවූහ. හිඤ්ඤා ඒ කාරණය බුදුන්ට දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා ඔවුන් ගෙන්වා විචාරා දූන “ගණසංගතිකව හිඳීම මහණ සරුජ් නො වේ” යි අවවාද කොට මේ ගාථාවන් වදලුසේක.

209 ප:- අත්තානං- තමා; අයොගෙ- නො යෙදිය යුතු තැන; යුංජං- යොදන්නා වූ ද; යොගස්මිං- යෙදිය යුතු තැන; අයොජයං ච- නො යොදන්නා වූ ද (පුද්ගල තෙම); අසං- අථ ය; හිසා- හැර; පියග්ගාහී- ප්‍රිය වූ දැ ම ගන්නා සුලු වූයේ; අත්තානු යොගිනං- අත්වැඩෙහි යෙදුණවුන්ට; පිහෙති කැමති වෙයි.

210 පියෙහි- ප්‍රියයන් හා ද; අප්පියෙහි- අප්‍රියයන් හා ද; කුදවනං- කිසිකලෙකත්; මා සමාගඤ්ඡි- එක් නො වව; (කුමක් හෙයින් ද? යත්) පියානං- ප්‍රියයන්ගේ; අදස්සනං- නො දැක්ම ද; අප්පියානං- අප්‍රියයන්ගේ; දස්සනං ච- දැක්ම ද; දුක්ඛං- දුක්ඛවේ ද; (එහෙයින්)

211 තස්මා- එහෙයින්; පියං න කයිරාථ- ප්‍රිය නො කරවූ. හි- ඒ එසේ මැ යි; පිය + අපායො- ප්‍රියයන්ගේ වෙන්වීම; පාපකො- ලාමක යි. යෙසං- යම් කෙනකුන්ට; පියාජ්ජියං- ප්‍රිය අප්‍රිය වස්තුවෙක්; නත්ථි- නැද්ද; තෙසං- ඔවුන්ට; ගන්ථා- ග්‍රන්ථයෝ; න විජ්ජන්ති- නො වෙත්.

හා:- ආත්මය නො යෙදිය යුත්තෙහි යොදන, යෙදිය යුත්තෙහි නො යොදන පුද්ගල තෙම තමා විසින් පිරිය යුතු තුන් ශික්ෂා සංඛ්‍යාත අථිය හැර දමා පස්කම් සුව ම ප්‍රිය කොට ගන්නේ ආත්මානු යෝගියකු දැක “මමත් මොහු සේ වීම නම් මැනව” යි ඔහුට කැමැති වේ.

කිසිකලෙකත් ප්‍රියයන් සමග එක් නො වවු. අප්‍රියයන් සමග ද එක් නො වවු. ප්‍රියයන්ගේ නො දැක්ම දුක් ය. එසේ ම අප්‍රියයන්ගේ දැක්මත් දුක් ය.

එබැවින් පුත්‍රදරාදී කිසි කෙනෙක් හෝ රන් රිදී ආදී කිසි වස්තුවක් ප්‍රිය කොට නො ගත යුත්තාහ. ප්‍රියයන්ගේ වෙන්වීම ලාමක ය. අප්‍රියයන්ගේ එක්වීමත් ලාමක ය, යම් කෙනකුන්ට ප්‍රිය අප්‍රිය යන දෙක ම නැද්ද ඔවුන්ට කෙලෙස් ගැට ද නැත.

වි: ආත්මානුයෝගියා නම්: අත්වැඩ සිදු කර ගත් පුද්ගලයා ය. මෙහි අත්වැඩ නම්: ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන තුන් ශික්ෂාවන් පුරා රහත්වීම ය. රහත්වීම අත්වැඩ සිදුකර ගැනීමෙකි. එය සිදු කර ගත් පුද්ගලයා සියලු දෙවිමිනිසුන්ගෙන් පුජා සත්කාර ලබන්නෙකි. එසේ ම මේ ශාසනයෙහි පැවිදි ව සිටත් මහණදම් නො පුරා ප්‍රිය වූ රූපාදි පස්කම්හි ඇලී සිවුරු හැර ගිය සමහර අය පසු කලෙකදී සියලු දෙවිමිනිසුන්ගෙන් පුජා සත්කාර ලබන ඒ අත්වැඩ සිදු කර ගත් (=රහත්වුණු උත්තමයකු දැක “මමත් මොහු සේ වීම නම් ඉතා යෙහෙකැ” යි කියා ප්‍රාචීනා කරති.

16 - 2.

212 පියතො ජායතී සොකො පියතො ජායතී භයං,
පියතො විජ්ජමුත්තස්ස නතී සොකො කුතො භයං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී එක් කෙලෙඹියකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර ධනවත් කෙලෙඹියෙක් සිටියේ ය. හෙතෙම තම පුත්‍රයකු මළ ශෝකයෙන් නිතර තැවෙමින් විසි. බුදුහු ඔහු සෝවාන් වීමට හේතු සම්පත් ඇති බව දිවැසින් දැක එහි වැඩ “උපාසකය, කුමක් නිසා මුසුප්පුව වෙසෙහි ද?” යි විචාලසේක. හෙතෙම “සාමිනි, පුත්‍ර ශෝකය නිසා ය” යි කී ය. එවිට බුදුහු “උපාසකය, ශෝක නො කරව, මරණය සියලු

දෙනාට ම පොදු ය, පුත්‍රදරාදී ප්‍රිය වූ වස්තූන් නිසා ම ශෝකය උපදනේ ය'' යි වද්‍යා මේ ගඟාව වදලසේක. හෙතෙම සෝවාන් විය.

212 ප:- පියතො- ප්‍රියයන් නිසා; සොකො- ශෝකය; ජායති- උපදී. පියතො- ප්‍රියයන් නිසා; භයං- බිය; ජායති- උපදී. පියතො විජ්ජමුත්තස්ස- ප්‍රිය වූවන්ගෙන් මිදුණු සිත් ඇත්තාහට; සොකො- ශෝකයෙක්; නක්ඛි- නැත. භයං- බියෙක්: කුතො- කොයිත් ද?.

භා:- ප්‍රියයන් නිසා ශෝකය උපදී. ප්‍රියයන් නිසා බිය උපදී. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වූවහුට ශෝකයෙක් නැත. එසේ නම් බියෙක් කොයිත් ද? නැත්තේ ම ය.

16 - 3.

213 පෙමතො ජායති සොකො පෙමතො ජායති භයං, පෙමතො විජ්ජමුත්තස්ස නක්ඛි සොකො කුතො භයං.

නි:- මේ ගඟාව අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී විසාකා උවැසිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් විසාකා උවැසියගේ මිනිබිරියක් මලා ය. විසාකාවෝ එයින් බලවත් ශෝකයට පැමිණ බුදුන් කරා ගොස් එපවත් දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා "විසාකාවෙනි, ශෝක නො කරව, මරණය උපන් සියලු සතුන්ට නියත ය, ශෝකයෙක් වේ නම්, භයෙක් වේ නම් දු දරු ආදීන් කෙරෙහි පැවැති ප්‍රේමය නිසා ම වේ ය'' යි පවසා බණ වදරනසේක් මේ ගඟාව වදලසේක.

213 ප:- පෙමතො- ප්‍රේමය නිසා; -පෙ-; පෙමතො විජ්ජමුත්තස්ස- ප්‍රේමයෙන් මිදුණු සිත් ඇත්තාහට; -පෙ-.

භා:- ප්‍රේමය නිසා ශෝකය උපදී. ප්‍රේමය නිසා බිය උපදී. ප්‍රේමයෙන් වෙන් වූවහුට ශෝකයෙක් නැත. එසේ නම් බියෙක් කොයිත් ද? නැත්තේ මැ යි.

16 - 4.

214 රතියා ජායති සොකො රතියා ජායති භයං, රතියා විජ්ජමුත්තස්ස නක්ඛි සොකො කුතො භයං.

නි:- මේ ගඟාව අප බුදුන් කුටාගාර ශාලාවෙහිදී ලිච්ඡවීන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

විසාලා නුවර ලිවිඡවී රජ දරුවෝ එක් මහල් දවසෙක වසනා-
හරණාලංකාරයෙන් සැරසී උයන් කෙළියට ගියහ. බුදුහු ඔවුන්
දක හික්කුන් අමතා “මහණෙනි, තෙපි තවුනිසා වැසි දෙවියන්
නුදුටුවාහු නම් අර ලිවිඡවීන් බලා සිත තබව” යි වදළසේක.
ලිවිඡවිහුන් උයන් කෙළියේදී එක් වෙසහනක් නිසා විවාදයක්
උපදවා ගෙන ඔවුනොවුන් ඇණ කොටා ගෙන ලේ ගහක් කළහ.
මිනිස්සු ඔවුන් ඇඳන්වලින් ගෙන ගියහ. හික්කුහු උදසන සිය
පයින් ගිය ලිවිඡවීන් හවස අනුන් පයින් එන බව දක ඒ කාරණය
බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, සත්‍යයන්ට
ශෝකයෙක් හෝ හයෙක් හෝ වේ නම් ලෝකස්වාද රතිය මුල්
කොට වේ ය” යි වදරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

214 ප:- රතියා- ඇල්ම නිසා; පෙ-.

හා:- පස්කම් සැපෙහි ඇල්ම නිසා ශෝකය හටගනී. ඒ
නිසා බිය ද හටගනී. පස්කම්හි ඇල්මෙන් වෙන් වුවහුට
ශෝකයෙක් නැත. එසේ නම් බියෙක් කොයින් ද? නැත්තේ ම ය.

16 - 5.

215 කාමතො ජායතී සොකො කාමතො ජායතී හයං,
කාමතො විජ්ජමුත්තස්ස නත්තී සොකො කුතො හයං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී අනිකුණන්ට
කුමාරයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර මහ සම්පත් ඇති කුලයෙක අනිකුණන්ට නම්
කුමාරයෙක් සිටියේ ය. හෙතෙම තමහට සරණ පාවා ගැනීම
පිණිස ගෙනෙන ලද රුමක් කුමාරිකාව අතර මහදී කාලක්‍රියා
කළ නිසා ශෝකයෙන් පෙළෙන්ට වන. බුදුහු ඔහු සෝවාන්
වීමට හේතු සම්පත් ඇති බව දිවැසින් දක එහි වැඩිසේක.
කුමාරයාත් බුදුන් වැඳ එකත්පස්ව හුන්හ. බුදුහු ඔහුගෙන්
ශෝක වීමට කාරණය විචාරා දැන “කුමාරය, ශෝකයෙක් හෝ
හයෙක් හෝ උපදී නම් වසාකාම, ක්ලේශකාමයන් නිසා ම
වන්තේ ය” යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක. හෙතෙම
සෝවාන් විය.

215 ප:- කාමතො- කාමයන් නිසා; -පෙ-.

හා:- වසාකාම, ක්ලේශකාම දෙක නිසා ශෝකය උපදී. ඉන්
බිය හටගනී. ඒ වසාකාම, ක්ලේශකාම දෙකෙන් වෙන් වූ

තැනැත්තාට ශෝකයෙක් නැත. එසේ නම් බියෙක් කොයිත් ද? නැත්තේ ම ය.

16 - 6.

216 තණ්හාය ජායතී සොකො තණ්හාය ජායතී භයං,
තණ්හාය විජ්ජමුත්තස්ස නතී සොකො කුතො භයං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී එක් මිසදිටු බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවත් නුවර එක් මිසදිටු බමුණෙක් වාසය කෙළේ ය. එක් දවසක් හෙතෙම ගහබඩ කුඹුරක් ඉදිකිරීමට පටන් ගත. බුදුන් වහන්සේත් ඔහු සෝවාන් වීමට හේතු සම්පත් ඇති බව දිවැසින් දැක එතනට වැඩ බමුණා සමග කථා කොට පෙරළා වැඩියේක. පසුවත් කීප වරක් ම එතනට පැමිණ ඔහු සමග කථා කළ නිසා බමුණු තෙම බුදුන් හා යහළු විය. කල්යාමකදී ගොයමුත් පැසිණ. “සෙට දවසැ ගොයම් කපම්” යි හුන් කලැ රූ මහ වැස්සක් වැස ගොයම් සියල්ල ම උදුරා ගෙන වතුරෙන් ගෙන ගියේ ය. බමුණු තෙම උදෑසන කුඹුරට ගොස් ඒ දැක අතිශය ශෝකයට පැමිණ පෙරළා ගෙදර අවුත් නො කා නො බී මැරෙන්නට සිතා ගෙන වැදහොත්තේ ය. බුදුහු ඔහුගේ ගෙදරට වැඩියේක. බමුණු තෙමේත් බුදුන් කරා අවුත් එකත්පස්ව හුන්තේ ය. බුදුහු “බමුණ, කුමක් නිසා මුසුප්පු වූයෙහි ද?” යි විචාළසේක. බමුණු තෙම ඒ සියලු පුවත් කී ය. බුදුහු ඒ අසා “ශෝකයෙක් හෝ භයෙක් හෝ සත්‍යයන්ට වේ නම් තෘෂ්ණාව නිසා ම වන්නේ ය” යි වදුරා මේ ගාථාව වදාළසේක. බමුණු තෙමේ ද සෝවාන් විය.

216 ප:- තණ්හාය- තෘෂ්ණාව නිසා; -පෙ-.

භා:- ආශාව නිසා ශෝකය උපදී. ඉන් බිය ද උපදී. ආශාවෙන් වෙන් වෙන් වූ තැනැත්තාට ශෝකයෙක් නැත. එසේ නම් බියෙක් කොයිත් ද? නැත්තේ ම ය.

16 - 7.

217 සීලදස්සනසම්පන්නං ධම්මට්ඨං සච්චවෙදිනං,
අත්තනො කම්මකුබ්බානං තං ජනො කුරුතෙ පියං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් රජගහ නුවරදී පන්සියයක් කුමාරවරුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් බුදුහු සහන පිරිවරා ගෙන රජගහ නුවරට පිටු පිණිස නික්මුණුසේක. එදවස ම කැවුම් පැස් ගෙන්වා ගෙන ක්‍රීඩා පිණිස උයනකට යන කුලදරුවෝ පන්සියයක් අතර මහදී බුදුන් දැක වැද සිටියහ. ඔවුහු බුදුන්ට වත්, සෙසු වහන්දෑට වත් කැවුමෙන් ආරාධනා නො කර පසුව වැඩි මහසුප් මහතෙරුන් වහන්සේ දැක ප්‍රීතියෙන් පිනා ගිය සිරුරු ඇතිව “සවාමීනි, කැවුම් පිළිගත මැනව” යි ආරාධනා කළහ. උන්වහන්සේත් එය පිළිගෙන ඔවුන් ලවා ම බික්සහන පිරිවරා රුකක් මුල වැඩ සිටිය බුදුන් ප්‍රමුඛ සහනට ද පිළිගැන්නුහ. භික්ෂුහු ඒ දැක “මේ දරුවනුත් මුණ බලබලා ම දන් දෙති” යි කථාවක් ඉපිදවූහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මසුත් මහසුප් මහතෙරුන් වැන්නන් දෙවිමිනිසුන්ට පවා ප්‍රිය වෙති” යි වදරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක. කුමරුවෝ පන්සියය ම සෝවාන් වූහ.

217 ප:- සිලදස්සනසම්පන්නං- ශීලයෙන් හා ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ; ධම්මට්ඨං- ධර්මයෙහි පිහිටියා වූ; සච්චවෙදිනං- සත්‍යයන් දන්නා වූ; අත්තනො- තමාගේ; කම්මකුබ්බානං- කටයුතු කරන්නා වූ; තං- ඒ පුද්ගලයා; ජනො- ජන තෙම; පියං කුරුතෙ- ප්‍රිය කෙරෙයි.

හා:- සිවු පිරිසිදු ශීලයෙන් හා මාභි ඵල සමයක් දෘෂ්ටියෙන් යුක්ත වූ, නව ලොවුතුරා දහමිහි පිහිටියා වූ වතුරාර්ය සත්‍යයන් සොළොස් ආකාරයකින් පසක් කළ, තමාගේ කටයුතු (=ත්‍රිවිධ ශික්ෂා පිරීම) කරන පුද්ගලයාට සියලු දෙවිමිනිසුහු ප්‍රිය කරත්.

වි:- මාභි ඵල සමයක් දෘෂ්ටිය නම්: සෝවාන් ආදී මාභි ඵල සිත් සමග යෙදෙන ප්‍රඥාවෙන් සිතිය යි. සිවුසස්හුගේ සොළොසා කාරය: යම් සේ ප්‍රදීපය තෙම පෙර පසු නො ව එක විට ම පහන් වැටිය දැවීමත්, අඳුරු නැසීමත්, එලිය පැතිරවීමත්, තෙල් ගෙවීමත් යන කෘත්‍ය සතරෙක් කෙරේ ද, එසේ ම ලෝකොත්තර වූ මාභි ඥානයන් නිවන් අරමුණු කොට සෝවාන් මාභිය අවබෝධ කරන වේලෙහි පෙර පසු නො ව දුක්ඛ සත්‍යය පිරිසිදු දැනීමත්, සමුදය සත්‍යය දුරුකිරීමත් නිරොධ සත්‍යය පසක් කිරීමත්, මාභි සත්‍යය වැඩීමත් යන කෘත්‍ය සතරෙක් එක විට සිදුකෙරෙයි. එසේ ම සකාදගාමී මාභිය පිළිබඳවත් කෘත්‍ය සතරෙක. අනාගාමී මාභිය පිළිබඳවත් කෘත්‍ය සතරෙක. අර්හත් මාභිය පිළිබඳවත් කෘත්‍ය සතරෙකැ යි සිවුසස්හුගේ සොළොසා-කාරය මෙසේ දතයුතු. **තම කාර්ය කිරීම නම්:** ශීල සමාධි, ප්‍රඥා යනි ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවන් පිරීම ය.

218 ඡන්දජාතො අනක්ඛාතෙ මනසා ච චූටො සියා,
කාමෙසු ච අප්පට්ඨද්ධවිත්තො උද්ධංසොතොති වුවචති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක් අනාගාමී තෙර කෙනකුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

දෙවුරම් වෙහෙර වැසි එක් අනාගාමී තෙර කෙනකුන් මියයන වේලෙහි සද්ධිවිහාරික භික්ෂුහු මාරී ඵලාධිගමයෙක් ලදු ද? යි උන්වහන්සේගෙන් විචාළහ. උන්වහන්සේ ඒ අසා “ගිහියෝ පවා අනාගාමී වෙති. අනගාමීවීම පමණක් කෙසේ කියමි ද?” යි ලජ්ජාවෙන් කිසිවක් නො කියා මිය ගොස් සුද්ධාවාස බලිලොච උපන් සේක. සද්ධිවිහාරික භික්ෂුහු ද හඩා වැලප එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි” තෙපි ගෝක නො කරවු, තොපගේ උපාධ්‍යායයෝ අනගාමී වූහ. “ගිහි මිනිස්සු පවා අනගාමී වෙති. රහත්ව මුත් ගුණ විශේෂය නො කියමි” යි ලජ්ජාවෙන් තොපට ඒ බව නො කියා මිය සුද්ධාවාස බලිලොච උපන්න” යි වද්‍රා මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ භික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

218 ප:- අනක්ඛාතෙ- නිවනෙහි; ඡන්දජාතො- හටගත් ඡන්දය ඇත්තේ; මනසා- සිතීන්; චූටො ච සියා- ස්පඨි කෙළේත් වේ ද; කාමෙසු ච- කාමයන්හි ද; අප්පට්ඨද්ධවිත්තො- නො- ඇලුණු සිත් ඇත්තේ ද (හෙතෙම); උද්ධංසොතො + ඉති- උද්ධ සෝත්තය යි; වුවචති- කියනු ලැබේ.

හා:- යමෙක් නිවන් පසක් කිරීමෙහි හටගත් ඡන්දය ඇත්තේ ද, එය සෝචාන්, සකාදගාමී අනාගාමී යන තුන් මහ පල සිතිනුත් ස්පඨි කොට සිටී ද කාමයන්හි නො බැඳුණු සිත් ඇති ඒ පුද්ගලයා “උද්ධසෝත්තයෙකැ” යි කියනු ලැබේ.

වි:- අනක්ඛාත යනු නිවන ය. එය අසුවලා විසින් කරන ලදැයි කියා වත් නීල ය, පීත ය, දික් ය, කොට ය, වච ය, හතරැස් ය කියා වත් නො කිය හැකි ය. එහෙයින් නිවන අනක්ඛාත නම් වේ. උද්ධංසොත යනු උඩ අත බලා පැවැති ප්‍රතිසන්ධි ප්‍රෝත්තස (=ජල පහර) ඇති කාමරාග, ව්‍යාපාද යන අකුසල් නැසූ පුද්ගලයා ය. මේ තෙම අවිභ බලිලොච ඉපිද එතැන් පටන් ප්‍රතිසන්ධි පිළිවෙළින් අකනිටා බලිලොච තෙක් යයි. පහත් බව කොටසෙහි හෙවත් කාමභවයෙහි ඇල්ම

දුරුකළක් ඉන් උඩ සුද්ධාවාසයන්හි ඇල්ම දුරු නො කළ බැවිනි. මෙසේ ඔහුගේ ප්‍රතිසන්ධි ප්‍රෝතය (=සසර ගමන) උඩු අත බලා යන හෙයින් ද උඩ බඹනලයට ගොස් රුපරාග, අරුපරාග, මාන, උද්ධව්ව අවිජ්ජා යන කෙලෙස් නසා ලැබිය යුතු මාථී ප්‍රෝතය ඇති බැවින් ද හේ උද්ධංසෝත නම් වේ.

16 - 9.

219 විරජපවාසිං පුරිසං දුරතො සොක්ඛිමාගතං,
ඤාතිමිත්තා සුභජ්ජා ච අභිනන්දන්ති ආගතං.

220 තථෙව කතපුඤ්ඤමිපි අස්මා ලොකා පරං ගතං,
පුඤ්ඤාති පතිගණ්හන්ති පියං ඤාතිව ආගතං.

පියවග්ගො සොළසමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් ඉසිපතනාරාමයෙහිදී නැඳිය නම් කෙලෙඹියකු අරභයා දෙසන ලදහ.

බරණුස් නුවර නැඳිය නම් ධනවත් කෙලෙඹී පුත්‍රයෙක් බුදු සසුන්හි පහන් වැ සැදහැනි ව වෙසෙයි. හෙතෙම ඉසිපතනයෙහි සිටුවස් පභයක් කරවා බුදුපාමොක් සහනට පූජා කෙළේ ය. එකෙණෙහි ම ඔහු වෙනුවෙන් තවුනියා දෙව්ලොව දෙළොස් යොදුන් රන් විමනෙක් පහළ විය. එක් දවසක් දෙව්වාරිකාවෙහි වැඩිය මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ඒ රන් විමන දැක බුදුන් කරා එළඹ ‘සවාමිනි, මිනිස් ලොව සිට පින් කරන අය වෙනුවෙන් ඔවුන් මිය යනට පෙර ම දෙව්ලොව දිව්‍ය විමානයෝ පහළ වෙත් ද?’ යි විචාළ සේක. බුදුහු ‘එසේ ය, පින් කරන්නවුන්ට මිය යනට පෙර දෙව්ලොව දිව සැපතින් පිරුණු මාලිගා විමන් පහළ වෙති’ යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදළසේක.

219 ප:- විරං + පවාසිං- බොහෝ කලක් පිට රට විසූ; පුරිසං- පුරුෂයකු; දුරතො- දුරු රටෙකින්; සොක්ඛි- සුව සේ; ආගතං- ආවහු (දැක); ඤාති- නැයෝ ද; මිත්තා- මිත්‍රයෝ ද; සුභජ්ජා ච- යහළුවෝ ද; ආගතං- ඔහුගේ ඊමට; අභිනන්දන්ති- යම් සේ සතුටු වෙද් ද

220 තථා + එව- එසේ ම; කතපුඤ්ඤං + අපි- කළ පින් ඇත්තහු ද; අස්මා ලොකා- මෙලොවින්; පරං ගතං- පරලොවට ගියහු; පුඤ්ඤාති- පුණ්‍යයෝ; ආගතං- දුර සිට ආ; පියං- ප්‍රිය නැයකු (පිළිගන්නා); ඤාති + ඉව- නැයන්මෙන්; පතිගණ්හන්ති- පිළිගනිත්.

හා:- බොහෝ කලක් පිට රටක වාසය කොට සමෘද්ධ වූ කාර්ය ඇතිව සැප සේ පෙරළා ආ පුරුෂයකු ඔහුගේ නැදෑ මිත්‍රයෝත් හිතවත්තුන් “ඔබගේ මෙහි ඊම ඉතා යහපතැ” යි කියා ප්‍රිය වචන කීමෙන් ද, ආචාර කිරීමෙන් ද, නොයෙක් පුද පඬුරු එළවීමෙන් ද, යම් සේ පිළිගනිද් ද.

එසේ ම දන, ශීල, භාවනාදී පින්කම් කොට මෙලොවින් පරලොවට යන පුද්ගලයා, ඔහු විසින් ම රැස් කළ කුසල විපාකයෝ පිට රටින් ආ ප්‍රිය නැයකු පිළිගන්නා සෙසු නැයන් මෙන් දිව්‍ය වූ ආයු, වණ, සැප, යස, ආධිපත්‍ය හා රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පෘශ්‍ය යන මේ දසවැදෑරුම් පඬුරු ගෙනවුත් පිළිගනිත්.

වි:- පින්කළහු පරලොවදී පිළිගන්න සැටි: මේ ලෝකයෙහි නුවණැති යම් කිසිවෙකු වෙළඳම් පිණිස හෝ රාජකාරිය පිණිස හෝ විදේශයකට ගොස් ගිය කටයුතු සාර්ථක ලෙස සිදු කර ගෙන සිය පෙදෙසට සුවසේ පැමිණෙන කල්හි ඥාති මිත්‍ර හිතවතුන් පෙරමඟට ගොස් ඔහු දක ආචාර කිරීමෙන් ද ප්‍රිය වචන කීමෙන් ද සිප වැළඳ ගැනීමෙන් ද නොයෙක් පඬුරු පාක්කුඩම් එළවීමෙන් ද පිළිගනිති; සාදර කෙරෙති; ප්‍රීති වෙති. එමෙන් පින්කළ තැනැත්තා ද මෙලොවින් පරලොව යන කල්හි ඔහු කළ කුසලයෝත් දිව්‍ය වූ ආයුෂ ද දිව්‍ය වූ ශරීර වණ ද දිව්‍ය වූ සැප ද දිව්‍ය වූ යසස් ද දිව්‍ය වූ ආධිපත්‍ය ය ද දිව්‍ය වූ පස්කම් ගුණදෘයි මේ පඬුරු දශය හැරගෙනවුත් ඥාති මිත්‍ර හිතවතුන් මෙන් ඔහු පිළිගනිති. සාදර කෙරෙති. එහිදී මෙලොවදී පින්කොට පරලොව ගිය තැනැත්තහු ලබන්නේ දිව්‍යමය වූ විශාල සැපතකි. මනා ප්‍රීතියකි.

සොළොස්වන ප්‍රිය වගීය නිමි.

17-1.

221 කොඩි ජහෙ විස්පජහෙයා මානං
 සඤ්ඤො ජනං සබ්බමතික්කමෙයා
 නං නාමරූපස්මිං අසජ්ජමානං
 අකිඤ්චනං නානුපනන්ති දුක්ඛා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් කිඹුල්වත් නුවරදී රෝහිණි කුමරිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කිඹුල්වත් නුවර අමීතෝදන ශාක්‍ය රජහට රෝහිණි නම් දියණි කෙනෙක් වූහ. ඕනොමෝ කලෙකදී බලවත් කුෂ්ඨ රෝගයෙකින් පෙළෙන්නට වන්නී ය. එයින් ඕ මහත් දුකක් වින්දහ. ඕ නොමෝ සවකීය සොහොයුරු වූ අනුරුද්ධ මහ තෙරුන් වහන්සේගේ අනුශාසනාවෙන් තමන්ගේ පළඳනාවන් විකොට දෙමහල් අසුන් හලක් කරවා බුදුපාමොක් සහනට පුදු නිතර දන් දින. ඒ පිනින් ඇගේ කුෂ්ඨ රෝගය සුව විය. බුදුහු එහිදී ඇයට බණ වදරණසේක් “ඇ පෙර බරණැස් රජහුගේ අග මෙහෙසුන් වැ සිටියදී එක් පුරහනක් කෙරෙහි ක්‍රෝධයෙන් කසඹිලියා පත් ගෙන්වා සුණු කොට ඇගේ ඇඟට දැමූ පවින් මේ කුෂ්ඨ රෝගය ඇති වී ය”යි වදරා මේ ගාථාව වදලසේක. රෝහිණි කුමරියත් සෝවාන් වූවා ය.

221 ප:- කොඩි- ක්‍රෝධය; ජහෙ- දුරුකරන්නේ ය; මානං- මානය; විස්පජහෙයා- විශෙෂයෙන් පහ කරන්නේ ය; සබ්බං සං+යොජනං- සියලු සංයෝජනයන්; අතික්කමෙයා- ඉක්ම වන්නේ ය. නාමරූපස්මිං- නාමරූප දෙකි; අසජ්ජමානං- ඇලුම් නො කරන්නා වූ; අකිංචනං- රාගාදී කෙලෙස් නැති; නං- ඒ පුද්ගලයා; දුක්ඛා- දුක්ඛයෝ; න අනුපනන්ති- අනුව නො පවතින්.

හා:- යමෙක් යම් කිසි කරුණක් නිසා උපන් ක්‍රෝධය දුරු කරයි ද, නවවිධ මානය පහ කරයි ද, සියලු සංයෝජන ඉක්ම- වයි ද, “මාගේ රූප ය, මාගේ වේදනාව ය”යි නාම, රූප දෙකේ නො ලැගෙන, රාගාදී කෙලෙස් නැති ඒ පුද්ගලයා කෙරෙහි කායික වෛතසික දුක් නො පවතියි.

නාමරූප:- මෙහි නාම නම්: වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඥන යන අරූපස්කන්ධ සතර ය. රූප නම්: භූතරූප සතර ය, ප්‍රසාද රූප පස ය, ගෝචර රූප පස ය, භාවරූප ය, හාදය රූප ය, ජීවිතේන්ද්‍රිය රූප ය, ආහාර රූපය යන අටලොස් වැදෑරුම් නිෂ්පන්න රූප හා පරිච්ඡේද රූප ය, විඤ්ඤන්ති රූප දෙක ය, විකාර රූප තුන ය, ලක්ෂණ රූප සතර ය යන අනිෂ්පන්න රූප දසය ද යන අටවිසි රූපය යි. මෙය රූපස්කන්ධ නම් ද වේ.

17-2.

222 යො වෙ උප්පතිනං කොධං රථං භන්තංව ධාරයෙ,
තම්භං සාරථිංබ්‍රෑමී රස්මිග්ගාහො ඉතරො ජනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් අග්ගාලව වෛත්‍යයෙහිදී එක් භික්ෂුවක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

අලවු නුවර වැසි එක් භික්ෂු නමක් තමහට සෙනස්නක් කරවනු කැමැති ව එක් මනහර ගසක් කපන්ට පටන් ගත්තේ ය. ඒ රුක ඇසුරු කොට පැවති විමන් වැසි දෙව්දුව ඒ දෑක “සවාමීනි, මාගේ විමන නො නසන්නැ”යි කීහ. භික්ෂුව එය නො පිළිගෙන ගස කැපුයේ ය. දෙව්දුව “භික්ෂුව මරම්”යි සිතාත් නැවත තමා තුළ උපන් ක්‍රෝධය සංසිඳුවා ගෙන බුදුන් කරා ගොස් ඒ කාරණය දැන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා දේවතා දුවගේ ඉවසීම ගැන ප්‍රශංසා කොට බණ වදාරණයේක් මේ ගාථාව වදාළ-සේක. දේවතාදුන් සෝවාන් වූහ.

222 ප:- යො- යමෙක්; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; උප්පතිනං- උපන්නා වූ; කොධං-ක්‍රෝධය; භන්තං- ඉතා වේගයෙන් දිවෙන; රථං ඉව- රථයක් මෙන්; ධාරයෙ- වළකා ද; තං- ඒ පුද්ගලයා; අභං-මම; සාරථිං- රථාවාර්යයා යයි; බ්‍රෑමී- කියමි. ඉතරො ජනො- අන්‍යසාරථි ජන තෙම; රස්මිග්ගාහො- රහැන් ගන්නා නම් වෙයි.

හා:- යමෙක් යම් කිසි කරුණක් නිසා තම සිතෙහි හට ගත් ක්‍රෝධය ඉතා වේගයෙන් දුවන රථයක් වළකා තමා කැමති තැනට හරවන දක්ෂ රියදුරකු මෙන් මැඩ පවත්වා ගනී ද, ඔහු “නියම රියදුරෙකැ”යි මම කියමි. රිය එලවන අන් ජනයා නිකම් තෝන් ලනුව අල්ලන්තෝ ය.

17-3.

223 අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුනා ජිනෙ,
ජිනෙ කදරියං දනෙන සච්චෙන අලිකවාදිනං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් රජගහ නුවරදී උත්තරා නම් උපාසිකාව අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර වැසි බහුධන නම් සිටාණෝ සිය බිරිඳ හා දියණියන් සමග තෙරුවන් සරණ ගිය සෝවාන් කෙනෙකි. නුමුත් ඔහුගේ දියණි වූ උත්තරාව සරණ ගියේ මිසදිටු සිටු පුත්‍රයකු සමග ය. එයින් ඇයට පින් කිරීමට අවකාශයෙක් නැති විය. ඒ නිසා ඕ කහවණු පහළොස්දහසක් දී සිරිමා නම් වෙසභන ගෙන්වා ස්වාමීපුත්‍රයාට බාරදී පහළොස් දවසකට අවකාශ ගෙන බුදුපාමොක් සහනට ආරාධනා කොට දන් දීමට පටන් ගත්හ. එක් දිනක් ඇ දන් සරභමින් සිටින විට සිරිමා නම් වෙසභන හදිසියෙන් කෝපවී උත්තරාවන් හැඳින ගත නොහී කකියන උණු තෙල් හැන්දක් උත්තරාවන්ගේ හිසට වත් කළා ය. උත්තරාවන් සිරිමාවන් කෙරෙහි මෙමන්‍රිය කළ නිසා ඒ උණු තෙල් සිහිල් පැන් මෙන් විය. සිරිමාවෝ ඒ ආශ්චර්ය දක බියවී උත්තරාවන්ගෙන් කමාව ඇයැද සිටියහ. උත්තරාවෝ ද ඇයට කමාව දී බුදුන් වහන්සේට ද මේ කාරණය සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට බණ වදරණසේක් මේ ගාථාව වදළසේක.

223 ප:- කොධං- ක්‍රෝධ කරන්නහු; අක්කොධෙන- ක්‍රෝධ නො කිරීමෙන්; ජිනෙ- දිනන්නේ ය. අසාධුං- අසාධු පුද්ගලයා; සාධුනා- මනා ගුණයෙන්; ජිනෙ- දිනන්නේ ය. කදරියං- තද මසුරා; දනෙන- දීමෙන්; ජිනෙ- දිනන්නේ ය. අලිකවාදිනං- බොරු කියන්නා; සච්චෙන- සැබෑ කීමෙන් (දිනන්නේ ය.)

හා:- ක්‍රෝධ කරන්නා ක්‍රෝධ නො කිරීමෙන් හෙවත් මෙමන්‍රි කිරීමෙන් ද, අසත්පුරුෂයා සත්පුරුෂකමින් ද, තද මසුරා තමා සතු දෙය දීමෙන් ද, බොරු කියන්නා ඇත්ත කීමෙන් ද දිනිය යුතු ය.

වි:- ක්‍රෝධ කරන්නා ජය ගන්නේ තමා ක්‍ෂාන්තියෙහි පිහිටා තමාගේ ඉවසීම හා මෙමන්‍රි නමැති ජලයෙන් ඔහුගේ ක්‍රෝධය සංසිදුවා තමාසේ ම ඉවසන පුද්ගලයකු කරවා ගැනීමෙන් ය. අසත්පුරුෂයා ජය ගන්නේ ඔහුගේ නරක ගතිවලට නො කිපී ඉවසීමෙන් තමාගේ යහපත් ගතිගුණවලින් ඔහු මොළොක් කොට තමාසේ ම ඔහුත් යහපත් පුද්ගලයකු කරවා ගැනීමෙන් ය. මසුරු තැනැත්තා ජය ගන්නේ තමා සතු දෙය ඔහුට දී දීමෙහි අනුසස් අවබෝධ කරවා තමාසේ ම ඔහුත්

ත්‍යාගවන්තයකු කරවා ගැනීමෙන් ය. බොරුකියන්තා ජය-ගන්නේ තමා සබවසෙහි පිහිටා ඇත්ත කියමින් තමාසේ ම ඔහුත් බොරු නො කියන ඇත්ත කියන කෙනකු කරවා ගැනීමෙන්ය.

17-4.

224 සවිචං භණෙන කුජ්ඣෙය්‍ය දජ්ජාප්පස්මිම්පි යාවිනො, එතෙහි තීහි යානෙහි ගච්ඡෙ දෙවානසන්තිකෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී මුගලන් මහ තෙරුන් වහන්සේ විවාළ පැනයක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් සමයෙක මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ දෙව්ලොවට වැඩ තමන් වහන්සේ කරා පැමිණි ඒ ඒ දෙවභනන් අතින් දිව්‍ය සම්පත් ලැබීමට පෙර ඔවුන් කළ පින්කම් අසා දැන බුදුන් කරා එළඹ “සව්ච්චි ඇත්ත කී පමණෙකින් හා ක්‍රෝධ නො කළ පමණෙකින් ද තිඹිරි, කැකිරි, පලා ආදී සුඋ දෙයක් දුන් පමණෙකින් ද දිව්‍ය සම්පත් ලැබිය හැකි දෑ?” යි විවාළසේක. බුදුහු “එසේ ය, හැකි ය” යි වදුරා මේ ගාථාව වදළසේක.

224 ප:- සවිචං- සත්‍ය වචනය; භණෙන- කියන්නේ ය. න කුජ්ඣෙය්‍ය- නොකිපෙන්නේ ය. යාවිනො- ඉල්වන ලද්දේ; දජ්ජාප්පි+අපි-දියයුතු දෙය සවල්ප කල්හිත්; දජ්ජා-දෙන්නේ ය. එතෙහි තීහි යානෙහි- මේ තුන් කාරණයෙන්; දෙවානං+සන්තිකෙ-දෙවියන්ගේ සමීපයට; ගච්ඡෙ-යන්නේ ය.

හා:- ඇත්ත කීම, පරහට නො කිපීම, අනිකකු යමක් ඉල්ලු විට දිය යුතු දෙය සවල්ප වුවත් ඉන් ටිකක් වත් දීම යන මේ තුන් කරුණින් සතියන්ට දිව්‍යලෝකයට යන හැකි ය.

වි:- දිව්‍යලෝකයට යා හැකි කරුණු තුන: සත්‍යයෙහි පිහිටා බොරු නො කියා ඇත්ත කීමය, කවර තරම් අපරාධයක් කළ කෙනෙකුට වුවත් ක්‍රෝධ නො කොට මෙමන්‍රිය කිරීම ය, දිය යුතු දත වස්තුව ඉතා සවල්පයක් වූ නමුත් ඉන් ටිකක්වත් කම්පල අදහා සිල්වතුන්ට දීමය යන මේ කරුණු තුනෙන් යුක්ත වූ පුද්ගලයාහට මරණින් මත්තෙහි දිව්‍යලෝකයට යා හැකි ය. මේ කරුණු තුනින් වුවත් දෙකකින් වුවත්, එකකින් වුවත් දෙව්ලොව ඉපදිය හැකි බව විශේෂයෙන් දත යුතු ය.

17-5.

225 අභිංසකා යෙ මුනායො නිච්චං කායෙන සංචුතා,
තෙ යන්ති අච්චුතං ධානං යස භත්තවා න සොචරෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සාකෙත නුවරදී භික්ෂුන් විවාළ පැනයක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් සමයෙක බුදුහු සාකෙත නුවරට වැඩිසේක. එකල ඒ නුවර වැසි මහලු බමුණු අඹු සැමී යුවලක් බුදුන් දක පුත්‍ර ප්‍රේම-යෙන් පිතා ගිය සිරුරු ඇත්තෝ බික්සහන සහිත බුදුන් වහන්සේ ගෙට වැඩිමවා මහදන් දුන්හ. ඔහු දෙදෙන ම බුදුන් තමන්ගේ පුතණුවන් යයි කියා ගනිති. බුදුහුත් එය ඉවසන සේක. මේ ගැන භික්ෂුන් අතර කථාවක් උපන. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මේ බමුණු තෙම මට පන්සියයක් ජාතියෙහි පිය වූයේ ය; පන්සියයක් ජාතියෙහි කුඩා පිය වූයේ ය; පන්සියයක් ජාතියෙහි මහලු පිය වූයේ ය. මෝ බැමිණියෝත් පන්සියයක් ජාතියෙහි වැදූ මවු වූහ. පන්සියයක් ජාතියෙහි කුඩා මවු වූහ. පන්සියයක් ජාතියෙහි මහලු මවු වූහ. මෙසේ තුන් දහසක් ජාතියෙහි මා කෙරෙහි පැවැති පුත්‍ර ප්‍රේමය දැනුත් මා දක ඔවුන්ට උපනැ”යි වදළසේක. ඒ බමුණු බැමිණි දෙදෙනත් නිතර බණ අසා රහත්ව පිරිනිවියහ. භික්ෂුහු ඔවුන් රහත් ව පිරිනිවන්පෑ නියාව නො දැන “සාමීනි, ඒ දෙන්නා කොහි උපන්නු ද?”යි විවාළසේක. බුදුහු “මහණෙනි, භයක්‍ෂය කළ වුන්ට උත්පත්ති නැතැ”යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක.

225 ප:- යෙ මුනායො- යම් මුනි කෙනෙක්; අභිංසකා- අනුන් නො පෙළන්නෝ ද; නිච්චං- නිතොර; කායෙන- කයින්; සංචුතා-සංචාත ද; තෙ-ඔවුහු; යස- යම් තැනකට; භත්තවා- ගොස්; න සොචරෙ- ගෝක නො කෙරෙද් ද; අච්චුතං- වුති රහිත වූ; ධානං- ස්ථානයට; යන්ති- යෙන්.

හා:- අනුන් නො පෙළන, නිතර කායාදී තුන් දෙව්න් සංවර වූ යම් මුනිවර කෙනෙක් වෙද් ද, ඔවුහු යම් තැනකට ගොස් ගෝක නො කෙරෙද් ද, මරණයක් නැති ඒ උතුම් තැන වූ නිවනට පැමිණෙත්.

වි:- මුනි: මොන යනු නුවණ ය. එයින් යුක්ත වූයේ මුනි නම්. එනම්: මෙලෝ පරලෝවැඩ අවැඩ හා අත්වැඩ පරවැඩ දන්නා නුවණින් යුක්ත තැනැත්තා ය. ඒ මුනිහු සත් දෙනෙක් වෙති. ඔවුනතුරෙන් සෝවාන් ආදී මාගී ඵලවලට පැමිණ ගිහි

ගෙඩි වාසය කරන පුද්ගල තෙම අගාරිය මුනි නම් වේ. සෝවාන් ආදි මාහී ඵලාවබෝධය කල පැවිදි පුද්ගල තෙම අනගාරිය මුනි නම් වේ. සවැදැරුම් වූ ගෛශ්‍ය පුද්ගලයෝ සේබ මුනි නම් වෙත්. අර්භත් පුද්ගල තෙම අසේබ මුනි නම් වේ. පසේ බුදුහු පව්වෙක මුනි නම් වෙත්. ලොවුතුරා බුදුහු මුනි මුනි නම් වෙත්.

17-6.

226 සද ජාගරමානානං අභොරත්තානුසික්ඛිනං,
නිබ්බාණං අධිමුත්තානං අසං ගච්ඡන්ති ආසවා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් රජගභ නුවරදී පුණ්ණ නම් දසිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුහු එක් දවසක් රජගභ නුවරට පිඬු සිභා වඩනාසේක. එකල අතර මහදී පුණ්ණ නම් දුගී දසියක් කුඩු කැවුමක් බුදුන්ට පිළිගැන්නුවා ය. බුදුහුත් ඇ කෙරෙහි කරුණාවෙන් ඒ කුඩු කැවුම පිළිගෙන වළඳා ඇයට බණ වදරණසේක් මේ ගාථාව වදළසේක. ඕ සෝවාන් වූවා ය.

226 ප:- සද- හැම කල්හි; ජාගරමානානං- (කෙලෙස් නින්දෙන්) නො නිදන්නා වූ; අභොරත්තං- දිවා රැ දෙක්හි; අනුසික්ඛිනං- හික්මෙන්නා වූ; නිබ්බාණං- නිව්වාණයෙහි; අධිමුත්තානං- ඇලුණුවන්ගේ; ආසවා- ආශ්‍රවයෝ; අසං- නැසීමට; ගච්ඡන්ති- යෙත්.

හා:- හැම කල්හි ම කෙලෙස් නින්දෙන් නො නිදන, දිවා රැ දෙක්හි ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන තුන් ශික්ෂාවෙහි හික්මෙන, නිවනෙහි ඇලුණු පුද්ගලයන්ගේ කාමාදි ආශ්‍රවයෝ විනාශයට යෙත්.

17-7.

227 පොරාණමෙතං අකුල නෙතං අජ්ජනනාමිව,
නින්දන්ති තුණ්හිමාසිනං නින්දන්ති බහුභාණිනං,
මිත්භාණිනමිපි නින්දන්ති නසී ලොකෙ අනින්දිතො.

228 න වාහු න ව භවිස්සති න වෙතරහි විජ්ජති,
එකන්තං නින්දිතො පොසො එකන්තං වා පසංසිතො.

229 යං වෙ විඤ්ඤු පසංසන්ති අනුවච්ච සුවෙ සුවෙ,
අච්ඡිද්දවුත්තිං මෙධාවිං පඤ්ඤාසිලසමාහිතං.

230 නෙක්බං ජම්බොනදස්සෙව කො තං නින්දිතුමරහති, දෙවාපි නං පසංසන්ති බ්‍රහ්මිනාපි පසංසිතො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී අතුල නම් උපාසකයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර අතුල නම් උපාසකයෙක් විය. එක දවසක් හෙතෙම පන්සියයක් උපාසකයන් පිරිවරා ගෙන රේවක නම් තෙර කෙනකුන් ළඟට බණ ඇසීමට ගියේ ය. උන්වහන්සේ පලසමවතෙහි ඇලී සිටි හෙයින් මද බණක් වත් නො වදළුසේක. එයින් ඔවුහු මුසුප්පුවැ සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ කරා ගියහ. උන්වහන්සේ විජම් බණ වදළුසේක. ඒ බණ සියුම් නිසන්, ගැඹුරු නිසන් එයට මුසුප්පුවැ අනද තෙරුන් වහන්සේ කරා ගියහ. උන්වහන්සේත් දහ හැකි ලෙසට මද කොට බණ වදළු කල්හි “මද කොට කීහ”යි එයටත් මුසුප්පුවැ බුදුන් කරා ගොස් ඒ සියලු පවත් කීහ. බුදුහු ඒ අසා “අතුලය, මේ නින්දාප්‍රභංසා කිරීම පෙර පටන් පැවැතෙන සිරිතකැ”යි වදරා ඔවුන්ට බණ වදරණසේක් මේ ගාථාවන් වදළුසේක. ඔවුහු සෝවාන් වූහ.

227 ප:- අතුල-අතුලය; එතං-මෙය; පොරාණං-පුරාතනය. එතං- මෙය; අප්පතනං+ඉව- අද වූවක් ම; න- නො වෙයි; තුණ්හිං+ආසිනං- තුණ්ණිමිභූත ව හුන්නහුට ද; නින්දන්ති-නින්ද කෙරෙති. බහුභාණිනං- බොහෝ කථාකරන්නහුට ද; -පෙ-; -පෙ-; මිතාභාණිනං+අපි-පමණට කථා කරන්නහුට ද; -පෙ-; ලොකෙ- ලෝකයෙහි; අනින්දිතො- නින්ද නො ලැබුවෙක්; නස්මි- නැත.

228 එකන්තං- ඒකාන්තයෙන්; නින්දිතො- නින්දා ලැබූ; පොසො- පුරුෂයෙක් හෝ; එකන්තං- ඒකාන්තයෙන්; පසංසිතො වා-ප්‍රභංසා ලද්දෙක් හෝ; න ච+අහු- (පෙරත්) නො විය. න ච භවිස්සති- (මතුත්) නො වන්නේ ය. එතරහි ච- දනුත්; න විජ්ජති- නැත්තේ ය.

229 වෙ- ඉදින්; විඤ්ඤ- ප්‍රාඤයෝ; අවිජ්ජිතානිං-සිදුරු රහිත පැවතුම් ඇති; මෙධාවිං- විදසුන් නුවණැති; පඤ්ඤාසිල සමාහිතං- ප්‍රඤවෙන් හා ශීලයෙන් යුක්ත වූ; යං-යමකුට; සුවෙ සුවෙ- දවස දවස; අනුච්චිව- විමසා; පසංසන්ති- ප්‍රභංසා කෙරෙද් ද?

230 ජම්බොනදස්ස- දඹ රනින් කළ; නෙක්බං ඉව-ආභරණ යක් බඳු වූ; තං-ඕඟට; නින්දිතං-නින්දා කරන්ට; කො-කවරෙක්;

අරහති- සුදුසු ද; නං- ඕහට; දෙවා+අපි දෙවියෝ ද; පසං- සන්ති-පසසන්. බ්‍රහ්මිනා+අපි-බ්‍රහ්මයා විසින් ද; පසංසිතො- පසස්තා ලදී.

භා:- අතුලය, මේ ලෝකයා නිශ්ශබ්ද ව සිටින්නාහට ‘ගොඵවකු මෙන් කථා නො කොට සිටිනේ ය’යි නින්ද කරයි. බොහෝ සේ කථාකරන්නාට ද ‘මොහුගේ කථාවෙහි කෙළ- වරෙක් නැතැ’යි නින්ද කරති. පමණට කථා කරන්නාට ද ‘මොහු තමාගේ වචනය රත්රන් මෙන් සිතා දෝ ඉතා ටිකක් කථා කරති’යි නින්ද කරති. ලෝකයෙහි නින්ද නො ලද්දෙක් හෝ නො ලබන්නෙක් නැත. මෙය අදක, රියෙක ඇති වූ දෙයකුත් නො වෙයි. මෙය පෙර සිට පවතින්නකි.

තනිකර ම නින්ද ලැබූයෙක් හෝ පැසැසුම් ලැබූවෙක් පෙරත් නො වී ය, මතුත් නො වන්නේ ය, දැනුත් නැත්තේ ය.

නුවණැත්තෝ සිදුරු රහිත පැවතුම් ඇති, විදසුන් නුවණ ඇති, ලොවී ලොවුතුරා නුවණින් හා ශීලයෙන් යුක්ත වූ යම් පුද්ගලයකුට දවසක් පාසා කරුණු විමසා බලා ප්‍රශංසා කෙරෙද්ද?

දඹරනින් කළ කාසියක් හෝ ආභරණයක් බඳු වූ ඔහුට නින්ද කිරීමට කවරෙක් සුදුසු වෙත් ද? දෙවියෝත් ඔහුට පසසති. බ්‍රහ්මයා විසිනුත් හේ පසස්තා ලද්දේ ය.

ටි:- ජාමබෝනදසුණිය නම: දඹදිව යයි නම් ලැබීමට සලකුණු වූ මහ දඹගයෙහි පල හුණු තැන හටගත් සුණිය යි. නගුලිස් පමණ ඒ සුණියකුරයෝ ගංගා ජලයෙන් සාගරයට ගෙන යති. ජම්බුනදියෙහි උපන් හෙයින් මෙය ජාමබෝනද නම් විය. මේ සුණිය අතිශයින් ප්‍රභාසාර ය. නිෂ්කය නම: පස්විසි කලං ගුවිකාව යි. මෙය සොළොස් මස්සක් වටිනා කාසියකට හා ආභරණයකට ද ව්‍යවහාර කරන බව පැනේ.

17-8.

- 231 කායප්පකොපං රක්ඛෙය්‍ය කායෙන සංවුතො සියා, කායදුවචරිතං හිත්වා කායෙන සුවරිතං චරෙ.
- 232 වච්ඡකොපං රක්ඛෙය්‍ය වාචාය සංවුතො සියා, වච්ඡුවචරිතං හිත්වා වාචාය සුවරිතං චරෙ.
- 233 මනොපකොපං රක්ඛෙය්‍ය මනසා සංවුතො සියා, මනොදුවචරිතං හිත්වා මනසා සුවරිතං චරෙ.
- 234 කායෙන සංවුතා ධීරා අපො වාචාය සංවුතා, මනසා සංවුතා ධීරා තෙ වෙ සුපරිසංවුතා.

කොධවග්ගො සත්තරසමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් වෙළවනගෙහිදී සවග හික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් සවග මහණහු ලී සෙරෙප්පු පය ලා ගෙන අතින් ලී ගෙන ගල්තල පිට සක්මන් කළහ. බුදුහු ඒ ගබ්දය අසා ඔවුන් ගෙන්වා ‘‘හික්ෂුන් කායාදී සංවරයෙහි පිහිටිය යුතුය’’ යි වදාරා ලී සෙරෙප්පු පාවිච්චි නො කරන ලෙසට ශික්ෂා-පදයකුත් පනවා මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

231 ප:- කාය+පකොපං- කායදුශ්චරිතය; රක්ඛෙයා- රක්තේ ය. කායෙන- කායද්චාරයෙන්; සංවුතො- සංවරයෙහි පිහිටියෙක්; සියා- වන්තේ ය. කායදුච්චරිතං- කායදුශ්චරිතය; හිත්වා- හැර; කායෙන- කායද්චාරයෙන්; සුවරිතං- සුවරිතය; වරෙ- පුරන්තේ ය.

232 වච්චකොපං- වාග්දුශ්චරිතය; -පෙ-.

233 මනොපකොපං- මනොදුශ්චරිතය; -පෙ-.

234 ධිරා-(යම්) නුවණැති කෙනෙක්; කායෙන- කායද්චාරයෙන්; සංවුතා- සංවෘත ද; අථො- නැවත; වාචාය- වාග්ද්චාරයෙන්; -පෙ-; තෙ ධිරා- ඒ ප්‍රාඥයෝ; චෙ- ඒකාන්තයෙන්; සුපරි සංවුතා- මනා කොට සංවෘත වූවෝ වෙත්.

හා:- කය කෝප කරවීම හෙවත් ප්‍රාණසාතාදී කායදුශ්චරිතය දුරලිය යුතු ය. කාය සංවරයෙහි පිහිටියකු විය යුතු ය. කයින් සිදුවන දුසිරිත් දුරුකොට සුවරිතයෙහි හැසිරිය යුතු ය.

වචනය කෝප කරවීම හෙවත් බොරුකීමාදී වාග්දුශ්චරිතය දුරලිය යුතු ය. වාක් සංවරයෙහි පිහිටියකු විය යුතු ය. වචන-යෙන් සිදුවන දුසිරිත් දුරුකොට සුවරිතයෙහි හැසිරිය යුතු ය.

සිත කෝප කරවීම හෙවත් අභිධ්‍යාදී මනොදුශ්චරිතය දුරලිය යුතු ය. සිතින් සංවර ඇත්තකු විය යුතු ය. සිතින් සිදුවන දුසිරිත් දුරු කොට සුවරිතයෙහි හැසිරිය යුතු ය.

යම් නුවණැති කෙනෙක් කයින් සංවර වෙද්ද, වචනයෙන් සංවර වෙද්ද සිතින් සංවර වෙද්ද එසේ වූ ප්‍රාඥයෝ ඒකාන්ත-යෙන් මනාව සංවර වූවෝ වෙත්.

සතළොස්වන ක්‍රෝධ වගීය නිමි.

- 235 පණ්ඩුපලාසොවද නිසි යමපුරිසාපි ච තං උපට්ඨිතා,
උසොයාගමුඛෙ ච තිට්ඨසි පාඨෙයාමිපි ච තෙ න විජ්ජති.
- 236 සොකරොහි දීපමත්තනො ඛජ්ජං වායම පණ්ඩිතො භව,
නිද්ධන්තමලො අනඛිගණො දිඛිං අරියභූමිමෙහිසි.
- 237 උපනීතවයො ච දුනිසි සම්පයානොසි යමස්ස සන්තිකෙ,
වාසොපි ච තෙ නාසී අන්තරා පාඨෙයාමිපි ච
තෙ න විජ්ජති.
- 238 සො කරොහි දීපමත්තනො ඛජ්ජං වායම පණ්ඩිතො භව,
නිද්ධන්තමලො අනඛිගණො න පුන ජාතිජරං උපෙහිසි.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී ගෝඝාතකයකුගේ පුත්‍රයකු අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර එක් ගෝඝාතකයෙක් පනස් පස් අවුරුද්දක් ගවයන් මරා ජීවත් විය. එක් දවසක් ඔහුට බත් අනුභව කිරීමට මස් නැති විය. හෙතෙම මස් නැතිව බත් නො කන්නෙකි. එකෙණෙහි ම හේ ගොනකුගේ දිව මුලින් ම කපා ගෙනවුත් අභුරෙහි ලා පුලුස්සා ගෙන කන්ට වන. ඒ ඇසිල්ලෙහි ම ඔහුගේ දිවත් මුලින් ම කැඩී බත් පිභාන මත වැටුණේය. හෙතෙමේ ද ගොනා සේ ම කටින් ලේ වගුරුවමින්, කැගසමින් ඇවිද කීප දිනක් දුක්විඳ මැරී අවිච්චියෙහි උපන්නේ ය. ඔහුගේ පුත්‍රයා ඒ දෑ කලකිරී ගවඝාතනය හැර දැහැමිවැ අඹුදරුවන් පෝෂණය කෙළේ ය. ඔහු මහලු ව ගිය කල ඔහුගේ දරුවෝ බුදුපාමොක් සහනට දන් දී ‘‘සවාමිනි, මේ දනය ජීවත් ව සිටින අපගේ මේ පියාණන් නමින් දුනිමු. උන්දැට අනුමෙවෙති බණ වදළ මැනව’’යි කීහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාවන් වදළසේක. හේ සෝවාන් විය. දෙවන දිනයෙහි දෙවන වර කී ගාථා අසා අනාගාමී විය.

235 ප:- ඉදනි- දැන්; පණ්ඩුපලාසො+ඉව- පරණලා පතක් මෙන්; අසි- වෙහි ය. යමපුරිසා+අපි ව- යමදුතයෝ ද; තං- නුඹ කරා; උපට්ඨිතා- එළඹ සිටියහ. උසොයාගමුඛෙ ච- පිරිහීම මුඛයෙහි ද; තිට්ඨසි- සිටිනෙහි ය. තෙ- නුඹට; පාඨෙයාං+අපි ව- මහ වියදම් ද; න විජ්ජති- නැත.

236 සො- ඒ නුඹ; අත්තනො- තමහට; දීපං- පිහිටක්; කරොති- කරව. බිජ්ජං- වහා ම; වායම- වැයම් කරව. පණ්ඩිතො හව- නුවණැත්තෙක් වෙව. නිද්ධන්තමලො- නසන ලද රාගාදී මල ඇත්තේ; න+අභගණො- කෙලෙස් නැත්තෙක් වැ; දිබ්බං- දිව්‍ය වූ; අරියභූමිං- ආර්ය භූමියට; එහිසි- පැමිණෙව.

237 ඉදානි- දැන්; උපනීතවයො ච- (නුඹ) ඉක්ම ගිය වයස් ඇත්තෙක්; අසි- වෙහි ය. යමස්ස- යමයාගේ; සන්තිකෙ- සමීප යට; සම්පයානො+අසි- පැමිණියේ වෙහි ය. තෙ- ඔබට; අත්තරා- අතුරෙහි; වාසො+අපි ච- වාසයකුදු; නස්- නැත. තෙ- ඔබට; පාට්ඨයං+අපි ච- මාමොපකරණත්; න විජ්ජති- නැත.

238 -පෙ- සුන- නැවත; ජාතිජරං- ජාතිජරාවට; න උපෙ හිසි- නො පැමිණෙව.

හා:- ඔබ දැන් නැට්ටෙන් ගිළිහී බිම වැටෙන්නට තිබෙන ඉදී පඩුවන් වූ කොළයක් වැනි ය. යමදුතයෝත් දැන් ඔබ ළඟට අවුත් සිටිත්. ඔබ දැන් මැරෙන්නට ළඟ ය. ඔබ දැන් ඉන්නේ පිරිහීම් දෙරටුවේ ය. පරලොවට යන ඔබට කුසල් නමැති මහ වියදමකුත් නැත.

ඔබ දැන් තමහට කුසල් නමැති පිහිටක් කර ගනුව. වහ වහා වැයම් කරව. තමාට උවමනා කුසල් නමැති පිහිට සාදා ගැන්මෙහි සමත් වෙව. රාගාදී කෙලෙස් මල දුරු කොට නිකෙලෙස් තැනැත්තෙක් වැ දිව්‍ය ආර්ය බිමට (=ඉද්ධාචාසයට) පැමිණෙව.

ඔබ දැන් ඉක්මුණු වයස ඇත්තෙක් වෙහි ය. යමයා (=මරුවා) ළඟට පැමිණියෙක් වෙහි ය. පරලොව යන විට ඔබට අතරතුර නවතින්නට තැනෙකුත් නැත. ගමන් යන මිනිසුන් මාර්ගෝපකරණ සපයා ගෙන යන්නා සේ පරලොව යන ඔබ විසින් සපයා ගත් කුසල් නමැති මහ වියදමකුත් නැත.

ඔබ දැන් ආත්මයට එලියක් දිය යුතු ය, හෙවත් කුසල් නමැති පිහිටක් කර ගත යුතු ය. වහ වහා වැයම් කරව. තමාට වුවමනා කුසල් නමැති පිහිට සාදා ගැන්මෙහි සමත් වෙව. රාගාදී කෙලෙස් මල දුරු කොට නිකෙලෙස් තැනැත්තෙක් වැ නැවත ජාතිජරා මරණාදී දුකට නො පැමිණෙව.

වි:- අභිගණ නම්: ප්‍රකට බවට රුවි කරවන ලාමක අදහස් ය. මිනිසාගේ සිත තුළ ඇතිවන රාගාදී පහත් සිතිවිලි ය. තමාගේ

ලාමක අදහස් ඉටු නො වීමෙන් සිත තුළ හට ගන්න ක්‍රෝධය, නො සතුටු ගතිය, ගුණමකු බව, මසුරුකම ආදී කෙලෙස් ද අඩගණ නම් වෙයි.

දිව්‍ය ආර්ය භූමිය නම්: අවිභය, අනප්පය, සුදස්සය, සුදස්සිය, අකනිට්ඨකය යන සුද්ධාවාස බ්‍රහ්මලෝක පසය ය. මේ භූමිහු රාග ද්වේෂාදී කෙලෙස් කිඵටු නැති හෙයින් ඉතා පිරිසිදු වූ අනාගාමී, අර්හත් යන ආර්ය පුද්ගලයන්ගේ ම වාසස්ථාන වන බැවින් සුද්ධාවාස භූමි නම් වෙත්. මේ සුද්ධාවාස භූමිවල පාඨග්ජනයන් හා සෝවාන්, සකාදගාමී පුද්ගලයෝත් නුපදිත්. අනාගාමී පුද්ගලයෝ ම උපදිත්. කල්ප සොළොස් දහසෙකින් බුදුවරයන් ලොවැ පහළ නො වන කල්හි දස දහසක් සක්වළ පිහිටි සුද්ධාවාස භූමි ශුන්‍ය වෙත්. එවිට එහි එක ම බ්‍රහ්මයෙක් වත් නො සිටියි. කල්ප සොළොස් දහසක් ගොස් බුදුවරයන් ලොවැ පහළ වූ කල්හි ජාතිකෂත්‍රයට ඇතුළත් දසදහසක් චක්‍රවාටයන්හි පිහිටි සුද්ධාවාස භූමිවල විවේක කැමති අනාගාමී පුද්ගලයෝ ගොස් සිටිති. ඒ කාලයෙහි බ්‍රහ්මයෝ එහි වෙසෙති.

18-2.

239 අනුපුබ්බෙන මෙධාවී ථොකථොකං බණෙ බණෙ, කම්මාරො රජනස්සෙව නිද්ධමෙ මලමත්තනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී එක් බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් බමුණෙක් හික්කුන් සිවුරු පොරෝනා තැන සාලාවක් කරවා එය පූජා කරන දිනයෙහි බුදුපාමොක් සහනට මහ දනක් දී අනුමෙවෙති බණට බුදුන්ට ආරාධනා කෙළේ ය. බුදුහු එය පිළිගෙන බණ වදරණසේක් මේ ගාථාව චදළසේක. බමුණු තෙමේ ද සෝවාන් විය.

239 ප:- මෙධාවී- ප්‍රාඥ තෙම; අනුපුබ්බෙන- පිළිවෙළින්; බණෙ බණෙ- ක්‍ෂණ ක්‍ෂණයෙහි; ථොකං+ථොකං- මද මද කොට; රජනස්ස- සවිණියාගේ (මල හරින); කම්මාරො ඉව- සවිණිකාරයකු මෙන්; අත්තනො- තමාගේ; මලං-රාගාදී මලය; නිද්ධමෙ- දුරු කරන්නේ ය.

හා:- රත්කරුවා නැවත නැවත තව තවා තළ තළා ක්‍රම- ක්‍රමයෙන් සවිණියෙහි මල හරින්නාක් මෙන් නුවණැත්තා මොහොතක් පාසා ටිකින් ටික කුසල් කර ගනිමින් තමාගේ රාගාදී කෙලෙස් මල ඉවත් කර ගනී.

වි:- මෙහි රජන ශබ්දය සුවණාර්ථයෙහි වේ; එයට අනුව මෙහි අරුත් පැවසිණි.

18-3.

240 අයසාව මලං සමුට්ඨිතං තදුට්ඨාය තමෙව ඛාදති,
එවං අතිධොනවාරිණං සකකම්මානි නයන්ති දුග්ගති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී තිස්ස නම් හික්කු නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි තිස්ස නම් සිල්වත් හික්කු කෙනෙක් තමාට ලැබුණු වස්ත්‍රයෙකින් සිවුරක් කර ගත්හ. ඒ සිවුර ඉතා අගනේය. පසුව සිවුර “පොරවම්”යි සිතා තැන්පත් කොට තැබුහ. නුමුත් හෙතෙම එදින ම රූ හදිසියෙන් හටගත් රෝගයෙකින් කලුරිය කොට ඒ සිවුරෙහි පැවැති ආසාව නිසා එහි හිණි උකුණෙක් ව උපන. සත් දවසක් සිට එයින් මිය ගොස් නැවත තවුනිසා දෙව්ලොව උපන්නේ ය. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

240 ප:- අයසා+එව- යකඩින් ම; සමුට්ඨිතං- නැංගා වූ; මලං- මල ය; තතො+උට්ඨාය- එයින් ම නැහී; තං+එව- ඒ යකඩය ම; ඛාදති- (යම් සේ) කා ද; එවං- එසේම; අතිධොන වාරිණං- සිවුපසය පස්විකන නුවණින් ඉක්මුණු මහණහු; සක කම්මානි- සවකීය පාපකම්මයෝ; දුග්ගතිං- දුගතියට; නයන්ති- පමුණුවත්.

හා:- යකඩින් නැගුණු මලය ඒ යකඩය ම කා දමන්නා සේ සිවුපසය පස්විකන නුවණින් තොරව වසන හික්කුවගේ අකුශල කම්මයෝ ඔහු අපායට ගෙන යත්.

වි:- අතිධොනවාරි: මෙහි “ධොන” යනු සිවුර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලන්පස, බෙහෙත් පිරිකර යන සිවුපසය යි. මේ සිවුපසය පස්විකා පරිභෝග කරන ප්‍රඥුව ඉක්මවා හැසිරෙන මහණ තෙම අතිධෝනවාරි නම් වේ.

18-4.

241 අසජ්ඣායමලා මන්නා අනුට්ඨානමලා සරා,
මලං චණ්ණස්ස කොසජ්ජං පමාදෙ රත්ඛනො මලං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ලාලුද්ධි තෙරුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර උපාසකවරු බණ අසා යන විට සැරියුත් මුගලන් දෙනමගේ ගුණ කියමින් යෙති. ලාලුදයි තෙර ඒ අසා “උපාසක වරුනි, තොප අගසව් දෙනමගෙන් බණ අසා ඔය තරම් ඔවුන්ගේ ගුණ කියන විට අපගේ බණ ඇසුවොත් පුදුම වෙති” යි කීය. උපාසකවරු ඒ අසා “මුත්වහන්සේන් ධම් කථික නමෙකැ” යි සිතා එක් දිනක් බණට ආරාධනා කළහ. ඔහුන් එය පිළිගෙන ධර්මාසනයට නැඟී වික වෙලාවක් සිට කිසිවක් කියා ගත නොහී ආසනයෙන් බැස ගියහ. මෙසේ තෙවරක් ම සිදු විය. උපාසකවරු ඔහුට පරිභව කළහ. හික්ෂුහු එය බුදුන්ට සැල කළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, ලාලුදයි තෙම යන්තම් බණක් දැන සිටියත් එහි අභ්‍යාසයක් නැත්තෙකැ” යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

241 ප:- මන්තා -හදරන ලද ශාස්ත්‍රයෝ; අසජ්ඣායමලා- නොහැදෑරීම මලකොට ඇත්තාහ. සරා-ගෘහයෝ; න+උට්ඨාන- මලා-වීර්ය නො කිරීම මලකොට ඇත්තාහ. වණ්ණස්ස-ශරීර වණ්යට; කොසජ්ජං-කුසිතබව; මලං- මලයෙකි. රක්ඛනො- (කෙත්වත් ආදිය) රක්තහුට; පමාදෙ- ප්‍රමාදය; මලං-මලයෙකි.

හා:- ඉගෙන ගත් ධම් ශාස්ත්‍රයන් නැවත නැවත නො පිරවීම ඒ උගත් ධම් ශාස්ත්‍රයන්ට මලයෙකි, හෙවත් කිලුටෙකි. ගෙවල් දිරු තැන්, කැඩුණු බිඳුණු තැන් පිළිසකර කිරීමට උත්සාහ නො කිරීම ගෙවලට මලයෙකි. කුසිතකම (නැහැවීම්, හිස්දෙවීම් ආදිය නො කරන නිසා) ශරීර වණ්යට මලයෙකි. කෙත්, වත්, ගවාදීන් රක්තාහට ප්‍රමාදවීම මලයෙකි.

18-5.

242 මලික්ඛියා දුච්චරිතං මච්ඡෙරං දදතො මලං,
මලා වෙ පාපකා ධම්මා අස්මිං ලොකෙ පරමිති ව.

243 තතො මලා මලතරං අච්ඡ්ඡා පරමං මලං,
එතං මලං පහත්වාන නිම්මලා හොථ හික්ඛවො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් වෙච්චනාරාමයෙහිදී එක් කුල පුත්‍රයකු අරභයා දෙසන ලදහ.

රජගහ නුවර සැදූහැවත් එක් කුල පුත්‍රයෙක් වෙසෙයි. ඔහු දනාදී පින්කම් කරති; නිතර විහාරයට ගොස් බණ අසති. ඔහුගේ බිරිඳ පරපුරුමයන් සේවනය කරන්නියක.

ඔහු එයට ලජ්ජා වී විභාරයට ගොස් ඒ පුවත බුදුන්ට කිහි. බුදුහු ඒ අසා ඔහුට ධර්ම දේශනා කරනසේක් “ගහන්, මහ මහත් සුරා සැලත්, ලිඳන් සියල්ලන්ට සාධාරණ වන්නා සේ ස්ත්‍රීහුත් අවකාශ ලත් පරිද්දෙන් සියල්ලන්ට ම සාධාරණ වෙති, එහෙයින් නුඹත් එය සහනය කරව”යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

242 ප:- ඉක්කියා- ස්ත්‍රියට; දුච්චරිතං- නරක චරිතය; මලං- මලයෙකි. දදනො-(දන්) දෙන්නාහට; මච්චෙරං-මසුරුකම; -පෙ-; පාපකා ධම්මා- අකුශල ධර්මයෝ; අස්මිං ලොකෙ- මෙලොව ද; පරමිහි ච- පරලොව ද; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; මලා- මලයෝ ය.

243 හික්ඛවො- මහණෙනි; තතො මලා- ඒ හැම මලයට වඩා; මලතරං- මහත් මලයක් (තොපට කියමි); අවිජ්ජා- අවිද්‍යා තොමෝ; පරමං මලං- මහ මලයෙකි. එතං මලං- මේ මලය; පහත්වානං- පහකොට; නිම්මලා හොථ- නිම්මල වවු.

හා:- ස්ත්‍රියට නරක චරිතය ද, දන් දෙන්නාට මසුරුකම ද මලයෙකි. අකුශල ධර්මයෝ මෙලොව පරලොව දෙක්හි ම මලයෝ ය.

මහණෙනි, ඒ හැම මලයට ම වඩා ඉතා මහත් මලය අවිද්‍යාව ය. ඒ මලය දුරලා නිම්මල වවු.

වි:- දුච්චරිත නම්: නරක හැසිරීම ය; ස්ත්‍රියගේ ධුතීඛව ද දුශ්චරිතයෙකි. එනම්: පරපුරුෂ සේවාවෙහි හැසිරීම ය, සොර සැමියන් සේවනය කරන ස්ත්‍රිය සිය සැමියාගේ කෝපයට හා පිළිකුලට ද ලක්වෙයි. මවුපියෝ ද “කී අපගේ කුලය කෙලසන්නී ය”යි ඇයට පරිභව කෙරෙති. ඕ සැමියාගෙන් වෙන් වී අසරණ තැනැත්තියක් ද වෙයි, සමහර විට සැමියාගෙන් පහර ලැබ මැරෙන තරම් දුකකට හෝ මරණයට ද පත් වෙයි, සියලු දෙනාගේ නින්දවටත් පිළිකුලටත් භාජන වෙයි. බොහෝ දෙනාට අප්‍රිය වෙයි. මෙසේ හෙයින් අතිවාරය- පරපුරුෂ සේවාව - ස්ත්‍රියට ලොකු කිලුටෙකි. මසුරු සිත යමකුට උපනොත් ත්‍යාග සිත යටපත් වෙයි. එවිට දනාදී පරිත්‍යාගයක් කළ නො හැකි වෙයි. එහෙයින් දෙව, මිනිස්, නිවන් යන තුන් සැපතින් ම පිරිහෙයි. ඒ නිසා මසුරුකම දන් දෙන්නාට කිලුටෙකි. සියලු අකුශල ධර්මයෝ සත්‍යයන්ට මෙලෝ පරලෝ වැඩක් සාදා දී නොලන හෙයින් මහත් කිලුටෙකි.

අවිද්‍යා මහ මලය: අවිද්‍යාව නම්:- මහමෝඩකම ය. එය නම් දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සත්‍යය, නිරොධ සත්‍යය, මාර්ග සත්‍යය, සංසාරයාගේ පුච්චන්තය, සංසාරයාගේ අපරාන්තය, සංසාරයාගේ පුච්චන්ත අපරාන්ත දෙකය, ප්‍රතීත්‍ය සමුත්පාදය යන මේ අට නැන්හි නො දැනීම ය. මේ කරුණු අටෙහි මූලාව නොයෙක් දෘෂ්ටි ගැනීමට හේතුවන බැවින් මේ අට අවිද්‍යාව පිළිබඳ දැක්විය යුතු ප්‍රධාන කරුණු අට ය. ඒ නිසා මේ කරුණු අටෙහි පමණක් නො ව කොඨියම් කරුණක් ගැන වුවත් සත්‍යයා මූලාවකට පැමිණේ නම් ඒ මූලාව අවිද්‍යාව යි. මෙය සත්‍යයන්ගේ සිත කිලිටි කරන මහත් මලයෙකි. මලයන් අතුරෙන් “අවිද්‍යාව විශාල මලයක් ය” යි වදලේත් ඒ නිසා ය. අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යය නො වී කුඩාවූ හෝ මහත් වූ හෝ එක ද පාපයකුත් සිදු නො වේ. යමකුගේ සිතෙහි මේ අවිද්‍යාව බොහෝ කොට පවතී නම් හේ මහ මෝඩයෙකි. මෝඩකම නපුරු ගතියෙකි. මෝඩයා තමාට නපුරක් කර ගනු පමණක් නො ව අනුන්ට ද නපුරක් කරන හෙයිනි. මෙසේ බොහෝ අතථිද්ධි මේ අවිද්‍යාව රහත් මහ නැණින් මුල් සිදු පියන තුරු සත්‍යයන්ට සැනසීමක් නැත.

18-6.

- 244 සුඡීවං අහිරිකෙන කාකසුරෙන ධංසිනා,
පක්ඛන්දිනා පගබ්භෙන සංකිලටයෙන ජීවිතං.
- 245 හිරිමතා ව දුඡීවං නිච්චං සුවිභවෙසිනා,
අලිනෙනප්පගබ්භෙන සුද්ධාජීවෙන පස්සතා.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේගේ අත්වැසියකු අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ අත්වැසි හික්කු තෙම වෙදකමෙහි දක්‍ෂ ය. එක් දවසක් හෙතෙම වෙදකමක් කොට මිහිරි ආභාරයක් ලැබ හැර ගෙන එන අතර මගදී සැරියුත් රහතන් වහන්සේ දක “සාමානී, මේ මා වෙද කම් කොට ලත් ආභාරයෙක. එය පිළිගත මැනව” යි කී ය. උන් වහන්සේ මුවෙන් නො බැණ වැඩිසේක. හික්කුහු බුදුන්ට ඒ කාරණය සැලකලහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, පාපයෙහි භය ලජ්ජා නැත්තන් ගසා කා ඇවිදින කවුඩන් සේ සුව සේ ජීවත් වෙති. භය ලජ්ජා ඇත්තන් දුක සේ ජීවත් වෙති” යි වදරා මේ ගාථාවන් වදලූසේක.

244 ප:- අහිරිකෙන- (පාපයෙහි) හිරි (ඔතප්) නැති; කාකසුරෙන- (ගසා කෑමෙහි) සුර කවුඩකු වැනි වූ; ධංසිනා-

ගුණ මකු වූ; පක්ඛන්දිනා- (ගෙන් ගෙට) දිවන සුලු වූ; පගබහෙන- බුහුටි වූ; සංකිලිටියෙන- කිලිටි වූ ආජීව ඇත්තාහු විසින්; ජීවිතං- ජීවත්වීම; සුජීවං- සුවසේ කට හැකි ය.

245 නිරිමතා ව- නිරි (ඔනප්) ඇති; නිවචං- නිතර; සුවිගවෙ- සිනා- පිරිසිදු කාය කමාදිය සෙවුණා වූ; අලිනෙන- (දිවි පෙවෙ- තෙහි) නො ඇලුණා වූ; අපගබහෙන- බුහුටි නො වූ; සුද්ධා- ජීවෙන- පිරිසිදු ආජීව ඇති; පස්සතා- ආජීවය සාරකොට දක්නහු විසින්; දුජ්ජීවං- දුක සේ ජීවත් විය යුතු ය.

හා:- පාපයෙහි විලි බිය නැති, ගසා කැමෙහි සුර කවුඩකු වැනි වූ, අනුන්ගේ ගුණ මකන, ගෙන් ගෙට දිව පැන හැසිරෙන බුහුටි වූ, කිලිටි දිවි පැවැත්මක් ඇති හිඤ්ච විසින් ජීවත්වීම සුව සේ කළ හැකි ය.

පාපයෙහි විලි බිය ඇති, නිතර පිරිසිදු කාය කමාදිය සෙවුණා වූ, වැරදි දිවි පැවැත්මෙහි නො ඇලුණු, බුහුටි නො වූ, පිරිසිදු දිවි පැවැත්ම ඇති, ඒ පිරිසිදු දිවි පෙවෙන ගරුකොට සලකන හිඤ්චට ජීවත්වීම දුෂ්කර ය.

18 - 7.

246 යො පාණමතිපාතෙති මුසාවාදං ව භාසති,
ලොකෙ අදින්නං ආදියති පරදුරං ව ගවිජති.

247 සුරාමෙරයපානං ව යො නරො අනුයුඤ්ජති,
ඉධෙවමෙසො ලොකස්මිං මූලං ඛණති අත්තනො.

248 එවං හො පුරිස ජානාහි පාපධම්මා අසඤ්ඤතා,
මා තං ලොහො අධම්මො ව චිරං දුක්ඛාය රත්ඨයුං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී පන්සියයක් උපාසකයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර උපාසකවරු පන්සියයක් එක්ව වෙසෙති. ඔවුන් අතුරෙන් ඇතැම් කෙනෙක් පණ්ඩායෙන් වැළක වෙසෙති. ඇතැම් කෙනෙක් සොරකමින් වැළක වෙසෙති. ඇතැම් කෙනෙක් පරදුරයෙන් වැළක වෙසෙති. 'ඇතැම් කෙනෙක් බොරු කීමෙන් වැළක වෙසෙති. ඇතැම් කෙනෙක් රහ මෙර බීමෙන් වැළක වෙසෙති. ඔවුහු එක් දවසක් "තම තමන්

රකින දැ යහපතැ” යි විවාද කොට ගෙන බුදුන් කරා ගොස් ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “එකකු එක සික පදයක් නො ව සිකපද පස ම රැකිය යුතු ය” යි පස් පවෙහි ආදීනව වදරන සේක් මේ ගාථාවන් වදළසේක. ඔවුහු පන්සිය-ය ම සෝවාන් වූහ.

246 ප:- යො- යමෙක්; පාණං- ප්‍රාණයක්; අතිපාතෙති- නසා ද; මුසාවාදං ව- බොරුත්; භාසති- කියා ද; ලොකෙ- ලෝක යෙහි; අදින්තං- නුදුන් දෑ; ආදියති- ගනී ද; පරදරං ව- පර අඹු වන් කරා; ගච්ඡති- යේ ද,

247 යො නරො- යම් මිනිසෙක්; සුරාමෙරයපානං ව- රහමෙර බීමෙහි ද; අනුයුක්ඛ්‍යති- නැවත නැවත යෙදේ ද; එසො- මේ තෙම; ඉධ + එව ලොකස්මිං- මෙලොවදී ම; අත්තනො- තමාගේ; මූලං- මූල; ඛණ්ඨි- කණි.

248 හො පුරිසං-භවත් පුරුෂය; පාපධම්මා- අකුශල ධම්මයෝ; අසංයනා- සංයම නැත්තාහ යි; එවං- මෙසේ; ජානාහි- දනුව; ලොහො- ලෝහය ද; අධම්මො ව- ද්වේෂය ද (යන දෙක); තං- නුඹ; චිරං- බොහෝ කලක්; දුක්ඛාය- දුකට; මා රත්ධයුං- නො පමුණුවත් වා!

භා:- යමෙක් සතුන් මරයි ද, සොරකම් කරයි ද, පර අඹුවන් කරා යේ ද, බොරු කියයි ද,

මත්පැත් පානය කරයි ද ඔහු මෙලොවදී ම තමාගේ කෙත් වත් රන් රුවන් ආදී ප්‍රතිෂ්ඨා මූලය විනාශ කර ගැන්මෙන් විනාශයට වළ කපා ගනිති.

පින්වත් පුරුෂය, මෙසේ දැන ගනුව. පාප ධම්මයෝ සංයම නැත්තෝ ය. ලෝහයත් ද්වේෂයත් ඔබ බොහෝ කලක් නරකාදී දුකට නො පමුණුවත් වා!

18-8.

249 දදති වෙ යථා සද්ධං යථා පසාදනං ජනො,
තස්ස යො මඛිකුභාවං වා පරෙසං පානභොජනො,
න සො දිවා වා රත්තිං වා සමාධිං අධිගච්ඡති.

250 යස්ස වෙතං සමුවිජින්නං මූලසච්චිං සමුහතං,
ස වෙ දිවා වා රත්තිං වා සමාධිං අධිගච්ඡති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී තිස්ස නම් හික්කු වක් අරහයා දෙසන ලදහ.

ඒ හික්කු තෙම දන් දෙන තැනින් සිහිල් දෙයක් ලදෙන් සිහිල් ය කියා ද උෂ්ණ දෙයක් ලදහොත් උෂ්ණ ය කියා ද නින්ද කරති. මද දෙයක් දුන් විටෙක මද කොට දුන්නේ ය යි කියා ද බොහෝ කොට දුන් විටෙක ගෙයි තබා ලත්ට අවකාශ නැති නිසා දුන්නේ ය යි ද නින්ද කරති. හික්කුහු ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදළුසේක.

249 ප:- වෙ- ඉදින්; ජනො- ජන තෙම; යථාසද්ධං- සැදහූ පමණකින්; යථාපසාදනං- පැහැදුම් පමණකින්; පරෙසං- අනුන්ට; දදති- දෙයි ද; තත්ථ පානභොජනෙ- ඒ කෑම් බීමිහි; සො- යමෙක්; මඤ්ඤාවං- වා- දෙමිනසකට හෝ (පැමිණේ ද); සො- හෙතෙම; වෙ-ඒකාන්තයෙන්; දිවා වා-දහවලෙක වත්; රත්තිං වා- රාත්‍රියෙක වත්; සමාධිං- සමාධියක්; න අධිගච්ඡති- නො ලබයි.

250 යස්ස ව- යමකු විසින්; එතං- මේ අකුලලය; සමුවි- ජින්නං- මනාකොට සිදින ලද; මූලසච්චිං- මුල් සිද; සමුහතං- නසන ලද ද; සො- හෙතෙම; -පෙ-.

හා:- දයකයා තමන්ගේ ශ්‍රද්ධාවේ හා පිළිගන්නා කෙරෙහි පැහැදීමේ පමණට දන් දෙයි. යමෙක් අනුන් දුන් ඒ කෑම් පිමිහි දෙමිනස් උපදවයි නම්, ඔහු දවල් වත් රැවත් උපවාර, අර්පණා සමාධියකට හෝ මාගීඵල සමාධියකට නො පැමිණෙයි.

යමකු විසින් තමාට ලැබෙන පසයෙහි මද බව ආදියක් හෝ රළ බව ආදියක් ගැන සිතීමෙන් ඇති වන දෙමිනස සහමුලින් ම උපුටා නසන ලද නම්, ඔහු ඒකාන්තයෙන් දවල් වත්, රැවත් උපවාර, අර්පණා සමාධියකට හෝ මාගීඵල සමාධියකට පැමිණෙයි.

වි:- උපවාර සමාධිය නම්: බුද්ධානුස්සති ආදි අනුස්සති කම් සථානයන් සදෙන හා මරණානුස්සති, උපසමානුස්සති, ආහාරයෙහි ප්‍රතිකූල සංඥාව, චතුර්ධාතුවච්චත්ථානය යන මේ කම්සථානයන් භාවනා කිරීමෙන් සිතෙහි ඇති වන එකඟ බව ය අර්පණා සමාධියට පූච්භාගයෙහි පවත්නා ඒකාග්‍රතාව ද උපවාර සමාධි නම් වේ. මෙය ධ්‍යානය ළඟ හැසිරෙන අවිශේන් උපවාර නම් වේ. මෙයට කාමාවචර සමාධිය යි ද කියනු ලැබේ. අර්පණා සමාධිය නම්:- ප්‍රථම ධ්‍යාන විචිතයෙහි ඇති වන

ගොනුහු සංඛ්‍යාත පරිකම් සිතට අනතුරුව උපදින එකාග්‍රතා වෛතසිකය යි. අර්පණා යනු විතර්කයට නම්. විතර්කය මුල් කොට ඇති බැවින් ද කෙලෙස් ඔබා ගැනීමට පමුණුවන අපියෙන් ද අපර්ණා සමාධි නම් වේ. මෙයට මහත්ගත සමාධිය යි ද කියනු ලැබේ. මාගී සමාධිය නම්: සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී, අර්හත් යන සතර මාගීයන්ගේ ප්‍රතිවේධය පිළිබඳ පවත්නා මාගීචිත්තක්‍ෂණයෙහි නිවන් අරමුණු කොට සිතෙහි ඇතිවන එකඟ බව ය. මේ මාගී චිත්තය එකක්‍ෂණික හෙයින් මාගීසමාධිය ද එකක්‍ෂණික වේ. එලසමාධිය නම්: නිවන් අරමුණෙහි සෝවාන් ආදී එල සිත් උපදවා ගෙන වසන විට සිතෙහි ඇතිවන එකඟ බව ය. මාගී චිත්තක්‍ෂණයට අනතුරුව උපදින එලසිත එලසමවත් සමවැදීම වශයෙන් නැවතත් උපදවා ගත හැකි බැවින් එලසිත නානාක්‍ෂණික ය. එහෙයින් එල සමාධිය ද නානාක්‍ෂණික වේ.

18 - 9.

251 නත්ටී රාගසමො අග්ගි නත්ටී දෙසසමො ගහො, නත්ටී මොහසමං ජාලං නත්ටී තණ්හාසමා නදී.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී උපාසකයන් පස් දෙනකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි උපාසකවරු පස් දෙනෙක් බණ අසනු පිණිස විහාරයට ගොස් බුදුන් වැඳ එකත්පස්ව හුන්හ. බුදුහුන් ඔවුන්ට ධම්මදෙශනා කළසේක. ඔවුන්ගෙන් එකෙක් හිඳගෙන ම නිදසිටියේ ය. එකෙක් බීමැ ඉරි අදිමින් සිටියේ ය. එකෙක් ගසෙක අත්තක් සොලවමින් සිටියේ ය. එකෙක් අභස බලමින් සිටියේ ය. එකෙක් සකස් කොට බණ අසමින් සිටියේ ය. අනඳ තෙරහු ඔවුන් සිටි ඒ ආකාරය දක “සොමීනි, අර මිනිස්සු සතර දෙනා කුමක් නිසා බණ නො අසද් ද?” යි විචාලසේක. බුදුහු “ආනන්දයෙනි, හිඳ ගෙන නිද සිටි තැනැත්තේ පන් සියයක් ජාතියෙහි ගැබ්විල්ව උපන්නෙකි. ඉරි අදිමින් සිටි තැනැත්තේ පන් සියයක් ජාතියෙහි සර්ප වැ උපන්නෙකි. අත්තක් සොලවමින් සිටි තැනැත්තේ පන් සියයක් ජාතියෙහි වදුරු ව උපන්නෙකි. අභස බලමින් සිටි තැනැත්තේ පන් සියයක් ජාතියෙහි නැකති වැ උපන්නෙකි. සකස් කොට බණ අසමින් සිටි තැනැත්තේ පන් සියයක් ජාතියෙහි බ්‍රාහ්මණ වැ උපන්නෙකි. එකල ඔවුන්ගේ සසර පැවැති පුරුද්දට අනුව ඔවුන් දැනුත් මෙසේ කරති” යි වදුරා මේ ගාථාව වදලසේක. සකස් කොට බණ අසූ තැනැත්තා පමණක් සෝවාන් විය.

251 ප:- රාගසමො- රාගය හා සම වූ; අඟ්ගි- ගින්නකක්; නන්ටි- නැත; දෙසසමො- ද්වේෂය හා සම වූ; ගහො- ගැන්මෙක්; නන්ටි- නැත; මොහසමං- මෝහය හා සම වූ; ජාලං;- දූලක්; නන්ටි- නැත; තණ්හාසමං- තෘෂ්ණාව හා සම වූ; නදී- ගඬිගාවක්; නන්ටි- නැත.

හා:- රාගය සමාන ගින්නක් වත් ද්වේෂය සමාන දුඬි ගැන්මෙක් වත් මෝහය සමාන දූලෙක් වත් තෘෂ්ණාව සමාන ගහක් වත් නැත.

වි:- නපුරු ගින්න නම්: සක්‍යන්ගේ සිත තුළ ඇති වන රාගයයි. රාග නමැති ගින්න දුමත් නො දක්වා අභුරුත් ඇති නොකොට ශරීරය ඇතුළත ම ඇති වී රාගී සක්‍යන් දවන හෙයින් රාගය සමාන ගින්නක් නැත. දුඬිගැනුම නම්: සක්‍යන් තුළ ඇති වන ද්වේෂයයි. එය බද්ධවෙර වශයෙන් සිතින් තද කොට අල්වාගත් කල්හි එයින් ගලවා ගැනීම අතිශයින් ම අමාරුය. යක්‍ෂ රාක්‍ෂ සිංහ ව්‍යාඝ්‍රාදීන් විසින් අල්වා ගැනීමෙන් ලැබෙන දුකට වඩා අතිශයින් භයානකය. එහෙයින් සක්‍යන් අපායෙහි හෙලීමට තරව අල්වන ද්වේෂය හා සමාන දුඬි ගැනුමක් නැත. මහදූළ නම් මෝහය යි. සක්‍යන් භාත්පසින් බඳනා වලඳනා අර්ථයෙන් මෝහය මහ දූළක් වැනි ය. ලෝක-යෙහි පියවී දූලට අසු වූ සක්‍යන් දුකට පැමිණ වැනසී යන්නාක් මෙන් මෝහ නමැති මහ දූලට අසු වූ සක්‍යෝ ද නරකාදී දුකට පැමිණ වැනසෙති. නොපිරෙන නදිය නම්: තෘෂ්ණා නමැති ගංගාවයි. ගංගාව පිරිනිබෙන කලුත් පෙනෙයි; අඬුව තිබෙන කලුත් පෙනෙයි; වියළී තිබෙන කලුත් පෙනෙයි. එහෙත් තෘෂ්ණා නමැති ගහ පිරිණු කලක් හෝ වියළිණු කලක් නො පෙනෙයි. නිතරම අඬුව පෙනෙයි. පුරාලිය නොහෙයි. රන්රුවන් ආදී වස්තුව කොපමණ ලැබුණත් සක්‍යාට මදිය. එහෙයින් තෘෂ්ණාව හා සමාන වූ ගංගාවක් නැත.

18 - 10.

252 සුදස්සං වජ්ජං අඤ්ඤෙසං අත්තනො පන දුද්දසං,
පරෙසං හි සො වජ්ජානි ඔපුණානි යථා භුසං,
අත්තනො පන ජාදෙති කලිංච කීතවා සයො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් ජාතියා නම් වනයෙහිදී මෙණ්ඩක සිටාණන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුහු හද්දිය නුවරට වැඩ ජාතියා වනයෙහි වසනසේක. මෙණ්ඩක සිටු තෙමේ ඒ බැව් අසා බුදුන් දකිනු පිණිස යාමට නික්මිණ. නිවටෝ ඒ දූත අතර මහදී බුදුන්ගේ නුගුණ කියා සිටුහුගේ ගමන වළක්වන්නට නොයෙක් අයුරින් උත්සාහ කළහ. නුමුත් ඔවුන්ට එය කර ගත නො හැකි විය. සිටු තෙම නො නැවතී බුදුන් කරා ගොස් වැද එකත්පස්ව සිටියේ ය. බුදුහු දහම් දෙසූහ. හෙතෙම බණ අසා සෝවාන් වැ හිවටුන් බුදුන්ගේ නුගුණ කියා තමන්ගේ ගමන වළකන්ට උත්සාහ කළ බව ද කීයේ ය. බුදුහු ඒ අසා “සිටාණෙනි, මේ ලෝකයෙහි මිනිස්සු තමාගේ වරද නො දකිති. අනුන් ගේ වරද දකිති” යි වදුරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

252 ප:- අඤ්ඤෙසං- අනුන්ගේ; වජ්ජං- වරද; සුද්දස්සං- සුව සේ දැක්ක හැකි ය. අත්තනො පන- තමාගේ වරද නම්; දුද්දස්සං- දැක්ක නො හැකි ය. සො- ඒ අනුන් සිදුරු සොයන තෙතැන්ගේ; පරෙසංහි වජ්ජානි- අනුන්ගේ වරද; භුසං යථා- බොල් මෙන්; ඔපුණානි- පොළා පෙන්වයි. කලිං- ගරිරය; කිතවා- කොළ අතු ආදියෙන් මුවහ කරන; සයො ඉව- ලිහිණි වැද්දකු මෙන්; අත්තනො පන- තමාගේ වරද නම්; ඡාදෙති- වසාලයි.

හා:- අනුන්ගේ ඉතා කුඩා වූ ද වරද ලෙහෙසියෙන් දැක්ක හැකි ය. තමාගේ මහත් වූ වරද පවා දැකීම එතරම් ලෙහෙසි නැත. වැරදි සොයන පුද්ගලයා අනුන්ගේ ඉතා සුලු වූ වරදන් දහයි යා මෙන් පොළා නඟා පෙන්වයි, කොළ අතුවලින් සිය සිරුර මුවහ කරන ලිහිණි වැද්දකු මෙන් තමාගේ වරද වසාලයි.

18 - 11.

253 පරවජ්ජානුපස්සිස්ස නිව්චං උජ්ඣානසඤ්ඤිනො, ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්ති ආරා සො ආසවක්ඛයා.

නි:- බුදුරදහු දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ වසනසේක. එකල උජ්ඣානසඤ්ඤී නම් භික්ෂුවක් “මේ තෙම මෙසේ හිඳියි; මෙසේ පොරවයි, මෙසේ සිටියි; මෙසේ අනුභව කරයි” යනාදිය කියමින් නපුරු අදහසින් භික්ෂුන්ගේ වරද සොයමින් ඇවිදියි. භික්ෂුහු ඒ කරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, නපුරු අදහසින් අනුන්ගේ වරද කියා හැසිරෙන තැනැත්තා ලොවී ලොවුකුරා ගුණ කිසිවකුත් නො ලබන්නේ ය” වදුරා මේ ගාථාව වදළසේක.

253 ප:- පරවජ්ජානුපස්සිස්ස- අනුන්ගේ වරද දක්නා සුලු වූ; නිව්චං- නිතර; උජ්ඣානසඤ්ඤිනො- අනුන් හෙළා කථා

කරන සුලු වූ; කස්ස- ඒ පුද්ගලයාට; ආසවා- (කාමාදි) ආශ්‍රවයෝ; වඩ්ඪන්ති- වැඩෙත්. සො- හෙතෙම; ආසවක්ඛයා- රහත් ඵලයෙන්; ආරා- දුර ය.

හා:- නිතර අනුන්ගේ දෙස් සොයන්නා වූ ද, අනුන් හෙළා තළා කලාකරන්නා වූ ද පුද්ගලයාට කාමාදි ආශ්‍රවයෝ වැඩෙත්. ලොවී ලොවුතුරා ගුණ කිසිවකුත් නො වැඩෙත්. හේ රහත් ඵලයෙන් බොහෝ ඇත් ය.

18 - 11.

254 ආකාසෙ පදං නත්ථි සමණො නත්ථි බාහිරෙ,
පපංචාහිරතො පජා නිජ්ජපංචා තථාගතා.

255 ආකාසෙ පදං නත්ථි සමණො නත්ථි බාහිරෙ,
සංඛාරා සස්සතා නත්ථි නත්ථි බුද්ධානම්ඤ්ජිතං.

මලවග්ගො අට්ඨාරසමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් කුසිනාරා නුවර පරිනිව්ඤාණ මංචකයෙහිදී සුභද්‍ර නම් පිරිවැජියා අරභයා දෙසන ලද්ද.

සුභද්‍ර නම් පිරිවැජි තෙම මහනුවණැත්තෙකි. ඔහු පිරිනිවන් මංචකයෙහි වැදහෙව සිටී බුදුන් කරා එළඹ “හවත් ගෞතමයෙනි, අහසෙහි පිය ඇද්ද? මේ ශාසනයෙන් පිටත ග්‍රමණයෝ ඇත්තාහු ද? නො නස්නා වූ සංස්කාර කෙතෙක් ඇද්ද?” යන මේ පැන තුන විචාලන. බුදුහු ඕනට ඒ පැන විසඳ වදුරණසේක් මේ ගාථාවන් වදාළසේක. ඔහු අනාගාමී වූහ.

254 ප:- ආකාසෙ- අහසෙහි; පදං- පියවරෙක්; නත්ථි- නැත. බාහිරෙ- බාහිර සස්තෙහි; සමණො- ග්‍රමණයෙක්; නත්ථි- නැත. පජා- ප්‍රජා තොමෝ; පපංච + අහිරතා- ප්‍රපංචයෙහි ඇලුණි ය. තථාගතා- බුදුවරයෝ; නිජ්ජපංචා- ප්‍රපංච නැත්තෝ ය.

255 —පෙ— සස්සතා- ශාසවත වූ; සංඛාරා- සංස්කාර කෙතෙක්; නත්ථි- නැත. බුද්ධානං- බුදුවරයන්ට; ඉඤ්ජිතං- ඉංජිතයෙක්; නත්ථි- නැත.

හා:- අහසෙහි පා සටහනෙක් නැත. බුදුසස්සනෙන් පිටත සෝවාන් ආදී මාගී ඵලවලට පැමිණි ශ්‍රමණයෙක් නැත. සත්‍යයෝ තණ්හා, මාන, දිවියි සංඛ්‍යාත ප්‍රපංචයෙහි ඇලුණෝ ය. බුදුවරු ප්‍රපංච නැත්තෝ ය.

අහසෙහි පා සටහනෙක් නැත. බුදුසසුනෙන් පිටත සෝවාන් ආදී මහ පලවලට පැමිණි ශ්‍රමණයෙක් නැත. නිත්‍ය වූ සද්‍යකාලික වූ සංස්කාර කෙනෙක් නැත. බුදුවරයන්ට තෘෂ්ණා මානාදී ඉංජිතයෙක් නැත.

වි:- බාහිර සසුන් නම්: බුදුසසුනෙන් පිටත පවත්නා අත්‍ය කීර්තියන්ගේ ශාසනයෝ ය. ඒ බාහිර සස්තවල ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගීයෙක් නැත. ඒ නිසා සෝවාන් ආදී සතර මහට, සතර පලවලට පැමිණි ශ්‍රමණයෝත් නැත. ඒ බාහිර සසුන්වල ව්‍යවහාර පමණකින් ශ්‍රමණ මුත් නියම ශ්‍රමණයෝ නම් නැත. ප්‍රපංච නම්: එකසිය අටක් ප්‍රභේද ඇති තෘෂ්ණාව ය, නවවිධ මාන ය, දෙසැට මීථ්‍යාදෘෂ්ටි ය. මොහු සසර දික් කරන හෙයින් ද සසරයන් සසරෙහි ප්‍රමාදයට පමුණුවන හෙයින් ද ප්‍රපංච නම් වෙති. සංස්කාර නම්: හේතුප්‍රත්‍ය බලයෙන් භටගෙන පවත්නා උපාදින්නක අනුපාදින්නක ස්කන්ධයෝ ය. එහි මමය, මගේ යයි ගනු ලබන පංචස්කන්ධය (=ආත්මය) උපාදින්නක නම් වේ. එය නාම රූප වශයෙන් කොටස් දෙකෙක් වෙත්. පොළොව ගස් වැල් ආදී අවිඥනක වස්තු සමූහය අනුපාදින්නක නම් වේ. එහි ඇත්තේ රූපස්කන්ධය පමණෙකි. වේදනා, සංඥා සංස්කාර, විඥාන යන සතර නැත්තාහ. ඉංජිත නම්: තෘෂ්ණා මානාදී කෙලෙස්හු ම ය. ඔවුහු රූපාදී අරමුණු විෂයෙහි සැලීම් පෙළීම්වලට පමුණුවන හෙයින් ඉංජිත නම් වෙති.

අටළොස්වන මල වගීය නිමි.

19 - 1.

256 න තෙන හොති ධම්මට්ඨො යෙනත්ථං සහසා නයෙ,
යො ච අත්ථං අනත්ථං ච උභො නිච්ඡෙය්‍යා පණ්ඩිතො.

257 අසාහසෙන ධම්මෙන සමෙන නයති පරෙ,
ධම්මස්ස ගුත්තො මෙධාවී ධම්මට්ඨොති පච්චවති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරුම වෙහෙරදී විනිශ්චය මහා මාත්‍යයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

භික්ෂුන් එක් දවසක් සැවැත් නුවර පිඩු සිභා වළඳ දෙවුරුම වෙහෙරට පෙරළා එන විට මහවැස්සෙක් වස්නට වන. එකල්හි උන්වහන්සේලා ඒ ළඟ තිබූ අධිකරණ ශාලාවට ගියහ. එහිදී අධිකරණ නායකයන් අත්ලස් ගෙන හිමියන් අහිමි කොට නඩු විසඳන නියාව දැක විහාරයට ගොස් ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු “මහණෙනි, තෙල ලෙස යුක්ති විචාරන්නන් මැදහත් නො වෙති” යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදාළසේක.

256 ප:- යෙන- යම් කාරණයෙකින්; අත්ථං- (විනිශ්චය කටයුතු) අථීය; සහසා- බොරුවෙන්; නයෙ- විනිශ්චය කෙරේ ද; තෙන- ඒ කරුණින්; ධම්මට්ඨො- (විනිශ්චය) ධම්මයෙහි පිහිටියෙක්; න හොති- නො වේ. පණ්ඩිතො- නුවණැති; යො ච- යමෙක් වනාහි; අත්ථං- සත්‍ය කරුණ ද; න + අත්ථං ච- අසත්‍ය කරුණ ද (යන); උභො- දෙක; නිච්ඡෙය්‍යා- නිශ්චය කෙරේ ද.

257 අසාහසෙන- නිබොරුවෙන්; ධම්මෙන- (විනිශ්චය) ධම්මයෙන්; සමෙන- අපරාධය වූ පරිද්දෙන්; පරෙ- අනුන්; නයති- (ජය පරාජයට) පමුණුවා ද; ධම්මස්ස- (විනිශ්චය) ධම්මය විසින්; ගුත්තො- රක්තා ලද; මෙධාවී- ප්‍රාඥ තෙම; ධම්මට්ඨො + ඉති- (විනිශ්චය) ධම්මයෙහි පිහිටියේ යයි; පච්චවති- කියනු ලැබේ.

හා:- යමෙක් අගතිගාමී වූ බොරුවෙන් හිමියන් අහිමි කරමින් නඩු විසඳූ පමණකින් ඔහු විනිශ්චය ධම්මයෙහි පිහිටියෙක් නො වෙති. නුවණැති විනිශ්චයකාරයා අගතියකට නො ගොස් ඇත්ත නැත්ත දෙක විමසා බලා තීරණය දෙන්නෙකි.

යමෙක් අගතියට නො ගොස් නිබොරුවෙන් නීතියට අනුව වරදට සුදුසු පරිද්දෙන් නඩුවෙහිදී අනුන් ජය පරාජයට පමුණුවාද, දහමින් රැකුණු ඒ නුවණැත්තා “විනිශ්චය ධම්මයෙහි පිහිටියෙකැ” යි කියනු ලැබේ.

19 - 2.

258 න තෙන පණ්ඩිතො හොති යාවතා බහු භාසති,
බෙමී අවෙරී අභයො පණ්ඩිතොති පවුච්චති.

නි:- සැවැත් නුවර දෙවුරම් වෙහෙර බුදුරදුන් වැඩ වසන සමයෙහි සවග මහණහු විහාරවලත්, ගම්වලත්, හෝජන සාලා-වලත් කසළ කරමින් “අපි ම සපනුමිහ, අපි ම නුවණැත්තමිහ” යි කියමින් සෙසු භික්ෂූන් පලවා හළහ. භික්ෂූහු ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාව වදාළසේක.

258 ප:- යාවතා- යම් පමණ (කාරණය) කින්; බහු භාසති- බොහෝ කොට බෙණේ ද; තෙන- ඒ කාරණයෙන්; පණ්ඩිතො- පණ්ඩිතයෙක්; න හොති- නො වේ. බෙමී- උවදුරු නැති; අවෙරී- වෙර නැති; අභයො- භය නැති (තෙතැත්තේ); පණ්ඩිතො + ඉති- පණ්ඩිතයා යයි; පවුච්චති- කියනු ලැබේ.

භා:- යමෙක් පිරිස් මැද බොහෝ සේ කථා කළ පමණකින් පණ්ඩිතයෙක් නො වේ. උවදුරු නැති, පංච දුශ්චරිත නො කරන නිර්භය තැනැත්තේ ම පණ්ඩිතයෙකු යි කියනු ලැබේ.

19 - 3.

259 න තාවතා ධම්මධරො යාවතා බහු භාසති,
යො ච අප්පමීපි සුත්චාන ධම්මං කායෙන පස්සති,
ස වෙ ධම්මධරො හොති යො ධම්මං නප්පමප්පති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ඒකුද්දන නම් රහතුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරහු ගණසංගතිකාවෙන් වෙන් වූ එක් වන ළැහැබක් ඇසුරු කොට තනිව ම වසනසේක. උන්වහන්සේ පොහෝ දවස්වලැ වනයෙහි දෙවියන් අරභයා එක් උදන ගාථාවක් පමණක් වදරනසේක. දෙවියෝත් ඒ බණ අසා පොළොව ගුගුරන කලක් මෙන් සාධුකාර දෙති. එක් පෝය දවසෙක එහි පැමිණි ත්‍රිපිටක-ධාරී දෙනමක් ධම්මදෙශනා කළ නමුත් දෙවියෝ එයට සාධුකාර නුදුන්හ. ඒ භික්ෂූහු ඒ පුවත බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, යමෙක් බොහෝ කොට බණ උගත් පමණින් වත්, බණ කියන පමණින් වත් ධම්මධර නො වේ ය” වදුරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

259 ප:- යාවතා- යම් පමණෙකින්; බහු භාසනි- බොහෝ කොට බෙණේ ද; තාවතා- එපමණෙකින්; ධම්මධරො- ධම්මධර- යෙක්; න- නො වේ. යො ව- යමෙක් වනාහි; අප්පං + අපි- ස්වල්පයකුදු; ධම්මං- ධම්මය; සුත්වාන- අසා; කායෙන- නාමකාය- යෙන්, පස්සති- (සිවුසස්) දකී ද; සො- හෙතෙම; වෙ- ඒකාන්ත- යෙන්; ධම්මධරො හොති- ධම්මධර නම් වෙයි. යො- යමෙක්; ධම්මං- ධම්මයෙහි; න + පමජ්ජති- නො පමා වේ ද (හෙ ද ධම්මධර නම් වේ.)

භා:- යමෙක් ධම්මය හැදෑරීම, පිරවීම, කළ පමණෙකින් වත්, අනුන්ට බොහෝ සේ කී පමණින් වත් ධම්මධරයෙක් නො වේ. යමෙක් වනාහි ස්වල්පයක් නමුත් දහම් අසා දැන ධර්මානුධම්ම පිළිවෙතට පැමිණ නාම කයින් වතුරාර්ය සත්‍යයන් දකී නම්, හෙතෙම ඒකාන්තයෙන් ධම්මධරයෙක් වේ. යමෙක් වඩන ලද වීර්ය ඇති ව දහම්හි නො පමාව වෙසේ නම් එබඳු පුද්ගලයන් ධම්මධර නම් වේ.

චී:- නාමකය නම්: චිත්ත චෛතසිකයෝ ය. සිත සමග පවතින ප්‍රඥා චෛතසිකය වතුරාර්ය සත්‍යයන් ප්‍රතිවේදි කිරීමට ඉවහල් වෙයි.

19 - 4.

260 න තෙන ථෙරො හොති යෙනස්ස පලිතං සිරො,
පරිපක්කො වයො තස්ස මොසපිණ්ණොති වුච්චති.

261 යමිහි සච්චං ච ධම්මො ච අභිංසා සඤ්ඤමො දමො,
ස වෙ වන්තමලො ධිරො ථෙරො ඉති පචුච්චති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී ලකුණ්ටක හද්දිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ තෙරහු ඉතා මිටි කෙනෙක. එක් දවසක් ඒ ලකුණ්ටක හද්දිය තෙරුන් බුදුන් දක පියා වඩනා කලට තිස් නමක් වහන්දැ ද බුදුන් කරා ගොස් වැද එකත්පස්ව හුන්හ. එවිට බුදුහු “මහණෙනි, දැන් මෙතැන්හි සිට ගිය සච්චර හික්කුච දුටුවාහු ද?” යි විචාළසේක. උන්වහන්සේලා “සාමානි, තෙර නමක් නුදුටුමහ, හෙරණ කෙනෙකුන් දුටුමහ” යි කීහ. බුදුහු ඒ “හෙරණ කෙනෙක් නො වෙති, තෙර කෙනෙකැ” යි වදාළසේක.

“සචාමීනී, හෙතෙම ඉතා කුඩා කෙනෙකැ” යි කීහ. බුදුහු “මහණෙනි, යමෙක් මහලු වූ පමණින් වත්, තෙර අස්නෙහි හුන් පමණින් වත්, සථවිර නම් නො වෙයි.” වදුරා මේ ගාථාවන් වදාළසේක. ඒ හික්කුහු ද රහත් වූහ.

260 ප:- යෙන- යම් (වයොවාද්ධ) කරුණෙකින්; අස්ස- ඔහුගේ; සිරො- හිස; පලිතං හොති- පැසුණෝ වේ ද; තෙන- ඒ කරුණෙන්; ටෙරො න හොති- සථවිර නම් නො වෙයි. තස්ස- ඔහුගේ; වයො- වයස; පරිපක්කො- මුහුකුරා ගියේ වෙයි. මොස ජිණ්ණො + ඉති- හිස් මහල්ලා යයි; වුවිච්චි- කියනු ලැබේ.

261 යමිනි- යමකු කෙරෙහි; සචචං ච- සත්‍යය ද; ධම්මො ච- (නවලෝකොත්තර) ධම්මය ද; අහිංසා- අහිංසාව ද; සඤ්ඤමො- සංයමය ද; දමො- ඉන්ද්‍රිය දමනය ද (යන මෙකී ගුණයෝ ඇද්ද); වන්තමලො- වමනය කළ රාගාදී මල ඇති; ධිරො- ධාතිමත් වූ; සො- හෙතෙම; චෙ- ඒකාන්තයෙන්; ටෙරො ඉති- සථවිර යයි; පචුවිච්චි- කියනු ලැබේ.

හා:- යමෙක් හිස කෙස් පැසුණු පමණෙකින් සථවිර නම් නො වෙයි. ඔහුගේ වයස මුහුකුරා ගියා පමණෙකි. සථවිර බව ඇති කරන සීලාදී ගුණ ධම් ඔහු තුළ නැති හෙයින් ඔහුට “හිස් මහල්ලා ය” යි කියනු ලැබේ.

යමකු තුළ චතුරාර්ය සත්‍යයත්, නවලොවුතුරා දහමත්, අහිංසාවත්, කායවාක් සංයමයත්, ඉන්ද්‍රිය දමනයත් යන මෙකී ගුණයෝ ඇද්ද, පහකළ රාගාදී කෙලෙස් මල ඇති ඒ ධීර තෙම ඒකාන්තයෙන් “සථවිරයෙකැ” යි කියනු ලැබේ.

19 - 5.

262 න වාක්කරණමත්තෙන වණ්ණපොක්ඛරතාය වා, සාධුරුපො නරො හොති ඉස්සුකී මච්ඡරී සයො.

263 යස්ස චෙතං සමුව්ඡින්නං මූලසච්චං සමුහතං, සචන්තදෙසො මෙධාවී සාධුරුපොති වුවිච්චි.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරුම වෙහෙරදී හික්කු සමුහයක් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් සමයෙක හෙරණ වහන් දෑ තමන්ගේ ධර්මාවාර්යවරුන්ට සිවුරු පඩු ගැසීම ආදී වූ ව්‍යාචන් කරති. මෙය දුටු ලාභසත්කාර උපදවනු කැමැති ඇතැම් භික්ෂු කෙනෙක් බුදුන් කරා ගොස්

‘‘සාමීනි, කවුරුන් කෙරේ උගත් බණන් මුත් (ඒ හිඤ්ඤා) කරා පැමිණ ගුද්ධ කරවා ගෙන හදරව’’ යි කියා සාමණේර-වරුන්ට විධාන කළ මැනව’’ යි සැළ කළහ. බුදුහු ඒ අසා ඔවුන්ගේ නපුරු අදහස දැන මේ ගාථාවන් වදළසේක.

262 ප:- ඉස්සුකී- රීඡීයා කරන සුලු වූ; මච්ඡරී- මසුරු වූ; සයො- කපටි වූ; නරො- මිනිස් තෙම; වාක්කරණමත්තෙන- මිහිරි වචන ඇති පමණෙකින් හෝ; වණ්ණපොක්ඛරතාය වා- ගරීර වණ්ණය යහපත් බැවින් හෝ; සාධුරුපො- මනා සචරුප. ඇත්තෙක්; න හොති- නො වේ.

263 යස්ස ව- යමකු විසින් වනාහි; එතං මේ (දෙස් රස); සමුවඡින්තං- මනා කොට සිඳින ලද ද; මූලසච්චං- මුල් සිඳි; සමුහතං- නසන ලද ද; වන්තදෙසො- වැමැරු දෙස් ඇති; මෙධාවි- නුවණැති; සො- හෙතෙම; සාධුරුපො + ඉති- යහපත් සචරාව ඇත්තෙකැ යි; වුවචති- කියනු ලැබේ.

හා:- අනුන්ට රීඡීයා කරන, මසුරුකම් කරන, කපටියා ලක්ෂණ මිහිරි වචන කථා කළ පමණෙකින් වත්, මනා පැහැ සටහන් ඇති පමණෙකින් වත් යහපත් සචරාව ඇති මිනිසෙක් නො වේ.

යමකු විසින් මේ රීඡීයා ආදි අකුසල් රස අවිද්‍යාදි කෙලෙස් මුල් සමග ම නසන ලද ද, වැමැරු (පහකළ) කෙලෙස් මල ඇති ඒ නුවණැති මිනිස් තෙම ‘‘යහපත් සචරාව ඇත්තෙකැ’’ යි කියනු ලැබේ.

වි:- රීඡීයාව නම්: අනුන්ගේ සම්පත් දැක නුරුස්නා ගතිය යි. මෙය අකුසල සිතෙහි ඇති වන අකුශල වෛතසිකයෙකි. රීඡීයාකාරයා බොහෝ සතුරන් ඇත්තා වූ ලෝකයාට අප්‍රිය වූ පුද්ගලයෙකි. හේ මරණින් මතු අපායෙහි උපදී. මසුරුකම නම්: තමන් සතු දෙය කිසිවකුට දීමට අකමැති බව ය. තද මසුරෝ තමන්ගෙන් යමක් අනුන්ට දෙන්නා තබා අනුන් දෙන දෙයත් වළක්වා ඔවුන් ලබන පිනට ද, ප්‍රතිග්‍රාහකයන්ට ලැබෙන ලාබයට ද අන්තරය කොට මරණින් මතු අපායට යෙති. ඒ මසුරුකම ආවාස මාත්සර්යය, කුලමාත්සර්යය, ලාභමාත්සර්ය, ධර්මමාත්සර්ය, වණ්ණමාත්සර්යය යි පස්වැදැරුම් වේ. සධ්බව නම්: තමා තුළ නැති ගුණ හභවන ගතියයි. බොරු මෛත්‍රිය, බොරු කරුණාව, බොරු හිතවත්කම, බොරු නෑකම, මිතුරුකම ආදිය-

පෙන්වමින් අනුන් රවටන සවභාවය යි. මේ කෙරුම්කරු ආද වැනි ය. ආද මසුන්ට වලිගය පෙන්වා තමාත් මසකු බව හඟවා ඔවුන් මුළා කරයි. සර්පයන් දුටු කළ වලියය සඟවා හිස පෙන්වා තමාත් ඔවුන්ගේ වර්ගයේ කෙනකු බව හඟවා සර්පයන් මුළා කරයි. එසේ ම කපටියාත් ඒ ඒ අය සකුටු වන සේ කථා කොට ඔවුන් රවටා ගත හැකි ප්‍රයෝජනය ගනී.

19 - 6.

264 න මුණ්ඩකෙන සමණො අබ්බතො අලිකමහණං,
ඉච්ඡාලොභසමාපන්නො සමණො කිං හවිස්සති.

265 යො ච සමෙති පාපානි අණුං පුලානී සබ්බසො,
සමිත්තා හි පාපානං සමණොති පවුච්චති.

නි:- බුදුරදුන් සැවැත් නුවර දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ වසන සමයෙහි හඤ්ඤ නම් භික්ෂුවක් වාදීන් හා වාද කරමී යි ගිවිස “තෙපි අසවල් තැනට වාදයට එවු. එහිදී වාදකරමී” යි කියා ඔවුන් එතනට එන්ට පොරතු ව ගොසින් “නිරිකයෝ මා කෙරෙහි හයින් නො ආවෝ ය. නො ආ පමණින් ම ඔවුහු පැරදුණාහු නම් වෙති” යි කියමින් හැසිරෙයි. ඉදින් වාද කළහොත් අනිකකින් අනිකක් කියා වළහයි. බුදුහු එපවත් අසා ඔහු ගෙන්වා ඒ කාරණය විචාරා දන “කුමක් නිසා මෙසේ බොරු කියමින් හැසිරෙහි ද?” යි වදා මේ ගාථාවන් වදළසේක.

264 ප:- අබ්බතො- වෘතගුණ නැති; අලිංක + හණං- බොරු කියන තැනැත්තේ; මුණ්ඩකෙන- හිස මුඩු කළ පමණින්; සමණො- ශ්‍රමණයෙක්; න- නො වේ. ඉච්ඡාලොභසමාපන්නො- ඉච්ඡා ලොභ දෙකින් යුක්ත වූයේ; කිං සමණො හවිස්සති- කෙසේ නම් මහණෙක් වන්නේ ද?

265 යො ච- යමෙක් වනාහි; අණුං- කුඩා වූ ද; පුලානී- මහත් වූ ද; පාපානි- පව්; සබ්බසො- සඵලකාරයෙන්; සමෙති- සංසිඳුවා ද; පාපානං- පාපයන්; සමිත්තා හි- සංසිද වූ බැවින් වනාහි; සමණො + ඉති- ශ්‍රමණයා යි; පවුච්චති- කියනු ලැබේ.

හා:- ශීලාදී වෘතගුණ නැති, බොරු කියන පුද්ගලයා හිස මුඩු කළ පමණකින් ශ්‍රමණයෙක් නො වේ. ඉච්ඡා, ලෝභ දෙකින් යුත් තැනැත්තා කෙසේ නම් ශ්‍රමණයෙක් වන්නේ ද?

යමෙක් කුඳු මහත් පවි මුළුමනින් ම සංසිදුවා ගනී ද, හෙතෙම පවි සංසිද වූ බැවින් ශ්‍රමණයායි කියනු ලැබේ.

වි:- වෘතගුණ: ශීලාවෘත, ධුතංගවෘත වශයෙන් දෙවදුරුම ය. එහි ශීලවෘත නම්: කෙලෙසුන් කෙරෙන් සිත පිරිසිදු කර ගැනීම පිණිස සිවුපිරිසුදු සීලය සමාදන් ව රැකීම ය. ධුතංගවෘත නම්: පංශුකුලිකංගාදි තෙළෙස් දුහඟ සමාදන් ව පිරීම ය. සිල් රක්තා අයට අල්පෙච්ඡතාදි ගුණ දියුණු කර ගැනීමටත් කෙලෙසුන් නසා නිවන ළංකර ගැනීමටත් ධුතංගයෝ අතිශයින් උපකාර වෙති. ඉච්ඡා නම්: තමාට නො ලැබුණු දෙය පිළිබඳ පවත්නා ආශාව යි. ලෝභ නම්: තමාට ලැබුණු දෙය පිළිබඳ පවත්නා බලවත් ආශාව යි.

19 - 7.

266 න තෙන භික්ඛු භොති යාවතා භික්ඛතෙ පරෙ, විස්සං ධම්මං සමාදය භික්ඛු භොති න තාවතා.

267 යොධ පුඤ්ඤං ච පාපං ච බාහෙත්වා ඛුභ්මචරියවා, සඬබාය ලොකෙ චරති ස වෙ භික්ඛුති වුවචති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක් බමුණකු අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර වැසි එක් බමුණෙක් තීර්ථායතනයෙක මහණ වැසිහා ජීවත් වෙයි. ඔහු එක්දවසක් බුදුන් කරා එළඹ “හවත් ගෞතමයාණෙනි, ඔබගේ සවුවන් සේ ම මමත් සිහා ජීවත් වන්නෙක්මි. ඒ අතින් මාගෙන් උන්ගෙන් වෙනසෙක් නැත. ඒ නිසා මටත් හිඤ්ඤ ව්‍යවහාරය කරව” යි කී ය. බුදුහු ඒ අසා “බමුණ, මම සිහා කෑ පමණෙකින් හිඤ්ඤ ව්‍යවහාරය නොකරමි” යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදළසේක.

266 ප:- යාවතා- යම් පමණෙකින්; පරෙ- අනුන්; භික්ඛතෙ- සිහා ද; තෙන- ඒ කරුණෙන්; භික්ඛු න භොති- හිඤ්ඤ නම් නොවේ. විස්සං- විෂම වූ; ධම්මං- පාපධම්මය; - සමාදය- සමාදන් ව (වසන්නා); තාවතා- එපමණෙකින්; භික්ඛු න භොති- හිඤ්ඤවක් නො වේ.

267 ඉධ- මේ ශාසනයෙහි; යො- යමෙක්; පුඤ්ඤං ච- පින ද; පාපං ච- පව ද; බාහෙත්වා- දුරු කොට; ඛුභ්මචරියවා- මාගී ඛුභ්මචරියාව ඇත්තේ; ලොකෙ- ලෝකයෙහි (සියලු දෙය); සඬබාය- නුවණින් සලකා; චරති- හැසිරේ ද; සො- හෙතෙම; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; භික්ඛු + ඉති - හිඤ්ඤ ව යයි; වුවචති- කියනු ලැබේ.

භා:- විෂම වූ පාපධම්යන් (=දුගඳ හමන කාය කමාදිය සමාදන් ව වසන තැනැත්තා අනුන්ගෙන් පිඩු සිභා ගෙන කැපමණින් ම භික්ෂුවක් නො වේ.

මේ ශාසනයෙහි යමෙක් පින් පව් දෙක ම දුරු කොට මාථී ඉන්මවර්යාවෙන් යුක්තව “මොහු ආධ්‍යාත්මික ස්කන්ධයෝ ය, මොහු බාහිර ස්කන්ධයෝ ය” යි සියලු සංස්කාර ධම්යන් නුවණින් විමසා දැන ලොවැ හැසිරේ ද, ඔහු ම “භික්ෂුවකැ” යි කියනු ලැබේ.

19 - 8.

268 න මොනෙන මුනී හොති මුල්භරුපො අවිද්දසු,
යො ච කුලං ච පග්ගස්භ වරමාදය පණ්ඩිතො.

269 පාපානි පරිවජ්ජෙති සමුනී තෙන සො මුනි,
යො මුනානි උහො ලොකෙ මුනී තෙන පවුච්චති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී තීර්ථකයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර වැසි මිනිස්සු භික්ෂුන් දන්හල් ආදී තත්හි කළ අනුමෙවෙති බණ අසා පැහැදී බොහෝ දන් පින් කරන්ට පටන් ගත්හ. තීර්ථකයෝ ඒ දැක ඉවසා ගත නොහී “මහණ ගොයුම්හුගේ සවුචෝ දන් දුන්නවුන්ට මංගල කථා කියමින් ඇවිදිති. අපි මුනින් බැවින් දෙඩමලු නො වෙමු, මුචෙන් නො බැණ සසර හයිත් දවස් යවමහ” යි කියන්ට පටන් ගත්හ. භික්ෂුහු ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මුචෙන් නො බැණ සිටි පමණින් මුනිහු නම් නො වෙති” යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදළසේක.

268 ප:- මුල්භරුපො- මුළු වූ සභාව ඇති; අවිද්දසු- අඤන තෙම; මොනෙන- නො දෙඩා සිටි පමණින්; මුනි න හොති- මුනි නම් නො වෙයි. පණ්ඩිතො- පණ්ඩිත වූ; යො ච- යමෙක් වනාහි; කුලං- තරාදියක්; පග්ගස්භ ඉව- ගෙන සිටියකු මෙන්; වරං + ආදය- උතුම් ගුණ පිළිගෙන; (වෙසේ ද,)

269 පාපානි- පව්; පරිවජ්ජෙති- දුරු කෙරේ ද; සො + මුනි- ඒ මුනි තෙම; තෙන- ඒ කාරණයෙන්; මුනි- මුනි නම් වේ. යො- යමෙක් තෙම; උහො ලොකෙ- උභය ලෝකයන්; මුනානි- (නුවණින් පිරිසිඳ) දනි ද; තෙන- ඒ කාරණයෙන්; සො- හෙතෙම; මුනි- මුනි යයි; පවුච්චති- කියනු ලැබේ.

හා:- මෝඩ ගති ඇති අඤානසා කලා නො කොට සිටි පමණ-
කින් මුනිවරයෙක් නො වේ. නුවණැති යමෙක්, තරාදියක් අතට
ගෙන වැඩි දෙය හැරපියා අඩු දෙය බහා කිරන්තකු මෙන්
නුවණින් මැන බලා අකුසල් හැරපියා උතුම් කුසල් තෝරා
පිළිගෙන වෙසේ ද හේ ම මුනිවරයෙක් වේ.

යමෙක් පව් දුරින් ම දුරලා ද හේ එයින් ම මුනිවරයෙක් වේ.
යමෙක් “මොහු ආධ්‍යාත්මික ස්කන්ධයෝ ය, මොහු බාහ්‍ය වූ
ස්කන්ධයෝ ය”යි උභය ලෝකයන් කිරා; තරාදියට නහා, බඩු
කිරන්තකු මෙන් නුවණින් බඩු පිරිසිදු බෙදූ වෙන් කොට දැනී ද,
ඒ කරුණෙන් හේ ද “මුනිවරයෙකැ”යි කියනු ලැබේ.

19-9.

270 න තෙන අරියො හොති යෙන පාණානි හිංසති,
අහිංසා සබ්බපාණානං අරියොති පච්චිවති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී බිලි වැද්දකු
අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුන් වහන්සේ එක් දවසක් බිලි වැද්දෙක් සෝවාන්වීමට
හේතු සම්පත් ඇති බව දිවැසින් දැක බික් සහන පිරිවරා ඔහු බිලි
බානා තැනින් වැඩ ඔහුට නුදුරු තැනෙක වැඩ සිටියේක.
වැද්දත් බිලිය දමා එතනට පැමිණියේ ය. බුදුහු “තොපගේ නම
කුමක් ද? තොපගේ නම කුමක් ද?”යි අගසවු දෙනම පටන්
සියලු හිඤ්ඤත්ගෙන් විචාළසේක. ඒ වහන්දැත් “අපි ආර්යයෝ
වෙමු”යි කීහ. පසුව වැද්ද අනිනුත් “තොපගේ නම කුමක්
ද?”යි විචාළ විට ඔහු “මමත් ආර්ය නම වෙමි”යි කීය. ඒ
අසා බුදුහු “තා සේ පව් කරන්තන් ආර්ය නම් නො වෙති”යි
වදරා දහම් දෙසනසේක් මේ ගාථාව වදළ සේක. හේ සෝවාන්
විය.

270 ප:- යෙන- යම් කාරණයකින්; පාණානි- ප්‍රාණින්;
හිංසති-නසා ද; තෙන-ඒ කරුණෙන්; අරියො න හොති-ආර්ය
නම් නො වේ. සබ්බපාණානං-සියලු ප්‍රාණින්ට; අහිංසා- හිංසා
නො කිරීමෙන්; අරියො+ඉති- ආර්ය යයි; පච්චිවති- කියනු
ලැබේ.

හා:- සතුන්ට හිංසා කරන පුද්ගලයා ‘ආර්ය’ යි නමක් කරගත්
පමණින් ආර්යයෙක් නො වේ. සියලු සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන්
වැළකී මෙමුහිභාවනාදියෙහි යෙදී සිටි තැනැත්තාම ආර්ය-
යෙකැ යි කියනු ලැබේ.

271 න සීලබ්බතමත්තෙන බාහුසච්චෙන වා පුන,
අථ වා සමාධිලාභෙන විච්චිව සයනෙන වා.

272 චූසාමි නෙක්ඛම්මසුඛං අප්‍රථුප්පනසෙවිතං,
හික්ඛු විස්සාසමාපාදි අප්පත්තො ආසවක්ඛයං.

ධම්මට්ඨ වග්ගො එකනව්විසතිමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සිල්වත් හික්කු සමුහයක් අරභයා දෙසන ලදහ.

දෙවුරම් වෙහෙර වැසි සිල්වත් හික්කුන් වහන්සේලා අතුරෙන් සමහර කෙනෙක් “අපි සම්පූණ්ණ සිල් ඇත්තෝ වෙමු, අපි ධුතංග ධරයෝ වෙමු, අපි බොහෝ ඇසු පිරුනැත් ඇත්තෝ වෙමු, අපි ධ්‍යාන භාවනාවෙහි ඇලුණෝ වෙමු, අපි අනාගාමී වෙමු, එහෙයින් අපට කැමති විටෙක රහත් විය හැකැ”යි සිතා සිටියහ. බුදුහු ඒ බව දැන “මහණෙනි, සචල්ප වූත් අශුවිය දුගඳ වේ ද, එසේම සචල්ප වූ භව යත් දුක් එළවයි, එහෙයින් භවක්ෂය කිරීමට පමා නො වවු”යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදාළසේක. ඒ හික්කුහු ද රහත් වූහ.

271 ප:- සීලබ්බතමත්තෙන- ශීලවාත මාත්‍රයෙකින් හෝ; පුන-නැවත; බාහුසච්චෙන වා- බහුශූන් භාවයෙන් හෝ; අථ වා- නොහොත්; සමාධි ලාභෙන- සමාධිලාභයෙන් හෝ; විච්චිව සයනෙනවා- වෙන් ව විසීමෙන් හෝ; න-භව දුක්ඛය සචල්පය යි නො දැක්ක යුතු යි.

272 හික්ඛු- මහණ; මහණ; අප්‍රථුප්පනසෙවිතං- ආර්යයන් විසින් සෙවුනා ලද; නෙක්ඛම්මසුඛං- නෙක්ඛම්මසුඛං සැපය; චූසාමි- ස්පෘශ්‍ය කරමි යි. ආසවක්ඛයං- අර්හත්ඵලයට; අප්පත්තො- නො පැමිණියා වූ (ඔබ); විස්සාසං- (භවයෙහි) විශ්වාසයට; ම+ආපාදි- නො පැමිණෙව.

හා:- සිවුපිරිසිදු සිල් රැකි පමණින් හෝ, තෙලෙස් දුහඟ පිරු පමණින් හෝ, බොහෝ ඇසු පිරුනැත් ඇති බැවින් හෝ; රුවාරු අට සමවත් ලැබූ පමණින් හෝ විචේකවාසයෙහි ඇලී විසීමෙන් හෝ,-

ආර්යන් විසින් ලැබිය යුතු නෛෂ්ක්‍රමය (=අනාගාමී පල) සැපය ලැබීමෙන් හෝ, මහණ නුඹ රහත් බවට නො පැමිණියකු වූ සිට “මට ඉතිරි වූ සසර දුක් සචල්ප ය”යි භවයෙහි විශ්වාසයට නො පැමිණෙව.

වි:- අටසමවක් නම්: රූපාවචර පළමුවන ධ්‍යානය, දෙවන ධ්‍යානය, තුන්වන ධ්‍යානය, සතරවන ධ්‍යානය, අරූපාවචර ආකාශානංවායතනය, විඥානංවායතනය, ආකිංචංඥායතනය, නෙවසඥානාසඥායතනය යන මේ අට ය. මෙහිදී නොක්බම්මය යි වදාරණ ලද්දේ අනාගාමී ඵලය සඳහා ය. අනාගාමී පුද්ගලයා කාමරාගය මුල්සුන් කොට කාමභවයෙන් නික්ම ගිය හෙයින් එසේ වදාරණ ලදී.

එකුන් විසිවන ධම්මස්ස වග්ගිය නිමි.

20-1.

- 273 මග්ගානට්ඨභිකො සෙට්ඨො සච්චානං චතුරො පද,
විරාගො සෙට්ඨො ධම්මානං ද්විපදනං ච චක්ඛුමා.
- 274 එසොච මග්ගො නක්ඤ්ඤො දස්සනස්ස විසුද්ධියා,
එනම්හි තුම්හෙ පටිපජ්ජථ මාරස්සෙනං පමොහනං.
- 275 එනම්හි තුම්හෙ පටිපන්නා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථ,
අක්ඛාතො වෙ මයා මග්ගො අඤ්ඤාස සල්ලසක්ඛනං.
- 276 තුම්හෙ හි කිච්චං ආනජ්ජං අක්ඛාතාරො තථාගතා,
පටිපන්නා පමොක්ඛන්ති කුමාසිනො මාරඛන්ධනා.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පන්සියයක් හික්කුන් අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර වැසි පන්සියයක් හික්කුහු බුදුරදුන් සමග වාරිකා-වෙහි හැසිර පෙරළා දෙවුරම් වෙහෙරට වැඩිය වීට දම්සෙබෙහි රැස්ව හිඳ, “ඇවැත්නි; අසවල් ගමට යන මහ සමය, විෂමය, අසවල් ගමට යන මහ වළගොඩ සහිතය. බොරළු සහිතය”යි යනාදී කථා කරමින් සිටියහ. බුදුහු ඒ කථාව දිව කනින් අසා ඔවුන් රහත් වීමට හේතුසම්පත් ඇතිබව දැන එතනට වැඩ “මහණෙනි, තෙල නියම මහෙක් නොවෙයි. මහ නම් නිවනට යන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාථීය”යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදාල-සේක. ඒ හික්කුහු ද රහත් වූහ.

273 ප:- මග්ගානං- මාථීයන් අතුරෙන්; අට්ඨභිකො- අෂ්ටාංගික (මාථීය); සෙට්ඨො- ශ්‍රේෂ්ඨය; සච්චානං- සත්‍යයන් අතුරෙන්; චතුරො පද- (දූඛාදී) සත්‍යපද සතර (ශ්‍රේෂ්ඨයහ); ධම්මානං-ධම්යන් අතුරෙන්; විරාගො- නිව්‍යාණය; සෙට්ඨො- ශ්‍රේෂ්ඨය; ද්විපදනං ච- දෙපා ඇති සකයන් අතුරෙන් වනාහි; චක්ඛුමා-පසැස් ඇති බුදුරජ; (ශ්‍රේෂ්ඨය.)

274 දස්සනස්ස- දඹනයාගේ, විසුද්ධියා- පිරිසිදුවීම පිණිස; එසො+එච මග්ගො- මේ ම මහය; අඤ්ඤො- අනෙක් මහක්; නත්ථි-නැත. තුම්හෙ-තෙහි; එනම්හි- මේ මහෙහිම; පටිපජ්ජථ- පිළිපදිවු. එතං- මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාථීය; මාරස්ස- මාරයා; පමොහනං- මුළු කරන්නේය.

275 එනම්හි- මේ මහට; පටිපන්නා- පිළිපන්නා වූ; තුම්හෙ- තෙහි; දුක්ඛස්ස- (වෘත්ත) දුඛය; අන්තං කරිස්සථ- කෙළවර

කරවු; මයා- මා විසින්; සල්ලසකුන- (රාගාදි) උල් උපුටාලන; මග්ගො- (ආර්ය) මාගීය; අක්කාය- දූන; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; අක්බාතො- ප්‍රකාශ කරන ලදී.

276 තුම්හෙහි- තොප විසින්; ආතප්පං- (කෙලෙසුන් තවන) වීර්ය; කිච්චං- කටයුතු ය. තථාගතා- බුදුවරයෝ; අක්බාතාරො- (නිවන් මහ) කියන්නෝ වෙති. පටිපන්නා- (නිවන් මහට) පිළිපන්නා වූ; කුසිනො- ධ්‍යායිනු; මාරබ්බන්ධනා- මරහුගේ බැම්මෙන්; පමොක්බන්ති- මිඳෙන්.

භා:- සියලු මාගීයන් අතුරෙන් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගීය ශ්‍රේෂ්ඨ ය, සියලු සත්‍යයන් අතුරෙන් දක්බ, සමුදය, නිරොධ, මාගී යන වතුරාර්ය සත්‍යය ශ්‍රේෂ්ඨ ය. සියලු ධර්ම අතුරෙන් නිවන ශ්‍රේෂ්ඨ ය. දෙපා ඇති සතුන් අතුරෙන් බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨ ය.

මාගීඵල සංඛ්‍යාත දඹිතය (=නුවණ) පිරිසිදු කර ගැනීමට මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගීය හැර අනික් මහෙක් නැත. තෙපි මේ මාගීයෙහි පිළිපදිවු. මේ පිළිවෙත මරහු රවටාලන්නකි.

තෙපි මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගීයට පැමිණ සියලු සසර දුක් කෙළවර කර ගනිවු. මා විසින් රාගාදි උල් උදුරාලන උපාය දූන මේ මාගීය නිශ්චය වශයෙන් තොපට ප්‍රකාශ කරන ලදී.

තොප විසින් කෙලෙස් තවන වීර්ය කටයුතු ය. බුදුවරු එයට මහ කියන්නෝ ය. ඒ මහ බැස සමට විදගිනා භාවනාවෙහි යෙදෙන්නෝ මරහුගේ බැම්මෙන් මිඳෙන්නෝ ය.

වි:- ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගීය නම්: සමාක් දාෂ්ටිය, සමාක් සංකල්පය, සමාක් වචනය, සමාක් කම්භාන්තය, සමාක් ආජීවය, සමාක් ව්‍යායාමය, සමාක් ස්මෘතිය, සමාක් සමාධිය යන මොහු ය. (1) නිවන් අරමුණු කොට සෝවාන් ආදි ඒ ඒ මාගී සිත්වල යෙදෙන අවිද්‍යානුශය නසන ප්‍රඥ වෛතසිකය සමාක් දාෂ්ටිය යි (2) කාම සංකල්පාදි ත්‍රිවිධ මිථ්‍යා සංකල්පයන් නසා සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් (=වෛතසිකයන්) සහිත ඒ මාගී සිත නිවන් අරමුණට නභා ලන විතකි වෛතසිකය සමාක් සංකල්පය යි. (3) සිවුවැදෑරුම් වාක් දුශ්චරිතයන් මුලිනුපුටා හැර මිථ්‍යා වචනයෙන් වැළකීම් වශයෙන් උපදනා විරතී වෛතසිකය සමාක් වචනය යි. (4) තුන් වැදෑරුම් කාය දුශ්චරිතයන් මුලින් සිදු හැර ප්‍රාණසානාදියෙන් වැළකීම් වශයෙන් උපදනා විරතී වෛතසිකය සමාක් කම්භාන්තය යි. (5) කුහනා ලපනාදිය මුලනුපුටා

හැර මිට්‍යාපීවයෙන් වැළකීම් වශයෙන් ලැබෙන විරති වෛතසිකය සමයක් ආපීවය යි. (6) කුසිත බව මුල් සිදු හැර නිවන් අරමුණෙහි සිත තහවුරු කරන විර්ය වෛතසිකය සමයක් ව්‍යායාමය යි. (7) මිට්‍යාස්මාතින් මුල් සිදින ස්මාන් වෛතසිකය සමයක් ස්මාතිය යි. (8) මිට්‍යා සමාධින් මුල් සිදින 'එකාග්‍රතා වෛතසිකය සමයක් සමාධිය යි. මේ මාභිංග අට නිවන් අරමුණු කොට මාභී සිතෙහි එක විට ම පහළ වෙති. එකෙණෙහි ම චතුසත්‍යාවබෝධය කොට සෝවාන් ආදි මාභීවලට පැමිණෙති. නිවන් ලැබීමට මේ මාභීය හැර වෙන මහෙක් නැත. ලෝකයෙහි පවත්නා කොයි යම් මාභීයෙකින් වන් දෙසැට්ටිටු-මාභීදි මිසදිටුමහෙකින් වන් නිවනට යා ගත නො හැකිය. නිවනට පැමිණිය හැකි එක ම මහ නම් මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාභීය යි. අනෙක් සියලු මාභීයන්ට වඩා මේ මාභීය උතුම් වන්නේ ඒ නිසා ය.

සත්‍යය නම්: වාක් සත්‍යය, සංවෘති සත්‍යය, දෘෂ්ටි සත්‍යය, පරමාර්ථ සත්‍යය, දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සත්‍යය, නිරොධ සත්‍යය, මාභී සත්‍යය යන මොහු ය. එහි වාක් සත්‍යය නම්: සැබෑ බස් කීම ය. සංවෘති සත්‍යය නම්; යමකට හෝ යමකට සම්මත කර ගත් ප්‍රඥප්තිය යි. (=නාමය යි) දෘෂ්ටි සත්‍යය නම්: තමන් සිතින් ගත් වැරදි අදහස ම සත්‍ය ලෙස දැඩි කොට පිළිගෙන අන් සියල්ල අසත්‍යය යි සැලකීම ය. පරමාර්ථ සත්‍යය නම්: විත්ත, වෛතසික, රූප, නිව්භූ වශයෙන් දෙසත්‍යා කළ පරමාර්ථ ධර්මය යි. දුක්ඛ සත්‍යය නම්: ඉන්ද්‍රියමය වෘත්තය යි. (=කම්චට, කෙලෙස්චට, විචාවට යන මෙවුන්ගේ පැවැත්ම ය) සමුදය සත්‍යය නම්: එකසිය අටක් ප්‍රභේද ඇති තෘෂ්ණාව ය. නිරොධ සත්‍යය නම්: නිවන ය, මාභී සත්‍යය නම්: නිවනට පමුණුවන ප්‍රතිපදාව ය. මුලින් කී සත්‍ය සතරට වඩා මේ සත්‍ය සතර දෙනා සියලු දුක් නැති කොට නිවන් ලැබීමට උපකාර වන හෙයින් අතිශයින් ම උත්තම ය.

පසැස නම්: මසැස, දිවැස, පැනැස, බුදු ඇස, සමතැස යන පස ය. මසැස නම්: පස් පැහැ දිස්නා පියවි ඇසයි. දිවැස නම්: සැසයන්ගේ වුති උත්පත්ති දක්නා දිවැස් නැණ ය. පැනැස නම්: කාලත්‍රයෙහි වූ සියලු ධර්මයන් දක්නා නුවණ ය. බුදු ඇස නම්: ආශයානුශය ඥාන ය යි. සමතැස නම්: සඵඤ්ඤාඥාන-ය යි. දඹිතය නම්: සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී, අර්හත් යන සතර මහ පලයන් පිළිබඳ පවත්නා ප්‍රඥාව ය. එයින් චතුරාර්ය සත්‍යයන් හා නිව්භූය දක්නා හෙයින්. මාර පමො-හනය නම්: මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාභීය මැයි. කෙලෙස් මරු

පරදවා දෙවුපුත් මරහු මුළා කරන හෙයිනි. කෙලෙසුන් තවන විරිය නම්: නූපන් අකුසල් ඉපදීමට නොදීම, උපන් අකුසල් නැති කර ගැනීම, නූපන් කුසල් උපදවා ගැනීම, උපන් කුසල් තහවුරු කර ගැනීම ය යන මේ කෘත්‍ය සතරක් සිදු කරන සමයක් ප්‍රධාන විරියය යි.

20-2.

277 සබ්බෙ සඤ්ඤා අනිච්චානි යද පඤ්ඤාය පස්සති, අප් නිබ්බන්දනි දුක්ඛෙ එසමග්ගො විසුද්ධියා.

නි: - මේ අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පන්සියයක් හික්ෂුන් අරහයා දෙසන ලද්දකි.

හික්ෂුහු පන්සියයක් භාවනා කිරීම පිණිස වනයකට ගියහ. එහිදී උන්වහන්සේලා භාවනා කරමින් බොහෝ වැයම් කළ නමුත් රහත් විය නොහී “කමටහන් පිරිසිදු කර ගනිමු ය”යි බුදුන් කරා පැමිණ එපවත් සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා මොවුන්ට සුදුසු භාවනා කුමක් ද? යි විමසන සේක් මොහු පන්සියය ම පෙර කසුප් බුදුන් දවස විසි දහසක් අවුරුදු අනිත් ලකුණු මෙනෙහි කිරීමෙහි යෙදුණු බව දිවැසින් දැක ඔවුන්ට අනිත් ලකුණු ගැන දහම් දෙසනසේක් මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ හික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

277 ප:-සබ්බෙ සංඛාරා- සියලු සංස්කාරයෝ; අනිච්චා+ ඉති- අනිත්‍යහයි; යද- යම් කලෙක; පඤ්ඤාය- ප්‍රඥාවෙන්; පස්සති- දකී ද; අප්- එකල්හි; දුක්ඛෙ- දුකෙහි; නිබ්බන්දනි- කල කිරෙයි. එසො- මේ කලකිරීම; විසුද්ධියා- නිවනට; මග්ගො- මාගීය යි.

හා:- යමෙක් “සියලු සංස්කාරයෝ අනිත්‍යහ”යි යම් විටක විදසුන් නුවණින් දැන ගනී ද, එවිට දුක ගැන කලකිරෙයි. මේ කල කිරීම් කෙලෙසුන් කෙරෙත් පිරිසිදුවීමට-නිවන් ලැබීමට- මහයි.

වි:- සියලු සංස්කාරයෝ නම්: කාම, රූප, අරූප යන හව තුනෙහි ම හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා රූපාරූපස්කන්ධයෝ ම ය. ඔවුහු “ඇතිව නැති වන හෙයින් අනිත්‍යහ”යි අනුපස්සනා කරන්නා හට ව්‍යුස්ථානගාමීනී විදගීනාව උපදී. ව්‍යුස්ථානගාමීනී විදගීනාව නම්: අපායාදි දුකින් හා සංස්කාර නිමිත්තෙන් නහන විදසුන් නුවණයි. මතුමත්තෙහි වැඩීමට යන විදසුන් නුවණ නිසා මෙයට මස්තක ප්‍රාප්ත විදගීනාව යයි ද කියනු ලැබේ. මේ නුවණ ලැබූ තැනැත්තා සංස්කාරයන් නිත්‍යාදි වශයෙන් නො ගනී. හේ සංස්කාරයන් කෙරෙහි කල කිරීමට පැමිණෙයි. එවිට ඔහුගේ සිතට නිවන අරමුණු වෙයි. ඒ අරමුණ එල්බ

ගෙන සෝවාන් ආදි මහපල සිත් උපදී. ඔහුට නිවන් අරමුණු කොට උපදනා ඒ මාරි විත්තය අනිමිත්ත විමොක්ෂ නම් වේ.

20-3.

278 සබ්බෙ සංඛාරා දුක්ඛාති යද පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්නදති දුක්ඛෙ එසමග්ගො විසුද්ධියා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පන්සියයක් හික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුන් වහන්සේ මේ හික්ෂුහු ද අර හික්ෂුන් මෙන් කසුප් බුදුන් දවස විසි දහසක් අවුරුදු දුක්ඛ ලක්ෂණය මෙනෙහි කළ බව දිවැසින් දැක ඔවුන්ට මේ ගාථාව වදලසේක. ඒ හික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

278 ප:- -පෙ- දුක්ඛා+ඉති- දුක්ඛයහයි; -පෙ-.

හා:- යමෙක් ‘සියලු සංස්කාරයෝ දුක් ය’යි යම් විටෙක විදසුන් නුවණින් දකි ද එවිට දුක ගැන කලකිරෙයි. මේ කලකිරීම කෙලෙසුන්ගෙන් පිරිසිදු වීමට - නිවන් ලැබීමට මාරිය වේ.

වි:- සියලු සංස්කාරයෝ උදය වැය දෙකෙන් පෙළෙන හෙයින් දුක්ඛයි අනුපස්සනා කරන්නාහට ව්‍යුඤ්ඤානාමිති විදගීනාව උපදී. එවිට සංස්කාරයන් කෙරෙහි කලකිරීම ඇති වෙයි. “මෙය මාගේය, මෙය සැප ය”යි සංස්කාරයන් විෂයෙහි පැවැති තෘෂ්ණා ප්‍රණිධිය (ප්‍රාථිනාව) දුරුවෙයි. ඔවුන් සැප වශයෙන් නො ගනී. එකල ඔහුගේ විදසුන් සිතට නිවන අරමුණු වේ. ඒ අරමුණ එල්බ සෝවාන් ආදි මහපල සිත් උපදී. ඒ යෝගාවචරයාට නිවන් අරමුණු කොට උපදනා මාරි විත්තය අප්‍රණිහිත විමොක්ෂ නම් වේ.

20-4.

279 සබ්බෙ ධම්මා අනත්තාති යද පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්නදති දුක්ඛෙ එසමග්ගො විසුද්ධියා.

නි:- මේ ගාථාවත් අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පන්සියයක් හික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුහු මේ හික්ෂුහුත් කසුප් බුදුන් දවස විසි දහසක් අවුරුදු අනත් ලකුණු භාවනා කළ බව දිවැසින් දැක ඔවුන්ට අනාත්ම ලක්ෂණය ගැන දහම් දෙසනසේක් මේ ගාථාව වදලසේක. ඔවුහු ද රහත් වූහ.

279 ප:- සබ්බෙ ධම්මා- සියලු ධර්මයෝ; අනන්තා+ඉති- අනාත්මහයි; -පෙ-.

හා:- යමෙක් “සියලු පඤ්චස්කන්ධයෝ අනාත්මහ”යි යම් විටෙක විදසුන් නුවණින් දකී ද, එවිට දුක ගැන කලකිරෙයි. මේ කලකිරීම කෙලෙසුන්ගෙන් පිරිසිදු වීමට-නිවන් ලැබීමට- මාගීය වේ.

වි:- පඤ්චස්කන්ධය: අනාත්ම යයි අනුපස්සනා කරන්නාහට “ආත්මය මම ය, මගේ ය”යි පැවැති දැඩි කොට ගැන්ම මුදුමින් ව්‍යුඤ්ඤානගාමීනී විදහිනාව උපදී. එවිට ඒ විදහිනා නුවණට ආත්ම වශයෙන් ගත යුතු කිසිවක් පඤ්චස්කන්ධයෙහි නැති බව වැටහෙයි. එය ශුන්‍යතාකාර වශයෙන් දකී. සියලු සංස්කාරයන් කෙරෙහි කල කිරීම ඇති වන්නේත් එවිට ය. සංස්කාරයන් කෙරෙහි කලකිරීම ඇති වන කෙණෙහි ම ඒ යෝගාවචරයාගේ සිතට නිවන අරමුණු වෙයි. ඒ අරමුණ එල්ල ගෙන සෝවාන් ආදී මහපල සිත් උපදී. ඒ යෝගාවචරයාට නිවන් අරමුණු කොට උපදනා මාගී චිත්තය ශුන්‍යත විමෝක්ෂ නම් වේ.

මෙහි “සබ්බෙ සංඛාරා අනන්තා” යි නො වදරා “සබ්බෙ ධම්මා අනන්තා” යි වදරණ ලද්දේ සංස්කාරයන් කෙරෙහි ඇතුළත් නො වන නිව්‍යාණය, ප්‍රඥප්ති, ආත්ම රහිත බව දැක්වීමට ය.

20-5.

280 උට්ඨානකාලමිති අනුට්ඨහානො
යුවා බලී ආලසියං උපෙනො
සංසත්තසංකප්පමනො කුසිනො
පඤ්ඤාය මග්ගං අලසො න වින්දති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුනෙහිදී පටන් කම්මික නිස්ස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර පන්සියයක් කුල දරුවෝ පැවිදි ව භාවනා කිරීමට වනයකට ගියහ. උන්වහන්සේලා සමග පැවිදි වූ එක් නමක් පමණක් කුසිනව විහාරයෙහි ම රඳා සිටියේ ය. වනයට ගිය භික්ෂුහු රහත්ව බුදුන් දැකීමට පැමිණි කල්හි බුදුහු ඔවුන් හා සමග සතුටු සාමීචි කථා කළසේක. කුසිනව සිටි නම ඒ අසා “මමත් රහත්ව බුදුන් හා සතුටු සාමීචි කථා කරමි”යි සිතා එද ඊ භාවනාවට පටන් ගෙන පාන්දර සක්මන් කෙළවර තුබූ ගල් පෝරුවෙක නිද ගෙන සිටියේ ය. එයින් පෙරළී කකුලක්

කැඩිණ. ඔහු ඒ වේදනාවෙන් කැගසන විට යහළු හික්ෂුහු ඒ අසා අවුත් එයට කළමනා දැ කළහ. ඒ නිසා උන්වහන්සේලාට ආරාධනා ලැබී තුබුණ දනකට ද යන්තට නො හැකි විය. හික්ෂුහු මේ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාව වදළසේක.

280 ප:- උට්ඨානකාලමිති- වීර්ය කළ යුතු කල්හි; න+උට්ඨ භානො- වීර්ය නො කරන තෙනැත්තේ; යුවා- තරුණ වූයේ ද; බලි- ශක්තිමත් වූයේ ද; ආලසියං- අලස කමින්; උපෙනො- යුක්ත වූයේ නම්; සංසත්තසංකප්පමනො- යටපත් වූ සමාක් සංකල්පනා හා සිත් ඇති; කුසිනො- කුසිත වූ; අලසො- (ඒ) අලසයා; පඤ්ඤාය-ප්‍රඤාවෙන් (දැක්ක යුතු වූ); මග්ගං- මාගිය; න වින්දති- නො ලබයි.

හා:- යමෙක් තරුණ වුවත් ශක්තිමත් වුවත් අලස කමින් යුක්ත වේ නම්, වීර්යයෙන් කටයුතු කරන්නට සුදුසු වේලෙහි නො නැඟී සිටී නම්, කාම විතකීදී පවිටු කල්පනාවලින් යටපත් වූ යහපත් කල්පනා හා සිත් ඇති කුසිත වූ ඒ අලසයා නුවණින් දැක්ක යුතු වූ ආර්ය මාගිය නො දකියි.

20-6.

**281 වාචානුරක්ඛි මනසා සුසංවුතො,
කායෙන ච අකුසලං න කයිරා,
එතෙ තයො කම්මපථෙ විසොධයෙ,
ආරාධයෙ මග්ගං ඉසිප්පවෙදිතං.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළවනායෙහිදී ගුකර ජේතයකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ ගිජුකුළු පව්වෙහිදී එක් ජේතයකු දුටුවේක. හේ තුන් ගවු පමණ උසය. ඔහුගේ හිස උරු හිසක් වැනි ය. සෙසු අවයව මිනිස් ආකාර ය. කට ඇතුළෙහි නඟුටෙක් ඇත. ඉන් පණුවෝ වැගිරෙති. මෙසේ විමට ඔහු කළ පාප කමීය විවාළ විට බුදුහු “හෙතෙම පෙර කසුප් බුදුන් දවස විසි දහසක් අවුරුදු මහණදම් පිරු ධම් කමික හික්ෂුවෙකි, හේ කේලාම් කියා සමගිවැ විසූ සිල්වත් තෙර දෙනමක් බිඳ වූ පවින් අපායෙහි ඉපිද බොහෝ කලක් දුක් විඳ එයින් සැව දෑන් ජේතව ඉපිදන් දුක් විඳිනේ ය”යි වදරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

281 ප:- වාචා+අනුරක්ඛි- වචසින් රැකුණේ වේ ද; මනසා- සිතින්; සුසංවුතො- සුසංවාන වේ ද; කායෙන ච- කයින් ද; අකුසලං- අකුසලයක්; න කයිරා- නො කරන්නේ ද; එතෙ

තයො කම්මපපෙ- මේ කම් පඵ තුන් දෙන; විසොධයෙ- පිරිසිදු කරන්නේ ද (හෙතෙම); ඉසි+පවෙදින- (බුද්ධාදි) සාමීන් විසින් ප්‍රතිවේධ කරන ලද; මග්ග- ආර්ය මාගීය; ආරාධයෙ- සිද්ධ කරන්නේ ය.

හා:- වචනය රැක ගත යුතු ය. සිතීන් නොව සංවෘත විය යුතු ය. කයින් අකුසල් නො කළ යුතු ය. මෙසේ මේ තුන් කම් පඵය පිරිසිදු කර ගත් පුද්ගලයාට බුද්ධාදි සාමීන් විසින් ප්‍රතිවේධ කළ ආර්ය මාගීයට පැමිණිය හැක්කේ ය.

වි:- සීලං ඉච්ඡතීති ඉසි: යනු නිරුක්ති හෙයින් සීලාදි ගුණ ධර්ම කැමැති වන ඒ සීලාදි ගුණ ධර්මවලින් යුත් තපස්විහු ම ඉසි නම් වෙති. මෙහිදී සීල, සමාධි, ප්‍රඥා, විමුක්ති, විමුක්ති ඥානදර්ශන යන ගුණවලින් යුත් බුදු, පසේබුදු, මහ රහතුන් වහන්සේලා ම මහර්මි නම් වෙති.

20-7.

282 යොගා වෙ ජායති හුරි අයොගා හුරිසංඛයො,
එතං ද්වෙධා පඵං ඤාත්වා හවාය විහවාය ව,
තඵත්තානං නිවෙසෙය්‍ය යඵා හුරි පවඨස්ති

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී පෝඨීල තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරහු විදර්ශී ආදී බුදුවරුන් සත් දෙනකුන් වහන්සේගේ ශාසනවල මහණුව ත්‍රිපිටක ධාරීව පන්සියයක් දෙනාට අසන තැන් කියූ කෙනෙකි. මෙකල ද එවැනි තත්වයක් ඇත්තෙකි. අප බුදුහු එක් දවසක් “මුත් අනුන්ට පිහිට වන බවක් මුත් තමන්ට පිහිට වීමට සිතිවිලි මාත්‍රයකුදු නැති බැවින් උන් තමන්ට පිහිට වන ලෙසක් කරවමි”යි සිතා එතැන් පටන් ඒ තෙරුන් ළඟට ආ කලා “හිස් පෝඨීලය, මෙහි එව, හිස් පෝඨීලය, හිදුව” යි වදළසේක. ඒ තෙරහුන් ඒ අසා “මම වූකලි තෙවළා බුදුවදන් දරමි. පන්සියයක් හික්ෂුන්ට ආචාර්යන් වෙමි. එතකුදු වුවත් බුදුහු මට මෙසේ වදළසේක. මා තුළ ධ්‍යානාදි ගුණ විශේෂයක් නැති හෙයින් වනැ”යි සිතා වනයට ගොස් භාවනාවට පටන් ගත. බුදුහු දිවැසින් ඒ දැක බුදුරැස් විහිදුවා ලඟ වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළසේක. උන් වහන්සේ ඒ අසා රහත් වූහ.

282 ප:- යොගා- භාවනාවෙන්; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; හුරි- ප්‍රඥාව; ජායති- උපදී; අයොගා-(භාවනායෙහි); නො යෙදීමෙන්; හුරිසංඛයො- ප්‍රඥාව විනාශ වෙයි. හවාය-වැඩීම පිණිස ද;

විභවාය- නො වැඩිම පිණිස ද (පවත්නා වූ); එනං ද්වේධා පථං- මේ දෙමඟ; ඤාත්වා-දැන; යථා-යම් සේ; භූරි-ප්‍රඥාව; පවඩිස්ති- වැඩේ ද; තථා- එසේ; අත්තානං- සිත; නිවෙසෙය්‍යා- පිහිටු වන්නේ ය.

භා:- අටතිස් අරමුණෙන් යමක් අරමුණු කොට භාවනා කිරීමෙන් ලොවී ලොවුතුරා ක්‍රවණ උපදී. එසේ භාවනා නො කිරීමෙන් එය වැනසේ. මේ දෙ මඟ ප්‍රඥාවගේ වැඩිම භා නො වැඩිම පිණිස ද පවත්නේ යයි දැන ගෙන ප්‍රඥාව වැඩෙන මහෙහි සිත පිහිටු විය යුතු ය. හෙවත් භාවනාවෙහි යෙදිය යුතු ය.

වි:- අට තිස් අරමුණු නම්: පයවි කසිණාදි අට ය, දස අසුභ ය, දස අනුස්සති ය, සතර බ්‍රහ්ම විහාර ය, සතර අරුප- ධ්‍යාන ය, චතුර්‍යාමිච්චාන ය, ආහාර පටික්කලුසඤ්ඤාව ය යන මොහු ය. ආලොක, ආකාශ, කසිණ දෙක මෙයට නො ගැනේ.

20-8.

- 283 වනං ඡින්දථ මා රුක්ඛං වනතො ඡායති භයං,
ඡේත්වා වනං ච වනථං ච නිබ්බනා හොථ භික්ඛවො.
- 284 යාවං හි වනථො න ඡිජ්ජති අනුමත්තොපි නරස්ස නාරිසු,
පටිබද්ධමනොච තාව සො වච්ඡො ඛීරපකොච මාතරි.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී මහලු භික්ෂු දෙනමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි මහලු භික්ෂු දෙනමක් එකතුව වෙසෙති. ඔවුහු සිභා වඩනා කලත් බොහෝ සේ පරණ අඹු දරුවන්ගේ ගෙවල ම සිභා ගොස් එහිදී වළඳති. ඉන් එක නමකගේ පොරණ දෙවැනි ණියො (=භාර්යාව) යහපත් කොට පිසමන් දන්තී ය. ඕ නොමෝ ඒ දෙනමට මිහිරි කොට සුප ව්‍යාංජන පිස දෙමින් උවටැන් කළා ය. ඇය හදිසි රෝගයකින් මළා ය. මහලු දෙනම ඒ ගැන හඩමින් ගෝක වූහ. භික්ෂුහු ඒ දැක ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාවන් වදළසේක. පන්සියයක් මහලු තෙරහු සෝවාන් වූහ.

283 ප:- භික්ඛවො- මහණෙනි; වනං- (කෙලෙස්) වනය; ඡින්දථ-සිඳිවූ. මා රුක්ඛං-රුක් නො සිඳිවූ; වනතො-(කෙලෙස්) වනයෙන්; භයං- බිය; ඡායති- උපදී. වනං ච- වනය ද; වනථං ච- වනථය ද; ඡේත්වා- කපා; නි+වනා- හොථ- කෙලෙස් වන රහිත වූවු.

284 නරස්ස- පුරුෂයාගේ; නාරිසු- ස්ත්‍රීන් කෙරෙහි; අනු මත්තො+අපි-සාලේප මාත්‍ර වූ ද; වනථො- කෙලෙස් නමැති වනථයෙක්; යාවං හි- යම්තාක්; න ඡිප්පති- නො සිදේ ද; තාව- ඒතාක්; සො-හෙතෙම; මාතරි-මව කෙරෙහි (ඇලුණු); බිරපකො වච්ඡො ඉව- කිරි බොන වස්සකු මෙන්; පට්ඨිද්ධමනො+ඵව- පිළිබද සිත් ඇත්තේ ම (වේ.)

භා:- මහණෙනි, රාගාදි කෙලෙස් වනය කපවු. කෙලෙස් වනයෙන් හය ඇති වේ. මහ කෙලෙස් නමැති වනයත්, කුඩා කෙලෙස් නමැති වනථයත් කපා දමා කෙලෙස් වනනැත්තෝ වවු.

යම්තාක් කල් පුරුෂයාගේ ස්ත්‍රීන් කෙරෙහි සාලේප මාත්‍ර වූ ද කෙලෙස් වනථය (=ඇල්ම) නො සිදී පවති ද, ඒතාක් ඔහු මව කෙරෙහි ඇලුණු කිරි බොන වස්සකු මෙන් ස්ත්‍රීන් කෙරෙහි ඇලුණේ ම වේ.

වි:- මෙහි වනය නම්: මහ රුක් ය. නැතහොත් පළමුව ඇතිවූ රුක් ය. වනථය නම්: කුඩා රුක් ය. නැතහොත් පසුව ඇතිවූ රුක් ය. එසේම ප්‍රතිසන්ධි විපාකය ගෙන දෙන කෙලෙස් හෝ පළමුව උපන් කෙලෙස් වනය නම් වෙයි. ප්‍රවෘත්ති විපාකය ගෙන දෙන කෙලෙස් හෝ පසුව උපන් කෙලෙස් වනථය නම් වෙයි.

20-9.

285 උච්ඡන්ද සිනෙහමත්තනො කුමුදං සාරදිකංව පාණිනං සන්ති මග්ගමෙව බුහය නිබ්බාණං සුගතෙන දෙසිතං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙරදී සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේගේ අතවැසි නමක් අරභයා දෙසන ලදී.

සැවැත් නුවර වැසි රන් කරු පුත්‍රයෙක් සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ ළඟ පැවිදි විය. ඔහු තෙරුන් වහන්සේගෙන් කමට-හන් ඉගෙන තුන් වෙනි වර දක්වා භාවනා කොටත් රහත් වී ගත නො හැකි විය. පසුව මහතෙරුන් වහන්සේ හේ බුද්ධ-වෙනෙය්‍ය කෙනෙකු යි සිතා බුදුන් කරා පැමිණ වූහ. බුදුහු ඔහුට රන් පියුමක් මවා දී “මෙය රැගෙන ගොස් විහාර කෙළවර සිට ඉදිරියෙහි තබා ගෙන “ලෝභිතකං ලෝභිතකං” යි කියමින් පරිකම් කරව යි වදළසේක. හෙතෙම බුදුන් වදළ ලෙස ම භාවනාවට පටන් ගත. කමටහන් තරව වැටහිණ. විදුහිනාවට සිත යොමු විය. බුදුහු එය දිවැසින් දක බුදුරැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළසේක. හෙතෙම ඒ අසා රහත් විය.

285 ප:- සාරදිකං- ශරත් කාලයෙහි; කුමුදං- කුමුදු මලක්; පාණිනා ඉව- අතින් (කඩා දමන්නාක්). මෙන්; අත්තනො- තමාගේ; සිනෙහං- තෘෂ්ණාව; උච්ඡින්නද- සිද්ධියව. සන්තිමග්ගං+ ඵව- නිවන් මහ ම; බුහස- වඩව. නිබ්බාණං- නිවන; සුගතෙන- බුදුන් විසින්; දෙසිතං- දෙසන ලද, (එහෙයින්)

හා:- ශරත් කාලයෙහි (=වජ්, හිල් දෙමස) හටගත් කුමුදු මලක් අතින් ගෙන කඩා දමන්නාක් මෙන් තමා ගැන ඇති ආශාව සිදු දමව. නිවනට පමුණුවන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම සිත්හි වඩව. ඒ නිවන බුදුන් විසින් ශාන්ත ය, ප්‍රණීත ය, සදකාලික ය යි වර්ණනා කොට දෙසන ලදී.

20-10.

286 ඉධ වස්සං වසිස්සාමි ඉධ හෙමන්තගිමිහිසු,
ඉති බාලො විචින්තෙති අන්තරායං න බුජ්ඣති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී මහ ධන වෙළෙඳකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බරණැස් නුවර මහත් ධනය ඇති වෙළෙඳ පුත්‍රයෙක් සිටියේය. හේ එක් දවසක් වතුක්මලින් රැළු රත්වන් පිළි ගැල් පන්සියයක් රැගෙන වෙළඳාමට සැවැත් නුවරට ගියේය. එහිදී ඔහුට පිළි විකපත් කොට ගත නුහුණු විය. එහෙයින් හේ එහි ගහබඩ අවුරුද්දක් පමණ නතරවී පිළි විකුණා ගෙන පෙරළා බරණැසට යාමට සිතා ගැල් රඳවා ගෙන සිටියේය. බුදුහු ද නුවර පිටු සිභා වඩනාසේක් ඔහුගේ අදහස දැන සිතා පහළ කළසේක. අනදු තෙරහු ඒ දැක සිතා පහළ කිරීමට කාරණය විචාළහ. බුදුහු ‘‘ආනන්දය, අර මහ ධන වෙළෙඳු තෙම අවුරුද්දක් මෙහි නතර වීමට සිතයි. නුමුත් හේ ජීවත් වන්නේ සත් දවසක් පමණ ය’’යි වදාළසේක. අනදු තෙරහු ඒ කාරණය වෙළෙඳාණන්ට කීහ. වෙළඳාණෝ ඒ අසා මුසුප්පුව සත් දවසක් ම බුදුපාමොක් සහනට මහ දන් දුන්හ. බුදුහු ඔහුට අනුමොචෙනි බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක. හෙතෙම ඒ අසා සෝවාන් විය. බුදුන්ට පසු ගමන් කොට ආ කෙණෙහි ම හිස රුජාවක් සැදී මිය ගොස් තුසිත දෙවලොව උපත.

286 ප:- වස්සං- වැසි සාරමස; ඉධ- මෙහි; වසිස්සාමි- වසන්නෙමි; හෙමන්තගිමිහිසු- හිමත් ගිමන් කාලවල ද; ඉධ- මෙහි (වසන්නෙමි); ඉති- මෙසේ; බාලො- බාල තෙම; විචින්තෙති- සිතයි. අන්තරායං- ජීවිතාන්තරාය; න බුජ්ඣති- නො දනී.

හා:- මෝඩ තැනැත්තේ වැසි සාරමස හා හිමත් ගිමන් අට මස්තිද මේ මේ දැ කරමින් මෙහි වෙසෙමි යි සිතයි. නුමුත් හේ අසවල් කලා, අසවල්ද, අසවල් තැනදී, මිය යන්නෙමි යි තමාට වන ජීවිත අන්තරාය ගැන නො දනී.

20-11.

287 තං පුත්තපසුසම්මත්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං
සුත්තං ගාමං මහොසොව මච්චු ආදය ගච්ඡති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කියා ගෝතමීන් අරභයා දෙසන ලද්දකි. (විස්තර 122 පිටෙන් බලනු)

287 ප:- පුත්තපසුසම්මත්තං- පුත්‍ර ගවාදීන් නියා මත් වූ; වි+ආසත්තමනසං- ගිජු සිත් ඇති; තං නරං- ඒ මිනිසා; සුත්තං ගාමං-නිදිගත් ගමක් (ගෙන යන); මහොසො+ඉව- මහ වතුරක් මෙන්; මච්චු- මරුවා; ආදය- රැගෙන; ගච්ඡති- යෙයි.

හා:- දු දරුවන් හා ගව මහිෂාදීන් නියා මත් වූ රූපාදි පස් කම්හි ඇලුණු ගිජු සිත් ඇති මිනිසා මහ ගං වතුරක් නිදිගත් ගමක් ගසාගෙන මුහුදට ගෙන යන්නාසේ මරුවා හැර ගෙන යයි.

20-12.

288 න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නපි බන්ධවා,
අත්තකෙනාධිපත්තස්ස නත්ථි ඤාතිසු තාණතා.

289 එතමස්ථසං ඤාත්වා පණ්ඩිතො සීලසංවුතො,
නිබ්බානගමනං මග්ගං ඛිජ්ජමෙව විසොධයෙ'ති

මග්ග වග්ගො වීසතිමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් පටාචාරාවන් අරභයා දෙසන ලදහ. (විස්තර 120 පිටෙන් බලා දත යුතු)

288 ප:- අත්තකෙන- මරහු විසින්; අධිපත්තස්ස- මධ්‍යා හට; තාණාය- රැකීම පිණිස; පුත්තා- දරුවෝ; න සන්ති- නැත. පිතා- පියා ද; න- නැත. අපි- නැවත; බන්ධවා- නැයෝ ද; න- නැත. ඤාතිසු- නැයන් කෙරෙහි; තාණතා- පිහිට විය යුතු බවෙක්; නත්ථි- නැත.

289 පණ්ඩිතො- පණ්ඩිත තෙම; එතං+අත්ථවසං- මේ කාරණය; ඤාත්වා- දැන; සීලසංවුතො- සීලයෙන් සංවරවූයේ

නිබ්බානගමනං මග්ගං- නිවනට යන මග; බ්ජ්ජං+ඵව- වහා ම; විසොධයෙ- පිරිසිදු කරන්නේ ය.

හා:- මරහුගේ පහර ලද්දහුට රැකවරණය පිණිස එන දරුවෝත් නැත. මවුපියෝත් නැත. නං, මල්, බෑ, බුහුන් ආදී සෙසු නෑයෝත් නැත. ඔහු මරණයෙන් රැක ගත හැකිබවෙක් නෑයන් කෙරෙහි නැත.

නුවණැති පුද්ගල තෙම මරණයෙහිදී තමාට පිහිට වන්නකු නැතැයි දැන ගෙන ශීල සංවරයෙන් යුක්තව නිවනට යන මඟ වහ වහා පිරිසිදු කර ගනී.

වි:- මරුපහර: මරහුගේ පහරලත් කෙනකුට ජීවත්ව සිටිය නො හැකිය. ඔහු මරණයට පත්වීම එකාන්තය. එයින් වැළකිය හැකි තැනක් හෝ බලයක් මේ තුන් ලොවෙහි ම නැත. මාරයා කිසි කෙනෙකු හා සබඳ කමක් හෝ විශ්වාසයක් ඇත්තෙක් නො වේ. ඔහු මහා සේනා ඇත්තෙකි කාම, රූප, අරූප යන තුන් ලොවම තමා වසයෙහි පවත්වන මහා බලවතෙකි. සියල්ලෝ ම ඔහුගේ වසයෙහි පවතිත්. මාරයාගේ විෂය ඉක්ම විය හැකි කිසිවෙක් මේ තුන්ලෝකයේ ම නැත. කොතරම් යාඥා කළත් කොතරම් පුදපූජා කළත්, කොතරම් ගෞරව කළත් ඔහු සතුටු කළ නො හැකිය. එහෙයින් කිසිවෙකුට ඔහුගෙන් ජය ගත නො හැකිය. සියල්ලෝ ම ඔහුගේ වසභයට පත් වෙති. ඔහුගේ වසභයට පත්වෙන සියලුදෙනා ම මරණයට ද පැමිණෙති. මාරයාගේ පහර ලැබ මරණයට පත්වන පුද්ගලයාට පිහිටවීමට මව්පියෝ ද දු දරුවෝ ද සෙසු නෑයෝ ද සමත් නො වෙති. ඔවුන් මෙලොව දී ඔහුගේ කුදු මහත් කටයුතුවලදී උපකාරව සිටිය ද මාරයා හා යුද වැදුනු වේලාවේදී බලා සිටිනු මිස ඔවුන්ට කිසි පිහිටක් විය නො හැකිය. නෑදෑ හිතමිතුරන්ගෙන් කිසිත් පිහිටක් නො ලැබ පරලොව යන කල්හි ඔහුට පිහිට වන්නේ කළ පින පමණ යි. පරලොව දී සත්වයන්ට පින පිහිට වේ යයි වදාළේ එහෙයිනි. නිවනට යන මඟ නම්: ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එය පිරිසිදුකරගන්නේ දැන සීල භාවනාදී පිළිවෙත් පිරිමෙන් ය.

විසි වෙනි මාගී වගීය නිමි.

21 - 1.

**290 මත්තා සුබපරිව්වාගා පස්සෙ වෙ විජුලං සුබං,
වජෙ මත්තා සුබං ධිරො සම්පස්සං විජුලං සුබං.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුනාගේ නමින් වහන්සේගේ පූජකම්මයක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සියලු සිරි සරිත් දෙවි නුවරක් සේ බැබළුණු විශාලා මහනුවරට එක් සමයෙක සායක් ඇති විය. එයින් දුර්භික්ෂ භය, රෝග භය, අමනුෂ්‍ය භය යන තුන් භය ම ඇති විය. නගර වැස්සෝ ඒ තුන් භයින් ම පෙළී විනාශ වන්ට වන්හ. ලිච්චි රජවරු එයින් මිදීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ එනුවරට වැඩමවා ගත්හ. බුදුහු එහිදී “රතන සූත්‍රය” වදාරා ඒ තුන් භය ම සිංසිඳවූසේක. එහිදී බුදුරදුන් ලත් අසිරිමත් පූජා පෙරහර ගැන භික්ෂුන් අතර කථාවක් උපන. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මා පෙර සුසීම නම් පස්බුදුන්ගේ වෛත්‍යයට මල් හා උතුරු සඵවද කුඩය ද පිදු පිනින් ඒ අසිරිමත් පූජා පෙරහර ලබන ලද” යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

290 ප:- මත්තාසුබපරිව්වාගා- සාලප මාත්‍ර සැපයක් හැරීමෙන්; වෙ- ඉඳින්; විජුලං- මහත් වූ; සුබං- සැපයක්; පස්සෙ- දක්නේ නම්; විජුලං- මහත් වූ; සුබං- සැපය; සම්පස්සං- දක්නා වූ; ධිරො- ප්‍රාඥ තෙම; මත්තා සුබං- සාලප මාත්‍ර සැපය; වජෙ- හරනේ ය.

හා:- මද සැපයක් හැර දැමීමෙන් මහත් සැපයක් ලැබෙන බව දක්නේ නම් නුවණැත්තා ඒ විජුල සැපය ලබනු කැමැත්තෙන් මද සැපය අත් හරින්නේ ය.

21 - 2.

**291 පරදුක්ඛුපදනෙන අත්තනො සුබමිච්ඡති,
වෙරසංසන්ගසංසට්ඨො වෙරා සො න පරිමුච්චති.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කුකුළු බිජුවට කැ කුමාරිකාවක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් කුමාරිකාවක් කිකිළියකගේ බිජුවට ගෙනවුත් කෑහ. කිකිළිය ඒ දක ඇ කෙරෙහි වෙර බැඳ මිය ගොස් ඒ ගෙහි ම බැලලියක් ව උපන. බිජුවට කැ තැනැත්තී එම ගෙයි

කිකිළියක් ව උපන. බැලලී අවුත් කිකිළී බිජුවට කැහ. මෙසේ ඔවුනොවුන් වෙර බැඳ ඔවුනොවුන්ගේ දරුවන් කා ඇවිද්දහ. අන්තිම වර එකියක් යකිනියක් ව උපන. එකියක් කුල දුවක් ව උපන. යකිනිය අවුත් කුල දුවගේ දරුවන් කැවා ය. කුලදුව බුදුන් කරා එළඹ එපවත් සැලකළ කල්හී බුදුහු යකිනිය ද ගෙන්වා ඔවුන්ගේ වෛරය සංසිඳවා දහම් දෙසනසේක් මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ යකිනිය ද සරණයෙහි පිහිටා පන්සිල් සමාදන්ව වෛරයෙන් මිදුණේ ය. කුල දුව සෝවාන් වූවා ය.

291 ප:- පරදුක්ඛුපදනෙන- පරහට දුක්දීමෙන්; අත්තනො- තමහට; සුඛං + ඉච්ඡති- සැපයක් කැමති වේ ද; සො- හෙතෙම; වෙරසංසත්ඟසංසටියො- වෙරසංසඟියෙන් මිශ්‍ර වූයේ; වෙරා- වෙරයෙන්; න පරිමුච්චති- නො මිඳෙයි.

හා:- යමෙක් අනුන්ට දුක් දී තමහට සැප ලබන්ට කැමතිවේ ද ඔවුනොවුන්ගේ වෛරයෙන් බැඳුණු සිත් ඇති හෙතෙම වෙර යෙන් නො මිඳේ.

1 - 3.

292 යං හි කිච්චං තදපච්ඡිධං අකිච්චං පන කඨිරති,
උත්තළානං පමත්තානං තෙසං වඩ්ඪන්ති ආසවා.

293 යෙසං ච සුසමාරද්ධා නිච්චං කායගතාසති,
අකිච්චං තෙ න සෙවන්ති කිච්චෙ සාතච්චකාරිනො,
සතානං සම්පජානානං අඤ්ඤං ගච්ඡන්ති ආසවා.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් ජාතියා වනයෙහිදී හද්දිය හික්ෂුන් අරහයා දෙසන ලදහ.

හද්දිය නුවර වැසි හික්ෂුහු ශික්ෂා පිරිම නො කොට පරිඡකාර මණ්ඩනයෙහි නිරතව වෙසෙති. හික්ෂුහු එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, තොපි කුමක් නිසා නො කළමනා දෙයෙහි හැසිරෙන්නාහු ද?”යි වදරා මේ ගාථා වදළසේක. මෙය අසා ඒ හික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

292 ප:- යං හි- යමක් වනාහි; කිච්චං- කටයුතු ද; තං- එය; අපච්ඡිධං- (යමකු විසින්) හැර පියන ලද්ද; අකිච්චං පන- නො කටයුත්ත වනාහි; කඨිරති- කරනු ලැබේ ද; උත්තළානං- උස් වූ මාන නළ ඇති; පමත්තානං- ප්‍රමාද වූ; තෙසං- ඔවුන්ගේ; ආසවා- ආශ්‍රවයෝ; වඩ්ඪන්ති- වැඩෙත්.

293 යෙසං ව- යමකු විසින්; කායගතාසනි- කායගතාසනිය; නිව්ව- නිතොර; සුසමාරද්ධා- මනාකොට වඩනා ලද ද; කිව්වෙ- කටයුත්තෙහි; සාතව්වකාරිනො- සතත ක්‍රියා ඇති; තෙ- ඔවුහු; අකිව්වං- නො කටයුත්ත; න සෙවන්ති- නො සෙවිත්. සතානං- සිහි ඇති; සම්පජානානං- මනා නුවණැති; (තෙසං- ඔවුන්ගේ) ආසවා- ආශ්‍රවයෝ; අසං ගච්ඡන්ති- විනාශයට යෙත්.

හා:- යමකු විසින් සිල් රැකීමාදි තමා විසින් කටයුතුදේ හැර දමා පිරිකර ඔප මට්ටම් කිරීමාදි නො කටයුතු දේ කරනු ලැබේ ද උඩහු වූ ප්‍රමාද වූ එබඳු පුද්ගලයන්ගේ ආශ්‍රවයෝ වැඩෙත්.

යම් කෙනකුත් විසින් කායගතාසනි භාවනාව නිතර මනා කොට වඩන ලද ද, සිල් රැකීම් ධුතංග පිරිමි ආදි කටයුතු දේ කරද්ද, ශරීර මණ්ඩන, පාත්‍ර ඔප මට්ටම් කිරීමාදි නො කටයුතු දේ නො කරද්ද මනා සිහියෙන් හා නුවණින් යුත් එබඳු පුද්ගලයන්ගේ ආශ්‍රවයෝ විනාශයට යෙත්.

21 - 4.

294 මාතරං පිතරං හන්ත්වා රාජානො ද්වෙ ව ඛත්තියෙ, රට්ඨං සානුවරං හන්ත්වා අනිසො යාති බ්‍රාහ්මණො.

295 මාතරං පිතරං හන්ත්වා රාජානො ද්වෙ ව සොක්ඛියෙ, වෙයාග්ගසපඤ්චමං හන්ත්වා අනිසො යාති බ්‍රාහ්මණො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ලකුණ්ටක හද්දිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් බොහෝ ආගන්තුක භික්ෂුහු අවුත් බුදුන් වැඳ එකත්පස්ව හුන්සේක. ඒ වේලාවට එතැනින් වැඩි ලකුණ්ටක හද්දිය තෙරුන් වහන්සේ දක ආගන්තුක වහන්දෑ සිතු සිතිවිල්ල දූන බුදුහු “මහණෙනි, මේ තෙම මවුපියන් මරා නිදුක්වූ වෙසේ”යි වදලසේක. භික්ෂුන් එය තේරුම් ගත නො හැකි ව, වදලේ කුම් ද?යි විවාල කල්හි බුදුහු මේ ගාථාවන් වදලසේක. ඒ භික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

294 ප:- මාතරං- (තෘෂ්ණා නමැති) මව ද; පිතරං- (මාන නමැති) පියා ද; ද්වෙ ඛත්තියෙ රාජානො ව- (ශාශ්වත උච්ඡේද දෘෂ්ටි නමැති) ක්ෂත්‍රිය රජුන් දෙදෙනා ද; හන්ත්වා- නසා;

සානුවර- (නැදි රාගය නමැති) අයකැමියා සහිත වූ; රටිය- (ද්වාදසායනන නමැති) රට ද; හන්ත්වා- නසා; බ්‍රාහ්මණො- (කෂිණාශ්‍රව) බ්‍රාහ්මණ තෙම; අනිසො යාති-නිදුක්ව (නිවනට) යේ.

295 -පෙ- ද්වෙ සොත්ථියෙ රාජානො ච- (ශාඛිත උච්ඡද දෘෂ්ටි නමැති) බමුණු රජුන් දෙදෙනා ද; වෙයාග්ඝපං + චමං (විවිකිච්ඡාව පස්වනු කොට ඇති නිවරණ පස ද; -පෙ-)

හා:- බැහැර කළ පව් ඇති බ්‍රාහ්මණ තෙම තෘෂ්ණා නමැති මව ද, මානස නමැති පියා ද, ශාස්වත උච්ඡද දෘෂ්ටි නමැති කැත් රජුන් දෙදෙනා ද නැදිරාගය නමැති අයකැමියා සහිත වූ දෙලොස් ආයතන නමැති රට ද නසා නිදුක්ව නිවනට යයි.

බැහැර කළ පව් ඇති බ්‍රාහ්මණ තෙම තණ්හා නමැති මව ද, මානස නමැති පියා ද, ශාඛිත උච්ඡද දෘෂ්ටි නමැති බමුණු රජුන් දෙදෙනා ද, විවිකිච්ඡා පස්වනු කොට ඇති පංචනිවරණ නමැති ව්‍යාඝ්‍රයන් ද නසා නිවනට යයි.

වි:- තෘෂ්ණා නමැති මව: කාම, රූප, අරූප යන භව තුනෙහි සක්‍රියන් උපදවන හෙයින් තෘෂ්ණාව සත්වයනට මවු නම් වෙයි. “අසවල් රජුගේ අසවල් ඇමැතියාගේ අසවල් ධනවතාගේ පුත්‍රයෙමි”යි පියා නිසා පුතුව මානස උපදී. ඒ නිසා සත්වයනට මානස පියා නම් වෙයි. සියලු ජනතාව රජහු අසුරු කරන්නාක් මෙන් සියලු දෘෂ්ටිහු ශාඛිත, උච්ඡද දෘෂ්ටි දෙදෙනා ම අසුරු කෙරෙති. එහෙයින් ඒ දෘෂ්ටි දෙදෙනා කැත් රජුන් දෙදෙනෙක් වැනියහ. ඇස, කන නැහැය, දිව, කය, සිත යන ආධ්‍යාත්මික ආයතන සය හා රූපය, භඩ, ගඳ, රස, පහස, ධම්ම යන බාහිර ආයතන සය ද යන ආයතන දෙලොස පැතිර පවත්නා අඵයෙන් රටක් වැනියහ. ඔවුන් අසුරු කොට පවත්නා නැදිරාගය (=භවයෙහි සතුටු කරන ඇල්ම) රටින් අය නහන අයකැමියකු වැනි ය. වෙයාග්ඝ නම්: ව්‍යාඝ්‍රයන් හැසිරෙන මාභීය යි, එය භය සහිත ය. සැක සහිත ය, යාම් ඊම් කළ නො හැකි ය. විවිකිච්ඡානිවරණය ද ඒ හා සමාන වන බැවින් වෙයාග්ඝ නම් වෙයි. විවිකිච්ඡානිවරණය පස්වනු කොට ඇති බැවින් කාම ච්ඡන්දදී නිවරණ පස වෙයාග්ඝපංචම නම් වේ.

21 - 5.

296 සුප්පඤ්ඤං පඤ්ඤානන්ති සද ගොතමසාවකා, යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිව්චං ඤ්ඤං ගතාසති.

- 297 සුප්පබුද්ධං පබුප්ඤ්ඤානි සද ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං ධම්මගතාසති.
- 298 සුප්පබුද්ධං පබුප්ඤ්ඤානි සද ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං සඤ්ඤාගතාසති.
- 299 සුප්පබුද්ධං පබුප්ඤ්ඤානි සද ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං කායගතාසති.
- 300 සුප්පබුද්ධං පබුප්ඤ්ඤානි සද ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රත්තො ච අභිංසාය රතො මනො.
- 301 සුප්පබුද්ධං පබුප්ඤ්ඤානි සද ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රත්තො ච භාවනාය රතො මනො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දරුසාකටිකයකුගේ පුත්‍රයකු අරභයා වදරණ ලදහ.

රජගහ නුවර වැසි දරුසාකටිකයෙක් ගැලක් රැගෙන භවකීය පුත්‍රයන් සවග දර ගෙහිම පිණිස සොහොනක් ළඟ කැළයකට ගියේ ය. ඔහු දර ගැලක් පුරවා ගෙන ගොන් ගෙහිම පිණිස භවස නුවරට වන් කල්හි නුවර දෙර වසන ලදී. ඒ නිසා ඔහුට පිටතට එන්ට නො හැකි විය. ඔහුගේ පුත්‍රයා තනිව ම රාත්‍රී ගැලයට නිදන කල්හි යක්ෂයෝ දෙදෙනෙක් එහි පැමිණියහ. ඉන් එකෙක් ළමයා කනු පිණිස කකුලෙන් ඇදලී ය. එකෙණෙහි ම හේ ‘නමොබුද්ධස්ස’ යි කී ය. ඒ අසා යක්ෂ තෙම භය වී ඉවත්ව සිට එයට දඩුවම් වශයෙන් බිම්සර රජහුගේ මාලිගාවට ගොස් රජපුරාවන්ට පිළියෙළ කර තිබූ බත් තලිය ගෙනවුත් ඒ ළමයාගේ මවුපියන්ගේ වෙසින් ඔහුට දී එලිවෙන තුරු රැකවල් ගෙන සිට ඒ සියල්ල රන් තලියෙහි ලියා රන්තලිය ගැලෙහි එල්වා ගියේ ය. පසුවද රාජ පුරුපුරුෂයෝ රන්තලිය සොයන්නාහු දර ගැලෙහි රන්තලිය දැක තලියන් සමග ළමයා ගෙන ගොස් රජහට දැක්වූහ. රජහු එහි අකුරු දැක කියවා බලා කාරණය දැන ගෙන සතුටු වී ඔහු සමග බුදුන් කරා පැමිණ ‘සවාමීනි, ආරක්ෂාව පිණිස බුදුරුවන් පමණක් ම සිහි කළ යුතු ද? නැතහොත් තවත් සිහි කළ යුතු දෙයක් ඇද්ද?’ යි විචාළහ. බුදුහු ඒ අසා ‘මහරජ, බුද්ධානුස්සති ආදි කාරණා සයක් සිහි කළ යුතු ය’ යි වදරා මේ ගාථාවන් වදළසේක. ඒ ළදරුවා සිය මවුපිය දෙදෙනා සම සෝවාන් ව පසුව පැවිදි වූ රහත්වූහ.

296 ප:- යෙසං- යම් කෙනකුන්ට; දිවා ච- දවල් ද; රත්තො ච- රැ ද; නිච්චං- නිතොර; බුද්ධගතාසති- බුදුගුණ

අරභයා උපදනා සිතිය (ඇද්ද); ගොතමසාවකා- ඒ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ; සද- හැම කල්හි; සුඡපබුද්ධංපබුඡ්ඤානි- සුව සේ නිද පුබුදිත්.

297 -පෙ-; ධම්මගතාසති- දහම් ගුණය අරභයා උපදනා සිතිය -පෙ-.

298 -පෙ-; සඨසගතාසති- සංඝ ගුණය අරභයා උපදනා සිතිය -පෙ-.

299 -පෙ-; කායගතාසති- කය අරභයා උපදනා සිතිය; -පෙ-.

300 යෙසං- යම් කෙනකුන්ගේ; මනො- සිත; -පෙ-; අභිංසාය- අභිංසාවෙහි; රතො- ඇලුණේ ද; -පෙ-.

301 -පෙ-; භාවනාය- මෙමත්‍රී භාවනාවෙහි; -පෙ-.

භා:- යම් කෙනකුන්ට දිවා රූ දෙක්හි නිතර බුදුගුණ අරමුණු කොට උපන් සිතිය ඇද්ද, ඒ බුද්ධශ්‍රාවකයෝ හැම ද සුව සේ නිද මනා ව පුබුදිත්.

යම් කෙනකුන්ට දිවා රූ දෙක්හි නිතර දහම් ගුණ අරමුණු කොට උපන් සිතිය ඇද්ද, ඒ බුද්ධශ්‍රාවකයෝ හැම ද ම සුව සේ නිද මනා ව පුබුදිත්.

යම් කෙනකුන්ට දිවා රූ දෙක්හි නිතර සංඝ ගුණය අරමුණු කොට උපන් සිතිය ඇද්ද, ඒ බුද්ධශ්‍රාවකයෝ සුව සේ නිද මනාව පුබුදිත්.

යම් කෙනකුන්ට දිවා රූ දෙක්හි නිතර කායගතාසතිය හෙවත් කය අරමුණු කොට උපන් සිතිය ඇද්ද ඒ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ හැමද ම සුව සේ නිද මනා ව පුබුදිත්.

යම් කෙනකුන්ගේ සිත දිවා රූ දෙක්හි අභිංසාවෙහි ඇලුණේ ද, ඒ බුද්ධශ්‍රාවකයෝ සුව සේ නිද මනා ව පුබුදිත්.

යම් කෙනකුන්ගේ සිත දිවා රූ දෙක්හි මෙමත්‍රී භාවනාවෙහි ඇලුණේ ද, ඒ බුද්ධශ්‍රාවකයෝ සුව සේ නිද මනා ව පුබුදිත්.

වි:- බුද්ධගතාසතිය නම්: “ඉතිපිසො භගවා අරභං” යනාදි පාඨයෙන් දක්වෙන සියලු බුදුගුණ නිතර මෙනෙහි කිරීම ය. නැවත නැවත එය ම සිතමින් සිත සමාධියට පැමිණවීම ය. ධම්මගතාසතිය නම්: “සඨාකධාතො භගවතා ධම්මො” යනාදි

පාඨයෙන් දැක්වෙන සියලු නවලොවුතුරා දහම් ගුණ නිතර මෙතෙහි කිරීම ය. එහි ම සිත නැවත නැවත පුරුදු කිරීම ය. සංසගතාසනිය නම්: “සුපටිපන්නො භගවතො සාවකසංඝො” යනාදි පාඨයෙන් දැක්වෙන අර්ථ සංස ගුණ නිතර සිහි කිරීම ය. නැවත නැවත සිත එහි ම පුරුදු කිරීම ය. කායගතාසනිය නම්: කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ආදී වශයෙන් කුණප කොටස් තිස් දෙකකින් යුත් මේ රූපකය “අඤ්ඤාමස්මිං කායෙ කෙසා” යනාදි ද්වන්තිංසාකාර වශයෙන් හෝ නවසිවචීක වශයෙන් හෝ චතුරාකුචවචාන වශයෙන් හෝ නිතර මෙතෙහි කිරීම ය. අභිංසාව නම්: දුක් විදින සත්‍යයන් දැක ලෙහි භට ගන්න කරුණාව ය. “සො කරුණා සභගතෙන වෙනසා එකං දිසං ඵරිඤ්ඤා විහරති” යනාදි වශයෙන් කරුණා භාවනාවෙහි යෙදී නොයෙක් දුක් විදින සත්‍යයන් දැක “මේ සත්‍යයෝ මේ දුකින් මිදෙත් වා!” යි නිතර සිතීම ය. මෙමත්‍රී භාවනාව නම්: “සබ්බෙ සත්තා අවෙරා හොන්තු අවාපජ්ඣා” යනාදි වශයෙන් සියලු සත්‍යයෝ නිදුක් වෙත් වා! නිරෝගී වෙත් වා! සුච්ඡන් වෙත් වා! යි නැවත නැවත මෙතෙහි කිරීම ය. විශෙෂයෙන් ම සාධක අවංක සිතීන් අන්‍යයන්ට සෙත් කිරීම ය. මෙමත්‍රීය වැඩිමෙන් ද්වේෂය ද නැති වී සිත වහා සමාධියට පැමිණේ. මුහුණේ පැහැය-බැබළීම-ඇති වේ. සියලු දෙනාට ප්‍රිය කෙනෙක් ද දෙවියන් විසින් ආදරයෙන් ආරක්ෂා කරනු ලබන්නෙක් ද වේ.

21 - 6.

302 දුප්පබ්බජ්ජං දුරහිරමං දුරාවාසා සරා දුබ්බා,
 දුක්ඛොසමානසංවාසො දුක්ඛානුපතිනද්ධගු,
 තස්මා න වද්ධගු සියා දුක්ඛානුපතිතො සියා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් මහා වනයෙහිදී එක් වජ්ජිපුත්තක හික්ෂුවක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

විසාලා මහනුවර එක් රාජ කුමාරයෙක් රජ සැපත හැර පැවිදි විය. එක් දවසක් විශාලා නුවර කාර්තික උත්සවය ඉතා විසිතුරු ලෙස පවත්වන කල්හි ඒ හි ක්ෂුවත් ළඟ වනයෙක භාවනා කරමින් සිටියේ ය. උන්වහන්සේත් ඒ මනහර උත්සවශ්‍රීය දැක රජ සිරි මතක් වී සස්තෙහි උකටලී වූහ. ඒ වනයෙහි වසන දේවතාවෙක් ඒ දැන ගාථාවක් කියා ඒ තෙරුන් සංවේග කර විය. තෙරහු ඒ අසා බුදුන් කරා එළඹ එපවත් සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා ගිහි කම් කටුල්ලෙහි දුක් හඟවනු පිණිස මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ හික්ෂු තෙම රහත් විය.

302 ප:- දුප්පබ්බඵප්පං- පැවිද්ද දුෂ්කරයි; දුරහිරමං- (එහි) සිත් ඇලවීම දුෂ්කරයි; සරා- ගෘහයෝ; දුරාවාසා- දුක් වූ වාස ඇත්තාහ. දුබා- දුක්භ. අසමානසංවාසො- අසමානයන් හා එක්ව විසීම; දුක්ඛො- දුක ය. අද්ධගු- සසර නමැති අදන් මහට පිළිපන්නෝ; දුක්ඛ + අනුපනිතා- දුකින් ලුහුබදිනා ලදහ. තස්මා- එහෙයින්; අද්ධගු- (සසර නමැති) අදන් මහට පැමිණියෙක්; නව- සියා- නො වන්නේ ය. දුක්ඛ + අනුපනිතො- දුකින් ලුහුබදිනා ලද්දෙක්; න ව සියා- නො වන්නේ ය.

භා:- පැවිද්ද දුෂ්කර ය. එහි සිත් ඇලවීමත් අනිගයිත් දුෂ්කර ය. (පිඩු සිභීමෙන් දිවි පවත්වමින් ධම්මානුධම් පිළිවෙත් පිරිය යුතු හෙයිනි.) ගිහි ගෙයි වාසයත් දුක් සහිත ය. (හිල් කළයක් මෙන් නො පිරවිය හැකි කටයුතු ඇති බැවිනි.) අසමාන අදහස් ඇත්තන් හා එක්ව විසීමත් දුක් ය. සංසාරයත් ඉතා දිග හෙයින් දුක් සහිත ය. සසර නමැති අදන් මහට පිළිපන්නෝ දුකින් ලුහු බදනා ලදහ. එහෙයින් සසර නමැති දික් මහට පිළිපන්නකු නො විය යුතු ය. දුකින් ලුහුබදනා ලද්දකුත් නො විය යුතු ය.

21 - 7.

303 සද්ධො සිලෙන සම්පන්නො යසො භොගසමප්පිනො, යං යං පදෙසං හජති තස්ස තස්සෙව සුඡිනො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදි චිත්ත නම් සිටාණන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

මවිජ්ජාසණ්ඩ නුවර චිත්ත නම් සැදුහැවත් සිටාණ කෙනෙක් වෙසෙති. හෙතෙම සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේගෙන් බණ අසා අනාගාමී වූවෙකි. හේ එක් දිනක් බුදුන් දැකීම පිණිස පන්සියයක් ගැල් ගෙන ගමනට නික්මීණ. උන් හා කැට්ට තුන් දහසක් දෙනාත් ගියහ. සිටාණන් සැවැත් නුවරට යන නියාව දන් දෙවියෝ අතර මහදී සිටාණන් ඇතුළු ඒ සියලු දෙනාටත් දිව්‍ය ආහාර පානවලින් සංග්‍රහ කළහ. ඔහු සැවැත් නුවරට ගොස් බුදුන්ගේ සිරිපා වදින වේලෙහි පස් වනක් මලින් දණක් පමණ විශාල මල් වැස්සෙක් වැස්සේ ය. හේ විහාරයෙහි මසක් පමණ නැවති සිට බුදුපාමොක් සහනට මහ දන් දින. එයත් දෙවි මිනිසුන් පඬුරු වශයෙන් ගෙනා දෙයින් ම සම්පාදනය විය. ගැල් පන්සියයක් පුරවා ගෙනා දනොපකරණවලින් වියදම් වූ

දෙයෙක් නැත. සිටාණොත් ඒවා විහාරයෙහි තැන්පත් කොට යන්ට නික්මුණාහ. දෙවියෝ ඒ හිස් ගැල් පත් සියය ම සත් රුවනින් පුරවා ලූ ය. අනඳ තෙරහු ඒ සිදු වූ අසිරිමත් දේ ගැන බුදුන් අතින් විවාළහ. බුදුහු “අනඳය, චිත්ත සිටාණන් පෙර කසුප් බුදුන් දවස දනක් දී කළ ප්‍රාථිනා බලයෙන් එසේ සිදු වූයේ ය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදලසේක.

303 ප:- සද්ධො- සැදුහැකි; සිලෙන- ශීලයෙන්; සම්පත්තො- යුක්ත වූ; යසොභොගසමප්පිතො- යසසින් හා භෝගයෙන් යුක්ත වූ තැනැත්තෝ; යං යං පදෙසං- යම් යම් ප්‍රදේශයක්; හප්ති- සෙවුණේ ද; තසු තසු + එව-ඒ ඒ තන්හි ම; පූජිතො- පුදන ලද්දේ වෙයි.

හා:- සැදුහැවත්, සිල්වත්, කීර්තිමත් මහා භෝග සම්පත් ඇති පුද්ගලයා යම් යම් පෙදෙසකට පැමිණියේ නම් ඒ හැම තැනදී ම දෙවි මිනිසුන් නොයෙක් පඬුරු එළවමින් පුදනු ලැබේ.

වි:- ශ්‍රද්ධාව නම්: බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ යන තෙරුවන් කෙරෙහි පැහැදීම ය, කම්ඵල ඇදහීම ය. මෙය සිතෙහි පැහැදීම ඇති කරන ශෝභන චෛත්සිකයෙකි. මේ ශ්‍රද්ධා චෛත්සිකය කාමාවචරාදී ලෝකික කුසල සිතෙහි යෙදෙන විට ලෝකික ය, ලෝකෝත්තර කුශල සිතෙහි යෙදෙන විට ලෝකෝත්තර ය. ලෝකික ශ්‍රද්ධාව චල ය, විචිත් විට වෙනස් වන සුලු ය. ලෝකෝත්තර ශ්‍රද්ධාව සෙල් පව්වක් මෙන් නිසල ය, කිසි කලෙකත් නො වෙනස් වන සුලු ය. රන් රිදී මුතු මැණික් ආදී උපභෝග පරිභෝග වස්තු ලැබීම සැප විදීමට හේතුවන්නාක් මෙන් මේ ලෝකික ලෝකෝත්තර ශ්‍රද්ධාවන් දෙවි සැප, මිනිස්සැප, නිවන්සැප යන තුන් සැපය ම ලබා දීමට සමත් වේ. භොග නම්: රන්, රිදී, ධන ධාන්‍යාදිය හා ශ්‍රද්ධා, ශීල, හිරි, ඔතප්, ග්‍රැත, ත්‍යාග, ප්‍රඥ යන සත් වැදෑරුම් ආර්ය ධනය යි.

21 - 8.

304 දුරෙ සන්තො පකාසෙන්ති හිමවන්තොව පබ්බතො,
අසන්තෙසු න දිස්සන්ති රත්තිබ්බත්තා යථා සරා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී වූළ ශුභද්‍රාව අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි අතේ පිඩු සිටුහුගේ දියණියන් අතුරෙන් වූ ශ්‍රී ලංකාවේ සෝවාන් පලයට පැමිණි තැනැත්තියකි. සිටාණෝ ඇය උග්ගනුවර සිටුහුගේ පුත්‍රයාට සරණ පාවා දුන්හ. එය මිසදුටු කුලයෙකි. එක් දවසක් ඔහු බුදු ගුණ කියා මධිලණුවන් හා නැන්දණියන් පහදවා ගෙන දැසමන් මල් අට මිටක් අහසට දමා බුදුන්ට දනකට ආරාධනා කළා ය. ඒ මල් සාරසිය අසු ගව්වක් අහසින් ගොස් දෙවුරම් වෙහෙර බණ වදරණ බුදුන් මුදුනෙහි වියනක් ව සිටියේ ය. බුදුහු ඒ දැක ආරාධනාව ඉවසා එහි වැඩිසේක. උග්ග සිටාණෝත් බුදුපාමොක් පන්සියයක් සහනට මහ දන් දුන්හ. බුදුහු අනුමෙවෙහි බණ දෙසූසේක. ඒ බණ අසා උග්ග සිටාණන් ඇතුළු සුවාසූ දහසක් දෙනා නිවන් දුටහ. වූ ශ්‍රී ලංකාවගේ ආරාධනාව නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

304 ප:- සන්තො- සන්පුරුෂයෝ; දුරෙ- දුර සිටියාහු ද;
හිමවන්තො පබ්බතො ඉව- හිමාල පථිතය මෙන්; පකාසෙන්ති-
ප්‍රකට වෙති; එසු- මේ ලෝකයෙහි; අසන්තො- අසන්
පුරුෂයෝ; රත්තිබ්බිතා- රාත්‍රියෙහි විදින ලද; සරා යථා- ශරයක්
මෙන්; න දිස්සන්ති- නො පැනෙත්.

හා:- සන් පුරුෂයෝ කොතරම් දුර සිටියන් හිමාලය පථිතය මෙන් ප්‍රකටව පෙනෙත්. අසන් පුරුෂයෝ බුදුන්ගේ දකුණු දණ මඬල ලහ සිටියන් ගනඳුරෙහි විදපු ර්තලයක් මෙන් නො පෙනෙත්.

21 - 9.

305 එකාසනං එකසෙය්‍යං එකො වරමනඤ්ඤො,
එකො දමයමන්තානං වනන්තෙ රම්මො සියා.
පක්ඛණ්ණක වග්ගො එකවිසතිමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක් තෙර නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර දෙවුරම් වෙහෙර බුදුරදුන් වැඩ වසන සමයෙහි එක් තෙර කෙනෙක් විවේක වාසයෙහි ඇලී තනිව ම හිඳිති. තනිව ම සක්මන් කරති. තනිව ම සිටිති. හික්කුහු ඒ දැක අසා උන්වහන්සේ එකලාව වසන බව බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා තුන් වරක් සාධුකාර දී ‘‘මහණෙනි, ගණසංගණිකාවෙන් දුරුව විවේක වාසයෙහි විසීම උතුම් ගුණයෙකැ’’යි වදරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළුසේක.

305 ප:- එකො- හුදකලාව; අත්තනං දමයං- ආත්මය දමනය කරන තැනැත්තේ; එක + ආසනං- තනිව හිඳිම ද; එකසෙයාං- තනිව ශයනය ද (සෙවුණේ ය); අතර්ධිතො- නො මැළිව; එකෙ- හුදකලාව; වරං- හැසිරෙමින්; වනන්තෙ- වනයෙහි; රමිතො- ඇලුණෙක්; සියා- වන්නේ ය.

භා:- හුදකලාව ආත්මය දමනය කරන පුද්ගලයා තනිව ම හිඳිය යුතු ය. තනිව ම සයනය කළ යුතු ය. තනිව ම හැසිරෙමින් නො මැළිව ගැඹුරු වල්හි සිත් අලවා විසිය යුතු ය. තනිව ම වැස මුත් ආකීර්ණ විභාරිවැ ආත්මය දමනය කරන්ට නො පිළිවන් හෙයිනි.

එක් විසි වන ප්‍රකීර්ණ වගීය නිමි.

306 අභ්‍යවාදී නිරයං උපෙනි
යො වාපි කත්වා න කරොමිතිවාහ,
උහොපි තෙ පෙච්ච සමාහවන්ති,
නිහිනකම්මා මනුජා පරසු.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සුඤ්චි නම් පරිව්‍රාජිකාව අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සුඤ්චි නම් පරිව්‍රාජිකාවක් වූවා ය. ඕ තොමෝ මනා රූ ඇත්තී ය, දුටුවන් පහදවන්නී ය. ඕ තොමෝ තීර්ථකයන්ගේ බසින් බුදුන් වහන්සේට අයස ඇති කරනු පිණිස සවස අඳුරු වැටෙන වේලෙහි දෙවුරම් වෙහෙර බලා යෙයි. මිනිසුන් ඇය දක “කොයි යවුද?”යි විවාළ කල්හි “මහණ ගොයුම් කරා යෙමි”යි කියා තීර්ථකයන් හිඳිනා තැනෙක ලැග උදසන ම විහාර මහින් එයි. මිනිසුන් දුටු විට මහණ ගොයුම් හා එක ගඳකිළියෙහි වැස එන බව කියයි. මෙසේ කීප දවසක් ගිය විට තීර්ථකයෝ ම ඇ මරවා බුදු රදුන්ගේ ගඳකිළිය ළඟ මල් කසළ අස්සේ සභවාපිහ. නැවත ඔවුහු සුඤ්චින් නැති බැව් කොසොල් රජහට දැන්වූහ. රජ තෙම “ඇ සොයව” යි තීර්ථකයන්ට ම කී ය. තීර්ථකයෝ දෙවුරම් වෙහෙරට ගොස් මල් කසළ අස්සේ තිබූ ඇගේ මළ සිරුර ඇදෙක ලා ගෙන නුවරට ගෙන ගොස් “මහණ ගොයුම්ගේ සච්චෝ තමන්ගේ බුදුන් කළ වරද සභවනු පිණිස සුන්දරින් මරවා මල් කසළ අස්සේ සභවාපිහ” යි නුගුණ කියන්ට වන්හ. ඒ අසා බොහෝ මිනිස්සු හිඤ්ඤන්ට නින්ද කරන්ට පටන් ගත්හ. පසුව තීර්ථකයන් විසින් අත්ලස් දී මැරූ බව හෙළි විය. තීර්ථකයෝ ද දරුණු බන්ධනාදියට පැමිණියහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට ගෙන මේ ගාථාව වදළසේක.

309 ප:- අභ්‍යවාදී- බොරු කියන පුද්ගල තෙම; නිරයං- නරකයට; උපෙනි- පැමිණෙයි. අපි- නැවත; යො ච- යමෙක් වනාහි; කත්වා- (පවිකම්) කොට; න කරොමි + ඉති ච- නො කෙළෙමි යි; ආහ- කියා නම් (හෙතෙමේ ද නරකයට යේ); නිහිනකම්මා- ලාමක ක්‍රියා ඇති; තෙ උහො + අපි මනුජා- ඒ මිනිස්සු දෙදෙන ම; පෙච්ච- මෙයින් සැව; පරසු- පරලොවදී; සමාහවන්ති- සමවෙත්.

හා:- අනුන්ට නින්ද කරනු පිණිස ඔවුන් නො කී නො කළ දෙය “කිහ, කළහ”යි බොරු දෙස් නගන්නා අපායට යයි. යම්

පවක් කොට “නො කළෙමි”යි කියන්නාත් අපායට යයි. නිහින (=පහත්) ක්‍රියා ඇති ඒ මිනිස්සු දෙදෙන ම පරලොවට ගොස් එහිදී ගති වශයෙන් සමාන වෙත්.

වි:- අභූතවාදී නම්: බොරු කියන්නා ය. අනුන්ගේ වැරද්දක් නො දැක නො අසා නින්දා කරනු පිණිස ඔවුන් නො කී නො කළ දෙය කීහ, කළහ’යි බොරු කියන පුද්ගලයාත් යම්කිසි පාප කම්යක් කොට මම එය නො කෙළෙමි’යි බොරු කියන පුද්ගලයාත් අභූතවාදීහු නම් වෙති. මේ දෙන්නා මරණින් මතු නරකයෙහි උපදිති. ඔවුන් නරකයෙහි ඉපදීමෙන් ගති වශයෙන් සමාන වුව ද විපාක වින්ද යුතු කාල වශයෙන් සමාන නො වෙත්. උන්ගෙන් බොරු කීමෙන් බොහෝ පවිකළ තැනැත්තා දීඝි කාලයක් නරකයෙහි දුක්විදී. බොරු කීමෙන් සාලප වූ පවි කළ තැනැත්තා සාලප කාලයක් නරකයෙහි දුක්විදී. මේ ඔවුන්ගේ වෙනසයි.

22 - 2.

307 කාසාවකණ්ඨා බහවො පාපධම්මා අසඤ්ඤතා, පාපා පාපෙහි කම්මෙහි නිරයං නෙ උපපජ්ජරෙ.

නි:- රජගහ නුවර වෙළුම්නාරාමයෙහි බුදුරදුන් වැඩ වසන සමයෙහි එක් දවසක් මුගලන් රහතන් වහන්සේ ගිජුකුළු පව්වෙහිදී ගිනි ගෙන දිලිසෙන තුන් සිවුරු පාත්‍රා ඇති හික්කු ලෙසින් හා හික්කුණි ලෙසින් ද සාමණෙර ලෙසින් හා සාමණේරී ලෙසින් ද සිටි ඇටසැකිලි රැසක් වැනි ප්‍රේතයන් සමූහයක් දැක බුදුන් වෙත පැමිණ එය ප්‍රකාශ කළහ. බුදුහු ඒ අසා “ඔවුහු පෙර කසුප් බුදුන් දවස මහණ ව දුස්සීලකම් කොට අපායෙහි පැසී දූන් ප්‍රේතව ඉපිද දුක් විදින්නාහු ය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

307 ප:- කාසාවකණ්ඨා- ගෙලෙහි කහ කඩ ඇති; පාප ධම්මා- ලාමක සවභාව ඇති; අසඤ්ඤතා- සංයම නැති පුද්ගලයෝ; බහවො- බොහෝ වෙත්. නෙ පාපා- ඒ පව්වෝ; පාපෙහි කම්මෙහි- සාමකීය පාප කම්මයෙන්; නිරයං- නරකයට; උපපජ්ජරෙ- (ඉපදීම් වශයෙන්) පැමිණෙත්.

හා:- කසාවතීන් වෙළු ගෙළ ඇති ගෙවත් දසරුවෙහි ලූ කහ කඩක් ඇති පව්වු ගති ඇති සීලසංයමයක් නැති පුද්ගලයෝ බොහෝ ය. ඒ පාපිහු තමන් කළ පාපකම් නිසා අපායෙහි උපදිත්.

308 සෙයොසා අයොගුළො භුත්තො තත්තො අග්ගිසිඛුපමො,
යං චෙ භුඤ්ජෙය්‍යා දුස්සිලො රට්ඨපිණ්ඩං අසඤ්ඤතො.

නි:- විශාලා නුවර මහා වනයෙහි බුදුරදුන් වැඩ වසන සමයෙහි වග්ගුමුදු නම් හෝ තෙර වසන භික්ෂුහු බඩ නිසා තමන් තුළ නැති ලොවුතුරා ගුණ ගිහිනට කියා ඇවිද්දහ. භික්ෂුහු එපුවත බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඔවුන් ගෙන්වා විචාරා ‘එසේ ය’යි කී කල්හි ඔවුන්ට නින්දා කොට දහම් දෙසනසේක් මේ ශාථාව වදළසේක.

308 ප:- අසඤ්ඤතො- සංයම නැති; දුස්සිලො- දුස්සිල තෙම; රට්ඨපිණ්ඩං- රට වැසියා දුන් අහර; යං- යම් භෙයකින්; චෙ- ඉදින්; භුඤ්ජෙය්‍යා- වළඳන්නේ ද (එයට වඩා); රත්තො- රත් වූ; අග්ගිසිඛා + උපමො- ගිනි සිළක් වැනි වූ; අයොගුළො- ලොහො ගුළියක්; භුත්තො- වළඳනා ලද්දේ; සෙයොසා- උතුම්.

හා- කායවාක් සංයම නැති දුස්සිලයා ‘මමන් ග්‍රමණයෙම්’යි ප්‍රතිඤා කොට රට වැසියා විසින් සැදූහැයෙන් දෙන ආහාරය වළඳනවාට වඩා රත් වූ ගිනි සිඵවක් වැනි ලොහො ගුළියක් ගිලීම ඉතා යහපත.

309 චත්තාරි ධානානි නරො පමත්තො,
ආපජ්ජති පරදරුපසෙවී,
අපුඤ්ඤලාභං න නිකාමසෙය්‍යං,
නින්දං තතියං නිරයං චතුක්ඛං.

310 අපුඤ්ඤලාභො ච ගතී ච පාපිකා,
භීතස්ස භීතාය රතී ච ථොකිකා,
රාජා ච දණ්ඩං ගරුකං පණෙනි,
තස්මා නරො පරදරං න සෙවෙ.

නි:- මේ ශාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී බෙම නම් සිටු පුත්‍රයා අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර බෙම නම් සිටු පුත්‍රයෙක් විය. හේ අනේපිඬු සිටුහුගේ බැනණුවෝ ය. හේ ඉතා රුමක් ය; දුටුවන් පහදවන සුළු ය. බොහෝ ස්ත්‍රීහු ඔහු දැක රාගයෙන් මත් වෙති. හේත් ස්ත්‍රීන්

තමාට නැමෙන හෙයින් පරදර කම්යෙහි ඇලී වෙසෙයි. එක් දවසක් මිනිස්සු ඔහු අල්වා ගෙන කොසොල් රජහට දැක්වූහ. රජ තෙම අනෝපිඬු සිටාණන් කෙරෙහි ගෞරවයෙන් ඔහු නිදහස් කර හැරියේ ය. දෙවන වරක් ඔහු පරදර කම්ය කොට අසු විය. රජ තෙම දෙවන වරක් ඔහු නිදහස් කර හැරියේ ය. අනෝපිඬු සිටාණෝ ද එපවත් අසා ඔහු කැඳවා ගෙන බුදුන් සමීපයට ගොස් ඒ සියලු පවත් සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා පරදර කම්යෙහි දෙස් දක්වා මේ ගාථාව වදළසේක. සිටු පුත්‍ර තෙම බණ අසා සෝවාන් විය.

309 ප:- පරදර + උපසෙවි- පරස්ත්‍රීන් සේවනය කරන්නා වූ; පමත්තො- ප්‍රමාද වූ; නරො- මනුෂ්‍ය තෙම; අපුඤ්ඤලාභං- අකුසල් ලැබීම ද; න නිකාමසෙය්‍යං- කැමති සේ නිදි නො ලැබීම ද; තතියං- තුන් වැනි වූ; නින්දං- නින්දාව ද; චතුසං- සතර වැනි වූ; නිරයං- නරකය ද (යන); චත්තාරි යානානි- මේ දුක් කරුණු සතරට; ආපජ්ජති- පැමිණේ.

310 අපුඤ්ඤලාභො ව- අකුසල් ලැබීම ද; පාපිකා ච ගති- ලාමක ගතිය ද; (සිදු වේ.) භීතස්ස- බියපත් වූවහුගේ; භීතාය- බියපත් ස්ත්‍රිය සමග; රති ව- කාම රතිය ද; ථොකිකා- සාල්ප වන්නී ය. රාජා ව- රජු ද; ගරුකං දණ්ඩං- බර දඬුවම්; පණෙති- පනවයි. කස්මා- එහෙයින්; නරො- මිනිස් තෙම; පරදරං- පර අඹුවන්; න සෙවෙ- නො සෙවුණේ ය.

භා:- පරස්ත්‍රීන් සේවනය කරන්නා වූ ප්‍රමාද ශීලී පුද්ගල තෙම අකුසල් රැස් කර ගැනීම ය, කැමැති සේ නිදි නො ලැබීම ය, තෙවැනිවැ මෙලොව නින්දාව ය, සතර වැනිවැ පරලොව අපායට යාම ය යන දුක් කරුණු සතරකට පැමිණෙයි.

පරස්ත්‍රී සේවනයෙන් අකුසල් සිදු වේ. එයින් අපායෙහි ඉපදීම ද වේ. “කසිවෙක් දකිති”යි බිය පත් ස්ත්‍රිය සමග බිය පත් පුරුෂයාගේ කාමරතිය ද සුළු ය. රජහුත් ඔහුට බර දඬුවම් පනවති. එහෙයින් මිනිසා විසින් පරස්ත්‍රීන් සේවනය නො කළ යුතු ය.

22 - 5.

311 කුසො යථා දුග්ගහිතො භසුමෙවානුකන්තති,
සාමඤ්ඤං දුප්පරාමට්ඨං නිරයායුපකඩ්ඪති.

312 යං කිංචි සිලිලං කම්මං සංකිලිට්ඨං ව යං වතං,
සඩ්ධකස්සරං බ්‍රහ්මවරියං න තං හොති මහජ්ජලං.

**313 කසිරා වෙ කසිරාඵෙතං දළ්භමෙතං පරක්කමෙ,
සිටිලො හි පරිබ්බාපො හියොයා ආකිරතෙ රජං.**

නි:- සැවැත් නුවර දෙවුරම් වෙහෙර බුදුරදුන් වැඩ වසන සමයෙහි එක් භික්‍ෂු නමක් නො දන තණ පතක් කඩා පසුව සැක ඇති ව එක් නමක් කරා එළඹී ඒ ගැන විචාලේ ය. ඒ භික්‍ෂු තෙම “තණ පත් කැඩීම සුලු වරදෙකැ”යි කියා දැනින් තණ දෙමිටක් කැඩී ය. භික්‍ෂුහු එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා ඒ භික්‍ෂු නමට නිගා කොට බණ වදරනසේක් මේ ගාථාවන් වදළසේක. ඒ භික්‍ෂු තෙමේ ද සංවරයෙහි පිහිටා පසුව විදසුන් වඩා රහත් විය.

311 ප:- යථා-යම් සේ; කුසො-කුස තණ පත; දුග්ගහිතො-වරදවා ගන්නා ලද්දේ; හත්ථං + එව- අතම; අනුකන්තති-කපා ද (එසේ ම); දුජ්ජරාමචයං-වරදවා ගන්නා ලද; සාමඤ්ඤං-මහණ-දම; නිරයාය-නරකයට; උපකඩ්ඪති- අදී.

312 සිටිලං-ලිහිල් කොට කරන ලද; යං කිංචි කම්මං- යම් කිසි (කුශල) කම්මයක් ඇද්ද; සංකිලිචයං-කිලිවි වූ; යං වනං ව-යම් වෘතයෙක් ඇද්ද; සංකස්සරං- සැකයෙන් හැසිරිය යුතු වූ; බ්‍රහ්ම-වරියං-බ්‍රහ්මචරියාවක් ඇද්ද; තං-ඒ සියල්ල; මහජ්ඵලං න හොති-මහත් ඵල නො වේ.

313 වෙ- ඉදින්; කසිරා- (කුශල කම්මයක්) කරන්නේ නම්; කසිරාඵ-කරන්නේ ය. එතං- මේ (කුශල කම්මය); දළ්භං- තර-කොට; පරක්කමෙ- කරන්නේ ය. හි- යම් හෙයකින්; සිටිලො-ලිහිල් බවට ගිය; පරිබ්බාපො- මහණදම; හියොයා- බොහෝ සේ; රජං- (රාගාදී) රජස; ආකිරතෙ- වගුරුවා ද (එහෙයිනි.)

හා:- වරදවා හෙවත් නො පිටට අල්ලා ගන්නා ලද කුස තණ පත එය ගත්හුගේ අත ම කපන්නාක් මෙන් වරදවා ගන්නා ලද මහණකම ද ඒ පුද්ගලයා නරකයට අදී.

පසු බැස බැස ලිහිල් කොට කරන ලද කුසලයන්, කිලිටි වූ ශීල වෘතයන්, සැකයෙන් හැසිරිය යුතු බ්‍රහ්මචරියාවන් හෙවත් මහණ දමත් මහත් ඵල නො වේ.

යම් කුශල කම්මයක් කරතොත් එය මනා කොට ම කළ යුතු ය; දැඩි උත්සාහයෙන් ම කළ යුතු ය. කුමක් නිසාද? ලිහිල් බවට (=බණ්ඩ පීළාදී බවට) පත් මහණදම වඩ වඩාත් රාගාදී රජස් ඔහුගේ චිත්ත සන්නානසෙය්‍රි වගුරුවන හෙයිනි.

22 - 6.

314 අකතං දුක්කතං සෙය්‍යො පච්ඡා තපති දුක්කතං,
කතං ච සුකතං සෙය්‍යො යං කන්වා නානුතප්පති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ඊෂ්ඨාශීලී සත්‍රියක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි මිනිසෙක් තමන්ගේ ගෙයි සිටින කෙල්ලක හා බැඳී වෙසෙයි. ඔහුගේ බිරිඳ ඒ ගැන ඒ කෙල්ල කෙරෙහි ඊෂ්ඨාවෙන් තැවෙන්නී ය. එක් දවසක් ඔ ඒ කෙල්ල බැඳ කන් නාසා කපා එක් කාමරයෙක දමා දොර වසා තමන් කළ නො කටයුත්ත සහවනු පිණිස සැමියන් සමග විහාරයට ගොස් බණ අසමින් සිටියා ය. ඒ කෙල්ලගේ නෑ කෙනෙක් එය දැන එහි අවුත් දොරහැර ඇ මුදුපිහ. ඔ තොමෝත් එකෙණෙහිම විහාරයට ගොස් පිරිස් මැද සිට තමාට කළ ගැහැට බුදුන් වහන්සේට දැන්වූහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ අඹු සැමි දෙදෙනා ද සෝවාන් වූහ. ඒ කෙල්ල ද දස් බවෙන් නිදහස් වූවා ය.

314 ප:- දුක්කතං- අකුශලය; අකතං- නො කරන ලද්දේ; සෙය්‍යො- උතුම්. දුක්කතං- අකුශලය; පච්ඡා-පසුව; තප්පති- තැවෙයි. යං-යමක්; කන්වා-කොට; න+අනුතප්පති- නො තැවේ ද; සුකතං- (එසේ වූ) කුශල කමීය; කතං ච- කරන ලද්දේ; සෙය්‍යො- උතුම්.

හා:- අකුසල් නො කළ මැනවි. අකුසලය සිහි කළ හැම විට ම පසුතැවිලි ඇති කරන හෙයිනි. යමක් කොට පසුව නැවත නැවත නො තැවේ නම් එසේ වූ කුශලය ම කිරීම ඉතා උතුම් ය.

22 - 7.

315 නගරං යථා පච්චන්තං ඉත්තං සන්තර්ධාහිරං,
එවං ගොපෙඨ අත්තානං බණො වෙ මා උපච්චගා,
බණානිතා හි සොචන්ති නිරයමිහි සමප්පිතා.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ආගන්තුක හික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි බොහෝ හික්ෂුන් වහන්සේ පසළු රටක වස් වැස පළමු මාසය සුව සේ වීසුහ. දෙවන මස සොරැන් ගම් පැහැර වසුව රැගෙන ගිය නිසා මිනිසුන්ට සිත් සේ හික්ෂුන්ට උපසාන කරන්ට නො හැකි විය. ඒ නිසා උන්වහන්සේලාත් ඒ වස් කාලය දුක සේ ගෙවා බුදුන් කරා ගොස් ඒ සියලු පවත් දන්වූහ. බුදුහු ඒ අසා බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක. ඒ හික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

315 ප:- පව්වන්තං ප්‍රත්‍යන්තයෙහි වූ; සන්තරධාහිරං- ඇතුළත පිටත; ගුත්තං-රක්තා ලද; නගරං නුවරෙක්; යථා- යම් සේ ද; එවං- එපරිද්දෙන්; අත්තානං- ආත්මය; ගොපෙථ- රකිවු. හි- යම් භයකින්; බණ+අතීතා-කෂණය ඉක්මුණාහු; නිරයමිහි-නරකයෙහි; සමප්පිතා- උපන්තාහු; සොවන්ති-ශෝක කෙරෙද්ද; (එහෙයින්); බණො-කෂණය; චෙ- ඒකාන්තයෙන්; මා උපව්වගා-නහමක් ඉක්මේ වා!

හා:- සොර සතුරන් නො වැද්ද හැකි සේ ඇතුළතිනුත්, පිටතිනුත් රැකවරණය කළ ප්‍රත්‍යන්ත නගරයක් මෙන් තමාගේ සිත රැක ගත යුතු ය. මේ දුර්ලභ වූ බුද්ධෝත්පාදකාල නමැති උතුම් මොහොත ඉක්ම වන්නෝ අපායට වැටී ශෝක කරත්. එහෙයින් තොප ලත් මේ උතුම් මොහොත ඒකාන්තයෙන් ඉක්ම නො යේ වා!

22-8.

316 අලප්පිතායෙ ලප්පන්ති ලප්පිතායෙ න ලප්පරෙ,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදනා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

317 අභයෙ ච භයදස්සිනො භයෙ වාභයදස්සිනො,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදනා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී නිගණ්ඨයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් හික්ෂුහු පෙකනියෙන් උඩ කය වසා ගෙන ඇවිදින නුවටුන් දක “ඇවැත්නි, වස්ත්‍ර නැතිව හැසිරෙන අවේලකයන්ට වඩා මොවුන්ට යම්තම් ලප්ඡාවක් ඇතැයි සිතමිහ” යි කීහ. නුවටෝ ද ඒ අසා “අපි ලප්ඡාව නිසා අර්ධච්ඡා-දකව ඇවිදිනමෝ නො වමිහ. වැලි, පස්, බුලි ආදියෙහිත් ජීවිතය ඇත. එහෙයින් ඔවුන් අපගේ හික්ෂාභාජනවල වැටීම

වළක්වනු පිණිස මෙසේ කරමිහ" යි කීහ. හික්ෂුහු ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාවන් වදළසේක. බොහෝ නුවටෝ ඒ අසා කලකිරී පැවිදි වූහ.

316 ප:- අලප්ථිතායෙ-ලප්ථා නො කටයුත්තෙහි; ලප්ථන්-කි-ලප්ථිත වෙද්ද; ලප්ථිතායෙ-ලප්ථා කටයුත්තෙහි; නලප්ථරෙ-ලප්ථිත නො වෙද්ද; මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා-(මෙසේ) මිසදිටු ගැන්-මෙන්; සත්තා- සත්තයෝ; දුග්ගතිං- දුග්ගතියට, ගවචන්ති -යෙන්.

317 අභයෙ- බිය නො ගත යුත්තෙහි, භයදස්සිනො ව-බිය දක්නා සුලු වූ ද; භයෙ-බිය ගත යුත්තෙහි ; අභයදස්සිනොව-බිය නො දක්නා සුලු වූ ද; -පෙ-

භා:- ඇතැම් සත්තයෝ ලප්ථා නො කටයුත්තෙහි ලප්ථිත වැ ලප්ථා කටයුත්තෙහි ලප්ථිත නො වී ඒ මිසදිටු ගැනීමෙන් අපායට යෙත්.

ඇතැම් සත්තයෝ බිය නො ගත යුත්තට බිය වී, බිය ගත යුත්තට බිය නො වී ඒ මිසදිටු ගැන්මෙන් අපායට යෙත්.

වි:- “ලප්ථා භය විය යුතු තැන් ගැන විපරිත ලබයි ගෙන වසන ඇතැම් තීව්‍ර ක කෙනෙක් වැලි, පස්, ධූලි ආදියෙහින් ජීවිතය ඇත. එහෙයින් ඔවුහු ප්‍රාණිහුය, ඔවුන් අපගේ හික්ෂාභාජනයෙහි වැටුණොත් අප “සියුම් ප්‍රාණින් දිවි නැසුවා නම් වෙති” යි සිතා හික්ෂාභාජන වසා ඇවිදිති. නුමුත් එය පාපයක් වශයෙන් සලකා ලප්ථාවීමට හෝ භයවීමට තැනෙක් නො වෙයි. මෙය ලප්ථා නො විය යුතු තැන ලප්ථා වීම ය. බිය නො විය යුතු තැන බිය වීම ය. තවත් සමහර කෙනෙක් “ලප්ථාසාන්තය වැසීම නම් තපස් බිඳීමට කාරණයෙක” යි සිතා එය පාපයක් වශයෙන් සලකා රහසහ නො වසා ඇවිදිති. රහසහ වැසීම තපස් බිඳීමට වත්, පාපයක් වශයෙන් ලප්ථා වීමට හෝ බියවීමට වත් තැනෙක් නො වෙයි. එය නො වැසීම නම් ලප්ථාවට තැනෙකි. මෙවැනි මිසදිටු ගෙන වසන සත්තයෝ සතර අපායට පැමිණ දුක් විඳිති.

22 - 9.

318 අවජ්ජෙ වජ්ජමතිනො වජ්ජෙ වාවජ්ජ දස්සිනො, මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගවචන්ති දුග්ගතිං.

319 වජ්ජං ව වජ්ජතො ඤාත්වා අවජ්ජං ව අවජ්ජතො, සම්මාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගවචන්ති සුග්ගතිං.
නිරය වග්ගො ද්වාවිසතිමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී තීර්ථක ශ්‍රාවකයන් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් සමයෙක තීර්ථක ශ්‍රාවකයෝ තමන්ගේ දරුවන් බුද්ධ-ශ්‍රාවකයන්ගේ දරුවන් සමග ක්‍රීඩාකරන බව දැක ඔවුන් ගෙවලට ආ කලභී ක්‍ෂුන් නොවදින ලෙසටත්, විහාරවලට නො යන ලෙස-ටත් දිවුරුවා පුහ. එක් දවසක් ඔවුහු බුද්ධශ්‍රාවකයන්ගේ දරුවන් සමග දෙවුරම් වෙහෙර දෙරටුව ළඟ ක්‍රීඩා කොට පිපාස වී පැන්බීමට විහාරයට ගියහ. එහිදී ඔවුහු පැන් බී බණක් අසා සෝවාන්ව ගෙවලට ගොස් එපවත් මවුපියන්ට කීහ. ඔවුහු ඒ අසා “අපගේ දරුවෝ දෘෂ්ටි ගත්හ” යි කියා මුසුප්පු ව හැඬූහ. ඒ අසල් වැසිමිනිස්සු බණ කථා කියා ඔවුන් සංසිදවූහ. උන්ගේ කථා අසා “මේ දරුවන් මහණ ගොයුම් හා එක් වූ බැවින් උන්ට ම පාවා දෙමිහ” යි ඔහු හැම දෙන ම ගෙන බුදුන් කරා ගියහ. බුදුහුන් ඔවුන්ගේ අදහස් බලා බණ වදරණසේක් මේ ගාථාවන් වදලසේක. ඔවුහුන් ඒ බණ අසා තුන්සරණයෙහි පිහිටා පසුව සෝවාන් වූහ.

318 ප:- අවජ්ජෙ- නිවරදයෙහි; වජ්ජමතිනො- වරදය යන මත ඇති, වජ්ජෙ ච-වරදෙහි ද; අවජ්ජදස්සිනො- නිවරද-යයි දක්නා සුලු වූ;-පෙ=;(316 ගය බලනු.)

319 වජ්ජං-වරද; වජ්ජතො ච- වරද වශයෙන් ද; අවජ්ජං- නිවරද; අවජ්ජතො ච-නිවරද වශයෙන් ද; ඤන්වා- දූන; -පෙ-.

හා:- ඇතැම් කෙනෙක් “නිවැරදි දෙය වැරදි ය” යි ද “වැරදි දෙය නිවැරදි ය” යි ද දකිමින් මිසදිටු ගෙන අපායට යෙත්.

ඇතැම් කෙනෙක් වරද වරද වශයෙනුත්, නිවරද නිවරද වශයෙනුත් නුවණින් දූන සමාසක් දෘෂ්ටිය ගෙන සුගතියට යෙත්.

වි:-නිවැරදි දෙය නම්: දඟවහනුක වූ සමාග් දෘෂ්ටිය හා එයට උපනිශ්‍රය වූ ධර්මදෙශනාව ය. වැරදි දෙය නම්: දඟවහනුක වූ මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය හා එයට උපනිශ්‍රය වූ ධර්මදෙශනාව ය.

දෙවිසිවන නිරය වගීය නිමි.

23 - 1.

- 320 අහං නාගොව සංගාමෙ වාපානො පතිතං සරං,
අතිවාකායං තිතික්ඛිස්සං දුස්සිලො හි බහුජ්ජනො.
- 321 දන්තං නයන්ති සමිතිං දන්තං රාජාහිරුහති,
දන්තො සෙට්ඨො මනුස්සෙසු යොතිවාකායං තිතික්ඛති.
- 322 වරමස්සතරා දන්තා ආජාතීයා ව සින්ධවා,
කුඤ්ජරා ව මහානාගා අත්තදන්තො තතො වරං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් කොසඹූ නුවරදී තමන් වහන්සේම අරභයා දෙසන ලදහ.

කොසඹූ නුවර උදේනි රජහට මාගන්දිය නම් බැමිණි කුමාරිකාවක් අගමෙහෙසුන් වූවා ය. ඕනෙමෝ බුදුන් කෙරෙහි වෙර බැඳ සිටි තැනැත්තියක. එක් සමයෙක බුදුරදහු සතුන් පිරිවරා ඒ නුවරට වැඩිසේක. මාගන්දී නෙමෝත් එය දැන මිනිසුන්ට අල්ලස් දී “තොපි මහණ ගොයුම් පසු පස්සෙහි ලුහුබදිමින් නින්ද පරිභව කරව” යි කීවා ය. ඔවුහුත් එසේ ම කරන්ට පටන් ගත්හ. අනද තෙරහු ඒ අයා බුදුන් කරා එළඹ “සොමීනි, මේ නුවර මිනිස්සු තුනුරුවන් කෙරෙහි නොපහන්හ. නිතර තුනුරුවන්ට නිගා කරති. ඒ නිසා අපි අනික් නුවරකට යමිහ” යි කීහ. බුදුහු ඒ අයා “එහි මිනිසුනුත් පරිභව කරන කළ කොයි යමු ද?” යි විචාලසේක. “අනික් නුවරකට යමිහ” යි කීහ. “ආනන්දය, අපි එසේ නො කරමිහ, යම් තැනෙක උපන් අරගලයක් වී නම් එය එහිදී ම සංසිලුවා අන් තෙනකට යන්ට වටනේ ය” යි වදා මේ ගාථාවන් වදලසේක. අත්ලස් ගෙන බිණු ජනයා ද යෝවන් වූහ.

320 ප:- හි-යම් හෙයකින්; බහුජ්ජනො-ලොකික මහ-ජන තෙම; දුස්සිලො- දුශ්ශීල ද (එහෙයින්); සංගාමෙ- යුද්ධ භූමියෙහි; වාපානො- දුන්තෙන් මිදී; පතිතං- ඇහහුණු; සරං- රිය (ඉවසන); නාගො+ඉව- ඇතකු මෙන්; අහං- මම; අති-වාකායං-පරුෂ වචන; තිතික්ඛිස්සං-ඉවසන්තෙමි.

321 දන්තං- දුමුණු(ඇතකු හෝ අසකු); සමිතිං-සමිතියට; නයන්ති-ගෙන යන්. රාජා-රජ තෙමේ ද; දන්තං- දුමුණු (ඇතකු හෝ අසකු පිට); අහිරුහති-නැහෙයි. යො- යමෙක්, අතිවාකායං- පරුෂ වචන; තිතික්ඛති- ඉවසා ද; දන්තො-දුමුණා වූ හෙතෙම; මනුස්සෙසු- මිනිසුන් අතුරෙහි; සෙට්ඨො-ග්‍රෙෂ්ඨ වේ.

322 දන්තා- දුමුණා වූ; අස්සතරා- අශ්වතරයෝ ද; ආජානී-
යාච-ආජානීය අශ්වයෝ ද; සින්ධවා- සෙන්නධවයෝ ද; මහානාග-
මහානාග නම් වූ; කුඤ්ජරාච- ඇත්තු ද; වරං-උතුම්. තතො-ඒ
හැමට වඩා; අත්තදන්තො- ආත්මය දමනය කළ තෙතැත්තේ;
වරං- උතුම්.

හා:- මේ ලෝකයෙහි බොහෝ දෙනා දුශ්ශීල ය, හෙවත්
තරකය, නො තැන්පත් ය. එහෙයින් ඔවුහු තම තමා රිසි පරිදි
කටට ආ ආවක් පිට කරමින් ඇණුම් බැණුම් කියමින් හැසිරෙති.
ඒ නිසා යුද බිමෙහිදී දුන්නෙන් මිදී අවුත් ඇඟ හුණු ඊ පහර
කලබොල නො වී ඉවසන ඇතකු මෙන් මම ද නොයෙක් දෙනා
විසින් කියන ලද පරුෂ වචන හා ඇණුම් බැණුම් ඉවසන්නෙමි.

දුමුණු-හීලෑ වූ-ඇතකු හෝ අසකු බොහෝ දෙනා රැස්වන
තැනට ගෙන යත්. රජ ද හීලෑ වූ ඇතකු හෝ අසකු පිට නගී.
අනුන්ගේ පරුෂ වචන හා ඇණුම් බැණුම් ඉවසීමෙහි සමත්
හික්මුණු පුද්ගලයා ම මිනිසුන් අතුරෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ වේ.

දුමුණා වූ-හීලෑ වූ-අශ්වතරයෝත්, ආජානීය අශ්වයෝත්,
සෙන්නධව අශ්වයෝත්, කුඤ්ජර නම් මහ ඇත්තුත් උතුම් ය.
උන් හැමට ම වඩා ආත්මය දමනය කර ගත් පුද්ගලයා ඉතා
උතුම් ය.

වි:- අශ්වතරයෝ නම්: කොටඵවාට දව වෙළඹ කුස
උපන්නෝ ය. ආජානීයයෝ නම්: අසුන් හික්මවන්නා විසින්
ඉගැන්වූ දෙයත්, තමා පිට හුන්නහුගේ අදහසත් වහා දැන ගන්ට
සමත් උතුම් අශ්වයෝ ය. සෙන්නධවයෝ නම්: සින්ධුදෙශයෙහි
උපන් අශ්වයෝ ය.

23 - 2.

323 න හි එතෙහි යානෙහි ගවජෙයා අගතං දිසං,
යථාත්තතා සුදන්තෙන දන්තො දන්තෙන ගවජති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී හස්ති ශිල්පයෙහි
දක්‍ෂ හික්කුවක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ හික්කු තෙම පෙර හස්තාචාර්යයෙකි. එක් දවසක් හේ
තමන් අවිරවනී ගංතෙර සිටින විට එක් හස්තාචාර්යයකුට
ඇතකු හික්මවා ගත නො හෙන නියාව දැක ළඟ සිටි හික්කුවක්
අමතා “අර ඇතුගේ අසවල් තෙතට කොටාලී නම් වහාම
හික්මෙන්නේ ය”යි කී ය. හස්තාචාර්යයාත් ඒ අසා උන්-
වහන්සේ කී ලෙසම කොට ඇතා හික්මවා ගත. හික්කු එපවත්

බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා ඒ භික්ෂුවට නින්ද කොට “අනුන් භික්ෂවන සැටි ඉගැන්වීමට වඩා තමා භික්ෂවා ගැනීම මැනවැ”යි වදාරාමේ ගාථාව වදළුසේක.

323 ප:- දන්තො- දුමුණු තැනැත්තේ; දන්තෙන- දුමුණා වූ; සුදන්තෙන- මනාව දුමුණා වූ; අත්තනා- සිත කරණකොට ගෙන; අගතං-නො ගිය විරු; දිසං-(නිවන)දෙසට; යථා-යම් සේ; ගව්ඡති- යේ ද (එසේ); එතෙහි යානෙහි- මේ යානවලින්; න හි ගව්ඡෙය්‍ය- නො යන්නේ ය.

භා:- ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් දුමුණු තැනැත්තේ මනාව දමනය කර ගත් සිත කරණ කොට ගෙන පෙර නො ගිය විරු නිවන් දෙසට යම් සේ යයි ද, එසේ කොතරම් දුමුණු කෙනෙකුට කොතරම් හොඳින් භික්ෂවා ගත් ඇත්, අස් ආදී යානවලින් වත් එහි යා නො හැකි ය. එහෙයින් ආත්මය දමනය කර ගත් තැනැත්තා ම උතුම් ය.

23-3.

324 ධනපාලකො නාම කුඤ්ජරො
 කටුකජපහෙදනො දුන්නිවාරයො
 බද්ධො කබලං න භුඤ්ජති
 සුමරති නාගවනස්ස කුඤ්ජරො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී එක්තරා බමුණු-කුගේ පුතුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර අට ලක්‍ෂයක් ධනය ඇති එක් බ්‍රාහ්මණයෙක් විය. ඔහු තමන්ගේ පුතුන් සතර දෙනාට සරණත් ගෙන්වා දීලා ඔහුගේ අට ලක්‍ෂයක් ධනයත් සම සේ බෙද දින. නුමුත් ඔවුන් සතර දෙනා ටික කලකින් ම හේ නො සලකා හරින ලදී. හේ සිභාකමින් ජීවත් වන්නට විය. එක් දවසක් හෙතෙම බුදුන් කරා පැමිණ තමහට වූ සියලු ගැහැට කියේය. බුදුහු ඒ අසා ඔහුට ගාථා පසක් උගන්වා “ඒවා පුතුන් සිටින සභාවකදී කියව” යි වදළුසේක. ඔහුත් ඒ ගාථා ඉගෙන දරුවන් සිටි සභාවක් මැදට වැද ඒ ගාථා කියේ ය. එකල “දෙමවුපියන් නොරක්නා දරුවන් මැරිය යුතු ය” යි මිනිසුන් අතර නියමයෙක් විය. එහෙයින් ඒ ගාථා අසා ඔවුහු මරණ බියෙන් තැති ගෙන ඔහු කමා කරවා ගෙන උපස්ථාන කරන්ට පටන් ගත්හ. එක් දවසක් මහලේ

දිනයෙක ඔවුහු බුදුපාමොක් සහනට දන් දී සචකිය පියාණන් රකින බව ද කීහ. බුදුහු ඒ අසා ඔවුන්ට බණ වදාරණසේක. ඔවුහු හැම දෙනා ම සෝවාන් වූහ.

324 ප:- ධනපාලකො නාම-ධනපාලක නම් වූ; කුඤ්ජ-රො- ඇත් තෙම; කටුක+පදෙහනො- තියුණු මද ඇත්තේ; දුන්නිවාරයො- නො වැළකිය හැක්කේ; බද්ධො- බඳනා ලද්දේ; කබලං-අහර; න භුඤ්ජති- නො බුදියි. කුඤ්ජරො- ඒ ඇත් තෙම; නාගවනස්ස- ඇතුන් වසන වනය ම; ස+රති- සිහි කරයි.

හා:- තියුණු මද වැහෙන, කිසිවකු විසින් නවතාලිය නො හැකි, මාතු පෝසක ධනපාලක නම් ඇත් රජ විසිතුරු වියන් ඇති සුවද පිරිබඩ ගැන්නු ඇත් හලෙහි බඳනා ලදුව තමන්ට දුන් මිහිරි රාජ භෝජනය පවා කැමට නොකැමැති විය. ඔහු තමාගේ මව විසූ වනය ම සිහි කරයි. මවගේ විශෝගයෙන් ඔහුට ඇති වූ දුක බලවත් හෙයිනි.

23-4.

325 මිද්ධි යද හොති මහග්ගසො ව
නිද්දයිතා සම්පරිවත්තසාධි
මහාවරාහොව නිවාපපුටියො
පුනප්පුනං ගබ්හමුපෙති මන්දෙ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කොසොල් රජහු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර කොසොල් රජ තෙම එක් දවසක් දවල් ආහාර ගෙන විශ්‍රාම නොගෙන බුදුන් කරා පැමිණ ඇත මැන නැමී නැමී හිඳියි. බුදුහු ඒ දැක “කිමෙක් ද මහරජ, මඳක් සැතපී නො ගෙන අවු ද?” යි විචාලසේක. එසේ ය සචාමීනි, කී කල්හි “මහරජ පමණ නො දැනබොහෝ කොට කැමෙන් මෙලෙස වන්නේය” යි වදාරා දහම් දෙසන සේක් මේ ගාථාව වදලසේක.

325 ප:- යද- යම් කලෙක; මිද්ධි හොති-චිතමිද්ධියෙන් මැඩුණේ ද; මහග්ගසො ව- බොහෝ කොට කන්නේ ද; නිවාප පුටියො-ඌරු අහරින් පෝෂණය කරන ලද; මහාවරාහො+ඉව- මහ ඌරකු මෙන්; නිද්දයිතා-නිදන්තේ; සම්පරිවත්තසාධි- පෙරළී පෙරළී හෝතේ වේ ද; මන්දෙ-ඒ අඤ්ඤා තෙම; පුනප්පුනං- නැවත නැවත; ගබ්හං-මවුකුසට; උපෙති- පැමිණෙයි.

භා:- යම් කලෙක යමෙක් ඊනමිද්ධයෙන් මැඩුණේ ද, බඩගිනි පමණ නො දැන ආහරහසුක, අලංසාටක, තනුවටටක, කාකමාසක, භුත්තවමිතක බමුණන් මෙන් බොහෝ කොට කයි ද, කාලා උරු අහරින් තර වූ මහ උරකු මෙන් පෙරළි පෙරළි නිදයි ද, ඒ අඤ්ඤා නැවත නැවත සසර උපදී.

වි:- ආහරහසුක නම්: කුස නො පොහොනා තරම් බොහෝ කොට කා නැහිට ගත නො හී ‘නැහී සිටීමට අත ගෙනෙව’යි කියන්නා ය. අලංසාටක නම්: බොහෝ කොට කා බඩ මහත් ව ගිය බැවින් හැදි වතක් දරා ගත නො හී කඩා වැටෙන නියා ‘වස්ත්‍රයෙන් කම් නැතැ’යි කියන්නා ය. තනුවටටක නම්: බොහෝ කොට කා ගරීරය දරා ගත නො හී කෑ තැන ම පෙරළෙන්නා ය. කාකමාසක නම්: කපුටුවන් විසින් මුඛයෙහි හොට ඔබා ඇදගත හැකි පරිද්දෙන් මුඛද්වාරය දක්වා කන තැනැත්තා ය. භුත්තවමිතක නම්: බොහෝ කොට කා කුසෙහි රඳවා ගත නො හී කෑ තැන ම වමාරා දමන්නා ය.

23-5.

326 ඉදං පුරෙ විත්තමචාරි චාරිකං
යෙ නිව්ඡකං යසු කාමං යථාසුඛං
තදප්පහං නිග්ගහෙස්සාමි යොනිසො
හත්ථිප්පහින්තං විය අඬකුසග්ගහො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී සානු-සාමණේරයන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සානු නම් ළදරුවෙක් පැවිදි විය. ඒ සාමණේර තෙම පැවිදි වූ තැන් පටන් ගික්ෂා පුරමින් සියලු වත් පිළිවෙත් කරයි. පොහෝ දිනවල බණ කියයි. දෙවි මිනිස්සු ඒ බණ අසා ප්‍රීති වෙති. උන්වහන්සේ බණ අවසන දෙමවුපියන්ට පින් දෙකි. උන්වහන්සේගේ දෙවන ජාතියේ මවු යකිනියක් ව ඉපිද දෙවියන් සමග අවුත් බණ අසා ඒ පින් අනුමෝදන් වන්නී ය. දෙවියෝ හෙරණුන් කෙරෙහි ගෞරවයෙන් යකිනියන් උසස් කොට සලකති. දේවතාවෝ ඒ යකිනියට ‘සානුමාතාවෝ ය’ යි කියා විශේෂ ගෞරව පවත්වති. ඒ හෙරණු තෙමේත් සිල්වත් වූ සිට පසුව සස්තෙහි උකටලී වූ ගිහි වීමට ගෙදර ගියේ ය. එකල දෙවන අත්බැවෙහි මවු වූ සිටි යකිනිය ඒ දෑක අවුත් ඇහෙහි’ආවේස වූ නො මියන ලෙසට කර අඹරා, මුණ

පිටි කරට හරවා, හය ගන්වා කාරණා කියා ඒ අදහස වෙනස් කර වුවා ය. පසුව උන්වහන්සේ උපසපන් වූහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට උන්වහන්සේට අවවාද කරනසේක් මේ ගාථාව වදලසේක.

326 ප:- ඉදං විත්තං- මේ සිත; පුරෙ-පෙර; යෙන+ඉච්ඡකං- කැමති ලෙසින්; යත්ථ කාමං- කැමති නැතෙක; යථා සුධං- සුව සේ; වාරිකං- සැරිසරා; අවාරි- ඇවිද්දේ ය. තං- ඒ සිත; අජ්ජ- අද; අහං- මම; යොනිසො- නුවණින්; පහින්තං හතී- මද බිඳුණු ඇතකු (නිගන්නා වූ;) අඛකුසග්ගහො විය-ඇතරුවකු මෙන්; නිග්ගහෙස්සාමි-නිගන්නෙමි.

හා:- පෙර මේ සිත රූපාදි අරමුණුවල තමාට කැමැති පරිදි රිසි රිසි තැන සුව සේ සැරිසරා ඇවිද්දේ ය. මම අද ඒ සිත ඇත්ගොවුවකු මද බිඳිණු ඇතකු මෙල්ල කරන්නාක් මෙන් නුවණින් මෙනෙහි කිරීමෙන් (භාවනාවෙන්) මට්ටු කරන්නෙමි.

23-6.

327 අජ්ජමාදරතා හොථ සවිත්තමනුරක්ඛථ,
දුග්ගා උද්ධරථත්තානං පඛකෙ සත්තොව කුඤ්ජරො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී බද්ධෙරක නම් ඇතු අරහයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර කොසොල් රජහට මහ බලැති බද්ධෙරක නම් ඇත් රජෙක් සිටියේ ය. හේ යුද්ධයෙහි නො පසු බස්නා මහා විර්ථ ඇත්තෙකි. පසුව හෙනෙම මහලු වීමෙන් දුබල විය. එක් දවසක් හේ විලකට බැස්ස කළ මඩෙහි එරුණේ ය. ගොඩ එන්ට නො හැකි වූ එහි ම සිටියේ ය. ඇතරු තෙම ඒ දෑක එතන සටන් බිමක් සේ දෙපස පිරිස් සිටුවා යුද බෙරයකුත් ගැස් වී ය. එකෙණෙහි ම ඒ අභිමාන වත් ඇතා ඉතා වේගයෙන් ගොඩ නැඟී සිටියේ ය. හික්ෂුහු ද ඒ දෑක මේ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදලසේක. ඒ හික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

327 ප:- අජ්ජමාදරතා හොථ- නො පමා බවෙහි ඇලෙවු. සවිත්තං- සිය සිත; අනුරක්ඛථ- රකිවු. පංකෙ- මඩෙහි; සත්තො- එරුණු; කුඤ්ජරො+ඉච- ඇතකු මෙන්; අත්තානං- තමා; දුග්ගා- (කෙලෙස්) දුදුලෙන්; උද්ධරථ- ගොඩ නගවු.

හා:- නො පමා බවෙහි ඇලෙවු. රූපාදි නොයෙක් අරමුණු-
වල දිවන්තා වූ තොපගේ සිත එයින් වළකා රකිවු. ගැඹුරු
මඩෙහි එරුණු ඇතකු වැයම් කොට ඉන් ගොඩ නැගෙන්නා සේ
තොපගේ ආත්මයන් කෙලෙස් දුර්ගයෙන් ගොඩ ගනිවු.

23-7.

328 සවෙ ලහෙඵ නිපකං සභායං
සද්ධිං වරං සාධුවිහාරී ධීරං
අභිභූයා සබ්බානි පරිස්සයානි
චරෙයා තෙනත්තමනො සත්ථා.

329 නො වෙ ලහෙඵ නිපකං සභායං
සද්ධිං වරං සාධුවිහාරී ධීරං
රාජාව රචයං විජිතං පභාය
එකො වරෙ මාතභිගරඤ්ඤෙව නාගො.

330 එකස්ස වරිතං සෙයො නත්ථී ඛාලෙ සභායතා,
එකො වරෙ න ව පාපානි කඨිරා,
අප්පොස්සුක්කො මාතභිගරඤ්ඤෙව නාගො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් පාරිලෙයා වනයෙහිදී බොහෝ
භික්ෂූන් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් අනඳ තෙරුන් වහන්සේ පන්සියයක් භික්ෂූන්
සමග පාරිලෙයා වනයෙහි වැඩ සිටින බුදුන් වෙත වැඩිසේක.
ඒ ගිය භික්ෂුහු “සාමීනි, නුඹ වහන්සේ බුදු හෙයින් සිවුමැළිය,
රජ හෙයින් සිවුමැළිය, වත් පිළිවෙත් කරන්නකු පමණකුත්
නො ලැබ කෙසේ නම් මෙහි වැඩ හුන්සේක් ද?”යි විචාළාහු ය.
ඒ අසා බුදුහු “මහණෙනි, පාරිලෙයාක ඇත්හු මට සියලු වත්
පිළිවෙත් කළහ, මෙබඳු සභායක් ලදෙන් එක්ව විසීම යහපත.
එසේ නැති නම් තනිව විසීම යහපතැ”යි වදා මේ ගාථාවන්
වදළ සේක. ඒ පන්සියයක් භික්ෂුහු ද රහත් වූහ.

328 ප:- නිපකං- නුවණැති; සද්ධිං වරං- සමභ හැසිරෙන;
සාධුවිහාරිං- මනා විභරණ ඇති; ධීරං- ධානිමත් වූ; සභායං-
යහළුවකු; සවෙ-ඉදින්; ලහෙඵ- ලබා නම්, සබ්බානි/පරිස්සයානි-
සියලු උවදුරු; අභිභූයා- මැඩ; තෙන- ඔහු සමග; අත්තමනො-
සතුටු සිත් ඇතිව; සත්ථා- සිහි ඇතිව; චරෙයා-වසන්නේ ය.

329 නිපකං- නුවණැති; -පෙ-; විජිතං- දිනන ලද; රටියං- රට; පභාය- හැර (වනගත වූ); රාජා+ඉව- (මහාජනක) රජු මෙන් ද; අරඤ්ඤෙ-වනයෙහි; මාතංගො නාගො ඉව- මාතංග නම් ඇතු මෙන් ද; එකො වරෙ- එකලාව වසන්නේ ය.

330 එකස්ස- හුදකලාහුගේ; වරිතං- වාසය; සෙයො- උතුම් ය; බාලෙ- බාලයා කෙරෙහි; සභායතා- යහළු බවෙක්; නත්ථි- නැත. අරඤ්ඤෙ-පෙ-; අප්ප+උස්සුක්කො- (පිරිස් පරිහරණයෙහි) උත්සාහ නැතිව; එකො වරෙ-එකලාව වසන්නේ ය. පාපානි- පව; නව කසිරා- නො කරන්නේ ය.

භා:- නුවණැති, තමා හා සමග විසීමට නිසි වූ, මනා පැවතුම් ඇති ධාතීමත් කලණ මිතුරකු ලැබ ගත හැකි නම් සියලු උවදුරු මැඩ ගෙන ඔහු සමග සතුටු සිත් ඇතිව සිහි නුවණින් යෙදී විසිය යුතු ය.

යම් විධියකින්, නුවණැති, තමා හා සමග විසීමට නිසි වූ, මනා පැවැතුම් ඇති ධාතීමත් කලණ මිතුරකු ලැබ ගත නො හැකි නම් දිනා ගත් රට හැර පියා එකලාව වනයට වැද තපසට පැමිණි මහා ජනක රජු මෙන් ද ඇත් මුළු හැර වනයෙහි තනිව වසන මාතංග ඇතු මෙන් ද තනිව ම විසිය යුතු ය.

බාලයන් හා එක්වීමක් නැතිව තනිව ම විසීම යහපත් ය. අඤානායා සමග යහළුකම සුදුසු නැත. එබැවින් පිරිස් පරිහරණයෙහි උත්සාහ නැතිව වනයෙහි තනිව ම වසන මාතංග නම් ඇතුමෙන් හුදකලාව විසිය යුතු ය. එවිට පවින් ද වැළකේ.

23-8.

331 අසුමහි ජාතමහි සුඛා සභායා තුට්ඨි සුඛා යා
ඉතරිතරෙන,
පුඤ්ඤං සුඛං ජීවිතසංඛයමහි සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස සුඛං
පභානං.

332 සුඛා මත්තෙයානා ලොකෙ අපො පෙත්තෙයානා සුඛා,
සුඛා සාමඤ්ඤානා ලොකෙ අපො බ්‍රහ්මඤ්ඤානා සුඛා.

333 සුඛං යාව ජරා සිලං සුඛා සද්ධා පතිවට්ඨිතා,
සුඛො පඤ්ඤාය පටිලාභො පාපානං අකරණං සුඛං.

නාගවග්ගො තෙවීසතිමො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් හිමවන් පෙදෙසෙහිදී මාරයා අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් සමයෙක බුදුහු රජ දරුවන්ගෙන් ගැහැට ලත් බොහෝ මිනිසුන් දැක කරුණා අදහස් ඇතිව, "මිනිසුන් නොමරා, නො තළා දඩ මුඩ ගෙන කවුරුත් කල නොකිරවා දැහැමින් රාජ්‍යය කරන්ට පිළිවන් දෝ හෝ"යි සිතූහ. වසවත් මරු ඒ දැන බුදුන්ගේ අදහස වරදවා තේරුම් ගෙන "මහණ ගොයුම් රාජ්‍යය කරන්ට පිළිවන් දූ?"යි සිතයි. "රාජ්‍යය කිරීමත් පව් පිරෙන දෙයෙක, ඔහු රාජ්‍යය කෙරෙත් නම් මා වසභයෙහි පවත්වන්ට හැකිය, ගොසින් එයට උත්සාහ වඩවමි"යි සිතා බුදුන් කරා ගොස් "භවාමිනි, රජදරුවන්ගේ අධර්මිෂ්ඨකම නිසා මිනිසුන් විඳිනා ගැහැට මහත් ය. එහෙයින් බුද්ධ රාජ්‍යය හැර ජන-සංග්‍රහ නිසා රාජ්‍යය ගෙන දැහැමින් රාජ්‍යය කරව"යි කීයේ ය. බුදුහු ඒ අසා හේ වසවර්කී මාරයා බව දැන මේ ගාථාවන් වදලූයේක.

331 ප:- අක්මහි- කටයුත්තක්; ජාතමහි- උපන් කල්හි; සහායා- යහළුවෝ; සුඛා- සැපයහ. ඉතර+ඉතරෙන-යම් කිසි පසයෙකින්; යා කුට්ඨි- යම් සතුටෙක් වේ ද (එය); සුඛා-සැපයි; ජීවිතසංඛයමහි- මරණාසන්න කාලයෙහි; පුඤ්ඤා-කුශලකමීය; සුඛං- සැපයි. සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස- සියලු දුක; පහානං- නැසීම; සුඛං- සැපයි.

332 ලොකෙ- ලෝකයෙහි; මත්තෙයානා- මව කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව; සුඛා- සැපයි. පෙත්තෙයානා- පියා කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව; -පෙ-; සාමඤ්ඤානා- ශ්‍රමණ-යන් කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව; -පෙ-; අථො- නැවත; බ්‍රහ්මඤ්ඤානා- (ක්ෂිණාශ්‍රව) බ්‍රහ්මණයන් කෙරෙහි මනා පිළිවෙත් ඇති බව; -පෙ-.

333 සීලං- ශීලය; යාව ජරා- ජරාව දක්වා; සුඛං- සැපයි. සද්ධා- ශ්‍රද්ධාව; පතිට්ඨිතා- (නිශ්චලව) පිහිටීම; -පෙ-; පඤ්ඤාය- ප්‍රඥාවගේ; පටිලාභො- ප්‍රතිලාභය; -පෙ-; පාපානං- පාපයන්ගේ; අකරණං- නොකිරීම; -පෙ-.

හා:- යම් කිසි කටයුත්තක් ඇති වූ කල්හි එය සිදු කිරීමට සමත් යහළුවන් සිටීම ඉතා යහපත් ය. හීන වූ ද, ප්‍රණීත වූ ද, සවල්ප වූ ද, බොහෝ වූ ද තමා සතු දෙයෙකින් සතුටු වීමත්

සැපයෙකි. මැරෙන වෙලෙහි තමා කළ පින ද සැපයෙකි. මේ සියල්ලට ම වඩා සියලු සසර දුක නැති කර ගැනීම (රහත් බව) ඒකාන්ත සැපයෙකි.

මේ ලෝකයෙහි මවුට උපසාහාන කිරීමත්, පියාට උපසාහාන කිරීමත්, හික්ෂුන්ට සත්කාර කිරීමත්, බුදු, පසේබුදු මහ රහතුන්ට සත්කාර කිරීමත් සැපයෙකි.

ජරාව තෙක් සිල් රැකීම සැපයෙකි. මනාව නිසලව පිහිටි ශ්‍රද්ධාවත් සැපයෙකි. ලොවී ලොවුතුරා නුවණ ලැබීම සැපයෙකි. පව නො කිරීම සැපයෙකි.

සිල් අබරණ: රන් රිදී මුතු මැණික් ආදියෙන් කළ අබරණ හා ඇඳුම් පැළඳුම් හැම වයසටම සුදුසු නො වෙයි. ළදරුවියට සුදුසු අබරණ ඇඳුම් පැළඳුම් තරුණ වියට ද තරුණ වියට සුදුසු අබරණ ඇඳුම් පැළඳුම් මහඵ වියට ද සුදුසු නො වෙත්. ළදරුවාගේ අබරණ තරුණයකු හෝ තරුණයකුගේ අබරණ මහල්ලකු හෝ පැළඳගෙන සිටියොත් හෙතෙම බොහෝ දෙනාගෙන් නින්දා ලබන්නේ වෙයි. එය එසේ වුව ද පන්සිල් අටසිල් දසසිල් ආදී අබරණ නම් ළදරුවුද තරුණ වුද මහලු වුද හැම වියෙහි සිටියවුන්ට එකසේ හොබන්නේ ය, ජරාව තෙක් සිල් රැකීම යහපතැයි වදලේ එහෙයිනි. ශ්‍රද්ධාව නිසලව පිහිටන්නේ සත්පුරුෂ සේවනය, ධර්මශ්‍රවණය, යෝනිසෝ මනසිකාරය, ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්ති යන මේ සෝතාපත්ති අංගයන්ගෙන් මුල් ඇදගැනීමෙන් ය. එසේ පිහිටි ශ්‍රද්ධාව දෙවියන් සහිත ලෝකයේ කිසිවකුට සෙලවිය නො හැකිය. සත්වයන් නිවන් සැපයට පමුණුවන්නේ මේ ශ්‍රද්ධාව ය.

තෙව්සිවන නාග වර්ගය නිමි.

334 මනුෂ්‍යය පමත්තවාරිනො තණ්හා වඩිස්සි මාලුවා වීය,
සො ජලවති හුරාහුරං ඵලමිච්ඡංච වනස්මිං වානරො.

335 යං ඵසා සහති ජමමි තණ්හා ලොකෙ විසත්තිකා,
සොකා තස්ස පවඩස්සන්ති අභිවට්ඨංච බීරණං.

336 යො වෙතං සහති ජමමිං තණ්හං ලොකෙ දුරච්චයං,
සොකා තමිහා පපතන්ති උදබන්දුව පොක්ඛරා.

337 තං වො වදමි හද්දං වො යාවන්තෙස්ස සමාගතා,
තණ්හාය මූලං බණථ උසිරත්ථොච බීරණං,
මා වො නලංච සොතොච මාරො හඤ්ඡී පුනප්පුනං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී කපිල මත්සායා අරහයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර පන්සියයක් කෙටුලෝ එක් දවසක් අවිරවති ගහට මහදූල් දමා සිටියහ. ඔවුන්ගේ ඒ දූල් ඇතුළතට රන්වන් මත්සායෙක් අසුවිය. ඔවුහු ඒ මත්සායා දැක සතුටුව ගෙන ගොස් කොසොල් රජහට දුන්හ. රජ තෙම ඒ රන්වන් මත්සායා දැක පුදුම වී ඔහු ගෙන්වා ගෙන බුදුන් වෙත ගියහ. එහිදී ඔහු කට දූල්ලු කලා මුළු දෙවුරමෙ ම දුගඳ පැතිරිණ. රජහු ඒ දැක “සාමිනි, මොහු රන්වන් වීමටත්, කට කුණු ගඳ වීමටත් හේතු කවරේ ද?”යි විචාළේ ය. බුදුහු “මහරජ, මේ තෙම කසුප් බුදුන්ගේ සස්තෙහි පැවිදිවූ තෙවළා බුදුවදන් ඉගෙන බහුශ්‍රැතව අනුන්ට බණ කී නිසා ඇඟ රන්වන් විය. සිල්වතුන්ට පරිභව කරමින් කුණු බොරු කී නිසා කටින් දුගඳ හැමී ය. ලාභගරුකවූ ශාසනය කෙලෙසමින් දුස්සිලව සිටි නිසා අවිච්චයෙහි ඉපිද පැසි එයින් සැව දැන් තිරිසක් වූ උපනැ”යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදළසේක. පන්සියයක් කෙටුලෝ සසර කලකිරි මහණුව රහත් වූහ.

334 ප:- පමත්තවාරිනො- ප්‍රමාදවාරී වූ; මනුෂ්‍යය- මිනිසා-ගේ; තණ්හා- තෘෂ්ණාව; මාලුවා වීය- මාලුවා වැළක් මෙන්; වඩිස්සි- වැඩෙයි. සො- හෙතෙම; වනස්මිං- වනයෙහි; ඵලං+ ඉච්ඡං- පල කැමැති; වානරො ඉච්ච- වදුරකු මෙන්; හුරාහුරං- හවයෙන් හවයට; ජලවති- පනින්නේ ය.

335 ජමමි- ලාමක වූ; විසත්තිකා- විසත්තිකා නම් වූ; ඵසා තණ්හා- මේ තෘෂ්ණාව; ලොකෙ- ලෝකයෙහි; යං- යමකු

සහති- මැඩලයි ද; තස්ස- ඕහට; අභිවට්ඨං- තෙමන ලද; බීරණං
ඉව- බෙරුතණ මෙන්; සොකා- ශෝකයෝ; පවඩස්නති-
වැඩෙත්.

336 ජම්මි- ලාමක වූ; දුරච්චයං- ඉක්ම විය නො හැකි වූ;
ඵතං තණ්හං- මේ තෘෂ්ණාව; ලොකෙ- ලොකයෙහි; යො ව-
යමෙක් වනාහි; සහති- මැඩ පවත්වා ද; තම්හා- ඔහු කෙරෙන්;
සොකා- ශෝකයෝ; පොක්ඛරා- පොකුරු පතින් (ගිලිහෙන);
උදබ්න්දු+ඉව- දිය බින්දු මෙන්; පපතන්ති- ගිලිහෙත්.

337 යාවන්තො- යම් පමණ දෙනෙක්; එසු- මෙහි; සමා-
ගතා- රැස් වූවෝ ද; වො- ඒ නොපට; හද්දං- වැඩෙක් (වේ වා!)
තං- එහෙයින්; වො- නොපට; වදුමි- (මේ අවවාදය කියමි.)
උසිර+අසො- සුවඳ හොට මුල් කැමැත්තා; බීරණං ඉව-
බෙරුතණ (උදුරන්තාක් මෙන්); තණ්හාය- තෘෂ්ණාවගේ; මූලං-
මූල වූ (අවිද්‍යාව); බණඵ-උදුරවූ. නලං- බට පඳුරක් (බිඳ ගෙන
යන්නා වූ); සොතො ඉව- සැඩ පහරක් මෙන්; මාරො- මාර
තෙම; වො- නොප; පුනප්පුනං- නැවත නැවත; මා හඤ්ජි-
නො පෙළා වා!

හා:- සිහි නුවණින් තොරව, ප්‍රමාදව හැසිරෙන මිනිසාගේ
ආශාව මාලුවා වැළක් වැළඳ ගෙන සිටී රුකක් මෙන් ඔහුගේ ම
විනාශය පිණිස වැඩෙයි. ඒ තෘෂ්ණාවට වසභ වූ හේ වනයෙහි
නොයෙක් ගෙඩි කැමට කැමැති වැ ගසින් ගසට දිව පැන
ඇවිදින වඳුරකු මෙන් භවයෙන් භවයට පැන පැන ඇවිදී.

ලාමක හෙයින් ‘ජම්මි’ නම් වූද, රූපාදී අරමුණෙහි ඇලෙන
හෙයින් ‘විසත්තිකා’ නම් වූද මේ තෘෂ්ණාව ලෝකයෙහි
යමකු මැඩලයි ද ඔහුගේ ශෝකයෝ වැස්සෙන් නැවත නැවත
තෙමුණු බෙරුතණ කොළ (සුවඳ හොට) මෙන් වැඩෙත්.

යමෙක් ලෝකයෙහි ඉතා දුක සේ ඉක්ම විය යුතු වූ, ලාමක වූ
මේ තෘෂ්ණාව මැඩලයි ද ඔහුගෙන් ශෝකයෝ නෙළුම් පතින්
වැටෙන දිය බිඳු මෙන් ගිලිහී යෙත්.

මෙහි රැස් වූ යම් පමණ දෙනෙක් ඇද්ද ඒ නොප හැමට
වැඩෙක් වේ වා! මේ කපිල මත්සායාට මෙන් අවැඩෙක්
නො වේ වා! මේ කරුණෙහිදී නොප හැමට මම අවවාදයක්
කියමි. සුවඳ හොට මුලින් ප්‍රයෝජන ඇති එකකු බෙරුතණ
උදුරන්තා සේ තෘෂ්ණාවේ මූල වූ අවිද්‍යාව උදුරා දමයි. ගං
තෙර හට ගත් හුණ හෝ බට පඳුරක් මැඩ ගෙන යන්නා වූ
සැඩ දිය පහරක් මෙන් මාර කෙම නොප හැම දෙන නැවත
නැවත නො පෙළා වා!

වි:- තෘෂ්ණාවගේ මූල අවිද්‍යාවයි. අවිද්‍යාව නිසා තෘෂ්ණාව උපදී. අවිද්‍යාව කාමාදී ආශ්‍රවයන් නිසා උපදී. සසර නැවත නැවත ඉපදීමට හේතු වන්නේ තෘෂ්ණාව ය.

24-2.

- 338 යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්භෙ
 ඡිත්තොපි රුක්ඛො පුනරෙව රුහති
 එවම්පි තණ්හානුසයෙ අනුභතෙ
 නිබ්බත්තති දුක්ඛමීදං පුනස්පුනං.
- 339 යස්ස ඡත්තංසති සොතා මනාපස්සවනා භුසා,
 වාහා වහන්ති දුද්දිට්ඨිං සඬකප්පා රාගනිස්සිතා.
- 340 සවන්ති සබ්බධි සොතා ලතා උබ්භිජ්ජ තිවය්ති,
 තං ව දිස්වා ලතං ජාතං මූලං පඤ්ඤාය ඡිත්දථ.
- 341 සරිතානි සිනෙහිතානි ව සොමනස්සානි භවන්ති
 ජන්තුනො,
 තෙ සාතසිතා සුඛෙසිනො තෙ වෙ ජාතිජරුපගා නරා.
- 342 තසිණාය පුරක්ඛතා පජා පරිසප්පන්ති සසොව
 බන්ධිතො,
 සංයොජනසංගසත්තා දුක්ඛමුපෙන්නි පුනස්පුනං විරාය.
- 343 තසිණාය පුරක්ඛතා පජා පරිසප්පන්ති සසොව
 බන්ධිතො,
 තස්මා තසිණං විනොදයෙ භික්ඛු ආකංඛී
 විරාගමත්තනො,

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් රජගභ නුවරදී මඩ වැකි සිටි එක් ඊරියක අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් බුදුහු රජගභ නුවර සිභා වඩින විට මඩ වැකි සිටිය එක් ඊරි පැටියක දෑක සිතා පහළ කළසේක. අනද තෙරහු එය දෑක සිතාසීමට කාරණා විවාළසේක. බුදුහු “ආනන්දයෙනි, අර ඊරිපැටියා කකුසදු බුදුන් දවස හෝජන ශාලාවක් ළඟ බත් උඵ අවුලා කෑ කිකිළියක. එහිදී එක් හි ක්‍ෂු කෙනකුන් විවසුන් කමටහන පිරිවහන්නා අසා සිත පහදවා ගෙන එයින් සැව රජ කුලයෙක උපන. එහිදී භාවනා කොට ප්‍රථමධ්‍යානය ලැබ බඹලොව උපන. මෙසේ වුනිප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ඒ ඒ තැන ඉපිද ඇවිද දෑන් මේ ඊරිව උපනැ”යි

වදලසේක. ඒ අසා නො රහත් බොහෝ වහන්දූට මහත් සංවේගයෙක් ඇති විය. බුදුහුත් භවතෘෂ්ණාවෙහි ආදීනව දක්වා එහි ම වැඩ සිට මේ ගාථාවන් වදලසේක.

338 ප:- යථා+අපි- යම් සේ; මුලෙ- මුල; න+උපද්දවෙ- නිරුපද්‍රැත කල්හි; දළ්භෙ- දැඩි කල්හි; ඡින්තො+අපි- (අගිත්) කපන ලද්ද වූත්; රුක්ඛො- රුක; පුන+එව- නැවතත්; රුහති- වැඩේ ද; එවං+අපි- එසේ ම; තණ්හා+අනුසයෙ- තෘෂ්ණා සංඛ්‍යාත අනුසය; න+ඌහතෙ- මුලින් නො නැසූ කල්හි; ඉදං දුක්ඛං- මේ දුක; පුනස්පුනං- නැවත නැවත; නිබ්බත්තති-උපදී.

339 යස්ස- යමකුට; ජත්තිංසති සොතා- ශ්‍රෝතස් සතිසකිත් යුක්තවූ; මනාප+අස්සවනා- මනාප වූ රූපාදියෙහි වැගිර පවත්නාවූ තෘෂ්ණාව; භුසා- බලවත් වේ ද; රාග නිස්සිතං-රාගය ඇසුරු කළ; සංකප්පා- විතකියෝ; වාහා- බලවත් වූවාහු; දුද්දිවයිං- වැරදි දැකුම් ඇති (ඒ පුද්ගලයා); වහන්ති- අපායට ගෙන යත්.

340 සොතා- තෘෂ්ණා ශ්‍රෝතස්හු; සබ්බධි- හැම තන්හි; සවන්ති-ගලා බසිති. ලතා-(තෘෂ්ණා) ලතාව; උබ්භිජ්ජ- (සදෙරිත්) ඉපිද; තිවයති- සිටියි. ජාතං-හට ගත්; තං ච ලතං- ඒ (තෘෂ්ණා) ලතාව; දිස්වා- දැක; පඤ්ඤාය- ප්‍රඥාවෙන්; මුලං- මුල; ඡින්දපං-සිදිවූ.

341 සරිතානි- (රූපාදි අරමුණෙහි) විසිර පවත්නා වූ ද; සිනෙහිතානි ච- තෘෂ්ණාවෙන් තෙත් වූ ද; සොමනස්සානි- සොම්නස්හු; ජත්තුනො- සත්වයාහට; භවන්ති- වෙත්. තෙ- ඔවුහු; සාතසිතා- සැප සොම්නස් ඇසුරු කළාහු; සුඛ+එසිනො- සැප සොයන සුලු වෙති. තෙ නරා- එබඳු සත්වයෝ; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; ජාතිජරා+උපගා- ජාතිජරාවට පැමිණියෝ ය.

342 තසිණාය- තෘෂ්ණාව විසින්; පුරක්ඛතා- පිරිවරන ලද; පජා-සන්ධියෝ; බන්ධිතො-බඳනා ලද; සසො+ඉච-සාවකු මෙන්; පරිසප්පන්ති- තැති ගනිත්. සංයොජනසංගසන්තා- සංයෝජන- යෙන් හා සංගයෙන් බැඳුණාහු; විරාය- බොහෝ කලක්; පුනස්පුනං- නැවත නැවත; දුක්ඛං- දුකට; උපෙන්නි- පැමිණෙත්.

343 තසිණාය-පෙ-; තස්මා- එහෙයින්; අත්තනො- තම- හට; විරාගං- නිවන; ආකං+ඛි- කැමැති වන; හික්ඛු- මහණ තෙම; තසිණං- තෘෂ්ණාව; විනොදයෙ- දුරු කරන්නේ ය.

හා:- මුලට අනතුරක් නැතිව එය දැඩි ව පවත්නා කල්හි අගින් කපන ලද නුග, ඇසතු ආදී ගස් අතු පතර ලියලීමෙන් නැවත නැවත වැඩෙන්නේ යම් සේද එසේ ම තණ්හා අනුශය මුලින් ම නො නැසූ කල්හි ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ යන දුක් රැස නැවත නැවතත් උපදී.

දිය පහරවල් සතිසෙකින් යුක්ත වූ තෘෂ්ණා නමැති නදිය යමකුගේ මන වඩන රූපාදී අරමුණුවල වේගයෙන් ගලා බසී ද, ඒ තෘෂ්ණා නමැති නදියට අයත් රාග නිශ්‍රිත වූ විතකී නමැති ජලපහරවල් වැරදි දැකුම් ඇති ඒ පුද්ගලයා අපායට ගසා ගෙන යත්.

තෘෂ්ණා නමැති දිය පහරවල් හැම තැන ම ගලා බසීත්. තෘෂ්ණා නමැති ලතාව සදෙරින් මතු වී රූපාදී අරමුණුවල සිටී. එසේ හට ගත් තෘෂ්ණා ලතාව බලා වෙනෙහි හට ගත් ලතාවක් මුලිනුපුටා හරින්නකු මෙන් සතර මාථී ප්‍රඥවෙන් එය මුලින් ම සිද පියවූ.

තෘෂ්ණාවට වසභ වූ සකයාහට වනාහි රූපාදී අරමුණුවල විසිර පවත්නා වූ තෘෂ්ණාවෙන් තෙක් වූ සොම්නස් වේදනාවෝ ඇති වෙත්. ඒ සැප සොම්නස් ඇසුරු කළ සකයෝ සිත, කය දෙකට සැප සොයත්. ඔවුහු ඒකාන්තයෙන් ම ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණාදී දුක්වලට පැමිණෙන්නෝ ය.

තෘෂ්ණාවෙන් වෙළා ගන්නා ලද සකයෝ මල පුඩුවෙන් බැඳුණු සාවකු මෙන් බියෙන් තැති ගනිත්. දස සංයෝජනයෙන් හා රාගාදී සත් සංගයෙන් බැඳුණු ඒ සකයෝ බොහෝ කාලයක් ම නැවත නැවතත් දුකට පැමිණෙත්.

තෘෂ්ණාවෙන් වට වූ සකයෝ මල පුඩුවෙන් බැඳුණු සාවකු මෙන් බියෙන් ගැහෙත්. එබැවින් තමහට නිවන් කැමැති හික්ෂුව විසින් තෘෂ්ණාව දුරින් දුරු කළ යුතු ය.

වි:- අනුසය නම්: මී විසයක් මෙන් සන්තානයෙහි සැභ වී සිට තමාගේ ඉපදීමට හේතු වන, අරමුණක් ලත් වහා ම සිත්හි නැඟී සිටින ක්ලේශයෝ ය. ඔවුහු නම්: කාමරාග, භවරාග, පටිස, මාන, දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, අවිජ්ජා යන මොහු ය. මොවුන් අතුරෙන් දිට්ඨි විචිකිච්ඡා දෙක සෝවාන් මාථී ඥානයෙන් ද, කාමරාග, ප්‍රතිස දෙක අනාගාමී මාථී ඥානයෙන් ද, මාන, භවරාග, අවිජ්ජා තුන අර්හත් මාථී ඥානයෙන් ද නැසිය යුතු වෙති. තෘෂ්ණා දිය පහරවල් සතිස නම්; ඇස, කන, නැහැය, දිව, කය, මනස යන ආධ්‍යාත්මික ආයතනයන් සදෙන හා රූප,

හඬ, ගඳ, රස, පහසි, ධම් යන බාහිර ආයතනයන් සඳෙන ද විෂය කොට කාමතෘෂ්ණාවෙහි දෙළසෙක, භවතෘෂ්ණාවෙහි දෙළසෙක, විභවතෘෂ්ණාවෙහි දෙළසෙකැයි මෙසේ පවත්නා සතියි වැදැරුම් තෘෂ්ණාවය. මෙය සත්වයන්ගේ රූපාදි අරමුණුවලා ගලා බස්නා හෙයින් සැඩ දිය පහරවල් සතියෙක් නම් වෙයි. මේ තෘෂ්ණා නමැති දිය පහරවලට අසු වූ සක්‍රියාට සසර දුකින් මිදීමෙක් නැත. චුතිප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් භවයෙන් භවයට දිව ඇවිද දරුණු දුක් විඳිනේ ය. එහෙයින් තෘෂ්ණාව මුල් සුන් කර හැරීමට වැයම් කළ යුතු ය.

24-3.

344 යො නිබ්බනථො වනාධිමුත්තො වනමුත්තො වනමෙව ධාවතී,
තං පුග්ගලමෙව පස්සථ මුත්තො බන්ධනමෙව ධාවතී.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙඵ්වනයෙහිදී සිවුරු හළ හික්මුවක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර වැසි එක් තරුණයෙක් මහසුප් මහ තෙරුන් වහන්සේ ළඟ පැවිදි විය. හෙතෙම මහණදම් පුරා රූපධ්‍යාන සතර ම උපදවා ගත. එක් දවසක් හෙතෙම ස්ත්‍රියක් කෙරෙහි ඇලී ගිහි විය. සිවුරු හළත් ජීවත්වීමට උපායක් නොදන්නා හෙයින් සොරකමින් ජීවත් වෙයි. රාජපුරුෂයන් එක් දිනක් ඔහු අල්වා ගෙන පිටිතලභයා බැඳ ගෙන තළමින් වධක-සානයට ගෙන යන වේලෙහි මහසුප් තෙරහු ඒ දෑක “තා විසින් පෙර පුරුදු කරන ලද කමටහන් මෙනෙහි කරව”යි වදළසේක. හේත් එසේ මෙනෙහි කොට ධ්‍යාන සතර ම උපදවා ගත. රාජපුරුෂයෝත් ඔහු දිවස්හුලට නැඟුහ. බුදුහු ඒ දෑක බුදුරැස් විහිදුවා ඉදිරියෙහි වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළසේක. හේ සෝවාන් විය. පසුව රහත් ද විය.

344 ප:- යො- යමෙක්; නි+වනථො- තෘෂ්ණා රහිත වූයේ; වන+අධිමුත්තො- (තපෝ) වනයෙහි ඇලුණේ; වන මුත්තො- තෘෂ්ණා වනයෙන් මිදුණේ; වනං+එව- වනයට ම; ධාවති- දිවේ ද; මුත්තො- (ගිහි බන්ධනයෙන්) මිදුණේ; බන්ධනං+එව- ඒ බන්ධනයට ම; ධාවති- දිවේ ද; තං පුග්ගලං- ඒ පුද්ගලයා; එවං- මෙසේ; පස්සථ- බලවු.

හා:- යමෙක් ගිහි ගෙයි ඇල්ම හැර දමා තපෝ වනයෙහි ඇලී ගිහි බන්ධනයෙන් මිදුණකු ව සිට නැවතත් ඒ තෘෂ්ණා වනයට ම හෙවත් ගිහි ගෙට ම දුවයි ද, එසේ වරක් ගිහි බන්ධනයෙන් මිදී නැවතත් ඒ ගිහි බන්ධනය කරා ම දුවන පුද්ගලයා මෙසේ විපත්තියට පැමිණෙන අයුරු බලවු.

24-4.

345 න තං දළ්භං බන්ධනමාහු ධීරා
යදයසං දරුෂං බබ්බජං ච
සාරත්තරත්තා මණි කුණ්ඩලෙසු
පුත්තෙසු දරෙසු ච යා අපෙබා

346 එතං දළ්භං බන්ධනමාහු ධීරා
ඔහාරිතං සිථිලං දුෂ්පමුක්ඛං
එතම්පි ඡෙත්වාන පරිබ්බජන්ති
අනපෙක්ඛිනොකාමසුඛං පහාය.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී බන්ධනාගාරයක් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් හික්කුහු සැවැත් නුවර සිර ගෙට ගොස් යදමින් බැඳී සොරුන් දක බුදුන් කරා එළඹ ‘‘සොමීනි, අපි අද සිර ගෙවල යදම්වලින් බඳනා ලද මිනිසුන් දුටුමහ. ඒ බැමමටත් වඩා තවත් දැඩි වූ බැඳුම් ඇද්දූ?’’යි විචාළහ. බුදුහු ඒ අසා ‘‘මහණෙනි, මේ කුමන බැඳුමක් ද? තෘෂ්ණා බන්ධනය මෙයට වඩා ලක්ෂ ගණනින් වඩනේ ය’’යි වදාරා මේ ගාථා වදළුසේක.

345 ප:- ආයසං- යකඩින් කළා වූ ද; දරුෂං- දැවයෙන් කළා වූ ද; බබ්බජං ච- බබුස් තණින් කළා වූ ද; යං- යම් බැඳුමක් (ඇද්ද); තං- එය; ධීරා- ප්‍රාඥයෝ; දළ්භං බන්ධනං- දැඩි බැමමකැයි; න ආහු- නො කියත්. මණිකුණ්ඩලෙසු- මණිකොඩොල්හි; සාරත්තරත්තා- දැඩි ඇල්මෙක් වේ ද; පුත්තෙසු- දරුවන් කෙරෙහි ද; දරෙසු ච- අඹුවන් කෙරෙහි ද; යා අපෙබා- යම් අපෙක්ෂාවෙක් වේ ද.

346 එතං- මෙය; දළ්භං බන්ධනං- දැඩි වූ බැමමෙකැයි; ධීරා- ප්‍රාඥයෝ; ආහු-කියත්. ඔහාරිතං-පහත් බවට ගෙන යන්නා වූ; සිථිලං- ලිහිල් වූ; දුෂ්පමුං+චං- නො මුදලිය හැකි වූ; එතං+අපි-

මේ කෙලෙස් බැඳුම්; ඡේත්වාන- සිද; න+අපෙක්ඛිනො- අපෙක්ෂා නැතිව; කාමසුඛං- කම් සැපය; පහාය- හැර; පරිබ්බ- ඡන්ති- පැවිදි වෙන්.

හා:- යකඩින් හෝ, ලීයෙන් හෝ, බඩුස් තණින් හෝ කළා වූ යම් බැම්මක් වෙ ද ඒ කිසිවක් පණ්ඩිතයෝ දැඩි බැම්ම- කැසී නො කියත්. මිණිකොඩොල්හි ද, අඹුදරුවන් කෙරෙහි ද යම් දැඩි ඇල්මක් වෙ ද,-

එය දැඩි බැම්මකැසී පණ්ඩිතයෝ කියති. කම් සැපෙහි බලාපොරොත්තු නැත්තෝ සක්ඛ්‍යා සතර අපායාදී පහතට ඇද- ලත්තා වූ, බැඳී තැන් සිව්, සම්, මස් නො සිද ලේ නො සොල්වා බැඳී බව නො දන්වා හැම කටයුතු කරන්ට අවසර දෙන හෙයින් ලිහිල් වූ ඩැහැගත් තැනින් කට හරවා ගත නො හැකි කැස්බකු මෙන් ගළවා ගත නො හැකි වූ මේ තෘෂ්ණා බැම්ම සිද දමා කම්- සැපෙහි ඇල්මක් නැතිව ගිහි ගෙය හැර ගොස් පැවිදි වෙත්.

24-5.

347 යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං සයං කතං මක්කටකොච ජාලං එතම්පි ඡේත්වාන වජන්ති ධීරා අනපෙක්ඛිනො සබ්බදුක්ඛං පහාය.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් බෙමා නම් අගමෙහෙසිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර බිම්සර රජහුගේ බෙමා නම් අගමෙහෙසිය රුසිරින් දෙවභනක වැනි ය. ඕ තොමෝ රු මදයෙන් මත්ව සිටිනී ය. බුදුන් “රූපයෙහි දෙස් කියති”යි අසා විහාරයට නො යයි. එක් දවසක් ඕ බුදුගුණ අසා පැහැදී බණ ඇසීමට විහාරයට ගියා ය. බුදුහුන් ඇගේ අදහස් දැන රූපයෙහි ආදීනව දක්වමින් බණ වදාරණසේක් මේ ගාථාව වදළසේක. ඕ තොමෝ මෙය අසා රහත් වූවාය.

347 ප:- රාගරත්තා- රාගයෙන් රත් වූ; යෙ- යම් කෙනෙක්; සයං කතං- තමා විසින් කරන ලද; ජාලං- දූලෙහි වැටී ඉන්නා වූ; මක්කටකො+ඉච-මකුළුවා මෙන්; සොතං- තෘෂ්ණා නමැති ශ්‍රෝතසට; අනුපතන්ති- වැටෙද්ද; ධීරා- ප්‍රාඥයෝ; එතං+අපි- මේ තෘෂ්ණා බැම්ම; ඡේත්වාන- සිද; න+අපෙක්ඛිනො- නිරාලය ව; සබ්බදුක්ඛං- සියලු දුක්; පහාය- හැර; වජන්ති- (නිවන් පුරට) යෙත්.

හා:- රාගයෙන් රත් වූ යම් කෙනෙක් තමා විසින් සාද ගන්නා ලද දෑලෙහි ම වැටී ඉන්නා මකුළුවකු මෙන් තමන් ම උපදවා ගත් තෘෂ්ණා නමැති සැඩපාරෙහි වැටී සිටිත්. නුවණැත්තෝ මේ තෘෂ්ණා නමැති බැම්ම ද සිද දමා කම් සැපෙහි ආලය හැර සියලු සසර දුක් දුරු කොට නිවන් පුරට පැමිණෙති.

24-6.

348 මුව පුරෙ මුව පව්ෂතො මජ්ඣෙකෙ මුව භවස්ස පාරගු, සබ්බත්ථ විමුක්තමානසො න පුන ජාතිජරං උපෙතිසි.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් රජගඟ නුවරදී උග්ගසේන සිටු පුත්‍රයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගඟ නුවර උග්ගසේන නම් සිටු පුත්‍රයෙක් වෙසේ. ඔහු එක් දවසක් යහළුවන් සමග නාත්‍යයක් බැලීමට ගොස් එහිදී රභදූක් වූ නළඟනක් කෙරෙහි බලවත් ප්‍රේම උපදවා “ඇ ලදෙත් ජීවත් වෙමි, නො ලදෙත් මියමි”යි සිතා ගෙන ඒ බව දෙමවුපියන්ට කීහ. ඔවුහු ඒ අසා “පුත, අපට තරම් වන කුලයෙකින් කුමාරිකාවක් ගෙනවුත් පාවාදෙමු”යි කීහ. නුමුත් ඔහු එයට කැමැති නොවී ඒ නළඟන ම සරණ පාවා ගෙන ඔවුන් සමග නාත්‍ය පවත්වමින් හැසිරෙන්නට වන. එක් දවසක් හේ ජනයාට නැටුම් දක්වනු පිණිස සැටරියන් උණ ගසක් උඩ නැඟී සිටියේ ය. බුදුහුත් ඔහුගේ හේතු සම්පත් දැක බික් සහන පිරිවරා එතනට වැඩියේක. උග්ගසේනත් උණ ගස මුදුනෙහි සිට අභසට පැන තුදුස් වරක් අභස වට සිසාරා පිනුම් ගසා සැට-රියන් උණ ගස උඩ ම සිටියේ ය. එවිට බුදුහු ඔහු අමතා මේ ගාථාව වදාළේක. හේ එය අසා උණගස උඩදී ම රහත් විය.

348 ප:- පුරෙ- අතීත (පංචස්කන්ධයෙහි පැවැති ඇල්ම); මුව- හරුව. පව්ෂතො- අනාගත (පංචස්කන්ධයෙහි ඇල්ම); මුව- හරුව. මජ්ඣෙකෙ- වතීමාන පංචස්කන්ධයෙහි ඇල්ම; මුව- හරුව. භවස්ස- භවයාගේ; පාරගු- පරතෙරට පැමිණි (තෝ); සබ්බත්ථ- හැම තන්හි; විමුක්තමානසො- මිදුණු සිත් ඇත්තේ; පුන- නැවත; ජාතිජරං- ජාති ජරාවට; න උපෙතිසි- නො පැමිණෙන්නෙහි;

හා:- අතීත පංචස්කන්ධය කෙරෙහිත්, අනාගත පංචස්කන්ධය කෙරෙහිත්, වතීමාන පංචස්කන්ධය කෙරෙහිත් පවත්නා ඇල්ම දුරුකරව. මෙසේ භවයෙන් එතරට ගිය නුඹ හැම තන්හි ම මිදුණු සිත් ඇත්තේ නැවත ජාති ජරාවලට නො පැමිණෙන්නෙහි ය.

349 විතක්කපමථිතස්ස ජන්තුනො තිබ්බරාගස්ස

සුභානුපස්සිනො,
භීයො තණ්හා පවඩ්ඪති එසබො දළ්භං කරොති
බන්ධනං.

350 විතක්කපසමෙ ච යො රතො අසුභං භාවයති සද සතො,
එසබො ව්‍යන්තිකාහිති එසජේජජති මාරබන්ධනං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී එක් තරුණ භික්ෂුවක් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් ඒ භික්ෂුන් වහන්සේ පිටු සිභා ගෙන වැළඳීමට අසුන් හලටවුත් පැන් නැති හෙයින් පැන් සොයා එක් ගෙදරකට වැඩියහ. ඒ ගෙයි තරුණ කුමාරිකාවක් ඔහු දෑක පැන් දී ඔහු කෙරෙහි ආලය උපදවා ගත්තී ය. ඕ තොමෝ එක් දිනක් ඒ භික්ෂුව ගෙයි වඩා හිඳුවා දන් දී “සවාමිනි, මේ ගෙයි උවමනා දෙයින් අඩුවෙක් නම් නැත. නැත්තේ පිරිමි මිනිසෙක් පමණ- ය”යි කීවා ය. ඒ කථාව අසා භික්ෂුව සස්තෙහි උකටලී ව සිවුරු හරනට සිතී ය. ඇදුරු තෙරහු එය දෑන ඔහු කැඳවා ගෙන ගොස් එපවත් බුදුන්ට දුන්වුහ. බුදුහු ඒ අසා ඔහුට අවවාද කොට බණ වදරණ සේක් මේ ගාථා වදළසේක. හෙතෙම සෝවාන් විය.

349 ප:- විතක්කපමථිතස්ස- විතර්කයන් විසින් මඬනා ලද; තිබ්බරාගස්ස- නියුණු රාග ඇති; සුභ+අනුපස්සිනො- ශුභ වසයෙන් දක්නා සුලු; ජන්තුනො-සන්වයාට; තණ්හා-තෘෂ්ණාව; භීයො- බොහෝ සෙයින්; පවඩ්ඪති- වැඩෙයි. එසො+බො- මේ තෙම වනාහි; බන්ධනං-(තෘෂ්ණා) බන්ධනය; දළ්භංකරොති- දැඩි කෙරෙයි.

350 යො-යමෙක්; විතක්ක+උපසමෙ-විතර්ක සංසිදුවීමෙහි; රතො ච- ඇලුණේ ද; සද- හැමකල්හි; සතො-සිහි ඇත්තේ ද; අසුභං- අශුභ ධ්‍යානය; භාවයති-වඩා ද; එසො+බො- මේ තෙම වනාහි; ව්‍යන්තිකාහිති- (තෘෂ්ණාව) නසන්නේ ය. එසො- මේ තෙම; මාරබන්ධනං- මරබැම්ම; ජේජජති- සිදින්නේ ය.

හා:- කාම, ව්‍යාපාද, විභිංසා විතර්කවලින් මඬනා ලද සිත් හා දැඩි කාමරාග ඇති, රූපාදී අරමුණු ශුභ වසයෙන් ගන්නා වූ පුද්ගලයාගේ ආශාව බොහෝ සෙයින් වැඩේ. මේ තෙම තමාගේ තෘෂ්ණා බැම්ම දැඩි කර ගනී.

යමෙක් විතක් සංසිද්ධිමෙහි හෙවත් ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි ඇලුණේ ද හැමකල්හි එළඹ සිටී සිහියෙන් යුක්තව අසුභ භාවනා වඩයි ද, හේ භවය පිළිබඳ පවත්නා ආශාව නසයි, මාරයාගේ බැමීම කපයි.

24 - 8.

315 නිවට්ඨගතො අසන්තාසි විතතණ්හො අනඨගණො,
අවජින්දි භවසල්ලානි අන්තිමොයං සමුස්සයො.

352 විතතණ්හො අනාදනො නිරුක්තිපදකොවිදෙ,
අක්ඛරානං සන්තිපාතං ජඤ්ඤා පුබ්බපරානි ව,
සවෙ අන්තිමසාරීරො මහාපඤ්ඤො මහාපුරිසොති වුවිවති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී වසවර්ති මාරයා අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් දවසක් දෙවුරම් වෙහෙරට නො වේලාවෙහි වැඩිය ආගන්-තුක භික්ෂුහු තමන්ට සැතපෙන තැන් නො ලැබ රාහුල තෙරහු වසන තැනට ගොස් උන්වහන්සේ නභා පියා සැතපුණුසේක. උන්වහන්සේත් සැතපෙන තෙතක් සොයා නො ලදින් බුදුන්ගේ වැසිකිළි පෙරමාලෙහි සැතපුණුසේක. වසවත් මරු එය දැක උන්වහන්සේ බිය ගන්වනු පිණිස මහත් ඇත් වෙසක් මවා ගෙන අවුත් සොඬින් හිස වෙළා ගෙන ගසක් බිඳින කලක් මෙන් ගුගුරා පිය. බුදුහු එය දැක හේ මාරයා බව දැන “මාරය, තා වැන්නෝ මපුතුන්ට භයක් උපදවා ලිය හෙදද? එය නො පිළිවනැ” යි වදා මේ ගාථා වදළසේක.

351 ප:- නිට්ඨං + ගතො-(යමෙක්) නිෂ්ඨාවට හෙවත් රහත් බවට පැමිණියේ වේ ද; න + සන්තාසි- තැනී නො ගන්නේ ද; විතතණ්හො- පහවූ තෘෂ්ණා ඇත්තේ ද; න + අංගණො- රාගාදී අභිගන රහිත ද; භවසල්ලානි- භවගාමී වූ කෙලෙස් හුල්; අවජින්දි- සින්දේ ද, අයං-මෙය; අන්තිමො සමුස්සයො- අන්තිම ආත්ම භාවය යි.

352 විතතණ්හො- (යමෙක්) පහකළ තෘෂ්ණාව ඇත්තේ ද; න + ආදනො- (ආත්මාදී වසයෙන්) ගැනීමෙක් නැත්තේ ද; නිරුක්තිපදකොවිදෙ- නිරුක්තිපදයෙහි හෙවත් සිවුපිළිසිඹියාහි දකුණ ද, අක්ඛරානං සන්තිපාතං- අකාර සමුදය ද; පුබ්බ + අපරානි ව- පුච්චාපරාකාරයන් ද; ජඤ්ඤා- දන්නේ ද; අන්තිමසාරීරො-

අන්තිම ශරීරයෙහි පිහිටි; සො- හෙතෙම; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; මහාපඤ්ඤා- මහා ප්‍රඥා යයි ද; මහාපුරිසො + ඉති- මහා පුරුෂ යයි ද; වුවවිති- කියනු ලැබේ.

භා:- යමෙක් ජීවිතයාගේ නිමාවට හෙවත් රහත් බවට පැමිණියේ ද රාගාදී කෙලෙස් නිසාවත් සිංහ ව්‍යාඝ්‍රාදීන් නිසා වත් තැති නො ගනී ද, ආශාව දුරු කෙළේ ද, රාගාදී අභිගත නැත්තේ ද, සියලු කෙලෙස් උල් උදුරා හැර පී ද මේ ඔහුගේ අන්තිම ආත්ම භාවය යි.

යමෙක් තෘෂ්ණාව දුරු කෙළේ ද පංචස්කන්ධය “මම ය, මාගේ ය යි” නො ගනී ද, නිරුක්ති පදයෙහි හෙවත් සිවුපිළි- සිඹියාහි දක්‍ෂ ද, අකුරු සමුදය හා පෙර අපර අකුරුත් දනී ද, අන්තිම අත්බැවහි සිටින ඒ පුද්ගලයා ඒකාන්තයෙන් ම මහා ප්‍රඥා ඇත්තෙකැයි ද මහා පුරුෂයෙකැයි ද කියනු ලැබේ.

වි:- නිෂ්ඨාව- නම්: අර්භත්ඵලයයි. මේ බුද්ධශාසනයෙහි පැවිදි වුවන්ගේ නිෂ්ඨාව අර්භත්ඵලය වේ. යමකු ඒ අර්භත්ඵලය තමාසතන්හි උපදවා ගැනීම නිෂ්ඨාවට පැමිණීමයි හෙවත් රහත් වීමයි. සිවුපිළිසිඹියාව නම්: අථ, ධම්, නිරුක්ති, ප්‍රතිභාන යන මොහු ය. එහි අථ නම්: හෙතුඵලය යි. ධම් නම්: හෙතුව යි. නිරුක්ති නම්: පාළි භාෂාව යි. ප්‍රතිභාන නම්: ප්‍රඥාව යි.

18 - 7.

335 සබ්බාහිභු සබ්බවිදුහස්මි
සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනුපලිත්තො
සබ්බං ජහො තණ්හක්ඛයෙ විමුක්තො
සයං අභිඤ්ඤාය කමුද්දිපෙය්‍යාං.

නි:- බුදුන් බෝමඩ සත්සති යවා දම්සක් දෙසන්ට බරණැසට වඩිද්දී උන්වහන්සේට අතර මහදී උපක නම් ආජීවකයකු හමු විය. බුදුන් දැක, “පින්වත, ඔබගේ ඇඟ, මුහුණ, පැහැපත, ඉතා ප්‍රභාසාර ය, ඉන්ද්‍රියයෝ ඉතා ප්‍රසන්න ය, ඔබ කවුරු ද?” යි විචාලේ ය. බුදුහු ඒ අසා තමන් වහන්සේ ස්වයම්භූ බව හඟවන- සේක් මේ ගාථාව වදලූයේක.

353 ප:- අභා- මම; සබ්බාහිභු- සියල්ල මැඩ පැවැත්වූයේ; සබ්බවිදු- සියල්ල දන්නේ; අස්මි- වෙමි. සබ්බෙසු ධම්මෙසු- සියලු ධර්මයන්හි; න+උපලිත්තො-නො ඇලුණෙමි. සබ්බං ජහො-

සියල්ල දුරුකෙළෙමි. තණහක්බයෙ- අර්භත්ඵලයෙහි, විමුක්තො- මිදුණේ වෙමි. සයං- ඒ (මම); අභිඤ්ඤාය- ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට දැන; කං- කවරකු; උද්දිසෙය්‍යං- (ආචාර්ය හෝ උපාධ්‍යාය වසයෙන්) කියමි ද;

භා:- මම තුන් හවයට අයත් සියලු දේ මැඩලූයෙමි. සියලු දේ දැනිමි. සියලු දෙයෙහි නො ඇලුණෙමි. සියල්ල දුරලිමි. තාක්ෂණව නැති කොට අර්භත්ඵල විමුක්තියෙන් මිදුණේ වෙමි. මෙසේ සියලු ධර්මයන් මා විසින් ම අවබෝධ කර ගෙන අනික් කවරකු ආචාර්ය හෝ උපාධ්‍යාය වසයෙන් දක්වමි ද?

24 - 10.

354 සබ්බද්දනං ධම්මද්දනං ජිනාති,
සබ්බං රසං ධම්මං රසො ජිනාති,
සබ්බං රතිං ධම්මරති ජිනාති,
තණහක්බයො සබ්බද්දක්බං ජිනාති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී සක් දෙවිඳු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් සමයෙක තවුනිසා දෙව්ලොව දෙවියෝ රැස්ව හිඳ ‘‘දනින් කවර දනයෙක් උතුම් ද? රසයෙන් කවර රසයෙක් උතුම් ද? ඇල්මෙන් කවර ඇල්මෙක් උතුම් ද? රහත් බව කුමක් නිසා උතුම් ද?’’ යන මේ ප්‍රශ්න සතර උපද්වාලූහ. මේ පැන සතර අපි විචාරමින් දෙළොස් අවුරුද්දක් ඔවුන් අතර පැවැතිණ. එක ම දෙවියකුට වත් එහි අපි නො වැටහිණ. එහෙයින් සක්දෙවිඳු තෙම එක් දවසක් දෙවි පිරිස් පිරිවරා බුදුන් කරා පැමිණ ඒ පැන සතරෙහි අපි විචාළේ ය. බුදුහු එය විසඳනසේක් මේ ගාථාව වදළසේක. අසුසාර දහසක් ප්‍රාණිහු නිවන් දුටුහ. සක්- දෙවිඳුන්ගේ ඉල්ලීම පිට බණ කියා දෙවියන්ට පින්දීම ද එතැන් පටන් ඇරඹිණ.

354 ප:- ධම්මද්දනං- ධර්මදනය තෙම; සබ්බද්දනං- සියලු දනය; ජිනාති- දිනයි. ධම්මරසො- ධර්මරසය තෙම; සබ්බං රසං- සියලු රසය; -පෙ- ධම්මරති- ධර්මයෙහි ඇල්ම; සබ්බං රතිං- සියලු රතිය; -පෙ- තණහක්බයො- අර්භත්ඵලය; සබ්බද්දක්බං- සියලු දුක් -පෙ-

භා:- ධර්ම දනය සියලු දන් මැඩ ජය ගනී. නව ලොවුතුරා දහම් රසය සියලු රස මැඩ ජය ගනී. බණ කියන අසන අයට ඇති වන ප්‍රීතිය අනික් සියලු ම රතිය (=ප්‍රීතිය) මැඩ ජය ගනී. අර්භත් ඵලය සියලු දුක් මැඩ ජය ගනී.

වී:- ධම්දනය නම්: පරහට කරුණාවෙන් දහම් දෙසීම ය. ධම් කථිකයන්ට සත්කාර කොට දහම් දෙසවීම ය. බණ ඇසීම සියලු පින්කම් කිරීමට උපකාර වේ. සත්‍යයේ බණ ඇසීමක් නැති නම් පින්කම් නො කරති. පින්කම් කරන්නේ බණ අසා පැහැදීම ඇති වූ විට ය. එපමණක් නො ව බණ ඇසීමෙන් ලොකික ලොකොත්තර ප්‍රඥාව ද ලැබේ. විශේෂයෙන් ම ශ්‍රාවකයන්ගේ මාභාවබෝධයට ධම්ශ්‍රවණය හෙතුවේ. පරතො සොෂප්‍රත්‍යයක් නැතිව අර්හත්‍යය සිදු නො වන බැවිනි. එහෙයින් සියලු දනයන්ට වඩා ධම්දනය අතිශයින් ශ්‍රේෂ්ඨ ය. **ධම්මරසය** නම්: නවලෝකෝත්තර ධම්යන් උපන් රසයයි. මේ දහම් රසය වින්දෝ කිසි කලෙක අපායාදී දුකකට හෝ ජාති ජරා මරණදී දුකකට නො පැමිණෙති. ඔවුහු අපරාමර වෙති. එහෙයින් සියලු රසයන්ටත් දෙවියන්ගේ සුධාහොජනයටත් වඩා ධම්යෙන් උපන් රසය අතිශයින් ශ්‍රේෂ්ඨ වේ. **ධම්ම රතිය** නම්: දහම් දෙසන්නාට ද, අසන්නාට ද, කියවන්නාට ද තමාගේ සිතතුළ උපදින ප්‍රීතිය යි. මේ නිරාමීය ප්‍රීතිය කෙලෙසුන් නිසා ඇතිවන විඩාව සංසිදුවන බැවින් ඉතා ශ්‍රේෂ්ඨ වේ. **තෘෂ්ණාක්ෂය** නම්: අර්හත් ඵලය යි. තෘෂ්ණාව නැති කොට සියලු සසර දුක් කෙළවර කරලීමෙන් සදකාලික සැප ඇති උතුම් නිවනට පමුණුවන නිසා රහත් බව අතිශයින් ම ශ්‍රේෂ්ඨ වේ.

24 - 11.

355 හනන්ති හොගා දුමමෙධං නො වෙ පාරගවෙසිනො, හොගතණ්භාය දුමමෙධො හන්ති අඤ්ඤෙව අත්තනං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී අපුත්තක සිටාණන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර අපුත්තක නම් සිටාණ කෙනෙක් වෙසෙති. හෙනෙම තද මසුරෙකි. හෙනෙම මිහිරි ආහාර පාන වර් අනුභව නො කොට කාඩ් වත්කරවා ගෙන නිමුඬු සාලේ බත් කමින් දළ කඩ පිළි හදිමින් සම්පතින් ප්‍රයෝජන නො ගෙන කිසි ම පිනකුත් නොකොට මීය ගොස් අපායෙහි උපන. දරුවන් නැති නිසා ඔහුගේ වස්තුව රාජසත්තක ද විය. සම්පත් ලද නමුත් එයින් ඔහුට කිසිම ප්‍රයෝජනයක් නො වී ය. කොසොල් රජු ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළ කල්හි බුදුහු “මහරජ, නුවණ නැත්තවුන්ට සම්භ වූ සම්පත් කකුළුවන්ට සම්භ වූ දරුවන් මෙනැ” යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක.

355 ප:- හොඟා- හෝගයෝ; දුම්මෙධං- අඤ්ඤානායා; හනන්ති- නසත්. පාරගවෙසිනො- පරතෙර (නිවන) සොයන්නෝ; නො වෙ- නො නසත්. දුම්මෙධො- අඤ්ඤානතෙම; ගොගතණ්භාය- වස්තු තෘෂ්ණාවෙන්; අඤ්ඤෙ + ඉව- අනුන් නසන්නකු මෙන්; අත්තානං- තමා; හන්ති- නසයි.

භා:- උපහෝග, (=වස්ත්‍රාභරණාදිය) පරිහෝග (=දැසි, දස්, ගව, මහිෂාදිය) වස්තුහු අනුවණයා නසත්. ඒ වස්තුහු පරතෙර නිවන සොයන්නහු නසන්නට සමත් නො වෙති. මෝඩයා- වස්තු තෘෂ්ණාවෙන් බොහෝ පව් රැස් කොට අනුන් ලවා නසා ගන්නාක් මෙන් තමා නසා ගනී.

24 - 12.

356 තිණදෙසානි ඛන්තානි රාගදෙසා අයං පජා තස්මා හි විතරාගෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

357 තිණදෙසානි ඛන්තානි දෙසදෙසා අයං පජා තස්මා හි විතදෙසෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

358 තිණදෙසානි ඛන්තානි මොහදෙසා අයං පජා, තස්මා හි විතමොහෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

359 තිණදෙසානි ඛන්තානි ඉවජාදෙසා අයං පජා, තස්මා හි විගතිවජෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තණ්භා වග්ගො වකු විසතිමා.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් පඩු ඇඹුල් සලස්නෙහි වැඩ හින්දදී අංකුර නම් දෙවිපුත් අරභයා දෙසන ලදහ.

බුදුහු තව්තිසා දෙවිලොවට වැඩ විජම් බණ දෙසනු පිණිස සක් දෙවිපුගේ පඩු ඇඹුල් සලස්නෙහි වැඩ සිටියේක. එවිට ඉඤ්ඤා නම් දෙවිපුත් අවුත් බුදුන්ගේ දකුණත් පස ද අංකුර දෙවිපුත් වමත් පස ද හුන්හ. එකෙණෙහි මහෙශාකාය දෙවියන් රැස්වත් රැස්වත් ම අංකුර දෙවිපුත් පසු බස්නේ අටසාලිස් ගව්වෙකින් ඔබ්බෙහි හිඳ ගත. බුදුහු ඒ දැක “අංකුරය, තොප දස දහසක් හවුරුදු මුළුල්ලෙහි දන් දුන් නමුත් සිල්වතකු නො ලත් හෙයින් එහි අනුසස්භීත වී ය. එහෙයින් දුන් තොපට අටසාලිස් ගවුවක් පසු බසින්නට සිදුවිය. මේ ඉන්ද්‍රක දිව්‍ය පුත්‍ර තෙම තමන්ට එළ වූ බත් සැන්ද අනුරුද්ධ තෙරුන්ට පිදු අනුසස්භීන් තොපට වඩා

මහෙශාකාරවැ ඉපිද සිටි තැනම සිටියේය. එහෙයින් සිල්වතුන්ට ම දුන් දනෙහි විපාක මහත් වන්නේ ය'' යි වදරා මේ ගාථා වදළසේක. ඒ අංකුර, ඉඤ්ක දෙවිපුත් දෙදෙනා ම සෝවාන් වූහ.

356 ප:- බත්තානි- කෙත්හු; තිණදෙසානි- තෘණදෙස ඇත්තෝ ය. (එසේ ම) අයං පජා- මේ සතියෝ; රාගදෙසා- රාග නමැති දෝෂ ඇත්තෝ ය. කස්මා හි- එහෙයින්; චිතරාගෙසු- චිත රාගයන්ට; දින්නං- දෙන ලද්ද; මහජඵලං හොති- මහත් ඵල වේ.

357 —පෙ— දෙසදෙසා- ද්වේෂ නමැති දෝෂ ඇත්තෝ ය. —පෙ—

358 —පෙ— මොහදෙසා- මෝහ නමැති දෝෂ ඇත්තෝ ය. —පෙ—

359 —පෙ— ඉච්ඡාදෙසා- ඉච්ඡා නමැති දෝෂ ඇත්තෝ ය. —පෙ— විගත + ඉච්ඡෙසු- ඉච්ඡා පහකළවුන්ට —පෙ—

හ:- (356, 357, 358, 359, ගාථා) කෙත් මාරතු එකට කුඩු මැටි ආදී තණ දෙසින් යුක්ත ය. එසේ ම මේ මනුෂ්‍ය ප්‍රජාව ද රාග, ද්වේෂ මෝහ, ඉච්ඡා (=ආශාව) යන කෙලෙස් දෙසින් යුක්ත ය. එබැවින් ඒ රාගාදී කෙලෙස් පහකළ රහතුන් වහන්සේට දුන් දෙය ම මහත් ඵලදයක වේ.

වි:- රහතුන්ට දුන් දෙය මහත්ඵලවන බව: කුඹුරුවල මාරතු; කුඩු මැටි ආදී තෘණ හටගැනීමෙන් වපුළ ශෂ්‍යයෝ ද හීන වෙති. කුඹුරු නිසරු වන නිසා ශෂ්‍යඵල ද නිසරු වෙයි. එවිට විපුල ඵලයක් ලබා ගත නො හැකි ය. එසේ ම රාග, ද්වේෂ, මෝහාදී කෙලෙස්වලින් කිලිටි වූ සන්තාන ඇති පුද්ගල-යන්ට නොයෙක් අයුරින් විශාල ලෙස දන් දුන්නේ නමුත් එය මහත් ඵල නො වෙයි. දන ක්ෂෙත්‍රය තෘෂ්ණාදී කෙලෙසුන්ගෙන් දුසිතව පත්වනා හෙයිනි. එහෙයින් රාගාදී කෙලෙස් ප්‍රහීණ කළ රහතුන් වහන්සේට ම දුන් දනය මහත්ඵල මහානිසංස වන්නේ යයි වදරන ලදී.

සුවිසි වන තෘෂ්ණා වගීය නිමි.

25 - 1.

360 වක්ඛුනා සංවරො සාධු සාධු සොතෙන සංවරො;
සාණෙන සංවරො සාධු සාධු ජීවිහාය සංවරො.

361 කායෙන සංවරො සාධු සාධු වාචාය සංවරො,
මනසා සංවරො සාධු සාධු සබ්බත්ථ සංවරො,
සබ්බත්ථ සංවුතො භික්ඛු සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී භික්ෂුන් පස්නමක් අරභයා දෙසන ලදහ.

ඒ භික්ෂුන් පස්දෙනා අතුරෙන් එක් කෙනෙක් වක්ඛුද්වාරය රකිති. එක් කෙනෙක් ශ්‍රෝතද්වාරය රකිති. එක් කෙනෙක් සුාණද්වාරය රකිති. එක් කෙනෙක් ජීවිහාද්වාරය රකිති. එක් කෙනෙක් කායද්වාරය රකිති. එක් දවසක් ඒ පස්නම එක්ව හිඳ තම තමන් රකින දෙර ම නො රැක්ක හැකි බව කියමින් විවාද කොට ගෙන බුදුන් කරා ගොස් එපවත් කීහ. බුදුහු ඒ අසා "මහණෙනි, එක දෙරක් රැකි පමණින් අනික් දෙරවල් නො රැකෙයි. එයින් ඇස, කන, නැහැය, දිව, කය යන දෙරවල් පස ම රැකිය යුතු ය" යි වදාරා මේ ගාථාවන් වදලසේක. ඒ භික්ෂුහු සෝවාන් වූහ.

360 ප:- වක්ඛුනා, ඇසින් (වක්ඛුද්වාරයෙන්); සංවරො, සංවරය; සාධු- යහපත; සොතෙන- කනින් (ශ්‍රෝතද්වාරයෙන්); -පෙ- සාණෙන- නැහැයෙන් (සුාණද්වාරයෙන්); -පෙ- ජීවිහාය- දිවින් (ජීවිහාද්වාරයෙන්); -පෙ-.

361 කායෙන- කයින් (කායද්වාරයෙන්); -පෙ- වාචාය- වචසින් (වාග්ද්වාරයෙන්); පෙ- මනසා- සිතින් (මනෝද්වාරයෙන්); -පෙ- සබ්බත්ථ- සදෙර ම; -පෙ- සබ්බත්ථ- සදෙර ම; සංවුතො- රැකි; භික්ඛු- මහණ තෙම; සබ්බදුක්ඛා- සියලු දුකින්; පමුච්චති- මිදේ.

හා:- ඇස, කන, නැහැය, දිව යන දෙරටු සතරට හමු වූ රූප, හඬ, ගඳ, රස අරමුණුකොට උපදනා ලෝහ. ද්වේෂ, මෝහාදී පාප ධර්මයන් කෙරෙන් තමාගේ සිත රැක ගැන්ම ඉතා යහපත් ය.

කයින් සිදුවන සතුන් මැරීම, සොරකම් කිරීම, දුරාවාරය යන අකුසලින් දුරුව කය රැක ගැන්ම යහපත් ය. වචනයෙන් සිදුවන බොරැකීම, කේලාම් කීම, පරුෂ වචන කීම, නිසරු තෙපුල් කීම යන අකුසල්වලින් දුරුව වචනය රැක ගැන්ම යහපත් ය. සිතින්

සිදුවන දැඩි ලෝභය, ව්‍යාපාදය, මිඤ්ඤාදාෂ්ටිය යන අකුසල්-
වලින් දුරුව සිත රැක ගැන්ම යහපත් ය. මෙසේ වක්‍රුරාදී
සදරත්, කායාදී තුන් දරත් දුසිරිතෙන් වෙන් කොට අවුරා
ගැන්ම ඉතා යහපත් ය. එසේ හැමතැන් අවුරා රැක ගත් භික්‍ෂු
තෙම සියලු සසර දුකින් මිදේ.

25 - 2.

362 හත්ථසඤ්ඤතො පාදසඤ්ඤතො,
වාචාය සඤ්ඤතො සඤ්ඤතුත්තමො,
අජ්ඣන්තරතො සමාහිතො,
එකො සන්තුසිතො තමාහු භික්ඛුං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී හංසසාතක
භික්‍ෂුවක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි යහළු භික්‍ෂු දෙනමක් අවිරවතී ගහට ගොස්
නභා පියා අවු තපමින් සිටියහ. ඒ වෙලාවට හංසයෝ දෙදෙනෙක්
අහසින් ගියහ. ඉන් අතකුරු ගැසීම් දන්නා නමක් හකුරක්
ගෙන අහසින් යන හංසයාට ගැසීය. ඒ ගල වැදුණු හංසයා
හඩාගෙන ඒ භික්ෂුවගේ පාමුල වැටිණ. එතන සිටි වහන්දා ඒ දක
“ඇවැත, තෙල තොප වැනි භික්ෂුවකට තබා සැදහැනි ගිහියන්ට
වත් තරම් කටයුත්තක් නො වෙයි” නින්ද කොට ඔහු රැගෙන
ගොස් එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු එය විචාරා දැන
ඔහුට නිගා කොට දහම් දෙසනසේක් මේ ගාථාව වදළුසේක.

362 ප:- හත්ථසං + යතො- (යමෙක්); අතින් සංයත ද;
පාදසං + යතො- පයින් සංයත ද; වාචාය- වචනයෙන්; සං + යතො
සංයත ද; සං + යත + උත්තමො- සංයත වූ කය ඇත්තේ ද;
අජ්ඣන්තරතො- කම්භාන භාවනයෙහි ඇලුණේ ද; සමාහිතො-
සමාධියෙහි පිහිටියේ ද; එකො- ඒකවිභාරී ද; සං + තුසිතො-
සතුටු වෙයිද; තං- ඔහු; භික්ඛුං- භික්‍ෂුව යයි; ආහු- කියත්.

හා:- අතේ තැන්පත්කම ඇති, පයේ තැන්පත්කම ඇති,
වචනයේ තැන්පත්කම ඇති, කයේ තැන්පත් කම ඇති, හැම
අතින් ම තැන්පත් වූ, කම්භාන භාවනාවෙහි ඇලුණු, සමාධියෙහි
පිහිටි, හුදකලාවූ වෙසෙමින් තමා ලත් මහපලෙන් සතුටු වන
යමෙක් වේ ද, ඔහුට භික්‍ෂුවය යි කියත්.

363 යො මුඛසඤ්ඤානො හික්ඛු මත්තභාණී අනුද්ධනො,
අත්තං ධම්මං ච දීපෙනි මධුරං තස්ස භාසිතං.

නි:- සැවැත් නුවර දෙවුරම් වෙහෙර බුදුරජුන් වැඩවසන සම යෙහි කොකාලික හික්ඝුතෙම සැරියුත්, මුගලන් අගසවු දෙනමට බැණ දෙඩු පවින් පදුම නරකයෙහි උපන. දම්සෙබෙහි රැස් වූ හික්ඝුහු “කෝකාලික හික්ඝුව දූගසවුවන්ට බැණ දෙඩා නරකයෙහි උපනැ” යි කථාවක් ඉපිද වූහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මේ තෙම කට නිසා විනාශ වූයේ දැන් පමණක් නො වෙයි; පෙරත් කට නිසා ම විනාශ වූයේ යැ” යි අතීත කථාව ද ගෙන හැරදක්වන සේක්, එක් කලෙක මේතෙම හිමවිපියස එක් විලෙක ඉදුබෙක්ව ඉපිද සිටියේ ය. එකල භංසයෝ දෙදෙනෙක් ගොදුරු පිණිස ඒ විලට පැමිණෙනි. එක්දවසක් භංසයෝ දෙදෙනා ඉදුබාට කථා-කොට අපගේ විත්තකට පවීනයෙහි රන්ගුභාවට යනු කැමැත්තෙහි නම් අප හා කැටිව එව යි කීහ. ඉදුබා මට අහසින් යා නො හැක්ක, එහි මම කෙසේ යම් දැයි කීය. තා කට රැක ගත්තොත් අපි තා කැඳවාගෙන යම්හයි කීහ. ඉදුබා තමාගේ කට රැක ගැනීමට පොරොන්දු විය. ඉන්පසු ඉදුබා එක් දඩු කඩක් මැදින් ඩැගත් කල්හි භංසයෝ දෙදෙනා දෙකෙළවරින් ඩැගෙන අහසින් ගමන් ගත්හ. ඒ දුටු ගම්දරුවෝ “පුදුමයෙක් බලව; භංසයෝ දෙන්නෙක් ඉදුබුවකු අහසින් ගෙන යති”යි කීහ. ඒ අසා ඉදුබා කෝපවී මාගේ මිත්‍රයන් දෙන්නා මා තමන් කැමති තැනකට ගෙනයති. දුෂ්ට කොල්ලනි, තොපට වූයේ කුමක් දැයි කියන්ට කට දැල්වූ කල්හි දණ්ඩෙන් කට ගැළවී බිමට වැටී සුණු විසුණු වී ගියේ යයි අතීත ප්‍රවාත්තිය ගෙන හැර දක්වා මේ ගාථාව වදල සේක.

363 ප:- යො හික්ඛු- යම් හික්ඝුවක්; මුඛසං + යතො- මුඛයෙන් සංයත ද; මත්තභාණී- පමණ කොට කියන සුලු ද; න + උද්ධනො- සංසුන් සිත් ඇත්තේ ද; අත්ථං (පාළි) අර්ථය ද; ධම්මං ච- (පාළි) ධර්මය ද; දීපෙනි- දක්වා ද; තස්ස- ඔහුගේ; භාසිතං- වචනය; මධුරං- මිහිරි වේ.

හා:- කට රැකගත් නුවණින් සලකා පමණ දැන කථා කරන, සංසුන් සිතැති යම් හික්ඝුවක් පාළි අර්ථය හා ධර්මයන් මනාව දැන ප්‍රකාශ කෙරේ නම් ඔහුගේ වචනය ඉතා මිහිරි ය.

25 - 4.

364 ධම්මාරාමො ධම්මරතො ධම්මං අනුච්චිත්තයං,
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු සද්ධම්මා න පරිභායති.

නි:- බුදුරදුන් දිනක් දෙවුරම් වෙහෙරදී ‘මම තව සාරමසෙකින් පිරිනිවන් පාමි’ යි වදාළ කල්හි පාඨග්ජන භික්ඛුහු හඬන්ට වන්හ. රහතන් වහන්සේට ධම්මංවෙග උපන. භික්ඛුහු ‘කුමක් කරමෝ ද?’ යි කියා ඇවිදිනාසේක. ධම්මාරාම නම් තෙර කෙනෙක් ‘බුදුන් ජීවත් ව සිටියදී ම රහත් වෙමි’ සිතා ගණසංගනිකාවෙන් දුරුව ධම්මය මෙනෙහි කරමින් සිටියේක. භික්ඛුහු ඔහු තනිව ම වසන බව දැක එය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහුන් ඒ භික්ඛුව ගෙන්වා විචාරා ඔහුගේ අදහස දැන සාධුකාර දෙවා ‘මා කෙරෙහි ලෙන්ගතු කෙනෙකු කළමනා තෙල ලෙස ම යැ’ යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක. ඒ භික්ඛු තෙම සෝවාන් විය.

364 ප:- ධම්මාරාමො- ධම්මය අරම් කොට ඇති; ධම්මරතො- ධම්මයෙහි ඇලුණු; ධම්මං- ධම්මය; අනුච්චිත්තයං- නැවත නැවත සිතන; ධම්මං- ධම්මය; අනුස්සරං- නැවත නැවත සිහිකරන; භික්ඛු- මහණ තෙම; සද්ධම්මා- සද්ධම්මයෙන්; න පරිභායති- නො පිරිහෙයි.

භා:- ධම්මය වාස හවන කොට ඇති, සමථ විදහිනා ධම්මයෙහි ම ඇලුණු, ඒ ධම්මය නැවත නැවත සිතන ඒ ධම්මය නැවත නැවත මෙනෙහි කරන භික්ඛුව සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධම්මයෙන් හා නවලොචිතුරා දහමින් ද නො පිරිහෙයි.

25 - 5.

365 සලාභං නාතිමඤ්ඤෙයා න ඤ්ඤෙසං පිහයං වරෙ
අඤ්ඤෙසං පිහයං භික්ඛු සමාධිං නාධිගච්ඡති.

366 අප්පලාහොපි වෙ භික්ඛු සලාභං නාතිමඤ්ඤති,
තං වෙ දෙවා පසංසන්ති සුද්ධාපීචිං අතඤ්ඤං.

නි:- අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වසන සමයෙහි එක් භික්ඛු නමක් දෙවිදතුන්ගේ භික්ඛු නමක් සමග මිත්‍රව විසී ය. එක් දවසක් හේ ඒ මිත්‍ර නමගේ බස් ගෙන දෙවිදන්හු වසන තැන කීප දවසක් වැස ඔහුට උපන් ලාභසත්කාර විද නැවත දෙවුරමට

ගියේ ය. හික්ෂුහු එපවත් දැන බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා ඔහුගෙන් කරුණු විචාරා දැන “අනුන්ගේ ලාභයෙහි ඇලී දුටු දුටු අයට නැමී වසන මහණහු සමාධියකට නො පැමිණෙන්නාහ”යි වදරා මේ ගාථාවන් වදළුසේක.

335 ප:- සලාහං- සවකීය ලාභයට; න + අතිමඤ්ඤෙයා- අවමන් නො කරන්නේ ය. අඤ්ඤෙසං- අනුන්ගේ ලාභය; පිහයං- පතමින්; න චරෙ- නො හැසිරෙන්නේ ය. අඤ්ඤෙසං අනුන්ගේ (ලාභය); පිහයං- පතන්නා වූ; හික්ඛු-මහණ තෙම; සමාධිං- සමාධියක්; න + අධිගච්ඡති- නො ලබයි.

365 හික්ඛු- හික්ඛු තෙම; අප්පලාහො + අපි- සචල්පලාහී වූයේ ද; වෙ- ඉදින්; සලාහං- තමා ලද දෙය; න + අතිමඤ්ඤති- අවමන් නො කෙරේ ද; සුද්ධ + ආජීවං- පිරිසිදු ජීවිකා ඇති; න + තඤ්ඤ- කුසිත නො වූ; තං- ඕහට; දෙවා- දෙවියෝ; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; පසංසන්ති- ප්‍රශංසා කෙරෙත්.

හා:- තමා ලත් ප්‍රත්‍ය ලාභය සුලු වුවත් කටුක වුවත් එය හෙලා නො දක්ක යුතු ය. එසේ ම අනුන්ට ලැබෙන ලාභය ගැන ආශා කරමින් නො හැසිරිය යුතුය. අනුන්ගේ ලාභයට ආශා කරන හික්ඛුව චිත්ත සමාධියක් නො ලබයි.

යම්කිසි හික්ඛුවක් තමා ලබන දෙය සචල්ප වුවත් කටුක වුවත් එය පහත් කොට නො සලකා ද පිරිසිදු ජීවිකා ඇති, කුසිත නො වූ ඒ හික්ඛුවට ඒකාන්තයෙන් ම දෙවියෝ ද මිනිස්සු ද පසසත්.

25 - 6.

367 සබ්බසො නාමරූපස්මිං යස්ස නත්ථි මමාධිතං,
අසනා ච න සොචති ස වෙ හික්ඛුති වුවචති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත් නුවරදී පංචවග්ගදෙයක නම් බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

බුදුහු එක් දවසක් ඒ බමුණු අඹු සැමී යුවළට අනාගාමී වීමට හේතු සම්පත් ඇති බව දිවසින් දක ඔවුන්ගේ ගෙදෙරට වැඩිසේක. බමුණු තෙම බුදුන් දක කමින් සිටි බත්තලිය හැර ගෙන බුදුන් වෙත පැමිණ ‘මහණ ගොයුම්නී, මේ බත්තලිය භාගයක් පැමිණි කෙනකුට දෙනු පිණිස දෙභාගයක් කොට

භාගයක් අනුභව කෙළෙමි. ඔබ ඉඳුල් බත් පිළිගන්නහු දූ? යි විචාලේ ය. බුදුහු ඒ අසා “බමුණ, ඉඳුල් දෙයටත්, නො ඉඳුල් දෙයටත් මම නිස්සෙමි” යි වදාළසේක. බමුණු තෙම ඒ අසා පහන් සිත් ඇති ව මිදුලේ සිට ම “මහණ ගොයුම්නි, තොපගේ සවුචන්ට කුමක් නිසා හිඤ්ඤ ව්‍යවහාරය කෙරෙද් දූ?” යි ඇසී ය. බුදුහු එය විසඳනසේක් මේ ගාථාව වදාළසේක. ඒ අඹුසැමි දෙදෙනා ම අනාගාමී වූහ.

367 ප:- යස්ස- යමකුහට; නාමරූපස්මි- නාමරූපදෙක්හි; සබ්බසො- සඵලකාරයෙන්; මමායිතං- මමකයෙක්; නත්ථි- නැද්ද; අසතාව- (නාම රූප දෙක) නැසී යාමෙනුත්; න සොචති- ගෝක නො කෙරේ ද; සො- හෙතෙම; චෙ- ඒකාන්තයෙන්; හික්ඛු + ඉති- හිඤ්ඤ ව යයි; වුවචති- කියනු ලැබේ.

භා:- යමකුහට නාම රූප දෙක්හි “මම ය, මාගේ ය” යි ගැනීමෙක් මුළුමනින් ම නැද්ද, ඒ නාම රූප දෙක නැති වූ කල්හි ‘නැසීම සඵභාව කොට ඇති ධම්මයෝ නටහ’ යි සිතා ගෝක කිරීමකුත් නැද්ද, හෙතෙම ඒකාන්තයෙන් ම නියම හිඤ්ඤවකැයි කියනු ලැබේ.

25 - 7.

368 මෙන්තාවිහාරී යො හික්ඛු පසන්තො බුද්ධසාසනෙ.
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සංඛාරූපසමං සුඛං.

369 සිංච හික්ඛු ඉමං නාවං සිත්තා තෙ ලහුමෙස්සති,
ඡේත්වා රාගං ච දෙසං ච තතො නිබ්බාණමෙහිසි.

376 පංච ඡිත්තදෙ පංච ජහෙ පංචවුත්තරී භාවයෙ,
පංච සභිගාතිගො හික්ඛු ඔසතිණ්ණොති වුවචති.

371 ක්කාය හික්ඛු මා ච පමාදෙ මා තෙ කාමගුණා හමස්සු විත්තං
මා ලොහගුලං ගිලි පමන්තො මා කඤ්ඤි දුක්ඛමිදන්ති
ධයන්මානො.

372 නත්තී ක්කානං අපඤ්ඤස්ස පඤ්ඤා නත්ථි අක්කායනො,
යමිහි ක්කානංච පඤ්ඤා ච ස චෙ නිබ්බාණසන්තිකෙ.

373 සුඤ්ඤාගාරං පච්චයස්ස සන්තචිත්තස්ස හික්ඛුනො,
අමානුසි රතී හොති සම්මා ධම්මං විපස්සනො.

4 යතො යතො සමස්සති බන්ධානං උදයබ්බයං
ලහති පීතිපාමොජ්ජං අමතං තං විජානතං.

375 තත්‍රායමාදි භවති ඉධ පඤ්ඤස්ස හික්ඛුනො
ඉන්ද්‍රියගුත්ති සන්තුට්ඨි පාතිමොක්ඛෙව ව සංචරො
මිත්තෙ භජස්සු කල්‍යාණෙ සුද්ධාපීචෙ අතඤ්ඤෙ.

376 පටිසන්ථාරචුක්තාස්ස ආචාරකුසලො සියා.
තතො පාමොජ්ජබහුලො දුක්ඛස්සන්තං කර්මස්සසි.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙර වැඩ සිටියදී
බොහෝ හික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලදහ.

එක් සමයෙක මහ කසයින් තෙරුන් වහන්සේ අවන්ති නම්
ජනපදය ඇසුරු කොට වාසය කළහ. සොණ නම් ධනවත්
කෙළඹිපුත්‍රයෙක් උන්වහන්සේ ළඟ පැවිදි විය. හෙතෙම
නොබෝ කලකින් ම රහත් විය. උන්වහන්සේ ගේ මවු උපාසි-
කාවෝ දිනක් බණ අසනු පිණිස සිය පුත්‍රණුවන් බණ කියන
තෙතට ගොස් බණ අසමින් සිටියා ය. එකල නවසියයක් සොරු
ඒ උපාසිකාවගේ මාලිගාවට උමන් කැණ වැද බඩු පැහැර ගන්ට
වත්හ. ගෙහි සේවිකාවක් ගොස් ඒ බව උපාසිකාවට දන්වූවා ය.
උපාසිකාවෝ ඒ අසා “සොරු තමන් කැමති පමණ බඩු ගෙන
යෙත් වා! තී මා අසන බණට බාධා නොකොට ගෙට පලා යව යි
කියා පහන් සිතින් බණ ඇසූහ. සොරු ඒ අසා ඒ උපාසිකාවගේ
ගුණයෙහි පැහැද පැහැරගත් බඩු තුබූ සේ ම තැන්පත් කොට
තබා බණපොළට තමනුත් පැමිණ බණ අසා ඒ උපාසිකාවන්
කමා කරවා ගෙන පසුව ඒ තෙරුන් ළඟ ම පැවිදිවූහ. ඒ
නවසියදෙන ම කමටහන් ඉගෙන පච්ඡයකට නැඟී වෙන වෙනම
රුක්මුල්වල හිඳ භාවනා කළහ. බුදුහු දිවැසින් ඒ දැක බුදුරැස්
විහිදුවා ළඟ වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථා වදළසේක. ඔවුහු ඒ
අසා රහත්වූහ.

368 ප:- යො හික්ඛු- යම් හික්ඛුවක්; මෙත්තාවිහාරී- මෙත්‍රී
විහරණ ඇත්තෝ ද; බුද්ධසාසනෙ- බුදුසස්තෙහි; පසන්තො-
ප්‍රසන්න ද (හෙතෙම); සංඛාර + උපසම්- සංස්කාරයන් සංසිදු-
වන්නා වූ; සුඛං- සැප වූ; සන්තං පදං- ශාන්ත පදය; අධිගච්ඡෙ-
ලබන්නෝ ය.

369 හික්ඛු- මහණ; ඉමං නාවං- මේ නැව; සිංච- ඉසුව; තෙ-
නුඹ විසින්; සිත්තා- ඉසින ලද (මේ නැව); ලහුං- සැහැල්ලුව
නොහොත් වහා; එස්සති- යාත්‍රා කරන්නෝ ය. රාගං ච- රාගය ද;
දෙසං ච- දෙෂය ද; ඡේත්වා- සිඳ; තතො- ඉක්බිති; නිබ්බාණං-
නිවනට; එහිසි- පැමිණෙන්නෙහි ය.

730 පංච-(ඔරම්භාගිය සංයෝජන) පස; ඡීන්දෙ- සිදින්නෝ ය.
 පංච-(උද්ධම්භාගිය සංයෝජන) පස; ජහෙ- දුරුකරන්නෝ ය.
 පංච ව (ග්‍රද්ධාදි ඉන්ද්‍රිය) පස ද; උත්තරි- මත්තෙහි; භාවයෙ-
 වඩන්නෝ ය. පංචසං + ගාතිගො- සංගපස ඉක්ම වූ; හික්ඛු-
 මහණ තෙම; ඔසනිණ්ණො + ඉති- ඔසයෙන් එතරවී ය යි;
 වූච්චති- කියනු ලැබේ.

371 හික්ඛු- මහණ; ක්කාය- ධ්‍යාන කරව; මා පමාදෙ ව-
 පමානො වෙව; කාමගුණෙ- පස්කම්භි; තෙ චිත්තං- ඔබගේ සිත;
 මාහමස්සු- නහමක් බවව; පමත්තො- ප්‍රමාද වූයේ; ලොහගුලං-
 ලෝගුලි; මා ගිලි- නො ගිලව; ඩස්භමානො- දූවෙමින්; ඉදං
 දුක්ඛං ඉති- මේ දුකැයි; මා කඤ්ඤි- නො හඬව.

372 අපඤ්ඤස්ස- ප්‍රඥාව නැත්තාහට; ක්කානං- ධ්‍යානයෙක්;
 නත්ථි- නැත; අක්කායනො- ධ්‍යාන නො කරන්නාහට; පඤ්ඤා-
 ප්‍රඥාවක්; නත්ථි- නැත; යම්භි- යම්කු කෙරෙහි; ක්කානං ව-ධ්‍යාන
 ය ද; පඤ්ඤා ව- ප්‍රඥාව ද (යන දෙක ඇද්ද); සො- හෙතෙම;
 වෙ- ඒකාන්තයෙන්; නිබ්බාණසන්තිකෙ- නිව්වාණයාගේ සමීප-
 යෙහිම වේ.

373 සුඤ්ඤාගාරං- සුන්‍යාගාරයට; පච්චිධස්ස- පිච්චියා වූ;
 සන්තච්චත්තස්ස- ශාන්තසිත් ඇති; ධම්මං- (නාමරූප) ධම්මය;
 සම්මා- මනා කොට; විපස්සනො- අනිත්‍යාදි වසයෙන්) විමසා
 බලන; හික්ඛුනො- හික්ඛුවට; අමානුසි- මිනිසුන් පිළිබඳ නො වූ;
 රති- රතියෙක්; භොති- වෙයි.

374 යනො යනො- යම් යම් කලෙක; බන්ධානං- පංච
 ස්කන්ධයන්ගේ; උදය + වයං-උදය වැය; සම්මසති- සම්මඹිතය
 කෙරේ ද (එකල්හි); පිතිපාමොජ්ජං- ප්‍රීති ප්‍රමෝදය; ලහති-
 ලබා ද; තං-එය; විජානතං- නුවණැතියන්ට; අමතං- අමාතය වේ.

375 ඉධ- මේ ශාසනයෙහි; පඤ්ඤස්ස- නුවණැති වූ;
 හික්ඛුනො- හික්ඛුවට; තත්‍ර- එහි; (උදය වැය සම්මඹිතයෙහි);
 අයං- මේ මතු කියන (සිවු පිරිසිදු සීලය); ආදි භවති- මුල්
 කරුණ වේ. (ඒ කවරේ ද?) ඉන්ද්‍රියගුත්ති- ඉන්ද්‍රියසංවරය ද;
 සන්තුට්ඨි- යථාලාභ සන්තොෂය ද; පාතිමොක්ඛෙ ව සංවරො-
 ප්‍රාතිමොක්ඛ සංවරයද (යන මෙයයි); සුද්ධා + ආජීවෙ- පිරිසිදු
 ආජීව ඇති; න + තඤ්ඤෙ- කුසිත නො වූ; කල්‍යාණෙ මිත්තෙ-
 කලණ මිතුරන්; හපස්සු- සේවනය කරවූ.

376 පටිසන්ථාරචුක්ති- පිළිසඳර පැවතුම් ඇත්තෙක්; අස්ස-
වන්තේ ය. ආචාරකුසලො- ආචාරයෙහි දක්‍ෂයෙක්; සියා-
වන්තේ ය; තතො- ඒ හෙතුවෙන්; පාමොජ්ජබහුලො- ප්‍රමොදය
බහුල කොට ඇති (නුඹ); දුක්ඛස්ස + අන්තං කරිස්සසි - දුක්
කෙළෙවර කරන්නෙහි ය.

භා:- මෙම ත්‍රි විභරණයෙන් යුත් බුදුසසුනෙහි අවල පැහැදිම්
ඇති යම් හික්ෂුවක් වේ ද, හෙතෙම සියලු සංස්කාරයන්ගේ
සංසිද්ධිය යි කියන ලද ඒකාන්ත සැප වූ නිවනට පැමිණේ.

මහණෙනි, මේ ශරීර නමැති නැවේ පිරි තිබෙන මිථ්‍යා විතකී
නමැති ජලය ඉසලව එසේ ඉසීමෙන් මේ ශරීර නැමැති නැව
සැහැල්ලු වන බැවින් වහා නිවන් පුරට යාත්‍රාකළ හැකි ය.
එහෙයින් මේ අත් බැව් නමැති නැව සසර මුහුදු බැඳ නවතා
තිබෙන රාග, ද්වේෂ නමැති බැඳුම් සිඳ දමා නිවන් පුරට
පැමිණෙව.

සක්කායදිට්ඨි, විචිකි වජා සිලබ්බතපරාමාස, කාමරාග, ව්‍යාපාද
යන ඔරම්භාගිය සංයෝජන පස සිදිය යුතු ය. රූපරාග, අරූප-
රාග, මාන, උද්ධව්ච, අවිජ්ජා යන උද්ධම්භාගිය සංයෝජන පස
දුරුකළ යුතු ය. එසේ කොට සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා
යන ඉන්ද්‍රිය පස වැඩිය යුතු ය. රාග, ද්වේෂ, මොහ, මාන, දෘෂ්ටි
යන සංග පස ඉක්ම වූ හික්ෂුව කාමොසාදි මහ වතුරෙන් පීනා
එගොඩ වූවෙකැයි කියනු ලැබේ.

මහණෙනි, ධ්‍යාන වඩවූ, ත්‍රිවිධ සුවර්තයෙහි පමා නො වෙවු.
සිත පස්කම්භි නො බමවු. පමාවී අපායෙහි ඉපිද රත් වූ ලොහො
ගුලි නො ගිලවු. නිරයෙහි ගින්නෙන් දුවෙමින් “මේ දුක ය,
මේ දුක ය” යි කිය කියා නො හඩවු.

අනුවණයාට ධ්‍යානයෙක් නැත. ධ්‍යානයක් නැත්තාහට
නුවණෙක් නැත. යම් පුද්ගලයකු කෙරෙහි ධ්‍යානයක් ප්‍රඥාවක්
වේ නම් හෙතෙම ඒකාන්තයෙන් නිවන ළඟ ය.

සුන්‍යාගාරයකට වැදුණු, සංසුන් සිත් ඇති, නාමරූප ධර්මයන්
අනිත්‍යාදි වශයෙන් විමසා බලන හික්ෂුවට අමානුෂික වූ රතිය
(=සාමාන්‍ය ජනයා විසින් ලැබිය නො හැකි විදගීනාව පිළිබඳ
ඇල්ම) ඇති වේ.

යමෙක් යම් යම් විටෙක පංචස්කන්ධයන්ගේ හටගැන්ම හා විනාශයන් නුවණින් සලකා ද, එකල්හි ඔහට ප්‍රීති ප්‍රමෝදයක් ඇති වේ. ප්‍රත්‍යය සහිත නාම රූප ධර්මයන් ප්‍රකට ව වැටහෙන විට උපදනා ඒ ප්‍රීති ප්‍රමෝදය නිවනට පැමිණීමට කරුණු වන හෙයින් නැණනියන්ට අමාතයක් වේ.

මේ ශාසනයෙහි නුවණැති හික්‍ෂුචට පංචස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය සැලකීමෙහි දී ශීලය මුල් වේ. එය නම්: ඉන්ද්‍රිය සංවරය, ආජීව පාරිශුද්ධිය, ප්‍රත්‍යසන්නිශ්‍රිතය, ප්‍රතිමොක්‍ෂය යන සිවුපිරිසිදු ශීලය යි. මෙබඳු සීලයෙන් යුත් පිරිසිදු ආජීවය ඇති කුසිත නො වූ කලණ මිතුරන් නිතර සේවනය කළ යුතු ය.

තමාලත් විවරාදි පසය අත්‍යයන්ටත් බෙදුදී වැළඳිය යුතු ය. තමා දත් ධර්මය අත්‍යයන්ටත් කරුණාවෙන් කියා දිය යුතු ය. ආචාරයෙහි (=සීලයෙහි හා වත්පිළිවෙත්හි) දක්‍ෂ විය යුතු ය. එයින් උපන් ප්‍රීති ප්‍රමෝදය ඇති ඔබ සියලු සසර දුක් කෙළවර කරන්නෙහි ය.

වි:- ආමනුෂික රතිය නම්: සාමාන්‍ය මිනිස්නට ඇති නො වන, විදශීනා වඩන්නහුටම ඇති වන ප්‍රීති ප්‍රමෝදය ද අට සමවතට සමවදින්නහුට ඇති වන විත්ත ශාන්තිය වූ දිව්‍ය රතිය ද යන දෙක ය. මෙය සාමාන්‍ය ජනයා විසින් නො ලැබිය හැකි බැවින් අමානුෂික රතිය නම් වේ.

25 - 8.

377 වස්සිකා විය පුප්ඵානි මද්දවානි පමුඤ්චති
එවං රාගං ච දෛසං ච විජ්ජමුඤ්චෙථ භික්ඛවො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ සිටියදී පන්සියයක් හික්ෂුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් සමයෙක පන්සියයක් හික්ෂුහු වනයෙක හිඳ භාවනා කරන අතර උදසන පිපියා වූ මල් එදවස් සවස පරව නටුවෙන් ගැළවෙන්නා දැක “මල් නටුවලින් ගැළවෙන්නට පෙර අපි රාගාදී කෙලෙස් සතුරන්ගෙන් ගැළවෙමිහ” යි සිතා වීර්ය කරන්ට පටන් ගත්හ. බුදුහු දිවැසින් ඒ දැක බුදුරැස් විහිදුවා ළඟ වැඩ සිටියේ පෙනී “මහණෙනි, නටුවෙන් මල් ගැළවෙන්නාසේ නොප සසරදුකින් ගැළවීම යහපතැ” යි වදාරා මේ ගාථා වදළසේක. ඒ හික්ෂුහු රහත්වූහ.

377 ප:- මද්දවානි- පරවගිය; පුජ්ඵානි- මල්; වස්සිකා- දැසමන් වැළ; පමුං+වති විය-යම් සේ මුදද; හික්ඛවො-මහණෙනි; එවං- එපරිද්දෙන්; රාගං ව- රාගය ද; දෙසං ව- ද්වෙෂය ද; විජ්ජමුං+වෙථං- මුදුහරිවු.

හා:- මහණෙනි දැසමන් වැළ මැලවී පරව ගිය මල් නටු- වලින් මුදුලන්තා සේ තෙපි රාගයක් ද්වෙෂයක් සිතින් මුදුහරිවු.

25-9.

378 සන්තකායො සන්තවාචො සන්තවා සුසමාහිතො,
වන්තලොකාමිසො හික්ඛු උපසන්තොති වුව්චති.

නි:- අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ වසන සමයෙහි සන්ත- කාය නම් තෙර කෙනෙක් සිටියහ.

උන්වහන්සේගේ අනුන්ට නො රිසියෙන ලෙසට අත සෙල වී- මෙක්වත් පය සෙලවීමෙක්වත් නැත. උන්වහන්සේ නිතරම සන්හුන් පියෝ ඇතිසේක. හික්ෂුහු ඒ පුවත බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, හික්ෂුන් එලෙස සන්හුන් විය යුතු ය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක. ඒ තෙරහු රහත් වූහ.

378 ප:- සන්තකායො- ශාන්ත වූ කය ඇති; සන්තවාචො ශාන්ත වූ වචනය ඇති; සන්තවා- ශාන්ත වූ සිත් ඇති; සුසමා- හිතො- මනා සේ තැන්පත් වූ; වන්තලොකාමිසො- වමාරා දුමු පස්කම් ගුණැති; හික්ඛු- මහණ තෙම; උපසන්තො+ඉති- ඉතා ශාන්තය යි; වුව්චති- කියනු ලැබේ.

හා:- ශාන්ත වූ කයත්, ශාන්ත වූ වචනයත්, ශාන්ත වූ සිත්ත් ඇති, මෙසේ කායාදී තුන් දෙරින් ඉතා ම තැන්පත් වූ ලොකාමිෂය හෙවත් පස්කම් සැපය දුරැකළා වූ හික්ෂු තෙම උපශාන්තයෙකැයි කියනු ලැබේ.

25-10.

379 අත්තනා වොදයත්තානං පටිමාසෙ අත්තමත්තනා,
සො අත්තගුත්තො සතිමා සුඛං හික්ඛු විහාහිසි.

380 අත්තා හි අත්තනො නාථො අත්තා හි අත්තනො ගති,
තස්මා සඤ්ඤමයත්තානං අස්සං භද්දං ව වාණිජො.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී නංගලකුල තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර වැසි එක් දුප්පත් ගොවියෙක් සස්තෙහි පැවිදි විය. හේ මහණ වන විට හැඳ ගෙන සිටි රෙදි කඩ හා නහල මඵව කෙළවර ගසෙක එක් අත්තෙක එල්වා තැබී ය. එහෙයින් හේ නංගලකුල තෙර නමින් ප්‍රකට විය. හෙතෙම කල්යාමෙ- කින් සස්තෙහි උකටලී වූ වාරවල සිවුරු හරනට සිතා කඩරෙද්ද තුබූ තෙතට ගොස් තමාට තමා ම මාළුකම් කියා ගෙන පෙරළා එනසේක. මෙලෙසින් කීපවරක් කොට කඩරෙද්ද හා නහල කමටහන් උගන්වන ආචාර්යවරයකු කොට ගෙන රහත් වූසේක. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

379 ප:- අත්තනා- තෙමේ; අත්තනං- තමාට; වොදය- වෝදනා කරව; අත්තනා- තෙමේ; අත්තං- තමා; පටිමාසෙ- විමසව; හික්ඛු- මහණ; සො- ඒ (නුඹ; අත්තගුත්තො- තෙමේ ම රැකුණේ; සතිමා- සිහි ඇත්තේ; සුඛං- සුව සේ; විභානිසි-වසන්- තෙහි ය.

380 හි- යම්හෙයකින්; අත්තා- තෙමේ; අත්තනො- තමහට; නාථො- පිහිට ද; -පෙ- ගති- පිළිසරණ ද; තස්මා- එහෙයින්; වාණිජො- වෙළඳ තෙම; හදං අස්සං ඉව-උතුම් අසකු (රකින්නාක්) මෙන්; අත්තනං- තමා; සඤ්ඤමය-රක්ෂාකරව.

හා:- මහණෙනි, තමා කළ, කී සිතූ දේ පිළිබඳ තමාගේ ම අඩු පාඩු බලා තමාට වෝදනා කර ගත යුතු ය. තමා විසින් ම තමා කරන කටයුතු හරිදැයි විමසා බැලිය යුතු ය. එසේ කළවිට නුඹ, නුඹ විසින් ම රැක ගන්නා ලද්දේ එළඹ සිටි සිහි ඇතිව සුව සේ වසන්නෙහි ය.

තමාට පිහිට තමා ම ය. තමාට පිළිසරණත් තමා ම ය. ඒ නිසා අස් වෙළඳහු උතුම් අසකු රැක ගන්නාක් මෙන් නුඹත් කය, වචන, සිත යන තුන් දෙවින් අකුසල් වැද්ද නොදී තමා රැක ගනුව.

25-11.

381 පාමොජ්ජබහුලො හික්ඛු පසන්තො බුද්ධසාසනෙ,
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සංඛාරුපසමං සුඛං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ සිටියදී වක්කලී තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි වක්කලී නම් බ්‍රාහ්මණයෙක් බුදු සසුන්හි පැහැදී මහණ විය. හෙතෙම බොහෝ සැදහූ ඇත්තෙකි. එහෙයින් උන්වහන්සේ බුදුන් වහන්සේගේ දෙතිස් ලකුණෙන් විසිතුරු රු සිරි බලමින් සිටියහ. යම් තෙතක සිටි කල බුදු රදුන් පෙනේ නම් එතනට පලා ගොසින් බුදුන් ම බල බලා සිටිනාසේක. එක්දවසක් බුදුහු ‘වක්කලිය, මාගේ දෙතිස් කුණප කොටසින් ගැවසිගත් ගරිරය බැලීමෙන් නුඹට ප්‍රයෝජන කිම් ද? යමෙක් නුවණැසින් ධර්මය දකී නම් ඔහු මා දකිති’යි වදළුසේක. නුමුත් උන්වහන්සේ ඒ අසාත් බුදුන් පෙනෙන තෙතින් අතික් තැනකට නො ගියසේක. නැවත බුදුහු ‘වක්කලිය, මෙතනින් පලා යව’යි වදළුසේක. උන්වහන්සේ ඒ අසා ‘බුදුන් නො දක සිටීමෙන් ප්‍රයෝජන කිම් ද? පච්ඡාසන කට නැහී වැටී මියෙමි’යි සිතා ගිජුකුළු පව්වට නැහිසේක. බුදුහු ඒ දක බුදුරැස් විහිදුවා ළඟ වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළුසේක. ඒ අසා උන්වහන්සේ රහත්වූහ.

381 ප:- පාමොජ්ජබහුලො- ප්‍රමෝදය බහුල කොට ඇති; බුද්ධසාසනෙ- බුදුසසුන්හි; පසන්තො- පහන් වූ; හික්ඛු- මහණ තෙම; සංඛාර+උපසමං- සංස්කාරයන් සංසිදුවන්නාවූ; සුඛං- සැප වූ; සන්තං පදං- ශාන්තපදය; අධිගච්ඡෙ- ලබන්නේ ය.

හා:- බලවත් ජීවි ප්‍රමොදයෙන් යුත්, බුදු සස්තෙහි පැහැදුණු මහණ තෙම සියලු සංස්කාරයන්ගේ සංසිදීමෙන් ලබන එකාන්ත සැපය වූ නිවනට පැමිණෙන්නේ ය.

25-12.

382 යො හවෙ දහරො හික්ඛු යුක්ඛනි බුද්ධසාසනෙ,
සො ඉමං ලොකං පහාසෙති අබ්බා මුක්තොව වන්දිමා.

හික්ඛවග්ගො පංචවිසතිමො

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් පූචාරාමයෙහි දී සුමන සාමණේර-යන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

වින්ධ්‍යාවනයෙහි පච්ඡාසාදය අසල මුණ්ඩ නම් නියම් ගමෙක් ඇත. එහි සුමන නම් සත්හැවිරිදි කුමාරයෙක් අනුරුද්ධ තෙරුන් වහන්සේ ළඟ පැවිදි විය. උන්වහන්සේ කර අගදී ම රහත් වූ සේක. හික්ෂුහු ඒ සාමණේරයන් රහත් වූ බව නො

දූත භිස අල්වා සොලවති කත අල්වා ගෙන සොලවා පියා “කීමෙක් ද සාමණේර පැටව, සස්තෙහි ඇලුම් ඇත්තෙහි ද? රූ බත් නැතිව සිටිය හැක්කෙහි ද” යි කියා නිතර වෙහෙසවති. බුදුහු ඒ දූක සාමණේරයන් වහන්සේගේ ආනුභාව දක්වනු පිණිස “තමන් වහන්සේගේ පා දෝනට අනොතත් විලින් පැන් ගෙනව” යි උන්වහන්සේට විධාන කළසේක. සාමණේරයන් වහන්සේත් එය පිළිගෙන අහසට නැඟී අනොතත් විලට වැඩ පැන් ගෙනවුත් බුදුන්ට පිළිගැන්නුසේක. බුදුහු එයට සතුටුව සත්හැවිරිදි වයසෙහි දීම උන්වහන්සේට දයජ්ජොපසම්පදව දෙවා වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

382 ප:- දහරො- ලදරු වූ; යො භික්ඛු- යම් භික්ෂුවක්; බුද්ධසාසනෙ- බුදුසස්තෙහි; යුං+ජති- යෙදේ ද; සො- හෙතෙම; අබ්භාමුත්තො- වලාපටලයෙන් මිදුණු; චන්දිමා ඉව- සඳක් මෙන්; හවෙ- ඒකාන්තයෙන්; ඉමං ලොකං - මේ ලෝකය; පහාසෙති- බබුළුවයි.

භා:- යම් භික්ෂුවක් ලදරු වුවත් බුදු සස්තෙහි මනා කොට යෙදේ නම් හෙතෙම වලාපටලයෙකින් නික්මුණු පුන්සඳක් මෙන් මේ අත්බැව් නමැති ලෝකය ඥානාලෝකයෙන් බබුළුවන්නේ ය.

විසි පස් වන භික්ෂු වග්ගීය නිමි.

26-1.

383 ඡිඤ සොතං පරක්කම්ම කාමෙ පනුද බ්‍රාහ්මණ,
සංඛාරානං ඛයං ඤත්වා අකතඤ්ඤා සි බ්‍රාහ්මණ.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී ප්‍රසාද බහුල බ්‍රාහ්මණයකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් බමුණෙක් බුදු සසුන්හි පැහැදී හික්ෂුන් සොළොස් නමකට නිතර දන් දෙයි. හෙතෙම එහි හික්ෂුන් වඩින විට “රහතන් වහන්සේලා වඩිති”යි කියමින් උන්-වහන්සේලාට රහත් බව ව්‍යවහාර කරයි. ඉන් පෘථග්ජන හික්ෂුහු “මොහු “අප රහතු”යි සිතා මෙසේ කියති”යි ද රහතන් වහන්සේලා “මොහු අපගේ රහත් බව දන්හ”යි ද කුකුස් කොට ඔහුගේ ගෙට නොවැඩි සේක. බමුණු තෙම ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා උන්වහන්සේලා අතින් කාරණය විචාරා දූන “පැහැද, පහන් සිතින් රහතුයි කීමෙහි වරදෙක් නැතැ”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළුසේක.

383 ප:- බ්‍රාහ්මණ- බමුණ; පරක්කම්ම- වීර්යය කොට; සොතං- (තෘෂ්ණා නමැති) ග්‍රොතස; ඡින්ද- සිදුව; කාමෙ- කාමයන්; පනුද- දුරු කරව; බ්‍රාහ්මණ- බමුණ; සංඛාරානං- සංස්කාරයන්ගේ; ඛයං- විනාශය; ඤත්වා- දූන; අකතඤ්ඤා+අසි- අකෘත ඤයෙක් (නිවන දන්නෙක්) වෙව.

හා:- බ්‍රාහ්මණය, වෑයම් කොට මේ තෘෂ්ණා නමැති දියපාර සිදු හරුව. වස්තු කාම ක්ලේශකාමයන් දුරු කරව. පංචස්කන්ධ-යන්ගේ විනාශය විදර්ශනා ඥානයෙන් දූන ගෙන අකෘතය (=රන් රිදී ආදී කිසිවෙකින් හෝ ශක්‍රාදී කිසි කෙනෙකුත් විසින් නො කරන ලද හෙයින් නිවන) අවබෝධ කර ගත්තෙක් වෙව.

වි:- මෙහි බ්‍රාහ්මණ යනු සියලු කෙලෙසුන් නැසූ රහතුන් වහන්සේ ය. රජ බමුණු ගැහැව් ශුද්‍ර යන මේ කුලයන්හි උපන් කෙනකු බුදුසස්නෙහි පැවිදිව සියලු කෙලෙසුන් නසා රහත් බවට පැමිණියොත් කෙලෙසුන් බැහැර කෙළේය යන අර්ථය සලකාගෙන උන්වහන්සේට බ්‍රාහ්මණයයි ද කාමාග්‍රවය, භවාග්‍ර-වය, දෘෂ්ටාග්‍රවය, අවිද්‍යා ග්‍රවයන් නැසූ නිසා ක්ෂිණාග්‍රව යයි ද කියනු ලැබේ.

26-2.

384 යද ද්වයෙසු ධම්මෙසු පාරගු හොති බ්‍රාහ්මණො,
අථස්ස සබ්බෙ සංයොගා අකං ගච්ඡන්ති ජානතො.

නි:- අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ වසන සමයෙහි එක් දිනක් ඒ ඒ දිග වසන භික්ෂුහු තිස් නමක් බුදුන් කරා එළඹ වැද එකක් පස්ව හුන්හ. එවිට සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් වෙත පැමිණ “සඛාමීනි, මේ ශාසනයෙහි ධම් දෙක නම් කුමක් ද?”යි විචාළසේක. බුදුහු “ශාරිපුත්‍රයෙනි, සමථ විදඬිනා දෙක ය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක. තිස්නම ඒ අසා රහත් වූහ.

384 ප:- බ්‍රාහ්මණො- බ්‍රාහ්මණ තෙම; යද- යම් කලෙක; ද්වයෙසු ධම්මෙසු- (සමථ විදඬිනා) ධම් දෙක්හි; පාරගු හොති- පර තෙරට ගියේ වේ ද; අථ- එකල්හි; ඡානතො- (වතුරාර්ය සත්‍යයන්) දන්නා වූ; අස්ස- ඔහුගේ; සබ්බෙ සංයොගා- සියලු සංයෝගයෝ; අත්ථං- විනාශයට; ගච්ඡන්ති- යෙත්.

හා:- බ්‍රාහ්මණ තෙම (=සිතීන් පව බැහැර කළ රහතන් වහන්සේ) යම් කලෙක සමථ විදඬිනා ධම් දෙක්හි පර තෙරට ගියේ වේ නම් එකල වතුරාර්ය සත්‍යයන් දන්නා වූ ඔහුගේ කාමාදි සියලු සංයෝගයෝ විනාශයට යෙත්.

26-3.

385 යස්ස පාරං අපාරං වා පාරාපාරං න විජ්ජති, විතද්දරං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම්හිදී මාරයා අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් මාරයා මිනිස් වෙසක් මවා ගෙන බුදුන් කරා පැමිණ “සඛාමීනි, පාරාපාරය කියන්නේ කුමකට ද”යි විචාළේ ය. බුදුහු ඔහු මාරයා නියාව දන “පච්චු තැනැත්ත, දුස්සීලයන්ට පිළිවෙතින් ප්‍රයෝජන නැත්තා සේ තට පාරාපාර-යෙන් ප්‍රයෝජන කිමි ද”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

385 ප:- යස්ස-යමකුට; පාරං-එතර ද; අපාරං වා-මෙතර ද; පාර+අපාරං- එතර ද මෙතර ද; න විජ්ජති- නැද්ද; විතද්දරං- පහ වූ කෙලෙස් වීඩා ඇති; විසංයුත්තං- කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු; තං- ඒ ක්‍ෂිණාශ්‍රවයා; අහං- මම; බ්‍රාහ්මණං- බ්‍රාහ්මණයකු යයි; බ්‍රෑමී- කියමි.

හා:- යමකුට එතෙර (=ආධ්‍යාත්මික ආයතන සය) හෝ මෙතෙර (=බාහිර ආයතන සය) හෝ එගොඩ මෙගොඩ දෙක ම හෝ නැද්ද කෙලෙස් විධා නැති, කෙලෙස් බැම්මෙන් මිදුණු ශිභුට මම බ්‍රාහ්මණයකු (රහත් කෙනකු) යයි කියමි.

වි:- එතෙර නම්: ඇස, කන, නැහැය, දිව, කය, සිත යන ආධ්‍යාත්මික ආයතන සය ය. මෙතෙර නම්; රුව, හඬ, ගඳ, සුවඳ, රස, පහස, ධර්ම යන බාහිර ආයතන සය ය. මේ දෙලොස් දෙනා වක්ඛු විඤ්ඤාණාදීන්ට නිවාස තැන් - රැස් වන තැන්-වන හෙයින් ද සසර දික් කරන හෙයින් ද ආයතන නම් වෙයි.

26-4.

386 ක්‍රියාං විරජමාසිනං කතකිවචං අනාසවං,
උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තභං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුමිහිදී එක් බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් බමුණෙක් දිනක් බුදුන් කරා එළඹ “හවත් ගෞතමයන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ට බ්‍රාහ්මණ යයි කියනසේක. මමත් ජාතිගොත්‍රයෙන් බ්‍රාහ්මණ වෙමි. මටත් එසේ කීම මැනව”යි කී ය. බුදුහු ඒ අසා “බමුණ, මම රහත්වුවන්ට මුත් ජාති ගොත්‍ර මාත්‍රයෙන් බ්‍රාහ්මණ යයි නො කියමි”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක. බමුණා සෝවාන් විය.

386 ප:- ක්‍රියාං- ධ්‍යායි වූ; විරජං- (රාගාදී) රජස් නැති; ආසිනං- (වෙනෙහි) වසන; කතකිවචං- කෘතකෘත්‍ය ඇති; න+ආසවං- ආශ්‍රව නැති; උත්තම+අත්ථං- අර්භත් ඵලයට; අනුප්පත්තං- පැමිණියා වූ; තං- ඒ (ක්ෂිණාශ්‍රවයා;) අහං- මම; බ්‍රාහ්මණං- බ්‍රාහ්මණයකු යයි; බ්‍රෑමී- කියමි.

හා:- ධ්‍යාන භාවනාවෙහි ඇලුණු, රාගාදී කෙලෙස් රජස් නැති, වෙනෙහි හුදකලාව වසන, සෝවාන් ආදී සිවු මහින් කොට නිම වූ කිස ඇති, කාමාදී ආශ්‍රව නැති, උතුම් රහත් ඵලයට පැමිණි ක්ෂිණාශ්‍රවයාට මම බ්‍රාහ්මණයකු යයි කියමි.

**387 දිවා තපනි ආදිවවො රත්තිං ආහානි වන්දිමා
සන්තද්ධො ඛත්තියො තපනිකායී තපනි බ්‍රාහ්මණො,
අඵ සබ්බම භොරත්තිං බුද්ධො තපනි තෙජසා.**

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් පුචාරාමයෙහිදී අනද තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි කොසොල් රජ තෙම එක් දවසක් හවස සවිබරණින් සැරසී විහාරයට ගියේ ය. ඒ වේලාවට කාළ්දයි තෙරුන් වහන්සේ ධ්‍යානයට සමවැද විහාර කෙළවර වැඩ හුන්හ. එකෙණෙහි ම හිර බැසීමත් සඳ නැඟීමත් විය. අනද තෙරහු බස්නා වූ හිරු ශෝභාවත්, නැගෙන සඳු ශෝභාවත්, රජුගේ ශරීර ශෝභාවත්, කාළ්දයි තෙරුන් වහන්සේගේ ශරීර ශෝභාවත් බලා බුදුන්ගේ ශරීර ශෝභාවත් දෙස බැලූහ. ඒ හැම ශෝභාව ම බුදුන්ගේ ශෝභාව කරා පැමිණ නිශ්ශෝභ වන බව දුටහ. අනද තෙරහු ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

387 ප:- ආදිවවො- හිරු; දිවා- දවල්; තපනි- දිලිසෙයි වන්දිමා- සඳ; රත්තිං- රාත්‍රියෙහි; ආහානි- බබළයි; ඛත්තියො- රජ තෙම; සන්තද්ධො- (අබරණින්) සැරසුණේ; -පෙ-බ්‍රාහ්මණො- (කිණිඟුව) බ්‍රාහ්මණ තෙම; කායී- ධ්‍යානයෙහි ඇලුණේ ම; -පෙ- අඵ- නැවත; බුද්ධො- බුදුරජ තෙම; සබ්බම+අභොරත්තිං- සියලු දිවා රෑ දෙක්හි ම; තෙජසා- තේජසින්; තපනි- බබළයි.

හා:- හිරු දවල් දිලිසෙයි. සඳු රෑ බබළයි. රජ තෙම අබරණ පැළඳ සිවුරඟ සෙනහ පිරිවරා සිටින විට බබළයි. බ්‍රාහ්මණයා (=රහත් තෙම) සමාපත්තියට සමවැදුණු කල බබළයි. ඒ එසේ නමුත් බුදුරජ දිවා රෑ දෙක්හි තේජස් පසකින් බබළනසේක.

වි:- තේජස් පස නම්: ශීල තේජස, ගුණ තේජස, ඥානතේජස, පුණ්‍ය තේජස, ධම් තේජස යන මොහුය. බුදුන් වහන්සේ මේ තේජස් පසින් සියලු දෙවි මිනිසුන් මැඩලමින් දිවා රෑ දෙක්හි ම බබළනසේක.

388 බාහිතපාපොති බ්‍රාහ්මණො සමචරියා සමණොති වුවචති,
පබ්බාජයත්තනො මලං තස්මා පබ්බජිතොති වුවචති.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම්හිදී එක් බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි බමුණෙක් තීර්ථායතනයෙක පැවිදිව එක් දිනක් බුදුන් කරා එළඹ “ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයෙනි, ඔබ-වහන්සේ සඞ්ඝීය ශ්‍රාවකයන්ට පැවිදි යයි ව්‍යවහාර කෙරෙති. මමත් පැවිද්දෙක්මි, මටත් ඵලෙස කිය යුතු ය”යි කීයේ ය. බුදුහු ඒ අසා රාගාදී කෙලෙසුන් දුරු නො කළ නොප වැන්න-වුන්ට පැවිදි වෙස් ගත් පමණින් පැවිදි ව්‍යවහාරය නො කරමි”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළ සේක. බමුණා ඒ අසා සෝවාන් විය.

388 ප:- බාහිතපාපො+ඉති- බැහැර කළ පව් ඇත්තේ නුයි; බ්‍රාහ්මණො- බ්‍රාහ්මණ යයි ද; සමවරියා- සම හැසුරුමෙන්; සමණො+ඉති- ශ්‍රමණ යයි ද; චූච්චති- කියනු ලැබේ. අත්තනො- තමාගේ; මලං-(රාගාදී) මල; පබ්බාජයං-දුරුකරමින්; (වෙසේ ද); තස්මා- එහෙයින්; පබ්බජිතො+ඉති- ප්‍රච්ඡිත යයි; චූච්චති- කියනු ලැබේ.

හා:- සිතීන් පව් බැහැර කළ බැවින් බ්‍රාහ්මණයෙකැයි ද කාය විෂමාදියෙන් දුරුව සියලු අකුසල් සංසිදුවා වසන.හෙයින් ශ්‍රමණ යෙකැයි ද කියනු ලැබේ. එසේ ම තමාගේ රාගාදී කෙලෙස් මල දුරලන හෙයින් පැවිද්දෙකැයි ද කියනු ලැබේ.

26-7.

389 න බ්‍රාහ්මණස්ස පහරෙයා නාස්ස මුඤ්චෙඨ බ්‍රාහ්මණො, ධි! බ්‍රාහ්මණස්ස භත්තාරං තතො ධි! යස්ස මුඤ්චති.

390 න බ්‍රාහ්මණස්සෙන දකිංචි සෙයො, යද නිසෙධො මනසො පියෙහි යතො යතො හිංසමනො නිවත්තති, තතො තතො සම්මතිමෙව දුක්ඛං,

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවුරම්හිදී සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

සැවැත් නුවර වැසි මිසදිටු බමුණෙක් “සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ කුමක් කළත් කිසි විටකත් නො කීපෙනසේකැ”යි යනු අසා එය එසේ වී නම් “මම කුප්පවා පියමි”යි කියා උන්වහන්සේ

වඩින විට පස්සෙන් ගොසින් පිටට අතුල් පහරක් ගැසී ය. උන්වහන්සේ එයට පිටිපස්ස බලා පියන පමණකුත් නො කොට කම්ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාව කරමින් වැඩිසේක. බමුණු තෙමේත් උන්වහන්සේ නො කිපීම වඩින බව දැක බිය විය. ඇඟ මුළුල්ලේ දහ උපන. හේ වහා ගොස් වැඳ කමාව ඉල්වා ගත. මිනිස්සු ඔහු තෙරුන් වහන්සේට ගැසූ බව දැන පොළ මුගුරු ගෙන බමුණා මරනු පිණිස ඔහුගේ ගෙදරට ගියහ. තෙරුන් වහන්සේ ඒ මිනිසුන්ට කාරණා කියා ඔවුන් එතැනින් යවා පියා බමුණාත් මරණින් ගලවා විහාරයට වැඩි සේක. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථා වදළසේක.

389 ප:- බ්‍රාහ්මණස්ස- (කෂිණාග්‍රව) බ්‍රාහ්මණයාට; න පහරෙයා- නො ගසන්නේ ය. බ්‍රාහ්මණො- (කෂිණාග්‍රව) බ්‍රාහ්මණතම; අස්ස- (නමාට ගැසුවා වූ) ඔහුට; න මුං+වෙථ- නො කිපෙන්නේ ය; බ්‍රාහ්මණස්ස- බ්‍රාහ්මණයාට; හන්තාරං- පහර දෙන්නාට; ධි- නින්ද වේ වා!; යස්ස (නමන් පහළ) යමෙකුට; මුං+වති- කිපේ ද; තතො- එයට වඩා; ධි- (ඔහුට) නින්ද වේ වා!

390 එතං- මෙය; බ්‍රාහ්මණස්ස- (කෂිණාග්‍රව) බ්‍රාහ්මණයාට; කිංචි සෙයො- සවල්පමාත්‍ර ග්‍රෙයයෙක්; න- නො වේ (නොහොත්); යද- යම් කලෙක; මනසො- සිත පිළිබඳ; පියෙහි- පිය වූ (ක්‍රොධ විත්තයෙන්); නිසෙධො-වැළක්මෙක් ඇද්ද; එතං- මෙය; බ්‍රාහ්මණස්ස- බ්‍රාහ්මණයාට; අකිංචි සෙයො- සවල්පමාත්‍ර ග්‍රෙයයෙක්; න- නො වේ. යතො යතො- යම් යම් ලෙසකින්; හිංසමනො- ක්‍රොධ විත්තය; නිවත්තති- නවති ද; තතො තතො- ඒ ඒ ලෙසින්; දුක්ඛං- දුක; සම්මති+එවං- සංසිදෙන්නේ ම වේ.

හා:- බ්‍රාහ්මණයාට (රහත් හට) පහර නො දිය යුතු ය. බ්‍රාහ්මණයා ද නමාට පහර දුන්නහුට නො කිපිය යුතු ය. කෂිණාග්‍රව බ්‍රාහ්මණයාට පහර දෙන්නහුට නින්ද වේ වා! යමෙක් නමාට පහර දුන්නහුට කිපේ නම් ඔහුට එයටත් වඩා නින්ද වේ වා!

තමහට පහර දුන්නහුට පෙරළා පහර නො දීම ය, බිණුවහුට පෙරළා නො බිණීම ය යන මේ එකටෙක නො කිරීම බ්‍රාහ්මණයාගේ සවල්පමාත්‍ර උතුම් ගුණයෙක් නො වේ. එය ඉතා උසස් ම ගුණයෙකි. යම් විටක කිපෙන්නහුගේ සිතට ප්‍රිය වූ ක්‍රොධ සිතගේ වැළැක්මෙක් වේ ද එය ඉතා උතුම් ගුණයෙකි. මොන මොන ක්‍රමයකින් හෝ ක්‍රෝධ සහගත සිත නවති නම් ඒ ඒ හැම ක්‍රමයෙන් ම සියලු සසර දුක සංසිදේ.

26-8.

391 යස්ස කායෙන වාචාය මනසා නත්ථි දුක්කතං
සංචුතං තීහි යානෙහි තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුමිහිදී මහා ප්‍රජාපති ගෝතමීන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කිඹුල්වත් නුවර වැසි මහා ප්‍රජාපති ගෝතමී බුදුන් වහන්සේගේ කුඩා මෑණියෝ ය. ඕනෙමෝ පැවිදි වෙස් ගෙන බුදුන් වෙතින් අෂ්ට ගරු ධර්මය පිළිගැනීමෙන් ම පන්සියයක් දෙනා හා සමග උපසම්පදාව ලද්දී ය. හික්ෂුණ්හු ඒ බව නො දැන “මුන්දැගේ උපසම්පදාවට ආචාර්ය උපාධ්‍යාය තැන් නැත. මහණවීමෙහි සිවුරු දෙවා ගැනීමකුත් නො වී ය”යි ඇගේ මහණ උපසම්පදාව ගැන කුකුස් කොට ඇ හා සංවාස සංභෝගත් නො කොට එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මෙහෙණිනි, ඕනෙමෝ අෂ්ටගරුධර්ම පිළිගැනීමෙන් ම මහණ මාළු පැවිද්දත් මාගෙන් ම ලද්දී ය. උන්ට ආචාර්ය උපාධ්‍යායයෝ නම් මම ය”යි වදවා මේ ගාථාව වදාළසේක.

391 ප:- යස්ස- යමකුට; කායෙන- කයින් ද; වාචාය- වචනයෙන් ද; මනසා- සිතින් ද; දුක්කතං-අකුශලයෙක්; නත්ථි- නැද්ද; තීහි යානෙහි- (මේ) තුන් තැනින්; සංචුතං- සංවරවූ; තං- ඒ (කෂිණාශ්‍රවයා); අහං- මම; බ්‍රාහ්මණං- බ්‍රාහ්මණයකු යයි; බ්‍රෑමී- කියමි.

හා:- යමකුට කය, වචන, සිත යන තුන් දෙවින් සිදුවන අකුසලයෙක් නැද්ද, තුන් දෙවින් සංවර වූ හෙතෙම බ්‍රාහ්මණයෙකු යි කියමි.

26-9.

392 යම්හා ධම්මං විජානෙය්‍ය සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතං,
සක්කවචං තං නමස්සෙය්‍ය අග්ගිහුත්තංව බ්‍රාහ්මණො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුමිහි දී සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

උන් වහන්සේ අස්සජී රහතන් වහන්සේගෙන් බණ අසා සෝවාන් වූ තැන් පටන් ඒ අස්සජී තෙරුන් වහන්සේ වැඩ සිටින දිගට වැඳ ඒ දිගට හිස ලා සැතපෙනසේක. හික්ෂුහු ඒ දක “සැරියුත් තෙරහු තවම බ්‍රාහ්මණ දෘෂ්ටිය නොහළහ, අද දක්වාත්

දික් වැදීම කරති”යි සිතා ගෙන ඒ බව බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා තෙරුන් වහන්සේ ගෙන්වා කාරණය විචාරා දැන “මහණෙනි, මේ තෙම දික් වැදීම නො කරයි; මුත් යම් දිගෙක ඔහුගේ ආචාර්ය වූ අස්සපී තෙරහු වෙසෙත් නම් ඒ දිගට වදිති”යි වදාරා ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

392 ප:- යමහා- යමක්හු කෙරෙන්; සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතං- සමාස් සම්බුද්ධයන් විසින් දෙසන ලද; ධම්මං- ධම්ය; විජා- නෙය්‍යා- දැන ගත්තේ ද; අග්ගිහුත්තං- ගිනිදෙවියා පුදන; බ්‍රාහ්මණො ඉව- බමුණකු මෙන්; තං- ඔහු; සක්කච්චං- සකස් කොට; නමස්සෙය්‍යා- නමස්කාර කරන්නේ ය.

හා:- යම් කිසි පුද්ගලයෙක් බුදුන් විසින් දෙසන ලද ධම්ය යමකු වෙතින් දැන ගත්තේ වී නම්, සකස් කොට පරිවරණවිධි පැවැත්වීමෙන් ගිනි දෙවියා පුදන බමුණකු මෙන් ඒ ධම්ය ඉගැන්වූ ආචාර්යවරයාට සකසා නමස්කාර කළ යුතු ය.

26-10.

393 න ජටාහි න ගොත්තෙන න ජච්චා හොති බ්‍රාහ්මණො, යමිහි සච්චං ච ධම්මො ච සො සුචි සො ච බ්‍රාහ්මණො

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුමිහි දී ජටිල බ්‍රාහ්මණයකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි ජටිල නම් බ්‍රාහ්මණයෙක් එක් දිනක් බුදුන් කරා එළඹ “ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයෙනි, මම උභය කුලයෙන් ම පරිශුද්ධ වූ බ්‍රාහ්මණයෙක්මි. නුඹවහන්සේ තමන්ගේ සච්චන්ට බ්‍රාහ්මණ ව්‍යවහාරය කරනසේක. ජාති බ්‍රාහ්මණ වූ මටත් එසේ කිය යුතු ය” යි කී ය. බුදුහු ඒ අසා “බමුණ, මම ජාති පමණින්වත් ගොත්‍ර පමණින්වත් දළමඬුළු බැඳී පමණින් වත් බ්‍රාහ්මණ ව්‍යවහාරය නො කරමි”යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

393 ප:- ජටාහි- ජටාවලින්; බ්‍රාහ්මණො- බ්‍රාහ්මණයෙක්; න හොති- නො වේ. ගොත්තෙන-ගොත්‍රයෙන්; න- බ්‍රාහ්මණ යෙක් නො වේ. ජච්චා- ජාතියෙන්; තං- පෙ- යමිහි- යමකු කෙරෙහි සච්චං ච- සත්‍යය ද; ධම්මො ච- ධම්ය ද (වේ නම්); සො- හෙතෙම; සුචි-පවිත්‍ර (නමුදු වේ), සො ච- හෙතෙමේ ම; බ්‍රාහ්මණො- බ්‍රාහ්මණ (නමුදු වේ).

හා:- නිසෙහි බඳනා ලද ජවා මඩුළු නිසා වත්, ගොනුය නිසා වත්; ජාතිය නිසා වත් බ්‍රාහ්මණයෙක් නොවේ. යමකු තුළ සත්‍ය ඥානයක් නව ලොවුතුරා දහමක් පවතී නම් හෙතෙම පිරිසිදු කෙනෙකි. හේ ම බ්‍රාහ්මණයෙකි.

26-11.

894 කිං තෙ ජවාහි දුමමෙධ කිං තෙ අජිනසාටියා අබ්හන්තරං තෙ ගහණං බාහිරං පරිමජ්ජසි.

නි:- බුදුහු විශාලා නුවර කුටාගාර සාලාවෙහි වැඩ වසන සේක. එසමයෙහි විශාලා නුවර වැසි කුහක බමුණෙක් එක් කුඹුක් ගසකට නැඟී දෙපයින් අත්තක් බදු ගෙන ඉස බිමට හරවා වඩුලකු මෙන් එල්ලෙමින් මට දෙනුන් සියයක් දෙව, කහවණු දෙව, පාදපරිවාරිකාවක් දෙව, නැති නම් වැටී මිය ගොස් මේ නුවර පාළු කරමි” කියයි. නුවර වැස්සෝ ඒ අසා නුවර නසී දෝ යන බියෙන් ඔහු ඉල්ලු ඉල්ලු දෙය දුන්හ. හෙතෙමේ ගසින් බැස ඒ දුන් දෙය රැගෙන යන්ට නික්මිණ. හික්ෂුහු එය දැක බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

394 ප:- දුමමෙධ- අඥානය, තෙ-තාගේ; ජවාහි- ජවාවෙන්; කිං- කවර ප්‍රයෝජන ද? අජිනසාටියා- අඳුන් දිවියමින්; කිං- කවර ප්‍රයෝජන ද? තෙ- තාගේ; අබ්හන්තරං- ඇතුළත; ගහණං- (කෙලෙසුන්ගෙන්) ගහනය; බාහිරං- පිටත; පරිමජ්ජසි- පිරිමදින්නෙහි ය.

හා:- අනුවණය, නුඹේ ජවා මඩුළුවලින් හෝ නුඹ අඳනා ලද අඳුන් දිවියමින් ඇති ප්‍රයෝජනය කුමක්ද? නුඹ තමාගේ ඇතුළත කෙලෙස්වලින් පිරී තිබිය දී තවුස් පිරිකරින් පිටත පමණක් පිරිමදින්නෙහි ය.

26-12.

395 පංසුකුලධරං ජන්තුං කිසං ධමනිසන්ථනං, එකං වනස්මිං ක්‍රියායන්තං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් ගිජුකුළු පව්වෙහි වැඩ සිටියදී කියා ගේතමින් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් සක්දෙවිඳු දෙවියන් පිරිවරා බුදුන් කරා එළඹ බණ අසමින් සිටියේ ය. ඒ වේලාවෙහි ම කිසාගොතමී මෙහෙණියන් බුදුන් දක්නා පිණිස අහසින් අවුත් සක්දෙවිඳු සිටි නිසා පෙරළා ගියා ය. සක්දෙවිඳු ඒ දැක ‘ඔහු කවුරුන් වහන්සේ ද’යි විචාළේ ය. බුදුහු ‘මී මාගේ ශාසනයෙහි පවුල් සිවුරු දරන මෙහෙණින් අතුරෙන් අගු වූ කිසාගොතමී නම් මෙහෙණ ය’යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

395 ප:- පංසුකුලධරං- පවුල් සිවුරු දරන්නාවූ; කිසං- කාශ වූ; ධමනිසත්ථනං- නහර වැළින් ගැවසුණු සිරුරු ඇති; වනස්මිං- වනයෙහි; එකං- හුදකලාව; ක්‍රියායන්තං- ධ්‍යාන කරන; තං ජන්තං- ඒ ක්‍ෂිණාශ්‍රවයා; අහං- මම; බ්‍රාහ්මණං- බ්‍රාහ්මණයකු යයි; බ්‍රෑමී- කියමි.

භා:- පවුල් සිවුරු පොරවමින්, පිළිවෙත් පිරීම නිසා කාශ වූ, පිටතට පෙනෙන සේ නහරවැළින් ගැවසුණු සිරුරු ඇති වෙනෙහි තනිව හිඳ ධ්‍යාන භාවනා කරන පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයකු යයි මම කියමි.

වි:- පවුල් සිවුරු නම්: පංශුකුල වීචරු යි. සොහොන; කසළ ගොඩ, අවුණුදෙර, ඇතුළුවීම්. නහනතොට යනාදී තැනින් අවුලා ගත් රෙදි කඩින් පිළියෙල කරගත් සිවුරුයි.

26-13.

396 න වාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රෑමී යොනිජං මත්තිසම්භවං,
භොවාදි නාම සො භොති සවෙ භොති සකිංචනො,
අකිංචනං අනාදනං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුමිහිදී එක් බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් බමුණෙක් දිනක් බුදුන් කරා එළඹ ‘භවත් ගෞතමයෙනි, මම බ්‍රාහ්මණ ජාතියෙහි උපන් කෙනෙක්මි. නුඹවහන්සේ නොයෙක් කුලවලින් අවුත් තමාගේ සස්තෙහි පැවිදිවූවන්ට බ්‍රාහ්මණ යයි කියති. මටත් එසේ කිය යුතු ය’යි කියේ ය. බුදුහු ඒ අසා බ්‍රාහ්මණ ජාතියෙහි උපන් පමණෙකින් බමුණු ව්‍යවහාරය ලබනත් ඒ බ්‍රාහ්මණ ලක්ෂණ නො වන නිසාව වදරනසේක් මේ ගාථාව වදළසේක. හෙතෙම සෝවාන් විය.

396 ප:- යෝනිජං- යෝනියෙන් උපන්නාවූ; මත්ති- සම්භවං- බැමිණි මවුකුස උපන්නකුට; බ්‍රාහ්මණං- බ්‍රාහ්මණය යි; අහං- මම; න ව බ්‍රෑමී- නො කියමි; සවෙ- ඉදින්; සො- හෙතෙම; සක්චනො හොති- (රාගාදි) පලිබෝධ ඇත්තේ වී නම්; හොවාදී නාම හොති- හෝවාදී නම් වෙයි. අක්චනං- පලිබෝධ නැති; න+ ආදනං- (තෘෂ්ණාදෘෂ්ටි වශයෙන්) නො ගන්නා වූ; තං- පෙ-

හා:- බමුණු යෝනියෙහි උපන් පමණින්වත්, බැමිණියක මවු වූ පමණින්වත් කෙනකු බ්‍රාහ්මණ වෙනැයි මම නො කියමි. යමෙක් බමුණු කුලයෙක උපන්නත් රාගාදි කෙලෙස් පලිබෝධ- වලින් යුක්ත වේ නම්, හෙතෙම දුටු දුටු තැන අනුන්ට හෝ, හෝ, කියමින් හැසිරෙන හෝවාදියකු මිස නියම බ්‍රාහ්මණයෙක් නොවේ. රාගාදිපලිබෝධ නැති, තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් කිසිවක් නො ගන්නා වූ පුද්ගලයා පමණක් බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

26-14.

397 සබ්බසංයෝජනං ඡේත්වා යො වෙ න පරිත්ඝ්භති,
සඬගාතිගං විසංයුක්තං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුවනාරාමයෙහිදී උග්ගසේන සිටු පුත්‍රයා අරභයා දෙසන ලද්දකි. (විස්තර 295 පිටෙන් දත යුතු.)

397 ප:- යො- යමෙක්; සබ්බසංයෝජනං- සියලු සංයෝජනයන්; ඡේත්වා- සිද; වෙ- ඒකාන්තයෙන්; න පරිත්ඝ්භති- නො තැති ගනී ද; සං+ගාතිගං- (රාගාදි) සංගයන් ඉක්ම වූ; විසංයුක්තං- කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණා වූ; තං- පෙ-

හා:- යමෙක් සියලු සංයෝජනයන් සිවුමඟ නැණින් සිදු තැති නො ගන්නෙක් ව සිටී ද, රාගාදි සංගයන් ඉක්ම වූ, සියලු කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු ඒ පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

26-15.

398 ඡේත්වා නද්ධිං වරත්තං ව සන්දමං සහනුක්කමං,
උක්ඛිත්තපළිසං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම්හිදී බ්‍රාහ්මණයන් දෙදෙනකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි බමුණෝ දෙදෙනෙක් ඔවුනොවුන්ගේ ගොනුන්ගේ බලය ගැන විවාද කොට බල විමසමහයි අවිරවති-ගහබඩදී ගැළක වැලි පුරා ගොන් යොදා ලූහ. බමුණොත් ගොනුන් දක්කුහ. ඔවුහු ගැළ බර හෙයින් සැලීමක්වත් නැතිව එහිම සිටියහ. විය, බාන් කැඩිණ. හික්ෂුහු ඒ දක එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිතිකොට මේ ගාථාව වදාළ-සේක. පන්සියයක් හික්ෂුහු රහත්වූහ.

398 ප:- නද්ධිං- (ක්‍රෝධ නමැති) රහුණ ද; වරත්තං ව- (තෘෂ්ණා නමැති) වරපට ද; සහනුක්කමං- අනුසය සහිත වූ; සන්දමං (දෙසැට මිසදිටු නමැති) මහදම ද; ඡන්තො- සිද; උක්ඛිත්තපළිසං- උදුරා දමු (අවිද්‍යා නමැති) හිදිබාව ඇති; බුද්ධං- සිවුසස් දත්තා වූ; නං -පෙ-

හා:- ක්‍රොධ නමැති දළ රහුණ කඩා, තෘෂ්ණා නමැති වරපට ගළවා, දෙසැට මිසදිටු නමැති අනුසය සහිත මහ දම්වැල පුපුරවා, අවිද්‍යා නමැති හිදිබාව උපුටා දවා සිවුසස් දත්තා වූ ඒ පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

වි:- නද්ධි නම්: දැඩි රහුණ ය. තමහට අනුන් කළ අවැඩක් ගැන නැවත නැවත සිතමින් එය සිතෙහි බැඳ ගෙන සිටින නිසා ක්‍රෝධයට 'නද්ධි' යයි කියනු ලැබේ. වරත්ත නම්: වරපටය සත්වයන් සසරෙහි බැඳ තබන ගති ඇති නිසා තෘෂ්ණාවට 'වරපට' යයි කියනු ලැබේ. අනුක්‍රම නම්: අසත්ප්‍රාය අරමුණක ඇලෙන විට මුෂිකා විෂයක් මෙන් සවිකිය සන්තානයෙන් නැවත නැවත පැන නැඟී පවත්නා කාමරාගාදී කෙලෙස් සන්දෙනා ය. සන්දම නම්: සත්වයන් සසරෙහි දැඩි ලෙස බැඳ තබන දෙසැට මිසදිටු නමැති මහ දම්වැල ය. පළිසය නම්: අගුල ය. නිවන් අවබෝධ කරන සතර මාගීඥානය වසාලමින් එය වළකා සිටින හෙයින් අවිද්‍යාව 'පළිස' නම් වෙයි.

26-16.

399 අක්කොසං වධබන්ධං ව අදුට්ඨො යො තිතික්ඛති,
ධන්තිබලං බලාණිකං තමහං බ්‍රුමි බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙඵ්වනයෙහිදී අක්කොස හාරද්වාජ නම් බ්‍රාහ්මණයා අරහයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර වැසි භාරද්වාප නම් බ්‍රාහ්මණයෙක් බුදුන් කරා එළඹ පැන පිළිවිස පැහැදී සස්තෙහි පැවිදිවැ රහත් විය. ඔහුගේ සොහොවුරු අක්කොස භාරද්වාප තෙම ඒ අසා ආක්‍රෝශ පරිභව බෙණෙමින් බුදුන් කරා පැමිණ උන්වහන්සේට නොයෙක් පරුෂ වචනයන් ආක්‍රොශ කරන්ට වන. බුදුහුත් ඒ අසා බමුණ, “තොපගේ ගෙදරට පැමිණෙන නැදෑ, යහළු අමුත්තන්ට කැයුතු හෝ බුදිය යුතු ආහාර පානවර්ගයක් පිළියෙළ කොට දුන් විට එය ඔවුන් නො පිළිගත හොත්, නුඹ කුමක් කරන්නෙහි ද?”යි විචාලසේක. “හවත් ගෞතමයෙනි, එවිට එය අපිම පිළිගනිමු”යි කීය. බමුණ, එසේ වී නම් තා කී ආක්‍රොශ වචන මම නො පිළි ගනිමි. ඒවා නුඹ ම පිළිගත මැනව්” යි කියාදහම් දෙසූහ. හේ ඒ අසා පැහැදී පැවිදි වැ රහත් විය. උන්වහන්සේගේ කනිටු දෙබෑ කෙනෙක් ද බුදුන් කරා පැමිණ පරුෂ වචන කියා බැණ පසු ව බණ අසා රහත්වූහ. මේ සතර දෙනා ම බුදුන්ට පරුෂ වචන කියන්ට ගොස් රහත් වූ බව දත් හික්කුහු ‘ඇවත, බුදුහු ඇඟ අසුවී ගැවවුන්ට උන් ඇඟ සඳුන් ගානා සේ තමන් වහන්සේට බිණු සතර දෙනාට ම පිහිට වූයේකැ’යි කථාවක් ඉපිදවූහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාව වදලසේක.

399 ප:- යො- යමෙක්; අක්කොස-- (දශවිධ) ආක්‍රෝශය ද; වධබන්ධං ව- වධබන්ධන ද; අදුට්ඨො- නො කිපියේ; තිතික්ඛිති- ඉවසා ද; බන්තිබලං- ක්‍ෂාන්තිය බලකොට ඇති; බලාණිකං- එය ම බල ඇණි කොට ඇති; තං-පෙ-

භා:- යමෙක් අනුන් කරන ආක්‍රෝශයන්, බැණීමත්, වධ බන්ධනත් කෝප නො වී ඉවසාද, ඉවසීම බලය කොටත්, නැවත නැවත උපදින එම ඉවසීම බල ඇණිය කොටත් ගත් හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

වි:- දශවිධ ආක්‍රෝශ නම්: ‘තෝ සොරෙක, මෝඛයෙක, අඤ්ඤායෙක, ඔටුචෙක, ගොතෙක, කොටඵචෙක, නිරිසනෙක, නිරිසනෙක, තට සුගතියෙක් නැත. තට දුගතිය ම ය’යි කියා බිණීම ය.

400 අක්කොධනං වතවන්තං සිලවන්තං අනුස්සුතං, දන්තං අන්තිමසාරිරං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළවනයෙහි දී සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දෙකි.

එක් දවසක් සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ පන්සියයක් හිඤ්ඤන් සමග මෑණියන්දෑගේ ගෙදරට සිභා වැඩිසේක. මෑණියන්දෑගේ පුත්‍රණුවන් වහන්සේ ඇතුළු පන්සියයක් වහන්දෑ ගෙයි වඩා හිඳුවා දන් දෙන ගමනේ පුත්‍රණුවන් වහන්සේට “ඉඳුල් කා ඇවිදිනා තැනැත්ත, අසු කෙළක් වස්තුව හැර ගොස් පැවිදිවැ කබලක් ගෙන සිභා කා ජීවත් වන්නෙහි ය. තොප නිසා අපිත් නින්ද ලබමිභ. නො කා නො හිඳ කව”යි කියා බෙනෙති. සෙසු හිඤ්ඤන්ටත් “තොප හැමදෙන අපගේ දරුවන් තොපට ම හැර ගත්තා නො වෙ ද? අපට උන්ගෙන් කිසිත් ප්‍රයෝජනයක් නැතැ”යි කියමින් කව කවයි කියා බෙනෙති. තෙරුන් වහන්සේ එයට මුසුප්පු නො වී කිසිවකුත් නො කියා දන් පිළිගෙන විහාරයට වැඩිසේක. දම්සෙබෙහි හික්ෂුන් අතර එ පුවත අරභයා උපන් කථාව අසා බුදුහු මේ ගාථාව වදළසේක.

400 ප:- අක්කොධනං- ක්‍රොධ නැත්තා වූ; වතවන්තං- (ධුතාංග) වුන ඇති; සිලවන්තං- සිල්වත් වූ; න + උස්සුතං- (තෘෂ්ණාවෙන්) තෙත් නො වූ; දන්තං- දෑමුණා වූ; අන්තිමසාරිරං- අන්තිම ශරීර ඇති; -පෙ-

හා:- තමහට ආක්‍රෝශ කළවුන් කෙරෙහි නො කීපෙන ධුතාංගවුන ඇති, සිල්වත්, තෘෂ්ණාවෙන් තෙත් නො වූ, දෑමුණා වූ; හවයෙහි නැවත ඉපදීමක් නැති හෙයින් අන්තිම ආත්ම භාවය දරන පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

26 - 18.

401 වාරි පොක්ඛර පත්තෙව ආරග්ගෙරිව සාසපො,
යො න ලිප්පති කාමෙසු තමහං බ්‍රාමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- බුදුහු දෙවරම් වෙහෙර වැඩ වසනසේක. එකල දිනක් නාඤ්ඤ නම් තරුණයෙක් උපුල්වත් මෙහෙණිය බලහත්කාරයෙන් දූෂණය කෙළේ ය. එයින් “රහතුන්ටත් කාමාශාව පවතී ද?” යි හික්ෂුන් අතර සාකච්ඡාවක් උපන. බුදුහු ඒ අසා රහත් සතන කෙලෙස් කසළ නැති නියාව දක්වනු පිණිස මේ ගාථාව වදළසේක. (විස්තර 72 පිටේ නිදනයෙන් බලනු)

401 ප:- පොක්කිරපත්තෙ- පියුම් පතෙහි; වාරි ඉව- ජලය මෙන් ද; ආරග්ගෙ- ඉදිකටු අග; සාසපො ඉව- අබ ඇටක් මෙන් ද; යො- යමෙක්, කාමෙසු- කාමයන්හි; න ලිප්පති- නො ඇලේ ද -පෙ-

හා:- යමෙක් නෙළුම් පතෙහි ජලයත්, ඉදිකටු අග අබ ඇට යත් රැඳී නො සිටින්නා සේ කාමයන්හි නො ඇලේ ද, ඒ පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

26 - 19.

402 යො දුක්ඛස්ස පජානාති ඉධෙව බයමත්තනො, පන්නහාරං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් සැවැත්නුවරදී එක් බමුණකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි බමුණකුගේ දසයෙක් ඇතකට පලාගොසින් මහණුව රහත් විය. බමුණු තෙමේ දඹහු සොය සොයා හිඳිනේ එක් දිනක් බුදුන් හා කැට්ටිව සිභා යන්නා දක සිවුරෙන් අල්වා ගත්තේ ය. බුදුහු ඒ දක “තෙල කිම් දූ”යි විචාළසේක. බමුණු “දස හෙයිනැ”යි කී ය. බමුණ, “මේ තෙම බර බහා තැබූ කෙනෙකැ”යි වදළසේක. බමුණුත් නුවණැති හෙයින් රහත් වූ බව දන “එසේ දූ”යි ඇසී ය. බුදුහුත් “එසේ ම ය”යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක. බමුණාණෝ ද සෝවාන් වූහ.

402 ප:- යො- යමෙක්; ඉධ + එව- මේ අත්බැවිහි ම; අත්තනො- තමාගේ; දුක්ඛස්ස- දුක්ඛයාගේ; බයං- විනාශය; පජානාති- දනී ද; පන්නහාරං- බහා තැබූ ස්කන්ධ බර ඇති; විසංයුත්තං (කෙලෙසුන්ගෙන්) මිදුණා වූ; -පෙ-.

හා:- යමෙක් මේ අත්බැවිහිදීම තමාගේ දුකෙහි විනාශය දනී ද, බහා තැබූ ස්කන්ධ බර ඇති, සියලු කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

26 - 20.

403 ගම්භීරපඤ්ඤං මෙධාවිං මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදං, උත්තමකං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් ගිජුකුළු පව්වෙහිදී බෙමා නම් මෙහෙණිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් සක්දෙව්දු මධ්‍යම රාත්‍රියෙහි දෙව් පිරිස් හා සමඟ අවුත් බුදුන් වැඳ උන්වහන්සේ සමඟ කථා කරමින් හුන්හ. එවෙලෙහි ම බෙමා නම් හික්කුණියක් බුදුන් දක්නා පිණිස අහසින් අවුත් සක්දෙව්දු දෑක අහස සිට ම බුදුන් වැඳ පෙරළා යන්ට නික්මිණ. සක්දෙව්දු ඒ දෑක “ඕ කවුරුන් ද?”යි විචාළේ ය. බුදුහු “ගනුයෙනි, ඕ මට අග්‍රශ්‍රාවිකා වූ බෙමාවෝ ය”යි වදා මේ ගාථාව වදලසේක.

403 ප:- ගම්භිරපඤ්ඤා- ගැඹුරු නුවණැති; මෙධාවිං- විදසුන් නුවණැති; මග්ග + අමග්ගස්ස- මාග්ගාග්ගී දෙකි; කොවිදං- දක්වූ; උත්තම + අත්ථං- රහත් ඵලයට; අනුප්පත්තං- පැමිණියා වූ -පෙ-.

හා:- ස්කන්ධාදියෙහි පැවැති ගැඹුරු නුවණත්, විදසුන් නුවණත් ඇති, මේ දුගති මභය මේ සුගති මභය, මේ නිවන් මභය, මේ නො මභය”යි මභ නො මභ දන්නා වූ රහත් බවට පැමිණි පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකු යි මම කියමි.

26 - 21.

404 අසංසට්ඨං ගතට්ඨෙහි අනාගාරෙහි වූභයං,
අනොකසාරිං අප්පිව්ඡං තමභං බුමි බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙර වැඩ සිටියදී පබ්භාරවාසී නිස්ස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් කලෙක ඒ තෙරහු ගල්ලෙනකට වැඩ එහි භාවනා කිරීමට පටන් ගත්හ. එහි වසන එක් දේවතාදුවක් “සිල්වත් හික්කුන් සමඟ මෙනන රැදීම අපහසු ය”යි සිතා උන්වහන්සේට අයසක් උපදවා එතැනින් යවනු පිණිස උපසාදන කරන උපාසිකාවගේ පුතණුවන්ගේ බෙල්ල අඹරාලූ ය. උපාසිකාවෝ ඒ දෑක හඬන්ට වන්හ. එවිට දේවතා දු නො පෙනී සිට “නොපගේ කුලපග තෙරුන් ලවා බෙහෙතක් කරව”යි කීවා ය. ඕ එයට නො කැමැති වූවා ය. එසේ වී නම් “උන්වහන්සේගේ පය සේදු ජලය ඉසලව”යි කීවා ය. උපාසිකාවෝ ද තෙරුන්ගෙන් අවසර ගෙන එසේ ම කළහ. දේවතා දු එකෙණෙහි ම ඇහෙන් පහව ගොස් ලෙන දෙරකඩ සිට තෙරුන් වඩින විට “මහ-

වෙදණෙනි, නුඹ මෙහි නො එව''යි කීවා ය. තෙරහු ඒ අසා ''මා වෙදකම් කළ තැනක් ඇද්දු?''යි උපසම්පද මාලකයෙහි පටන් බලන්නේ එබන්දක් නැති බවත් පිරිසිදු සීලය ම ඇති බවත් දක සිටි පියෙහි ම සිට රහත් වූහ. අප වැන්නන්ට අයසක් ඇති කිරීමට තැත් කළ තී මෙහි රඳන්ට බැරිය. වහාමෙතැනින් නික්ම යව'' වදුරා උන්වහන්සේ වස් නිමවා ලා දෙවුරමට ගොස් ඒ සියලු පවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදළසේක.

404 ප:- ගහටයෙහි- ගිහියන් හා ද; අනාගාරෙහි ව- පැවිද්දන් හා ද (යන); උභයං- දෙපස (වූවන් හා); අසංසට්ඨං- සංසථිය නැති; න + ඔකසාරි-නෂ්ණා ආලයෙහි නො හැසිරෙන; අප්පිච්ඡං- ඉ ව්‍යා නැති; -පෙ-.

හා:- ගිහි පැවිදි දෙකොටස සමග සංසථියක් නැති, නෂ්ණා නමැති ආලයෙහි (=ගෙයි) නො වසන, සිවුපසයෙහි ඇල්මක් නැති පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

වි:- සංසථිය නම්: මිශ්‍රව එකට ගැටී පැවැත්ම ය. මෙය දඹන සංසථිය, ශ්‍රවණ සංසථිය, සමුල්ලාප සංසථිය, පරිභෝග සංසථිය, කාය සංසථිය යි පස් වැදෑරුම් වේ. එයින් ස්ත්‍රියක් දැකීමෙන් ඇතිවන රාගය (=ඇල්ම) දර්ශන සංසථිය නම් වේ. ස්ත්‍රියකගේ වණිනාව ඇසීමෙන් ඇතිවන රාගය ශ්‍රවණ සංසථිය නම් වේ. ස්ත්‍රියක් හා කථා කිරීමෙන් ඇතිවන රාගය සමුල්ලාප සංසථිය නම් වේ. ස්ත්‍රී පරිභෝගයෙන් භටගන්නා රාගය පරිභෝග සංසථිය නම් වේ. ස්ත්‍රියකගේ අත් පා ආදී ශරීරාවයවයන් ඇල්ලීමාදියෙන් ඇතිවන රාගය කාය සංසථිය නම් වේ.

26 - 22.

405 නිධාය දණ්ඩං භුතෙසු තසෙසු ථාවරෙසු ව,
යො න හන්ති න සාතෙති තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරමිහිදී එක් හික්කු කෙනකුන් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

ඒ තෙරහු වෙනෙහි භාවනා කොට රහත්වැ බුදුන් දකිනු පිණිස ගමනට නික්මුණුසේක. අතර මහදී එක් ගමෙක ස්ත්‍රියක් සැමියන් සමග ඩබර කොට ගෙන දෙමාපියන් ළඟට යන පිණිස මහට

පිළිපත්නි තෙරුන් පසු පස්සෙහි ගියා ය. තෙරුන් වහන්සේ ඇතුළුවුසේක. ඇගේ සැමියා ලුහු බැඳ අවුත් තෙරුන් පස්සෙහි යන ඇ දක “මුත් කැන්ද ගෙන යන්නේ මුත්දෑ වනැ”යි සිතා උන්වහන්සේට ආක්‍රොශ පරිභව කරන්ට වන. ඒ ස්ත්‍රීත් මුත්වහන්සේ මා තුදුටුසේක. කළ කපා පමණකුත් නැත. නොදෙඩුව මැනව”යි කියත්ම හේ උන්වහන්සේට පරුෂ වචන බැණ අතින් ගසා බොහෝ ගහට කොට ගියේ ය. උන්වහන්සේ ඔහු කෙරෙහි කිසි කෝපයකුදු නොකොට දෙවුරමට ගොස් භික්ෂුන්ට එපවත් කීහ. භික්ෂුහු එය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාව වදළසේක.

405 ප:- යො- යමෙක්; තසෙසු- තැතිගන්නා වූ ද; ටාව රෙසු ව-නො තැති ගන්නා වූ ද; භූතෙසු-සතුන් කෙරෙහි; දණ්ඩා-(කාය) දණ්ඩය; නිධාය- බහා තබා; න හන්ති- (කිසි සතකු)නො මරා ද; න සාතෙති- (අනුන් ලවාත්) නො මරවා ද -පෙ-.

භා:- යමෙක් තැති ගන්නා වූත්, තැති නො ගන්නා වූත්, සියලු සතුන්ට අත්, පා, දඩු, මුගුරු ආදියෙන් පහර දීම් වශයෙන් හිංසා නො කොට සතුන් මැරීම හා මැරවීමත් නො කොට සිටී නම් හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

26 - 23.

405 අවිරුද්ධං විරුද්ධෙසු අත්තදණ්ඩෙසු නිබ්බතා, සාදනෙසු අනාදනං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී හෙරණුන් සතර නමක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර වැසි එක් බැමිණියක් සහ සතර නමකට දනක් සපයා සිය සැමි බමුණාට “වෙහෙරට ගොස් වැඩි මාලු භික්ෂුන් සතර නමක් වැඩිමවා ගෙන එව”යි කී ය. බමුණාණෝත් වෙහෙරට ගොස් “වැඩිමාලු වහන්දෑ සතර නමක් මට පාවා දුන මැනව” යි කීහ. භික්ෂුහු සත් හැවිරිදි සිවු පිළිසිඹියාපත් රහත් සංකිච්ච හෙරණ, පණ්ඩිත හෙරණ, සෝපාක හෙරණ රේවත හෙරණ යන සතර නම ඔහුට දුන්හ. උන්වහන්සේලා වයසින් බාල වුවත් රහත් ගුණයෙන් මහලු සේක. බැමිණියත් ඒ සතර නම දක උදුනෙහි ලු ලුණු පරිද්දෙන් තතනමින් “වැඩිමාලු තැන් සොයා ගෙන ආ සැටි අපුරුයි” කියමින් බමුණාට කිපි පසුව ඒ සතර නමට දන් දුන්නා ය. උන්වහන්සේලාත් දන් පිළිගෙන වෙහෙරට වැඩි එපුවන බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා මේ ගාථාව වදළසේක.

406 ප:- විරුද්ධෙසු- විරුද්ධවූවන් අතුරෙහි; අවිරුද්ධං- විරුද්ධ නොවූ; අත්තදණ්ඩෙසු- දඩුගත්තවුන් අතුරෙහි; නිබ්බුතං- නිව්‍යය වූ; සාදනෙසු- (ස්කන්ධයන් මම ය මාගේ යයි) ගන්නවුන් අතුරෙහි; න + ආදනං- එබඳු ගැනීමක් නැති -පෙ-.

හා:- වෙර බැඳ විරුද්ධ ක්‍රියා කරන ජනයන් මැද විරුද්ධ ක්‍රියා නැතිව සිටින, අනුන්ට හිංසා කරන ජනයන් අතුරෙහි නිවුණු සිතැති, පංචස්කන්ධයන් මම ය, මාගේ යයි ගන්නා වූ ජනයන් අතුරෙහි එබඳු ගැනීමක් නැත්තා වූ හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

26 - 24.

407 යස්ස රාගො ච දෙසො ච මානො ඔක්ඛො ච පාතිතො, සාසපොරිව ආරග්ගා තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළවනායෙහිදී මහා පන්ථක තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

මහා පන්ථක තෙරහු එක ගාථාව සාර මසකිනුත් වුල්ල පන්ථක තෙරුන්ට උගන්වා ගත නො හී සිවුරු හරතා පිණිස බැහැර කළ සේක. උන්වහන්සේ කොටලු සැටි තද ය. එහෙයින් “රහතුන්ටත් ක්‍රෝධය ඇති නියා වේ දෑ” යි හික්ෂුන් අතර කථාවක් උපන. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, මහාපන්ථක වැඩක් කැමැතිව එසේ කළා මිස ක්‍රෝධ සිතීන් නො කෙළේය” යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

407 ප:- යස්ස- යමකු විසින්; රාගො ච-රාගය ද; දෙසො ච- ද්වේෂය ද; මානො ච- මානය ද; ඔක්ඛො ච-ගුණමකු බව ද; ආරග්ගා- ඉදිකටු අගින්; සාසපො + ඉව- අබ ඇටයක් මෙන්; පාතිතො- හෙළන ලද ද; -පෙ-.

හා:- යමකු විසින් රාගයත්, ද්වේෂයත්, මානයත්, ගුණමකු බවත් ඉදිකටු අගින් වැටෙන අබ ඇටයක් මෙන් හෙළන ලද ද හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

26 - 25.

408 අකක්කසං විඤ්ඤාපනිං ගිරං සච්චං උදිරයෙ, යාය නාහිසපෙ කංචි තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළවනායෙහිදී පිලිඤ්චව්‍ය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

උන්වහන්සේ ගිහි වුවත්, පැවිදි වුවත්, දෙවි වුවත්, ගැහැනි වුවත්, පිරිමි වුවත්, දුටු යම් කෙනකුත් “එව වසලය, යව වසලය, ගනුව වසලය” යනාදී වශයෙන් ව්‍යවහාර කරන සේක. එක් දවසක් භික්ෂුහු එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, තොපි පිලිඤ්චවජ්ජයන්ගේ බසට මුසුප්පු නො වෙව. ඔහු ද්වේෂ සිත් ඇත්තෙක් නො වෙති. පිට පිට ම පන්සියයක් ජාතියෙහි වසලවාදී බ්‍රාහ්මණ කුලයෙහි ඉපිද කී පුරුදු බස නිසා එ ලෙස කියති”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

408 ප:- යාය-යම් වචනයකින්; කංචි- කිසිවකු; න + අභි- සජේ-කෝප නො කෙරේ ද; අකක්කසං- මටසිඵලු වූ; විඤ්ඤාපනි- වැඩ හඟවන; සච්චං ගිරං- සැබෑ තෙපුල්; උදීරයෙ- කියන්නේ ද; —පෙ—.

හා:- යමෙක් යම් වචනයකින් කිසිවකුගේ සිත කෝප නො කරවයි ද, එබඳු වූ මටසිඵලු වූ මෙලොව පරලොව වැඩ හඟවන සත්‍ය වචන කියයි ද හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

වි:- ව්‍යවහාරය රඵවුවත් සිතෙහි ද්වේෂයක් නැති නම්- පාපයක් සිදු නො වේ. රහතුන් වහන්සේලා කෙලෙස් ප්‍රභීණ කළත් උන්වහන්සේලාට (ක්ලෙශ) වාසනා ගුණය පවතී. (ක්ලෙශ) වාසනා ගුණ නැත්තේ බුදුන් වහන්සේට පමණ ය. වාසනා ගුණය නම් අනාදිමත් කලයක් මුළුල්ලෙහි කෙලෙස් පැවැති සන්තානයෙහි කෙලෙස් දුරු වූ පසුත් නො නැසී පවත්නා ආචිණ් ගුණය යි-පුරුද්ද යි. පිලිඤ්චවජ් තෙරණුවෝ ජාති පන්සියයක් පිට පිට ම වසලවාදී බ්‍රාහ්මණ කුලයෙහි උපන් නිසා හවයෙහි ආචිණ් වශයෙන් සියලු දෙනාට ම වසලය කියා කථා කරති. ඒ පරුෂ වශයෙන් නො වේ. උන්වහන්සේගේ ව්‍යවහාරය පරුෂ වුවත් චේතනාවෙහි පරුෂයක් නැති නිසා වචනය පිරිසිදු ය. පාපයෙක් ද නැත.

26 - 26.

409 යොධ දීසං පි රස්සං වා අණුං ටුලං සුභාසුභං,
ලොකෙ අදින්නං නාදියති තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම්හිදී එක් භික්ෂු නමක් රභයා දෙසන ලද්දකි.

උන්වහසේ ඇතුළු ගමෙහිදී දන් වළඳා පෙරළා දෙවුරුමට වඩන විට අතර මහ උතුරු සඵවක් දැක ඇත මැත බලා කිසි කෙනකුන් නො දැක “හිමියන් නැති දෙයක් වනැ”යි සිතා පසුල් සංඥාවෙන් හැරගත්සේක. එය අයිති බමුණු තෙම ඒ දැක “මාගේ උතුරු සඵව ය”යි කියේ ය. එසේ වී නම් ගනුව යි කියා ඔහුට දී වෙහෙරට ගොස් එපවත් හික්ෂුන්ට කීහ. හික්ෂුහු ඒ අසා ඒ උතුරු සඵව දිග ද?, උහුඬු ද?, සිහින් ද? යි විචාළ සේක. උන්වහන්සේ “එසේ විචාරීමෙන් ඇති ප්‍රයෝජන කුමක් ද? මම එය පසුල් සංඥාවෙන් හැර ගත්මි”යි තෙරණුවෝ කීහ. හික්ෂුහු එය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා “මහණෙනි, හේ හිමියන් නැති දෙයකැ යි සිතා සඵව හැරගත් මුත් රහත් හෙයින් වංචා සිතකින් නො ගත්තේ ය” යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

409 ප:- යො- යමෙක්; ඉධ ලොකෙ- මේ ලෝකයෙහි; දීසං වා- දික් වූ හෝ; රස්සං වා- උහුඬු වූ හෝ; චූලං වා- මහත් වූ හෝ; සුභ + අසුභං- යහපත් වූහෝ අයහපත් වූ; අදින්තං- නුදුන් දෙයක්; න + ආදියති - නො ගනී ද —පෙ—.

හා:- යමෙක් මේ ලෝකයෙහි දික් වූ හෝ උහුඬු වූ හෝ කුඩා වූ හෝ මහත් වූ හෝ හොඳ වූ හෝ නො හොඳ වූ අනුන් අයත් වස්තුවක් සොරසිතින් නො ගනී නම් හේ බ්‍රහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

26 - 27.

410 ආසා යස්ස න විජ්ජන්ති අස්මිං ලොකෙ පරමහි ව, නිරාසයං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවරම්හිදී සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් සමයෙක සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ පන්සියයක් හික්ෂුන් සමග ගොස් දනවූ වෙහෙරක වස් විසුසේක. උන්වහන්සේ වස් පවරා බුදුන් දක්නා පිණිස වඩනාසේක් “ඒ විහාරයෙහි රඳාහිදිනා තෙතට උපාසක වරුන් වස්සාවාසික ලාභය ගෙනා කල කොටස් කොට බෙද අප හා කැට්ව ආ තෙතට පැමිණි කොටස එව්ව මැනව. එසේ නො හැකි නම් තැන්පත් කොට තබා, කියා එව්ව මැනවයි විධාන කොට වැඩිසේක. හික්ෂුහු ඒ අසා “අනේ! මුත් වහන්සේගේ ලෝබ අදහසක මහත, තමන්ගේ අතවැසියන්ට

පිරිකර කොටස් එවන්ට හෝ තබන්ට කීසේකැ”යි නුගුණ කියන්ට වන්හ. බුදුහුන් ඒ අසා “මහණෙනි, උන්ට ලෝභ අදහසක් නැත. මිනිසුන්ට සිදුවන පිනත්, ලාභීට ලැබෙන ලාභයත් නැති නො වේ ව! යි සිතා එසේ කිහ” යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

410 ප:- යස්ස- යමකුට; අස්මිං- ලොකෙ- මෙලොව ද; පරමිහි ව- පරලොව ද; ආසා- ආශාවෝ; න විජ්ජන්ති- නැද්ද; නිරාසයං-ආසා නැති; විසංයුත්තං-කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු; -පෙ-.

හා:- යමකුට මෙ ලොව පරලොව දෙකේහි ම (=මිනිස් සැප හෝ දෙවි සැප ගැන) කිසිත් ඇල්මක් නැද්ද, ආශා නැති කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණු හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

26 - 28.

411 යස්සාලයා න විජ්ජන්ති අඤ්ඤාය අකථංචකපී, අමතොගධං අනුජ්ජත්තං තමහං බ්‍රුමි බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුමිහිදී මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

මෙහි විස්තර ද 410 වෙනි ගාථාවේ නිදනය හා සම ය. මුගලන් තෙරුන් වහන්සේට ලෝභ අදහසක් නැති බව දක්වනු පිණිස බුදුහු මේ ගාථාව වදළසේක.

411 ප:- යස්ස- යමකුට; ආලයා- තෘෂ්ණාවෝ; න විජ්ජන්ති- නැද්ද; අඤ්ඤාය- දැන; අකථං + කපී- විවිකි ව්‍යා නැත්තේ ද; අමතොගධං-නිවනට බැස; අනුජ්ජත්තං-ඒ නිවනට පැමිණි, -පෙ-.

හා:- යමකුට කිසිවක් ගැන ආශා නැද්ද, නුවණින් මනා කොට දැන බුද්ධාදී අට තන්හි කෙසේ දැයි පැවැති සැක නැත්තේ ද, නිවනට පැමිණි හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

වි:- බුද්ධාදී අට තැන නම්: බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ, සික්ඛා; පුබ්බන්ත (=අතීතස්කන්ධ) අපරන්ත (=අනාගතස්කන්ධ) පුබ්බන්තාපරන්ත (=අතීතස්කන්ධ හා අනාගතස්කන්ධ) ඉද්දප්චව්වයතා පටිච්චසමුප්පන්න ධම්ම, (=ප්‍රත්‍යය හා ප්‍රත්‍යය හේතුවෙන් භටගත් දෙය) යන මොහු ය. මෙකී කරුණු අට පිළිබඳ සැක කිරීම විවිකි ව්‍යා නම් වෙයි. මෙය සෝවාන් මාරී ඥානයෙන් මුල් සුන් කළයුතු ක්ලෙශ ධම්මයෙකි. එය ප්‍රහිණ කළ තැනැත්තාට මුලින් කී වස්තු අට ගැන හෝ වෙන කොයි යම් කරුණක් ගැනවත් කිසි ම සැකයක් නැත. හේ නිවනට පැමිණි බ්‍රාහ්මණයෙකි.

26 - 29.

412 යොධ පුඤ්ඤං ච පාපං ච උහො සඛිගං උපච්චගා,
අසොකං චිරජං සුද්ධං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- අප බුදුන් පුචාරාමයෙහි වැඩ වසන සමයෙහි දිනක් හික්ෂුහු දම් සෙබෙහි රැස්ව හිඳ ‘රේවත තෙරණුන් වහන්සේ මහ පිනැත්තෙක, උන්ගේ ලාභී ගුණය පුදුමය, පන්සියයක් හික්ෂුන්ට ආවාස කරවා දිනැ’යි කියමින් හුන්හ. බුදුහු ඒ අසා එතනට වැඩ “මහණෙනි පින් ඇත හොත් ඉෂ්ට විපාක දෙන හෙයින් හවොත්පත්තිය නැති නො වේ. එහෙත් උන්ට හවොත්පත්තියෙක් නැත. එහෙයින් රහත් වුවන්ට පින් පව් දෙක ම නැතැ”යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක. (වි, 7 වග, 9 ගයෙන් බලනු)

412 ප:- යො- යමෙක්; ඉධ- මේ ලෝකයෙහි; පුඤ්ඤං ච- පින ද; පාපං ච- පව් ද (යන); උහො- දෙක ද; සං + ගං-(රාගාදි) සංගය ද; උපච්චගා- ඉක්ම වී ද; අසොකං- ශෝකනැති; චිරජං- (රාගාදි) රජස් නැති; සුද්ධං- පිරිසිදු වූ; -පෙ-.

හා:- යමෙක් රහත් මහින් පින් පව් දෙක ම ගෙවා සිටියේ ද, කිසිවෙකක් ඇලුම් නැත්තේ ද, ශෝක නැති, කෙලෙස් රජස් නැති, රාගාදි කිලුටු පහවීමෙන් පිරිසිදු වූ හේ බ්‍රහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

26 - 30.

413 චන්දංච විමලං සුද්ධං විජපසන්නමනාවිලං,
නන්දීහවපරික්ඛිණං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරම් වෙහෙරදී චන්දහ නම් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර බමුණු මහසල් කුලයෙක් ඇත. එහි පෙකණියෙන් සදමඩලක් වැනි රැස් පිඩක් නික්මෙන කුමාරයෙක් උපත. එහෙයින් හේ චන්ද්‍රාභා නම් විය. බමුණෝ “මුත් නිසා ලාභ විඳිනට පිළිවනැ”යි සිතා “උන්ගේ ඇඟ ඇල්ලු කෙනෙක් මහත් සම්පත් ලබති” යි කියමින් ඇවිදිති. කහවණු සියයක් හෝ දහසක් දුන් කෙනෙක් ම උන්ගේ ඇඟ අල්වා පියන්ට ලබති. එක් දවසක් හේ බුදුන් වෙත ගියේ ය. හෙතෙම කවුඩුවකු මෙන් නිශ්ශෝභ විය. එවිට චන්ද්‍රාභා තෙම “මුත් ශොභා නැති කරන මන්ත්‍රයක් දනිතැ”යි සිතා බුදුන් අතින් විවාළේ ය. බුදුහුත් “එසේ ය, දනිමි” යි වදළසේක. හෙතෙම මන්ත්‍ර

ලෝභයෙන් පැවිදිවූ කමටහන් මෙනෙහි කරමින් සිටියදී ම රහත් විය. බමුණෝ අවුත් “මන්ත්‍රය උගතු ද?” යි විචාළ විට “තොප සමග යන ගමන් මම නැවැත්තුවමි” යි කී ය. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

413 ප:- වන්දා + ඉව- සද මෙන්; විමලං- නිමිල වූ; සුද්ධං- පිරිසුදු වූ; විජ්ජසන්නං- වෙසෙසින් පහන් වූ; න + ආවිලං- නො කැලඹුණා වූ; නන්දිභවපරික්ඛිණං- භවතෘෂ්ණාව ක්‍ෂය කළා වූ; -පෙ-.

භා:- වලාකුල් ය, පිනි ය, දුම් ය, රජස් ය, රාහු ය යන උවදුරු පසෙන් මිදුණු පුන්සඳක් මෙන් නො කැලඳි වූ; රාගාදී කෙලෙස් කිලුටු පහව යාමෙන් පිරිසිඳු වූ; වෙසෙසින් පහන් වූ, නො කැලඹුණා වූ, බවෙහි සිත අලවන තෘෂ්ණාව දුරු කළා වූ පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

26 - 31.

414 යො ඉමං පළිපථං දුග්ගං සංසාරං මොහමච්චගා,
තිණ්ණො පාරගතො ක්කායී අනෙජො අකථඨිකථී,
අනුපාදය නිබ්බුතො තමහං බ්‍රාමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් කුණ්ඩධාන වනයෙහිදී සිවලී තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් භික්ෂුහු දම්සෙබෙහි රැස්ව හිඳ “ඇවැත්නි, රහත් වීමට හේතු සම්පත් ඇති ලාභීන් අතුරෙන් අගු වූ මහ පිනැති සිවලී තෙරහු මවුකුස් මහ නරකයට පැමිණ සත්භවුරුදු සත්මස් සත් දවසක් දුක් විඳ නැවත සසර දුකත් ගෙවා ගත්හ”යි කථාවක් ඉපිද වූහ. බුදුහු එය දිව කනිත් අසා එනනට වැඩ එය මුල් කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

414 ප:- යො- යමෙක්; ඉමං පළිපථං- මේ (කෙලෙස්) මඩ සහිත මහ ද; දුග්ගං- (කෙලෙස්) දුගීය ද; සංසාරං- සංසාරය ද; මොහං- මෝහය ද; අච්චගා- ඉක්ම වී ද; තිණ්ණො- එතර වී ද; පාරගතො- පරතෙරට පැමිණියේ ද; ක්කායී- ධ්‍යාන කරන්නේ ද; න + ඵජො- තෘෂ්ණා නැත්තේ ද; අකථං + කථී- කථංකථා රහිත ද; න + උපාදය- (කිසිවක් දැඩි සේ නො ගෙන; නිබ්බුතො- නිවුණේ ද; -පෙ-.

භා:- යමෙක් මේ රාගාදී කෙලෙස් නමැති මඩ සහිත මහත්, කෙලෙස්වලින් පිරුණු දුගීයත් සංසාරය හා මෝහයත් පසුකොට

ගියේ ද; කාමෝසාදි කෙලෙස් මහ වතුරෙන් පිනා නිවන් නැමැති පරතෙරට ගියේ ද; ධ්‍යාන භාවනාවෙහි ඇලුණේ ද, ආශා නැත්තේ ද, බුද්ධාදී අට තැන්හි කෙසේ දැ යි පැවැති සැක නැත්තේ ද, කිසි සංස්කාරයක් “මම ය, මාගේය” යි ගැනීමක් නැතිව ක්ලෙශ පරිනිවෘණයෙන් පිරිනිවීමේ ද, එබඳු පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකු යි මම කියමි.

26 - 32.

415 යොධ කාමෙ පහත්වාන අනාගාරො පරිබ්බජෙ, කාමභවපරික්ඛිණං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නී:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුම් වෙහෙර වැඩ සිටියදී සුඤ්ඤ සමුද්ද නම් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

සැවැත් නුවර සතලිස් කෙළක් ධනය ඇති කෙළඹියෙක් වෙසේ. ඔහුට සුඤ්ඤ නම් එක ම පුතණු කෙනෙක් වූහ. හෙතෙම බණ අසා සස්තෙහි පැහැදී මහණ විය. මවුපියන් මහණකම වළකාලන්ට නොයෙක් අයුරින් යන්න කළ නමුත් නො හැකි විය. පසුව ඔවුහු වෙසභනකට අල්ලස් දී තෙරුන් සිවුරු හරවා දෙන ලෙසට කීහ. ඕ නොමෝ ද සැදූහැවත් උපාසිකාවක් මෙන් හභවා කීප දිනක් උන්වහන්සේට දන් දී දිනක් උන්වහන්සේ ඉදිරියෙහි නොයෙක් ස්ත්‍රී විලාස දක්වා සිට “දන් නුඹවහන්සේත් තරුණ ය, මමත් තරුණයෙමි, ගිහි වැ මා හා කාමසම්පත් විඳ පසුව දෙන්න ම මහණ වෙමු”යි කීවා ය. උන්වහන්සේ ඒ අසා බලවත් ලෙස ලුසුප්පු වූ සේක. බුදුහු දිවැසින් එය දැක බුදුරැස් විහිදුවා ළඟ වැඩ සිටි සේ පෙනී මේ ගාථාව වදළසේක. උන්වහන්සේත් ඒ අසා රහත්වැ අභසින් වැඩිසේක.

415 ප:- යො- යමෙක්, ඉධ- මේ ලෝකයෙහි; කාමෙ- කාමයන්; පහත්වාන- පහ කොට; අනාගාරො- ගෙය හැර; පරිබ්බජෙ- පැවිදි වේ ද; කාමභවපරික්ඛිණං- කාමයන් හා භවයන් ක්‍ෂය කළ; -පෙ-.

හා:- මේ ලෝකයෙහි යමෙක් කාමයන් හැර දමා ගිහි ගෙයින් නික් ම පැවිදි වේ ද, කාමාශාව හා භවාශාව නැති කළ හේ බ්‍රාහ්මණ යෙකු යි මම කියමි.

26 - 33.

416 යොධ තණ්හං පහත්වාන අනාගාරො පරිබ්බජෙ, තණ්හාභවපරික්ඛිණං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළඳවනායෙහිදී ජෝතිය තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර වැසි ජෝතිය සිටාණෝ සක්දෙව්දු මවා දුන් සත් රුවන් මහ පායෙක වාසය කරමින් උතුරුකුරු දිවයිනෙහි උපන් කුමරියක් සමග දෙව් සැපත් වැනි මහ සම්පත් වීද පසුව මහණුව රහත් වූහ. උන් මහණුව රහත් වූ විට රුවන් මහ පාය සහිත සියලු වස්තුව අතුරුදහන් විය. සිටු භාර්යාව ද උතුරුකුරු දිවයිනටම ගියාය. එක් දවසක් හික්ෂුහු ‘ඒ මහ සම්පත් කෙරෙහි දැන් ආශාව ඇද්ද?’ යි උන්වහන්සේ අතින් විචාළසේක. ‘නැතැ’ යි කී කල්හි ඒ කාරණය බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ නිමිති කොට මේ ගාථාව වදාළසේක.

416 ප:- යො- යමෙක්; -පෙ- තණ්හ- තෘෂ්ණාව -පෙ-

හා:- මේ ලෝකයෙහි යමෙක් තෘෂ්ණාව හැර දමා ගිහි ගෙයින් නික්ම පැවිදි වේ ද, තෘෂ්ණාව හා භවය නැති කළ හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

26 - 34.

417 හිත්වා මානුසකං යොගං දිබ්බං යොගං උපච්චගා,
සබ්බයොගවිසංයුත්තං තමහං බුරුමි බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළඳවනාරාමයෙහිදී එක් නළුවකු අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර වැසි එක් නළුවෙක් බුදුන්ගෙන් බණ අසා ගිහි ගෙයි කලකිරී මහණුව නොබෝ කලකින් රහත් විය. එක් දවසක් උන්වහන්සේ බුදුන් හා කැටුව සිභා වඩනා වේලෙහි හික්ෂුහු ක්‍රීඩා කරන එක් නළුවකු දැක ‘ඇවැත්නි, දැනුත් කෙළි නළුවෙහි ආලය ඇද්ද?’ යි විචාළාහුය. ‘නැතැ’ යි කී කල්හි හික්ෂුහු එපවත් බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහු ඒ අසා ‘මහණෙනි, රහත් වූ තැන් පටන් මුහුණට කෙළි නළුවෙහි අදහස නැතැ’ යි වදාරා මේ ගාථාව වදාළසේක.

417 ප:- මානුසකං යොගං- (යමෙක්) මිනිස් ආයුෂ හා පංචකාමයන්; හිත්වා- හැර; දිබ්බං යොගං- දිව්‍ය ආයුෂ හා පංච කාමයන්; උපච්චගා- ඉක්ම වී ද, සබ්බයොගවිසංයුත්තං- සියලු යෝගයන්ගෙන් මිදුණු -පෙ-.

හා:- යමෙක් මිනිස් ආයුෂය හා මිනිස් පස්කම් සැපත් හැර දමා දිව්‍ය ආයුෂය හා දිව්‍ය පස්කම් සැපත් ඉක්මවා සිටියේ ද, කාම යෝගාදී සියලු යෝගයෙන් මිදුණා වූ හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

26 - 35.

418 හිත්වා රතීං ච අරතීං ච සිතිභූතං නිරූපයිං,
සබ්බලොකාහිභුං වීරං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළුම්වාරාමයෙහිදී එක් නළුවකු අරභයා දෙසන ලද්දකි. කථා වස්තුව ඉහත කී සේ ම ය.

418 ප:- රතීං ච- කාමයෙහි ඇල්ම ද; අරතීං ච- (මහණ දම්භි) නො ඇල්ම ද; හිත්වා- හැර; සිතිභූතං- නිවුණු සිත් ඇති; නි + උපයිං- උපයි රහිත වූ; සබ්බලොක + අහිභුං- සියලු ස්කන්ධ ලෝකය මැඩ සිටි; වීරං- වීර්යවත් වූ; -පෙ-.

හා:- පස්කම්හි නො ඇල්මත්, මහණදම්භි නො ඇල්මත් දුරු කොට කෙලෙසුන් කෙරෙන් නිවී ගිය සිත් ඇති උපයි රහිත වූ සියලු ස්කන්ධලෝකය මැඩ පැවැත් වූ, වීර්යවත් වූ පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

වි:- උපයි නම්; රූප, වේදනා, සංඤා, සංස්කාර, විඤාන යන ස්කන්ධ පස ය, අවිද්‍යා තෘෂ්ණාදී කෙලෙස් ය. කුශලාකුශල වේතනාය, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන මොහු ය. මොහු සතර දෙනා සතියා දරන අරියෙන් උපයි නම් වෙති.

26 - 36.

419 වුතීං යො වෙදි සත්තානං උපපත්තීං ච සබ්බසො,
අසත්තං සුගතං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං,

420 යස්ස ගතීං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා,
බිණාසවං අරහන්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථා අප බුදුන් දෙවරම් වෙහෙරදී වංගීස තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලදහ.

රජගහ නුවර වැසි වංගීස නම් බ්‍රාහ්මණයෙක් මළ මිනිසුන්ගේ හිසට නියපිටින් ගසා ශාස්ත්‍ර බලයෙන් දිවසින් දක්නාසේ උපන් තැන කියයි. ඔහු මෙසේ කරමින් හැසිරෙන අතර දිනක් මිනිස්සු

ඔහු කැඳවා ගෙන දෙවුරමට ගොස් ඒ සියලු පවත් බුදුන්ට සැලකළහ. එවිට බුදුහු නරකයෙහිත්, තිරිසන් යෝනියෙහිත් මිනිස් ලොවත්, දෙව්ලොවත් උපන් සතර දෙනකුගේ හිස් සතරක් හා රහත් කෙනකුගේ හිසක් ද ගෙන්වා පිළිවෙළින් තබනවා ‘වංගීසය මේ හිස් පිරික්සා බලා මොවුන් උපන් තැන කියව’යි වදාළසේක. හෙතෙමේත් ඒ හිස් නියපිටින් ගසා පරික්‍ෂා කොට මෙය නරකයෙහි උපන් කෙනකුන්ගේ ය. මෙය තිරිසන් යෝනියෙහි උපන් කෙනකුන්ගේ ය. මෙය මිනිස්ලොව උපන් කෙනකුන්ගේ ය, මෙය දෙව්ලොව උපන් කෙනකුන්ගේ යයි කිය. බුදුහු ද එය එසේ ම පිළිගත්සේක. නැවත හෙතෙම රහතුන් වහන්සේ ගේ හිසට නිය පිටින් ගසා පරික්‍ෂා කොට බැලූ නමුත් උපන් තැන කියන්ට නො හැකි විය. බුදුහු ඒ දැක “කිමෙක් ද වංගීසය, ඔහු උපන් තැන දනුද?”යි විචාළසේක. “නො දනිමි” යි කිය. “මම එය දනිමි” යි වදාළ විට වංගීසයෝ “මට ඒ මන්ත්‍රය දුන මැනව” යි කීහ. බුදුරදුන් “මහණ නො වූ වන්ට නො දෙමි” යි වදාළ විට හේ මන්ත්‍රලෝභයෙන් මහණව කීප දවසකින් විදසුන් වඩා රහත් විය. බුදුහු ඒ කාරණය නිමිති කොට මේ ගාථා වදාළසේක.

419 ප:- යො- යමෙක්; සත්තානං- සඤ්ඤාන්ගේ; චුති- චුති ය ද; උපපත්තිං ව- ඉපදීම ද; සබ්බසො- හැම ලෙසින්; වෙදි- දනී ද; අසත්තං- (භවයෙහි) නො ලැගුණු; සුගතං- මනාගති ඇති; බුද්ධං- චතුරාර්ය සත්‍යයන් අවබෝධ කළ; -පෙ-.

420 යස්ස- යමෙකුගේ; ගතිං- ගතිය නොහොත් නිෂ්ඨාව; දෙවා- දෙවියෝ ද; ගන්ධබ්බමානුසා- ගන්ධවීයන් හා මිනිස්සු ද; න ජානන්ති- නො දනිද්ද; බීණ + ආසවං- ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂය කළා වූ; අරහත්තං- අර්හත් වූ -පෙ-.

හා:- යමෙක් සඤ්ඤාන්ගේ චුතියත්, පිළිසිද ගැනීමත් හැම අතින් ම පිරිසිද දනීද, කිසි භවයෙක නො ඇලුණු, පිළිවෙත් මහ මනාව ගිය චතුරාර්ය සත්‍යය දත් හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

දෙවියෝත්, ගන්ධවීයෝත්, මිනිස්සුන් යමකු උපදනා තෙන නො දනිත්ද, කාමාදී ආශ්‍රව නැසූ, රහත් වූ හේ බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි මම කියමි.

වි:- චුතිය නම්: මරණ යයි. උත්පත්තිය නම්: පිළිසිද ගැන් ම ය. මේ චුති සිත හා ප්‍රතිසන්ධි සිත දිවැසින්පවා දක්නට නො පිළි

වන. එය ඒ තරම් ඉතා ම සියුම් ලෙස යුක්තව පවතී. එහෙයින් මෙහිදී චූති ආසන්නය හා ප්‍රතිසන්ධි ආසන්නය ද ගෙන චූති උත්පත්ති දෙක ම වදාරන ලදී.

26-37.

421 යස්ස පුරෙ ව පච්ඡා ව මජ්ඣෙ ව නත්ථි කිංවනං,
අකිංවනං අනාදනං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් වෙළඳවනසෙහිදී ධම්මදින්නා මෙහෙණිය අරභයා දෙසන ලද්දකි.

රජගහ නුවර විශාල නම් සිටු වරයෙක් වෙසේ. හේ එක් දවසක් බුදුන්ගෙන් බණ අසා අනාගාමී විය. ඉන් පසු ඔහුගේ බිරිඳ වූ ධම්මදින්නා නම් සිටු දෙවිය ද මහණව රහත් වූවා ය. එක් දිනක් විශාල සිටු තෙම මෙහෙණවරට ගොස් සුවිරින් වැද එකත් පස්ව හිඳ සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී මාගී පිළිබඳ පැන විවාළේ ය. සුවිරාවෝ ද ඒ සියල්ල විසඳූහ. රහත් මහ පිළිබඳ පැන විවාළ කල්හි “එය තව තොපට විෂය නො වෙයි. කැමැති නම් බුදුන් කරා ගොස් විචාරව”යි කීහ. හෙතෙමේත් බුදුන් කරා ගොස් ඒ සියලු ප්‍රවෘත්තිය සැල කෙළේය. බුදුහු ඒ අසා “ධම්මදින්නාවන් කී නියාව ඉතා යහපත, මා වුවත් තෙල පැන විසඳන්නේ එලෙසම ය”යි වදාරා මේ ගාථාව වදළසේක.

421 ප:- යස්ස- යමකුට; පුරෙ ව- අතීතස්කන්ධයෙහි ද; පච්ඡා ව- අනාගතස්කන්ධයන්හි ද; මජ්ඣෙ ව- වතීමානස්කන්ධයන්හි ද; කිංවනං-පළිබෝධයක්; නත්ථි-නැද්ද; අකිංවනං- (රාගාදි) කිංවන නැති; න+ආදනං- (තෘෂ්ණාදි වශයෙන්) ගැනීමක් නැති; -පෙ-.

හා:- යමකුගේ සිතෙහි අතීත, අනාගත, වතීමාන ස්කන්ධයන් පිළිබඳ ගැනීමක් නැද්ද, රාගාදි කිසි පළිබෝධයක් නැති, තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි, මාන වශයෙන් කිසිවක් නො ගන්නා වූ හේ බ්‍රාහ්මණයෙකු යි මම කියමි.

26-38.

422 උසභං පවරං චිරං මහෙසිං විජිතාවිනං,
අනෙජං නහාතකං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවුරුමිහිදී අභුල්මල් තෙරුන් වහන්සේ අරභයා දෙසන ලද්දකි.

කොසොල් රජහු දුන් අසදාශ දනයෙහිදී නපුරු ඇතෙක් අහුල් මල් තෙරුන් වහන්සේට හෙළ කුඩයක් අල්වා ගෙන සිටියේ ය. හික්සුන් ඒ දැක “ඇවැත් අඩගුලිමාලයෙනි, තොපට හයෙක් වී දූ” යි විවාළ වීට ඔබ “හයෙක් නො වී” යි කීහ. හික්සුහු ඒ අසා “සවාමීනි, අහුල්මල් තෙරුන් අසත්‍යයෙන් රහත් බව හඟවති” යි බුදුන්ට සැලකළහ. බුදුහුද ඒ අසා “මහණෙනි, හේ රහත් හෙයින් හයක් නැත්තෙකු” යි වදරා මේ ගාථාව වදළසේක.

422 ප:- උසහං- වෘෂභරාජයකු බඳු වූ; පවරං- උතුම් වූ; වීරං- වීර්යවන් වූ; මහෙසිං- මහර්ෂී වූ; විජිතාවිතං- මරුන් දිනූ; න+එජං-තෘෂ්ණා රහිත වූ; නහාතකං-නැවා වූ; බුද්ධං- වතුරාර්ය සත්‍යය දත්; —පෙ-

හා:- බිය තැනි ගැනුම් නැති බැවින් ආජානීය වෘෂභයකු බඳු වූ; උතුම් වූ; වීර්යවන් වූ; මහර්ෂී වූ ක්ලෙශ, ස්කන්ධ, මාත්‍යු යන තුන් මරුන් දිනූ, තෘෂ්ණාව නැතිකළ, රාගාදී කෙලෙස් මල සෝද හැරියා වූ, වතුරායඪී සත්‍යයන් අවබෝධ කළා වූ ඒ පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකු යි මම කියමි.

26-39.

423 පුබ්බෙනිවාසං යො වෙදි සග්ගාපායං ව පස්සති,
අථො ජාතික්ඛයං පත්තො අභිඤ්ඤාවොසිනො මුනි,
සබ්බවොසිතවොසාන් තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං.

බ්‍රාහ්මණවග්ගො ජබ්බිසතිමො.

නි:- මේ ගාථාව අප බුදුන් දෙවරම්හිදී දේවංගික බමුණා විසින් විවාළ පැනයක් අරභයා දෙසන ලද්දකි.

එක් දවසක් බුදුරදුට ඇඟ පහරන රුජාවෙක් ඇතිවිය. එකල උන්වහන්සේ උපවාන තෙරුන් උණු පැනක් ඉල්වා ගෙන ඊම පිණිස දේවංගික බමුණාගේ ගෙට යැවූසේක. උන්වහන්සේත් බමුණා කරා ගොස් බුදුන්ට රුජා ඇති නියාව කියා උණුපැනක් ඉල් වූ සේක. බමුණු තෙමේද ඒ අසා සතුටුවැ “මට වූයේ මහත් ලාභයෙකු” යි සිතා උණු පැන් කදකුත් උක් පැණි මුලකුත් මිනිසකු අත විහාරයට හැරියේ ය. තෙරුන් වහන්සේ උණුපැනින් බුදුන් නභවා උණු පැන් හා පැණි මිශ්‍ර කොට බුදුන් වළදවාලූහ. එකෙණෙහිම රුජාව නැති විය. බමුණු තෙමේත් බුදුන් කරා එළඹ “කවර කෙනකුන්ට දුන් දනෙහි විපාක මහත් දූ?” යි විවාළේ ය. බුදුහු එය විසඳන සේක් මේ ගාථාව වදළසේක.

423 ප:- යො මුනි- යම මුනිවරයෙක්; පුබ්බෙනිවාසං- පෙර විසූ කඳු පිළිවෙළ; වෙදි- දැනී ද; සග්ග+අපායං ව- ස්වර්ග හා අපායන්; පස්සති- දකී ද; අථො- නැවත; ජාතික්ඛයං- අර්හත් ඵලයට; පත්තො- පැමිණියේ ද; අභිඤ්ඤා- විශිෂ්ට ඥානයෙන් දැන; වොසිතො-නිෂ්ඨාවට පැමිණියේ ද; සබ්බවොසිතවොසානං- මහ බලසර වැස නිම වූ; තං- ඒ ක්ෂණාශ්‍රවයා; බ්‍රාහ්මණං- බ්‍රාහ්මණයෙකැ යි; අහං- මම; බ්‍රෑමි- කියමි.

හා:- යමෙක් පෙර විසූ කඳු පිළිවෙළ දැනී ද, ස්වර්ග හා සතර අපායන් දිවැසින් දකී ද, රහත් බවටත් පැමිණියේ ද, දතයුතු සියලු දේ මනා කොට නුවණින් දැන නිම කෙළේ ද, ආශ්‍රවක්ෂයකර ඥානයෙන් මුනි බවට පැමිණියේ ද, මහ බලසර වැස නිම කෙළේ ද ඒ පුද්ගලයා බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

වි:- බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී පුළුච් නිවාසානුස්මාති ඥානය, දිව්‍ය චක්ෂුරභි ඥානය ආශ්‍රවක්ෂයකර ඥානය යන ත්‍රිවිද්‍යාවට පැමිණි චතුරාර්ය සත්‍යයන් ප්‍රතිවේධ කොට සියලු සසර දුක් කෙළවර කළ රහතුන් වහන්සේ ම බ්‍රාහ්මණ යයි වදාරා උන්-වහන්සේට දුන් දෙයෙහි විපාකය මහත් ඵල බව ද වදළසේක.

සවිසි වන බ්‍රාහ්මණ වර්ගය නිමි.

ධම්පද ප්‍රදීපය සමාප්ත යි.

සිවමත්ථු.

උද්දානං

- 1 යමකොප්පමාදෙ විත්තං පුප්ඵං බාලෙන පණ්ඩිතො,
අරහත්තො සහස්සෙන පාපදණ්ඩෙන තෙදස.
- 2 ජරා අත්තා ච ලොකො ච බුද්ධො සුඛපියෙන ච,
කොධො මලං ච ධම්මට්ඨො මග්ගවග්ගෙන වීසති.
- 3 පකිණ්ණං නිරයො නාගො තණ්හා භික්ඛු ච බ්‍රාහ්මණො,
එතෙ ජබ්බිසතිවග්ගා දෙසිතාදිවච්චන්ධුනා.
- 4 යමකෙ වීසති ගාථා අප්පමාදමිහි ද්වාදස,
එකාදස විත්තවග්ගෙ පුප්ඵවග්ගමිහි සොළස.
- 5 බාලෙ ච සොළසගාථා පණ්ඩිතමිහි චතුද්දස,
අරහත්තෙ දසගාථා සහස්සෙ හොත්ති සොළස.
- 6 තෙරස පාපවග්ගමිහි දණ්ඩමිහි දස සත්ත ච,
එකාදස ජරාවග්ගෙ අත්තවග්ගෙ හවෙ දස.
- 7 ද්වාදස ලොකවග්ගමිහි බුද්ධෙ චට්ඨාරසා හවෙ,
සුඛෙ ච පියවග්ගෙ ච ගාථායො හොත්ති ද්වාදස.
- 8 වුද්දස කොධවග්ගමිහි මලවග්ගෙකවීසති,
සත්තරස ච ධම්මට්ඨො මග්ගවග්ගෙ තථෙව ච.
- 9 පකිණ්ණෙ සොළස ගාථා නිරයෙ නාගෙ චතුද්දස,
ජබ්බිසති තණ්හාවග්ගමිහි තෙවීස භික්ඛුවග්ගිකා.
- 10 චත්තාළිසෙකගාථායො බ්‍රාහ්මණෙ වග්ගමුත්තමෙ,
ගාථා සතාති චත්තාරි තෙවීස ච පුනාපරෙ,
ධම්මපදෙ නිපාතමිහි දෙසිතාදිවච්චන්ධුනාති.

ධම්මපදං නිට්ඨිතං

සිද්ධිරන්ථු.

පටුන

අකනක්දඤ්ඤ	101	අවෙරයෙන් වෙරය	
අකුශල විපාක	3	නැති කරන අයුරු	9
අභිගණ	219	අශ්වතරයෝ	278
අටනිස් අරමුණු	252	අශුභ වශයෙන් බැලීම	12
අට සමවත්	243	අෂ්ටලෝක ධර්ම	85
අත්‍යන්ත දුස්සීලයා	158	අසාන ක්‍රෝධය	9
අත්වැඩ	201	අස්සද්ධ	101
අතිධොනවාරි	221	අසාර දෙය	15
අධම මිනිස්සු	82	ආජාතියයෝ	278
අනක්ඛාත	206	ආත්මභාවය නැමති	
අනවස්ථිත සිත	43	පොළොව	50
අනුක්‍රම	328	ආත්මය	67
අනුශාසනා	81	ආත්මය දමනය කිරීම	84
අනුසය	291	ආත්මය දිනා ගැනීම	109
අප්‍රමාදය	26	ආත්මානු යෝගියා	201
අප්‍රමාදය උතුම්		ආමිෂ පූජා	188
ධනයක් සේ රැකීම	31	ආයථී අෂ්ටාච්චික මාර්ගය	245
අප්‍රතිහිත විමොක්ෂ	248	ආයථීගෝචර ධර්ම	26
අමානුෂික රතිය	312	ආශ්‍රවයෝ	96
අමාතපදය	118	ආහරහත්ථක	281
අභාවිත සිත	17	ඉච්ඡා	239
අභුතවාදී	269	ඉන්ද්‍රිය දමනය	14
අර්පනා සමාධිය	227	ඉන්ද්‍රියයෝ	12
අරුපී ධර්මයෝ	2	ඉන්ද්‍රිය සමථය	98
අල්පගුණ පුද්ගලයා	150	ඉතර වස්තුක සූපය	5
අලංසාවක	281	ඉසි	251
අවවාද	81	ඉංජිත	232
අවස්තුක සූපය	5	ඊෂ්ඨාව	237
අවිද්‍යා නැමති කැණීමධල	151	උට්ඨාන වියථිය	28
අවිද්‍යා මහ මලය	224	උත්තම පුරුෂයෝ	82
අවිහිංසාව	263		

උතුම් සරණය	184	තෘෂ්ණා නැමති මව	260
උතුම් ධනය	196	තෘෂ්ණා නැමති වඩුවා	151
උතුම් නෑයා	196	තෘෂ්ණාවගේ මුල	289
උතුම් ලාභය	196	දමය	30
උද්ධං සෝත	206	දළුභ පරක්කම	27
උපචාර සමාධිය	227	දඹිනය	246
උපන් මිනිසා	58	දසවිධ ආක්‍රෝෂ	329
උපධි	343	දැඩි ගැන්ම	229
සාද්ධි	171	දියාඵවෝ	84
ඵකොලොස් ගිණුණ	144	දිව	69
ඵතෙර	319	දිව්‍ය ආයඪි භූමිය	220
ඹිසය	30	දිව්‍ය ලෝකයට යාහැකි	
කතාකත	55	කරුණු තුන	212
කය	44	දීප	30
කළණ මිතුරෝ	82	දුක්ඛ සත්‍යය	185
කාකමාසක	281	දුච්චරිත	223
කාමය	53	දුශ්ශීලයෝ	114
කාමරති සන්ඵවය	32	දුසිතවූ සිත	3
කාය ගතා සතිය	263	ධම්මගතා සතිය	262
කාය වස්තුක සෑපය	5	ධම්මරතිය	300
කුශල විපාකය සමඛව	188	ධම්දනය	300
කුශලයෙන් අකුශලය		ධම් රසය	300
වැසෙන අයුරු	169	ධම් විනිශ්චය	142
කෙලෙස් කසට	14	ධමානු ධම් ප්‍රතිපත්තී	23
කෙලෙසුන් තවන වියඪිය	247	ධාර්මික ජීවිකාව	29
ගිනි දෙවියා පිදීම	111	ධුතාංග වුත	198
ග්‍රන්ඵයෝ	92	ධ්‍යාන	27
වපල හිත	37	නද්ධි	328
විත්තක්ලෙසයෝ	90	නසුරු ගින්න	229
වුතිය	344	නාමකය	235
ජරාව	136	නාමරූප	210
ජාමිබෝනද සවණිය	216	නිරෝධ සත්‍යය	185
ජාලිනී	177	නිවනට යන මග	256
තනු වට්ටක	281	නිවන ස්පඨි කිරීම	27
තමාගේ ආත්මය	70	නිවන	36
තමා තුළ පිහිටි අනුවණකම	68	නිවැරදි දෙය	279
තාදී ගුණ	99	නිෂ්ඨාව	298
තැවෙන දෙය	71	නිසම්මකාරී	29
තෝජස් පස	320	නෙක්ඛම්මුපසම	178
තෘෂ්ණාක්ෂය	300	නොතැවෙන දෙය	72

නොපිරෙන නදිය	229
පඤ්ඤාපාසාද	33
පඤ්චස්කන්ධය	249
පදීප	144
පච්චාදිය සරණකොට	
යාම	184
පරිඤාන භෞජනය	95
පරුෂ වචන	135
පලිසය	328
පවුල් සිවුරු	326
පස්කම්භි ගිජුසිත් ඇති	
මිනිසා	52
පසළොස් වරණ ධර්ම	143
පසැස්	246
පහන් සිත	5
පංචස්කන්ධයාගේ	
භටගැන්ම	177
පාප කම්මය	130
පාප කම්මය විපාකදෙන	
සැටි	73
පාපවේතනා	127
පාප මිත්‍රයෝ	82
පින්	122
පින් කළහු දෙලොවම	
සතුටු වන අයුරු	19
පින් කළහු පරලොවදී	
පිළිගන්නා සැටි	208
පුච්ඡ්ඡන	63
පුරිසාපඤ්ඤ	186
පෙණ පිඩ	51
ප්‍රතිපත්ති පූජා	188
ප්‍රපංච	188, 232
ප්‍රමාද පුද්ගලයා	23
ප්‍රමාදය	26
ප්‍රමාදවූවන් මළවූන්	
වැනි බව	26
එල සමාධිය	228
බඩගින්න	195
බාලයෝ	64

බාහිර සසුන්	232
බුද්ධගතා සතිය	262
බුද්ධාදී අටතැන	338
බොරැකීම	172
බ්‍රහ්මවයඛාව	153
බ්‍රාහ්මණ	317, 141
භවාංග සිත	3
භවාග්‍රය	97
භාවිත සිත	17
භුත්තවමිතක	281
භෝජනයෙහි පමණ	
නොදැනීම	12
මව්වු	131
මනාව යෙදූ සිත	48
මනෝ	2
මරණය	136, 146
මරණගේ බැමීම	42
මරුපහර	256
මසුරුකම	237
මහදල	229
මහා වණ මුඛ නවය	145
මාභී එල සමාක් දෘෂ්ටිය	205
මාභී සත්‍යය	185
මාභී සමාධිය	228
මාර	12
මාර පමෝහනය	246
මාරයාගේ මල්	51
මාලාදම	58
මිථ්‍යාදෘෂ්ටි	163
මිථ්‍යාසංකල්ප ගොචරය	15
මිනිසන් බව	179
මුනි	213
මෙතෙර	319
මෙධගා	10
මොනවට මිදුණු සිත	23
මෙත්‍රී භාවනාව	263
යහළුකමට සුදුස්සෝ	65
යිටිය	112
යොගක්ෂේමය	27
රජත	221

රහතුන්ට දුන් දෙය	
මහත් ඵල වනබව	302
රහතුන් වහන්සේලා	94
රහද	86
රාග ගින්න	193
රාගය	18
ලජ්ජා භය	275
ලාබ ලබන පිළිවෙත	79
ලොව් සමවතෙහි	
ඇලි සිව්ම	45
ලෝකය	166
ලෝකෝත්තර ධර්ම	119
ලෝභ	239
වනථය	253
වනය	253
වරත්ත	328
වරදවා යෙදූ සිත	47
වාසනා ගුණය	336
විඤ්ඤාණය	46
විජ්ජාවරණ	142
විපත්ති දසය	139
විවේකය	79
විසත්තිකා	177
වුද්ධාපවායනය	113
වෙයිග්ග	260
වෘතගුණ	239
ව්‍යුත්ථානගාමී විදර්ශනාව	247
වෛරය ඉපදීමට මුල්වන	
කරුණු දසය	8
වෛරය සංසිද්ධා ගැන්ම	7
ශරීරය කැටුව යන	
සෙවනැල්ල	6
ශෝකය	18
ශ්‍රද්ධාව	265
ශ්‍රාමණ්‍ය ගුණය	24
ස්කන්ධදුක	193
සචාර්ථ	162
සයබව	237
සන්පුරුෂයෝ	87
සති	28

සත්‍යය	246
සන්ති	194
සන්ද්‍රම	328
සන්ධිවිච්ඡේද	102
සන්තිවය	95
සන්සගය	333
සම්පූර්ණ ශීලය	61
සම්බෝධි අංග	91
සමායක් සංකල්ප ගොවරය	16
සමුදය සත්‍යය	185
සංග	167
සංසගතා සතිය	263
සංයමය	30
සංයෝජන	35
සංස්කාර	232
සංස්කාරයෝ	195
සංසාරය	65
සාරදෙය	15
සැපය	39
සිත	40, 41
සිතෙහි වෙර බැඳීම	7
සියලු සංස්කාරයෝ	247, 248
සිල් අබරණ	286
සිල්වත්හු	114
සිව් පිරිසිදු ශීලය	14
සිව්පිළිසිඹියාව	298
සීලගන්ධය	59
සුඤ්ඤත, අනිමිත්ත,	
අප්පණ්හිත	95
සුභානුපස්සි	11
සුභාසිත වචනය	57
සුවිකම්	29
සුත්‍යත විමොක්ෂ	249
සෝවාන් ඵලය	174
සෛන්ධවයෝ	278
හිතධර්ම	163
හුණ ගස පලගැනීම	160
හැම සත්හු මරණයට	
බිය වෙත්ද?	132